

Madve Yayınları: 39
Beşinci Cilt
Birinci Basım: Temmuz 1996

Yazan:

Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman

ED-DÂRİMÎ

es-Semerkindî

Terceme, Şerh ve Tahkik:

Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

Sahibi:

Hasan H. MADEN

Editör:

Faruk KÖSE

Müessese Müdürü:

Mustafa BULAN

Dizgi-

İç Düzen-

Ofset Hazırlık: **madue**

Hadislerin Harekelenmesi ve

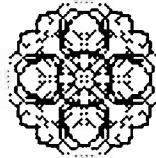
Tashih: N. Kahraman

Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman
ed-Dârimî es-Semerkindî

SÜNEN-İ DÂRİMÎ

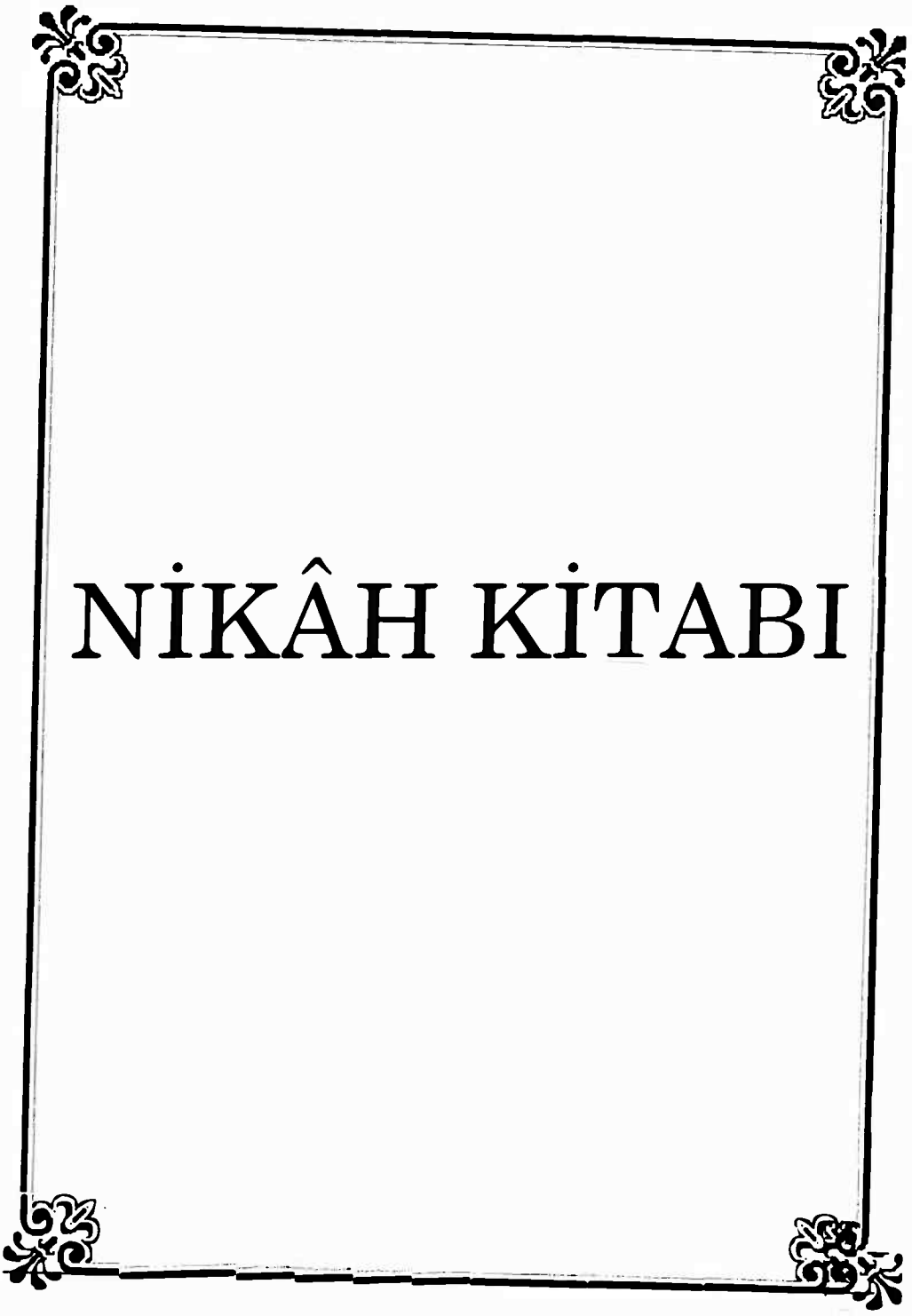

Tercüme ve Tahkik:
Prof. Dr. Abdullah AYDINLI

madve

Çatalçeşme Sokak Üretmen Han No: 29/3 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 513 60 54 - Fax: (0212) 528 16 57

NIKÂH KİTABI

«ا»

باب الحث على التزويج

1. BÂB

ÇOK EVLENMEYE TEŞVİK

٢١٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الْمَغْلِسِ، عَنْ أَبِي نَجِيحٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ قَدِرَ عَلَى أَنْ يَنْكِحَ، فَلَمْ يَنْكِحَ، فَلَيْسَ مِنَّا^(١).

2170. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Ebu'l-Muğallis'ten, (O da) Ebu Necih'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Evlenmeye gücü yetip de evlenmeyen, bizden değildir!"¹

«ا»

باب من كان عنده طول فليتزويج

2. BÂB

KENDİSİNDE GÜÇ BULUNAN KİMSE EVLENSİN

٢١٧١ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَزِيدٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - شَبَابٌ لَيْسَ لَنَا شَيْءٌ. فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ

1- Musannaf, 6/168, Merasil, 180; Mecmâu'z-Zevâid, 4/251 (Taberani'nin ortanca ve büyük Mucem'lerinden). Bu Hadis "mürsel"dir, Ebu Necih, Sahabi değildir.

لِلْبَصْرِ، وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وَجَاءٌ⁽¹⁾.

2171. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-Ameş, Umâre'den, (O da) Abdurrahman b. Yezid'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Abdullah şöyle demişti: Biz, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber olan, hiçbir şeyleri bulunmayan gençlerdik. Bu sebeple (birgün) O şöyle buyurmuştu: "Ey genç topluluğu! Sizden kim evlenmeye güç yetirirse, evlensin. Çünkü bu gözü (haramdan) daha iyi sakındırıcı, namusu daha iyi koruyucudur. Kim de güç yetiremezse, o oruç tutmalıdır. Zira oruç onun için şehvet kırıcıdır!"²

٢١٧٢ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَقِيَهِ عُثْمَانُ، وَأَنَا مَعَهُ. فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، هَلْ لَكَ فِي جَارِيَةٍ بِكَرٍ تُذَكِّرُكَ. فَقَالَ: لَيْسَ قُلْتُ ذَاكَ، فَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، مَنْ كَانَ يَسْتَطِيعُ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضَى لِلْبَصْرِ، وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ، فَلْيُصُمْ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وَجَاءٌ⁽¹⁾.

2172. Bize Muhammed b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize Süfyan, el-A'meş'ten, (O) İbrahim'den, (O) Alkame'den, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti. (Alkame) dedi ki, ben (Abdullah'la) beraber iken Osman O'nunla karşılaştı ve "Ebu Abdurrahman! Bekâr bir kızla (evlenmek) ister misin? Sana (eski nesen, mutlu-düzenli günlerini) hatırlatır!" dedi. O da şöyle cevap verdi: Gerçekten sen bunu söylüyorsan, ben de Rasulullah'ı (Sallallahu

2- Buhari, Nikah, 3(6/117); Müslim, Nikah, 3,4 (2/1019); Nesai, Nikah, 3(6/47); Tirmizi, Nikah, 1(3/392); Müsned, 1/424, 425, 432; Musannaf, 6/169

Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiştim: "Ey genç topluluğu! Sizden kim evlenmeye geç yetirirse, evlensin. Çünkü bu gözü (haramdan) daha iyi sakındırıcı, namusu daha iyi koruyucudur. Kim de güç yetiremezse, oruç tutsun. Zira oruç onun için şehvet kırıcıdır!"³

«۳»

باب النهي عن التبتل

3. BÂB

KADINLARDAN UZAK (BEKÂR) YAŞAMA YASAĞI

٢١٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّهُ سَمِعَ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ: لَقَدْ رَدَّ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَلَى عُثْمَانَ، وَلَوْ أَجَازَ لَهُ التَّبَتُّلُ لَأَخْتَصِمْنَا."

2173. Bize Ebu'l-Yeman haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Saîd ibnu'l-Müseyyeb haber verdi ki; O, Sa'd b. Ebi Vakkas'ı şöyle derken işitmiş: "Andolsun ki, bunu (yani evlenmeyip bekâr kalma isteğini) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Osman'dan kabul etmemişti. Şayet O'na kadınlardan uzak yaşamayı caiz kılsaydı, biz (kendimizi) hadım ederdik!"⁴

٢١٧٤ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ مَسْعَدَةَ، ثنا الْأَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ

3- Buhari, Nikah, 2(6/117); Muslim, Nikah 1,2 (2/1018-1019); Ebu Davud, Nikah, 1(2/219); Nesai, Nikah, 3(6/46); Tirmizi, Nikah, 1(3/392); Ibn Mace, 1(2/592); Müsned, 1/378. 447.

4- Buhari, Nikah, 8(6/119); Muslim, Nikah, 6-8(2/1020-1021); Nesai, Nikah, 4(6/48); Tirmizi, Nikah, 2(3/394); Ibn Mace, Nikah, 2(2/593); Müsned, 1/175, 176, 183; Musannaf, 6/168. Bkz. 2175. Hadis.

الْمَلِكِ، عَنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ التَّبَتُّلِ⁽⁵⁾.

2174. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Mes'âde rivayet edip (dedi ki), bize el-Eş'as b. Abdilmelik, el-Hasan'dan, (O) Sa'd b. Hişam'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadınlardan uzak (yani evlenmeyip bekâr) yaşamayı yasakladı."⁵

٢١٧٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْحِزَامِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ مِنْ أَمْرِ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ الَّذِي كَانَ مِنْ تَرَكَ النِّسَاءِ، بَعَثَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَ: يَا عُثْمَانُ إِنِّي لَمْ أَوْمَرْ بِالرَّهْبَانِيَّةِ، أَرَعَيْتَ عَنْ سُنَّتِي؟ قَالَ: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: إِنْ مِنْ سُنَّتِي، أَنْ أَصْلِي وَأَنَامَ، وَأَصُومَ وَأَطْعَمَ، وَأَنْكَحَ وَأَطْلَقَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي، يَا عُثْمَانُ، إِنْ لَأَهْلَكَ عَلَيْكَ حَقٌّ، وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقٌّ. قَالَ سَعْدٌ: فَوَاللَّهِ لَقَدْ كَانَ أَجْمَعَ رِجَالٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، عَلَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - إِنْ هُوَ أَقْرَ عُثْمَانَ عَلَى مَا هُوَ عَلَيْهِ، أَنْ نَخْتَصِيكَ فَتَبْتَلِ⁽⁶⁾.

2175. Bize Muhammed b. Yezid el-Hızâmi rivayet edip (dedi ki), bize Yunus b. Bukeyr rivayet edip (dedi ki), bana İbn İshak rivayet edip (dedi ki), bana ez-Zühri, Saïd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O da) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Kadınları terkedip (onlardan uzak yaşayan) kimselerden olan Osman b. Maz'un'un işi ortaya çıktığında Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na (haber) gönderip (çağırttı. Gelince) de şöyle buyurdu: "Osman! Şüphe yok ki, ben ruhbanlıkla em-

5- Nesai, Nikah, 4(6/48); Tirmizi, Nikah, 2(3/393); Müsned, 6/125, 157, 252-253.

rolunmadım. Sen benim Sünnetimi terk mi ettin?" (Osman); "hayır, ya Rasulullah!" cevabını verdi. (O zaman Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Şüpheli yok ki, namaz kılmam, uyumam, oruç tutmam, yemek yemem, evlenmem, boşamam benim Sünnetimdir. Artık kim benim Sünnetimi terkederse, benden değildir. Osman! Muhakkak ki üzerinde ailenin hakkı vardır, üzerinde nefsinin hakkı vardır!"

Sa'd, sözüne şöyle devam etti: İşte vallahi, bazı müslüman erkekler karar vermişlerdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şayet Osman'ı bulunduğu (durum) üzerinde bırakırsa, (kendimizi) hadım edip kadınlardan uzak yaşayalım, kendimizi tamamen Allah'a verelim!⁶

«ع»

باب تنكح المرأة على أربع

4. BÂB

KADINLA DÖRT ŞEY İÇİN EVLENİLİR

٢١٧٦ - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ ابْنُ الْفَضْلِ، أَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِيَدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: تُنْكَحُ النِّسَاءُ لِأَرْبَعٍ: لِلدِّينِ، وَالْجَمَالِ، وَالْمَالِ، وَالْحَسَبِ، فَعَلَيْكَ بِذَاتِ الدِّينِ، تَرَبَّتْ بِذَلِكَ.

2176. Bize Sadaka ibnu'l-Fadl rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Ubeydullah'tan, (O) Saîd b. Ebi Saîd'den, (O) babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu:

"Kadınlarla dört şey için; din, güzellik, mal ve haseb (soy güzelliği,

6- Bkz. 2173. Hadis.

şeref) için evlenilir. Sen dindara bak, ellerin darlık görmesin, (Allah iyiliğini versin!)”⁷

٢١٧٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - بِهَذَا الْحَدِيثِ^(١).

2177. Bize Muhammed b. Uyeyne, Ali b. Mushir'den, (O) Abdulmelik'ten, (O) Atâ'dan (O) Cabir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) bu (yani bir önceki) Hadisi haber verdi.⁸

«0»

باب الرخصة في النظر للمرأة عند الخطبة

5. BÂB

EVLENME TEKLİFİ ESNASINDA KADINA BAKMAYA İZİN

٢١٧٨ - أَخْبَرَنَا قَيْصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُرْنَبِيِّ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، أَنَّهُ خَطَبَ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ يُؤَدَّمَ بَيْنَكُمَا^(١).

2178. Bize Kabisa haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Asım el-Ahvel'den, (O) Bekr b. Abdillâh el-Muzeni'den, (O da) el-Muğire b. Şube'den (naklen) haber verdi ki, O, Ensardan bir ka-

7- Buhari, Nikah, 15(6/123); Müslim, Radâ', 53(2/1086); Ebu Davud, Nikah, 2(2/219); Nesai, Nikah, 13(6/56); İbn Mace, Nikah, 6(1/597); Müsned, 2/428; Dârekutni, 3/303.

8- Metalib, 2/30 (Musedded'den mürsel olarak); Müslim, Radâ', 54(2/1087); Tirmizi, Nikah, 4(3/396); Müsned, 3/302. Müslim, Tirmizi ve Ahmed'in rivayetlerinde üç husus; din, mal ve guzellik zikredilmektedir.

dına evleme teklifinde bulunmak (istemişti) de, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na şöyle buyurmuştu: "Git de ona bak. Çünkü bu, aranızda uyuşma ve kaynaşma sağlanmasına daha elverişlidir!"⁹

ACIKLAMA

Bu Hadis erkeğin, evlenmek istediği kadına bakmasının müstehab olduğunu göstermektedir. Dört mezheb imamı başta olmak üzere âlimlerin cumhuru bu Hadisin zâhirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Bununla beraber, evlenilmek istenen kadının nerelerine bakılabileceği konusunda farklı görüşler vardır. Âlimlerin çoğuna göre kadının sadece yüzüyle ellerine bakılabilir. İmam Ahmed b. Hanbel (Rahmetullahi Aleyh) ise, kadının âdeten ev içinde açtığı yerlerine bakmanın caiz olduğunu söylemiştir. Bu bakmada, kadından izin almak da, âlimlerin cumhuru göre, şart değildir. Erkek, mezkur ölçüler dahilinde, kadına bir çok defa bakabilir, ancak kadınla erkeğin tek başlarına bir yerde kalmaları ("halvet") caiz değildir.

«1»

باب اذا تزوج الرجل ما يقال له؟

6. BÂB

ERKEK EVLENDİĞİ ZAMAN ONA NE SÖYLENİR?

٢١٧٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ الْبَصْرِيُّ، أَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَدِمَ عَقِيلُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ الْبَصْرَةَ، فَتَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي جُشَمٍ، فَقَالُوا لَهُ: بِالرِّفَاءِ وَالْبَيْنِ. فَقَالَ: لَا تَقُولُوا ذَلِكَ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَانَا عَنْ ذَلِكَ، وَأَمَرَنَا أَنْ نَقُولَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ^(*).

9- Nesai, Nikah, 17(6/57); Tirmizi, Nikah, 5(3/397); İbn Mace, Nikah, 9(1/600); Müsned, 4/245, 246; Darekutni, 3/252; Said, 1/145-146 Bkz. Mustedrek, 2/165.

2179. Bize Muhammed b. Kesir el-Abdi el-Basri haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Yunus'tan, (O da) el-Hasan'dan (naklen) haber verdi. (Yunus) dedi ki, O'nu (yani el-Hasan'ı) şöyle derken işittim: Akil b. Ebi Talib, Basra'ya gelmiş ve Cuşemoğulları'ndan bir kadınla evlenmişti. Bunun üzerine (bazı kimseler) O'na; "Allah mes'ud etsin, oğullar bağışlasın!" demişlerdi de, O şöyle karşılık vermişti: "Bunu söylemeyin! Muhakkak Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bizi bundan menetmiş ve bize, "Allah seni mübarek kulsın, sana bereketler versin!" dememizi emretmişti."¹⁰

٢١٨٠ - حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّامٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّهُ كَانَ إِذَا رَفَأَ الْإِنْسَانَ، قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ^(١١).

2180. Bize Nuaym b. Hammad rivayet edip (dedi ki), bize Abdulaziz, Suheyli'den, (O) babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O bir insanın evliliğini tebrik ettiğinde şöyle buyururdu: "Allah seni mübarek kulsın, sana bereketler versin! Aranızı hayırla birleştiresin!"¹¹

«٧»

باب التَّهْنِيتِ عَنِ خُطْبَةِ الرَّجُلِ عَلَى خُطْبَةِ أَخِيهِ

7. BÂB

ADAMIN, (DİN) KARDEŞİNİN EVLENME TEKLİFİ YAPTIĞI
BİR KADINA EVLENME TEKLİFİ YAPMASI YASAĞI

10- Nesai, Nikah, 73(6/104); İbn Mace, Nikah, 23(1/614-615); Müsned, 1/201; Musannaf, 6/190.

11- Ebu Davud, Nikah, 37(2/241); Tirmizi, Nikah, 7(3/400); İbn Mace, Nikah, 23(1/614); Müsned, 2/381; Müstedrek, 2/183; Said, 1/147.

٢١٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّهُ نَهَى عَنْ أَنْ يَخْطُبَ الرَّجُلُ، عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ⁽¹²⁾.

2181. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Suheyl b. Ebi Salih'ten, (O) babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O, kişinin, (din) kardeşinin evlenme teklifi yaptığı bir kadına evlenme teklifi yapmasını yasakladı.¹²

٢١٨٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - : قَالَ: لَا يَخْطُبُ أَحَدُكُمْ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ، وَلَا يَبِيعُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، حَتَّى يَأْذَنَ لَهُ⁽¹³⁾.

2182. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Ubeydullah'tan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bana Nafi', İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz (din) kardeşi kendisine izin vermedikçe, onun evleme teklifi yaptığı bir kadına evlenme teklifinde bulunmasın, onun alış-verişi üzerine alış-verişe girmesin!"¹³

ACIKLAMA

Bu Hadisler bir kimsenin, başka birinin evlenme teklifi yaptığı bir kadına evlenme teklifi yapmasının yasak olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadislerle benzerlerine dayanarak, bir kimse

12- Buhari, Nikah, 45(6/137); Muslim, Nikah, 55(2/1034); Ebu Davud, Nikah, 18(2/228); Nesai, Nikah, 20(6/60); Tirmizi, Nikah, 38(3/440); İbn Mace, Nikah, 10(1/600); Muvatta, Nikah, 1(2/523); Müsned, 2/457, 463.

13- Buhari, Nikah, 45(6/136); Muslim, Nikah, 49-50(2/1032); Ebu Davud, Nikah, 18(2/228); Nesai, Nikah, 21(6/60-61); İbn Mace, Nikah, 10(1/600); Muvatta, Nikah, 2(2/523); Müsned, 2/122, 126, 142. Bkz. 2570. Hadis.

bir kadına evleme teklifi yapıp da kadın tarafından teklif açık bir ifadeyle kabul edildiğinde, artık bu kadına ikinci bir şahsın evlenme teklifi yapmasının haram olduğunu, bazı âlimler ise bunun mekruh olduğunu söylemişlerdir. Kadın tarafından evlenme teklifine razı olunduğu dolaylı bir şekilde ifade edildiğinde de, çoğu âlime göre hüküm aynıdır. Ancak İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ile, bir rivayete göre İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*), bu son durumda ikinci bir şahsın aynı kadına evlenme teklifi yapmasının caiz olduğunu söylemişlerdir ki, bir delilleri aşağıdaki Fâtıma bint Kays Hadisidir. Evlenme teklifi kadın tarafından kabul edilmediği veya onu kabul eğilimi gösterilmediği durumda ikinci bir şahsın evlenme teklifi yapmasında ise hiçbir mahzur yoktur. Diğer taraftan bir evlenme teklifi kabul edildikten sonra başka birinin evlenme teklifi kabul edilip onunla nikâh yapılırsa, bu nikâh âlimlerin cumhuruna göre, günah işlenmiş olsa da sahih olur ve artık bozulmaz.

٢١٨٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، أَنَّهَا حَدَّثَتْهُ، وَكَتَبَهُ مِنْهَا كِتَابًا، أَنَّهَا كَانَتْ تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ، مِنْ بَيْنِ مَخْرُومٍ، فَطَلَّقَهَا الْبَتَّةَ، فَأَرْسَلَتْ إِلَى أَهْلِهِ تَبْتَغِي مِنْهُمْ النِّفْقَةَ. فَقَالُوا: لَيْسَ لَكَ نَفْقَةٌ. فَلَبَّغَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَ: لَيْسَ لَكَ نَفْقَةٌ، وَعَلَيْكَ الْعِدَّةُ، وَانْتَقِلِي إِلَى بَيْتِ أُمِّ شَرِيكِ، وَلَا تَقُوتِيْنَا بِنَفْسِكَ، ثُمَّ قَالَ: نَ مَّ شَرِيكِ امْرَأَةً، يَدْخُلُ عَلَيْهَا إِخْوَانُهَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ، وَلَكِنْ انْتَقِلِي إِلَى بَيْتِ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ، فَإِنَّهُ رَجُلٌ أَعْمَى، إِنْ وَضَعْتَ يَدَكَ لَمْ يَرِ شَيْئًا، وَلَا تَقُوتِيْنَا بِنَفْسِكَ. فَاَنْطَلَقْتُ إِلَى بَيْتِ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ. فَلَمَّا حَلْتُ ذَكَرْتُ أَنَّ مُعَاوِيَةَ، أَوْ أَبَا جَهْمٍ، خَطَبَاهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَمَا مُعَاوِيَةُ، فَرَجُلٌ لَا مَالَ لَهُ، وَأَمَّا أَبُو جَهْمٍ، فَلَا يَضَعُ عَصَاهُ عَنْ عَاتِقِهِ، فَأَيْنَ أَنْتِ مِنْ أَسَامَةَ؟ فَكَانَ أَهْلُهَا كَرَهُوا ذَلِكَ. فَقَالَتْ: وَاللَّهِ لَا أَنْكُحُ إِلَّا الَّذِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَنَكَحْتُ أَسَامَةَ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو؛ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ: يَا فَاطِمَةُ اتَّقِي اللَّهَ، فَقَدْ عَلِمْتُ فِي أَيِّ شَيْءٍ كَانَ هَذَا. قَالَ: وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ:

قَالَ: اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَا تُخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِهِمْ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ﴾⁽¹⁴⁾، وَالْفَاحِشَةُ أَنْ تَبْذُؤَ عَلَى أَهْلِهَا، فَإِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ فَقَدْ حَلَّ لَهُمْ، أَنْ يَخْرِجُوهُمْ⁽¹⁵⁾.

2183. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Amr, Ebu Seleme'den, (O da) Fâtıma bint Kays'tan (naklen) haber verdi ki; O, kendisine anlatmış, kendisi de anlattıklarını O'ndan iyice yazmış ki; O (yani Fâtıma), Kureyş kabilesinin Mahzumoğulları oymağından bir adamın nikâhındaymış. Derken (bu adam) O'nu kesin bir şekilde (üç talâkla) boşamış. Bunun üzerine O, (adamın) ailesine, kendilerinden nafaka istemek üzere (haberci) göndermiş de onlar; "senin nafaka (hakkın) yok!" demişler. Sonra bu (olay) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ulaşmış, O da şöyle buyurmuş: "Senin nafaka (hakkın) yok. Ancak iddet (beklemen) gerekir. Ümmü Şerik'in evine taşın ve bize bildirmeden birşey yapma, (iddetini bitirdiğinde bana danışmadan hiç kimseye evlenme sözü verme!)" Sonra (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Doğrusu Ümmü Şerik, yanına muhacir kardeşlerinin girip (çıktığı) bir kadındır. (Bunun için) bilakis sen İbn Ümmü Mektum'un evine taşın. Zira o âmâ bir adamdır. Elbiselerini çıkarırsan birşey görmez. Bize bildirmeden birşey de yapma!" Bunun nüzereine O, İbn Ümmü Mektum'un evine gitmiş. Nihayet iddeti bitince (Hz. Peygamber'e) anlatmış ki, Muaviye ile Ebu Cehm kendisine evlenme teklifi yapmışlar. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle buyurmuş: "Muaviye'ye gelince O, malı olmayan bir adamdır. Ebu Cehm'e gelince ise O, değneğini omuzundan indirmez! Sen Usâme'ye ne dersin?" Sanki (Hz. Peygamber'in bu teklifinden Fâtıma'nın) ailesi hoşlanmamış da O; "Vallahi, ancak Rasulullah'ın buyurduğu kimseyle evlenirim!" demiş ve Usâme ile evlenmiştir.¹⁴

Muhammed b. Amr demiş ki, Muhammed b. İbrahim, (bu haber üzerine Fâtıma'ya) şöyle dedi: "Fâtıma! Allah'tan kork! Sen ger-

14- Müslim, Talak, 39(2/1116); Ebu Davud, Talak, 38(2/286-287); Nesai, Nikah, 22(6/62); Tirmizi, Nikah, 38(3/447); İbn Mace, Nikah, 10(1/601); Muvatta, Talak, 67(2/580); Müsned, 6/373, 411, 413. Bkz. 2279-2283. Hadisler.

çekten bu (olayın) hangi şey hakkında olduğunu (yani özel bir sebebe bağlı olduğunu) biliyordur!"¹⁵

(Muhammed b. İbrahim) sözüne şöyle devam etti: (Bu olay hakkında) İbn Abbas da şöyle dedi: "Yüce Allah şöyle buyurmuştur: **"O (boşanmış kadınları iddetleri bitinceye kadar) evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar, ancak ap-açık bir edepsizlik etmeleri hariç!"**¹⁶

"Edebsizlik=fâhişe", (boşanmış kadının), ailesine çirkin söz söylemesidir. (Kadın) bunu yapınca onlara onu (evinden) çıkarmaları helâl olur.¹⁷

«٨»

باب الحال التي يجوز للرجل أن يخطب فيها

8. BÂB

KİŞİNİN EVLENME TEKLİFİ YAPMASININ CAİZ OLDUĞU DURUM

٢١٨٤ - أَخْبَرَنَا هِزْدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا دَاوُدُ، يَعْنِي ابْنَ أَبِي هَنْدٍ، ثنا عَامِرٌ، حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى أَنْ تُنْكَحَ الْمَرْأَةُ عَلَى غَمَّتِهَا، وَالْعَمَةُ عَلَى ابْنَةِ أُخِيهَا، أَوِ الْمَرْأَةُ عَلَى خَالَتِهَا، أَوِ الْخَالَةُ عَلَى بِنْتِ أُخْتِهَا، وَلَا تُنْكَحَ الصُّغْرَى عَلَى الْكُبْرَى، وَلَا الْكُبْرَى عَلَى الصُّغْرَى^(١).

15- Beyhaki, 7/433. Burada Muhammed b. İbrahim, Fatıma'ya söylenen sözü Hz. Aişe'ye nisbet etmektedir. Yukarıdaki haberin devamına da bu daha uygun düşmektedir. Hz. Aişe, Fatıma'nın, iddetini beklediği eski kocasının evinden, ıssız bir yerde olması sebebiyle çıkarıldığı görülmektedir. (Buhari, Talak, 41).

16- Talak Süresi, 1.

17- Beyhaki, 7/431; Camiu'l-Beyan, Taberi, 28/133-134.

2184. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Davud -yani İbn Hind- rivayet edip (dedi ki), bize Amir rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Hüreyre rivayet etti ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadınlara, halasının üzerine; hala ile, erkek kardeşinin kızı üzerine, veya kadınlara, teyzesinin üzerine; yahut teyze ile, kız kardeşinin kızı üzerine evlenilmesini yasakladı (ve şöyle de buyurdu): "*Ne daha küçük olanla (yeğenle) daha büyük olan (yani halası ve teyzesi) üzerine, ne daha büyük olanla daha küçük olan üzerine evlenilmez!*"¹⁸

٢١٨٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى أَنْ يُجْمَعَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَوَعْمَتِهَا، وَالْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا^(١).

2185. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid rivayet edip (dedi ki), bize Mâlik, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadınlara halasının ve kadınlara teyzesinin (aynı zamanda bir nikâh altında) bir araya getirilmelerini yasakladı.¹⁹

ACIKLAMA

Kur'an-ı Kerim'de evlenilmesi haram olan kadınlar zikredildikten sonra, "*Bunların dışındakiler size helal kılındı*"²⁰ buyrulmaktadır. Yukarıdaki Hadisler bu umumi hükmü tahsis ederek, (yani alanını daraltarak, ona sınırlamalar getirerek), bir kadın ile halasının veya teyzesinin aynı zamanda bir nikâhta birleştirilmelerinin de haram olduğunu göstermektedir. Bu Hadisler

18- Ebu Davud, Nikah, 13(2/224); Nesai, Nikah, 48(6/81); Tirmizi, Nikah, 31(433); Musned, 2/426; Said, 1/178.

19- Buhari, Nikah, 27(6/128); Muslim, Nikah, 33(2/1028); Nesai, Nikah, 47(6/79); Ibn Mace, Nikah, 31(1/621); Muvatta; Nikah, 20(2/532); Musned, 2/462, 465, 529, 532, Said, 1/179.

20- Nisa Süresi, 24

"haber-i vâhid"dirler. Haber-i vâhidlerin Kur'an'ın umumi bir hükümünü tahsis edebileceği, fıkıh usûlü âlimlerinin cumhuru tarafından kabul edilen bir husustur ve bunun, bazı âlimlerin farklı isimlendirmeleri olsa da, birçok örneği vardır. Bunları fıkıh usûlü kitaplarında bulmak mümkündür.

Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir kadınla halasının veya teyzesinin bir nikâhta birleştirilmesi yasağını, ortak hikmetten dolayı, Kur'an'ın, iki kız kardeşin bir nikâhta birleştirilmesi yasağına²¹ kıyasla koyduğu belirtilmektedir. Şöyle ki, iki kız kardeşin bir nikâhta birleştirilmesi yasağının bir hikmeti, kuma olacak bacıların akrabalık bağlarının zedelenmesidir. Aynı durum kadın ile halası veya teyzesi arasında da meydana gelebileceği için, onların da bir nikâhta birleştirilmeleri yasaklanmıştır.²²

Aslında böyle bir kıyas durumu olmamış olsaydı, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Kur'an'da bulunmayan hükümler koyma yetkisiyle söz konusu yasağı yine koyabilirdi. Birçok ayetten, Allah Teala'nın, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu yetkiyi verdiği anlaşılmaktadır. Burada şu iki ayeti zikredebiliriz: "Eğer bir şeyde çekişirseniz, onu Allah ve Rasul'üne arzedin, şayet Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsanız!..."²³ **"...O Rasul onlara iyiliği emrediyor, onları fenalıktan menediyor, onlara temiz şeyleri helâl kılıyor, murdar şeyleri haram kılıyor..."**²⁴ Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), en azından "manevi mütevatir" derecesine ulaşan yollarla bize gelen ve Hadis kitaplarını dolduran söz ve uygulamaları da, O'nun böyle bir yetkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, Allah Sübhanehu ve Tealâ'nın; **"Hüküm vermek ancak Allah'a aittir!"**²⁵ ayetine de aykırı değildir. Zira Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu yetkinin verilmesi de Allah'ın (*Celle Celaluhu*) bir hükmüdür. Allah Azze ve Celle şöyle buyuruyor: **"Kim Peygamber'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur!"**²⁶

21- Nisa Süresi, 23.

22- Bkz. Muvâfakat. 4/43.

23- Nisa Süresi, 59.

24- A'raf Süresi, 157.

25- En'am Süresi, 57; Yusuf Süresi, 40,67.

26- Nisa Süresi, 80. Krş. Al-i İmran Süresi, 31.

Diğer taraftan Allah Azze ve Celle, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) emir ve yasaklarının kaynağı ve veriliş şekli arasında bir ayrım yapmaksızın, O'na mutlak olarak uyulmasını²⁷ ve O'nun örnek alınmasını emretmektedir. Yüce Allah (*Celle Celaluhu*) şöyle buyuruyor: "*Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret gününü arzulayanlar ile Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Rasulü'nde güzel örnek vardır!*"²⁸

«٩»

باب في التحمي عن الشغار

9. BÂB

DEĞİŞ-TOKUŞ ŞEKLİNDE

MEHİRSİZ EVLENME YASAĞI HAKKINDA

٢١٨٦ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَبٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الشُّغَارِ^(١). قَالَ مَالِكٌ: وَالشُّغَارُ أَنْ يُزَوَّجَ الرَّجُلُ الْآخَرَ ابْنَتَهُ، عَلَى أَنْ يُزَوَّجَهُ الْآخَرُ ابْنَتَهُ، بِغَيْرِ صِدَاقٍ. قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: تَرَى بَيْنَهُمَا نِكَاحًا؟ قَالَ: لَا يُعْجِبُنِي.

2186. Bize Hâlid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), değiş-tokuş şeklinde mehirsiz evlenmeyi ("şığâr") yasakladı."

Mâlik şöyle demiştir: "Şığâr ise, bir adamın, kızını başkasıyla, bu başkasının kızını kendisiyle mehirsiz olarak evlendirmesine mukabil evlendirmesidir."²⁹

27- Al-i İmran Sûresi, 32, 132; Nisa Sûresi, 59, 65; Enfal Sûresi, 20, 46; Ahzab Sûresi, 36.

28- Ahzab Sûresi, 21.

29- Buhari, Nikah, 28(6/128); Müslim, Nikah, 57(2/1034); Ebu Davud, Nikah, 15(2/227);

Ebu Muhammed (ed-Dârimî'ye); "bu (şekilde evlenenler) arasında (meşru) evliliğin olduğu görüşünde misin?" denildi de O; "(bu şekilde evlenme) hoşuma gitmiyor" karşılığını verdi.

«۱۰»

باب في نكاح الصالحين والصالحات

10. BÂB

İYİ ERKEKLERLE İYİ KADINLARIN EVLENMESİ HAKKINDA

٢١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ وَهْبِ بْنِ أَبِي مُغَيْثٍ، حَدَّثَنِي أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ - عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: أَنْكِحُوا الصَّالِحِينَ وَالصَّالِحَاتُ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: وَسَقَطَ عَنِّي مِنَ الْحَدِيثِ: فَمَا تَبِعَهُمْ بَعْدُ فَحَسَنٌ فَهُوَ حَسَنٌ.

2187. Bize Ebu Asım, İbrahim'den, (O) Ömer b. Keysan'dan, (O) babasından, (O da) Vehb b. Ebi Muğis'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Esmâ bint Ebi Bekr, Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurmuş: "İyi erkeklerle iyi kadınları (birbirleriyle) evlendirin!"

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu Hadisin; "Böylece onların ardından gelen (nesil) güzel olur). Onların ardından gelen de ve sırasıyla (sonra gelen de) güzel olur" kısmı benim (sema'ımdan, kitabımdan) düşmüştür!"³⁰

Nesai, Nikah, 61(6/92); Tirmizi, Nikah, 30(3/431-432); Ibn Mace, Nikah, 16(1/606); Muvatta, Nikah, 24(2/535); Müsned, 2/7, 19, 62.

30- Firdevs, 2/293.

«II»

باب النهي عن النكاح بغير ولي

11. BÂB

VELİSİZ EVLENME YASAĞI

٢١٨٨ - أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثنا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ^(١).

2188. Bize Mâlik b. İsmail haber verip (dedi ki), bize İsrail, Ebu İshak'tan, (O) Ebu Burde'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "Evlenme ancak veli ile olur!" buyurdu.³¹

٢١٨٩ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ^(٢).

2189. Bize Ali b. Hucr rivayet edip (dedi ki), bize Şerik, Ebu İshak'tan, (O) Ebu Burde'den, (O) Ebu Musa'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Evlenme ancak veli ile olur!"³²

٢١٩٠ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى،

31- Ebu Davud, Nikah, 20(2/229); Tirmizi, Nikah, 14(3/407); Ibn Mace, Nikah, 15(1/605); Said, 1/140; Müsned, 4/394, 413, 418; Tayâlisi, s. 71; Musannaf, 6/196; Müstedrek, 2/169.

32- Tirmizi, Nikah, 14(3/407).

عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحْتَ بِغَيْرِ إِذْنِ وَلِيِّهَا، فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ، فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ، فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ. فَإِنْ اشْتَجَرُوا: - قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: وَقَالَ مَرَّةٌ: فَإِنْ تَشَاجَرُوا - فَالْسلْطَانُ وَلِيُّ مَنْ لَا وَلِيَّ لَهُ، فَإِنْ أَصَابَهَا فَلَهَا الْمَهْرُ بِمَا اسْتَحَلَّ مِنْ فَرْجِهَا. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: أَمْلَأَهُ عَلَيَّ سَنَةً سِتٍّ وَأَرْبَعِينَ وَمِائَةً⁽³³⁾.

2190. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Süleyman b. Musa'dan, (O) ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Hangi kadın velisinin izni olmadan evlenirse, onun evliliği ("nikah"ı) geçersizdir, onun evliliği geçersizdir, onun evliliği geçersizdir! Eğer (kadının velileri) anlaşmazlığa düşerlerse (= "işteceru"), -Ebu Asım dedi ki, (İbn Cüreyc) bir defasında; "eğer (kadının velileri) anlaşmazlığa düşerlerse (= "teşaceru") demıştır-, hükümdar (hakim, vali), velisi olmayanın velisidir. Şayet (bir erkek, velisiz yapılan, dolayısıyla geçersiz olan bir nikahla bir kadından) faydalanırsa (onunla cima ederse), artık mehir, helal edindiği kadınlık organı sebebiyle, bu (kadınındır!)"³³

Ebu Asım dedi ki, (İbn Cüreyc) bu (Hadisi) bana yüz kırkaltı yılında yazdırmıştı.

AÇIKLAMA

"Veli", burada, kadının evlenmesinde yetkili, sözü geçerli olan kimse demektir. Evlenme hususunda kadının velisi, âlimlerin cumhuruna göre, babasıdır. Malik (Rahmetullahi Aleyh) ve Ebu Yusuf (Rahmetullahi Aleyh) ile bir rivayete göre Ebu Hanife (Rahmetullahi Aleyh), kadının veliliğine, oğlunun, babasından daha layık olduğunu söylemişlerdir. Evlenmede kadının velisi olmazsa veya olur da onu evlendirmekten kaçınırsa, devlet başkanı ("imam", "sultan") veya onun vekili kadının velisi olur.

33- Ebu Davud, Nikah, 20(2/229); Tirmizi, Nikah, 14(3/407-408); İbn Mace, Nikah, 15(2/605); Said, 1/148-149; Tayâlisî, 206; Müstedrek, 2/168; Müsned, 6/47, 66, 166.

Yukarıdaki Hadislerden birincisi, kadın-erkek ayrımı yapmaksızın, velinin izni olmadan yapılan nikâhın, sonuncu Hadis ise kadının, velisinin izni olmadan yaptığı nikâhın sahih olmadığını göstermektedir. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) bu Hadislerle, ilgili diğer nasslara dayanarak kadının, velisinin izni olmadan evlenmesinin caiz olmadığını, kadının, velisinin izni yapmaksızın yaptığı nikâhın bâtil (geçersiz) olduğunu söylemişlerdir. Malik'in (*Rahmetullahi Aleyh*) meşhur görüşü de böyledir. Hanefiler ise, ilgili Ayet ve diğer Hadislere dayanarak akîle-bâliğe ("mükellefe") bir kadının, velisinin izni olmadan nikâh yapmasının caiz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre, yukarıdaki Hadislerden birincisi, yani mutlak olarak nikâhta velinin izninin gerektiğine delâlet eden Hadis ve benzerleri "mükellefe" olmayan kadın hakkındadır. Yukarıdaki son Hadis ise, zayıf olup bu konuda delil olmaya elverişli değildir.

Yukarıdaki Hadisin sonunda Ebu Asım'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) kaydettiği bilgi, Hadislerin rivayeti konusunda mühim bir hususa işaret etmektedir. Bu kitapta buraya kadar geçen senedlerde hep "rivayet etti", "haber verdi", "falandan, o da falandan" gibi ifadeler görülmüştür. Hadis Usûl'ünde "eda sigaları" denilen bu ifadelerden, Hadislerin Dârimî'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) kadar sanki sadece kulaktan kulağa, sözlü olarak nakledildiği anlaşılmaktadır. Halbuki gerçek böyle değildir. Ebu Asım'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) sözkonusu kaydından anlıyoruz ki, bu ifadeler Hadisin yazıldığı durumlarda da kullanılmıştır. Çünkü O, hocası İbn Cüreyc'in (*Rahmetullahi Aleyh*) kendisine yazdığını bildirdiği Hadisi, başta; "İbn Cüreyc'den..." diyerek nakletmiştir. Bu hususun birçok örneğini, ravilerin hocalarıyla karşılaşma tarihlerini belirtme, kitaptaki bir yanlışa veya farklı rivayete dikkat çekme gibi muhtelif vesilelerle yaptıkları açıklamalarda görmekteyiz.³⁴ Bu örnekler, Hadisin bir kitaptan okunarak nakledildiği durumlarda da mezkur ifadelerin kullanıldığını göstermektedir. İlk dönemlerde raviler, rivayet ettikleri Hadislerin, kitaptan okunarak nakledildiklerine veya yazıldıklarına her zaman işaret etmemişlerdir. Çünkü o zaman, tek veya birkaç nüsha halinde olan Hadis kitaplarında tahrif yapılmasına veya hatalı okuyuşlara

34- Bu hususta bkz. Dirasat fi'l-Hadisi'n-Nebevi, 2/587 vd.

imkân vermemek gibi sebeplerle Hadisi hocadan doğrudan doğruya almaya, diğer bir ifadeyle kitaba atıf yapma yerine hocaya atıf yapmaya önem verilmişti. Binaenaleyh, senedlerde kullanılan mezkur ifadeler Hadisin hem sözlü, hem de yazılı olarak nakledildiğini gösterecek mahiyettedir. En azından sırf bu ifadelere bakarak Hadislerin sadece sözlü olarak nakledildiğini söylemek mümkün değildir.

«١٢»

باب في اليتيمة تزوج

12. BÂB

YETİM KIZIN EVLENDİRİLMESİ HAKKINDA

٢١٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: تُسْتَأْمَرُ الْيَتِيمَةُ فِي نَفْسِهَا، فَإِنْ سَكَتَتْ، فَقَدْ أَذِنَتْ، وَإِنْ أَبَتْ لَمْ تُكْرَهْ⁽³⁵⁾.

2191. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Yunus b. Ebi İshak rivayet edip (dedi ki), bana Ebu Burde b. Ebi Musa, Ebu Musa'dan rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Yetim kıza, kendisinin (evlendirilmesi) hususunda danışılır. Eğer susarsa, izin vermiş demektir. Razi olmazsa, zorlanmaz."³⁵

«١٣»

باب استئمار البكر والثيب

35- Müsned, 4/394, 408; Müstedrek, 2/167; Dârekutni, 3/241; Mecmâ'u'z-Zevâid, 4/280; (Ebu Ya'la, Bezzar ve Taberani'den naklen).

13. BÂB

HİÇ EVLENMEMİŞ KADINLA DUL KADINA DANIŞMA

٢١٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تُنْكَحُ الثِّيبُ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ، وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ، وَإِذْنُهَا الصُّمُوتُ^(٣٦).

2192. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize el-Evzai rivayet edip (dedi ki), bana Yahya, Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Dul kadın, kendisine danışılmadıkça evlendirilmez, hiç evlenmemiş kadın da kendisinden izin istenmedikçe evlendirilmez. Onun izni ise, susmasıdır!"³⁶

٢١٩٣ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، حَدَّثَهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، بِهَذَا الْحَدِيثِ^(٣٧).

2193. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Hişam, Yahya'dan, (O da) Ebu Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, Ebu Hüreyre O'na, Resulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) bu (yani bir önceki) Hadisi rivayet etmiş.³⁷

٢١٩٤ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْأَيْمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا، وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا، وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا^(٣٨).

36- Müslim, Nikah, 64(2/1036); Ebu Davud, Nikah, 24(2/231); Tirmizi, Nikah, 18(3/415); Nesai, Nikah, 33(6/70); İbn Mace, Nikah, 11(1/601); Müsned, 2/229, 250, 259; Musannaf, 6/143; Said, 1/154.

37- Buhari, Nikah, 41(6/135); Müslim, Nikah, 64(2/1036); Müsned, 2/434.

2194. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Abdullah ibnu'l-Fadl'dan, (O) Nafi' b. Cubeyr b. Mut'im'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Dul kadın, kendisini (evlendirmeye) velisinden daha layıktır. Hiç evlenmemiş (kadından) ise, kendisinin (evlendirilmesi) konusunda izin istenir. Onun izni, susmasıdır!"³⁸

٢١٩٥ - حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، أَوَّلَ شَيْءٍ سَأَلْتُهُ عَنْهُ، ثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: تَسْتَأْذِنُ الْبِكْرَ وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا^(١).

2195. Bize İshak b. İsa rivayet edip (dedi ki), bana Malik, kendisine sorduğum ilk şeyin (cevabı) olarak rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah ibnu'l-Fadl, Nafi' b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Hiç evlenmemiş kadından, (evlendirilmesi hususunda) izin istenir. İzni ise, susmasıdır!"

٢١٩٦ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَوْهَبٍ^(١)، أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ مُطْعِمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: الْإِئْمُ أَمْلُكَ بِأَمْرِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْمَرُ فِي نَفْسِهَا، وَصُمْتُهَا إِقْرَارُهَا^(٢).

2196. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bana Ubeydullah b. Abdirrahman b. Mevheb rivayet edip

38- Muslim, Nikah, 66(2/1037); Ebu Davud, Nikah, 26(2/232); Nesai, Nikah, 31(6/69); Tirmizi, Nikah, 18(3/416); İbn Mace, Nikah, 11(1/601); Muvatta, Nikah, 4(2/524); Musannaf, 6/142; Said, 1/155; Müsned, 1/219, 345, 362.

(dedi ki), bize Nafi' b. Cübeyr b. Mut'im, İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Dul kadın, (evlenmesi hususunda) işine velisinden daha fazla sahiptir. Hiç evlenmemiş kadından ise, kendisinin (evlendirilmesi) konusunda izin istenir. Onun susması, kabul etmesi demektir!"³⁹

«۱۴»

باب الثَّيِّبِ يَزُوجُهَا أَبُوهَا وَهِيَ كَاهِنَةٌ

14. BÂB

DUL KADINI, İSTEMEDİĞİ HALDE
BABASI EVLENDİREBİLİR (Mİ?)

٢١٩٧ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ يَزِيدَ، وَمُجَمِّعَ بْنَ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيِّ، حَدَّثَاهُ أَنَّ رَجُلًا مِنْ الْأَنْصَارِ، يُدْعَى حِزَامًا، أَنْكَحَ بِنْتًا لَهُ، فَكَرِهَتْ نِكَاحَ أَبِيهَا، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - ، فَذَكَرَتْ ذَلِكَ لَهُ، فَرَدَّ عَنْهَا نِكَاحَ أَبِيهَا. فَنَكَحَتْ أَبَا لُبَابَةَ بْنَ عَبْدِ الْمُنْذِرِ. فَذَكَرَ يَحْيَى أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّهَا كَانَتْ نُبِيًّا^(*).

2197. Saîd haber verdi ki; O, el-Kasım b. Muhammed'den işitmiş ki, Ensarlı Abdurrahman b. Yezid ile Mücemmi' b. Yezid O'na anlatmışlar ki, kendilerinden yani Ensardan, "Hizam" diye çağrılan bir adam bir kızını evlendirmiş de (kız), babasının (yaptığı) nikâhtan hoşlanmayıp Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelmiş ve bu (nikâh meselesini) O'na anlatmış. (Rasulullah) da ondan babasının (yaptığı) nikâhı geri çevirmiş. Sonra o, Ebu Lubabe b. Abdilmunzir'le evlenmiş.

39- Müsned, 1/274, 355. Ayrıca 2194. Hadise bkz.

Bu Hadisi haber verdikten) sonra Yahya bildirmiş ki, kendisine bu (kadının) dul olduğu (haberi) ulaşmış.⁴⁰

٢١٩٨ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَمُجَمِّعِ ابْنِ يَزِيدَ بْنِ جَارِيَةَ، أَنَّ خَنَسَاءَ بِنْتَ حِذَامٍ، زَوْجَهَا أَبُوهَا وَهِيَ ثَيِّبٌ، فَكَرِهَتْ ذَلِكَ، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، فَرَدَّ نِكَاحَهَا^(١).

2198. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdurrahman ibnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Yezid'in oğulları Abdurrahman ile Mucemmi'den (naklen) rivayet etti ki, Hansa' bint Hizam'ı, dul iken babası evlendirmiş. O da bundan hoşlanmayıp Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelmiş, (Rasulullah) da nikâhını geri çevirmiş.⁴¹

«10»

باب المرأة يزوجه الوليان

15. BÂB

KADINI İKİ VELİ EVLENDİREBİLİR (Mİ?)

٢١٩٩ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَوْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: أَيْمًا امْرَأَةً زَوْجَهَا وَلِيَّانِ لَهَا، فَهِيَ لِلأَوَّلِ مِنْهُمَا، وَأَيْمًا رَجُلٍ بَاعَ بَيْعًا مِنْ رَجُلَيْنِ،

40- Buhari, Hiyel, 11(8/63); İbn Mace, Nikah, 12(1/602); Müsned, 6/328.

41- Buhari, Nikah, 42(6/135); Ebu Davud, Nikah, 26(2/233); Nesai, Nikah, 35(6/71); Tirmizi, Nikah, 18(3/417, muallak olarak); Muvatta, Nikah, 25(2/535); Müsned, 6/328. Hadis, Tirmizi dışındaki yerlerde Hansa'nın "Müsned"i olarak geçmektedir. Tirmizi'de de tamamen "muallak"tır.

فَهُوَ لِلْأَوَّلِ مِنْهُمَا.

2199. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Saîd, Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) Ukbe b. Âmir'den veya Semûre b. Cundeb'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Hangi kadını iki velisi (farklı iki kişiyle) evlendirirse o, onlardan (nikâhı) ilk (yapılanındır). Hangi adam da (bir şeyi) iki adama satarsa, bu (şey) onlardan ilk (satın aldığıdır.)"⁴²

٢٢٠٠ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِنَحْوِهِ^(١).

2200. Bize Affan rivayet edip (dedi ki), bize Hammad b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, el-Hasan'dan, (O) Semûre'den, (O da) Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen), onun (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi.⁴³

«١٦»

بَابُ النَّهْيِ عَنْ مَتَاعِ النِّسَاءِ

16. BÂB

KADINLARLA MUT'A NİKÂHI YAPMA YASAĞI

٢٢٠١ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ

42- Müsned, 4/149 (Kesin olarak sadece Ukbe'den rivayet), 5/8.

43- Ebu Davud, Nikah, 22(2/230); Nesai, Buyû, 96(7/276); Tirmizi, Nikah 20(3/418); Müsned, 5/11, 18. Müstedrek, 2/175.

العَزِيزِ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ: أَنَّهُمْ سَارُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ: اسْتَمِعُوا مِنْ هَذِهِ النِّسَاءِ، وَالْإِسْتِمَاعُ عِنْدَنَا التَّزْوِيجُ، فَعَرَضْنَا ذَلِكَ عَلَى النِّسَاءِ، فَأَبَيْنَ [إِلَّا] أَنْ يَضْرِبَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُنَّ أَجَلًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِفْعَلُوا. فَخَرَجْتُ أَنَا وَابْنُ عَمِّ لِي، مَعَهُ بُرْدٌ، وَمَعِيَ بُرْدٌ، وَبُرْدُهُ أَجُودُ مِنْ بُرْدِي، وَأَنَا أَشَبُّ مِنْهُ، فَأَتَيْنَا عَلَى امْرَأَةٍ فَأَعْجَبَهَا شَبَابِي، وَأَعْجَبَهَا بُرْدُ. فَقَالَتْ: بُرْدٌ كَبِيرُهُ، وَكَانَ الْأَجَلُ بَيْنِي وَبَيْنَهَا عَشْرًا، فَبِتْ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ، ثُمَّ غَدَوْتُ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قَائِمٌ بَيْنَ الرُّكْنِ وَالْبَابِ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَذْنُتُ لَكُمْ فِي الْإِسْتِمَاعِ مِنَ النِّسَاءِ، أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ [ذَلِكَ] إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنْهُنَّ شَيْءٌ، فَلْيُخْلَ سَبِيلَهَا، وَلَا تَأْخُذُوا مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ سُبُلًا.

2201. Bize Ca'fer b. Avn, Abdulaziz b. Ömer b. Abdilaziz'den, (O da) er-Rebi' b. Sebre'den (naklen) haber verdi ki, babası O'na anlatmış ki, onlar Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Veda Haccı'nda yola çıktılar. Derken (Rasulullah): "Şu kadınlardan yararlanın!" buyurdu. -"Yararlanmak", bizde, "evlenmek" demektir.- Biz de bunu kadınlara teklif ettik. Fakat onlar (buna), aramızda bir müddet tesbit edilmesi durumu hariç, razı olmadılar. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Yapın, (bir müddet tesbit edin!)" buyurdu. Bunun üzerine ben ve amcamın bir oğlu (kadın bulmaya) çıktık. Onda bir aba vardı, bende de bir aba vardı. Onun abası benim abamdan daha iyiydi. Bense ondan daha gençtim. Neyse, bir kadına geldik. Benim gençliğim hoşuna gitti, onun da abası hoşuna gitti Neticede; "(bu) aba, onun abası gibidir!" dedi (ve beni seçti). Aramızdaki müddet on (geceydi). Ben de bu geceleri onun yanında geçirdim. Sonra sabahleyin (Kabe'ye) geldim. Bir de gördüm ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Rükn (Kabe'nin Hacer-i Esved köşesi) ile (Kabe'nin) kapısı arasında ayakta duruyor! Derken O şöyle buyurdu:

"-Ey insanlar! Şüphe yok ki, ben size, kadınlardan "yararlanma" hususunda izin vermiştim. İyi bilin ki, muhakkak Allah bunu Ki-

yamet gününe kadar haram kılmuştır! Binaenaleyh, kimin yanında bu kadınlardan biri varsa, ona yol versin! Onlara verdiğiniz şeylerden de hiçbir şey almayın!"⁴⁴

٢٢٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سَبْرَةَ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ نِكَاحِ الْمُتَعَةِ عَامَ الْفَتْحِ^(١).

2202. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) er-Rebi' b. Sebre el-Cuheni'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mut'a nikâhını (Mekke'nin) Fethi yılında yasaklamıştı."⁴⁵

٢٢٠٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنِي ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ الْحَسَنِ وَعَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِمَا، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنِ الْمُتَعَةِ، مُتَعَةِ النِّسَاءِ، وَعَنْ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ، عَامَ خَيْرِ^(٢).

2203. Bize Muhammed rivayet edip (dedi ki), bana İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) el-Hasan ile Abdullah'tan, (onlar da) babalarından (naklen) rivayet ettiler ki, O şöyle dedi: Ali'yi, İbn Abbas'a şöyle derken işittim: "Şüphe yok ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mut'ayı, yani kadınlarla mut'a nikahını ve evcil eşeklerin etlerini (yemeyi) Hayber yılında yasaklamıştı."⁴⁶

44- Müslim, Nikah, 21(2/1025); Nesai, Nikah, 71(6/103); İbn Mace, Nikah, 44(1/631); Müsned, 3/404-405; Ebu Davud, Nikah, 14(2/226-227); Musannaf, 7/504 (Burada, dipnotunda Beyhaki'den naklen, mezkur olayın Veda Haccı'nda meydana geldiği kaydının, ravilerin bir hatası olduğu, bu olayın Mekke'nin Fethi yılında meydana geldiği bildirilir.) Müslim ile Nesai'nin mezkur rivayetlerinde de zaman kaydı yoktur.

45- Müslim, Nikah, 24-25(2/1026); Ebu Davud, Nikah, 14(2/227); Müsned, 3/404; Said, 1/218.

46- Buhari, Nikah, 31(6/129); Müslim, Nikah, 30(2/1027); Nesai, Nikah, 71(6/102); Tirmizi, Nikah, 29(3/429); Müsned, 1/79; Said, 1/218. Bkz. 1996. Hadis.

AÇIKLAMA

"Mut'a nikahı", bir kadınla, bir süreyle sınırlı olarak evlilik yapma veya bir kadından bir şey mukabilinde bir süre cinsel yönden yararlanma demektir. Yukarıdaki Hadisler Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), mut'a nikahını, sonuncusunda ebedi olmak üzere, üç defa yasakladığını göstermektedir. Ancak, en sahih görüşe göre, Asr-ı Saadet'te mut'anın haram kılınışı iki defa olmuştur. Şöyle ki, mut'a hicri 7. yıl başlarına kadar caiz idi. Mut'a, bu yılın başında meydana gelen Hayber gazası esnasında haram kılınmıştı. Mut'a daha sonra Mekke'nin fethi (20 Ramazan 8) esnasında tekrar caiz kılınmış, bundan üç gün sonra ise ebedi olarak haram kılınmıştı. İlgili rivayetler Asr-ı Saadet'te mut'a nikâhına sadece, Sahabe evlerinden uzakta bulunuyorken, savaş, hac vb. gayelerle yolculuğa çıkıldığı esnada müsaade edildiğini göstermektedir. Öyle anlaşıyor ki, cahiliye döneminde çok yaygın olan, ancak müslümanlığın kadına saygı ile aile anlayışıyla bağdaşmayan mut'a nikahının kaldırılmasında da bir alıştırmaya süreci yaşanmıştır. Âlimlerin cumhuru, yukarıdaki Hadislerin zahirine uygun olarak, mut'a nikahının ebediyyen haram kılındığı görüşünü benimsemiştir.

Burada "mut'a" kelimesinin yerine göre "mut'atu'l-hacc" yani "te-mettu' haccı" manasına da kullanılmış olduğunu kaydetmek gerekir. Bu sebeple Hz. Ali'nin (Radıyallahu Anh) yukarıdaki rivayetinde geçen "mut'a" kelimesi, "mut'atu'n-nisa = kadınların mut'ası, kadınlarla mut'a nikâhı" şeklinde açıklanmıştır.

«İV»

باب في نكاح المحرم

17. BÂB

İHRAMLININ NİKÂHI HAKKINDA

٢٢٠٤ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ

مُوسَى، عَنْ نُبَيْهِ ابْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ عُثْمَانَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: الْمُحْرِمُ لَا يَنْكِحُ، وَلَا يُنْكَحُ⁽⁴⁷⁾.

2204. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Eyyub b. Musa'dan, (O) Nubeyh b. Vehb'den, (O) Ebân b. Osman'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "İhramlı ne evlenebilir, ne evlendirebilir!"⁴⁷

«۱۸»

بَابُ كَمْ كَانَتْ مَهْوَرُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَبَنَاتِهِ؟

18. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN HANIMLARI İLE KIZLARININ MEHİRLERİ NE KADARDI?

۲۲۰۵ - أَخْبَرَنَا نَعِيمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ - هُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ -، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ: كَمْ كَانَ صَدَاقُ أَزْوَاجِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -؟ قَالَتْ: كَانَتْ صَدَاقُهُ لِأَزْوَاجِهِ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أُوقِيَّةً وَنَشَأَ، وَقَالَتْ: أَتَدْرِي مَا النُّشُ؟ قَالَ: قُلْتُ: لَا. قَالَتْ: نِصْفُ أُوقِيَّةٍ، فَهَذَا صَدَاقُ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - لِأَزْوَاجِهِ⁽⁴⁷⁾.

2205. Bize Nuaym b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz -ki O, İbn Muhammed'dir-, Yezid b. Abdillâh'tan, (O) Muhammed b. İbrahim'den, (O da) Ebu Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Aişe'ye, "Rasulullah'ın (Sallallahu

Aleyhi ve Sellem) hanımlarının mehri ne kadardı?" diye sordum, O da şöyle cevap verdi: "O'nun, hanımlarına verdiği mehir oniki ukiyye ve bin neşş idi." (Hz. Aişe) sözüne şöyle devam etti: "Neşş'in ne olduğunu biliyor musun?" (Ebu Seleme) dedi ki, ben; "hayır, (bilmiyorum)" dedim. O zaman O şöyle dedi: "(Neşş), yarım ukiyyedir. İşte bu, Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hanımlara verdiği mehirdir!"⁴⁸

٢٢٠٦ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ زَادَانَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي الْعَجَفَاءِ السُّلَمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَخْطُبُ، فَحَمَدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَلَا لَا تُغَالُوا فِي صَدَاقِ النِّسَاءِ، فَإِنَّهَا لَوْ كَانَتْ مَكْرُمَةً فِي الدُّنْيَا أَوْ تَقْوَىٰ عِنْدَ اللَّهِ، كَانَتْ أَوْلَاكُمْ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، مَا أَصْدَقَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ، وَلَا أَصْدَقَتْ امْرَأَةً مِنْ بَنَاتِهِ فَوْقَ ثِنْتِي عَشْرَةَ أُوقِيَّةً، أَلَا وَإِنْ أَحَدَكُمْ لِيُغَالِي بِصَدَاقِ امْرَأَتِهِ حَتَّى يَبْقَى لَهَا فِي نَفْسِهِ عَدَاوَةٌ، حَتَّى يَقُولَ: كَلِفْتُ لَكَ عِلْقَ الْقَرْبَةِ - أَوْ عَرَقَ الْقَرْبَةَ.^(١)

2206. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Huşeym, Mansur b. Zâzân'dan, (O) İbn Sîrin'den, (O da) Ebu'l-Acfa' es-Sülemi'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ömer ibnu'l-Hattab'ı hutbe okurken duymuştum. O Allah'a hamdetmiş, O'na övgüde bulunmuş, sonra şöyle demişti:

"İyi dinleyin! Kadınların mehrinde aşırılık yapmayın. Çünkü (mehir) şu dünyada şeref yahut Allah katında takva (alâmeti) olsaydı, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) buna en lâıyığımız olurdu. Ne O hanımlarında'nı bir hanıma oniki ukiyye'den fazla mehir vermiştir, ne de onun kızlarından bir hanıma (bundan fazla) mehir verilmiştir! Dikkat edin! Şüphe yok ki, kiminiz, hanımının mehrinde aşırılığa gidiyor, sonunda ona karşı nefsinde (gizli) bir düşmanlık ka-

48- Müslim, Nikah, 78(2/1042); Ebu Davud, Nikah, 29(2/234-235); Nesai, Nikah, 66(6/95-96); İbn Mace, Nikah, 17(1/607); Müsned, 6/94. Bir ükiyye 40 Dirhem, bu da yaklaşık 112 gr. (gümüş)tür.

lıyor, sonunda (ona); "senin için tulumun ipine -veya tulumun tersine- katlandım, (yani senin için çok zorluklar çektim!)" diyor!"⁴⁹

AÇIKLAMA

Şa'bi (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ebu Abdurrahman es-Sulemi'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) rivayetine göre Hz. Ömer (*Radiyallahu Anh*), kadınların mehirlerinin fazla artırılmamasını emrettiği bir konuşma yapıp minberden indikten sonra bir kadın karşısına çıkıp; "ya mü'minlerin Emiri! Uyulmaya Allah'ın Kitab'ı mı daha layıktır, yahut senin sözün mü?" diye sormuş. Hz. Ömer; "Haşa! Allah'ın Kitab'ı (tabi!) Peki bu (sorun) niye?" karşılığını vermiş. Kadın da şöyle cevap vermiş: "Sen biraz önce kadınların mehri hususunda aşırılığa gidilmesini yasakladın. Halbuki Allah Azze ve Celle, Kitab'ında şöyle buyuruyor: **"(Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz), onların birine (yani önceki eşe) yüklerle (mehir) vermiş de olsanız, ondan hiçbir şey almayın!"**⁵⁰ Bunun üzerine Hz. Ömer; "herkes Ömer'den daha bilgili, daha anlayışlı!" demiş ve tekrar minbere çıkıp, sözkonusu yasağını kaldırmış.⁵¹

«۱۹»

باب ما يجوز أن يكون مهرًا؟

19. BÂB

MEHİR OLMASI CAİZ OLAN ŞEYLER

۲۲۰۷ - حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ،

49- Ebu Davud, Nikah, 29(2/235); Nesai, Nikah, 66(6/96); Tirmizi, Nikah, 23(3/422); Ibn Mace, Nikah, 17(1/607); 40-41, 48; Mustedrek, 2/175; Musannaf, 6/175; Said, 1/165.

50- Nisa Süresi, 20.

51- Said, 1/167; Musannaf, 6/180; Beyhaki, 7/233; Mecmâ'u'z-Zevâid, 4/284.

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَتْ: أَتَتْ امْرَأَةً إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ -، فَقَالَتْ: إِنَّهَا وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَا لِي فِي التَّسَاءُ مِنْ حَاجَةٍ. فَقَالَ رَجُلٌ: زَوَّجْنِيهَا. فَقَالَ: أَعْطِهَا ثَوْبًا. فَقَالَ: لَا أَجِدُ. قَالَ: أَعْطِهَا وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ. فَأَعْتَلَّ لَهُ. فَقَالَ: مَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: كَذَا وَكَذَا. قَالَ: فَقَدْ زَوَّجْتُكَهَا لِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ⁵².

2207. Bize Amr b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Ebu Hâzim'den, (O da) Sehl b. Sa'd'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bir kadın Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip, kendisini Allah'a ve Rasulü'ne bağışladığını söyledi, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Benim, kadınlar hususunda bir ihtiyacım yok!" buyurdu. Bunun üzerine bir adam; "onu benimle evlendir!" dedi (Hz. Peygamber) de; "Ona bir elbise ver!" buyurdu. (Adam); "bulamam!" dedi. (Hz. Peygamber); "Ona, demir bir yüzük de olsa, (bir şey) ver!" buyurdu. (Adam) da O'na (yani Hz. Peygamber'e) özür beyan etti. O zaman (Hz. Peygamber); "Beraberinde (ezberinde) Kur'an'dan ne var?" buyurdu. (Adam); "şu, şu (sûreleri biliyorum)" dedi. (Hz. Peygamber de); "Öyleyse, beraberinde (ezberinde) olan Kur'an Sûreleri karşılığında onu seninle evlendirdim!" buyurdu.⁵²

AÇIKLAMA

"Mehir", nikâh yapmaları sebebiyle kocanın karısına vereceği şeydir. Mehir, kadının Kur'an ve Sünnetle sabit olan meşru bir hakkıdır. Yukarıdaki Hadis evlenmede mehrin mutlaka gerektiğini ve bunun, Kur'an öğretimi gibi bir iş veya, demir yüzük gibi önemsiz bir mal da olabileceğini göstermektedir. İmam Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ile, bir rivayete göre İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh), bu Hadisin za-

52- Buhari, Nikah, 50(6/138); Müslim, Nikah, 76(2/1040-1041); Ebu Davud, Nikah, 31(2/236); Nesai, Nikah, 62(6/92-93); Tirmizi, Nikah, 23(3/421); İbn Mace, Nikah, 17(1/608); Mu-vatta, Nikah, 8(2/526); Müsned, 5/330, 334, 336.

herine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefilerle İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve bir rivayete göre İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, mehrin mutlaka bir "mal" olması gerektiğini söylemişlerdir. Bu görüşte olan âlimler yukarıdaki Hadisi; onda sadece mezkur Sahabiye has bir hüküm olduğu veya bu Sahabinin, Kur'an bilmesi takdir edilerek evlendirildiği, kadının mehrinin ayrıca verileceği şeklinde anlamaya çalışmışlardır. Diğer taraftan mehrin asgari miktarı hakkında da farklı Hadisler ve dolayısıyla farklı görüşler vardır. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre "ücret" olabilecek her şey mehir de olabilir. Hanefiler mehrin asgari on dirhem gümüş, Malikiler üç dirhem gümüş veya dengi mal olabileceğini söylemişlerdir. Hanefilere göre, on dirhemden az mehrin geçtiği Hadisler, mehrin, nikâh esnasında söylenen bir parçasını ifade etmektedirler. Mehir on dirheme tamamlanacaktır. Mehrin azami miktarında bir sınır yoktur. Ancak mehrin miktarının az tutulması teşvik edilmiş, mehrde aşırılıklara gitmek mekruh görülmüştür.

«۲۰»

باب في خطبة النكاح

20. BÂB

NIKÂH KONUŞMASI HAKKINDA

۲۲۰۸ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، وَحَجَّاجٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَنَا أَبُو إِسْحَقَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُبَيْدَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - خُطْبَةَ الْحَاجَةِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ - أَوْ: إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ - نَحْمَدُهُ، وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِي اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، ثُمَّ يَفْرَأُ ثَلَاثَ آيَاتٍ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾^(۱). ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ

نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا⁽⁵³⁾. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ، وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ، وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا⁽⁵⁴⁾. ثُمَّ يَتَكَلَّمُ بِحَاجَتِهِ⁽⁵⁵⁾.

2208. Bize Ebu'l-Velid ve Haccac rivayet edip dediler ki, bize Şu'be rivayet edip dedi ki, bize Ebu İshak haber verip dedi ki, ben Ebu Ubeyde'yi, Abdullah'tan rivayet ederken işittim, O demiş ki, bize Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) istek konuşmasını şöyle öğretti: "Hamd Allah'adır -veya "şüphesiz hamd Allah'adır."- O'na hamdeder, O'ndan yardım ve bağış dileriz. Nefislerimizin şerlerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın doğru yola ilettiği kimseyi saptıracak hiç kimse yoktur. O'nun saptırdığı kimseyi doğru yola iletecek hiç kimse de yoktur. Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına tanıklık ederim; Muhammed'in, O'nun kulu ve elçisi olduğuna da tanıklık ederim." (Hz. Peygamber) sonra şu üç ayeti okurdu: "**Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öylece korkun ve ancak müslümanlar olarak ölün.**"⁵³ "**Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan Rabb'inizden korkun.**"⁵⁴ "**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, (Allah da) işlerinizi düzeltsin ve günahlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Rasul'üne itaat ederse, muhakkak ki büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur.**"⁵⁵ (Hz. Peygamber) sonra da isteğini söyledi.⁵⁶

«أا»

باب الشرط في النكاح

53- Al-i İmran Sûresi, 102

54- Nisa Sûresi, 1

55- Ahzab Sûresi, 70-71.

56- Ebu Davud, Nikah, 33(2/238-239); Nesai, Cum'a, 24(3/85); Tirmizi, Nikah, 17(3/413); İbn Mace, Nikah, 19(1/609-610); Müsned, 1/392, 432; Müstedrek, 2/182.

21. BÂB

NİKÂHTA ŞART KOŞMAK

٢٢٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ تُؤْفَا بِمَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ مِنَ الْفُرُوجِ.

2209. Bize Ebu Asım, Abdulhamid b. Ca'fer'den, (O) Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Yezid b. Abdillâh'tan, (O) Ukbe b. Amir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Şüphe yok ki, yerine getirmenize en layık olan şart, kendisiyle kadınlık organlarını helal edindiğiniz (şarttır)."⁵⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadis nikâh şartlarına, diğer akidlerdeki şartlardan daha fazla özen gösterilmesi gerektiğine delâlet etmektedir. Nikâhta üç türlü şart olabiliyor: 1. Kadının, iyilikle eş olarak tutulması veya güzellikle bırakılması şartı. Allah'ın (*Celle Celaluhu*) emri olan⁵⁸ bu şarta uyulması gerektiğinde hiçbir ihtilaf yoktur. Âlimlerin cumhuru, yurıdındaki Hadisi bu manaya yorumuşlardır. 2. Kadının, eski hanımın boşanmasını istemesi, erkeğin kadına mehir veya nafaka vermemesi gibi nikah akdine aykırı olan şartlar. Bütün alimlere göre bu tür şartlar geçirsizdir ve onlara uyulmaz. 3. Karısını başka bir yere götürmeyeceği, üzerine başkasıyla evlenmeyeceği gibi ne Allah'ın Kitab'ında bulunan, ne de nikâh akdinin maslahatından ve ge-

57- Buhari, Şurû, 6(3/175); Müslim, Nikah, 63(2/1036); Ebu Davud, Nikah, 40(2/244); Nesai, Nikah, 42(6/76); Tirmizi, Nikah, 32(3/434); Ibn Mace, Nikah, 41(1/628); Müsned, 4/144, 150, 152; Said, 1/180.

58- Bkz. Bakara Sûresi, 229.

reğinden olan şartlar. Hanefilerle Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Şafi (*Rahmetullahi Aleyh*), bu tür şartların da geçersiz olduğunu söylemişlerdir. Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise bu tür şartlara da uymak gerekir, aksi halde kadın nikâhı bozmak hakkına sahip olur.

«٢٢»

باب في الوليمة

22. BÂB

DÜĞÜN VE ZİYAFET YEMEĞİ HAKKINDA

٢٢١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو التَّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - رَأَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ صُفْرَةً، فَقَالَ: مَا هَذِهِ الصُّفْرَةُ؟ قَالَ: تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى وَرَنِ نَوَافٍ مِنْ دَهَبٍ. قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ، أَوْلِمَ وَلَوْ بِشَاةٍ⁵⁹.

2210. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Sabit'ten, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir gün) Abdurrahman b. Avfın üzerinde sarı boya (lekesi) gördü de; "Bu sarı boya nedir?" buyurdu. O da; "bir kadınla, beş dirhem ağırlığında altın (mehir vererek) evlendim" dedi. (Bunun üzerine Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Allah mübarek etsin. Bir koyunla da olsa, düğün yemeği ver!"⁵⁹

«٢٣»

باب في اجابة الوليمة

59- Buhari, Nikah, 56(6/139); Müslim, Nikah, 79(2/1042); Nesai, Nikah, 75(6/105); Tirmizi, Nikah, 10(3/402); İbn Mace, Nikah, 24(1/615); Müsned, 3/165, 227. Bkz. 2070. Hadis.

23. BÂB

DÜĞÜN YEMEĞİ (DAVETİNE) İCABET ETMEK
HAKKINDA

٢٢١١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْوَلِيمَةِ، فَلْيُجِبْ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يَنْبَغِي أَنْ يُجِيبَ، وَلَيْسَ الْأَكْلُ عَلَيْهِ بِوَاجِبٍ.

2211. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz düğün ve ziyafet yemeğine davet edildiğinde, icabet etsin!"⁶⁰

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) şöyle dedi: "(Davet edilenin, davete) icabet etmesi güzel olur. Ancak yemesi ona vacib değildir."

«٢٤»

بَاب فِي الْعَدْلِ بَيْنَ النِّسَاءِ

24 BÂB

HANIMLAR ARASINDA ADALETLİ DAVRANMAK
HAKKINDA

٢٢١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ النَّضْرِ بْنِ أَنَسٍ،

60- Buhari, Nikah 71(6/143); Muslim, Nikah, 98(2/1053); Ebu Davud, Et'ime, 1(3/340); Müs-ned, 2/20, 22, 37. Bkz. 2088. Hadis.

عَنْ بَشِيرِ بْنِ نَهِيْلٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: مَنْ كَانَتْ لَهُ امْرَأَتَانِ، فَمَالَ إِلَى إِحْدَاهُمَا، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَشِقَهُ مَائِلٌ⁽⁶¹⁾.

2212. Bize Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bize Hemmâm, Katâde'den, (O) en-Nadr b. Enes'ten, (O) Beşir b. Nehik'ten, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kimin iki karısı olur da, onlardan birine meylerse, Kıyamet günü (hesap yerine) bir taraftı eğik olarak gelir!"⁶¹

«٢٥»

باب في القسمة بين النساء

25. BÂB

HANIMLAR ARASINDA (EŞİT) BÖLME HAKKINDA

٢٢١٣ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْخُطَمِيِّ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - يَقْسِمُ فَيُعْدِلُ، وَيَقُولُ: اَللَّهُمَّ هَذَا قَسْمِي فِيمَا أَمْلِكُ، فَلَا تَلُومْنِي فِيمَا تَمْلِكُ وَلَا أَمْلِكُ⁽⁶¹⁾.

2213. Bize Amr b. Asım haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Eyyub'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Abdullah b. Yezid el-Hatmi'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (gecelelerini hanımları arasında) bölerdi de (bunu) âdilâne yapar ve şöyle buy-

61- Ebu Davud, Nikah, 39(2/242); Nesai, İşretu'n-Nisa, 2(7/60); Tirmizi, Nikah, 42(3/447); İbn Mace, Nikah, 47(1/633); Müsned, 2/347, 471; Müstedrek, 2/186.

ururdu: "Allah'ım! Bu, benim elimde olan şeyde yaptığım taksimdir. Artık (dilerim) sen beni, (onlardan birine diğerlerinden daha fazla sevgi duymak gibi) senin elinde olan, benim elimde olmayan şeylerde kınamazsın!"⁶²

«٢٦»

باب الرجل يكون عنده النسوة

26. BÂB

ADAMIN YANINDA BİRDEN FAZLA HANIM OLABİLİR Mİ?

٢٢١٤ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا سَافَرَ أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَتِيَهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا، خَرَجَ بِهَا مَعَهُ^(١).

2214. Bize İsmail haber verip dedi ki, bize ibnu'l-Mübarek, Yunus b. Yezid'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den naklen rivayet etti ki; O şöyle dedi:

"Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yolculuğa çıkacağı zaman hanımları arasında kur'a çeker ve hangisinin kur'ası çıkarsa, beraberinde onu götürürdü."⁶³

«٢٧»

باب الإقامة عند الثيب والبكر إذا بنى بهما

62- Ebu Davud, Nikah, 39(2/242); Nesai, İşretu'n-Nisa, 2(7/60-61); Tirmizi, Nikah, 42(3/446); İbn Mace, Nikah, 47(1/633); Müsned, 6/144; Müstedrek, 2/187.

63- Buhari, Hibe, 15(3/135); Müslim, Tevbe, 56(4/2129); Ebu Davud, Nikah, 39(2/243); İbn Mace, Nikah, 47(1/633); Müsned, 6/117, 195, 197. Bkz. 2428. Hadis.

27. BÂB

DUL VE HİÇ EVLENMEMİŞ KADINLA
GERDEĞE GİRDİĞİNDE YANLARINDA KALMA (SÜRESİ)

٢٢١٥ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لِلْبَكْرِ سَبْعُ، وَلِلثَيِّبِ ثَلَاثٌ^(١).

2215. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, Eyyub'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Kendileriyle gerdeğe girildiğinde yanlarında kalma süresi hakkında) hiç evlenmemiş olan kadının hakkı yedi, dulun hakkı üç (gündür)."⁶⁴

٢٢١٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - لَمَّا تَزَوَّجَ أُمَّ سَلَمَةَ، أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلَاثًا، وَقَالَ: إِنَّهُ لَيْسَ بِكَ عَلَى أَهْلِكَ هَوَانٌ، إِنْ شِئْتَ سَبْعُ لَكَ، وَإِنْ سَبْعُ لَكَ سَبْعُ لِسَائِرِ نِسَائِي^(١).

2216. Bize Abdullah b. Muhammed b. Ebi Şeybe haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Süfyan'dan, (O) Muhamed b. Ebi Bekr'den, (O) Abdulmelik b. Ebi Bekr b. Abdurrahman ibni'l-Haris b. Hişam'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Ümmü Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hz. Ümmü Seleme ile evlendiğinde yanında üç gün kalmış ve

64- İbn Mace, Nikah, 26(6/617); Musannaf, 6/235 (mevkuf olarak). Bkz. Tirmizi, Nikah, 41(3/445).

şöyle buyumuş: "Gerçek şu ki, sen kocanın nazarında kıymetsiz de-
ğilsin. Dilersen senin (yanında kalmayı) yedi güne çıkarırım. Eğer
senin (yanında kalmayı) yedi güne çıkarırsam, diğer hanımlarımın
(yanında kalmayı) da yedi güne çıkarırım!"⁶⁵

«۲۸»

باب بناء الرجل بأهله في شوال

28. BÂB

ADAMIN, HANIMIYLA ŞEVVAL AYINDA GERDEĞE GİRMESİ

۲۲۱۷ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ
أُمِيَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تَزَوَّجَنِي رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ - فِي شَوَّالٍ، وَأَدْخَلْتُ عَلَيْهِ فِي شَوَّالٍ، فَأَيُّ نِسَائِهِ كَانَ أَحْظَى عِنْدَهُ
مَنِي، قَالَتْ: وَكَأَنْتَ تَسْتَحِبُّ أَنْ يُدْخَلَ عَلَى النِّسَاءِ فِي شَوَّالٍ^(۱).

2217. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyan'dan, (O) İsmail b. Umeyye'den, (O) Abdulah b. Urve'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi:

"Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) benimle Şevval ayında evlendi. Gerdeğine de Şevval ayında girdirildim. Peki hanımlarından hangisi O'nun yanında benden daha itibarlı idi?" (Hz. Aişe, sözünün devamında) dedi ki, "kendisi de kadınlarla gerdeğe Şevval ayında girilmesinden hoşlanırdı."⁶⁶

65- Müslim, Radâ', 41(2/1083); Ebu Davud, Nikah, 35(2/240); İbn Mace, Nikah, 26(1/617); Muvatta, Nikah, 14(2/529); Said, 1/204; Musannaf, 6/236; Müsned, 6/292.

66- Müslim, Nikah, 73(2/1039); Nesai, Nikah, 77(6/106); İbn Mace, Nikah, 53(1/641); Müsned, 6/54, 206; Tirmizi, Nikah, 9(3/402)

AÇIKLAMA

Şafîiler bu Hadise dayanarak, evlenmenin ve gerdeğe girmenin Şevval ayında olmasının müstehab olduğunu söylemişlerdir. Ancak Hz. Aişe'nin (*Radıyallahu Anha*) bu rivayetdeki asıl maksadı cahili bir anlayışı reddetmekti. Şöyle ki, cahiliye insanları hac aylarında⁶⁷ evlenmeyi ve gerdeğe girmeyi uğurlu, bereketli görmüyor, mekruh sayıyorlardı. İşte Hz. Aişe (*Radıyallahu Anha*), yukarıdaki sözünü, bu tutarsız anlayışı reddetmek için söylemişti. Burada kaydetmek gerekir ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), yılın değişik aylarında evlilikler yapmıştır. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Hz. Sevede (*Radıyallahu Anha*) ile, Peygamberliğinin 10. yılında Ramazan ayında, Hz. Hafsa (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 3. yılın Şa'ban ayında, Hz. Ümmü Seleme (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 4. yılın Şevval ayında, Hz. Zeyneb bint Huzeyme (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 3. yılın Ramazan ayında, Hz. Zeyneb bint Cahş (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 5. yılın Zilkade ayında, Hz. Cuveyriye (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 6. yılın Şa'ban ayında, Hz. Meymune (*Radıyallahu Anha*) ile Hicri 7. yılın Şevval ayında evlenmişlerdi.

«٢٩»

باب القول عند الجماع

29. BÂB

CİM'ANIN BAŞINDA SÖYLENİLECEK SÖZ

٢٢١٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمٍ^(٣)، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَا يَمْنَعُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقُولَ حِينَ يُجَامِعُ أَهْلَهُ: «بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبْ

67- Hac ayları alimlerin cumhuruna göre, Şevval ve Zilka'de ayları ile Zilhicce'nin ilk on günüdür.

الشَّيْطَانُ مَا رَزَقْتَنَا، فَإِنْ قَضَى اللَّهُ وَلَدًا لَمْ يَضُرَّهُ الشَّيْطَانُ⁽⁶⁸⁾.

2218. Bize Ubeydullah b Musa, İsrail'den, (O) Mansur'dan, (O) Salim'den, (O) Küreyb'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Sizden birinizi, hanımıyla cima edeceğinde; "Allah'ın adıyla! Allah'ım, şeytanı bizden uzaklaştır! Şeytanı, bize takdir ve nasib ettiği şeyden de uzaklaştır!" demekten ne alıyor? Böylece, Allah bir çocuk takdir ederse, şeytan ona zarar veremez!"⁶⁸

«۳۰»

باب النّهي عن اتّيان النّساء في أعجازهنّ

30. BÂB

HANIMLARA ARKALARINDAN VARMA YASAĞI

٢٢١٩ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحُصَيْنِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ قَبِيْسِ الْخَطِيمِيِّ، عَنْ هَرَمِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ خُرَيْمَةَ بْنَ ثَابِتٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، لَا تَأْتُوا النِّسَاءَ فِي أَعْجَازِهِنَّ⁽⁶⁸⁾.

2219. Bize Ubeydullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, el-Velid b. Kesir'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh ibni'l-Husayn'dan, (O) Abdulmelik b. Amr b. Kays el-Hatmi'den, (O da) Haremi b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti

68- Buhari, Nikah, 66(6/141); Müslim, Nikah, 116(2/1058); Ebu Davud, Nikah, 466(2/249); Tirmizi, Nikah, 8(3/401); İbn Mace, Nikah, 27(1/618); Müsned, 1/217, 220, 243.

ki, O şöyle dedi: Huzeyme b. Sabit'in şöyle dediğini işittim: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiştim: "Şüphe yok ki, Allah hakkı (söylemekten) çekinmez. Kadınlara arkalarından varmayın!"⁶⁹

٢٢٢٠ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَبٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: إِنَّ الْيَهُودَ قَالُوا لِلْمُسْلِمِينَ: مَنْ أَتَى امْرَأَتَهُ وَهِيَ مُدْبِرَةٌ، جَاءَ وَلَدُهُ أَحْوَلُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنْتُمْ نِثْمٌ﴾^(١).

2220. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Muhammed ibnu'l-Münkedir'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, yahudiler müslümanlara; "kim karısına, o arkasını dönmüş olarak varırsa, (yani onunla bu şekilde cinsi münasebet yaparsa bundan doğacak) çocuğu şaşı gözlü olur!" demişlerdi de, bunun üzerine yüce Allah :

"Kadınlarınız sizin tarlanızdır. O halde tarlanıza nasıl dilererseniz öyle varın"⁷⁰ ayetini indirmişti.⁷¹

«٣١»

باب الرَّجُلِ يَرَى الْمَرْأَةَ فَيَخَافُ عَلَى نَفْسِهِ

31. BÂB

**ADAM BİR KADIN GÖRÜR DE
NEFSİNE KARŞI ENDİŞEYE DÜŞEBİLİR?**

69- Bkz. 1148. Hadis.

70- Bakara Sûresi, 223.

71- Bkz. 1137. Hadis ile 1138-1141. Hadisler.

٢٢٢١ - أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ، أَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَلَّامٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - امْرَأَةً فَأَعْجَبَتْهُ، فَأَتَى سَوْدَةَ، وَهِيَ تَصْنَعُ طَبِيبًا، وَعِنْدَهَا نِسَاءٌ فَأَخْلَبْنَهُ، فَقَضَى حَاجَتَهُ، ثُمَّ قَالَ: أَيُّمَا رَجُلٍ رَأَى امْرَأَةً تُعْجِبُهُ، فَلْيَقُمْ إِلَى أَهْلِهَا، فَإِنَّ مَعَهَا مِثْلَ الَّذِي مَعَهَا.

2221. Bize Kabîsa haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu İshak'tan, (O) Abdullah b. Hallam'dan, (O da) Abdullah b. Mes'ud'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) bir kadın görmüş de hoşuna gitmiş. Bunun üzerine, bir yemek yapmakta olan ve yanında bazı kadınlar bulunan Hz. Sevde'nin yanına gelmiş. Kadınlar da (Hz. Peygamber'i Hz. Sevde ile) yalnız bırakmışlar. O da ihtiyacını gidermiş, sonra şöyle buyurmuş: "Hangi adam, hoşuna giden bir kadın görürse, hanımının yanına kal-kıp (gitsin!) Çünkü (hoşlandığı kadındaki) benzeri onda da vardır!"⁷²

«٣٢»

باب في تزويج الأبكار

32. BÂB

HİÇ EVLENMEMİŞ OLAN KADINLARLA EVLENMEK HAKKINDA

٢٢٢٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُطِيعٍ، ثَنَا هُشَيْمٌ، أَنَا سَيَّارٌ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي سَفَرٍ فَلَمَّا قَفَلْنَا

72- Bu Hadis, Abdullah b. Hallam'ın mechul oluşundan dolayı zayıftır (Bkz. Mizanu'l-İtidal, 2/412). Ancak bu Hadisin şahidleri vardır. Bkz. Müslim, Nikah, 10(2/1021); Tirmizi, Rada, 9(3/464); Müsned, 3/330.

تَعَجَّلْتُ فَلَجِئَنِي رَاكِبٌ، قَالَ: فَالْتَفْتُ فَإِذَا أَنَا بِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ لِي: مَا أَعَجَلَكَ يَا جَابِرُ؟ قَالَ: إِنِّي حَدِيثُ عَهْدٍ بِعُورَسٍ. قَالَ: أَفَبِكْرًا تَزَوَّجْتَهَا أَمْ نَيْبًا؟ قَالَ: قُلْتُ: بَلْ نَيْبًا. قَالَ: فَهَلَّا بِكْرًا تُلَاعِبُهَا وَتُلَاعِبُكَ. قَالَ: ثُمَّ قَالَ لِي: إِذَا قَدِمْتَ فَالْكَيْسَ الْكَيْسَ. قَالَ: فَلَمَّا قَدِمْنَا، ذَهَبْنَا نَدْخُلُ، قَالَ: أَتَمِهُلُوا حَتَّى تَدْخُلَ لَيْلًا - أَيِ عِشَاءَ - لَكِنِّي تَمْشُطُ الشَّعِثَةَ، وَتَسْتَحِدُّ الْمُغِيْبَةَ⁽¹⁾.

2222. Bize Abdullah b. Muti' haber verip (dedi ki), bize Hüseyim rivayet edip (dedi ki), bize Seyyar, eş-Şa'bi'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bize Cabir b. Abdillâh rivayet edip dedi ki, biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber bir yolculukta idik. Nihayet geri döndüğümüzde ben çabukladım. Derken bir binekli bana kavuştu. (Cabir, sözüne devamla) şöyle dedi: Ben de ona doğru dönüp baktım. Bir de ne görsem, ben Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile karşı karşıyayım! Bana; "Seni acele ettiren nedir, ya Cabir?" buyurdu. (Cabir) dedi ki, (o zaman ben); "doğrusu ben zifafımı yeni yapmıştım!" dedim. "Bakire ile mi evlendin, dulla mı?" buyurdu. (Cabir) dedi ki, ben de; "bilakis, dulla!" dedim. "Keşke, senin kendisiyle oynaşacağın, onun da seninle oynaşacağı bir bakire ile evlenseydin!" buyurdu. (Cabir) dedi ki, (Hz. Peygamber) sonra bana şöyle buyurdu: "(Hanımının yanına) geldiğinde aklını kullan, aklını! (Yani hayızlı ise ona yaklaşıma, değilse cima yapıp hemen çocuk sahibi olmaya bak!)"

(Cabir) sözüne şöyle devam etti: Neyse, (şehre) gelince (evlerimize) girmeye gittik. (Fakat Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "Acele etmeyin de (evlerimize) geceleyin -yani akşam üzeri- girelim. Ta ki, saçları-başları dağınık olan kadınlar (saçlarını) tarasınlar, kocaları yanlarında bulunmayan kadınlar ustura tutunsun (yani koltuk ve etek tıraşı olsunlar!)"⁷³

73- Buhari, Nikah, 121(6/161); Müslim, Rada, 57(2/1088); Ebu Davud, Nikah, 3(2/220), Cihad, 172(3/90); Nesai, Nikah, 6(6/51); Tirmizi, Nikah, 13(3/406); İbn Mace, Nikah, 7(1/598); Müsned, 3/314, 362.

«٣٣»

باب في النيلة

33. BÂB

EMZİKLİ KADINLA CİM'A YAPMAK HAKKINDA

٢٢٢٣ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ الْأَسَدِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ جُدَامَةَ بِنْتِ وَهَبٍ الْأَسَدِيَّةِ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَنْهَى عَنِ الْغِيلَةِ، حَتَّى ذَكَرْتُ أَنَّ فَارِسَ وَالرُّومَ يَصْنَعُونَ ذَلِكَ، فَلَا يَضُرُّ أَوْلَادَهُمْ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْغِيلَةُ: أَنْ يُجَامِعَهَا وَهِيَ تُرَضِعُ.

2223. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Muhammed b. Abdirrahman b. Nevfel el-Esedî'den, (O) Urve'den, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Cüzame bint Vehb el-Esedîyye'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ben gerçekten "ğile"yi yasaklamayı içimden geçirdim. Sonra hatırladım ki, Fârislerle Rumlar bunu yapıyorlar da çocuklarına zarar vermiyor.⁷⁴ (Bunun üzerine onu yasaklamaktan vaz geçtim)."

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ğile, (erkeğin hanımıyla), o süt emzirdiği (dönemde) iken cima yapmasıdır."

«٣٤»

باب في النهي عن ضرب النساء

74- Müslim, Nikah, 140(2/1066); Ebu Davud, Tıb, 15(4/9); Nesai, Nikah, 54(6/88); Tirmizi, Tıb, 27(4/405); İbn Mace, Nikah, 61(1/648); Müsned, 6/361, 434.

34. BÂB

KADINLARI DÖVME YASAĞI HAKKINDA

٢٢٢٤ - حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - خَادِمًا قَطُّ، وَلَا ضَرَبَ بِيَدِهِ شَيْئًا قَطُّ، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ⁽⁷⁵⁾.

2224. Bize Ca'fer b. Avn rivayet edip (dedi ki), bize Hişam b. Urve, babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hiçbir hizmetçiyi asla dövmezdi. O, Allah yolunda cihad etmesi (esnasındakiler) hariç, eliyle hiçbir şeye de asla vurmadı."⁷⁵

٢٢٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَلْفٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَيَّاسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ذُبَابٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تَضْرِبُوا إِمَاءَ اللَّهِ. فَجَاءَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -. فَقَالَ: قَدْ ذُبِرْنَا عَلَى أَزْوَاجِهِنَّ. فَرَخَّصَ لَهُمْ فِي ضَرْبِهِنَّ. فَأَطَافَ بِآلِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ فَقَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: لَقَدْ طَافَ بِآلِ مُحَمَّدٍ نِسَاءٌ كَثِيرٌ يَشْكُونَ أَزْوَاجَهُنَّ، لَيْسَ أَوْلَيْكَ بِخِيَارِكُمْ⁽⁷⁶⁾.

2225. Bize Muhammed b. Ahmed b. Ebi Halef haber verip (dedi ki), bize Süfyan, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İyâs b. Abdillâh b. Ebi Zübâb'dan, (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Bir gün) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve

75- Müslim, Fedail, 79(4/1814); Ebu Davud, Edeb, 5(4/250); İbn Mace, Nikah, 51(1/638); Müsned, 6/31-32, 206, 229.

Sellem); "Allah'ın kadın kullarını dövmeysin!" buyurdu. Bir müddet sonra Ömer ibnu'l-Hattab, Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip; "(Kadınlar) kocalarına karşı cüretkâr oldu!" dedi. (Resulullah) da onlara, (kadınlarını) dövme hususunda izin verdi. Bu sefer birçok kadın, kocalarını şikayet etmek üzere Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hanımlarını dolaştı. -Bundan sonra (İyâs) sözüne şöyle devam etti.- Bunun üzerine Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Hakikaten birçok kadın, kocalarını şikayet etmek üzere Muhammed'in hanımlarını dolaşmıştır. Bu (şikayet edilen kocalar) sizin hayırlılarınız hiç değildirler!"⁷⁶

٢٢٢٦ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - النَّاسَ يَوْمًا وَوَعَّظَهُمْ فِي النِّسَاءِ. فَقَالَ: مَا بَالُ الرَّجُلِ يَجْلِدُ امْرَأَتَهُ جَلْدَ الْعَبْدِ، وَلَعَلَّهُ يَصَاجِعُهَا فِي آخِرِ يَوْمِهِ^(١).

2226. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki) bize Hişam b. Urve, babasından, (O da) Abdullah b. Zem'a'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir-gün halka bir konuşma yaptı ve onlara kadınlar hakkında öğütte bu-lunup şöyle buyurdu: "Adama ne oluyor da karısını, kölenin dövülmesi gibi dövüyor? Belki o, onunla o günün sonunda beraber yatacaktır!"⁷⁷

«٣٥»

باب محاربة الرجل أهله

76- Ebu Davud, Nikah 43(2/245); İbn Mace, Nikah, 51(1/638); Müstedrek, 2/188); et-Tarihu'l-Kebir, 1/440. Buhari, İyâs'ın Sahabîliğinin bilinmediğini söylemiştir. Buna göre yu-karıdaki Hadis "mürsel"dir. Ancak Ebu Hatim ile Ebu Zur'a O'nun Sahabi olduğunu bil-dirmektedirler (el-Cerh ve't-Ta'dil, 2/280).

77- Buhari, Tefsir, 91(6/83); Nikah, 93(6/153); Müslim, Cennet, 49(4/2191); Tirmizi, Tefsir, 80(5/440); İbn Mace, Nikah, 51(1/638); Müsned, 4/17.

35. BÂB

ERKEĞİN, HANIMINA YUMUŞAK DAVRANMASI

٢٢٢٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا عَبْدُ الْوَارِثِ، ثنا
الْجَرِيرِيُّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ قَعْنَبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -
ﷺ - قَالَ: إِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلْعٍ، فَإِنْ تُقِمَّهَا كَسَرْتَهَا، فَذَارَهَا، فَإِنَّ فِيهَا
أُودًا وَبُلْغَةً^(٧٨).

2227. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşi haber verip (dedi ki), bize Abdulvaris rivayet edip (dedi ki), bize el-Cureyri, Ebu'l-Ala'dan, (O) Nuaym b. Ka'neb'den, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphe yok ki, kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Bu sebeple eğer onu doğrultmaya (çalışırsan), onu kırsın. O halde yumuşak davran. Çünkü onda eğrilik ve (bununla beraber) yetecek miktarda (doğruluk) vardır!"⁷⁸

٢٢٢٨ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِيهِ الزِّنَادِ، عَنْ
الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : إِنَّمَا الْمَرْأَةُ كَالضِّلْعِ،
إِنْ تُقِمَّهَا تَكْسَرُهَا وَإِنْ نُسْتَمْتِعَ بِهَا، نَسْتَمْتِعَ وَفِيهَا عِوَجٌ^(٧٩).

2228. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Ebu'z-Zinad'dan, (O) el-A'rac'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"Kadın ancak kaburga kemiği gibidir. Onu doğrultmak (istersen),

kırarsın. Ondan yararlanmak istersen, kendisinde eğrilik olduğu halde yararlanırsın.”⁷⁹

«۳۱»

باب في العزل

36. BÂB

“AZL” HAKKINDA

۲۲۲۹ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْعَزْلِ؟ فَقَالَ: أَوْ تَفْعَلُونَ ذَلِكَ؟ فَلَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ نَسَمَةِ قَضَى اللَّهُ تَعَالَى أَنْ تَكُونَ إِلَّا كَانَتْ.”

2229. Bize Süleyman b. Davud el-Haşimi, İbrahim b. Sa'd'dan, (O) ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, (O da) Ebu Saîd'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bir adam Resulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "azl'in (hük-münü) sordu da, O şöyle buyurdu: "Siz bunu yapıyor musunuz? Şimdi siz bunu yapmazsanız size bir zarar gelmez.⁸⁰ Çünkü, Allah'ın olmasını takdir ettiği hiç bir canlı yoktur ki, o olmasın.”⁸¹

۲۲۳۰ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَشِيرٍ^(۱)، يَرُدُّ الْحَدِيثَ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ،

79- Buhari, Nikah, 79(6/145); Muslim, Radâ, 65(2/1090); Tirmizi, Talak, 12(3/493-494); Musned, 2/428, 449, 530.

80- Bu cümle şöyle de anlaşılabilir: Hayır, artık siz bunu yapmamalısınız!

81- Buhari, Nikah, 96(6/154); Muslim, Nikah, 125(2/1061); Ebu Davud, Nikah, 49(2/251); Tirmizi, Nikah, 40(3/444); İbn Mace, Nikah, 30(1/620); Muvatta, Talak, 95(2/594); Musned, 3/57, 88, 93.

قَالَ: قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يَكُونُ لَهُ الْجَارِيَةُ، فَيُصِيبُ مِنْهَا وَيَكْرَهُ أَنْ تَحْمِلَ، أَفَيَعِزُّ عَنْهَا؟ وَتَكُونُ عِنْدَهُ الْمَرْأَةُ، تُرَضِعُ فَيُصِيبُ مِنْهَا وَيَكْرَهُ أَنْ تَحْمِلَ، فَيَعِزُّ عَنْهَا؟ قَالَ: لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَفْعَلُوا، فَإِنَّمَا هُوَ الْقَدَرُ⁽⁸²⁾. قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلْحَسَنِ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَكَأَنَّ هَذَا زَجْرٌ، وَاللَّهِ لَكَأَنَّ هَذَا زَجْرٌ⁽⁸³⁾.

2230. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize İbn Avn, Muhammed b. Sîrîn'den, (O da) Abdurrahman b. Bişr'den (naklen) haber verdi ki, O, sözü Ebu Saîd el-Hudri'ye ait göstererek şöyle dedi: "Biz; "ya Rasulullah" dedik, "adamın cariyesi olur da ondan faydalanır, ama gebe kalmasını istemez. Ondan azil yapabilir mi? Yine adamın süt emziren karısı olur da ondan faydalanır, ama gebe kalmasını istemez. Ondan azil yapabilir mi?" O da şöyle buyurdu: *"Siz bunu yapmazsanız size bir zarar gelmez. Çünkü o (yani gebelik), ancak kaderden ibarettir!"*

İbn Avn demiş ki, "sonra ben bunu el-Hasan'a anlattım da O şöyle dedi: Vallahi hakikaten bu sanki bir azarlamadır, vallahi hakikaten bu sanki bir azarlamadır!"⁸²

ACIKLAMA

"Azil (Azl)", cinsi münasebet esnasında erkeğin, boşalmasına yakın erkeklik organını kadının kadınlık organından çıkarıp dışarda boşalması demektir. Bu, gebeliğe engel olmak için yapılan bir iştir. Ancak yaratılması takdir edilmiş olan bir canlının meydana gelmesine hiçbir şey engel olamaz. Eğer bir canlının meydana gelmesi takdir edilmişse, azil yapmanın unutulması veya bir an geç kalınması ve böylece bir spermin rahme ulaşması gibi şekillerle gebelik gerçekleşir ve canlı meydana gelir. Bu sebeple, sözkonusu çarelerle önlenmiş olduğu görülen gebelikler, Allah'ın ezeli ilminde takdir edilmiş olan gebeliklerdir. Şu halde azil yapma, takdir edilmiş olan

82- Müslim, Nikah, 131(2/1063); Nesai, Nikah, 55(6/89); Müsned, 3/22, 49, 68.

gebeliğe engel olamaz. Yukarıdaki Hadisler de bunu göstermektedir. Bu ve konuyla ilgili diğer Hadislere dayanarak birçok âlim azlin caiz ve mübah olduğunu, bir kısım âlimler ise mekruh olduğunu söylemişlerdir.

«۳۷»

باب في الغيرة

37. BÂB

KISKANÇ HAKKINDA

۲۲۳۱ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَيْسَ أَحَدٌ أَعْيَزَ مِنَ اللَّهِ، لِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ^(۸۳).

2231. Bize Ya'la rivayet edip (dedi ki), bize el-A'meş, Şekik'ten, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Hiçkimse Allah'tan daha kiskanç değildir. Bundan dolayı O, kötü söz ve işleri haram kılmıştır. Hiçkimse de övülmeyi Allah'tan daha çok sevmez!"⁸³

۲۲۳۲ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنِي ابْنُ جَابِرٍ بْنُ عَزِيكَ، حَدَّثَنِي أَبِي: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ، وَمِنْهَا مَا يُبْغِضُ اللَّهُ، فَالْغَيْرَةُ الَّتِي يُحِبُّ اللَّهُ: الْغَيْرَةُ فِي الرَّبِيبَةِ، وَالْغَيْرَةُ الَّتِي يُبْغِضُ اللَّهُ: الْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ رَبِيبَةٍ^(۸۴).

83- Buhari, Nikah, 107(6/156); Müslim, Tevbe, 32(4/2113); Tirmizi, Deavat, 96(5/543); Müs-ned, 1/381, 426, 436.

2232. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize el-Evzai rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Ebi Kesir, Muhammed b. İbrahim'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana İbn Cabir b. Atik rivayet edip (dedi ki), bana babam rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'ın sevdiği bazı kıskançlıklar vardır. Allah'ın kızdığı bazıları da vardır. Allah'ın sevdiği kıskançlık, şüphe (durumunda gösterilen) kıskançlık; Allah'ın kızdığı kıskançlık ise, şüphe bulunmayan (durumda gösterilen) kıskançlıktır!"⁸⁴

٢٢٣٣ - حَدَّثَنَا [زَكَرِيَّا] بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنِ الرَّأْيِ مَوْلَى الْمُغِيرَةِ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: بَلَغَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنَّ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ يَقُولُ: لَوْ وَجَدْتُ مَعَهَا رَجُلًا لَضَرَبْتُهَا بِالسَّيْفِ غَيْرَ مُصَفَّحٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَتَعْجَبُونَ مِنْ غَيْرَةِ سَعْدٍ؟ أَنَا أَعْيَرُ مِنْ سَعْدٍ، وَاللَّهِ أَغْيَرُ مِنِّي، وَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَلَا شَخْصَ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ وَلَا أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الْمَعَادِيرِ، وَلِذَلِكَ بَعَثَ النَّبِيُّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ، وَلَا شَخْصَ أَحَبُّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ، وَلِذَلِكَ وَعَدَ الْجَنَّةَ^(١).

2233. Bize Zekeriyya b. Adıyy rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah b. Amr, Abdumelik b. Ömer'den, (O) el-Muğire'nin azadlısı Verrad'dan, (O da) el-Muğire'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Birgün) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ulaştı ki, Sa'd b. Ubade; "onunla (yani karısıyla) bir erkek bulsam, ona kılıçla, (kılıcın) enli tarafını çevirmeksizin (yani ince, keskin tarafını çevirerek, öldürmek kastıyla) vururdum!" diyormuş. Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Sa'd'ın kıskançlığına şaşıyor musunuz? Ben Sa'd'dan daha kıskancım, Allah da benden daha kıskançtır! Bundan dolayı O, açık-gizli (bütün) kötü söz ve işleri haram etmiştir. Allah'tan daha kıskanç hiç kimse yoktur.

84- Ebu Davud, Cihad, 112(3/50); Nesai, Zekat, 66(5/58); Müsned, 5/445, 446.

Bazı özürleri kabul etmeyi (O'ndan) daha çok seven de yoktur! Bu sebeple Peygamberleri müjdeleyiciler ve korkutucular olarak göndermiştir. Övülmeyi Allah'tan daha çok seven kimse de yoktur. Bunun için (inanan kullarına) Cennet'i sözvermiştir!"⁸⁵

«۳۸»

باب في حق الزوج على المرأة

38. BÂB

KOCANIN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKKI KONUSUNDA

۲۲۳۴ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، أَنَا قَتَادَةُ، عَنْ زُرَّارَةَ بِنِ
أَوْفَى الْعَامِرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: إِذَا بَاتَتِ الْمَرْأَةُ هَاجِرَةً
لِفِرَاشِ زَوْجِهَا لَعَنَتْهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تَرْجِعَ.^(۱)

2234. Bize Haşım ibnu'l-Kasım rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, Zürare b. Evfa el-Amiri'den, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu:

"-Kadın, kocasının döşeğini terketmiş olarak gecelerse, melekler, (döşegine) dönünceye kadar ona lânet eder!"⁸⁵

«۳۹»

باب في اللسان

85- Buhari, Tevhid, 20(8/174); Müslim, Lian, 17(2/1136); Müsned, 4/248.

86- Buhari, Nikah, 85(6/150); Müslim, Nikah, 120(2/1059); Ebu Davud, Nikah, 41(2/244); Müsned, 2/255, 348, 386.

39. BÂB

"LANETLEŞME" HAKKINDA

٢٢٣٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّ عُيَيْرَ الْمَجْلَانِيِّ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا، أَيْقَلُّهُ فَيَقْتُلُونَهُ؟ أَمْ كَيْفَ يَفْعَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ، وَفِي صَاحِبَتِكَ، فَادْهَبْ فَأْتِ بِهَا. قَالَ سَهْلٌ: فَتَلَاعَنَّا، وَأَنَا مَعَ النَّاسِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -: فَلَمَّا فَرَعَا مِنْ تَلَاعُنِهِمَا، قَالَ: كَذَبْتُ عَلَيْهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أَمْسَكْتُهَا، فَطَلَقَهَا ثَلَاثًا قَبْلَ أَنْ يَأْمُرَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَكَانَتْ تِلْكَ بَعْدَ سَنَةِ الْمُنَافِقِينَ⁽⁸⁷⁾.

2235. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid rivayet edip (dedi ki), bize Malik, İbn Şihâb'dan, (O da) Sehl b. Sa'd'dan (naklen) rivayet etti ki, Uveymir el-Aclani; "ya Rasulullah! Ne buyurursun, bir erkek, hanımıyla beraber bir erkek bulsa, onu öldürür, siz de onu öldürür müsünüz, yoksa nasıl yapar?" dedi... Derken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah seninle kadın arkadaşının hakkında (hümnünü) indirmiştir. Bu sebeple git de onu (buraya) getir!" Sehl, sözüne şöyle devam etmiş: Bunun üzerine (Uveymir hanımını getirip) lânetleştiler. Ben, halkla beraber Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanındaydım. Nihayet lânetleşmelerini bitirdiklerinde (Uveymir); "Eğer (bundan sonra) onu (yanımda) tutarsam, ya Rasulullah, ona yalan isnad etmiş olurum!" dedi ve onu, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendisine (birşey) emretmeden önce, üç (talâkla) boşadı.

İbn Şihab demiş ki, "bu (yani lânetleşmenin sonunda boşama), ondan sonra lânetleşenlerin âdeti oldu."⁸⁷

87- Buhari, Talak, 4(6/164); Müslim, Lian, 1(2/1129); Ebu Davud, Talak, 26(2/273); Nesai, Talak, 8(6/116); İbn Mace, Talak, 27(1/667); Muvatta, Talak, 34(2/566); Müsned, 5/334, 336, 337.

٢٢٣٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّ عُوَيْمِرًا، أَتَى عَاصِمَ بْنَ عَدِيٍّ، وَكَانَ سَيِّدَ بَنِي عَجَلَانَ، فَذَكَرَ مِثْلَهُ، وَلَمْ يَذْكُرْ: طَلَّقَهَا ثَلَاثًا⁽⁸⁸⁾.

2236. Bize Muhammed b. Yusuf, el-Evzai'den, (O) İbn Şihab'dan, (O da) Sehl b. Sa'd'dan (naklen) rivayet etti ki, "Uveymir Asım b. Adiyye -ki O, Aclanoğulları'nın büyüğü idi- geldi..." O sonra onun, (yani bir önceki Hadisin) aynısını zikretti, fakat "onu üç (talâkla) boşadı" (cümlesini) söylemedi.⁸⁸

٢٢٣٧ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يَقُولُ: سُئِلْتُ عَنِ الْمُتَلَاعِنَيْنِ فِي إِمَارَةِ مُضْعَبِ ابْنِ الرَّبِيعِ، أَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا؟ فَمَا دَرَيْتُ مَا أَقُولُ. قَالَ: فَقُمْتُ حَتَّى أَتَيْتُ مَنْزِلَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، فَقُلْتُ لِلْغُلَامِ: اسْتَأْذِنْ لِي عَلَيْهِ. فَقَالَ: إِنَّهُ قَائِلٌ، لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَدْخُلَ عَلَيْهِ. قَالَ: فَسَمِعَ ابْنُ عُمَرَ صَوْتِي. فَقَالَ: ابْنُ جُبَيْرٍ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. فَقَالَ: ادْخُلْ، فَمَا جَاءَ بِكَ هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا حَاجَةٌ. قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ فَوَجَدْتُهُ وَهُوَ مُفْتَرِشٌ بِرِذْعَةِ رَحْلِهِ، مُتَوَسِّدٌ مِرْفَقَهُ، أَوْ قَالَ: نُمْرُقَةً شَكَ عَبْدُ اللَّهِ - حَشْوَهَا لَيْفٌ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، الْمُتَلَاعِنَانِ أَفَرَّقَ بَيْنَهُمَا؟ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ، نَعَمْ، إِنَّ أَوَّلَ مَنْ سَأَلَ عَنِ ذَلِكَ فُلَانٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ - أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ أَحَدَنَا رَأَى امْرَأَتَهُ عَلَى فَاحِشَةٍ، كَيْفَ يَصْنَعُ؟ إِنْ سَكَتَ سَكَتَ عَلَى أَمْرٍ عَظِيمٍ، وَإِنْ تَكَلَّمَ فَكَيْفَ ذَلِكَ. قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَلَمْ يُجِبْهُ فَقَامَ لِحَاجَّتِهِ. فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الَّذِي سَأَلْتُكَ عَنْهُ قَدِ ابْتَلَيْتُ بِهِ، قَالَ: فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ الَّتِي فِي سُورَةِ النُّورِ: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ

أَزْوَاجَهُمْ»⁽¹⁾ حَتَّى خَتَمَ هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ، قَالَ: فَدَعَا الرَّجُلُ فَنَلَاهُمْ عَلَيْهِ، وَذَكَرَهُ بِاللَّهِ، وَأَخْبَرَهُ أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ، فَقَالَ: مَا كَذَبْتُ عَلَيْهَا. ثُمَّ دَعَا الْمَرْأَةَ فَوَعظَهَا وَذَكَرَهَا، وَأَخْبَرَهَا أَنَّ عَذَابَ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ. فَقَالَتْ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لَكَاذِبٌ. فَدَعَا الرَّجُلُ، فَشَهِدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لِمِنَ الصَّادِقِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ. ثُمَّ أَتَى بِالْمَرْأَةِ، فَشَهِدَتْ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لِمِنَ الْكَاذِبِينَ، وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ، ثُمَّ فَرَّقَ بَيْنَهُمَا⁽²⁾.

2237. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Abdumelik b. Ebi Süleyman haber verip dedi ki, Saîd b. Cübeyr'i şöyle derken işittim: Bana, "Mus'ab ibnu'z-Zübeyr'in emirliğinde, lânetleşenlerin araları ayrılır mı, (evlilikleri sona erdirilir mi?)" diye soruldu, ben de ne diyeceğimi bilemedim. (Saîd) sözüne şöyle devam etti. Bunun üzerine kalkıp Abdullah b. Ömer'in evine geldim ve hizmetçiye; "benim için, ondan yanına girmeme izin iste" dedim. O da; "doğrusu O, öğle uykusunda. Yanına giremezsin" dedi. (Saîd) sözüne şöyle devam etti: O zaman İbn Ömer sesimi işitti de; "İbn Cübeyr mi?" dedi. Ben de; "evet" dedim. O da; "gir; zira seni bu saatte (buraya) ancak bir ihtiyaç getirmiştir!" dedi. Bunun üzerine huzuruna girdim de O'nu, deve palanının çulunu döşek, dirseğini -veya O, içi hurma lifi ile doldurulmuş "bir palan yastığı" demiştir. (Bunda) Abdullah (ed-Dârimî) şüpheye düşmüştür-, yastık edinmiş olduğu bir halde buldum. Dedim ki; "Ebu Abdirrahman! Lânetleşenlerin araları ayrılır mı?" Şöyle cevap verdi: "Sübhanallah, tabi! Şüphesiz bunu ilk defa soran, falandır. O şöyle demişti: "Ya Rasulullah, Allah senin şanını yüceltsin! Ne buyurursun, şayet birimiz karısını kötü bir iş üzerinde görse nasıl yapar? Sussa, büyük bir işe susmuş olur. Konuşsa, yine bunun gibi!" (İbn Ömer) sözüne şöyle devam etti: O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) susup ona cevap vermedi. Sonra da ihtiyacı için kalkıp (gitti). Ertesi gün olunca (o adam tekrar) Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip, "ya Rasulullah! Gerçekten sana sorduğum şey başıma geldi!" dedi. (İbn

Ömer) sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine yüce Allah, Nur Sûresi'ndeki şu ayetleri, yani "**Karılarına zina isnad edenler...**" (diye başlayan) ayetleri⁸⁹ sonuna kadar indirdi. (İbn Ömer) sözüne şöyle devam etti: (Hz. Peygamber) de o adamı çağırdı ve bu (ayetleri) ona okudu, ona Allah'ı (anarak) öğüt verdi, ona dünya azabının Ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. O da; "ona yalan isnad etmedim" dedi. (Hz. Peygamber) sonra kadını çağırdı ve ona nasihat etti, öğüt verdi, ona dünya azabının Ahiret azabından daha hafif olduğunu bildirdi. O da; "seni hak (din) ile gönderen (Allah'a) andolsun ki, o gerçekten yalancıdır" dedi. O zaman Hz. Peygamber adamı çağırdı ve o, kendisinin gerçekten doğru söyleyenlerden olduğuna Allah'a yemin (ile) dört defa şahidlik etti ve beşinci (şahidliğinde), eğer (kocas)ı doğru söyleyenlerden ise, "Allah'ın gazabı kedi üzerime olsun" (dedi). (Hz. Peygamber) bundan sonra onların aralarını ayırdı.⁹⁰

٢٢٣٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، قَالَ: سَمِعْتُ نَافِعًا، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: فَرَّقَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بَيْنَ الْمُتَلَاعِنِينَ، وَالْحَقِّ الْوَلَدَ بَابِهِ^(١).

2238. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşı haber verip (dedi ki), bana Malik rivayet edip dedi ki, Nafi'i, Abdullâh b. Ömer'den (naklederken) işittim ki, O şöyle demiş: Rasulullâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem), lânetleşenlerin arasını ayırdı ve çocuğu anasına kattı.⁹¹

ACIKLAMA

"Lânetleşme (Liân, Mulâane)", karısının zina ettiğini söyleyen,

89- Nur Sûresi, 6-9

90- Müslim, Lian, 4(2/1130-1131); Nesai, Talak, 41(6/144); Tirmizi, Talak, 22(3/506); Müsned, 2/19, 42.

91- Buhari, Talak, 35(6/181); Müslim, Lian, 8(2/1132); Ebu Davud, Talak, 26(2/278); Nesai, Talak, 45(6/146); Tirmizi, Talak 22(3/508); İbn Mace, Talak, 27(1/669); Muvatta, Talak, 35(2/567); Müsned, 2/7, 64, 71; Said, 1/359.

ancak kendisinden başka şahidi olmayan bir koca ile karısının, Nur Sûresi'nin 6.-9. ayetlerinde belirtilen şekilde birbirlerine suç isnadında bulunmaları, birbirlerine lânet okumalarıdır. Yukarıdaki Hadislerle mezkur ayetler bunun meşru olduğunu göstermektedirler. Bu muamelenin Hicri 9. yılın Şa'ban ayında meşru kılındığı⁹² nakledilir. Kocanın, karısının zina ettiğini görmesi veya karısının bunu kendisine itiraf etmesi hallerinde vacib olan "lânetleşme"nin, sırf böyle bir işten şüphe edilmesi sebebiyle yapılması mekruhtur. Âlimlerin cumhuru lânetleşme sonunda koca ile karı, artık ebediyyen birbirleriyle tekrar evlenemeyecek şekilde ayrılmış olurlar. Ebu Hanife'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise, lânetleşme sonunda hakim koca ile karıyı ayırınca onlar "talâk-ı bain" ile boşanmış olurlar. Daha sonra onlardan biri, eşine yalandan suç isnad ettiğini söylerse, tekrar evlenebilir. Ancak bu durumda yalan söylemiş olan eşe iftira cezası uygulanır. Yukarıdaki son Hadis, lânetleşmeye sebep olan gebelikten doğan çocuğun annesine nisbet edileceğini de göstermektedir. Çünkü "çocuk döşek (sahibine) aittir." "Döşek sahibi," yani koca çocuğu reddettiğine göre o, annesine nisbet edilir.

«٤٠»

بَاب فِي الصَّدِّ يَتَزَوَّجُ بِغَيْرِ إِذْنٍ مِنْ سَيِّدِهِ

40. BÂB

EFENDİSİNİN İZNİ OLMADAN EVLENEN KÖLE HAKKINDA

٢٢٣٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَيْمًا عَبْدٌ تَزَوَّجَ بِغَيْرِ إِذْنِ مَوْلِيهِ أَوْ أَهْلِهِ فَهُوَ عَاهِرٌ^(١).

92- İbn Hacer, hicri 10. yılın Şa'ban ayında meşru kılınmış olabileceğini söyler. Bkz. Fethu'l-Bâri, 20/125.

2239. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize el-Hasan b. Salih, Abdullah b. Muhammed b. Akil'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Cabir'i, şöyle derken işittim: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Hangi köle efendisinin -veya sahibinin- izni olmadan evlenirse, o günahkâr olur!"⁹³

٢٢٤٠ - حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، ثَنَا مَيْمُونُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: أَيْمًا عَبْدٌ تَزَوَّجَ بِغَيْرِ إِذْنِ مَوْلَاهُ فَهُوَ زَانٍ^(٩٣).

2240. Bize Malik b. İsmail rivayet edip (dedi ki), bize Mendel, İbn Cüreyc'den, (O) Musa b. Ukbe'den, (O) Nafi'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Hangi köle efendisinin izni olmadan evlenirse, o zinakâr olur!"⁹⁴

«٤١»

باب الولد للفراش

41. BÂB

ÇOCUK DÖŞEĞE AİTTİR

٢٢٤١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، بِرَفْعِهِ، قَالَ: الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرِ^(٩٤).

93- Ebu Davud, Nikah, 17(2/228); Tirmizi, Nikah, 21(3/419); Müsned, 3/301, 377, 382; Müstedrek, 2/194.

94- İbn Mace, Nikah, 43(1/630).

2241. Bize Muhammed b. Yusuf haber edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) İbnu'l-Müseyyeb'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O, (sözü Hz. Peygamber'e) nisbet ederek şöyle dedi: "Çocuk döşek (sahibine) aittir. Zina eden erkeğe ise (doğan çocuk üzerinde her türlü haktan) mahrumiyet vardır!"⁹⁵

٢٢٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ - ﷺ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ^(١).

2242. Bize Abdullah b. Mesleme rivayet edip (dedi ki), bize Malik, ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımı Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Çocuk döşek (sahibine) aittir!"⁹⁶

٢٢٤٣ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، ثنا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَتْ: كَانَ عُتْبَةُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ عَهْدَ إِلَى أَخِيهِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنْ يَقِضَ إِلَيْهِ ابْنُ وَلِيدَةَ زَمْعَةَ. فَقَالَ عُتْبَةُ: إِنَّهُ ابْنِي. فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ - ﷺ - زَمَنَ الْفَتْحِ أَخَذَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ ابْنَ وَلِيدَةَ زَمْعَةَ، فَإِذَا هُوَ أَشْبَهُ النَّاسِ بُعْتَةَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ. فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: هُوَ لَكَ يَا عَبْدُ بْنُ زَمْعَةَ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ وَلِدَ عَلَى فِرَاشِ أَبِيهِ. وَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: احْتَجِي مِنْهُ يَا سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ. مِمَّا رَأَى مِنْ شَبهِهِ بُعْتَةَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ

95- Buhari, Hudud, 23(8/22); Müslim, Rada, 37(2/1081); Nesai, Talak, 48(6/148); Tirmizi, Rada, 8(3/463); İbn Mace, Nikah, 59(1/647); Müsned, 2/239, 280, 386, Musannaf, 7/443.

96- Buhari, Feraiz, 18(8/9); Müslim, Rada, 36(2/1080); Ebu Davud, Talak, 33(2/282); Nesai, Talak, 48(6/148); İbn Mace, Nikah, 59(1/646); Muvatta; Akdiye, 20(2/739); Müsned, 6/37, 129, 200; Musannaf, 7/442.

وَسَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ^(*)

2243. Bize el-Hakem b. Nâfi' rivâyet edip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Urve, Hz. Peygamber'in hanımı Hz. Aişe'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Utbe b. Ebî Vakkâs, kardeşi Saîd b. Ebi Vakkâs'a, Zem'a'nın cariyesinin oğlunu kendisine almasını vasiyet etmişti. Utbe sonra; "şüphesiz o, benim oğlumdur" demişti. Derken Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (Mekke'nin) fethi zamanında (Mekke'ye) geldiğinde, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Zem'a'nın cariyesinin oğlunu almak (istemişti de, bu sebeple Abd b. Zem'a ile aralarında tartışma çıkmıştı). O zaman bu (çocuğun), halkın, Utbe b. Ebi Vakkâs'a en çok benzeyeni olduğu görülmüştü. Neticede Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), (çocuk Abd'in) babasının döşeginde doğduğundan dolayı; "O, sana aittir, ya Abd b. Zem'a!" buyurmuştu. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); (çocuğun) Utbe b. Ebi Vakkâs ile Sevde bint Zem'a'ya⁹⁷ benzemesi hususunda gördüklerinden dolayı da; "O'ndan saklan, ya Sevde bint Zem'a!" buyurmuştu.⁹⁸

AÇIKLAMA

Karı ile kocanın her biri için "döşek" tâbiri kullanıldığı gibi, sadece karı için de "döşek" tâbiri kullanılır. Kadın, nikâh akdinin yapılmasıyla kocanın "döşegi" olur. Yukarıdaki Hadis, bir çocuğun ne-sebi hakkında ihtilâfa düşüldüğünde, aralarında bir benzerlik olmasa da, çocuğun, "döşegin sahibi"ne ait olacağını göstermektedir. Buna dayanarak, âlimlerin cumhûru, nikâh akdi yapıldıktan sonra koca ile karının bir araya gelmelerinin mümkün olduğu andan itibaren altı ay geçince, doğacak çocuğun kocaya ait olacağını söylemişlerdir. Ebû Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) bunun için, nikâh akdinden itibaren altı ay geçmesini yeterli görmüştür.

97- Bu Hadisin, gösterilen diğer rivayetlerinin hiçbirinde çocuğun Hz. Sevde'ye benzemesi kaydı yoktur. Bu ilave, muhtemelen, müstensihlerin bir hatasıdır.

98- Bkz. bir önceki 2242. Hadis.

«٤٢»

باب من جحد ولده وهو يعرفه

42. BÂB

ÇOCUĞUNU TANIDIĞI HALDE İNKÂR EDEN KİMSE

٢٢٤٤ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ حِينَ أَنْزَلَتْ آيَةُ الْمَلَأَنَةِ: أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَدْخَلْتُ عَلَى قَوْمٍ نَسَبًا لَيْسَ مِنْهُمْ، فَلَيْسَتْ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ، وَلَنْ يُدْخِلَهَا اللَّهُ الْجَنَّةَ وَأَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ، اخْتَجَبَ اللَّهُ مِنْهُ، وَفَضَحَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ⁽⁹⁹⁾.

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرْظِيُّ وَسَعِيدٌ يُحَدِّثُهُ بِهِ هَذَا: قَدْ بَلَغَنِي هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - .

2244. Bize Abdullah b. Sâlih rivâyet edip (dedi ki), bana el-Leys rivâyet edip (dedi ki), bana Yezid b. Abdillâh, Abdullah b. Yûnus'tan, (O) Saîd b. Ebî Saîd'den, (O da) Ebû Hûreyre'den (naklen) rivâyet etti ki, O, Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "lânetleşme âyeti"⁹⁹ indiğinde şöyle buyururken işitmiş: "Hangi kadın bir topluluğa, onlarda olmayan bir soy sokarsa, o (kadının) Allah katında hiçbir değeri yoktur, (Allah) onu Cennet'e de sokmayacaktır. Hangi erkek de, kendisine baka baka çocuğunu inkâr ederse, Allah (rahmetini) ondan saklar ve onu (mahşer günü) öncekilerin ve sonrakilerin gözü önünde rezil rûsvay eder."¹⁰⁰

99. Nur Sûresinin 6-9. Ayetleri kastedilmektedir.

100 Ebu Davud, Talâk, 28(2/279); esâ, i Talâk, 47(6/147); İbn Mace, Feraiz, 13(2/916).

Abdullah (b. Yûnus) sözüne devamla demiş ki: Muhammed b. Kâ'b el-Kurazi, Saîd kendisine bu (Hadisi) bu (senedle) rivâyet ediyorken şöyle dedi: "Bu Hadis Rasûlullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bana ulaşmıştır!"

«٤٣»

باب الرجل يتزوج امرأة أبيه

43. BÂB

ADAM, BABASININ KARISIYLA EVLENİRSE (NE OLUR?)

٢٢٤٥ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْبَرَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَقِيتُ عَمِّي وَمَعَهُ رَأْيَةٌ، فَقُلْتُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ فَقَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِلَى رَجُلٍ نَكَحَ امْرَأَةً أَبِيهِ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ، وَأَخْذَ مَالَهُ^(١).

2245. Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakkî rivâyet edip (dedi ki), bize Ubeydullah b. Amr, Zeyd'den, (O) Adıyy b. Sabit'ten, (O) Yezid ibnu-l-Berâ'dan, (O da) babasından (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: (Birgün) amcama, beraberinde bir sancak var iken rastlamış ve "nereye gidiyorsun?" demiştim. O da şöyle cevap vermişti: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) beni, babasının karısıyla evlenmiş olan bir adama gönderdi ve bana, onun boynunu vurmamı, malını almamı emretti."¹⁰¹

«٤٤»

باب قول الله تعالى:

101- Ebu Davud, Hudud, 28(4/157); Nesai, Nikah, 58(6/90); Tirmizi, Ahkam, 25(3/643); İbn Mace, Hudud, 35(2/869); Müsned, 4/292.

﴿لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءَ مِنْ بَعْدِ﴾

44. BÂB

YÜCE ALLAH'IN; "BUNDAN SONRA SANA (BAŞKA) KADINLAR HELAL OLMAZ" SÖZÜ HAKKINDA

٢٢٤٦ - حَدَّثَنِي بَعْلَى بْنُ شَدَّادٍ^(١)، قَالَ: سَأَلْتُ وَهَيْبَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ يُسَمَّى زِيَادًا، قَالَ: قُلْتُ لِأَبْنَيْ بْنِ كَعْبٍ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ - ﷺ - مِتْنِ، كَمَا كَانَ يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِنَّمَا أَحَلَّ اللَّهُ لَهُ ضَرْبًا مِنَ النِّسَاءِ، وَوَصَفَ لَهُ صِفَةً، فَقَالَ: ﴿لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءَ مِنْ بَعْدِ﴾^(٢)، مِنْ بَعْدِ هَذِهِ الصِّفَةِ.

2246. Bana Ya'lâ b. Şeddâd rivâyet edip dedi ki, bize Vüheyb, Dâvûd b. Ebi Hind'den, (O) Muhammad b. Mûsa'dan, (O da) Ensârdan Ziyâd isimli bir adamdan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ubey b. Kâ'b'a dedim ki; "ne dersin, şayet Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımları ölselerdi, O'nun (tekrar) evlenmesi helâl olur muydu?" O şöyle cevap verdi: Evet. Allah O'na yalnız bir grup kadını helâl kıldı ve O'na (onları) iyice tavsif etti, sonra da; "**Bundan sonra** (yani bu tavsiften sonra) **sana (başka) kadınlar helâl olmaz!**"¹⁰² buyurdu.¹⁰³

٢٢٤٧ - أَخْبَرَنَا الْمُعَلَّى، ثنا وَهَيْبٌ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - حَتَّى أَحَلَّ اللَّهُ لَهُ أَنْ يَتَزَوَّجَ مِنَ النِّسَاءِ مَا شَاءَ^(١).

102- Ahzab Sûresi, 52.

103- Müsned, 5/132 (Abdullah b. Ahmed'in ilavesi olarak); Mecmâ'u'z-Zevâid, 7/93.

2247. Bize el-Muallâ haber verip (dedi ki), bize Vuheyb, İbn Cüreyc'den, (O) Atâ'dan, (O) Ubeyd b. Umeyr'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) vefât etmeden önce Allah O'na, kadınlardan söyledikleriyle evlenmeyi helâl kılmıştı."¹⁰⁴

«٤٥»

باب في الزمة يجعل عتقها صداقها

45. BÂB

KADIN KÖLENİN HÜRRİYETİNE KAVUŞTURULMASININ,
MEHRİ SAYILMASI HAKKINDA

٢٢٤٨ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبَّابِ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَعْتَقَ صَفِيَّةَ، وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا^(١).

2248. Bize Müsedded rivâyet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Şuayb ibnu'l-Habhâb'dan, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hz. Safiyye'yi hürriyetine kavuşturup (O'nunla evlendi) ve hürriyetine kavuşturulmasını O'nun mehri saydı.¹⁰⁵

٢٢٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو التَّعْمَانِ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَعْتَقَ صَفِيَّةَ وَتَزَوَّجَهَا، وَجَعَلَ عِتْقَهَا صَدَاقَهَا^(١).

2249. Bize Ebun-Nu'mân haber verip (dedi ki), bize Ebû

104- Tirmizi, Tefsir, 43(5/356); Nesai, Nikah, 2(6/46).

105- Buhari, Nikah, 13(6/121); Müslim, Nikah, 85(2/1045); Nesai, Nikah, 64(6/94); Müsned, 3/181, 239.

Avâne, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivâyet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hz. Safiyye'yi hürriyetine kavuşturup O'nunla evlendi ve hürriyetine kavuşturulmasını, O'nun mehri saydı.¹⁰⁶

«٤٦»

باب في فضل من أعتق أمة ثم تزوجها

46. BÂB

KADIN KÖLESİNİ HÜRRİYETİNE KAVUŞTURUP,
SONRA ONUNLA EVLENEN KİMSENİN FAZİLETİ

٢٢٥٠ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا هُشَيْمٌ، عَنْ صَالِحِ بْنِ صَالِحٍ، حَتَّى الِهْمْدَانِيِّ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ الشَّعْبِيِّ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ خُرَّاسَانَ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَمْرٍو إِنَّ مَنْ قَبْلَنَا مِنْ أَهْلِ خُرَّاسَانَ، يَقُولُونَ فِي الرَّجُلِ إِذَا أَعْتَقَ أُمَّةً ثُمَّ تَزَوَّجَهَا: فَهُوَ كَالرَّائِبِ بَدَنَتُهُ. فَقَالَ الشَّعْبِيُّ: حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: ثَلَاثَةٌ يُؤْتَوْنَ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ، ثُمَّ أَدْرَكَ النَّبِيَّ - ﷺ - فَأَمَّنَ بِهِ وَاتَّبَعَهُ، وَعَبْدٌ مَمْلُوكٌ أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ فَلَهُ أَجْرَانِ، وَرَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أُمَةٌ فَغَدَاَهَا فَأَحْسَنَ غَدَاءَهَا، وَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ أَدَبَهَا، فَأَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا، فَلَهُ أَجْرَانِ. ثُمَّ قَالَ لِلرَّجُلِ: خُذْ هَذَا الْحَدِيثَ بِغَيْرِ شَيْءٍ. فَقَدْ كَانَ يُرْحَلُ فِيمَا دُونَ هَذَا إِلَى الْمَدِينَةِ. فَقَالَ هُشَيْمٌ: أَفَادُونِي بِالْبَصْرَةِ فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ عَنْهُ.

2250. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Huşeym, Sâlih b. Selîh b. Hayy el-Hemdânî'den rivâyet etti ki, O şöyle

106- Müslim, Nikah, 85(2/1045); Ebu Davud, Nikah, 6(2/221); Tirmizi, Nikah, 24(3/423); İbn Mace, Nikah, 42(1/629); Müsned, 3/165, 170, 203.

demiş: (Birgün) eş-Şa'bi'nin yanındaydım. Derken O'na Horasan ahâlisinden bir adam gelip şöyle dedi: "Yâ Ebâ Amr! Bizim oradaki Horasanlılar, adam hakkında; "o, kadın kölesini hürriyetine kavuşturup sonra onunla evlendiğinde, kurbanlık devesine binen kimse gibi olur!" diyorlar, (bu konuda siz ne dersiniz?)" Bunun üzerine eş-Şa'bi şöyle dedi: Bana Ebû Burde b. Ebi Mûsa, babasından rivâyet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Üç (sınıf insan) var ki, onlara sevâpları iki defa verilir: Ehl-i Kitâb'dan olup da kendi Peygamberine inanan, sonra Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kavuşup O'na da inanan ve uyan kimse; Allah'ın hakkı ile efendilerinin hakkını yerine getiren köle kimse. Bunlara iki sevap (verilecektir.) Bir kadın kölesi olup da onu besleyen ve beslemesini güzel yapan, onu terbiye eden ve terbiyesini güzel yapan, sonra da onu hürriyetine kavuşturup onunla evlenen kimse... Buna da iki sevap (verilecektir.)"

(Eş-Şa'bi) sonra adama şöyle dedi: "Bu Hadisi hiçbir şey (vermeksizin) al! (Önceleri) bundan azı için Medine'ye yolculuk yapılırdı!"¹⁰⁷

Huşeym de şöyle dedi: "(Bunu) bana Basra'da anlattılar. Sonra ben (eş-Şâbi'ye) gelip bunu O'na sordum."

٢٢٥١ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ حَيٍّ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - - نَحْوَ هَذَا الْحَدِيثِ^(١).

2251. Bize Sehl b. Hammâd, Şu'be'den, (O) Sâlih b. Hayy'dan, (O) eş-Şa'bi'den, (O) Ebû Burde'den, (O) babasından (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) bunu, (yani bir önceki) Hadisin benzerini haber verdi.¹⁰⁸

107- Buhari, Nikah, 12(6/120); Müslim, İman, 241(1/134); Ebu Davud, Nikah, 6(2/221); Nesai, Nikah, 65(6/94); Tirmizi, Nikah, 25(3/424); İbn Mace, Nikah, 42(1/629); Müsned, 4/414.

108- Buhari, Enbiya, 48(4/142); Müsned, 4/402). Salih b. Salih ile Salih b. Hayy aynı şahıstır.

«٤٧»

باب الرجل يتزوج المرأة فيموت قبل أن يفرض لها

47. BÂB

ERKEK, BİR KADINLA EVLENİR DE
ONA (MEHRİNİ) TAKDİR ETMEDEN ÖNCE ÖLEBİLİR?

٢٢٥٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، فِي رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً وَلَمْ يَكُنْ فَرَضَ لَهَا
شَيْئًا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا، وَمَاتَ عَنْهَا، قَالَ فِيهَا: لَهَا صَدَاقُ نِسَائِهَا، وَعَلَيْهَا
الْبَعْدَةُ، وَلَهَا الْمِيرَاثُ. قَالَ مَعْقِلُ الْأَشْجَعِيُّ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي
بَرُوعَ بِنْتِ وَاشِقٍ امْرَأَةً مِنْ بَنِي رُوَاسٍ بِمِثْلِ مَا قَضَيْتِ، قَالَ: فَفَرَحَ بِذَلِكَ^(١).
قَالَ مُحَمَّدٌ وَسُفْيَانُ: نَأْخُذُ بِهَذَا.

2252. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Süfyân, Mansûr'dan, (O) İbrahim'den, (O) Alkameden, (O da) Abdullah'tan (naklen); bir kadınla evlenen (ancak) ona (mehir olarak) hiçbir şey takdir etmeden, onunla başbaşa da kalmadan ve onun (kocas)ı olarak ölen kimse hakkında rivâyet etti ki, O, (ölen bu kocanın karısı) hakkında şöyle dedi: "O'na (toplumumuzun kendisine denk) kadınlarının mehri (kadar mehir) vardır, onun iddet beklemesi gerekir, ona (kocasından) mirâs (payı) vardır!" (O zaman) Ma'kıl el-Eşceî şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Ruvâsoğullarından bir kadın olan Berva' bint. Vâşık hakkında senin hükmettiğinin aynısını hükmetmişti. (Alkame) dedi ki, (Abdullah) da bundan dolayı sevindi.¹⁰⁹

109- Ebu Davud, Nikah, 32(2/237); Nesai, Nikah, 68(6/99); Tirmizi, Nikah, 44(3/450); İbnü Mace, Nikah, 18(1/609); Müsned 1/448; Müstedrek, 2/180.

Muhammed ve Süfyân demişler ki; "biz bu (Hadisin zahirinin delâlet ettiği hükmü) kabul ediyoruz."

«٤٨»

باب ما يحرم من الرضاع

48. BÂB

SÜT EMMEDEN DOLAYI HARAM OLANLAR

٢٢٥٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، ثنا رَوْحٌ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ
بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا كَانَتْ مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - فِي
بَيْتِ حَفْصَةَ فَسَمِعَتْ صَوْتَ إِنْسَانٍ، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ سَمِعْتُ صَوْتَ
إِنْسَانٍ فِي بَيْتِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَرَأَهُ فَلَانًا لِعَمِّ حَفْصَةَ مِنَ الرِّضَاعَةِ.
قَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَوْ كَانَ فَلَانٌ حَيًّا - لِعَمَّهَا مِنَ الرِّضَاعَةِ - دَخَلَ عَلَيَّ؟
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: نَعَمْ، يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ^(١).

2253. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Revh rivâyet edip (dedi ki), bize Mâlik, Abdullah b. Ebi Bekr b. Amr b. Hazm'dan, (O) Amra'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki; O (birgün) Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Hz. Hafsa'nın evinde idi. Derken bir insan sesi işitti. (Hz. Aişe) dedi ki, (o zaman) ben; "ya Rasulullah, senin evinde bir insan sesi işittim!" dedim. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de, Hafsa'nın süt amcasından dolayı; "Onun falan olduğunu sanıyorum" buyurdu. (Bunun üzerine) Hz. Aişe, kendi süt amcasından dolayı, "yâ Rasulullah, falan sağ olsaydı benim yanıma girebilir miydi?" dedi. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Evet, doğum sebebiyle haram olan şeyler, süt emme sebebiyle de haram olur" buyurdu.¹¹⁰

110- Buhari, Nikah, 20(6/125); Müslim, Radâ', 1(2/1068); Nesai, Nikah, 49(6/82); Muvatta, Rada, 1(2/601); Müsned, 6/178. Bkz. 2255. Hadis.

٢٢٥٤ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ أَنَّ عَمَّاهُ أَخَا أَبِي الْقُعَيْسِ جَاءَ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْهَا بَعْدَمَا ضُرِبَ الْحِجَابُ، فَأَبَتْ أَنْ تَأْذَنَ لَهُ حَتَّى يَأْتِيَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَاسْتَأْذَنَهُ. فَلَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ - ﷺ - ذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَتْ: جَاءَ عَمِّي أَخُو أَبِي الْقُعَيْسِ فَرَدَدْتُهُ حَتَّى اسْتَأْذَنَكَ. قَالَ: أَوْ لَيْسَ بِعَمِّكَ؟ قَالَتْ: إِنَّمَا أَرْضَعْتَنِي الْمَرْأَةُ وَلَمْ يُرْضِعْنِي الرَّجُلُ. فَقَالَ: إِنَّهُ عَمُّكَ فَلْيَلِجْ عَلَيْكَ. قَالَ: وَكَانَتْ عَائِشَةُ تَقُولُ: يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ.

2254. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki), bize Hişâm b. Urve, babasından haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Hz. Aişe haber verdi ki; örtünme emri geldikten sonra (birgün süt) amcası, yani Ebu'l-Ku'ays'ın kardeşi yanına girmek için izin istedi de O, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip de O'ndan izin istemedikçe O'na izin vermeye razı olmadı. Derken Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelince bunu O'na zikredip şöyle dedi: "(Süt) amcam, yani Ebu'l-Ku'ays'ın kardeşi gelip (benden giriş izni istedi). Ben de, senden izin istemesi için O'nu geri çevirdim!" (Hz. Peygamber); "O senin amcan değil mi?" buyurdu. (Hz. Aişe); "Beni ancak kadın emzirmiştir, erkek emzirmemiştir!" dedi. Bunun üzerine (Hz. Peygamber); "Şüphe yok ki, o senin (süt) amcandır. Binaenaleyh, yanına girsin" buyurdu.

(Urve) sözüne şöyle devam etti: Aişe şöyle de derdi: "Doğum sebebiyle haram olan şeyler, süt emme sebebiyle de haram olur."¹¹¹

٢٢٥٥ - أَخْبَرَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ، ثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ

111- Buhari, Nikah, 117(6/160); Müslim, Rada, 7(2/1070); Ebu Davud, Nikah, 8(2/222); Nesai, Nikah, 52(6/85); Tirmizi, Rada, 2(3/454); İbn Mace, Nikah, 38(1/627); Müsned, 6/33, 38, 271.

النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ⁽¹¹²⁾.

قَالَ مَالِكٌ: وَحَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - مِثْلَهُ⁽¹¹³⁾.

2255. Bize Sadaka İbnu'l-Fadl haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Mâlik'ten rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Abdullah b. Dinâr, Süleyman b. Yesâr'dan, (O) Urve'den, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamberden (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki; O şöyle buyurdu: "Doğum sebebiyle haram olan şeyler, süt emme sebebiyle de haram olur."¹¹²

Mâlik sözüne şöyle devam etti: Bana Abdullah b. Ebi Bekr de Emra'dan, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) aynısını rivâyet etti.¹¹³

AÇIKLAMA

Kur'an-ı Kerim'de evlenilmeleri haram olan kadınlar arasında süt anneler ile süt kızkardeşler de zikredilmektedir.¹¹⁴ Yukarıdaki Hadisler, bunlara ilave olarak, doğum, yani akrabalık sebebiyle haram olanların, süt emme sebebiyle de haram olacağını göstermekedir. Ak-rabalık sebebiyle haram olanlar anneler, kızlar, kızkardeşler, hal-lalar, teyzeler, erkek kardeşin kızları ve kızkardeşin kızlarıdır. Buna göre süt anneler, süt kızlar, süt kızkardeşler, süt halalar, süt tey-zeler, süt erkek ve süt kızkardeşin kızları da haramdır. Burada süt emen çocukla süt annesi arasında her yönden çocuk-anne mü-nasebetinin oluşmadığını, meselâ onların birbirlerine mirasçı ol-mayacaklarını kaydetmeliyiz.

112- Müslim, Rada, 9(2/1070); Ebu Davud, Nikah, 7(3/221); Nesai, Nikah, 49(6/81); Tirmizi, Rada, 1(3/453); İbn Mace, Nikah, 34(1/623); Muvatta, Rada, 15(2/607); Müsned, 6/44, 65, 66.

113- Bkz. 2253. Hadis.

114- Bkz. Nisa Sûresi, 23.

Süt emme sebebiyle evlenme haramlığı hükmü herhalde sadece dinimizde vardır. Bu hükmün birçok tıbbi, ahlâki ve ictimaî hikmetleri olmalıdır. Bir hikmeti şöyle izah edilebilir: Süt anne, çocuğun asıl annesi gibi, süt çocuğunun vücut yapısının oluşmasına sebep olmuş, bunun için asıl annenin katlandığı zahmetlere katlanmış ve böylece süt çocuğunun maddi ve mânevi bünyesinin temelinde süt annenin hakkı meydana gelmiş, süt çocuğu süt annesiyle ve asıl annesiyle olan yakınlığı müşâhede etmiştir. Bunun neticesi olarak da süt çocuğu süt annesinin asıl çocuğu gibi bir hüküm kazanmıştır.¹¹⁵

«٤٩»

باب كم رضة تحرم

49. BÂB

KAÇ SÜT EMME HARAM KILAR?

٢٢٥٦ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: لَا يَحْرَمُ الْمَصَّةُ وَالْمَصَّتَانِ^(١).

2256. Bize Abdullah b. Sâlih rivâyet edip (dedi ki), bana el-Leys rivâyet edip (dedi ki), bana Yûnus, İbn Şihâb'dan, (O) Urve'den, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Bir sorumak, iki sorumak haram kılmaz!"¹¹⁶

115- Bkz. Huccetullahi'l-Baliğa, 2/700.

116- Müslim, Rada, 17(2/1073); Ebu Davud, Nikah, 11(2/224); Nesai, Nikah, 51(6/83); Tirmizi, Rada, 3(3/455); İbn Mace, Nikah, 35(1/624); Müsned, 6/31, 96, 247.

٢٢٥٧ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي
عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى
النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي قَدْ تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً وَعِنْدِي أُخْرَى،
فَزَعَمْتُ الْأُولَى أَنَّهَا أَرْضَعَتِ الْحُدْنَى. فَقَالَ: لَا تُحَرِّمِ الْإِمْلَاجَةَ وَلَا
الْإِمْلَاجَتَانِ^(١١٧).

2257. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyûb'dan, (O) Ebu'Halil'den, (O) Abdullah ibnu'l-Haris'ten, (O da) Ümmü'l-Fadl'dan (naklen) rivâyet etti ki, bir adam Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle dedi: Yâ Rasulullah, doğrusu ben, yanımda diğeri varken bir kadınla eylendim de birinci (hanımım) yeni (hanımımı) emzirmiş olduğunu iddia etti, (siz ne buyurursunuz?) (Hz. Peygamber) de şöyle buyurdu: "Ne bir emzirme, ne iki emzirme haram kılmaz!"¹¹⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadisler bir veya iki emmenin süt haramlığı meydana getirmeyeceğini, üç ve daha fazla emmenin ise süt haramlığı meydana getireceğini göstermektedirler. Bir rivayete göre İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh), bu Hadislerin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Âlimlerin cumhuru, bu arada Hanefilerle Malikiler ise tek emmenin de süt haramlığı meydana getireceğini söylemişlerdir. Onlar bu görüşlerinde "... *ve sizi emziren (süt) anneleriniz ve süt kardeşleriniz... size haram kılındı*"¹¹⁸ âyetiyle, daha önce 2253-2255 numaralarıyla geçen Hadislerin umûmî mânâlarını delil almışlardır. İmâm Şâfî (Rahmetullahi Aleyh) ile, meşhûr görüşüne göre İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) ise, aşağıda Hz. Aişe'nin (Radıyallahu Anha), 2258 numara ile gelecek olan rivâyetine ve ilgili diğer Hadislere da-

117- Müslim, Rada, 18(2/1074); Nesai, Nikah, 51(6/83); İbn Mace, Nikah, 35(1/624), Müs-ned, 6/339, 340.

118- Nisa Sûresi, 23.

yanarak, asgari beş emmenin süt haramlığı meydana getireceğini söylemişlerdir.

٢٢٥٨ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، أَنَا رَوْحٌ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: نَزَلَ الْقُرْآنُ بِعَشْرِ رَضَعَاتٍ مَعْلُومَاتٍ يُحَرِّمْنَ، ثُمَّ نُسِخْنَ بِخَمْسٍ مَعْلُومَاتٍ، فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَهْنٌ مِمَّا يَفْرَأُ مِنَ الْقُرْآنِ⁽¹⁾.

2258. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Ravh haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Abdullah b. Ebî Bekr'den, (O) Amra'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: "(Önce) *"On bilinen emme haram kılar"* şeklinde Kur'an (âyeti) indi. Sonra (bu on emme âyeti) *"beş bilinen emme (haram kılar)"* âyetiyle kaldırıldı. İşte Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bunlar Kur'an olarak okunan (âyetler)den iken vefat etti."¹¹⁹

ACIKLAMA

Süt haramlığının beş bilinen, yani şüpheli, zanna dayalı olmayan emme ile gerçekleşeceğini bildiren âyet de neshedilmiştir. Ancak anlaşıldığına göre bu âyetin neshi, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) vefatına yakın zamanlarda olmuştu. Bu sebeple, Hz. Peygamber vefat ettiğinde onun neshedilmiş olduğu haberi henüz her tarafa ulaşmamış olduğundan, bazı kimseler hâlâ onu Kur'an âyeti olarak okumaktaydılar. Hz. Aişe (Radiyallahu Anha), son sözüyle bu durumu anlatmak istemiştir.

119- Müslim, Rada, 25(2/1075); Ebu Davud, Nikah, 11(223-224); Tirmizi, Rada, 3(3/456); Nesai, Nikah, 51(6/83; İbn Mace, Nikah, 35(1/625); Muvatta, Rada, 17(2/608).

«0»

باب ما يذهب مذمة الرضاع

50. BÂB

SÜT EMMENİN KINAMASINI NE GİDERİR?

٢٢٥٩ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُهُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ حَجَّاجِ بْنِ حَجَّاجٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يُذْهِبُ عَنِّي مَذْمَةَ الرِّضَاعِ؟ قَالَ: الْغُرَّةُ الْعَبْدُ أَوْ الْأَمَةُ^(١).

2259. Bize Osman b. Muhammed rivâyet edip (dedi ki), bize Abde, Hişâm'dan, (O) babasından, (O) Haccâc b. Haccâc el-Eslemî'den, (O da) babasından (naklen) rivâyet etti ki, O; "yâ Rasulullah, benden, süt emmenin, (yerine getirilmediği taktirde) kınamaya (sebep olacak hakkını) ne giderir?" demiş, Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Gurre, yani bir erkek köle veya bir kadın köle (vermek!)" buyurmuştu.¹²⁰

AÇIKLAMA

"Gurre" aslında, atın alnındaki beyaza denir. Hadiste bununla erkek veya kadın kölenin kastedildiği açıklanmıştır. Bu Hadis süttan kesim esnasında süt çocuğun velisinin süt anneye bir köle hediye etmesinin müstehab olduğunu göstermektedir. Günümüzde kölelik olmadığına göre, süt anneye bir hizmetçi tutmak veya imkân ölçüsünde bir hediye vermek müstehab olur.

«01»

باب شهادة المرأة الواحدة على الرضاع

120- Nesâî, Ahmed b. Hanbel, sahih senedle Tirmizi.

51. BÂB

SÛT EMMEYE TEK KADININ ŞAHİDLİK ETMESİ

٢٢٦٠ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُقْبَةُ بْنُ الْحَارِثِ، ثُمَّ قَالَ: لَمْ يُحَدِّثْنِيهِ وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ، قَالَ: تَزَوَّجْتُ ابْنَتَ أَبِي إِهَابٍ فَجَاءَتْ أُمَةً سَوْدَاءً، فَقَالَتْ: إِنِّي أَرْضَعُكُمْ. فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَأَعْرَضَ عَنِّي، قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ، قَالَ: كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ. وَنَهَاةُ عَنْهَا¹²¹. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ، وَقَالَ عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ أَبِي حُسَيْنٍ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ: فَكَيْفَ وَقَدْ قِيلَ، وَلَمْ يَقُلْ نَهَاةُ عَنْهَا. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: كَذَا عِنْدَنَا.

2260. Bize Ebû Asım, İbn Cüreyc'den, (O da) İbn Ebi Muleyke'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Bana Ukbe ibnu'l-Hâris rivâyet etti ki... O sonra şöyle dedi: O (sadece) bana rivâyet etmedi. Fakat ben O'nu, bir topluluğa rivâyet ederken işittim ki, O şöyle dedi: Ebû İhâb'ın kızıyla evlenmişim de siyah bir câriye gelip; "ben gerçekten ikinizi de emzirdim!" demişti. Bunun üzerine ben Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip bunu O'na anlatmışım. Ama O benden yüz çevirmişti. Ebû Asım sözüne şöyle devam etti: O (yani Ukbe) dedi ki, üçüncü veya dördüncü (başvurumda Hz. Peygamber); "(Bu) dendiği halde nasıl (evli kalabilirsiniz?)" buyurmuş ve O'nu onunla (evli kalmaktan) menetmişti.¹²¹

Ebû Asım sözüne devamla dedi ki; Ömer b. Saîd b. Ebî Hüseyin ise İbn-Ebi Muleyke'nin (rivayetinde): "Artık (bu) dendiği halde nasıl (evli kalabilirsiniz?)" dedi, "Onu onunla (evli kalmaktan) menetmişti" (cümlesini) söylemedi.¹²²

121- Buhari, Şehadet, 13(3/153); Ebu Davud, Akdiye, 18(3/306); Nesai, Nikah, 57(6/90); Tirmizi, Rada, 4(3/457); Müsned, 4/7, 8, 383-384.

122- Buhari, Şehadat, 14(3/153). Burada Ebu Asım'ın hocasının ismi Amr değil, Ömer olarak geçmektedir ki, doğrusu böyle olmalıdır. Ayrıca Buhari'nin Ebu Asım'dan bu rivayetinde

Ebü Muhammed (ed-Dârimî); "(bu rivâyet) bizde böyledir" dedi.

AÇIKLAMA

Bu Hadis bir kadının süt emzirdiğine dair tek başına yapacağı şahidliğin kabul edileceğini göstermektedir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. O'nun, süt annenin şahidliğinin yeminle beraber kabul edileceği görüşünde olduğu da nakledilir. Âlimlerin cumhuru ise bu konuda bir kadının tek başına şahidlik yapmasının yeterli olmadığını söylemişlerdir. Onlara göre bu Hadisin muhtelif rivayetlerindeki nehiy ifadesi "tenzihi nehiy"; "*Onu bırak*" şeklindeki emir ifadesi ise ihtiyatlı olan harekete "yol gösterme" manasınadır.

«0۲»

باب في رضاعة الكبير

52. BÂB

BÜYÜĞÜN SÜT EMMESİ HAKKINDA

۲۲۶۱ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا رَجُلٌ، فَتَغَيَّرَ وَجْهُهُ، وَكَأَنَّهُ كَرِهَ ذَلِكَ. فَقُلْتُ: إِنَّهُ أَخِي مِنَ الرِّضَاعَةِ. فَقَالَ: أَنْظِرُنَا مَا إِخْوَانُكُنَّ، فَإِنَّمَا الرِّضَاعَةُ مِنَ الْمَجَاعَةِ^(۱).

2261. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip dedi ki; bize

yukarıdaki son cümleye benzer bir cümle de bulunmaktadır. Ancak, Tirmizi'nin bildirdiğine göre, bir çok kimse bu Hadisi İbn Ebi Muleyke'den, son cümle olmaksızın da rivayet etmişlerdir. Bkz. Tirmizi, Rada, 4(3/458).

Şu'be, Eş'as b. Süleym'den, O babasından, O Mesrûk'tan, O da Hz. Aişe'den naklen rivayet etti ki; birgün Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanına girmişti. Yanında ise bir erkek vardı. Bu sebeple Hz. Peygamber'in yüzünün rengi değişmişti. O sanki bundan hoşlanmamıştı. (Hz. Aişe sözüne şöyle devam etti:) O zaman ben; "o gerçekten benim süt kardeşimdir" demiştim de O, şöyle buyurmuştu: "Kardeşlerinizin kim olduğuna iyi bakın. Zira kendisiyle süt kardeşliği, (yani) evlenme haramlığı meydana gelen süt emme, sadece bekken açlığı gidermek için yapılandır."¹²³

AÇIKLAMA

Bu Hadis, evlenme haramlığı meydana getiren süt emmenin, çocuğun açlığını tamamen veya çoğunlukla süt ile giderdiği küçüklüğünde yapılan süt emme olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Ancak, "süt emme müddeti" de denilen bu "küçüklük"ün yaş sınırı hakkında, ilgili Ayet ve Hadislere dayanan farklı görüşler vardır. Şâfiî, Ahmed ve Ebu Hanife'nin (Rahmetullahi Aleyhim ecmain) de bu görüşte olduğu nakledilir. Bununla beraber Ebû Hanife'nin (Rahmetullahi Aleyh) meşhûr görüşüne göre, "süt emme müddeti" otuz ay, yani ikibuçuk yıldır. Binaenaleyh, bu yaşlardan sonra süt emme ile süt akrabalığı ve evlenme haramlığı meydana gelmez.

٢٢٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَتْ سَهْلَةَ بِنْتُ سُهَيْلٍ بِنِ عُمَرُو - وَكَانَتْ تَحْتَ أَبِي حُدَيْفَةَ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ - رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَتْ: إِنَّ سَالِمًا مَوْلَى أَبِي حُدَيْفَةَ يَدْخُلُ عَلَيْنَا وَإِنَّا فَضْلٌ، وَإِنَّمَا نَرَاهُ وَلَدًا - وَكَانَ أَبُو حُدَيْفَةَ تَبْنَاهُ كَمَا تَبْنَى النَّبِيُّ - ﷺ - زَيْدًا - فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿ادْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ

123- Buhari, Nikah, 21(6/125); Müslim, Rada, 32(2/1078); Ebu Davud, Nikah, 9(2/222); Nesai, Nikah, 51(6/84); Ibn Mace, Nikah, 37(1/626); Müsned, 6/94; Tayâlisî, s. 200-201.

أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ ﴿١﴾ فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ - ﷺ - عِنْدَ ذَلِكَ أَنْ تُرْضِعَ سَالِمًا. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: هَذَا لِسَالِمٍ خَاصَّةً ﴿٢﴾.

2262. Bize Ebu'l-Yemân el-Hakem b. Nâfi' haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: (Birgün) Sehle bint Suheyl bin Amr -ki O, Ebû Huzeyfe b. Utbe b. Rebî'an'ın (nikâhı) altındaydı-, Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle dedi: "Muhakkak ki Ebû Huzeyfe'nin âzâdlısı Sâlim, biz gündelik ev içi kıyafetiyle iken yanımıza giriyor. Biz de onu ancak (kendi) çocuğumuz olarak görüyoruz! -Ebû Huzeyfe onu, Hz. Peygamber Zeyd'i evlât edindiği gibi evlât edinmişti.- Şimdi yüce Allah; "O (evlâtlıkları) babalarına nisbet ederek çağırın. Bu, Allah katında daha doğrudur"¹²⁴ meâlindeki âyeti indirdi. (O halde ne yapmamızı emredersiniz?)" Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de O'na bu durumda Sâlim'i emzirmesini emretti"¹²⁵

Ebû Muhammed (ed-Dârimî); "bu (hüküm) sadece Sâlim içindir" dedi.

ACIKLAMA

Bu Hadis, büyüğün süt emmesiyle de süt akrabalığının meydana geleceğini göstermektedir. Hz. Aişe (Radiyallahu Anha), Urve ibnu'z-Zübeyr, İbn Hazm (Rahmetullahi Aleyhim ecmain) gibi bazı âlimler, bu Hadisin zahirine uygun görüşe sahiptiler. Ancak âlimlerin cumhuru, 2 veya 2,5 yaş olarak belirlenen "süt emme" müddetinden sonraki süt emmelerle süt akrabalığının meydana gelmeyeceğini söylemişlerdir. Onlara göre bu Hadisin hükmü, Dârimî'nin (Rahmetullahi Aleyh) de dediği gibi, ya sadece Sâlim'e (Radiyallahu Anh) mahsûs bir hükümdür;

124- Ahzab Sûresi, 5

125- Buhari, Nikah, 15(6/122); Müslim, Rada, 26-28(2/1076); Ebu Davud, Nikah, 10(2/223); Nesai, Nikah, 53(6/86-87); İbn Mace, Nikah, 36(1/625); Muvatta, Radâ', 12(2/605, mürsel olarak), Müsned 6/39, 201, 271; Musannaf, 7/459.

-ki nitekim, hükümlerin yeni yeni gelmekte olduğu ilk zamanlarda, iki kızkardeşin bir nikâhta bulundurulması hakkındaki hükümde olduğu gibi,¹²⁶ istisnâî bazı hükümler olmuştur-, veya bu Hadisin hükmü sonradan kaldırılmıştır.

«03»

باب في النهي عن التحليل

53. BÂB

HULLE YAPMA (TAHLİL) YASAĞI

٢٢٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ، عَنِ الْهَزِيلِ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمُحْلِلَ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ.^(١)

2263. Bize Ebû Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyân, Ebû Kays'tan, (O) el-Huzeyl'den, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hulle yapanla, kendisi için hulle yapılana lânet etmiştir!"¹²⁷

AÇIKLAMA

Bir müslüman üç defa veya üçüncü defa boşadığı karısıyla bir daha ancak şu şekilde evlenebilir: Bu karısı başka biriyle meşrû bir nikâh akdi yaparak evlenecek, onunla aralarında cima vuku bulacak, ondan sonra bu ikinci koca ölecek veya onu boşayacak. İşte o zaman bu kadının eski kocasıyla evlenmesi helâl olur ki, buna "hulle" denmektedir. Kur'an-ı Kerim'de, üç boşamadan sonra aynı kadınla yeniden evlenebilmenin ancak bu şekilde helâl olabileceği açık bir şe-

126- Bkz. Nisa Sûresi, 23.

127- Nesai, Talâk, 14(6/121); Tirmizi, Nikah, 28(3/428); Müsned, 1/448, 450, 462.

kilde anlatılır.¹²⁸ Bunun bir hikmeti şöyle izah edilebilir: Evlilik ciddi, toplum ve fertler için faydalı bir kurumdur. Bu kurum, sonuna kadar bozulmamak üzere kurulur. Bu sebeple onu bozmaya ancak, evliliğin çekilmez bir hal aldığı bazı zarûri durumlarda girişilebilir. Bu hallerde evliliği bozmakla onun sürüp sürmeyeceği denenmiş olur. Bir evliliğin sürüp sürmeyeceği de, onun iki defa bozulup yeniden kurulmasıyla kesin olarak anlaşılabilir. Evlilik üçüncü defa bozulunca artık onun devam edemeyeceği anlaşılmış olur ki, bundan sonra kadın ve erkek başka evlilikler kurmaya bakmalıdırlar. Bu, aynı zamanda, evliliklerinin kadrini bilmeyen karı ve kocaya bir ceza, o duruma gelmemiş olanlara bir uyarıdır.

Kadın ikinci bir evlilik yapıp o da sona erdikten sonra, eski kocası onunla yeniden evlenebilir. Çünkü onun, vicdanını rahatsız edici, ona mânevi âzâb verici olan ikinci evliliğe rağmen ilk karısıyla evlenmek istemesi, aralarında evliliği sürdürmeye yetebilecek bir bağın hâlâ var olduğunu gösterir ki, bu durumda evlilik yeniden denenmeye lâıyk olur. Bu şekilde tabii seyri içinde meydana gelen ikinci evlilik ve onun aynı şekilde sona ermesi, ondan sonra da ilk kocayla yeniden evlenme, mekrûh olmayan meşrû uygulamalardır.

Ancak, sırf ilk kocasıyla evlenmesinin yeniden helâl olması mak-sadıyla, üç defa boşanılmış bir kadınla evlenip, onunla cimâ yaptıktan sonra onu boşama,¹²⁹ sonra onunla ilk kocasının evlenmesi uygulamaları, insan onuruna aykırı ve iğrendiricidir. Yukarıdaki Hadiste Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu şekilde aşağılık bir harekete razı olan ikinci kocayla ilk kocaya lânet okumaktadır. Bu Hadise dayanarak Mâlik, Şâfiî ve Ahmed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), bu son şekildeki gibi hulle yapmanın haram ve yapılan nikâhın geçersiz olduğunu söylemişlerdir. Ebû Yûsuf ile Muhammed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) de, hulle yapma şartıyla yapılan bir nikâh ve boşama sonucunda kadının ilk kocasıyla evlenmesinin helâl olmayacağı görüşündedirler. Ebû Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, hulle yapma şartıyla yapılan nikâhın sahih, ancak şartın geçersiz ol-

128- Bkz. Bakara Sûresi, 230.

129- Buna "tahlil", yani "hulle yapma", ilk kocaya üç defa boşadığı karısını "helal yapma" denir.

duğunu söylemiştir. Yani ikinci koca bu şartla aldığı kadını isterse boşamayaabilir. Ama boşarsa, kadının ilk kocasıyla evlenmesi helâl olur.

«02»

باب في وجوب نفقة الرجل على أهله

54. BÂB

ERKEĞİN, AİLESİNİN İHTİYAÇLARINI GÖRMESİNİN VACİBLİĞİ HAKKINDA

٢٢٦٤ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ هِنْدًا أُمَّ مُعَاوِيَةَ امْرَأَةَ أَبِي سُفْيَانَ أَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ شَحِيحٌ وَإِنَّهُ لَا يُعْطِينِي مَا يَكْفِينِي وَبَنِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْهُ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ، فَهَلْ عَلَيَّ فِي ذَلِكَ جُنَاحٌ؟ فَقَالَ: خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدَكَ بِالْمَعْرُوفِ⁽¹⁾.

2264. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki), bize Hişâm b. Urve, babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki; Muâviye'nin annesi, Ebû Süfyan'ın karısı Hind, Rasulullah'a (Salallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle dedi: "Yâ Rasulullah, Ebû Süfyan gerçekten cimri bir kimsedir. O, bana, bilgisi olmaksızın kendisinden (gizlice) aldıklarım hariç, kendime ve oğullarıma yetecek şeyleri de gerçekten vermez! Bu (gizlice aldıklarım) bana bir günâh var mıdır?" (Rasulullah) da şöyle buyurdu:

"-Sana ve çocuklarına, orfe uygun olarak yetecek şeyleri al!"¹³⁰

130- Buhârî, Nafakat, 9(6/193); Müslim, Akdiye, 7(3/1338); Ebu Davud, Buyû, 78(3/289); Nesai, Kudat, 31(8/216); İbn Mace, Ticârât, 65(2/769); Müsned, 6/39, 50, 206.

«00»

باب في حسن معاشرة النساء.

55. BÂB

KADINLARLA GÜZEL GEÇİNMEK HAKKINDA

٢٢٦٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَإِذَا مَاتَ صَاحِبُكُمْ فَدَعُوهُ⁽¹⁾.

2265. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Süfyân, Hişâm b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "En hayırlınız, ailesine en hayırlı olanınızdır. Bir arkadaşınız ölünce de onun (kusurlarını, kötülüklerini anmayı) bırakın!"¹³¹

«01»

باب في تنويح الصغار اذا رَوَّجهن اباؤهن

56. BÂB

KUÇUKLERİ BABALARI EVLENDİRDİĞİNDE
ONLARIN EVLENDİRİLMESİ HAKKINDA

٢٢٦٦ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامٍ،

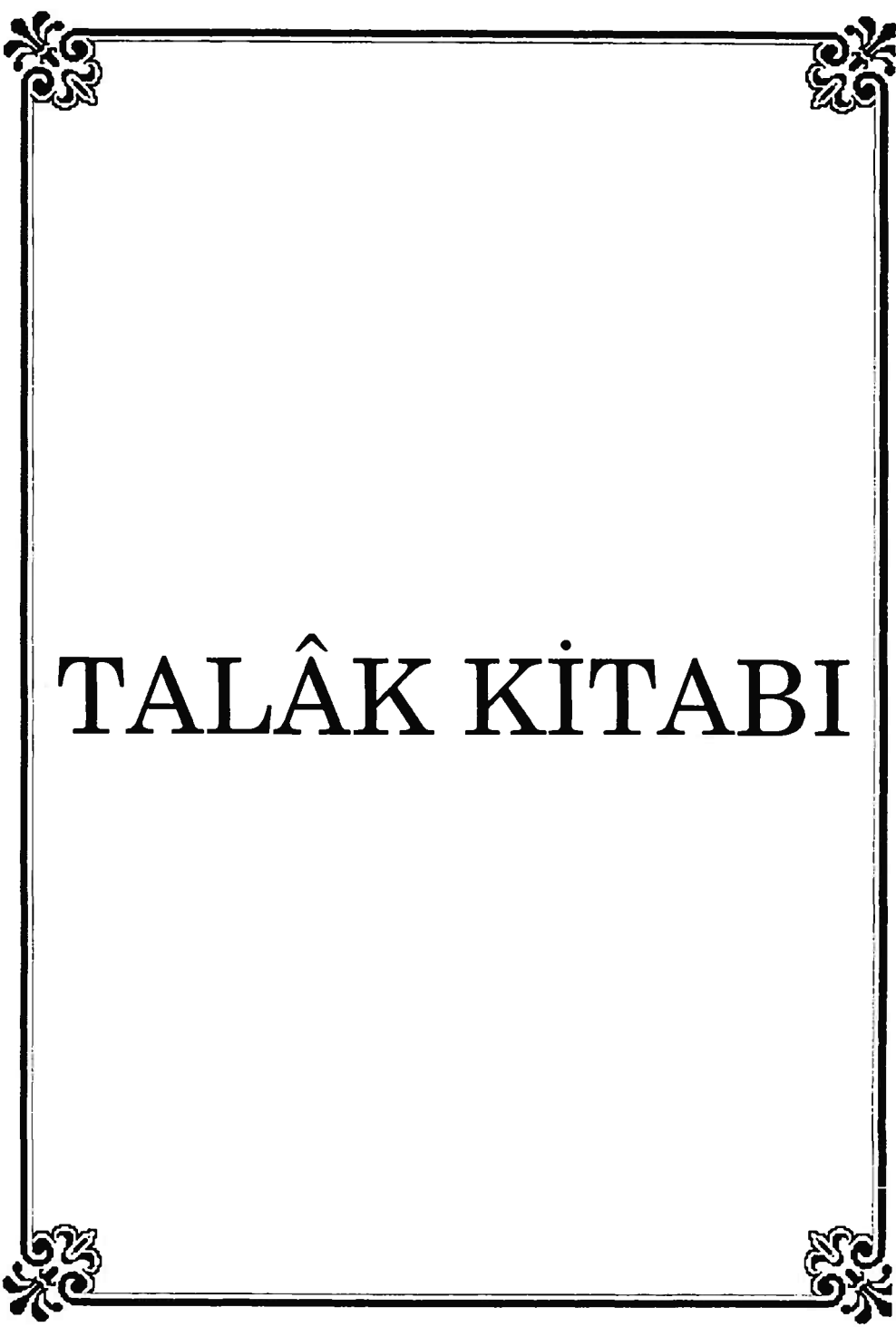
عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تَزَوَّجَنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَأَنَا بِنْتُ سِتِّ سِنِينَ، فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَنَزَلْنَا فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، فَوُعِكَتُ فَتَمَزَّقَ رَأْسِي فَأَوْفَى جُمَيْعَهُ، فَأَتَيْتَنِي أُمُّ رُومَانَ وَإِنِّي لَفِي أَرْجُوْحَةٍ وَمَعِيَ صَوَاجِبَاتٌ لِي، فَصَرَخَتْ بِي فَأَتَيْتَهَا وَمَا أَدْرِي مَا تُرِيدُ، فَأَخَذَتْ بِيَدِي حَتَّى أَوْقَفْتَنِي عَلَى بَابِ الدَّارِ، وَإِنِّي لَأَنْهَجُ حَتَّى سَكَنَ بَعْضُ نَفْسِي، ثُمَّ أَخَذَتْ شَيْئًا مِنْ مَاءٍ فَمَسَحَتْ بِهِ وَجْهِي وَرَأْسِي، ثُمَّ أَدَخَلَتْنِي الدَّارَ فَإِذَا نِسْوَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَيْتٍ، فَقُلْنَ عَلَى الْخَيْرِ وَالْبَرَكَةِ وَعَلَى خَيْرِ طَائِرٍ، فَأَسْلَمْتَنِي إِلَيْهِنَّ فَأَصْلَحْنَ مِنْ شَأْنِي، فَلَمْ يَرْغُبْنِي إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - ضَحَى، فَأَسْلَمْتَنِي إِلَيْهِ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ ابْنَةٌ تِسْعَ سِنِينَ⁽¹⁾.

2266. Bize İsmail b. Halil haber verip (dedi ki), bize Ali b. Mushir, Hişâm'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) benimle, ben altı yaşındayken (Mekke'de) evlendi. Sonra biz Medine'ye gelip el-Hâris ibnu'l-Hazrecoğulları'nın yanına indik. Derken ben sıtmaya yakalandım da başımın (saçı dökülüp) darmadağınık oldu. (Ardından iyileştim ve saçım yeniden bitip çoğaldı. Öyle ki, saçım) bir kâkülçük de uzadı. Derken, bana, ben bir tahterevallinin üzerinde ve beraberimde bazı kız arkadaşlarım var iken (annem) Ümmü Rûman geldi ve beni çağırdı. Ben de, ne istediğini bilmediğim halde onun yanına geldim. O da elimden tutup (götürdü). Nihayet beni evin kapısında durdurdu. Ben nefes nefese kalmıştım. Akabinde nefesim biraz dindi. Sonra o biraz su aldı ve onunla yüzümü ve başımı sildi. Daha sonra da beni eve girdirdi. Bir de ne göreyim, bir odanın içinde Ensârlı kadınlar! Onlar hemen; "hayırlı bereketli olsun, hayırlı uğurlu olsun" dediler. (Annem) de beni onlara teslim etti. Onlar benim durumumu, (üst-başımı) düzelttiler. Derken bir kuşluk vakti Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aniden yanıma geldi, onlar da beni O'na teslim ettiler. Ben o gün dokuz yaşındaydım."¹³²

132- Buhari, Menakıbu'l-Ensar, 44(4/251); Müslim, Nikah, 69(2/1038); Ebu Davud, Edeb, 61(4/284); İbn Mace, Nikah, 13(1/603); Nesai, Nikah, 28(6/67), 78(6/106); Müsned, 6/280.

AÇIKLAMA

Bu Hadis babanın, henüz bülûğa ermemiş olan küçük çocuğunu evlendirmesinin caiz olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhûru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyân etmişlerdir. Ancak Hanefiler bu durumda nikâhın sahih olması için, babanın iradesini kötüye kullanmakla meşhûr biri olmamasının gerektiğini; Şâfiiler ise, iyi bir evliliği kaçırma gibi acele etmeyi gerektiren bir yarar söz konusu olmadığında, çocuğu bülûğ çağına girinceye kadar bekletip sonra ona danışarak evlendirmenin müstehab olduğunu söylemişlerdir. Küçük çocuğu baba ve babanın babası dışındaki bir velîsinin evlendirmesi Mâlik, Şâfiî ve Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) göre caiz değildir, bu nikâh sahih olmaz. Hanefiler ise, eğer küçük çocuk dengi biriyle ve mihr-i misli ile evlendirilir ise, bu nikâhın sahih olacağını, ancak çocuk bülûğa erdiğinde bu nikâhı feshettirebileceğini söylemişlerdir.

TALÂK KİTABI

«ا»

باب السنة في الطلاق

1. BÂB

TALÂK'TA SÜNNETE UYGUN OLAN UYGULAMA

٢٢٦٧ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ، فَذَكَرَ ذَلِكَ عُمَرُ لِلنَّبِيِّ فَقَالَ: مَرَّةٌ أَنْ يُرَاجِعَهَا وَيُمْسِكَهَا، حَتَّى تَطْهَرَ، ثُمَّ تَحِيضُ، ثُمَّ تَطْهَرُ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ، وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يَمْسَ، فَبِئْسَ الْيَدَةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُطْلَقَ لَهَا النِّسَاءُ⁽¹³³⁾.

2267. Bize Hâlid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki; O karısını hayızlı iken boşamıştı da (babası) Hz. Ömer bunu Hz. Peygamber'e bildirmişti. (Hz. Peygamber) de şöyle buyurmuştu: "O'na (karısına) dönmesini ve onu temizleninceye, sonra (tekrar) hayız oluncaya, sonra (tekrar) temizleninceye kadar (karısı olarak yanında) tutmasını emret. Ondan sonra dilerse (onu) tutar, dilerse (kendisine) dokunmadan önce (onu) boşar. İşte, kadınlar boşanılırken Allah'ın gözetilmesini emrettiği iddet budur!"¹³³

٢٢٦٨ - أَخْبَرَنَا عَبِيدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، أَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ سَالِمًا يَذْكُرُ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ عُمَرَ قَالَ لِلنَّبِيِّ - ﷺ -: حِينَ طَلَّقَ ابْنُ عُمَرَ امْرَأَتَهُ فَقَالَ: مَرَّةٌ فَلْيُرَاجِعَهَا ثُمَّ لِيُطْلِقَهَا وَهِيَ طَاهِرَةٌ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: رَوَاهُ ابْنُ الْمُبَارَكِ وَوَكَيْعٌ: أَوْ حَامِلٌ⁽¹³⁴⁾.

133- Buhari, Talâk, 1(6/163); Müslim, Talâk, 1(2/1093); Ebu Davud, Talâk, 4(2/255); Nesai, Talâk, 1(6/112); İbn Mace, Talâk, Talâk, 2(1/651); Muvatta, Talka, 53(2/576); Müsned, 2/54, 63,64; Musannaf, 6/308.

2268. Bize Ubeydullah b. Musa haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Muhammed b. Abdirrahman'dan haber verdi ki, O şöyle demiş: Ben Salim'i, İbn Ömer'den (naklen) anlatırken işittim ki, Hz. Ömer, İbn Ömer karısını boşadığında (bunu) Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) söylemiş, O da şöyle buyurmuş: *"Ona emret de (karısına) dönsün, sonra (karısı) temiz iken onu boşasın!"*¹³⁴

Ebû Muhammed (ed-Darimî) dedi ki: "Bu (Hadisi) İbnu'l-Mubarek ve Vekî', "...veya *hâmile iken (boşasın!)*" şeklinde rivayet etmişlerdir."¹³⁵

AÇIKLAMA

"Talâk", koca ile karı arasındaki evlilik bağının husûsi lafızlarla hemen veya netice itibariyle sona erdirilmesidir. Dilimizde buna "boşama" denir. Dinimizde evlenme meşru' kılındığı gibi, boşanma da meşru' kılınmıştır. Çünkü eşler arasında, evliliği sürdürmeye yetecek kadar bir anlaşma ve uyum sağlanamadığında, aksine çekilmez bir huzursuzluk ortaya çıktığında, o evliliği sürdürmenin yararı yoktur. "Ahiret'in tarlası" olan bu dünyada huzurlu bir hayat, Ahiret'in kazanılması için de mühimdir. Dinimiz boşamayı meşru' kılmakla beraber, ona bazı ölçü ve sınırlamalar da getirmiştir. Bu meyanda yukarıdaki Hadisler, kocanın karısını hayızlı iken veya esnasında cinsi münasebet yapılmış olan temizlik halinde iken boşamasının haram olduğunu göstermektedir. Bu durumdaki boşamaya "**bid'i talâk**" ismi verilir. Bunun zıddı "**sünni talâk**", yani Sünnetin emirlerine uygun olan boşama şeklidir ki, kadını, esnasında cinsi münasebet yapılmamış olan temizlik halinde iken (bir ric'i talâkla) boşamaktan ibarettir. Talâk, "**ric'i talâk**" ve "**bâin talâk**" diye de ikiye ayrılır. "Ric'i talâk", hükmü itibariyle, boşanmış kadının iddet süresi bitmeden, yeni bir nikâh akdine gerek ol-

134- Müslim, Talâk, 4(2/1090); Ebu Davud, Talâk, 4(2/255); Nesai, Talâk, 1(6/112); Müsned, 2(81, 130).

135- Vekî'nin rivayeti için bkz. Müslim, Talâk, 5(2/1095); Ebu Davud, Talâk, 4(2/255); Nesai, Talâk, 4(6/114); Tirmizi, Talâk, 1(479); İbn Mace, Talâk, 3(1/652); Müsned, 2/26, 58-59.

maksızın ona dönme imkânı bulunan talâktır. "Bâin talâk" da, hükmü itibariyle, boşanılmış kadına dönmek için yeni bir nikâh akdi yapılması gereken talâktır. "Ric'i talâk", kadının iddet müddetinin dolmasıyla "bâin talâk" olur. Talâkın bu ve diğer çeşitlerinin, fıkıh kitaplarında şekilleri ve hükümleriyle ele alınan birçok tafsilatı vardır.

«۲»

باب في الرجعة

2. BÂB

(RİC'İ TALÂKLA BOŞANILMIŞ KADINA) DÖNÜP
(NİKÂHI DEVAM ETTİRMEK) HAKKINDA

۲۲۶۹ - حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ وَإِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ، قَالَا: ثنا
يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ صَالِحِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ سَعِيدِ
ابْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: طَلَّقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - حَفْصَةَ ثُمَّ
رَاجَعَهَا^(۱).

2269. Bize İsmail b. Halil ve İsmail b. Ebân rivâyet edip dediler ki, bize Yahya b. Ebî Zâide, Sâlih b. Salih'ten, (O) Seleme b. Küheyl'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O) İbn Abbâs'tan, (O da) Hz. Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hafsa'yı (ric'î talâkla) boşamış, sonra O'na dönüp (evliliğini devam ettirmişti)."¹³⁶

۲۲۷۰ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ

136- Ebu Davud, Talâk, 37(2/285); Nesai, Talâk, 76(6/178, İbn Ömer'den), İbn Mace, Talâk, 1(650).

أَنَسَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - طَلَّقَ حَفْصَةَ، ثُمَّ رَاجَعَهَا^(۱). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: كَانَ عَلِيُّ
ابْنُ الْمَدِينِيِّ أَنْكَرَ هَذَا الْحَدِيثِ وَقَالَ: لَيْسَ عِنْدَنَا هَذَا الْحَدِيثُ بِالْبَصْرَةِ عَنْ
حُمَيْدٍ.

2270. Bize Saîd b. Süleyman, Hüseyim'den, (O) Humejd'den, (O da) Enes'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem) Hz. Hafsa'yı (ric'î talâkla) boşamış, sonra O'na dönüp (evliliğini devam ettirmişti).¹³⁷

Ebû Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ali ibnu'l-Medîni bu Hadisi tanımamış ve "bize göre bu Hadis Basra'da Humejd'den (nakledilmiş) değildir" demişti."

«۳»

باب لا طلاق قبل نكاح

3. BÂB

NIKÂHTAN ÖNCE HİÇBİR TALÂK GERÇEKLEŞMEZ

٢٢٧١ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ
ابْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ الْحَكَمُ: قَالَ لِي يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ: أَفْصِلْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -
ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ: أَنْ لَا يَمَسَّ الْقُرْآنَ إِلَّا طَاهِرًا، وَلَا طَلَّاقَ قَبْلَ
إِمْلَاقٍ، وَلَا عَتَاقَ حَتَّى يُبْتِغَ^(۲). قِيلَ لِأَبِي مُحَمَّدٍ: قَالَ: أَحْسِبُ كَأَنَّهَا مِنْ
كِتَابِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ.

2271. Bize el-Hakem b. Mûsa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden naklen rivayet etti ki; -el-Hakem dedi ki; Yahya b. Hamza bana; "ben (bu Hadisi) parçalara ayırıp (burada bir kısmını zikredeceğim) demişti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen'lilere; "Kur'an'a yalnız temiz olan dokunsun! Evlenmeden önce hiçbir talâk (gerçekleşmez!) Satın alınmadan önce hiçbir köle âzâdı (gerçekleşmez!)" diye yazmıştı.¹³⁸

Ebû Muhammed (ed-Dârimî'ye); "(Süleyman bu Hadisi ez-Zühri'den semâ' etmiş midir?)" denildi, O da şöyle cevap verdi: "Öyle sanıyorum ki, bunlar sanki Ömer b. Abdilaziz'in (ez-Zühri'ye yazdırdığı) kitaptan (alınmıştır!)"

«٢»

باب ما يحل المرأة لزوجها الذي طلقها فبت طلاقها

4. BÂB

KADINI, KENDİSİNİ BOŞAYIP DA BOŞAMASINI
(ÜÇ TALÂKLA YAPARAK NİKÂH BAĞLARINI TAMAMEN)
KESEN KOCASINA NE HELÂL KILAR?

٢٢٧٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ:
سَمِعْتُ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَتِ امْرَأَةٌ رِفَاعَةَ الْقُرْظِيِّ إِلَى
رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - وَعِنْدَهُ أَبُو بَكْرٍ وَخَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ الْعَاصِ عَلَى الْبَابِ يَنْتَظِرُ

¹³⁸- Muvatta, Kur'an, 1(1/199); Mérasilu Ebi Davud, s. 121-122; Dârekutnî, 1/121-122; Müstedrek, 1/397; Beyhaki, 4/89. Hadis bu yerlerde sadece birinci cümlesiyle ve bir kısmında mürsel olarak geçer. Bkz. 1628. Hadis.

أَنْ يُؤْذَنَ لَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي كُنْتُ عِنْدَ رِفَاعَةَ فَطَلَّقَنِي قَبْتَ طَلَّاقِي، قَالَ: أَتُرِيدِينَ أَنْ تَرْجِعِي إِلَى رِفَاعَةَ، لَا حَتَّى يَذُوقَ عُسَيْلَتِكَ وَتَذُوقِي عُسَيْلَتَهُ، فَنَادَى خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ أَبَا بَكْرٍ: أَلَا تَرَى مَا تَجْهَرُ بِهِ هَذِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -⁽¹⁾.

2272. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Urve ibnu'z-Zübeyr'i, Hz. Aişe'den (naklen anlatırken) işittim ki, O şöyle demiş: Rifâ'a el-Kurazî'nin karısı, (Hz. Peygamber'in) yanında Ebû Bekir varken, Hâlid b. Saîd ibni'l-As da kapıda, kendisine Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) huzuruna girmesi için izin verilmesini bekliyorken Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip şöyle dedi: "Yâ Rasulullah, ben Rifâ'a'nın karısıydım. Sonra O beni boşamış, boşamasını da (üç talâkla yaparak nikâh bağlarını tamamen) kesmişti." (Hz. Peygamber de) şöyle buyurdu: "Rifâ'a'ya dönmek mi istiyorsun? Hayır! (Yeni kocan) senin balcığından tatmadıkça, sen de onun balcığından tatmadıkça, (Rifâ'a'yla yeniden evlenemezsin!)" O zaman Hâlid b. Saîd şöyle bağırdı: "Ebû Bekir! Görüyor musun, bu (kadın) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında açıktan açığa ne söylüyor?"¹³⁹

٢٢٧٣ - حَدَّثَنَا قُرُوءُ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: طَلَّقَ رِفَاعَةَ - رَجُلٌ مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ - امْرَأَتَهُ فَتَزَوَّجَهَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الزُّبَيْرِ، فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنْ مَعَهُ إِلَّا مِثْلُ هَذَبَتِي هَذِهِ، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَعَلَّكَ تُرِيدِينَ أَنْ تَرْجِعِي إِلَى رِفَاعَةَ، لَا حَتَّى يَذُوقَ عُسَيْلَتِكَ - أَوْ قَالَ: تَذُوقِي عُسَيْلَتَهُ⁽¹⁾.

139- Buhari, Şehadat, 3(3/147); Müslim, Nikah, 111(2/1055); Ebu Davud, Talâk, 48(2/294, şahidi); Nesai, Talâk, 13(6/120); Tirmizi, Nikah, 27(3/426); İbn Mace, Nikah, 32(1/621); Müs-ned, 6/37, 226.

2273. Bize Ferve rivâyet edip (dedi ki), bize Ali b. Mushir, Hişâm b. Urve'den, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Kurayzaoğulları'ndan bir adam olan Rifâ'a, karısını boşamış, sonra da (karısıyla) Abdurrahman ibnu'z-Zebir evlenmişti. Derken (bu kadın) Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip; "yâ Rasulullah, vallahi ondaki ancak (elbisenin) şu püskülü gibidir!" demişti. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de ona şöyle buyurmuştu: "*Muhtemelen sen Rifâ'a'ya dönmek istiyorsun! Hayır, (Abdurrahman) senin balcığından (yani seninle cimâ etme lezzetinden) tatmadıkça -veya O; "sen onun balcığından tatmadıkça" buyurmuştu-, (Rifâ'a'ya dönemezsin!)"*¹⁴⁰

«0»

باب في الخيار

5. BÂB

(EVLİLİĞİ SÜRDÜRMEYİ VEYA BOŞANMAYI) SEÇME
(MUHAYYERLİK) HAKKINDA

٢٢٧٤ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْخِيَرَةِ فَقَالَتْ: قَدْ خَيَّرَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَفَكَانَ طَلَاقًا؟ (١).

2274. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize İsmâil b. Ebî Hâlid, eş-Şa'bi'den, (O da) Mesrûk'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Aişe'ye (kocanın evliliği sürdürmeyi veya boşanmayı karısının) seçimine (bırakmasının hükmünü, bunun talâk sayılıp sayılmayacağını) sordum da, O şöyle cevap verdi: "Muhakkak

140- Buhari, Talâk, 7(6/166); Müslim, Nikah, 114(2/1057); Müsned, 6/193, 224. Bkz. 2263. Hadisin "Açıklama"sı.

ki Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (evliliğimizi sürdürmeyi veya boşanmayı) biz (hanımlarının) seçimine bırakmıştı. Peki (bu) talâk mı olmuştu?"¹⁴¹

ACIKLAMA

Hiz. Aîşe (*Radıyallahu Anha*), bu sözüyle Hiz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), evliliklerini sürdürmelerini veya boşanmalarını hanımlarının seçimine bırakmış olduğı olaya işaret etmektedir. Hicri 9. yılda vukû bulan bu olay şöyle başlayıp gelişmişti: Hiz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hanımları O'ndan, yerine getirme imkânı olmayan bazı isteklerde bulunmuşlar, Hiz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de bundan rahatsız olup bir ay onlardan ayrı yatmıştı. Bu müddetin sonunda şu ayetler nâzil olmuştu: "**Ey Peygamber, hanımlarına de ki: Eğer siz, dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce salıvereyim. Eğer Allah'ı, Peygamber'ini ve Ahiret yurdunu istiyorsanız, (bilin ki), şüphesiz Allah, içinizden iyi davrananlara büyük bir mükâfaat hazırlamıştır.**"¹⁴² "Tahyîr = muhayyer bırakma, muhayyerlik" âyetleri denilen bu âyetler inince, Hiz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Hiz. Aîşe'den (*Radıyallahu Anha*) başlayarak hanımlarına bunları okuyup, onlara, evliliklerini sürdürmeyi mi, boşanmayı mı seçtiklerini sormuştu. Onların hepsi de Hiz. Peygamber'le (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) evliliği sürdürmeyi tercih etmişlerdi.

Yukarıdaki haberde Hiz. Aîşe'nin (*Radıyallahu Anha*); muhayyer bırakılan kadın, kocasıyla evliliği sürdürmeyi seçerse bu muhayyer bırakmanın talâk sayılmayacağı görüşünde olduğı görölmektedir. Bu konuda Sahâbe ve sonraki dönemlerin âlimleri arasında farklı görüşler vardır. Zeyd b. Sâbit (*Radıyallahu Anh*) ve İmam Mâlik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre "tahyir", kadın ayrılmayı seçerse üç talâk, kocasıyla evliliği sürdürmeyi seçerse bir "bâin talâk" sayılır. Hiz. Ömer

141- Buhari, Talâk, 5(6/165); Müslim, Talâk, 25(2/1104); Ebu Davud, Talâk, 12(2/262); Nesai, Nikah, 2(6/46); Tirmizi, Talâk, 4(3/483); İbn Mace, Talâk, 20(1/661); Müsned, 6/202, 205, 240.

142- Ahzab Sûresi, 28-29.

(*Radıyallahu Anh*), İbn Mes'ûd (*Radıyallahu Anh*) ve Ebû Hanîfe'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise "tahyir", kadın ayrılmayı seçerse bir "bâin talâk" sayılır; ancak kocasını seçerse birşey ifade etmez. İmam Şâfi'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise, "tahyir"de niyetin mühim olduğu anlaşılmaktadır. Hanefî fıkıh kitaplarından Hidâye'de de, koca boşamayı niyet ederek karısına "Seç=İhtârî!" demesi halinde, kadının boşanma hakkının doğacağı ve bu boşanmanın bir "bâin talâk" sayılacağı açıklanmıştır.

«٦»

باب النهي عن أن تسأل المرأة زوجها طلاقها

6. BÂB

KADININ, KOCASINDAN KENDİSİNİ BOŞAMASINI İSTEMESİ YASAĞI

٢٢٧٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ^(١٤٣).

2275. Bize Muhammed ibnu'l Fadl rivâyet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyûb'dan, (O) Ebû Kılâbe'den, (O) Ebû Esmâ'dan, (O da) Sevbân'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

"-Hangi kadın, (boşamayı istemeyi gerektirici bir zorluk olmaksızın kocasından (kendisini veya kumasını) boşamasını isterse, Cennet'in kokusu ona haram olur!"¹⁴³

143- Ebu Davud, Talâk, 18(2/268); Tirmizi, Talâk, 11(3/493); İbn Mace, Talâk, 21(1/662); Müsned, 5/277, 283; Müstedrek, 2/200; Said, 1/330.

«V»

باب في الخلع

7. BÂB

BİRŞEY KARŞILIĞINDA BOŞAMA (HUL) HAKKINDA

٢٢٧٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى - هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ -: أَنَّ عُمَرَ أَخْبَرْتَهُ أَنَّ حَبِيبَةَ بِنْتُ سَهْلٍ تَزَوَّجَهَا ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ، فَذَكَرْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ هَمَّ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا وَكَانَتْ جَارَةً لَهُ، وَأَنَّ ثَابِتًا ضَرَبَهَا فَأَصَابَتْ عَلَى بَابِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَبَرَّ الْعَلَسِ، وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - خَرَجَ قَرَأَى إِنْسَانًا فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَتْ: أَنَا حَبِيبَةُ بِنْتُ سَهْلٍ. فَقَالَ: مَا شَأْنُكَ؟ قَالَتْ: لَا أَنَا وَلَا ثَابِتٌ، فَأَتَى ثَابِتٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ لَهُ: خُذْ مِنْهَا وَخَلِّ سَبِيلَهَا. فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عِنْدِي كُلُّ شَيْءٍ أَعْطَانِيهِ، فَأَخَذَ مِنْهَا، وَقَعَدَتْ عِنْدَ أَهْلِهَا⁽¹⁴⁴⁾.

2276. Bize Yezîd b. Harûn haber verip (dedi ki), bize Yahya -ki O, İbn Saîd'dir-, haber verdi ki, Amra kendisine haber vermiş ki, Sâbit b. Kays b. Şemmâs, Habibe bint Sehl ile evlenmiş. (Ama bu arada Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), vaktiyle komşusu iken¹⁴⁴ Habibe ile evlenmeyi düşündüğünü de zikretmiş.) Sâbit O'nu dövmüş. Bunun üzerine Habibe sabahın alaca karanlığında Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kapısına dikilmiş. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de dışarı çıkınca bir insan (karaltısı) görüp; "Kim o?" buyurmuş. (Habîbe de); "ben Habîbe bint Sehl'im" demiş. O zaman Hz. Peygamber; "Ne işin var?" buyurmuş (Habîbe); "ne ben, ne Sâbit, (artık bir araya gelemeyiz!)" demiş. Derken Sâbit, Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelmiş, (Rasulullah) da O'na;

144- Burası İbn Sa'd'ın rivayetinde; "genç kız iken" şeklindedir. Bkz. Tabakat, 8/445.

"Ondan, (kendisine verdiği şeyleri) al ve onu serbest bırak" buyurmuş. (Habîbe) de; "yâ Rasulullah, onun bana verdiği şeylerin hepsi yanımdadır" demiş. Bunun üzerine (Sâbit, verdiği şeyleri) ondan almış, o da ailesinin yanında kalmış.¹⁴⁵

«٨»

باب في الطلاق البتة

8. BÂB

KESİN BOŞAMA (TALÂKU'L-BETTE) HAKKINDA

٢٢٧٧ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ سَعِيدٍ - رَجُلٍ مِنْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ -، قَالَ: بَلَغَنِي حَدِيثٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ يَزِيدَ بْنِ رُكَانَةَ، وَهُوَ فِي قَرْيَةٍ لَهُ، فَأَتَيْتُهُ فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ الْبَتَّةَ، فَأَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: مَا أَرَدْتَ؟ فَقَالَ: وَاحِدَةً. قَالَ: اللَّهُ؟ قَالَ: اللَّهُ. قَالَ: هُوَ مَا نَوَيْتُ؟

2277. Bize Süleyman b. Harb rivâyet edip (dedi ki), bize Cerir b. Hâzim, ez-Zübeyr'den, (O da) Abdulmuttaliboğulları'ndan bir adam olan Sa'id'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Bana, Abdullah b. Ali b. Yezîd b. Rukâne'den bir hadîs ulaşmıştı. O, o zaman kendisine ait bir köyde idi. Bunun üzerine O'na gelip (bunu) kendisine sordum da O, şöyle dedi: Bana babam, dedemden rivâyet etti ki, O karısını kesin olarak (el-bette) boşamış, sonra Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip bunu O'na bildirmiş, O da "(Bununla) ne kastettin?" buyurmuş. O; "bir (talâk!)" demiş. (Hz. Peygamber); "Val-

145- Ebu Davud, Talâk, 18(2/269); Nesai, Talâk, 34(6/138); Muvatta, Talâk, 11(2/564); Müsned, 6/433-434; Musannaf, 6/484; Said, 1/335. Darîmî'nin rivayeti mürsel şeklinde ise de, zikredilen yerlerde Amra'nın bu haberi Habibe'den naklettiği görülmektedir.

lahi mi?" buyurmuş. O; "vallahî!" demiş, (Hz. Peygamber de); "O, kas-tettiğin şeydir!" buyurmuş.¹⁴⁶

AÇIKLAMA

Bu Hadis, kocanın karısına; "sen elbette boşsun!" demesi halinde, kocanın niyetine bağlı olarak, bir talâk niyet etmiş ise bir talâk, daha fazla talâk niyet etmiş ise o kadar talâk meydana geleceğini göstermektedir. Hanefilerle Şâfiiler, bu Hadisin zâhirine uygun görüş beyân etmişlerdir. Ancak koca bu sözünde birden fazla talâka niyet etmediğinde, Şâfiilere göre bir ric'i talâk, Hanefiler'e göre bir bâin talâk gerçekleşir. İmam Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bu "el-bette talâkı"nın, kocasıyla başbaşa bir yerde kalmış (medhûl bihâ) kadın hakkında üç talâk meydana getireceğini söylemiştir.

«٩»

باب في الظهار

9. BÂB

ZIHAR HAKKINDA

٢٢٧٨ - حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ مُحَمَّدِ

ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ صَخْرٍ
الْبَيَاضِيِّ، قَالَ: كُنْتُ أَمْرَأً أُصِيبُ مِنَ النِّسَاءِ مَا لَا يُصِيبُ غَيْرِي، فَلَمَّا دَخَلَ
شَهْرُ رَمَضَانَ خِفْتُ أَنْ أُصِيبَ فِي لَيْلِي شَيْئاً فَيَتَّبَعُ بِي ذَلِكَ إِلَى أَنْ أُصْبِحَ،
قَالَ: فَتَظَاهَرْتُ إِلَى أَنْ يَنْسَلِخَ، فَبَيْنَا هِيَ فِي لَيْلَةٍ تَخْدُمُنِي إِذْ يُكْشِفُ لِي مِنْهَا
شَيْئاً، فَمَا لَبِثْتُ أَنْ نَزَوْتُ عَلَيْهَا فَلَمَّا أَصْبَحْتُ خَرَجْتُ إِلَى قَوْمِي، فَأَخْبَرْتُهُمْ

146- Ebu Davud, Talâk, 14/2/263; Tirmizi, Talâk, 2/3/480; İbn Mace, Talâk, 19/1/661; Dârekutnî, 4/33-35; Mustedrek, 2/199.

وَقُلْتُ: امْشُوا مَعِيَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - . فَقَالُوا: لَا وَاللَّهِ لَا نَمْشِي مَعَكَ، مَا نَأْمُرُ أَنْ يَنْزَلَ فِيكَ الْقُرْآنُ، أَوْ أَنْ يَكُونَ فِيكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - . مَقَالَةٌ يَلْزَمُنَا عَارُهَا، وَلَنْسَلِمَنَّكَ بِجَرِيرَتِكَ .

فَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - . فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ خَبْرِي، فَقَالَ: يَا سَلَمَةُ أَنْتَ بِذَلِكَ؟ قُلْتُ: أَنَا بِذَلِكَ. قَالَ: يَا سَلَمَةُ أَنْتَ بِذَلِكَ؟ قُلْتُ: أَنَا بِذَلِكَ. قَالَ: يَا سَلَمَةُ أَنْتَ بِذَلِكَ. قُلْتُ أَنَا بِذَلِكَ، وَهَذَا أَنَا صَابِرٌ نَفْسِي، فَاحْكُمْ فِيَّ مَا أَرَاكَ اللَّهُ. قَالَ: فَأَعِنِّي رَقَبَةً .

قَالَ: فَضَرَبْتُ صَفْحَةَ رَقَبَتِي، فَقُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَصْبَحْتُ أَمْلِكُ رَقَبَةً غَيْرَهَا. قَالَ: فَصُمُّ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ. قُلْتُ: وَهَلْ أَصَابَنِي الَّذِي أَصَابَنِي فِي الصِّيَامِ؟ قَالَ: فَأَطْعِمُ وَسَقَا مِنْ ثَمَرِ سِتِّينَ مِسْكِينًا. فَقُلْتُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَقَدْ بَنَّا لَيْلَتَنَا وَخَشِيَ مَا لَنَا مِنَ الطَّعَامِ .

قَالَ: فَانْطَلِقْ إِلَى صَاحِبِ صَدَقَةِ بَنِي زُرَيْقٍ فَلْيَدْفَعْهَا إِلَيْكَ، وَأَطْعِمْ سِتِّينَ مِسْكِينًا وَسَقَا مِنْ ثَمَرِ، وَكُلْ يَغِثُّهُ أَنْتَ وَبَيْتُكَ. قَالَ: فَأَتَيْتُ قَوْمَهُ، فَقُلْتُ: وَجَدْتُ عِنْدَكُمْ الضَّبَقَ وَسُوءَ الرَّأْيِ، وَوَجَدْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - . السَّعَةَ وَحُسْنَ الرَّأْيِ، وَقَدْ أَمَرَنِي بِصَدَقَتِكُمْ⁽¹⁾ .

2278. Bize Zekerıyyâ b. Adiyy rivâyet edip (dedi ki), bize Abdullah b. İdris, Muhammed b. İshak'tan, (O) Muhammed b. Amr'dan, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O da) Seleme b. Sahr el-Beyâzi'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ben kadınlardan, benden başkasının elde edemediği şeyi elde eden, (onlarla çok cimâ yapan) bir kişi idim. Bunun için Ramazan ayı girdiğinde gecemde (karımla cimâ gibi) birşey yapıp da, bunun benimle sa-bahlayıncaya kadar devam etmesinden korkmuştum. (Seleme) sö-züme şöyle devam etti. Bu sebeple de (cimâdan kaçınmak için Ramazan ayı) geçinceye kadar (geçerli olmak üzere) zihâr yapmıştım. Derken bir gece bir ara bana hizmet ediyorken onun bir şeyi, (bir-yeri) açılıverir. O zaman ben onun üzerine atlamakta ge-

cikmemiştim! Sabah olunca kavmime gidip (bunu) onlara haber vermiş ve "haydi, benimle beraber Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yürüyün!" demiştim de onlar şöyle cevap vermişlerdi: "Hayır! Vallahi seninle beraber yürümeyiz. Biz hakkında Kur'an (âyeti) inmesinden veya hakkında Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), utancı bizden ayrılmayacak olan bir söz gelmesinden korkuyoruz. Andolsun ki, seni günâhınla başbaşa bırakacağız!" Bunun üzerine (tek başıma) Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gitmiş ve kendisine haberimi anlatmışım. O da; "*Seleme! Sen bunu (yaptın mı?)*" buyurmuştu. Ben; "bunu (yaptım)" demiştim. O (yine); "*Seleme! Sen bunu (yaptın mı?)*" buyurmuştu. Ben; "bunu (yaptım!)" demiştim. O (yine); "*Seleme! Sen bunu yaptın mı?*" buyurmuştu. Ben; "bunu yaptım. İşte ben candan sabredeceğim, hakkımda bana Allah'ın gösterdiği (şekilde) hüküm ver" demiştim. (O zaman Hz. Peygamber); "*Şu halde bir boyun (yani bir köle) âzâd et!*" buyurmuştu. (Seleme) sözüne şöyle devam etti: Ben de (elimle) boynumun üstüne vurup; "seni Hak ile gönderen (Allah'a) yemin olsun ki, şu (boynumdan) başka bir boyuna sahip değilim" demiştim. (Hz. Peygamber); "*O halde peşpeşe iki ay oruç tut!*" buyurmuştu. Ben; "bana oruçta isabet eden (günâhtan) başkası mı isabet etmiştir?" demiştim. (Hz. Peygamber bu sefer); "*Öyleyse altmış yoksula bir vesk¹⁴⁷ kuru hurma yedir!*" buyurmuştu. Ben de; "seni Hak ile gönderen (Allah'a) yemin olsun ki, biz gerçekten bu gecemizi aç olarak geçirdik; hiçbir yiyeceğimiz yoktu!" demiştim. (Bunun üzerine Hz. Peygamber); "*Öyleyse Zureykoğulları'nın zekât memuruna git de, o (zekâtı) sana versin. Sen de altmış yoksula bir vesk kuru hurma yedir. Geri kalanını da sen ailenle beraber ye!*". buyurmuştu. (Seleme) sözüne şöyle devam etti: Ben de kavmime gelip şöyle demiştim: "Sizin yanınızda darlık ve kötü görüş buldum. Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yanında ise genişlik ve güzel görüş buldum. O bana zekâtınızı (almamı) emretmiştir!"¹⁴⁸

ACIKLAMA

147- "Vesk", 200 kg'dır.

148- Ebu Davud, Talâk, 17(2/265); Tirmizi, Talâk, 20(3/504), Tefsir, 59(5/405); İbn Mace, Talâk, 25 (1/665); Müsned, 4/37, 5/436; Müstedrek, 2/203.

"Zihâr", kocanın karısına, "sen bana annemin sırtı gibisin", "senin fercin, başın bana annemin ferci, başı gibidir" diyerek veya benzer cümleler kullanarak onu veya onun bir parçasını, evlenilmesi kendisine ebediyyen haram olan bir kadının bir uzvuna benzetmesi demektir. Hanefiler, bakılması helâl olan el, yüz gibi uzuvlara benzetmekle zihârın olmayacağı görüşündedirler. Bu sebeple yukarıdaki başlıkta "kendisince bakılması haram" kaydı parantez içine alınmıştır. Zihâr yapmak, câhiliye döneminin çirkin bir âdeti idi. Onlar bunu bir boşama usûlü olarak kullanıyorlardı. Erkek karısını, zihâr ifade eden sözler kullanarak boşayabiliyordu. İslâmiyet bu şekildeki boşamayı kaldırmıştır. Kur'an-ı Kerim, zihâr ifade eden sözlerin çirkin ve yalan olduklarını açıklamıştır.¹⁴⁹ Bunun için zihâr yapmak haramdır, günâhtır. Bu haramı işleyenler karılarını boşamış olmasalar da, onlarla cimâ yapmayı kendilerine haram kılmış olurlar. Ancak bu haramlığı "zihâr keffâreti"ni yerine getirerek ortadan kaldırmak mümkündür. "Zihâr keffâreti" ise, bir köle âzâd etmek, bu bulunmazsa peşpeşe iki ay oruç tutmak, buna güç yetirilirse altmış yoksulu doyurmaktan ibarettir.¹⁵⁰

Yukarıdaki Hadis, bir zamanla sınırlı olarak da zihâr yapılabileceğini göstermektedir. Âlimlerin cumhuru ve bu arada Hanefiler, böyle belli bir "zamanla sınırlı zihar"da, belirtilen müddet bitinceye kadar cima yapılmazsa zihâr keffâretinin gerekmeyeceğini söylemişlerdir. Mâlik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise muvakkat zihârda, belirtilen müddetten önce cima yapılmazsa da zihâr keffâreti gerekir. Şafiî (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, muvakkat zihârın olmayacağını söylemiştir.

«ل»

باب في المطلقة ثلاثا لها السكنى والنفقة أم لا؟

10. BÂB

ÜÇ DEFA BOŞANILMIŞ KADININ MESKEN VE

149- Bkz. Mücadele Süresi, 2.

150- Bkz. Mücadele Süresi, 3-4.

NAFAKA HAKKININ OLUP OLMAYACAĞI HAKKINDA

٢٢٧٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كَهِيلٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، أَنَّ زَوْجَهَا طَلَّقَهَا ثَلَاثًا، فَلَمْ يَجْعَلْ لَهَا النَّبِيَّ - ﷺ - نَفَقَةً وَلَا سُكْنَى. قَالَ سَلَمَةُ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ، فَقَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: لَا نَدْعُ كِتَابَ رَبِّنَا وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ بِقَوْلِ امْرَأَةٍ، فَجَعَلَ لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةَ⁽¹⁾.

2279. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Seleme b. Küheyl'den, O eş-Şa'bi'den, O da Fâtıma b. Kays'tan naklen rivayet etti ki, kocası kendisini üç defa boşamıştı da, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendisine ne nafaka, ne de mesken hakkı koymuştu.

Seleme demiş ki, sonra ben bunu İbrahim'e bildirdim de, O şöyle dedi: Ömer ibnu'l-Hattab (bu Hadisi işittiğinde), "Rabb'imizin Kitab'ı ile Peygamber'inin Sünnet'ini bir kadının sözüyle terketmeyiz!" demiş ve (üç defa boşanılmış kadına) mesken ve nafaka hakkı koymuştu.¹⁵¹

٢٢٨٠ - أَخْبَرَنَا مُعَلَّى، ثنا زَكَرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ قَيْسٍ، أَنَّ زَوْجَهَا طَلَّقَهَا ثَلَاثًا، فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ - ﷺ - أَنْ تَعْتَدَ عِنْدَ ابْنِ عَمِّهَا ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ⁽²⁾.

2280. Bize Muallâ haber verip (dedi ki), bize Zekeriyya, Âmir'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş:) Bana Fâtıma b. Kays rivayet etti ki, kocası kendisini üç defa boşamıştı da, Hz. Pey-

151- Müslim, Talâk, 44(2/118); Ebu Davud, Talâk, 38(2/287); Nesai, Talâk, 8(6/117); Tirmizi, Talâk, 5(3/484) İbn Mace, Talâk, 10(1/656); Müsned, 6/412, 415; Musannaf, 7/24. Tirmizi, Müsned ve Masannaf dışındaki gösterilen yerlerde sadece merfu Hadis vardır. Hz. Ömer'in sözü için 2281.-2283. Hadislere bkz.

gamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendisine, amcasının oğlu ibn Ümmü Mektum'un yanında iddet beklemesini emretmişti.¹⁵²

٢٢٨١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ الْأَشْعَثِ، عَنْ الْحَكَمِ وَحَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ^(١)، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: لَا نَدْعُ كِتَابَ رَبِّنَا وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ يَقُولُ امْرَأَةٌ: الْمُطَلَّغَةُ ثَلَاثًا لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةُ^(٢).

2281. Bize Muhammed ibnu'l-Alâ' haber verip (dedi ki), bize Hafs b. Ğıyas, el-Eş'as'tan, (O) el-Hakem ve Hammâd'dan, (onlar) İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Biz Rabb'imizin Kitab'ı ile Peygamberi'nin Sünnet'ini bir kadının sözüyle bırakmayız! Üç defa boşanmış kadının mesken ve nafaka hakkı vardır."¹⁵³

٢٢٨٢ - أَخْبَرَنَا طَلْقُ بْنُ غَنَامٍ، عَنْ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عُمَرَ، نَحْوَهُ.

2282. Bize Talk b. Ğannâm, Hafz b. Ğıyâs'tan, (O) el-A'meş'ten. (O) İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Ömer'den onun, (yani bir önceki haberin) benzerini haber verdi.¹⁵⁴

٢٢٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: لَا تُجِيرُ قَوْلَ امْرَأَةٍ فِي دِينِ اللَّهِ: الْمُطَلَّغَةُ ثَلَاثًا لَهَا السُّكْنَى وَالنَّفَقَةُ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: لَا أَرَى السُّكْنَى وَالنَّفَقَةَ لِلْمُطَلَّغَةِ^(١).

152- Müslim, Talâk, 42(2/1117); Nesai, Talâk, 70(6/173-174); Tirmizi, Talâk, 5(3/485); Müsned, 6/411, 416; Musannaf, 7/23-24. Bkz. 2183. Hadis.

153- Müslim, Talâk, 46(2/1119); Ebu Davud, Talâk, 39(2/288); Dârekutni, 4/27.

154- Dârekutni, 4/24, 27.

2283. Bize Abdullah b. Muhammed haber verip dedi ki, bize Hafs, el-A'meş'ten, (O) İbrâhim'den (O da) el-Esved'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ömer (Allah O'ndan razı olsun!) şöyle demişti: "Biz Allah'ın dininde bir kadının sözünü geçerli kilmayız. Üç defa boşanılmış kadının mesken ve nafaka hakkı vardır."¹⁵⁵

Ebü Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ben, boşanılmış kadının mesken ve nafaka hakkı olduğu görüşünde değilim."

AÇIKLAMA

Fâtıma bint Kays'ın (*Radıyallahu Anha*) rivâyet ettiği Hadis, üç defa boşanılmış kadının iddetini bekleme süresi esnasında, boşayan kocasından mesken ve nafaka alma hakkının olmadığını göstermektedir. Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*) bu Hadisin zâhirine uygun görüş beyan etmiştir. Mâlik ve Şâfiî (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) ise bu Hadisin farklı rivayetleri ile ilgili âyet-i kerimeleri¹⁵⁶ değerlendirek, bâin talâkla boşanılmış gebe olmayan kadının sadece mesken, gebe olan kadının hem mesken, hem de nafaka hakkı olduğunu söylemişlerdir. Hanefilere göre ise bâin talâkla boşanılmış kadının, ric'i talâkla boşanılmış kadın gibi, iddetini beklemesi esnasında mesken ve nafaka alma hakkı vardır. Onlar Fâtıma'nın (*Radıyallahu Anha*) bu rivayetini, ilgili ayetlerle Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) işaret ettiği gibi, "Sünnet"e aykırı buldukları için uygulamamışlardır.

Burada Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) mezkûr sözünün yanlış anlaşılması için bir hususa değinmek gerekir: Dinimizde bir rivâyetin kabulünde onun bir kadının veya bir erkeğin rivâyeti olması arasında hiçbir fark yoktur. Kadının rivâyeti de, erkeğin rivâyeti gibi belli ölçüler dahilinde kabul edilir. Hatta Hadis rivâyeti konusunda kadınların umûmen bir üstünlüğü de vardır. Zehebî, kadınlar içinde ne yalancılıkla itham edilmiş, ne de âlimlerin, rivâyetlerini terkettikleri bir kimse tanımadığını kaydeder.¹⁵⁷ Şu

155- Dârekutnî, 4/23.

156- Bkz. Talâk Süresi, 1. ve 6. ayetler.

157- Mizân, 4/604.

halde Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*), Fâtıma'nın (*Radıyallahu Anha*) rivayetini, sırf kadın olduğu için reddetmiş olması düşünülemez. O'nun böyle yapmamış olacağını belirten bir örnek daha önce geçmişti.¹⁵⁸ Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) mezkûr sözünden ne kastettiği, O'nun Müslim'deki rivayetinden daha iyi anlaşılmaktadır. Bu rivâyette Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*) şöyle demektedir: "Allah'ın Kitâb'ı ile Peygamberimizin Sünnet'ini, (bildiğini iyi) korumuş mu, yahut unutmuş mu olduğunu bilmediğimiz bir kadının sözünden dolayı terketmeyiz!"¹⁵⁹ Bu rivayetten anlaşıldığına göre, Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*), Fâtıma'nın (*Radıyallahu Anha*) Kur'an ve Sünnet'e muhâlif gördüğü bu rivâyetini, onu iyi bellememiş olmasından endişe ettiği için kabul etmemişti. Aksi halde onu almamazlık edemezdi. Haberin, kendisine göre Kur'an ve Sünnet'e muhalif olması da bunda kesin bir sebep olamazdı. Çünkü bunun bazı sebepleri ve izah yolları olabilir.

«II»

باب في عدة الحامل المتوفى عنها زوجها والمطلقة

11. BÂB

KOCASI ÖLEN VE BOŞANILAN GEBE KADININ İDDETİ HAKKINDA

٢٢٨٤ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، أَنَّ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ اجْتَمَعَ هُوَ وَابْنُ عَبَّاسٍ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَذَكَرُوا الرَّجُلَ يُتَوَقَّى عَنِ الْمَرْأَةِ قَتْلَهُ بَعْدَهُ بِلَيْالٍ فَلَائِلٍ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: جِلُّهَا آخِرُ الْأَجَلَيْنِ.

158- Bkz. 2206. Hadisin "Açıklama"sı.

159- Müslim, Talâk, 46(2/1119).

وَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ: إِذَا وَضَعْتَ فَقَدْ حَلَّتْ. فَرَجَعَا فِي ذَلِكَ بَيْنَهُمَا، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَنَا مَعَ ابْنِ أَخِي - يَعْنِي أَبَا سَلَمَةَ - فَبَعَثُوا كُرَيْبًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ، فَسَأَلَهَا فَذَكَرَتْ أُمُّ سَلَمَةَ أَنَّ سُبَيْعَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ إِلَّا سَلِيمَةَ مَاتَ عَنْهَا زَوْجُهَا فَتَفَسَّتْ بَعْدَهُ بِلَيْالٍ وَأَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ يُكْنَى أَبَا السَّنَائِلِ، خَطَبَهَا وَأَخْبَرَهَا أَنَّهَا قَدْ حَلَّتْ، فَأَرَادَتْ أَنْ تَتَزَوَّجَ غَيْرَهُ، فَقَالَ لَهَا أَبُو السَّنَائِلِ: فَإِنَّكَ لَمْ تَحِلِّينَ فَذَكَرَتْ سُبَيْعَةَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَأَمَرَهَا أَنْ تَتَزَوَّجَ⁽¹⁶⁰⁾.

2284. Bize Yezid b. Harûn haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd haber verdi ki, Süleyman b. Yesâr kendisine haber vermiş ki, Ebû Seleme O'na haber vermiş ki, O (yani Ebû Seleme) ve İbn Abbâs, Ebû Hüreyre'nin yanında bir araya gelmiş ve erkeğin, karısı (sağ iken) ölüp de (ölümünden) birkaç gece sonra (karısının) doğum yapması (meselesini) söz konusu etmişler de İbn Abbâs; "(böyle bir kadının iddetinin bitip yeniden evlenmesinin) helâl olması, (gebe kadınla kocası ölmüş kadının iddet) müddetlerinin sonuncusunda olur!" demiş. Ebû Seleme ise; "doğurunca helâl olmuş demektir" demiş ve böylece bu konuda aralarında tartışma yapmışlar. Sonra Ebû Hüreyre, Ebû Seleme'yi kastederek; "ben yeğenimle beraberim" demiş. Bunun üzerine İbn Abbâs'ın azadlısı Küreyb'i, (bu meseleyi sorması için) Hz. Ümmü Seleme'ye göndermişler. O da O'na (gidip) sormuş. Hz. Ümmü Seleme de bildirmiş ki; Subey'a bintu'l-Hâris'in kocası ölmüştü de O, onun (ölümünden) birkaç gece sonra doğum yapmıştı. (O zaman) Abduddâroğulları'ndan, Ebu's-Senâbil künyeli bir adam O'na evlenme teklifinde bulunmuş ve kendisine (evlenmesinin) helâl olduğunu haber vermiş, (Subey'a) da başkasıyla evlenmek istemişti. Bu sefer Ebu's-Senâbil O'na; "(sen evlenemezsin), çünkü senin (evlenmen henüz) helâl olmadı!" demişti. Bunun üzerine Subey'a bunu Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirmişti de O, O'na evlenmesini emretmişti.¹⁶⁰

160- Buhari, Tefsir, 65/2(6/67); Müslim, 57/2(1122); Nesai, Talâk, 56(6/159); Tirmizi, Talâk, 17(3/499). Muvatta, Talâk, 86(2/590); Müsned, 6/314; Musannaf, 6/474; Beyhaki, 7/429.

٢٢٨٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ كُرَيْبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: تُوِّفِيَ زَوْجُ سُبَيْعَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ، فَوَضَعَتْ بَعْدَ وَفَاةِ زَوْجِهَا بِأَيَّامٍ، فَأَمَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ تَتَزَوَّجَ^(١).

2285. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Yahya b. Saîd'den, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O) Küreyb'den, (O da) Hz. Ümmü Seleme'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Subey'a bintu'l-Hâris'in kocası ölmüş, O da kocasının ölümünden birkaç gün sonra doğum yapmıştı. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na evlenmesini emretmişti.

٢٢٨٦ - أَخْبَرَنَا يَشْرُ بْنُ عُمَرَ الزَّهْرَانِيُّ، ثنا أَبُو الْأَخْوَصِ، ثنا مَنْصُورٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِي السَّنَابِلِ، قَالَ: وَضَعَتْ سُبَيْعَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ حَمْلَهَا بَعْدَ وَفَاةِ زَوْجِهَا بِبَضْعِ وَعِشْرِينَ لَيْلَةً، فَلَمَّا تَعَلَّتْ مِنْ نَفَاسِهَا تَشَوَّفَتْ، فَعِيبَ ذَلِكَ عَلَيْهَا فَذَكَرَتْ أَمْرَهَا لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: إِنْ تَفَعَّلْ فَقَدْ انْقَضَى أَجْلُهَا^(١).

2286. Bize Bişr b. Ömer ez-Zehrâni haber verip (dedi ki), bize Ebu'l-Ahvas rivâyet edip (dedi ki), bize Mansûr, İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Ebu's-Senâbil'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Subey'a bintu'l-Hâris, kocasının ölümünden yirmi kûsûr gün sonra doğum yapmıştı. Derken lohusalığından temizlenince, (evlenebileceğinin bir belirtisi olarak) bezenmişti de, bu ayıp görülmüştü. Bunun üzerine O durumunu Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirmiş, O da; "(Kocası öldükten sonra doğum yapan bir kadın, bunu (yani evlenebileceğinin belirtisi şeyleri) yaparsa, onun iddet süresi bitmiştir, (yapabilir!)" buyurmuştu.¹⁶¹

161- Nesai, Talâk, 56(6/157); Tirmizi, Talâk, 17(3/498); İbn Mace, Talâk, 7(1/653); Saîd, 1/350; Müsned, 4/304-305.

٢٢٨٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ الْأَسْوَدِ: أَنَّ سُبَيْعَةَ وَضَعَتْ بَعْدَ وَفَاةِ زَوْجِهَا بِأَيَّامٍ، فَتَشَوَّفَتْ
فَعَابَ أَبُو السَّنَابِلِ، فَسَأَلَتْ أَوْ ذَكَرَتْ أَمْرَهَا لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -: فَأَمَرَهَا أَنْ
تَتَزَوَّجَ.

2287. Bize Muhammed b. Yûsuf, Süfyân'dan, (O) Mansûr'dan, (O) İbrâhim'den, (O da) el-Esved'den (naklen) haber verdi ki; Subey'a kocasının ölümünden birkaç gün sonra doğum yapmış, sonra (evlenebileceğinin bir belirtisi olarak) bezenmişti de, Ebu's Senâbil (O'nu) ayıplamıştı. Bunun üzerine O, durumunu Rasulullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) sormuş -veya bildirmiş-, O da O'na evlenmesini emretmişti.¹⁶²

AÇIKLAMA

"İddet", ölüm veya boşama gibi bir yolla kocasından ayrılan bir kadının beklemesi gereken müddet demektir ki, bu kadın ancak bu müddetin bitiminden sonra başka biriyle evlenebilir. Böylece bu müddetin bitimi beklenerek kadının gebe olmadığı anlaşıldığı gibi, eski kocasıyla olan duygusal bağları da tamamen kesilmiş olur. İddet beklemenin bundan başka; evliliğin değeri, bazı durumlarda eski kocasıyla yeniden evlenme gibi hususları düşünme fırsatı gibi hikmetleri de düşünülebilir.

Bakara Sûresinin 234. âyeti kocası ölen kadının iddetinin dört ay on gün, Talâk Sûresinin 4. âyeti de gebe kadının iddetinin çocuğunu doğurması olduğunu açıklamaktadır. Yukarıdaki Hadis, kocası ölen gebe kadının iddetinin de çocuğunu doğurmasıyla biteceğini göstermektedir. Bundan, Talâk Sûresindeki mezkûr âyetin Bakara Sûresindeki mezkûr ayeti "tahsis" ettiği ve böylece Bakara Sûresindeki bu ayetin gebe olmayan kocası ölmüş kadınlar hakkında olduğu anlaşılmıştır. Âlimlerin cumhuru yukarıdaki Hadisin

162- Bu haberin senedi zahiren munkatı'dır.

zâhirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Ancak Hz. Ali (Radıyallahu Anh) ile İbn Abbâs'ın (Radıyallahu Anh), kocası ölen gebe kadının iddetinin, kocası ölen kadınla gebe kadının iddetlerinden hangisi daha uzun sürecekse, onun bitimiyle sona ereceği görüşünde oldukları nakledilmektedir. Bu durumda onlara göre kocası ölen gebe bir kadın çocuğunu dört ay on günden önce doğurursa dört ay on günün geçmesini, dört ay on günden sonra doğurursa doğumunu yapmasını bekleyecektir. İbn Abbâs'ın (Radıyallahu Anh), yukarıdaki Hadisi duyması üzerine bu görüşünden vazgeçtiği de nakledilmektedir.

Burada "gebelik", "akra" (kadının hayız veya temizlik halleri)" ve "aylar" şeklinde üç çeşit iddetin olduğunu kaydedelim. Gebenin iddeti, doğumunu yapmasıyla sona erer. Akrâ' yani kadının hayız veya temizlik halleri ile, boşanılan hayız görür kadınların iddeti hesabedilir. Bunların iddeti üç kur' (çoğulu: akrâ') ile sona erer. Aylar ile ise, hayız görmeyen kadın ile kocası ölmüş kadının iddetleri hesabedilir. Küçüklük veya yaşlılık sebebiyle hayız görmeyen boşanılmış kadınlar üç ay iddet beklerler. Bu kadınların iddetleri, âlimlerin çoğuna ve bu arada Hanefilere göre, kocalarının ölüm gününden itibaren hesabedilir. Bunda kadının, kocasının ölümünden haberli olup olmaması arasında fark yoktur. Ana hatlarıyla bahsettiğimiz bu iddet çeşitlerinin, fıkıh kitaplarında ele alınan birçok tafsilatı vardır.

«۱۲»

باب في احداث المرأة على الزوج

12. BÂB

KADININ (ÖLEN) KOCASI İÇİN YAS TUTMASI HAKKINDA

۲۲۸۸ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَتْ: لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى أَحَدٍ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، إِلَّا عَلَى زَوْجِهَا^(۱).

2288. Bize Muhammed b. Kesir haber verip (dedi ki); bize Süleyman b. Kesir, ez-Zühri'den, O Urve'den, O Hz. Aişe'den, O da Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanan -veya, Allah'a inanan- bir kadına, kocasından başka hiç kimse için üç günden fazla yas tutması helâl olmaz."¹⁶³

٢٢٨٩ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ، تُحَدِّثُ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتِ أَبِي سُفْيَانَ، أَنَّ أَخَاهَا مَاتَ - أَوْ حَبِيبًا لَهَا - فَعَمَدَتْ إِلَى صُفْرَةٍ، فَجَعَلَتْ تَمْسَحُ يَدَهَا، وَقَالَتْ: إِنَّمَا أَفْعَلُ هَذَا لِأَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُجِدَّ قَوْفَ ثَلَاثَةِ إِلَّا عَلَى زَوْجِهَا، فَإِنَّهَا تُجِدُّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا.

2289. Bize Hâşim ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Humayd b. Nâfi'den rivâyet etti ki, O şöyle demiş: Ben Zeyneb bint Ebî Seleme'yi, Hz. Ümmü Habibe bint Ebî Süfyân'dan (naklen) anlatırken işittim ki; O'nun (yani Hz. Ümmü Habibe'nin) bir kardeşi -veya bir yakını- ölmüştü de O, (za'ferân) sarısına yönelik (onu) eline sürmeye başlamış ve şöyle demişti: Bunu sadece, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurduğu için yapıyorum: "Allah'a ve Ahiret Gününe inanan bir kadına, (hiç kimse için) üç günden fazla yas tutması helâl olmaz, kocası için hariç. Çünkü o (onun için) dört ay on gün yas tutar!"¹⁶⁴

٢٢٩٠ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ زَيْنَبَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ، تُحَدِّثُ عَنْ أُمِّهَا أَوْ امْرَأَةٍ مِنَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ (صَم) نَحْوَهُ

163- Muslim, Talâk, 65(2/1127); Nesai, Talâk, 58(6/164); İbn Mace, Talâk, 35(1/674); Musned, 6/37, 249, 281.

164- Buhari, Cenâiz, 31(2/78); Muslim, Talâk, 59(2/1125); Nesai, Talâk, 59(6/165); Musned, 6/325. Bundan sonraki Hadise de bakınız.

2290. Bize Hâşim ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Humeyd b. Nâfi'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Ben Zeyneb bint Ümmi Seleme'yi, annesinden veya Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımlarından bir kadından (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivâyet ederken işittim.¹⁶⁵

«۱۳»

باب النهي للمرأة عن الزينة في العدة

13. BÂB

KADININ İDDET ESNASINDA SÜSLENMESİ YASAĞI

٢٢٩١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا زَائِدَةُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: لَا تُجِدُ الْمَرْأَةُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ إِلَّا عَلَى زَوْجِهَا، فَإِنَّمَا تُجِدُ عَلَيْهِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا، لَا تَلْبَسُ ثَوْبًا مَضْبُوعًا إِلَّا ثَوْبَ غَضَبٍ، وَلَا تَكْتَحِلُ، وَلَا تَمَسُّ طَبِيبًا، إِلَّا فِي أَدْنَى طَهْرِهَا إِذَا اغْتَسَلَتْ مِنْ مَحِيضِهَا ثُبْدَةً مِنْ كُسْبٍ وَأَظْفَارٍ^(۱).

2291. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Zâide, Hişâm b. Hassân'dan, (O) Hafsa bint Sîrin'den, (O) Ümmü Atıyye'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Kadın (hiç kimse için) üç günden fazla yas tutmaz, kocası için hariç. Çünkü o, onun için dört ay on gün yas tutar (ve bu esnada, Yemen'in kısmen boyalı) asb (kumaşından yapılmış) elbise hariç, (süs sayılacak) boyalı elbise giymez, sürme çekmez ve güzel koku sürünmez. Yalnız temizlenmesine yakın, hayzından gusül yaptığında

¹⁶⁵- Buhari, Talâk, 46(6/185); Müslim, Talâk, 58(2/1123); Ebu Davud, Talâk, 42(2/290); Tirmizi, Talâk, 18(3/500); Müsned, 6/326.

*biraz toparlak otu (kust-ı arabî) ve tırnak buhûru (azfâr) (sürünebilir)."*¹⁶⁶

«۱۴»

باب خروج المتوفى عنها زوجها

14. BÂB

KOCASI ÖLEN KADININ (EVİNDEN) DIŞARI ÇIKMASI

۲۲۹۲ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبٍ بْنِ عَجْرَةَ، عَنْ عَمَّتِهِ زَيْنَبِ بِنْتِ كَعْبٍ بْنِ عَجْرَةَ: أَنَّ الْفُرَيْعَةَ بِنْتَ مَالِكٍ أَخْبَرَتْهَا أَنَّهَا سَأَلَتْ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ يَأْذَنَ لَهَا أَنْ تَرْجِعَ إِلَى أَهْلِهَا، فَإِنْ زَوَّجِي قَدْ خَرَجَ فِي طَلَبِ أَعْبِدٍ لَهُ أَتَقُوا، فَأَذَرَكَهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَ بِيَطْرِفِ الْقُدُومِ قَتَلُوهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : امْكُثِي فِي بَيْتِكَ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ فَقُلْتُ: إِنَّهُ لَمْ يَدْعُنِي فِي بَيْتِ أَمْلِكُهُ وَلَا تَفَقَّهَ.

فَقَالَ: امْكُثِي حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ، فَأَعْتَدْتُ فِيهِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا. قَالَتْ: فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ أَرْسَلَ إِلَيَّ فَسَأَلَنِي عَنْ ذَلِكَ، فَأَخْبَرْتُهُ فَاتَّبَعَ ذَلِكَ وَفَضَى بِهِ^(۱).

2292. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Sa'd b. İshak b. Ka'b b. Ucre'den, (O da) halası Zeyneb bint Ka'b b. Ucre'den (naklen) rivâyet etti ki, el-Furey'a bint Mâlik O'na haber vermiş ki; O, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ailesinin yanına dönmesi için kendisine izin vermesini istemiş (ve şöyle demiş): "Çünkü kocam, kaçmış olan bazı kölelerinin

¹⁶⁶-Buhari, Hayz, 12(1/80), Talâk, 48(6/186); Müslim, Talâk, 66(2/1127); Ebu Davud, Talâk, 45(2/292); Nesai, Talâk, 64(6/168); İbn Mace, Talâk, 35(1/674); Müsned, 5/85, 6/408.

peşinden aramaya çıkmıştı. Derken o onlara kavuşmuş. Ama Kad-dim¹⁶⁷ tarafına geldiğinde onlar onu öldürmüşler!" Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "(İddet için takdir edilen) hüküm süresinin (sonuna) ulaşınca kadar evinde kal!" buyurmuş. (El-Furey'a sözüne şöyle devam etmiş): Ben de; "O beni gerçekten ne sahip olduğum bir evde, ne de bir nafaka ile bıraktı!" dedim. (Hz. Peygamber yine); "(İddet için takdir edilen) hüküm süresinin (so-nuna) ulaşınca kadar (evinde) kal!" buyurmuş. O da (evinde) dört ay on gün iddet beklemiş. (El-Furey'a) sözüne şöyle devam etmiş: Sonra Osman (Halife) olduğunda bana (birini) gönderip bunu sor-muştu, ben de kendisine bunu bildirmiştim de O, buna uymuş ve bu-nunla hüküm vermişti.¹⁶⁸

٢٢٩٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: طَلَّقْتُ خَالَتِي فَأَرَادَتْ أَنْ تَجِدَ نَحْلًا لَهَا، فَقَالَ لَهَا رَجُلٌ: لَيْسَ لَكَ أَنْ تَخْرُجِي. قَالَتْ: فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ - ﷺ -، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: أَخْرِجِي فُجْدِي نَحْلِكَ، فَلَمَّا لَكَ أَنْ تَصْدَقِي أَوْ تَصْنَعِي مَعْرُوفًا^(١).

2293. Bize Ebû Asım, İbn Cüreyc'den, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Câbir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Teyzem boşanılmıştı. Derken hurma ağaçlarının kesim işlerini yapmayı is-temiş de, bir adam kendisine; "senin dışarı çıkmaya hakkım yok!" demiş. (Teyzem) dedi ki, bunun üzerine ben Hz. Peygamber'e (Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem) gelip bunu O'na bildirmiştim, O da şöyle bu-yurmuştu:

"-Çıkıp hurma ağaçlarının kesim işlerini yap. Zira belki sen ta-saddukta bulunur veya bir iyilik yaparsın."¹⁶⁹

167- Kaddüm, Medine'ye altı mil (yaklaşık 10 km.) mesafede bir yerdir.

168- Ebu Davud, Talâk, 43(2/291); Nesai, Talâk, 60(6/165); Tirmizi, Talâk, 23(3/508); İbn Mace, Talâk, 8 (1/654); Muvatta, Talâk, 87(2/591); Musned, 6/370, 420, Tayâlisi, s. 231; Mus-tedrek, 2/208, Musannaf, 7/34.

169- Muslim, Talâk, 55(2/1121); Ebu Davud, Talâk, 40(2/289); Nesai, Talâk, 71(6/174); İbn Mace, Talâk, 9(1/656); Musned, 3/321.

«10»

**باب في تخيير الأمة
تكون تحت العبد فتعتق**

15. BÂB

**BİR KÖLE İLE EVLİ OLUP DA ÂZÂD EDİLEN CARİYENİN
(KÖLE İLE EVLİLİĞİ SÜRDÜRÜP SÜRDÜRMEMEDE)
MUHAYYER BIRAKILMASI HAKKINDA**

٢٢٩٤ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا سُفْيَةُ، عَنْ الْحَكَمِ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ بَرِيرَةَ، فَأَرَادَ مَوَالِيهَا
أَنْ يَشْتَرِطُوا وَلَاءَهَا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: اشْتَرِيهَا فَإِنَّمَا
الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ، فَاشْتَرْتَهَا فَأَعْتَقْتُهَا، وَخَيْرَهَا مِنْ زَوْجِهَا وَكَانَ حُرًّا، وَأَنَّ
النَّبِيَّ - ﷺ - أَتَى بِلَحْمٍ، فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ هَذَا؟ قِيلَ: تُصَدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ.
فَقَالَ: هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ، وَلَنَا هَدِيَّةٌ^(١).

2294. Bize Sehl b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, el-Hakem'den, (O) İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki; O, Berire'yi satın almak istemişti de, O'nun efendileri "velâ"sının (kendilerinde kalmasını) şart koşmak istemişlerdi. O da bunu Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirmiş, (Rasulullah) da; "O'nu satın al! Çünkü "velâ" ancak âzâd edenin hakkıdır" buyurmuştu. Bunun üzerine O, O'nu satın alıp âzâd etmişti. (Hz. Peygamber) ise O'nu kocasıyla -ki O, hür biri idi-, (evliliklerini sürdürüp sürdürmeme konusunda) muhayyer bırakmıştı. Ayrıca (Hz. Aişe'den naklen rivâyet edildi) ki, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) et getirilmişti de O; "Bu nereden (gelmiş?)" buyurmuştu. "Berire'ye sadaka olarak verildi" cevabı verilmiş, bunun

üzerine O; "Bu O'nun için bir sadaka, bizim için bir hediyedir!" buyurmuştu.¹⁷⁰

٢٢٩٥ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ، ثنا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، ثنا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيَّ فَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ طَعَامًا، لَيْسَ فِيهِ لَحْمٌ، فَقَالَ: أَلَمْ أَرْ لَكُمْ وَدْرًا مَنُصُوبَةً؟ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا لَحْمٌ تُصَدِّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ، فَأَهْدَتْ لَنَا. قَالَ: هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ، وَكَانَ لَهَا زَوْجٌ، فَلَمَّا عَتَقْتُ خَيْرْتُ.

2295. Bize İsmail b. Halil haber verip (dedi ki), bize Ali b. Mushir rivâyet edip (dedi ki), bize Hişâm b. Urve, Abdurrahman İbnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir gün) yanıma girmişti. Ben de kendisine bir yiyecek sunmuştum da O; "Size ait (ocağa) asılmış bir çömlek görmedim mi?" buyurmuştu. Ben; "yâ Rasulullah! Bu, Berire'ye sadaka olarak verilmiş, O'nun da bize hediye ettiği ettir! (Siz ise zekât, sadaka malı yemezsiniz)" cevabını vermiştim. O zaman (Hz. Peygamber); "O O'na sadaka, bize hediyedir!" buyurmuş (ve ondan alıp yemişti). O'nun (yani Berire'nin) kocası vardı. Derken o, âzâd olunca (O'nunla evliliklerini sürdürüp sürdürmeme konusunda) muhayyer bırakılmıştı.¹⁷¹

٢٢٩٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الضَّحَّاكِ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَخْزُومِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ بَرِيرَةَ حِينَ أَعْتَقْتَهَا عَائِشَةُ، كَانَ زَوْجُهَا عَبْدًا، فَجَعَلَ

170- Buhari, Feraiz, 19(8/9); Ebu Davud, Talâk, 20(2/270); Nesai, Talâk, 30(6/133); Tirmizi, Rada, 7(3/461); Buyû, 33(3/557); İbn Mace, Talâk, 29(1/670); Müsned, 6/42, 170, 175.

171- Buhari, Hibe, 7(3/131); Müslim, İtk, 10(2/1143); Ebu Davud, Talâk, 19(2/270); Nesai, Talâk, 29(6/133); Muvatta, Talâk, 25(2/562); Müsned, 6/45-46, 115, 172.

رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَحُضُّهَا عَلَيْهِ، فَجَعَلَتْ تَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - : أَلَيْسَ لِي أَنْ أَفَارِقَهُ؟ قَالَ: بَلَى. قَالَتْ: فَقَدْ فَارَقْتُهُ^(١)

2296. Bize Abdurrahman ibnu'd-Dahhâk, el-Muğire b. Abdurrahman el-Mahzûni'den, (O) Hişâm b. Urve'den, (O) Abdurrahman ibnu'l-Kasım'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, Berire'yi Hz. Aişe âzâd ettiğinde O'nun kocası köle idi. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'nu (yani Berire'yi) onunla (evliliklerini sürdürmeye) teşvik etmeye başlamış, O da Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "benim ondan ayrılmaya hakkım yok mu?" demeye başlamıştı. (Hz. Peygamber O'na); "Evet, (buna hakkın var!)" buyurmuş, O da; "öyleyse ben muhakkak ki ondan ayrıldım" demişti.¹⁷²

٢٢٩٧ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ خَالِدٍ - يَغْنِيهِ الْحَدَاءُ -، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ زَوْجَ بَرِيرَةَ كَانَ عَبْدًا، يُقَالُ [لَهُ]: مُغِيثٌ، كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ يَطُوفُ خَلْفَهَا يَنْكِي، وَدُمُوعُهُ تَسِيلُ عَلَى لِحْيَتِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : لِلْعَبَّاسِ: يَا عَبَّاسُ أَلَا تَعْجَبُ مِنْ شِدَّةِ حُبِّ مُغِيثٍ بِرِيرَةَ، وَمِنْ شِدَّةِ بُغْضِ بَرِيرَةَ مُغِيثًا. فَقَالَ لَهَا: لَوْ رَأَيْتَنِي فَإِنَّهُ أَبُو وَلَدِكَ؟ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا مُرْنِي؟ قَالَ: إِنَّمَا أَنَا شَافِعٌ. قَالَتْ: لَا حَاجَةَ لِي فِيهِ^(٢).

2297. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Hâlid b. Abdillâh, Hâlid'den -yani el-Hazzâ'dan-, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) haber verdi ki; Berire'nin kocası, Muğis isimli bir köle idi. (Şimdi) sanki ben ona, (Berire'nin) ardında gözyaşları sakalına akarak ağlayıp dolaşırken bakar gibiyim! O zaman Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Abbâs'a; "Ya Abbâs! Muğis'in Berire'ye sevgisinin fazlalığına, Berire'nin ise Muğis'e kız-

172- Bir önceki 2295. Hadise bakınız.

gınlığının fazlalığına şaşmaz mısın?" buyurmuş, sonra O'na (yani Berire'ye); *"Ona dönsen! Çünkü o senin çocuğunun babasıdır!"* buyurmuştu. Bunun üzerine O; *"yâ Râsulullah, (bunu) bana emrediyor musun?"* demiş, (Hz. Peygamber de); *"Ben sadece bir aracıyım!"* buyurmuş, O da; *"(o halde) benim ona hiç ihtiyacım yok!"* demişti.¹⁷³

AÇIKLAMA

Bu Hadisler, köle iken evlenmiş olup da sonra âzâd edilen bir kadının bu evliliği sürdürüp sürdürmeme konusunda muhayyer olduğunu göstermektedir ki, buna "hıyâr-ı ıtk" denir. Hanefilere göre bu konuda kocanın hür olup olmaması arasında fark yoktur. Onların bu meseledeki bir delilleri, yukarıda Berire'nin kocası Muğîs'in hür olduğunu gösteren rivâyettir. Mâlik, Şâfiî ve Ahmed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) ise, Muğîs'in hür olduğunu gösteren rivâyetin şâzz olup, sahih olmadığını söyleyerek kocası hür olan köle kadının, âzâd edilmesi halinde muhayyerlik hakkının olmayacağını ifade etmişlerdir. Hanefiler, Muğîs'in köle olduğunu gösteren rivâyet ile hür olduğunu gösteren rivâyeti şöyle yorumlamışlardır: Muğîs, Berire âzâd edilmeden önce köle idi, fakat Berire âzâd edildiğinde hürriyetine kavuşturulmuştu.

Berire ile ilgili bu olay H. 9. yılda meydana glemişti. Onunla ilgili bu Hadis, nikâhta kadın ile erkek arasındaki denklik (kefâet) konusunda temel Hadislerden biri olmuştur.

«١٦»

باب في تخيير الصبي بين أبويه

16. BÂB

ÇOCUĞU ANNESİ İLE BABASI ARASINDA MUHAYYER BIRAKMA HAKKINDA

¹⁷³- Buhari, Talâk, 15-16(6/171); Ebu Davud, Talâk, 19(2/270); Nesai, Adab, 28(8/215); Tirmizi, Rada, 7(3/462); İbn Mace, Talâk, 29(1/671); Müsned, 1/215, 281, 361.

٢٢٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثنا ابنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي زِيَادُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أُسَامَةَ، عَنْ أَبِي مَيْمُونَةَ سُلَيْمَانَ مَوْلَى لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَجَاءَتْهُ امْرَأَتُهُ فَقَالَتْ: إِنَّ زَوْجِي يُرِيدُ أَنْ يَذْهَبَ بِوَلَدِي؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - إِذْ جَاءَتْهُ امْرَأَتَا، فَقَالَتْ: إِنَّ زَوْجِي يُرِيدُ أَنْ يَذْهَبَ بِوَلَدِي - أَوْ بِيَانِي - وَقَدْ تَفَعَّنِي وَسَقَانِي مِنْ بَنِي أَبِي عَنَبَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: اسْتَهِمَا - أَوْ قَالَ: تَسَاهَمَا، أَبُو عَاصِمٍ الشَّاذِلُ، فَجَاءَ زَوْجُهَا فَقَالَ: مَنْ يُخَاصِمُنِي فِي وَلَدِي - أَوْ فِي ابْنِي؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَا غُلَامُ هَذَا أَبُوكَ وَهَذِهِ أُمُّكَ، فَخُذْ بِيَدِ آيَتِهِمَا شِئْتَ. وَقَدْ قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: فَاتَّبَعَ آيَتَهُمَا شِئْتَ: فَأَخَذَ بِيَدِ أُمِّهِ، فَانْطَلَقَتْ بِهِ.

2298. Bize Ebû Asım haber verip (dedi ki), bize İbn Cüreyc rivâyet edip dedi ki, bana Ziyâd b. Saîd, Hilâl b. Usâme'den, (O da) Medine'lilerin bir mevlâsı olan Ebû Meymûne Süleyman'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben Ebû Hüreyre'nin yanındaydım. Derken O'na bir kadın gelip; "muhakkak ki kocam çocuğumu (benden alıp) götürmek istiyor!" dedi. Bunun üzerine Ebû Hüreyre şunu anlattı: Ben (birgün) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanındaydım. Derken O'na bir kadın çıkagelmiş ve şöyle demişti: "Muhakkak ki kocam çocuğumu -veya "oğlumu"- götürmek istiyor. Halbuki o bana faydalı olmaya, bana Ebû İnebe kuyusundan¹⁷⁴ su vermeye (başlamıştır!)" O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Kur'a çekin!" buyurmuştu -veya O; "kur'alasın!" buyurmuştu. (Bunda) şüpheyi düşen Ebû Asım'dır. Sonra kocası gelip; "çocuğum hakkında -veya "oğlum hakkında"- benimle kim münâkaşa ediyor?" demiş, bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Ey oğlan, bu babandır, bu da annen. Haydi onlardan hangisini dilersen elini tut!" buyurmuş. -Ebû Asım (bir rivâyetinde); "Haydi onlardan hangisini dilersen peşinden git!" de-

174- Bu kuyunun Medine'ye üç mil (yaklaşık 5 km.) mesafede olduğu söylenir.

miştir.- (Çocuk) da annesinin elini tutmuş, (annesi) de onu (alıp) götürmüştü.¹⁷⁵

AÇIKLAMA

Bu Hadis, boşanılan kadınla eski kocasının, çocuklarının kimin yanında kalacağı konusunda anlaşmazlığa düşerlerse, çocuklarının muhayyer bırakılacağını, yani kimi isterlerse onun yanında kalabileceklerini göstermektedir. Hanefilerle, Şâfiî ve Ahmed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) bu durumda çocuğun muhayyer bırakılması meselesinde Hadisin zahirine uygun görüş beyân etmişlerse de, çocuğun yaşı ve cinsiyeti hakkında ihtilâf etmişlerdir.

Şöyle ki, Hanefilere göre Hadiste sözkonusu olan "çocuk, oğlan = gûlâm", bülûğa ermiş çocuktur. Çünkü daha küçük bir çocuk, içine düşer korkusuyla kuyudan su çekmeye gönderilmez. Binaenaleyh, bülûğa eren çocuk, ayrılp tek başına ayrı bir meskende kalabileceği gibi, anne ve babasından istediğinin yanında da kalabilir.¹⁷⁶

Bundan önce, müftabih olan görüşe göre erkek çocuk yedi, kız çocuk dokuz yaşına kadar annelerinin yanında kalırlar. Şâfiî (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, çocukların, kız olsun erkek olsun, yedi yaşına kadar annelerinin yanında kalacaklarını, yedi yaşına ulaştıklarında, temyiz kabiliyyetine sahip olmaları halinde, anne ve babaları arasında muhayyer bırakılacaklarını söylemiştir. Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise, çocuklar yedi yaşına ulaştıklarında, erkek çocuk, bunak değilse annesi ile babası arasında muhayyer bırakılır, kız çocuk muhayyer bırakılmayıp babasının yanında kalır.

«İV»

باب في طلاق الزمة

175- Ebu Davud, Talâk, 34(2/284); Nesai, Talâk, 52(6/152); Tirmizi, Ahkam, 21(3/638); İbn Mace, Ahkam, 22(2/787-788); Müsned, 2/246, 447; Müstedrek, 4/97.

176- Bkz. Fethu'l-Kadir, 3/318-319.

17. BÂB

KADIN KÖLENİN TALÂKI HAKKINDA

٢٢٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، أَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي مُظَاهِرٌ - وَهُوَ ابْنُ أَسْلَمَ -، أَنَّهُ سَمِعَ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: لِلْأَمَةِ تَطْلِيقَتَانِ، وَقُرُوهَا خِيَضَتَانِ، قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: سَمِعْتُهُ مِنْ مُظَاهِرٍ^(١).

2299. Bize Ebû Asım haber verip (dedi ki), bize İbn Cüreyc haber verip (dedi ki), bana Muzâhir -ki O, İbn Eslem'dir-, haber verdi ki; O, el-Kasım b. Muhammed'i, Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen rivâyet ederken) işitmiş ki, O şöyle buyurmuş: "Kadın köle için iki boşama vardır. Onun (iddet bekleme) süresi de iki hayızdır!"

Ebû Asım dedi ki; "ben bu (Hadisi) Muzâhir'den (doğrudan doğruya da) işittim."¹⁷⁷

«١٨»

بَاب فِي اسْتِبْرَاءِ الْأَمَةِ

18. BÂB

KADIN KÖLENİN GEBE OLUP OLMADIĞINI ARAŞTIRMAK
(İSTİBRA'İ) HAKKINDA

٢٣٠٠ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا شَرِيكٌ، عَنْ قَيْسِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي الْوَدَّاعِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَرَفَعَهُ أَنَّهُ قَالَ فِي سَبَايَا أَوْطَاسٍ: لَا تُوْطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعَ حَمْلَهَا وَلَا غَيْرُ ذَاتِ حَمْلٍ حَتَّى تَجِيْضَ خِيَضَةً^(١).

177- Ebu Davud, Talâk, 6(2/257); Tirmizi, Talâk, 7(3/488); İbn Mace, Talâk, 30(1/672); Dârekutnî, 4/39; Müstedrek, 2/205.

2300. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Şerik, Kays b. Vehb'den, (O) Ebu'l-Veddâk'tan, (O da) Ebû Saïd'den (naklen) haber verdi ki, O; sözü Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) nisbet de edip, Evtâs¹⁷⁸ esirleri hakkında şöyle dedi: "Hiçbir gebe (esir) kadın ile doğumunu yapıncaya kadar; hiçbir gebe olmayan (esir) kadın ile ise bir defa hayız oluncaya kadar cinsi münâsebet yapılmayacaktı!"¹⁷⁹

178- Evtas, Mekke'ye Taif tarafından 10 km. mesafedeki Huneyn vadisinin diğer bir ismi veya bu vadiye Hevazın kabilesinin kaldığı yerin ismidir. Hicri 8. yılın Şevval ayında bu yerde bir savaş olmuş ve bir çok ganimetle savaş esiri alınmıştı.

179- Ebu Davud, Nikah, 45(2/248); Müsned, 3/62, 87; Müstedrek, 2/195. Bkz. 1182-1185. Hadisler.

HUDÛD
(CEZALAR)
KİTABI

«ا»

باب رفع القلم عن ثلاثة

1. BÂB

KALEM ÜÇ KİMSEDEN KALDIRILMIŞTIR

٢٣٠١ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا حَمَّادُ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ
ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَخْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ
حَتَّى يَعْغِلَ. وَقَدْ قَالَ حَمَّادُ أَيْضًا: وَعَنِ الْمَعْتُوهِ حَتَّى يَعْغِلَ^(١).

2301. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivâyet edip (dedi ki), bize Hammâd, İbrahim'den, (O) el-Esved'den, (O) Hz. Aişe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Salallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kalem (kötülüklerini yazmada) üç kimseden, yani uyanıncaya kadar uyuyandan, rüyalanıncaya kadar küçükten ve akli başına gelinceye kadar deliden kaldırılmıştır!"

Yine Hammâd (rivâyetinde); "(Kalem)... ve akli başına gelinceye kadar bunamış kimseden (kaldırılmıştır)" da demiştir.¹⁸⁰

«ا»

باب ما يحل به دم المسلم

2. BÂB

MÜSLÜMANIN KANININ (AKITILMASININ)
KENDİLERİNDEN DOLAYI HELAL OLACAĞI ŞEYLER

180- Ebu Davud, Hudud, 16(4/139-140); Nesai, Talâk, 22(6/127); İbn Mace, Talâk, 15(1/658); Müsned, 6/100, 101, 144; Müstedrek, 2/59.

٢٣٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو الثُّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنْفٍ، عَنْ عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا يَجِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: بِكُفْرٍ بَعْدَ إِيْمَانٍ، أَوْ بِزِنَا بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ يَقْتُلُ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ فَيُقْتَلُ⁽¹⁾.

2302. Bize Ebu'n-Nu'mân haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Yahya b. Said'den, (O) Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'ten, (O da) Hz. Osman'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Bir müslümanın kanının (akıtılması) ancak üç şeyden dolayı, yani iman ettikten sonra kâfir olmasından dolayı, yahut evlendikten sonra zina etmesinden dolayı helâl olur; veya o, bir canı, (öldürmüş olduğu) bir cana karşılık olmaksızın öldürür de bu sebeple kendisi de öldürülür!"¹⁸¹

٢٣٠٣ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - لَا يَجِلُّ دَمُ رَجُلٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ إِلَّا أَحَدُ ثَلَاثٍ: نَفْسٌ بِالنَّفْسِ، وَالنِّبِّ الزَّانِي، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمَفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ⁽²⁾.

2303. Bize Ya'lâ rivâyet edip (dedi ki), bize el-A'meş, Abdullah b. Murre'den, (O) Mesrûk'tan, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahidlik eden hiçbir adamın kanının (akıtılması) helâl olmaz. Yalnız üç kimseden biri, yani (öldürmüş olduğu) cana karşılık (öldürülecek) can, zina eden evli kimse ve dinini bırakan, cemaatten ayrılan kimse hariç!"¹⁸²

181- Nesai, Tahrim, 5(7/84); Tirmizi, Fiten, 1(4/460); İbn Mace, Hudud, 1(2/847); Müsned, 1/61, 63, 65; Mustedrek, 4/350.

182- Ruhari, Diyât, 6(8/38); Müslim, Kasame, 25-26(3/1302-1303); Ebu Davud, Hudud, 1(4/

«۳»

باب السارق يوهب من السرقة بعدما سرق

3. BÂB

HIRSIZA, HIRSIZLIK YAPTIKTAN SONRA HIRSIZLIĞI BAĞIŞLANABİLİR (Mİ?)

٢٣٠٤ - أَخْبَرَنَا سَعْدُ بْنُ حَفِصٍ، ثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ صَفْوَانُ بْنُ أُمَيَّةَ نَائِمًا فِي الْمَسْجِدِ، فَأَنَاهُ رَجُلٌ - وَهُوَ نَائِمٌ - فَاسْتَلَّ رِدَاءَهُ مِنْ تَحْتِ رَأْسِهِ، فَتَنَبَّهَ بِهِ فَلَحِقَهُ، فَأَخَذَهُ، فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنْتُ نَائِمًا فِي الْمَسْجِدِ فَأَتَانِي هَذَا فَاسْتَلَّ رِدَائِي مِنْ تَحْتِ رَأْسِي فَلَحِقَنِي فَأَخَذَنِي، فَأَمَرَ بِقَطْعِهِ. فَقَالَ صَفْوَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ رِدَائِي لَمْ يَبْلُغْ أَنْ يُقَطَعَ فِيهِ هَذَا، قَالَ: فَهَلَا قَبْلَ أَنْ تَأْتِيَنِي بِهِ⁽¹⁾.

2304. Bize Sa'd b. Hafs haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Eş'as'tan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Safvân b. Umeyye mescidde uyuyormuş. Uyurken O'na bir adam gelmiş ve başının altından kaftanını çekip çıkarmış. Bunun üzerine O uyanmış, kavuşup onu tutmuş ve Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) götürüp şöyle demiş: "Ya Rasulullah, ben mescidde uyuyordum. Derken bana bu (adam) gelip başımın altından kaftanımı çekti çıkardı. Ben de kavuşup onu tuttum (ve işte size getirdim!)" Bunun üzerine (Hz. Peygamber) onun (elinin) kesilmesini emretmiş. O zaman Safvân; "yâ Rasulullah, şüphesiz benim kaftanımın (değeri), kendisinden dolayı (elin) kesileceği mik-

(126); Nesai, Tahrir, 5(7/83); Tirmizi, Diyât, 10(4/19); İbn Mace, Hudud, 1(2/847); Müsned, 1/382, 428, 444. Bkz. 2451. Hadis.

lara) ulaşmamıştır!" demiş, (Hz. Peygamber de); "Onu bana getirmeden önce (bağışlasaydın) ya!" buyurmuş.¹⁸³

AÇIKLAMA

Bu Hadis, hırsıza el kesme cezası hükmedildikten sonra, malı çalınan kimsenin, çalınan malını hırsıza bağışlaması halinde de cezanın uygulanacağını göstermektedir. Şâfiî ve Ahmed ile, Hanefî âlimlerden Züfer ve bir rivâyete göre Ebû Yûsuf (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), bu Hadisin zâhirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Ebû Hanîfe (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Muhammed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise; söz-konusu bağışlama, ceza hükmü verildikten sonra ve fakat cezanın uygulanmasından önce olur da hırsız bağışlanan malı almış (kabzetmiş) olursa, cezanın uygulanmayacağını söylemişlerdir. Kasânî (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadiste onların aleyhine bir delil olmadığını açıklamaktadır. Şöyle ki, bu Hadisin bazı rivâyetlerde Safvân'ın "(elin) kesilmesini bağışladım!" dediği de nakledilmektedir. Her hâlükârda el kesme cezasının hibe edilmesi, cezanın uygulanmasını ortadan kaldırmaz. Safvân (*Radıyallahu Anh*) çalınan malını bağışlamayı kastetmiş ise, muhtemelen bağışlanan bu mal hırsız tarafından kabzedilmediği için, ona ceza uygulanmıştır.¹⁸⁴

«ع»

باب ما يقطع فيه اليد

4. BÂB

KENDİSİ (ÇALINMASINDAN) DOLAYI EL KESİLECEK ŞEY

٢٣٠٥ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ الْهَاشِمِيُّ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدِ بْنِ

183- Nesai, Sânk, 5/8/62). Bu Hadisin şâhidleri için bkz. Ebu Davud, Hudud, 14/4/139); Nesai, Sânk, 4-5/8/60-61); Ibn Mace, Hudud, 28/2/865); Muvatta, Hudud, 28/2/834); Musned, 3/401, 6/465, 466.

184- Bkz. Bedâi, 7/89.

حَفْصِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: يَقْطَعُ الْيَدُ فِي رُبْعِ دِينَارٍ فَصَاعِدًا⁽¹⁸⁵⁾.

2305. Bize Süleyman b. Dâvud el-Hasîmi haber verip (dedi ki), bize İbrahim b. Sa'd b. Hafs, ez-Zühri'den, (O) Amra binti Abdirrahman'dan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "El, çeyrek dinar ve daha fazla kıymetteki malın çalınmasından) dolayı kesilir."¹⁸⁵

٢٣٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَيُّوبَ وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ وَعُبَيْدِ اللَّهِ وَمُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَطَعَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ مِجَنٍّ قِيَمَتُهُ ثَلَاثَةُ دَرَاهِمٍ⁽¹⁸⁶⁾.

2306. Bize Ebû Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyân; Eyyûb, İsmâil b. Ümeyye, Ubeydullah ve Mûsa b. Ukbe'den, (onlar) Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), değeri üç dirhem olan bir kalkanın (çalınmasından) dolayı (çalının elini) kes(tir)mişti."¹⁸⁶

ACIKLAMA

Asr-ı Saâdet'te bir dinar, oniki dirhem ettiği için bu Hadisler arasında zıtlık yoktur. Mâlik, Şâfiî ve Ahmed (Rahmetullahu Aleyhim ec-main), bu Hadislerle amel ederek, asgarî çeyrek dinar veya daha fazla değerdeki bir malın çalınmasından dolayı el kesme cezasının verileceğini söylemişlerdir. Hanefiler ise, on dirhemden aşağı değerdeki

185- Buhari, Hudud, 13(8/16); Müslim, Hudud, 2(3/1312); Ebu Davud, Hudud, 11(4/136); Nesai, Sârik, 9(8/71); Tirmizi, Hudud, 16(4/50); İbn Mace, Hudud, 22(2/862); Muvatta, Hudud, 24(2/832); Müsned, 6/36, 163, 252.

186- Buhari, Hudud, 13(8/17); Müslim, Hudud, 6(3/1313-1314); Ebu Davud, Hudud, 11(4/136); Nesai, Sârik, 8(8/69-70); Tirmizi, Hudud, 16(4/50); İbn Mace, Hudud, 22(2/862); Muvatta, Hudud, 21(2/831); Müsned, 2/6, 54, 64.

bir malın çalınmasından dolayı el kesme cezasının verilmeyeceğini belirten rivâyetleri yukarıdaki rivâyetlerden daha tercihe şâyân bu-
lurak, onlarla emel etmişlerdir.

«0»

باب الشفاعة في الحدود دون السلطان

5. BÂB

CEZALARIN AFFI İÇİN

HÜKÜMDARIN KATINDA ARACILIK ETMEK

٢٣٠٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ
عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ قُرَيْشًا أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْرُومَةِ الَّتِي
سَرَقَتْ، فَقَالُوا: مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، قَالُوا: وَمَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ
إِلَّا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ جِبِّ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، فَكَلَّمَهُ أُسَامَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -
ﷺ -: أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ، ثُمَّ قَامَ وَخَطَبَ، فَقَالَ: إِنَّمَا هَلَكَ الَّذِينَ
قَبْلَكُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ
أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا.

2307. Bize Ahmet b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize el-
Leys, İbn Şihâb'dan, (O) Urve İbnu'z-Zübeyr'den, (O da) Hz.
Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, hırsızlık yapmış olan
Mahzûm'lu kadının durumu Kureyş'lileri üzmüş ve "onun hakkında
Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile kim konuşur?" demişler, (ora-
dakiler de); "buna Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sevdiği
insan Usâme b. Zeyd'den başka kim cüret edebilir?" cevabını ver-
mişlerdi. Bunun üzerine Usâme Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)
ile konuşmuştu da O; "Allah'ın cezalarından bir cezanın ("hadd"in)
affi için aracılık mı ediyorsun?" buyurmuş, sonra kalkıp bir konuşma

yapmış ve şöyle buyurmuştu: "Sizden öncekiler ancak şundan dolayı yok olup gitmişlerdi: Onlar, içlerinde soylu, yüksek biri hırsızlık yaptığında onu bırakır, (ona ceza uygulamazlardı), zayıf biri hırsızlık yaptığında ise ona cezayı uygularlardı. Allah'a andolsun ki, şayet Muhammed'in kızı Fâtıma da hırsızlık yapsa, onun da (elini) keserim!"¹⁸⁷

«٦»

باب المَعْتَرَفِ بِالسَّرْقَةِ

6. BÂB

HIRSIZLIĞI İTİRAF EDEN KİMSE

٢٣٠٨ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الْمُنْذِرِ مَوْلَى أَبِي ذَرٍّ، عَنْ أَبِي أُمَيَّةَ الْخَضْرَاءِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَتَى بِسَارِقٍ قَدْ اعْتَرَفَ اعْتِرَافًا، لَمْ يُوجَدْ مَعَهُ مَتَاعٌ. فَقَالَ: مَا إِخَالُكَ سَرَقْتَ، قَالَ: بَلَى، قَالَ: مَا إِخَالُكَ سَرَقْتَ، قَالَ: بَلَى، قَالَ: فَادْهَبُوا فَاقْطَعُوا يَدَهُ ثُمَّ جِئُونِي بِهِ. فَقَطَعُوا يَدَهُ، ثُمَّ جَاءُوا بِهِ، فَقَالَ: اسْتَغْفِرِ اللَّهَ وَتُبْ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ تُبْ عَلَيْهِ^(١).

2308. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, İshak b. Abdillâh b. Ebi Talha'dan, (O) Ebû Zerr'in âzâdlısı Ebu'l-Münzir'den, (O da) Ebû Umeyye el-Mahzûmi'den (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), beraberinde (çalıntı hiç bir eşya bulunmadığı halde (hırsızlık yaptığını) açıkça itiraf eden bir hırsız getirilmişti de O; "Senin

187- Buhari, Enbiya, 54(4/150); Müslim, Hudud, 8(3/1315); Ebu Davud, Hudud, 4(4/132); Nesai, Sârik, 6(8/66); Tirmizi, Hudud, 6(4/37); İbn Mace, Hudud, 6(2/851); Müsned, 6/162.

hırsızlık yaptığını sanmam!" buyurmuş, o; "evet, yaptım!" demişti. (Hz. Peygamber tekrar); "*Senin hırsızlık yaptığını sanmam!"* buyurmuş, o (yine); "evet, yaptım!" cevabını vermişti. (Bunun üzerine Hz. Peygamber); "*O halde gidin, elini kesin, sonra onu bana getirin!"* buyurmuştu. Onlar da elini kesmiş, sonra da onu (O'na) getirmişlerdi. O zaman (Hz. Peygamber); "*Allah'tan bağış dile ve O'na tevbe et!"* buyurmuş, o da; "Allah'tan bağış diler, O'na tevbe ederim!" demiş, (Hz. Peygamber) de; "*Yâ Allah, onun tevbesini kabul buyur, yâ Allah onun tevbesini kabul buyur!"* demişti.¹⁸⁸

«V»

باب ما لا يقطع فيه من الثمار

7: BÂB

MEYVE (ÇALINMASINDAN) DOLAYI (ELİN) KESİLMEMESİ

٢٣٠٩ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا يَحْيَى - هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ -، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، أَخْبَرَهُ عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثْرٍ.^(١)

2309. Bize Yezîd b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Yahya -ki O, İbn Saîd'dir-, haber verdi ki, Muhammed b. Yahya b. Habbân, kendisine Râfi' b. Hadic'den haber vermiş ki, O şöyle demiş: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Ne bir meyvenin, ne de bir hurma göbeğinin (çalınmasından) dolayı (el) kesmek yok!"¹⁸⁹

188- Ebu Davud, Hudud, 8(4/134-135); Nesai, Sârik, 3(8/60); İbn Mace, Hudud, 29(2/866); Müsned, 5/293.

189- Ebu Davud, Hudud, 12(4/136-137); Nesai, Sârik, 13(8/80); Muvatta, Hudud, 32(2/839); Müsned, 3/463, 464, 4/140, 142.

٢٣١٠ - حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثْرٍ.

2310. Bize el-Hüseyn b. Mansûr rivâyet edip (dedi ki), bize Ebû Usâme, Yahya b. Saîd'den, (O) Muhammed b. Yahya b. Habbân'dan, (O) kavminden bir adamdan, (O) Râfî' b. Hadic'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu: "Ne bir meyvenin, ne de bir hurma göbeğinin (çalınmasından) dolayı (el) kesmek yok!"¹⁹⁰

٢٣١١ - أَخْبَرَنَا إِسْحَقُ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ وَاسِعٍ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثْرٍ.

2311. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Vekî, Süfyân'dan, (O) Yahya b. Saîd'den, (O) Muhammed b. Yahya b. Habbân'dan, (O) amcası Vâsi' b. Habbân'dan, (O da) Râfî b. Hadic'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ne bir meyvenin, ne de bir hurma göbeğinin (çalınmasından) dolayı (el) kesmek yok!"¹⁹¹

٢٣١٢ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - بِنَحْوِهِ.

2312. Bize Ebû Nuaym rivâyet edip (dedi ki), bize Süfyân,

190- Nesai, Sârik, 13(8/81); Musannaf, 10/233.

191- Nesai, Sârik, 13(8/81); Tirmizi, Hudud, 19(4/52); İbn Mace, Hudud, 27(2/865).

Yahya b. Saïd'den, (O) Muhammed b. Yahya b. Habbân'dan, (O) Râfi' b. Hadic'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivâyet etti.¹⁹²

٢٣١٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَقُ، ثنا جَرِيرُ الثَّقَفِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ،
أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ
النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: لَا قَطْعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثْرٍ. قَالَ: وَهُوَ شَحْمُ النَّخْلِ،
وَالْكَثْرُ: الْجَمَارُ.

2313. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Cerir es-Sekafi, Yahya b. Saïd'den rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Muhammed b. Yahya b. Habbân, Râfi b. Hadic'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Ne bir meyvenin, ne de bir hurma göbeğinin (çalınmasından) dolayı (el) kesmek yok!"

(Râfi' sözüne devamla) şöyle dedi: Bu (hurma göbeği=keser), "hurma ağacı iç yağı" dedikleri şeydir.) "Keser", hurma göbeği; "cummâr", hurma göbeği, hurma binisi demektir.

٢٣١٤ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ
يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ رَافِعِ
ابْنِ خَدِيجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: لَا قَطْعَ فِي كَثْرٍ. قَالَ أَبُو
مُحَمَّدٍ: الْقَوْلُ مَا قَالَ أَبُو أُسَامَةَ.

2314. Bize Saïd b. Mansûr haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed, Yahya b. Saïd'den, (O) Muhammed b. Yahya b. Habbân'dan, (O) Ebû Meymûne'den, (O da) Râfi' b.

Hadic'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Bir hurma göbeğinin (çahnmasından) dolayı (el) kesmek yok!"¹⁹³

Ebû Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "(Bu Hadisin bu farklı rivâyetlerinde) söz, Ebû Usâme'nin söylediğidir, (yani en sahih sened, 2310. Hadisinkidir)."

«٨»

باب ما لا يقطع من السراق

8. BÂB

HIRSIZDAN (ELLERİ) KESİLMEYECEK OLANLAR

٢٣١٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَنَا أَبُو الزُّبَيْرِ، قَالَ: جَابِرٌ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَيْسَ عَلَى الْمُتَّهِبِ، وَلَا عَلَى الْمُخْتَلِسِ، وَلَا عَلَى الْخَائِنِ قَطْعٌ^(١).

2315. Bize Ebû Asım, İbn Cüreyc'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Bize Ebu'z-Zübeyr haber verip (dedi ki), Câbir şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ne yağma edene, ne kapıp alana, ne de (emanete) hainlik edene (el) kesme yoktur!"¹⁹⁴

«٩»

باب في حدّ الخمر

9. BÂB

ŞARAP (HAMR) İÇMENİN CEZASI HAKKINDA

193- Nesai, Sârik, 13(8/80).

194- Ebu Davud, Hudud, 13(4/138); Nesai, Sârik, 13(8/81-82); Tirmizi, Hudud, 18(4/52); İbn Mace, Hudud, 26(2/864); Müsned, 3/380; Musannaf, 10/209.

٢٣١٦ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - أُنِيَ بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ خَمْرًا، فَضَرَبَهُ بِجَرِيدَتَيْنِ، ثُمَّ فَعَلَ أَبُو بَكْرٍ مِثْلَ ذَلِكَ، فَلَمَّا كَانَ عُمَرُ اسْتَشَارَ النَّاسَ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ: أَخَفَّ الْحُدُودِ ثَمَانِينَ، قَالَ: فَفَعَلَ^(١).

2316. Bize Hâşim ibnu'l-Kasım rivâyet edip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivâyet etti ki; Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şarap içmiş olan bir adam getirilmişti de, O ona iki hurma dalıyla (kırk değnek kadar) vurmıştu. Sonra Ebû Bekr bunun aynısını yapmıştı. Ömer (Halife) olduğunda ise, O halka danıştı da, Abdurrahman b. Avf; "Cezaların ("hadd"lerin) en hafifini, yani seksen (değnek vur!)" demişti.

(Enes, sözüne devamla) şöyle dedi: Bunun üzerine (Hz. Ömer de öyle) yaptı.¹⁹⁵

٢٣١٧ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، أَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الدَّانَاجِ، حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ الْمُنْذِرِ الرَّقَاشِيُّ، قَالَ: شَهِدْتُ عُثْمَانَ ابْنَ عَفَّانَ وَأُنِيَ بِالْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ فَقَالَ عَلِيٌّ: جَلَدَ النَّبِيُّ - ﷺ - - أَرْبَعِينَ، وَجَلَدَ أَبُو بَكْرٍ أَرْبَعِينَ، وَعُمَرُ ثَمَانِينَ، وَكُلُّ سُنَّةٍ^(١).

2317. Bize Müslim b. İbrahim rivâyet edip (dedi ki), bize Abdulaziz ibnu'l-Muhtâr haber verip (dedi ki), bize Abdullah ibnu'd-Dânâc rivâyet edip (dedi ki), bize Husayn ibnu'l-Menzir er-Rekaşı rivâyet edip dedi ki; ben Osman b. Affan'ın yanında bulunmuştum. Ona (şarap içmiş olan) el-Velid b. Ukbe getirilmişti (de O, şâhidleri dinledikten sonra ona şarap içme cezası uygulatmıştı. El-Velid'e vurulan değnekleri Ali sayıyordu. Kırk değnek vurulduğunda Ali; "yeter!" dedi). Sonra Ali sözüne şöyle devam etti:

195- Buhari, Hudud, 2(8/13); Müslim, Hudud, 35(3/1330); Ebu Davud, Hudud, 37(4/163); Tirmizi, Hudud, 14(4/48); Müsned, 3/115, 176, 273.

Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kırk (değnek) vurmıştu. Ebû Bekir kırk, Ömer ise seksen (değnek) vurmıştu. (Bunların) hepsi de Sünnetir."¹⁹⁶

«۱۰»

باب في شارب الخمر اذا أتى به الرابعة

10. BÂB

ŞARAP İÇEN BİRİ, DÖRDÜNCÜ (KERE İÇİP DE
MAHKEMEYE) GETİRİLDİĞİNDE (ONA NE YAPILACAKI)
HAKKINDA

۲۳۱۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ - هُوَ ابْنُ زُرَيْعٍ -، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُتْبَةَ بْنِ عُرْوَةَ بْنِ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَاضْرِبُوهُ، ثُمَّ إِنَّ عَادَ فَاضْرِبُوهُ، ثُمَّ إِنَّ عَادَ فَاضْرِبُوهُ، ثُمَّ إِنَّ عَادَ الرَّابِعَةَ فَاقْتُلُوهُ.

2318. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşı rivâyet edip (dedi ki), bize Yezid -ki O, İbn Zurey'dir-, rivâyet edip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İşhak'tır-, rivâyet edip (dedi ki), bize Abdullâh b. Utbe b. Urve b. Mes'ûd es-Sekafî. Amr ibnu's-Şerid'den, (O da) babasından (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Sizden biri (şarap) içtiğinde onu dövün. Sonra tekrar içerse

196- Müslim, Hudud, 38(3/1331-1332); Ebu Davud, Hudud, 37(4/163-164); İbn Mace, Hudud, 16(2/858); Müsned, 1/140, 144; Tayâlisî, s. 25. seneddeki Husayn'ın ismi, Tayâlisî dışındaki zikredilen yerlerde Hudayn olarak geçmektedir. Doğrusu da böyle olmalıdır.

onu (yine) dövün. Sonra tekrar içerse onu (yine) dövün. Sonra dördüncü (defa) tekrar içerse, onu öldürün!"¹⁹⁷

«ال»

باب التعزير في الخنوب

11. BÂB

GÜNAHLARDAN DOLAYI CEZALANDIRMA: "TA'ZİR"

٢٣١٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا سَعِيدٌ - هُوَ ابْنُ أَبِي أَيُّوبَ -، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ - هُوَ ابْنُ جَابِرٍ -، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ نِيَّارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا يَجِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَضْرِبَ أَحَدًا فَوْقَ عَشْرَةِ أَسْوَاطٍ إِلَّا فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ^(١).

2319. Bize Abdullah b. Yezid haber verip (dedi ki), bize Saîd -ki O, İbn Ebî Eyyûb'dur-, rivâyet edip (dedi ki), bana Yezîd b. Ebî Habîb, Bukeyr b. Abdillâh ibnî'l-Eşecc'den, (O) Süleyman b. Yesar'dan, (O) Abdurrahman'dan -ki O, İbn Câbir'dir-, (O da) Ebû Burde b. Niyâr'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim:

"-Hiç kimse için hiç kimseye, Allah'ın cezalarından bir cezadan ("hadd"den) dolayı olanları hariç, (işlemiş olduğu bir günahın cezası olarak veya terbiye maksadıyla) on kamçıdan fazla vurması helâl olmaz!"¹⁹⁸

197- Ebu Davud, Hudud, 38(4/165); Müsned, 4/389; Müstedrek, 4/372. Bkz. 2096-2101. Hadislerle 2111. Hadis.

198- Buhari, Hudud, 42(8/31); Müslim, Hudud, 40(3/1332-1333); Ebu Davud, 40(4/167); Tirmizi, Hudud, 30(4/63); İbn Mace, Hudud, 32(2/867); Müsned, 4/45.

AÇIKLAMA

"Hadd", Şer'an, yani Allah ve Rasûlü tarafından miktarı belirlenmiş olan ceza; "ta'zir" ise, miktarı belirlenmemiş olan cezasıdır. Bu iki kelimenin bundan başka ıstılâhî mânâları da vardır. Yukarıdaki Hadîs, "ta'zir" cezalarının on kamçıdan fazla olamayacağını göstermektedir. Ahmed'in (*Rahmetullahi Aleyh*) meşhûr görüşüne göre O, bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir.

Diğer üç imam ise, ta'zirin on kamçıdan fazla olabileceğini söylemişlerdir. Onlar bu Hadise karşı; hükmünün mensûh olduğu; daha kuvvetli delile aykırı olduğu, dolayısıyla onunla amel edilemeyeceği; günâhla alâkası olmayan terbiye maksatlı dövmelemler veya küçük günâhlar hakkında olduğu gibi farklı şekillerde cevaplar vermişlerdir.

«۱۲»

باب الاعتراف بالزنا.

12. BÂB

ZİNA ETTİĞİNİ İTİRAF ETMEK

۲۳۲۰ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَسْلَمَ أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - فَحَدَّثَهُ أَنَّهُ زَنَى، فَشَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ أَنَّهُ زَنَى أَرْبَعًا، فَأَمَرَ بِرَجْمِهِ، وَكَانَ قَدْ أُحْصِنَ.

2320. Bize Ebû Asım haber verip (dedi ki), bize İbn Cüreyc rivâyet edip (dedi ki), bana İbn Şihâb, Ebû Seleme'den, (O da) Câbir'den (naklen) haber verdi ki; Eslem kabilesinden bir adam Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelmiş ve O'na anlatmış ki, kendisi zina etmiş. Sonra kendi aleyhine dört defa şahidlik etmiş ki,

O zina etmiş. Bunun üzerine (Hz. Peygamber) onun recmedilmesini emretmiş. Bu (adam) evli imiş.¹⁹⁹

٢٣٢١ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ سُمْرَةَ، يَقُولُ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ - بِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ -، رَجُلٌ قَصِيرٌ فِي إِزَارٍ، مَا عَلَيْهِ رِدَاءٌ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ - مُتَكِيٌّ عَلَى وَسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ، فَكَلَّمَهُ، فَمَا أَدْرِي مَا يُكَلِّمُهُ بِهِ، وَأَنَا بَعِيدٌ مِنْهُ بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْقَوْمُ، فَقَالَ: اذْهَبُوا بِهِ فَارْجُمُوهُ، ثُمَّ قَالَ: رُدُّوهُ فَكَلَّمَهُ أَيْضًا، وَأَنَا أَسْمَعُ، غَيْرَ أَنِّي بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْقَوْمُ، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبُوا بِهِ فَارْجُمُوهُ، ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ - فَخَطَبَ وَأَنَا أَسْمَعُهُ، ثُمَّ قَالَ: كُلَّمَا نَفَرْنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، خَلَفَ أَحَدُهُمْ لَهُ نَيْبٌ كَنَيْبِ التَّيْسِ، يَمْنَحُ إِحْدَاهُنَّ الْكُتْبَةَ مِنَ اللَّبَنِ، وَاللَّهِ لَا أَقْدِرُ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ إِلَّا نَكَلْتُ بِهِ^(١).

2321. Bize Ubeydullah b. Mûsa, İsrail'den, (O da) Simâk'tan (naklen) haber verdi ki; O, Câbîr b. Semûre'yi şöyle derken işitişti: Kısa boylu bir adam olan Mâiz b. Mâlik, üzerinde rida (kaftan, gömlek) olmadığı bir halde bir peştemal sarınmış olarak Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) getirilmişti. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) o sırada, bir yastığa sol tarafı üzerine yaslanmış bir haldeydi. O zaman (Hz. Peygamber) O'nunla konuşmuştu. Ancak ben O'na ne konuştuğunu anlamıyordum. Çünkü ben uzaktaydım, benimle O'nun arasında bir topluluk vardı. (Hz. Peygamber) sonunda; "O'nu götürüp recmedin!" buyurmuştu. Ardından ise; "O'nu geri çevirin!" buyurmuş ve O'nunla yine konuşmuştu. Ben (onları) işitiyordum; ne var ki, benimle O'nun arasında bir topluluk bulunuyordu. (Bu sebeple de O'na ne konuştuğunu anlamıyordum). Sonra; "O'nu götürüp recmedin!" buyurmuştu. Ondan sonra Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ayağa kalkıp bir konuşma yapmıştı. Ben O'nu işitiyordum. Sonra O şöyle buyurmuştu: "*Biz ne zaman*

199- Buhari, Hudud, 21(8/21); Müslim, Hudud, 16(3/1318); Nesai, Cenâiz, 63(4/50-51); Tirmizi, Hudud, 5(4/36-37); Muvatta, Hudud, 4(2/821, mürsel olarak); Müsned, 3/323.

Allah yolunda (savaşa) çıktıysak, (şehveti başına vurmuş) tekenin sesi gibi (şehvet) sesi olan birileri (kendisini) geri bırakıyor, (kocaları yanlarında bulunmayan kadınlardan) birine birazcık süt verip (zina etmek için ayartıyor!) Vallahi, bu (tip kimselerden) birini ele geçirsem, ona mutlaka, herkese ibret olacak bir ceza veririm!"²⁰⁰

٢٣٢٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَرَزِيدِ بْنِ خَالِدٍ وَشَيْبِلٍ، قَالُوا: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: أُنْشِدُكَ اللَّهَ إِلَّا قَضَيْتَ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ، فَقَالَ خَصْمُهُ وَكَانَ أَفْقَهُ مِنْهُ: صَدَقَ، أَقْضِ بَيْنَنَا بِكِتَابِ اللَّهِ، وَائْذَنْ لِي رَسُولُ اللَّهِ أَنْ أَتَكَلَّمَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قُلْ: قَالَ: إِنْ أَبِي كَانَ غَسِيفًا عَلَى أَهْلِ هَذَا، فَرَنَى بِامْرَأَتِهِ فَافْتَدَيْتُ مِنْهُ بِمِائَةِ شَاةٍ وَخَادِمٍ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فَأَخْبَرُونِي أَنَّ عَلَى ابْنِي جَلْدَ مِائَةٍ وَتَغْرِيبَ عَامٍ، وَإِنَّ عَلَى امْرَأَتِهِ هَذَا الرَّجْمَ. فَقَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَقْضِيَنَّ بَيْنَكُمَا بِكِتَابِ اللَّهِ، الْمِائَةُ شَاةٍ وَالْخَادِمُ رَدٌّ عَلَيْكَ، وَعَلَى ابْنِكَ جَلْدُ مِائَةٍ وَتَغْرِيبُ عَامٍ، وَيَا أُنَيْسُ اغْدُ عَلَى امْرَأَةِ هَذَا فَسَلِّهَا، فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمِهَا، فَأَعْتَرَفَتْ فَارْجَمَهَا^(١).

2322. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, (O da) Ebû Hüreyre, Zeyd b. Hâlid ve Şibl'den (naklen) rivâyet etti ki, onlar şöyle dediler: Bir adam Rasûlullah'a (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip; "Allah aşkına, aramızda sadece "Allah'ın Kitab'ıyla hükmedin!" dedi. Hasımı da -ki bu, ondan daha anlayışlıydı-; "Doğru söyledi. Aramızda "Allah'ın Kitab'ıyla hükmedin ve bana, yâ Rasûlullah, konuşmam için izin verin" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) "Söyleyin!" buyurdu. O da şöyle konuştu: "Muhakkak ki oğlum şunun ailesinin yanında işçi idi. Derken onun karısıyla zina etmiş. Bundan dolayı ben ona yüz koyun ile bir hizmetçi fidiye verdim. Sonra ben hakikaten ilim ehlinde bazı

adamlara (bu meseleyi) sordum da onlar bana bildirdiler ki, oğluma yüz değnek vurma ile bir yıl sürgün gerekir, bunun karısına ise recm gerekir!" O zaman (Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "*Canım elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, mutlaka aranızda "Allah'ın Kitabı"yla hükmedeceğim: Yüz koyun ile hizmetçi sana geri verilecek. Oğluna yüz değnek vurma ile bir yıl sürgün gerekir. Enes ! Sen de şunun karısına git de ona sor ve eğer (zina ettiğini) itiraf ederse, onu recmet!"* (Enes kadına gidip sordu. Kadın zina ettiğini) itiraf etti, O da onu recmetti.²⁰¹

AÇIKLAMA

Kur'an-ı Kerim'de zina edenlerin cezasının, evli-bekâr ayrımı yapılmaksızın, sadece yüz değnek vurma olduğu beyân edilmiştir.²⁰² Bu Hadiste ise "Allah'ın Kitab'ında zina eden bekârın cezasının yüz değnekle bir yıl sürgün, evlininkinin ise recm olduğu beyân edilmektedir. Buna göre burada "Allah'ın Kitabı" ifadesi ile, Allah'ın, Peygamberi vasıtasıyla kullarına gönderdiği, onlara farz ve haram kıldığı şeyler kastedilmiş olmalıdır. Diğer bir ifadeyle "Allah'ın Kitabı", "Allah'ın Hükümü" mânâsına kullanılmıştır. Nitekim "kitab" kelimesinin "hüküm" ve "farz" mânâsı da vardır. Diğer taraftan yüce Allah (*Celle Celaluhu*), Rasûl'e itaatın, kendisine itaat olduğunu beyan buyurmuş,²⁰³ Rasûl'ün verdiğini almamızı, yasakladığından geri durmamızı emretmiştir.²⁰⁴ Bu sebeple Rasûl'ün hükmü, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) hükmü demektir. Bazı âlimler burada "Allah'ın Kitabı" ifadesiyle, mensûh olduğu bildirilen "recm âyeti"ne işaret edilmiş olabileceğini söylemişlerdir. Eğer bu ihtimal kabul edilirse, o zaman "Allah'ın Kitabı" ifadesini, "Allah'ın Kur'an'la ve Peygamberi vasıtasıyla kullarına hükmettiği, onlara farz ve haram kıldığı şeyler" mânâsına yukarıdakinden daha geniş bir şekilde anlamamız gerekecektir. Çünkü zina eden bekâra sürgün cezası, sadece Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Hadislerinde geçmektedir.

201- Tirmizi, Hudud, 8(4/39); Nesai, Kudât, 22(8/212); İbn Mace, Hudud, 7(2/852); Müsned, 4/115-116. Bu Hadisin sadece Ebu Hureyre ve Zeyd rivayetleri için bkz. Buhari, Hudud, 46(8/34); Müslim, Hudud, 25(3/1324); Ebu Davud, Hudud, 26(4/153); Nesai, Kudât, 22(8/211); Mu-vatta, Hudud, 6(2/822); Müsned, 4/115.

202- Bkz. Nur Sûresi, 2.

203- Bkz. Nisa Sûresi, 80.

204- Bkz. Haşr Sûresi, 7.

«۱۳»

باب المعترف يرجع عن اعترافه

13. BÂB

İTİRAF EDEN İTİRAFINDAN DÖNEBİLİR (Mİ?)

۲۳۲۳ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَّارٍ -، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ نَصْرِ بْنِ دَهْرٍ الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ فِيمَنْ رَجَمَهُ - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: يَعْنِي مَا عَزَّ بْنَ مَالِكٍ -، فَلَمَّا وَجَدَ مَسَّ الْحِجَارَةِ جَزَعَ جَزْعًا شَدِيدًا، قَالَ: فَذَكَرْنَا ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: فَهَلَّا تَرَكْتُمُوهُ؟

2323. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşî haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak b. Yesâr'dır-, rivâyet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İbrahim et-Teymi, Ebu'l-Heysem b. Nasr b. Dehr el-Eslemî'den, (O da) babasından (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ben O'nu -Ebû Muhammed (ed-Dârimî); "Mâiz b. Mâlik'i kastediyor" demiştir-, recmedenlerin arasındaydım. Derken O, taşların isabetinin (acısını) görünce şiddetli feryâd-u figân etmişti. (Ebu'l-Heysem, sözüne devamla) şöyle dedi: Sonra bunu Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirmiştik de O; "O zaman onu bıraksaydınız ya!" buyurmuştu.²⁰⁵

«۱۴»

باب الحفر لمن يراد رجمه

14. BÂB

RECMEDİLMESİ İSTENİLEN KİMSE İÇİN
ÇUKUR KAZILMASI

٢٣٢٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ دَاوُدَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَمِيعٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: انْطَلِقُوا بِمَاعِزِ بْنِ مَالِكٍ فَارْجُمُوهُ. فَانْطَلَقْنَا بِهِ إِلَى بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَوَاللَّهِ مَا أَوْثَقْنَاهُ، وَلَا حَقَرْنَا لَهُ، وَلَكِنْ قَامَ قَرْمِيْنَاهُ بِالْعِظَامِ وَالْخَذِفِ وَالْجَنْدَلِ^(٢٠٦).

2324. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Ebî Zâide, Dâvûd'dan, (O) Ebû Nadra'dan, (O da) Ebû Saîd el-Hudri'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Mâiz b. Mâlik'i götürüp recmedin!" buyurmuş, biz de O'nu Bakiu'l-Ğarrad kabristanına götürüp (recmetmiştik). O zaman, vallahi, biz ne O'nun elini kolunu bağlamış, ne de O'nun için çukur kazmıştık. Fakat O ayağa kalkmış, biz de O'na kemikler, küçük ve büyük taşlar atmıştık.²⁰⁶

٢٣٢٥ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا بَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ - ﷺ - فَجَاءَهُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ، فَأَعْتَرَفَ عِنْدَهُ بِالزَّيْنَاءِ، فَرَدَّهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ جَاءَ الرَّابِعَةَ فَأَعْتَرَفَ. فَأَمَرَ بِهِ النَّبِيُّ - ﷺ - فَحَفِرَ لَهُ حُفْرَةٌ فَجُعِلَ فِيهَا إِلَى صَدْرِهِ، وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَرْجُمُوهُ، فَقَتَلُوهُ^(٢٠٧).

2325. Bize Ebû Nuaym rivâyet edip (dedi ki), bize Beşîr ibnu'l-Muhâcir rivâyet edip (dedi ki), bana Abdullah b. Bu-reyde, babasından rivâyet etti ki, O şöyle demiş: Ben (birgün) Hz.

206- Muslim, Hudud, 20(3/1320); Ebu Davud, Hudud, 25(4/149); Musned, 3/62.

Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yanında oturmaktaydım. Derken O'na, Mâiz b. Mâlik denilen bir adam gelmiş ve O'nun yanında, zinâ ettiğini itiraf etmişti. O zaman (Hz. Peygamber) O'nu üç defa geri çevirmişti. Ardından O dördüncü defa gelip itirafta bulunmuştu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) O'nunla ilgili emrini vermişti de, O'nun için bir çukur kazılmış ve O, göğsüne kadar onun içine konulmuştu. (Hz. Peygamber sonra) halka O'nu recmetmelerini emretmişti. (Onlar da recmedip) O'nu öldürmüşlerdi.²⁰⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadisler arasında Mâiz için çukur açılıp açılmadığı hususunda ihtilaf vardır. Bunun bir izahı şöyle yapılabilir: Mâiz için bir çukur açılmıştı. Ancak bu, O'nu toprak içinde hareketsiz bırakacak şekilde dar bir çukur değildi. Çünkü Müslim'in (*Rahmetullahi Aleyh*) kaydettiği bir rivâyette belirtildiğine göre, Mâiz taş darbelerinin acısına dayanamayınca kaçıp kurtulmaya çalıştı.²⁰⁸ Şu halde bu çukur, genişçe açılmıştı. Bu çukurun açılışından Ebû Saîd'in (*Radıyallahu Anh*) haberi olmamıştı. O yukarıdaki açıklamasını da, Mâiz recmedilirken görmüş olması gereken çukur, içindekini hareketsiz bırakacak şekilde dar olmadığı, yani kendisine göre "çukur" sayılmadığı için yapmış olmalıdır. Diğer taraftan recmedilecekler için çukur kazılıp kazılmayacağı konusunda farklı görüşler vardır.

«10»

باب في الحكم بين أهل الكتاب
إذا تحاكموا إلى حكام المسلمين

15. BÂB

207- Müslim, Hudud, 23(3/1323); Ebu Davud, Hudud, 25(4/149, (muhtasar olarak); Müsned, 5/347.

208- Müslim, Hudud, 20(3/1320).

**MUHAKEME OLMAK İÇİN MÜSLÜMANLARIN
HAKİMLERİNE BAŞVURDUKLARINDA EHL-İ KİTAB
ARASINDA HÜKÜM VERMEK HAKKINDA**

٢٣٢٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا زُهَيْرٌ، ثنا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ الْيَهُودَ جَاءُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَأَمْرَأَةٍ قَدْ زَنَيَا. فَقَالَ: كَيْفَ تَفْعَلُونَ بِمَنْ زَنَى مِنْكُمْ؟ قَالُوا: لَا نَجِدُ فِيهَا شَيْئًا. فَقَالَ لَهُمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ: كَذَبْتُمْ فِي التَّوْرَةِ الرَّجْمُ فَأَتُوا بِالتَّوْرَةِ فَأَتَلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ. فَجَاءُوا بِالتَّوْرَةِ فَوَضَعُوا رَأْسَهَا الَّذِي يَدْرُسُهَا مِنْهُمْ كَفَّهُ عَلَى آيَةِ الرَّجْمِ، فَقَالَ: مَا هَذِهِ، فَلَمَّا رَأَوْا ذَلِكَ قَالَ: هِيَ آيَةُ الرَّجْمِ، فَأَمَرَ بِهِمَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَرَجَمَا قَرِيبًا مِنْ حَيْثُ تَوَضَّعُ الْجَنَائِزُ عِنْدَ الْمَسْجِدِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَرَأَيْتُ صَاحِبَهَا يَخْنِي عَلَيْهَا، يَقِيهَا الْحَجَارَةَ.

2326. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Zuhayr rivâyet edip (dedi ki), bize Musa b. Ukbe, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki; (birgün) yahûdiler, kendilerinden olan, zina etmiş bir erkekle bir kadını Rasûlullah'a (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) getirmişlerdi de O; "*Sizden zina eden kim-selere siz nasıl (muamele) yaparsınız?*" buyurmuştu. Onlar; "(zina edenler hakkında) onda (yani Tevrât'ta) hiçbir şey bulamamaktayız!" demişlerdi. O zaman Abdullah b. Selâm onlara; "yalan söylediniz. Tevrât'ta recm (hükmü) vardır. Eğer doğru söylemişseniz, Tevrât'ı getirip okuyun!" demiş, onlar da Tevrât'ı getirmişlerdi. (Tevrât'ı incelemeye başladıklarında) içlerinden onu okumakta olan okuyucusu, avucunu recm âyetinin üzerine koymuş, (Abdullah b. Selâm) da; "bu nedir?" demişti. (Oradakiler) bunu görünce O (yani Tevrat okuyucusu); "bu recm ayetidir!" cevabını vermişti.²⁰⁹ Bunun üzerine Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (zina etmiş olan erkek ve kadın)

209- Tevrat'taki recm ayeti için bkz. Tesniye, 22/23-24.

ile ilgili emrini vermişti de onlar, mescidin yanında cenazelerin konulduğu yere yakın bir yerde recmedilmişlerdi.

Abdullah (İbn Ömer) sözüne şöyle devam etti: "O zaman ben (zina eden kadının) arkadaşını, taşlardan korumak maksadıyla onun üzerine eğilirken görmüştüm."²¹⁰

«١٦»

باب في حدّ المحصنين بالزنا.

16. BÂB

EVLİLERİN ZINA ETME CEZASI HAKKINDA

٢٣٢٧ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَعَثَ مُحَمَّدًا - ﷺ - بِالْحَقِّ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ، وَكَانَ فِيهَا أَنْزَلَ آيَةُ الرَّجْمِ، فَفَرَأْنَاهَا وَوَعَيْنَاهَا وَعَقَلْنَاهَا، وَرَجِمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَرَجِمْنَا بَعْدَهُ، فَأَخْشَى أَنْ طَالَ بِالنَّاسِ زَمَانٌ أَنْ يَقُولَ الْقَائِلُ: لَا نَجِدُ آيَةَ الرَّجْمِ فِي كِتَابِ اللَّهِ، وَالرَّجْمُ فِي كِتَابِ اللَّهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ إِذَا أُخْصِنَ، إِذَا قَامَتْ عَلَيْهِ الْبَيِّنَةُ، أَوْ كَانَ الْحَبْلُ، أَوْ الْإِعْتِرَافُ.

2327. Bize Hâlid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ömer söyle demişti: "Şüphesiz yüce Allah, Muhammed'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hak ile gönderdi ve O'na Kitab'ı indirdi. İndirdiklerinin içinde recm âyeti de vardı. Biz de onu okuduk, onu ezberledik, onu anladık.

210- Buhari, Hudud, 37(8/30); Müslim, Hudud, 26(3/1326); Ebu Davud, Hudud, 27(4/153); Muvatta, Hudud, 1(2/819); Müsned, 2/5, 151.

Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) recmetti, O'ndan sonra biz de recmettik. Şimdi, insanlara zaman uzarsa bir sözcünün; "Recm âyetini Allah'ın Kitab'ında bul(a)ma(makta)yız!" demesinden korkuyorum. Halbuki recm (hükmü) "Allah'ın Kitab"ında, erkek ve kadınlardan zina eden kimseye, evli olduğunda aleyhine delil sabit olunca veya gebelik yahut itiraf olunca, haktır!"²¹¹

٢٣٢٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرَّفَاعِيُّ، ثنا الْعَمَدِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ جُبَيْرٍ، يُحَدِّثُ عَنْ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الشَّيْخُ وَالشَّيْخَةُ إِذَا زَنَيَا فَارْجُمُوهُمَا الْبَتَّةَ^(١).

2328. Bize Muhammed b. Yezîd er-Rifâî haber verip (dedi ki), bize el-Akadî rivâyet edip dedi ki, bize Şu'be, Katâde'den, O da Yunus b. Cübeyr'den naklen rivayet etti ki, O, Kesir ibnu's-Salt'tan, (O da) Zeyd b. Sâbit'ten (naklen) rivâyet ediyormuş ki, O şöyle demiş: Şahidlik ederim, andolsun ki, ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "İhtiyar erkek ve ihtiyar kadın zina ettiklerinde onları kesinlikle recmedin!"²¹²

AÇIKLAMA

Zina eden evlilerin cezasının "recm" olduğunda, Haricilerle bazı Mu'tezililer hariç, ihtilaf yoktur. Bu hüküm, tilâveti mensûh olan bir Ayet, yani Kur'an dışında bırakılan bir vahiy ve Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sözlü-filî Sünneti ile sabittir. Mensûh Ayete "Kur'an" denilmediği için, sadece "Recm Sünnet ile sabittir" de denebilir. Söz konusu mensûh Ayet, yukarıda Zeyd b. Sabit'in (Radıyallahu Anh) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sözü olarak

211- Buhari, Hudud, 30-31(8/25); Müslim, Hudud, 15(3/1317); Ebu Davud, Hudud, 24(4/144-145); Tirmizi, Hudud, 7(4/38-39); Ibn Mace, Hudud, 9(2/853); Muvatta, Hudud, 8(2/823); Müsned, 1/40,47,55.

212- Müsned, 5/183; Müstedrek, 4/360.

naklettiği cümledir. Bu cümle, Zeyd b. Sâbit'in (*Radiyallahu Anh*) bu Hadisinin bazı rivâyetleri ile Hz. Ömer'in (*Radiyallahu Anh*) yukarıdaki 2327. numaralı Hadisinin bazı rivâyetlerinde²¹³ Kur'an'ın mensûh bir Ayeti gibi geçmektedir. Bu cümle aynı şekilde, Hz. Ali²¹⁴ (*Radiyallahu Anh*) ile Ubeyy b. Ka'b'dan (*Radiyallahu Anh*) gelen²¹⁵ bazı rivâyetlerde de mensuh bir Ayet olarak görülmektedir. Bu rivayetlere göre, recm hükmünün bir dayanağı bu mensuh Ayet olmaktadır.

Bilindiği gibi Kur'an-ı Kerim'de neshin olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Bu konunun en tartışmalı bahsi ise tilavetin, yani Kur'an olarak okumanın kaldırılıp hükmün baki bırakılması meselesidir ki, söz konusu mensuh recm Ayeti de bu bahse girmektedir. Ancak recm hükmünü ihtiva eden bu cümlenin mensuh Ayet olduğunun rivayet açısından kabul edilmesi halinde, bunda Kur'an ve-rilerine göre yadırganacak birşey olmaz. Çünkü, Hadisler bir tarafa, bizzat Kur'an'da, Kur'an'a girmemiş olan bazı vahiylerin olduğuna, diğer bir ifadeyle Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelen vahiylerin Kur'an'dan ibaret olmadığına işaretler vardır. Mesela, Kur'an da bildirildiğine göre, Rasulullah, hanımlarından birine gizli birşey söylemiş, sonra bu hanım onu başkasına haber vermişti. Allah Azze ve Celle de Peygamberini bundan haberdar etmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber, bu hanımına yaptığını haber verince O, bunu kendisine kimin haber verdiğini sormuş. Hz. Peygamber de; "*Bana her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan (Allah) haber verdi*" bu-yurmuştu.²¹⁶ Bu olayda görüyoruz ki, Allah Azze ve Celle, Pey-gamberini bir durumdan haberdar etmiştir. Fakat biz, bu haberdar etmeyle alakalı vahyi Kur'an'da bulamıyoruz. Şu halde bir vahiy gel-miş, ancak Allah Azze ve Celle bu vahyin "Kur'an", "Zikr" olmasını takdir etmemiştir.

Kitaplarımızda bu tür vahiylerle "gayr-i metlûv vahiy" denir ve "vahy-i metlûv" denilen Kur'an vahiylerinden farkları üzerinde du-rulur. Bu farkları burada tek tek saymaya gerek yoktur. Ancak de-

213- Bkz. İbn Mace, Hudud, 9(2/854). Krş. Muvatta, Hudud, 10(2/824); Fethu'l-Bari, 25/290.

214- Müsned, 1/143 (cümle verilmeden "recm ayeti"nin inmesinden bahsedilir.)

215- Müsned, 5/132; Müstedrek, 4/359.

216- Bkz. Tahrim Süresi, 3.

nebilir ki, bu iki çeşit vahiy arasında, mahiyetlerini yüce Allah'ın (*Celle Celaluhu*) bilebileceği bazı vasıflarda, meselâ kaynağının netliği, açıklık, kapsayıcılık gibi vasıflarda farklılıklar vardır. Yüce Allah (*Celle Celaluhu*) bu vahiylerin, kendisince bilinen belirli vasıfları taşıyanlarının "Kur'an", "Zikr" olmasını, böyle olmayanlarının ise "Kur'an" dışında kalmasını takdir etmiş olabilir. Mensuh recm Ayeti de böyledir. Ayrıca Kur'an'da Hz. Peygamber'e "Kitab"la beraber "Hikmet" in de "indirildiği" beyan edilmektedir.²¹⁷ Bazı rivâyetlerde geçtiği üzere, Allah Azze ve Celle tarafından, Peygamberine indirildiği bildirilen hususlar ve bu recm Ayeti "Hikmet" meyânında Hz. Peygamber'e indirilmiş de olabilir. Bazı âlimler "Hikmet" in kaynağının "ilham" olduğunu söylemişlerse de, mezkur Ayetlerde onun "indirildiği" bildirilmektedir. Her halde bu görüşlerde "vahiy" ve "ilham" kelimelerinin istilahi manaları sözkonusudur. Biz ise bu meseleye aslı itibarıyla bakmaya çalıştık. Allahu a'lem.

Burada son olarak şunu ekleyelim ki, recm hükmünü ihtiva eden cümlelerin mensuh Ayet olup olmadığı hakkında bazı şeyler söylenebilirse de, recm hükmünün varlığı, Haricilerle bazı Mutezililer dışında, bütün müslümanlar nazarında kesindir.

«IV»

باب الحامل اذا اعترفت بالزنا.

17. BÂB

HAMİLE, ZİNA ETTİĞİNİ İTİRAF ETTİĞİNDE NE YAPILIR?

۲۳۲۹ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَعِيمٍ، ثنا يَشِيرُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَرِيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ - ﷺ - فَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي

217- Bkz. Bakara Sûresi, 231; Nisa Sûresi, 113.

غَامِدٍ، فَقَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي قَدْ زَنَيْتُ، وَإِنِّي أُرِيدُ أَنْ تُطَهِّرَنِي. فَقَالَ لَهَا: ارْجِعِي، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ أَيْضًا فَاعْتَرَفَتْ عِنْدَهُ بِالزِّنَاءِ، فَقَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ طَهِّرَنِي، فَلَعَلَّكَ أَنْ تَرُدُّنِي كَمَا رَدَدْتُ مَاعِزُ بْنُ مَالِكٍ، فَوَاللَّهِ إِنِّي لَحَبْلِي. فَقَالَ: لَهَا النَّبِيُّ - ﷺ - ارْجِعِي حَتَّى تَلِدِي. فَلَمَّا وَلَدَتْ جَاءَتْ بِالصَّبِيِّ تَحْمِلُهُ فِي خُرْقَةٍ، فَقَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ هَذَا قَدْ وَلَدْتُ. فَقَالَ: اذْهَبِي فَأَرْضِعِيهِ ثُمَّ افْطِمِيهِ. فَلَمَّا فَطَمَتْهُ جَاءَتْهُ بِالصَّبِيِّ فِي يَدِهِ كِسْرَةٌ خُبْزٍ، فَقَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ فَطَمْتُهُ. فَأَمَرَ النَّبِيُّ - ﷺ - بِالصَّبِيِّ فَدَفِعَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا فَحَفَرَ لَهَا حُفْرَةً، فَجَعَلَتْ فِيهَا إِلَى صَدْرِهَا، ثُمَّ أَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَرْجُمُوهَا، فَأَقْبَلَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ بِحَجَرٍ، فَرَمَى رَأْسَهَا، فَتَلَطَّخَ الدَّمُ عَلَى وَجْهِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ فَسَبَّهَا، فَسَمِعَ النَّبِيُّ - ﷺ - سَبَّهُ إِيَّاهَا، فَقَالَ: مَهْ يَا خَالِدُ، لَا تَسُبَّهَا، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ تَابَهَا صَاحِبُ مُكْحَسٍ لَغُفِرَ لَهُ، فَأَمَرَ بِهَا فَصُلِّيَ عَلَيْهَا وَدُفِنَتْ⁽¹⁾.

2329. Bize Ebû Nuaym haber verip (dedi ki), bize Beşir ibnu'l-Muhâcir rivayet edip (dedi ki), bana Abdullah b. Bu-reyde, babasından rivâyet etti ki, O şöyle demiş: (Birgün) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında oturuyordum. Derken O'na Gamidoğulları'ndan bir kadın gelip; "yâ Nabiiyullah, ben gerçekten zina ettim ve senin beni (zinâ günahından) temizlemeni gerçekten istiyorum!" dedi. (Hz. Peygamber) de ona; "Dön git!" buyurdu. Ertesi gün olunca (kadın) O'na yine gelip zina ettiğini yanında itiraf etti ve "yâ Nebiiyullah, beni (bu günahımdan) temizle. Belki sen beni, Mâiz b. Bâlik'i geri çevirdiğin gibi geri çevireceksin? Vallahi ben şüphe yok ki hamileyim!" dedi. O zaman Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Dön git, doğumunu yapıncaya kadar (bekle!)" buyurdu. Sonra (kadın) doğumunu yapınca bir bez parçası içinde taşıdığı bir bebek getirdi ve "yâ Nebiiyullah, işte bu, doğumumu yaptım!" dedi. (Hz. Peygamber) de; "Git onu emzir, sonra sütten kes!" buyurdu. (Kadın) çocuğu sütten kesince, elinde ekmek parçası olduğu halde onu (Hz. Peygamber'e) getirdi ve "yâ Nebiiyullah! Muhakkak ki onu sütten kestim!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu

Aleyhi ve Sellem) emretti de çocuk, müslümanlardan bir adama verildi. Yine emretti de kadın için bir çukur kazıldı ve o, göğsüne kadar onun içine konuldu. Ardından insanlara onu recmetmelerini emretti. Derken Halid ibnu'l-Velid bir taş getirip başına attı da kan Halid ibnu'l-Velid'in yanağına bulaştı. O da ona çirkin söz söyledi. O zaman Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (Halid'in) ona çirkin söz söylemesini duydu ve "*Yapma yâ Halid! Ona çirkin söz söyleme! Canım elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, O gerçekten öyle bir tevbe etti ki, şayet o tevbeyle sahib-i meks (yani haksız yere fazladan vergi, gümrük alan kimse, haraççı)*"²¹⁸ *yapmış olsaydı, o bile bağışlanırdı!"* buyurdu. Sonra (kadının cenaze namazına hazırlatılmasıyla) ilgili emrini verip namazını kıldırdı ve (kadın) defnedildi.²¹⁹

٢٣٣٠ - حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ أَتَتْ النَّبِيَّ - ﷺ - وَهِيَ حُبْلَى مِنَ الزَّانِئِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمْهُ عَلَيَّ. فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَلِيَهَا فَقَالَ: إِذْهَبْ فَأَخْبِرِي إِلَيْهَا فَيَاذَا وَضَعَتْ حَمْلَهَا فَأْتِيَنِي بِهَا. فَفَعَلَ، فَأَمَرُ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَشَكَتْ عَلَيْهَا نِسَابُهَا، ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَرُجِمَتْ، ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا. فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَضَلِّي عَلَيْهَا وَقَدْ زَنْتَ؟ فَقَالَ: لَقَدْ تَابَتْ تَوْبَةً لَوْ قُسِمَتْ بَيْنَ سَبْعِينَ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَوَسِعَتْهُمْ، وَهَلْ وَجَدْتَ أَفْضَلَ مِنْ أَنْ جَادَتْ بِنَفْسِهَا لِلَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ -

2330. Bize Vehb b. Cerir rivâyet edip (dedi ki), bize Hişam, Lahya'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l Muhalleb'den, (O da) İmrân b. Husayn'dan (naklen) rivayet etti ki; Cuheyne kabilesinden bir kadın Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) zî-nadan hamile iken gelip; "*yâ Rasûlullah, ben hakikaten bir ceza hak ettim. Onu bana uygula!*" demiş. Bunun üzerine Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) onun velisini çağırmış ve şöyle buyurmuş: "*Git de ona*

218- Bkz. 1673. Hadis.

219- Müslim, Hudud, 23(3/1323); Ebu Davud, Hudud, 26(4/152); Müsned, 5/348; Dârekutnî, 3/92.

iyi muamele et ve doğumunu yapınca onu bana getir!" O da (kendisine buyurulanı) yapmış... O zaman Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) emretmiş de (kadının) elbiseleri üzerine bağlanılmış. Sonra emretmiş de recmedilmiş. Ardından cenaze namazını kılmış. Bunun üzerine Ömer; "yâ Rasûlullah, zina etmiş olduğu halde onun namazını mı kılıyorsun?" demiş de O şöyle buyurmuş: "Andolsun ki, o öyle bir tevbe etti ki; şayet bu (tevbesi) Medine ahalisinden yetmiş kişi arasında bölüştürülseydi, onları bile içine alırdı. Onun, canını Allah Azze ve Celle için vermesinden daha üstün (bir tevbe) gördün mü?"²²⁰

«۱۸»

باب في المالك اذا زنوا يقيم عليهم ساداتهم الحدود دون السلطان

18. BÂB

KÖLELER ZİNA ETTİKLERİNDE ONLARA CEZALARINI
HÜKÜMDARIN DEĞİL DE EFENDİLERİNİN UYGULAMASI

۲۳۳۱ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُتْبَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - سُئِلَ عَنِ الْأَمَةِ تَزَنَّى وَلَمْ تُحْصَنْ، قَالَ: إِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا، ثُمَّ إِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا، ثُمَّ إِنْ زَنَتْ فَاجْلِدُوهَا، قَالَ: فَمَا أَدْرِي فِي الثَّلَاثَةِ أَوْ فِي الرَّابِعَةِ: فَبِعُوهَا وَلَوْ بِضَفِيرٍ^(۱).

2331. Bize Halid b. Mahled rivâyet edip (dedi ki), bize Mâlik. İbn Şihâb'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, (O da) Zeyd b. Hâlid el-Cuhenî ile Ebû Hüreyre'den (naklen)

220- Müslim, Hudud, 24(3/1324); Ebu Davud, Hudud, 26(4/151); Nesai, Cenâiz, 64(4/51); Tirmizi, Hudud, 9(4/42); İbn Mace, Hudud, 9(2/854); Müsned, 4/429-430, 435, 437.

rivâyet etti ki; Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) evlenmemiş iken zina eden kadın kölenin (hükmü) sorulmuş da O, şöyle buyurmuş: "*Zina ederse ona değnek vurun. Sonra (tekrar) zina ederse ona (yine) değnek vurun. Sonra (tekrar) zina ederse ona (yine) değnek vurun!*"

(İbn-Şihâb) dedi ki: Üçüncü defada mı, yahut dördüncü defada mı, şimdi bilmiyorum, (Hz. Peygamber sonra şöyle buyurmuş): "*O zaman onu örülmüş bir ip karşılığında da olsa satın!*"²²¹

«۱۹»

باب في تفسير قول الله تعالى: ﴿أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا﴾^(۱)

19. BÂB

YÜCE ALLAH'IN, 'YAHUT ALLAH ONLARA BİR YOL YAPINCAYA KADAR'²²² SÖZÜ HAKKINDA

۲۳۳۲ - أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ عَمْرِو الزَّهْرَانِيُّ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبَّادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: خُذُوا عَنِّي، خُذُوا عَنِّي، قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلًا، الْبَكْرُ بِالْبَكْرِ جَلْدُ مِائَةٍ وَنَفْيُ سَنَةٍ، وَالثَّيْبُ بِالثَّيْبِ جَلْدُ مِائَةٍ وَالرَّجْمُ^(۲).

2332. Bize Bişr b. Ömer ez-Zehrâni haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O) Hittân b. Abdullah'tan, (O da) Ubâde ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (zina eden-

221- Buhari, Hudud, 35(8/29); Müslim, Hudud, 33(3/1329); Ebu Davud, Hudud, 34(4/160); Tirmizi, Hudud, 8(4/41); İbn Mace, Hudud, 14(2/857); Muvatta, Hudud, 14(2/826); Müsned, 4/116-117.

222- Nisa Sûresi, 15.

lerin yeni cezaları bildirildiğinde) şöyle buyurdu: "Benden alın! Benden alın! Muhakkak ki Allah onlara (yani zina eden kadınlara) yol yapmış, (hükümünü beyan etmiştir): Bekâr erkeklerle bekâr kadının (zinalarının cezası) yüz değnek vurmaktır ve bir yıl sürgün etmek, evli erkeklerle evli kadının (zinalarının cezası) ise yüz değnek vurmaktır ve recm etmektir."²²³

٢٣٣٣ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا مُشَيْمٌ، عَنْ مَنصُورٍ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ حِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - بِنَحْوِهِ^(١).

2333. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Huşeym, Mansûr'dan, (O) el-Hasan'dan, (O) Hittân b. Abdillâh'tan, (O) Ubâde ibnu's-Samit'ten, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Alehî ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivâyet etti.²²⁴

AÇIKLAMA

Zinanın yasaklanması hususunda belli bir tarih verilmiyorsa da, onun, müslümanlığın ilk zamanlarında yasaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber, zinânın cezası Medine döneminde beyan edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de zina cezası ile ilgili üç Ayet vardır ki, bunlardan birincisi, yukarıdaki başlıkta bir kısmı verilen Ayettir. Bu Ayette zina eden kadınların cezasının, ikinci bir açıklamaya kadar, "ölünceye kadar evlerde hapis" olduğu görülmektedir. Diğer taraftan bu Ayette sadece zina eden kadınların cezası bildirildiğine göre, "acaba erkeklere başta ceza konmamış mıydı?" sorusu akla geliyor? Söz konusu bu ayetten sonraki ayette ise zina edenlerin cezası, şekli ve miktarı belli olmayan "eziyet etme" olarak, yani "ta'zir" cezası mahiyetinde beyan edilmiştir. Bazı âlimler bu

223- Müslim, Hudud, 13(3/1316-1317); Ebu Davud, Hudud, 24(4/144); İbn Mace, Hudud, 7 (2/852-853); Müsned, 5/317-318, 320-321.

224- Müslim, Hudud, 12(3/1316); Ebu Davud, Hudud, 24(4/144); Tirmizi, Hudud, 8(4/41); Müsned, 5/313.

Ayetle, bir önceki Ayette beyan edilen müebbed hapis cezasının kaldırılmış olduğu görülmektedir. Bundan sonra Nur Sûresinin 2. ayetiyle zina edenlerin cezası yüzer değnek vurma olarak tesbit edilmiştir ki, bununla "Ta'zir" şeklindeki zina cezası, "had cezası"na çevrilmiş oluyordu. Yukarıdaki Hadis, bundan sonraki gelişmeyle alakalıdır.

Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), ilgili haberlerden öğrendiğimize göre, yine vahiyle, zina edenlerinin cezalarının, "evli ise yüz değnek ile recmetme, bekâr ise yüz değnek ile bir yıl sürgün" olarak bildirildiğini açıklamaktadır. Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) vahiyle gelen bu açıklama, Nisâ Sûresinin 15. Ayetinde "*Yahut Allah onlara bir yol yapıncaya kadar*" diye işaret edilen, beklenen açıklama olmuştur.

Burada kaydedelim ki, bu Ayetleri ve zina cezasının tarihi gelişimini farklı şekillerde anlayan âlimler de vardır. Meselâ Mucâhid'e (Rahmetullahi Aleyh) göre Nisâ Sûresinin 15. Ayeti "sevici" kadınlar, 16. Ayeti "eşcinsel" erkekler, Nûr Sûresinin 2. Ayeti ise zina edenler hakkındadır. Ayrıca zina eden bekâra verilecek sürgün cezası ile, zina eden evliye recmden önce vurulacak değnek cezası hususlarında da farklı görüşler vardır. Âlimlerin cumhuruna göre zina eden evliye recmin dışında değnek vurma cezası uygulanmaz. Bu ceza Hz. Peygamber'in Sünnetiyle kaldırılmıştır. Hanefilere göre zina eden bekâra sürgün cezası da asli bir ceza olmayıp, devlet başkanının yetkisine bırakılmış bir cezadır. Devlet başkanı onu gerekli görürse uygular, aksi halde uygulamaz.

Zinanın cezası, yukarıda görüldüğü üzere, zamanla ağırlaştırılmıştır. Bu durum, toplumun cinsel anlayış ve ahlâk yönünden iyiye doğru gelişme süreci ile alakalı olmalıdır. Mümkün olduğu kadar her türlü kötülükten uzak, temiz ve nezih bir toplumda zina gibi iğrenç bir günahın işlenmesi, bilhassa bu, zina edenlerin dışındakilere ulaştığında büyük bir cezayı gerektirecektir. Ancak denebilir ki, bu büyük ceza, daha ziyade zinadan caydırıcı bir özelliktedir. Çünkü bu cezanın uygulanması için gerekli şartlar o kadar ağırdır ki, onun uygulanması büyük ölçüde zina edenlerin itirazlarıyla mümkün olmaktadır.

«٢٠»

باب فيمن يقع على جارية امرأته

20. BÂB

KARISININ CARIYESİYLE CİMA YAPAN KİMSE HAKKINDA

٢٣٣٤ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ خَالِدُ بْنُ عَرْفَطَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ: أَنَّ غُلَامًا كَانَ يُنْبِزُ فُرْقُورًا فَوَقَعَ عَلَى جَارِيَةِ امْرَأَتِهِ، فَرَفَعَ ذَلِكَ إِلَى التَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ: لَا قُضِيَ فِيهِ بِقَضَاءٍ شَافٍ: إِنْ كَانَتْ أَحْلَتْهَا لَهُ جَلْدُهُ مِائَةً، وَإِنْ كَانَتْ لَمْ تُحِلَّ لَهُ رَجْمُهُ، فَقِيلَ لَهَا: زَوِّجْكِ؟ فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ أَحْلَلْتُهَا لَهُ، فَضَرَبَهُ مِائَةً^(١). قَالَ يَحْيَى: هُوَ مَرْفُوعٌ.

2334. Bize Yahya b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Ebân b. Yezid, Katâde'den rivayet etti ki, O şöyle demiş. Bana Halid b. Arfata, Habib b. Salim'den (naklederek) yazdı ki, bir delikanlıya "Kurkûr (Uzun Gemi)" lakabı verilmişti. "İşte bu (delikanlı birgün) karısının cariyesi ile cima yapmıştı da O, en-Nu'mân b. Beşir'in huzuruna çıkarılmıştı. (En-Nu'man) şöyle demişti: "Andolsun ki, onun hakkında kurtarıcı bir hüküm vereceğim: Eğer (karısı cariyesini) ona helâl kılmış idiyse, ona yüz sopa vururum, helâl kılmamış idiyse onu recmederim!" Bunun üzerine (delikanlının karısına); "kocan (cariyenle cima hususunda izinli midir?)" denilmiş, o da; "ben hakikaten onu ona helâl kılmıştım!" demişti. (En-Nu'man) da ona yüz sopa vurmuştu.²²⁵

Yahya dedi ki, bu (Hadis) Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) nisbet edilir.

225- Ebu Davud, Hudud, 29(4/157); Tirmizi, Hudud, 21(4/54); Ibn Mace, Hudud, 8(2/853); Nesai, Nikah, 70(6/101); Müsned, 4/272, 275-276.

٢٣٣٥ - حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ عَرَفَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - نَحْوَهُ^(٢٢٦).

2335. Bize Sadaka ibnu'l-Fadl rivâyet edip (dedi ki), bize Muhammed b. Ca'fer, Şu'be'den, (O) Ebû Bişr'den, (O) Halid b. Arfata'dan, (O) Habib b. Sâlim'den, (O) en-Nu'man b. Beşir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivâyet etti.²²⁶

«II»

باب الحدِّ كفارة لمن أقيم عليه

21. BÂB

CEZA (HADD),

KENDİSİNE UYGULANAN KİMSE İÇİN KEFFARETTİR

٢٣٣٦ - أَخْبَرَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّمَشَقِيُّ، ثنا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ أُسَامَةَ ابْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ ابْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ أُقِيمَ عَلَيْهِ حَدٌّ غُفِرَ لَهُ ذَلِكَ الذَّنْبُ^(٢٢٦).

2336. Bize Mervân b. Muhammed ed-Dımeşkî haber verip (dedi ki), bize İbn Vehb ve Usâme b. Zeyd, Muhammed ibnu'l-Munkedir'den, (O) İbn Huzeyme b. Sâbit'ten, (O da) babasından (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

226- Ebu Davud, Hudud, 29(4/158); Tirmizi, Hudud, 21(4/54); Nesai, Nikah, 70(6/101); Müsned, 4/277.

"-Kime bir ceza (hadd) uygulanırsa, ona bu (ceza uygulanmasına sebep olan) günâhı bağlanır!"²²⁷

227- Mu'ned, 5/214-215; Mecmâ'u'z-Zevâid, 6/265 (Taberani ve Ahmed'den).

ADAKLAR
VE
YEMİNLER
KİTABI

«ا»

باب الوفاء بالخير

1. BÂB

ADAĞI YERİNE GETİRMEK

٢٣٣٧ - أَخْبَرَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ امْرَأَةً نَذَرَتْ أَنْ تَحْجَّ فَمَاتَتْ، فَجَاءَ أَخُوهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَسَأَلَهُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : لَوْ كَانَ عَلَيْهَا دِينَ أَكُنْتُ قَاضِيَةً؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَاقْضُوا النَّذْرَ، فَالْتَّذَرُ أَحَقُّ بِالْوَفَاءِ^(١).

2337. Bize Sehl b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Ebû Bişr'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki; bir kadın haccetmeyi adanmış, sonra (bu adağını yerine getiremeden) ölmüş. Bunun üzerine kardeşi Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip O'na bunu sormuş. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de ona; "Onun bir borcu olsaydı onu öder miydin?" buyurmuş. O; "evet" demiş. O zaman (Hz. Peygamber); "O halde adağı yerine getir. Çünkü adak, yerine getirilmeye (borçtan) daha layıktır!" buyurmuş.²²⁸

٢٣٣٨ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا حَفْصٌ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي نَذَرْتُ نَذْرًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، ثُمَّ جَاءَ الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: أَوْفِ بِنَذْرِكَ^(١).

2338. Bize Abdullah b. Saîd rivâyet edip (dedi ki), bize Hafs

rivâyet edip (dedi ki), bize Ubeydullah, Nâfi'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Hz. Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ben; "Ya Rasûlullah, ben gerçekten cahiliye döneminde bir adak adamıştım. Sonra (bu adağımı yerine getiremeden) müslümanlık gelmişti, (şimdi nasıl yapayım?)" dedim de O; "Adağını yerine getir" buyurdu.²²⁹

«۲»

باب في كفارة النذر

2. BÂB

ADAĞIN KEFFARETİ HAKKINDA

۲۳۳۹ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُجَرٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الرَّعِينِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: نَذَرْتُ أَخِي أَنْ تَحُجَّ لِلَّهِ مَائِشَةً غَيْرَ مُخْتِمَةٍ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: قُلْ لِأَخِيكَ: فَلْتَحْتِمِزْ وَلْتَرْكَبْ، وَلْتَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ.

2339. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd, Ubeydullah b. Zahr'dan, (O), Ebû Saîd er-Ruaynî'den, (O) Abdullah b. Mâlik'ten, (O da) Ukbe b. Amir el-Cüheni'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Kızkardeşim Allah rızası için yaya olarak ve başına örtü almayarak haccetmeyi adamıştı. Ben de bunu Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirmiştim de O, şöyle buyurmuştu: "Kızkardeşine söyle de başına örtü alsın, bineğe binsin ve üç gün oruç tutsun!"²³⁰

229- Buhari, Eyman, 29(7/233); Müslim, Eyman, 27(3/1277); Ebu Davud, Eyman, 32(3/242); Nesai; Eyman, 36(7/20); Tirmizi, Nuzûr, 11(4/112-113); İbn Mace, Keffârât, 18(1/687); Müsned, 1/37, 2/20.

230- Ebu Davud, Eyman, 23(3/233); Nesai, Eyman, 33(7/19); Tirmizi, Nuzûr, 16(4/16); İbn Mace, Keffaret, 20(1/689); Müsned, 4/145, 149, 151. Bu Hadisin şahidleri için bkz. Buhari, Cezau's-Sayd, 27(2/220); Müslim, Nuzûr, 11(2/1264).

٢٣٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّبَالِيُّ، ثنا هَمَّامٌ، أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ أُخْتَ عُقْبَةَ نَذَرَتْ أَنْ تَمْشِيَ إِلَى الْبَيْتِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنْ نَذْرِ اخْتِكَ، لِتَرْكَبَ وَلْتَهْدِ هَذَا^(٢٣١).

2340. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisi haber verip (dedi ki), bize Hemmâm rivâyet edip (dedi ki), bana Katâde, İkrime'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) haber verdi ki; Ukbe'nin kızkardeşi Kâbe'ye yaya gitmeyi adanmış da Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş:

"Şüphe yok ki, kızkardeşinin adağına Allah'ın ihtiyacı yoktur! O, bineğe binsin ve Kâbe'ye bir kurbanlık "hedy" göndersin!"²³¹

٢٣٤١ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَدْرَكَ شَبْحًا يَمْشِي بَيْنَ ابْنَيْهِ فَقَالَ: مَا شَأْنُ هَذَا الشَّيْخِ؟ فَقَالَ ابْنَاهُ: نَذَرْتُ أَنْ تَمْشِيَ. فَقَالَ: أَرَكَبُ، فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكَ، وَعَنْ نَذْرِكَ^(٢٣٢).

2341. Bize Saîd b. Mansûr rivâyet edip (dedi ki), bize Abdulaziz b. Muhammed, Amr b. Ebî Amr'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebû Hüreyre'den (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (yolda) iki oğlunun arasında yürüyen bir ihtiyar görmüş ve "Bu ihtiyarın durumu nedir?" buyurmuş. Oğulları; "yürümeyi adadı!" demişler. Bunun üzerine (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş:

"Bineğe bin. Çünkü sana ve senin adağına Allah'ın ihtiyacı yoktur!"²³²

231- Ebu Davud, Eyman, 23(3/234); Müsned, 1/239, 253, 311.

232- Müslim, Nezr, 10(3/1264); Ebu Eyman, 23(3/235); İbn Mace, Keffârât, 20(1/689); Müsned, 2/373.

«۳»

باب لا نذر في معصية الله

3. BÂB

ALLAH'A İSYAN HUSUSUNDA ADAK ADAMA YOKTUR

٢٣٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا وَفَاءَ لِنَذْرِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ^(۱).

2342. Bize Ebû Nuaym haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyûb'dan, (O) Ebû Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Muhelleb'den, (O da) İmrân b. Husayn'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: *"Ne Allah'a isyan hususunda, ne de insanoğlunun sahip olmadığı şeyler hususunda adanılan adağı yerine getirmek yoktur!"*²³³

AÇIKLAMA

Adak ("nezr"), bir kimsenin, Allah'ın (Celle Celaluhu) rızasını kazanmak, O'na yaklaşmak maksadıyla mübah olan bir işi yapmayı kendisine vacib kılması demektir. Kur'an-ı Kerim'de adakların yerine getirilmesi emredilmekte²³⁴ ve iyilerin bir vasfı olarak onların adağı yerine getirmeleri zikredilmektedir.²³⁵ Binaenaleyh, adanan bir adağın yerine getirilmesi gerekir. Bununla beraber Allah'a (Celle Celaluhu) isyan olan hususlarda adak adamak haramdır. Böyle bir adak adandığında O yerine getirilmez. Yukarıdaki Hadis bunu gös-

233- Nesai, Eyman, 31(7/18); İbn Mace, Keffârât, 16(1/686). Ayrıca bkz. 2508. Hadis.

234- Hac Sûresi, 29.

235- İnsan Sûresi, 7.

termektedir. Bu durumda, yani haram bir şeyi yapmayı adamak gibi isyan içeren bir adak adanıp da o yerine getirilmediğinde, keffâretin gerekip gerekmediği konusunda ihtilâf vardır. Hanefîlerle bazı Şafiîler ve Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyh*), ilgili Hadislere dayanarak bu durumda keffâretin gerekeceğini söylemişlerdir. Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) ve Şâfiî'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise bu durumda keffâret gerekmez. Bu görüşte olanlar, isyan içeren adağın yapılmayıp, bunun yerine keffâret gerekeceğini gösteren Hadislerin zayıf olduğu görüşündedirler. Yukarıdaki Hadis, adama esnasında sahip olunmayan bir şeyin adanması halinde onun da yerine getirilmeyeceğini göstermektedir.

٢٣٤٣ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ الْأَيْلِيِّ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِيعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يَعْصِهِ⁽²³⁶⁾.

2343. Bize Hâlid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Mâlik, Talha b. Abdilmelik el-Eyli'den, (O) el-Kasım b. Muhammed'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Kim Allah'a itaat etmeyi adarsa o O'na itaat etsin; kim de Allah'a isyan etmeyi adarsa o O'na isyan etmesin!"²³⁶

«٤»

باب من نذر أن يطلي في بيت المقدس
أيجزئه أن يطلي بمكة؟

4. BÂB

236- Buhari, Eyman 28(7/233); Ebu Davud, Eyman, 22(3/232); Tirmizi, Nuzûr, 2(4/104); Nesai, Eyman, 27-28(7/16); Ibn Mace, Keffârât, 16(1/687); Muvatta, Nuzûr, 8(2/476); Müsned, 6/36, 41, 224.

BEYTU'L-MAKDİS'TE NAMAZ KILMAYI ADAYAN KİMSEYE MEKKE'DE NAMAZ KILMASI YETER Mİ?

٢٣٤٤ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي بَقِيَّةٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي نَذَرْتُ أَنْ فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكَ أَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ؟ فَقَالَ: صَلِّ هَهُنَا، فَأَعَادَ عَلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: فَشَأْنُكَ إِذْنٌ؟

2344. Bize Hacâc b. Minhâl rivâyet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, öğretmen Habib b. Ebî Bakıyye'den, (O) Atâ b. Ebî Rebâh'tan, (O da) Câbir b. Abdillâh'tan (naklen) rivâyet etti ki, bir adam; "yâ Rasûlullah, ben hakikaten, eğer Allah sana (Mekke'nin) fethini müyesser kılarsa, Beytu'l-Makdis'te namaz kılmayı adamıştım, (şimdi nasıl yapayım?)" demiş. O da; "*Burada namaz kıl!*" buyurmuş. (Adam ise adağını) O'na üç defa tekrar etmiş. Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "*O halde işine (sen karar ver, istediğin gibi yap!)*" buyurmuş.²³⁷

«0»

باب النهي عن النذر

5. BÂB

ADAK ADAMA YASAĞI

٢٣٤٥ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ

237- Ebu Davud, Eyman, 24(3/236); Müsned, 3/363); Müstedrek, 4/304-305.

اللّٰهُ بْنُ مُرَّةَ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -: إِنَّ النَّذْرَ لَا يَرُدُّ شَيْئًا، وَإِنَّمَا يَخْرُجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيلِ الشَّحِيحُ⁽¹⁾.

2345. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Ebû Avâne, Mansûr'dan, (O) Abdullah b. Mürre'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki, adak adama, (olacak) hiçbir şeyi geri çevirmez. Onunla sadece hırs sahibi cimriden (birşeyler) çıkarılır!"²³⁸

AÇIKLAMA

"Şu işim olursa şu kadar para sadaka vereceğim!" gibi dünyevi bir maksatla adakta bulunmak mekrûhtur. Hatta bunu, işin adak sayesinde olacağına inanarak yapma halinde adak adama haram olur. İbadet ve taatler sadece yüce Allah'ın (Celle Celaluhu) rızasını kazanma gayesiyle yapılır. Bu sebeple dünyevi bir maksatla adak adama, ibadet ve tâatın ruhuna aykırı olur. Zikredilen inançla adak adama ise insanı tehlikeye sokar. Adak adamayı meneden ve kınayan Hadislerin, bu tür adaklar hakkında olduğu söylenmiştir. Diğer taraftan bir şeyin olmasında veya olmamasında adak adamanın hiçbir etkisi yoktur. Adak kaderi değiştiremez. Allah Azze ve Celle ne takdir etmişse, o olur.

«1»

باب النهي عن أن يحلف بغير الله

6. BÂB

ALLAH'TAN BAŞKASININ ADINA YEMİN ETME YASAĞI

238- Buhari, Eyman, 26(7/232); Müslim, Nezir, 2(3/1260-1261); Ebu Davud, Eyman, 21(3/231-232); Nesai, Eyman, 24-25(7/15); İbn Mace, Keffârât, 15(1/686); Müsned, 2/61, 118.

٢٣٤٦ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَدْرَكَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، وَهُوَ يَسِيرُ فِي رَكْبٍ، وَهُوَ يَحْلِفُ بِأَبِيهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَحْلِفُوا بِآبَائِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا، فَلْيَحْلِفْ بِاللَّهِ أَوْ لِيَصُتْ^(٢٣٩).

2346. Bize el-Hakem ibnu'l Mübârek haber verip (dedi ki), bize Mâlik b. Enes, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir yolculukta) Ömer'e kavuşmuştu. O bir süvari topluluğu içinde babasının adına yemin ederek yol alıyordu. O zaman Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Şüphesiz Allah sizi babalarınızın adına yemin etmekten menediyor. Bu sebeple kim yemin edecekse Allah adına yemin etsin, veya sussun!"²³⁹

«٧»

بَاب فِي الْإِسْتِثْنَاءِ فِي الْيَمِينِ

7. BÂB

YEMİNDE İSTİSNA PAYI BIRAKMA HAKKINDA

٢٣٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنْ شَاءَ اللَّهُ، فَقَدْ اسْتَشْنَى^(٢٤٠).

2347 Bize Ebu'l-Velîd et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize

239- Buhari, Eyman, 4(7/221); Müslim, Eyman, 3(3/1267); Ebu Davud, Eyman, 5(3/222), Nesai, Eyman, 4-5(7/4-5); Tirmizi, Nuzûr, 8(4/110); İbn Mace, Keffârât, 2(1/677); Muvatta, Nuzûr, 14(2/480); Müsned, 2/11, 142.

Hammâd b. Seleme, Eyyûb'dan, (O) Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "*Kim birşey için and içer, sonra da "inşaallah!" derse, o istisna payı bırakmış demektir!"*"²⁴⁰

٢٣٤٨ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجٌ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا أَيُّوبُ، عَنْ نَافِعٍ،
عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنْ
شَاءَ اللَّهُ، فَهُوَ بِالْخِيَارِ: إِنْ شَاءَ فَعَلَ، وَإِنْ شَاءَ لَمْ يَفْعَلْ.^(١)

2348. Bize Haccâc haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivâyet edip (dedi ki), bize Eyyûb, Nâfi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "*Kim birşey için andiçer, sonra da; "inşaallah!" derse, o muhayyerdir, (serbesttir). Dilerse (yemin ettiği şeyi) yapar, dilerse yapmaz."*"²⁴¹

«A»

باب القسم يمين

8. BÂB

ANDİÇMEK YEMİNDİR

٢٣٤٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي يُونُسُ،
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -
قَالَ لِأَيِّ بَكْرٍ: لَا تَقْسِمَ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْحَدِيثُ فِيهِ طَوْلٌ.^(١)

240- Ebu Davud, Eyman, 11(3/225); Nesai, Eyman, 39(7/23); Tirmizi, Nuzûr, 7(4/108); Müs-ned, 2/10,

241- Ebu Davud, Eyman, 11(3/225); Nesai, Eyman, 18(7/12; İbn Mace, Keffârât, 6(1/680); Müs-ned, 2/6, 48, 153.

2349. Bize Abdullah b. Sâlih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivâyet edip (dedi ki), bana Yûnus, İbn Şihâb'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki; Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Ebû Bekr'e, (bir rüyayı yorumladıktan sonra Hz. Peygamber'den, isabet ve hata ettiği yerleri açıklamasını yemin ederek istediğinde); "*Andiçme!*" buyurmuştu.²⁴²

Ebû Muhammed (ed-Dârimî); "Bu Hadisin (asıl rivâyeti) biraz uzundur!" dedi.²⁴³

AÇIKLAMA

"Allah'a andiçerim", "Allah'a yemin ederim" demek ile sadece "andiçerim", "yemin ederim" demenin yemin sayılıp sayılmamaları konusunda farklı görüşler vardır. Hanefilere göre bu ifadelerin hepsi, onlar söylenirken yemin etmeye niyet edilmemiş de olsa, yemin sayılırlar. İmam Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*), "andiçerim", "yemin ederim" ifadelerinin, yemin etmeye niyet edilmesi halinde yemin olacaklarını söylemiştir. İmâm Şâfi'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise bu son ifadeler, onlarla yemine niyet edilse de yemin olmazlar. "Allah'a andiçerim" ifadesi de, ancak yemine niyet edilerek söylendiğinde yemin olur.

«٩»

باب من حلف على يمين
فأرى غيرها خيرا منها

9. BÂB

**BİRŞEY İÇİN YEMİN EDEN, SONRA DA BAŞKASINI
ONDAN DAHA HAYIRLI GÖREN KİMSE**

242- Buhari, Eyman, 9(7/223), muallak olarak); Ebu Davud, Eyman, 13(43/226); Müsned, 1/219. Ayrıca 2162. Hadise bkz.

243- Bu Hadisin uzun bir rivayeti için bkz. 2162. Hadis.

٢٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو - وَهُوَ ابْنُ مُرَّةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو زَمَنَ الْجَمَاجِمِ، يُحَدِّثُ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ فَحَلَفَ أَنْ لَا يُعْطِيَهُ شَيْئًا، ثُمَّ قَالَ: لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَلْيَاتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ وَلْيَكْفِرْ عَنْ يَمِينِهِ^(٢٤٥).

2350. Bize Ebu'l Velîd et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Amr'dan -ki O, İbn Murre'dir-, O'nun şöyle dediğini rivâyet etti: Ben, Abdullah b. Amr adlı bir adamı el-Cemâcîm zamanında²⁴⁴ anlatırken işitmiştim, O şöyle demişti: Bir adam Adiyy b. Hâtîm'den (birşey) istemiş, O da (ona verebileceği şeyleri bildirmişti. Ama adam onları kabul etmemişti. Bundan dolayı Adiyy kızmış ve (ona) hiçbir şey vermeyeceğine yemin etmişti. Sonra (adam Adiyy'in vereceği şeylere razı olmuş, bunun üzerine Adiyy de) şöyle demişti: Ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Kim birşey için yemin eder de sonra başkasını ondan daha hayırlı görürse, o, daha hayırlı olanı yapsın ve yemininden dolayı keffâret versin!" bu-yururken işitmiş olmasaydım, (yeminimi bozup sana hiçbir şey vermezdim).²⁴⁵

٢٣٥١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، ثنا الْحَسَنُ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُمْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنُ سُمْرَةَ لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنْ أُعْطِيتَهَا عَنْ مَسْأَلَةٍ وَكَلْتَ إِلَيْهَا وَإِنْ أُعْطِيتَهَا مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أُعِنْتَ عَلَيْهَا، فَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا، فَكْفَرْ عَنِّي يَمِينِكَ، وَآتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ^(٢٤٦).

244- Bununla, muhtemelen, Haccac ile İbnu'l-Eş'as arasında Kufe'ye yakın bir yer olan Deyru'l-Cemacim'de meydana gelen savaş zamanı kastedilmektedir.

245- Müslim, Eyman, 15(3/1272); Nesai, Eyman, 16(7/10-11); İbn Mace, Keffârât, 7(1/681); Müsned, 4/256-259; Tayâlisî, s. 138.

2351. Bize Muhammed ibnu'l-Fadl haber verip (dedi ki), bize Cerir b. Hâzim rivâyet edip (dedi ki), bize el-Hasan rivâyet edip (dedi ki), bize Abdurrahman b. Semûre rivâyet edip dedi ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Abdurrahman b. Semûre! Başkan olmayı isteme! Çünkü o sana (senin) istemenle verilirse, sen onunla yalnız bırakılırsın, ama o sana (senin) istemen olmaksızın verilirse, sana onun (güzелce yapılması) için yardım edilir. Ayrıca birşey için yemin edip de sonra başkasını ondan daha hayırlı gördüğünde, yemininden dolayı keffâret ver ve daha hayırlı olanı yap!"²⁴⁶

٢٣٥٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ
الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - . فَذَكَرَ
نَحْوَهُ^(١).

2352. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Süfyân, Yûnus'tan, (O) el-Hasan'dan, (O da) Abdurrahman b. Semûre'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:... Sonra (Süfyân) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini zikretti.²⁴⁷

«١٠»

باب اذا كان على الرجل رقبة مؤمنة

10. BÂB

KİŞİNİN MÜ'MİN BİR KÖLE ÂZÂD ETMESİNİN GEREKLİ OLDUĞU ZAMAN

246- Buhari, Eyman, 1(7/216); Müslim, Eyman 19(3/1273); Müsned, 5/63; Nesai, Eyman, 15(7/10).

247- Buhari, Ahkâm, 6(8/106); Müslim, Eyman, 19(3/1274); Ebu Davud, Eyman, 17(3/229); Nesai, Eyman, 16(7/11); Tirmizi, Nuzûr, 5(4/106); Müsned, 5/61, 62.

٢٣٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الشَّرِيدِ، قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقُلْتُ: إِنَّ عَلَى أُمِّي رَقَبَةً، وَإِنَّ عِنْدِي جَارِيَةً سَوْدَاءَ وَبَيْتَةً، أَفَتَجْزِي عَنْهَا؟ قَالَ: ادْعُ بِهَا، فَقَالَ: أَتَشْهَدِينَ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ: أَعْتَقَهَا فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ^(٢٤٨).

2353. Bize Ebu'l-Velîd et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Muhammed b. Amr'dan, (O) Ebû Seleme'den, (O da) eş-Şerîd'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Ben Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip; "muhakkak ki annemin bir köle âzâd etmesi gerekiyor. Benim ise hakikaten Nûb'lu²⁴⁸ siyah bir cariyem var. Şimdi bu onun için yeter mi?" demiştim de O; "Onu (buraya) çağır" buyurmuş, (gelince) de; "Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şehâdet ediyor musun?" diye sormuştu. O da; "evet" demişti. (O zaman Hz. Peygamber); "Onu âzâd et! Çünkü o mü'min bir kadındır" buyurmuştu.²⁴⁹

AÇIKLAMA

Bazı günahların, kusurların bağışlanıp silinmesi için meşrû kılınan çarelere "keffâret" denir. Nezrin yerine getirilmemesi ile yeminin bozulmasının keffâreti için şunlardan biri yapılır: Bir köle azâd etmek, on yoksul duyurmak veya on yoksul giydirmek. Bunlardan birini yapmaya güç yetiremeyen kimse üç gün oruç tutar²⁵⁰ Bu keffâret için âzâd edilecek kölenin müslüman olmasının şart olup olmadığı hususunda farklı görüşler vardır. Mâlik, Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel (Rahmetullahi Aleyhim ecmain), yukarıdaki Hadise ve ilgili diğer Hadislere dayanarak onun müslüman olmasının gerektiğini söylemişlerdir. Hanefîlere göre ise, âzâd edilecek kölenin müslüman ol-

248- Nub'lar, Sudan'da yaşayan zenci bir topluluktur.

249- Ebu Davud, Eyman 19(3/230); Nesai, Vesaya, 8(6/211); Müsned, 4/222, 388, 389.

250- Bkz. Maide Sûresi, 89.

ması şart değildir. Onların delili, Mâide Sûresinin, mutlak olarak "bir köle âzâd etme"yi emreden 89. Ayetidir. Hanefilere göre bu konudaki Hadisler "haber-i vahîd" oldukları için Kur'an'ın mutlak hükmünü takyîd edemezler. Aslında söz konusu Hadislerin mutlak nezir veya yemin keffâretine delâletleri de kesin değildir. Bu Hadislerin bazı rivâyetlerinde görülmektedir ki, âzâd edilecek kölenin mü'min olup olmadığının araştırılması, mü'min bir özel âzâd etmenin nezredilmiş olmasından dolayıdır. Yukarıda Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) koyduğu başlıkta bu hususa işaret var gibidir.

«||»

باب الرجل يحلف على الشيء، وهو يورثك على يمينه

11. BÂB

ADAM BİRŞEY İÇİN, YEMİNİNDE KARŞISINDAKİNİN
ANLADIĞINDAN BAŞKASINI NİYET EDEREK
ANDİÇEBİLİR (Mİ?)

٢٣٥٤ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا هُشَيْمٌ، أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَمِينُكَ عَلَى مَا صَدَقْتَ بِهِ صَاحِبَكَ^(٢٥١).

2354. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Huşeym rivâyet edip (dedi ki), bize Abdullah b. Ebî Sâlih, babasından, (O da) Ebû Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Senin yeminin, (kendisiyle konuşmakta olduğun) arkadaşının, seni doğruladığı (*mânâ*) üzerine (gerçekleşir)!"²⁵¹

251- Müslim, Eyman 20(3/1274); Ebu Davud, Eyman, 8(3/224); Tirmizi, Ahkam, 19(3/636); İbn Mace, Keffârât, 14(1/686); Müsned, 2/228, 331; Dârekutnî, 4/157.

ACIKLAMA

Bu Hadis, yeminin, yemin eden kimsenin muhatabının anladığı mânâda geçerli olacağını, insanın zahiren birşey söyleyip içinden başka birşey niyet etmesinin yemininde etkili olmayacağını göstermektedir. Aliyyu'l-Karî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) Hanefî âlimlerden nakline göre bu Hadis, (hasım ve dâvâcı gibi) yemin ettirme hakkı olan bir kimsenin yemin ettirmesi hakkındadır. Yemin ettirme hakkı olmayan bir kimsenin yemin ettirmesi durumunda ise, yemin edenin niyeti geçerlidir. Yani o, yemininde dıştan birşey söyleyip, içinden başka birşey niyet edebilir, yani "tevriye" yapabilir. Nevevî (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bunun, hâkîmin veya vekilinin yemin ettirmesi hakkında olduğunu, onlardan başkasının yemin ettirmesi halinde yemin edenin niyetinin geçerli olacağını bildirmektedir. Bununla beraber, hâkim veya vekilinden başkasının yemin ettirmesi halinde de, bir hak sahibinin hakkı zâyi olacaksa, "tevriye" yapmak caiz değildir.

«۱۲»

باب بآي أسماء الله خلعت لكم

12. BÂB

ALLAH'IN İSİMLERİYLE YAPILAN YEMİNDE DURMAK

۲۳۵۵ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كَانَتْ يَمِينُ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - الَّتِي يَخْلِفُ بِهَا: لَا وَمَقْلَبِ الْقُلُوبِ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ.

2355. Bize Ubeydullah b. Mûsa, Süfyân'dan, (O) Mûsa b. Ukbe'den, (O) Sâlim'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'ın (çoğu kere) kendisiyle andığı yemin şuydu: "Hayır, kalpleri evirip çeviren kimseye andolsun ki..."²⁵²

²⁵²- Buhari, Eyman, 3(7/217); Ebu Davud, Eyman, 12(3/225); Nesai, Eyman, 1(7/3); Tirmizi, Nuzûr, 12(4/113); İbn Mace, Keffârât, 1(1/677); Muvatta, Nuzûr, 15(2/480, belağ olarak); Müsned, 2/67, 68,127.

DIYETLER KİTABI

«ا»

باب الحية في قتل العمد

1. BÂB

BİLE BİLE ÖLDÜRMEDE DİYET

٢٣٥٦ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، عَنِ الْحَارِثِ ابْنِ فُضَيْلٍ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي الْمَوْجَاءِ السُّلَمِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: مَنْ أَصِيبَ بِدَمٍ أَوْ خَبَلٍ - وَالْخَبْلُ: الْجَرْحُ - فَهُوَ بِالْخِيَارِ بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ، فَإِنْ أَرَادَ الرَّابِعَةَ فَخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ: بَيْنَ أَنْ يَفْتَضَّ، أَوْ يَغْفُو، أَوْ يَأْخُذَ الْعَقْلَ، فَإِنْ أَخَذَ مِنْ ذَلِكَ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ عَدَا بَعْدَ ذَلِكَ، فَلَهُ النَّارُ خَالِدًا فِيهَا مُخَلَّدًا.

2356. Bize Yazid b. Hârûn haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, el-Hâris b. Fuday'dan, (O) Süfyân b. Ebî'l-Avcâ' es-Sülemi'den, (O da) Ebû Şureyh'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle bu-yururken işittim: "Kime bir kan (yani öldürme) veya "habl" -ki "habl", "yaralama" demektir-, belâsı ulaşırsa o, şu üç şeyden birini, yani kısas etmeyi veya bağışlamayı yahut diyet almayı seçmede serbesttir. Artık o dördüncü (başka birşey) isterse, ona engel olunur. Ayrıca o, bunlardan birşey alır, ondan sonra da haddini aşarsa, ona ebedi kılınarak içinde sonsuza kadar kalacağı Cehennem vardır!"²⁵³

ACIKLAMA

İslâm Hukuku'nda başlıca üç çeşit ceza vardır: Hadd, Ta'zir ve Kısâs ile Diyet. Kısas, bazı suçlarda suç işleyene işlediği suçun aynısı

253- Ebu Davud, Diyât, 3/4169; İbn Mace, Diyât, 3/2876; Müsned, 4/31. Bu Hadis za-yıftır. Senedindeki Süfyan zayıf bir ravidir. Muhammed b. İshak da mudellis olup, "an" eda si-gası kullanmıştır. Bkz. Mizanul-İtidal, 2/170.

olarak verilen cezadır. Bir insanı bile bile öldürenin öldürülmesi, bir uzvu kesenin uzvunun kesilmesi gibi. Diyet ise, bir insanın öldürülmesinin veya yaralanmasının karşılığı olarak verilen maldır. Kısâs ve diyet cezalarının, ilgili kitaplarda geniş olarak ele alınan birçok tafsilâtı vardır. Bu bölümde bunlardan bir kısmı görülecektir. Hak sahibi kimse kısas ve diyet cezalarını uygulatabileceği gibi, onları tamamen affedebilir de. Nitekim yukarıdaki Hadis de bunu göstermektedir.

٢٣٥٧ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ
ابْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ وَكَانَ فِي كِتَابِهِ:
أَنْ مَنْ اعْتَبَطَ مُؤْمِنًا قَتْلًا عَنْ بَيِّنَةٍ^(١)، فَإِنَّهُ قَوْدٌ يَدْنِيهِ إِلَّا أَنْ يَرْضَى أَوْلِيَاءُ
الْمَقْتُولِ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: اعْتَبَطَ: قَتَلَ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ^(٢).

2357. Bize el-Hakem b. Mûsa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti ki; O şöyle demiş: Bana ez-Zûhrî, Ebu Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine (bir mektup) yazmıştı. Mektubunda şu da vardı: "Şüphe yok ki, kim bir mü'mini delilsiz bir şekilde sebepsiz yere öldürürse, onun (cezası), öldürülen kimsenin velilerinin (diyet almaya veya bağışlamaya) razı olmaları hariç, kendisinin kısas edilmesidir."²⁵⁴

Ebû Muhammed (ed-Dârimî) şöyle dedi: "İtebeta: "Sebepsiz yere öldürdü", "bir hastalık veya gerektirici bir sebep yokken öldürdü" demektir."

«٢»

باب في القسامة

2. BÂB KASÂME HAKKINDA

٢٣٥٨ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، ثنا بُشَيْرُ بْنُ يَسَارٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَسْمَةَ، قَالَ: خَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَهْلٍ أَحَدُ بَنِي حَارِثَةَ إِلَى خَيْبَرَ مَعَ نَفَرٍ مِنْ قَوْمِهِ يُرِيدُونَ الْمَيْمَةَ بِخَيْبَرَ، قَالَ: فَعُدَى عَلَى عَبْدِ اللَّهِ فَقُتِلَ فُتِلَتْ عُنُقُهُ، حَتَّى نَجَعَ، ثُمَّ طُرِحَ فِي مَنَهْلٍ مِنْ مَنَاهِلِ خَيْبَرَ، فَاسْتَصْرَخَ عَلَيْهِ أَصْحَابُهُ فَاسْتَخْرَجُوهُ فَغَيَّسُوهُ، ثُمَّ قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - الْمَدِينَةَ فَتَقَدَّمَ أَخُوهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَهْلٍ، وَكَانَ ذَا قَدَمٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، وَابْنَا عَمِّهِ مَعَهُ حُوَيْصَةُ بْنُ مَسْعُودٍ وَمُحَيِّصَةُ، فَتَكَلَّمَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ - وَكَانَ أَحَدَهُمْ سِنًا، وَهُوَ صَاحِبُ الدَّمِ وَذَا قَدَمٍ الْقَوْمِ، فَلَمَّا تَكَلَّمَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: الْكِبَرُ الْكِبَرُ. قَالَ: فَاسْتَأْخَرَ فَتَكَلَّمَ حُوَيْصَةُ وَمُحَيِّصَةُ، ثُمَّ هُوَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: تَسْمُونَ قَاتِلَكُمْ، ثُمَّ تَخْلِفُونَ عَلَيْهِ خَمْسِينَ يَمِينًا، ثُمَّ نُسَلِمُهُ إِلَيْكُمْ.

قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كُنَّا لِنُخْلِفَ عَلَى مَا لَا نَعْلَمُ، مَا نَذَرِي مَنْ قَتَلَهُ، إِلَّا إِنَّ الْيَهُودَ عَدُونَا وَبَيْنَ أَظْهُرِهِمْ قُتِلَ. قَالَ: فَيَخْلِفُونَ لَكُمْ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لِبِرَاءُ مِنْ دَمِ صَاحِبِكُمْ ثُمَّ يُرَوُّونَ مِنْهُ. قَالُوا: مَا كُنَّا لِنَقْبَلَ أَيْمَانَ يَهُودَ، مَا فِيهِمْ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ يَخْلِفُوا عَلَى إِيْمٍ. قَالَ: فَوَدَاهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ عِنْدِهِ بِمِائَةِ نَاقَةٍ^(١).

2358. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşî rivâyet edip (dedi ki), bize Yezîd b. Zurey' rivâyet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak rivâyet edip (dedi ki), bize Buşeyr b. Yesâr, Sehl b. Ebî Hasme'den, O'nun şöyle dediğini rivâyet etti: Hâriseoğulları'ndan bir kimse olan Abdullah b. Sehl b. Ebî Hasme, Hayber'den yiyecek almak maksadıyla kabilesinden bir toplulukla beraber Hayber'e çıkıp gitmişti. (Sehl) sözüne şöyle devam etti: Derken Abdullah'a zulmedilip öldürülmüştü; boynu, can damarı kesilinceye kadar bükülmüş, sonra Hayber'in su kaynaklarından bir

kaynağa atılmıştı. Bunun üzerine arkadaşları onun için yardım istemişler ve onu çıkarıp defnetmişler, ardından da Medine'ye Rasûlullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) huzuruna gelmişlerdi. O zaman (Abdullah'ın) kardeşi Abdurrahman b. Sehl -ki, O'nun Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ile eski tanışıklığı vardı- ve beraberindeki amcaoğulları Huvayyisa b. Mes'ûd ile Muhayyisa öne çıkmışlar, Abdurrahman da konuşmaya başlamıştı. O onların yaşça en küçükleri idi. Kan sahibi (yani kısas talebi hakkına sahip) ve topluluktan eski tanışıklığı olan kimse de O idi. O konuşmaya başlayınca Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "*En büyüğü (öne geçir), en büyüğü (öne geçir!)*" buyurmuştu. (Sehl) sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine O geri çekilmiş ve Huveyyisa, Muhayyisa, sonra da O (olmak üzere) konuşmuşlar, Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "*Katilinizin ismini verirsiniz. Ardından aleyhine elli yemin edersiniz. Sonra biz onu size teslim ederiz!*" buyurmuştu. Onlar şöyle cevap vermişlerdi: "Ya Rasûlullah, biz bilmediğimiz şey için yemin edemeyiz. Onu kimin öldürdüğünü bilmiyoruz. Şu kadar var ki, yahûdiler düşmanımızdır ve o onların arasında öldürüldü!" (Hz. Peygamber de) şöyle buyurmuştu: "*O halde onlar sizin için Allah'a, kendilerinin sizin arkadaşınızın kanını (akıtmakla) ilgilerinin gerçekten olmadığına dair yemin ederler, sonra onunla ilgilerinin olmadığına hükmedilir!*" Onlar da; "biz yahûdilerin yeminlerini kabul edemeyiz. Onlarda olan (küfür), bir günâh için yemin etmelerinden daha çoktur!" demişlerdi. (Sehl) sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) onun diyetini yanındaki (zekât develerinden) yüz deve olarak vermişti.²⁵⁵

AÇIKLAMA

"Kasâme", bir yerde, katili bilinmeyen öldürülmüş bir kimse bulunduğunda o yer halkından elli kimsenin özel surette yaptıkları yemine veya o yer halkından bir kısmının yapacağı elli yemine denir.

255- Buhari, Diyât, 22(8/42); Müslim, Kasame, 5(3/1294); Ebu Davud, Diyât, 8,9(4/177, 178); Nesai, Kasame, 4(8/11); Tirmizi, Diyât, 23(4/30-31); İbn Mace, Diyât, 28(2/892); Muvatta, Kasame, 1(2/877); Müsned, 4/2-3.

Sünnetle meşrû kılınan "kasâme"nin birtakım adli, idâri ve ictimai hikmetleri vardır. Bunların arasında, bir yer sakinlerinin, bulundukları yerin güvenliğiyle ilgilenmelerini, bunun şuurunda olmalarını, bir olay vukuunda yardıma koşmalarını ve suçun faili meçhûl kalmamasını sağlama, öldürülenin aile ve akrabasının muşibetlerini hafifletme hususları zikredilebilir.²⁵⁶

«۳»

باب القود بين الرجال والنساء

3. BÂB

ERKEKLERLE KADINLAR ARASINDA KISAS

۲۳۵۹ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ، وَكَانَ فِي كِتَابِهِ: **إِنَّ الرَّجُلَ يُقْتَلُ بِالْمَرْأَةِ** (۱).

2359. Bize el-Hakem b. Musa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti (ki, O şöyle demiş):

Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine (bir mektup) yazmıştı. Mektubunda şu da vardı:

"-Şüphe yok ki, erkek, (öldürdüğü) kadına karşılık öldürülür!"²⁵⁷

256- Bkz. Hukuk-u İslamiyye, 3/156 vd.

257- Nesai, Kasame, 44(8/52). Bkz. 1628. Hadis.

«ع»

باب كيف العمل في القود؟

4. BÂB

KISASTA UYGULAMA NASILDIR?

٢٣٦٠ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، ثنا هَمَّامٌ، ثنا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ، : أَنَّ جَارِيَةً
رَضَ رَأْسَهَا بَيْنَ حَجَرَيْنِ، فَقِيلَ لَهَا: مَنْ فَعَلَ بِكَ هَذَا. فَلَانٌ. أَفَلَانٌ؟ حَتَّى
سُمِّيَ الْيَهُودِيُّ، فَأَوْمَاتَ بِرَأْسِهَا، فَبُعِثَ إِلَيْهِ فَجِئَ بِهِ، فَأَعْتَرَفَ، فَأَمَرَ بِهِ
النَّبِيُّ - ﷺ - فَرَضَ رَأْسَهُ بَيْنَ حَجَرَيْنِ^(٢٥٨).

2360. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Hemmâm rivâyet edip (dedi ki), bize Katâde, Enes'ten (naklen) rivâyet etti ki, bir kızın başı iki taş arasında ezilmişti de, ona (canı çıkmadan önce); "bunu sana kim yaptı, falan mı, falan mı?" denilmiş, nihayet (başını ezen) yahûdî'nin ismi söylenmiş, o da başıyla ("evet" diye) işaret etmişti. Bunun üzerine o (yahûdîye adam) gönderilip getirilmiş, o da itiraf etmişti. O zaman Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onunla ilgili emrini vermiş ve başı iki taş arasında ezilmişti.²⁵⁸

AÇIKLAMA

Bu Hadis kısasın, öldürülen kimsenin öldürüldüğü şekilde yapılmasının caiz olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhûru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefiler ise, ilgili diğer nasslara dayanarak, kısasın sadece kılıçla (silâhla) yapılabileceğini söylemişlerdir.

258- Buhari, Husâmât, 1(3/89); Müslim, Kasame, 17(3/1300); Ebu Davud, Diyât, 10(4/180); Nesai, Kasame, 10(8/20); Tirmizi, Diyât, 6(4/15); İbn Mace Diyât, 24(2/889); Müsned, 3/193, 262, 269.

«0»

باب لا يقتل مسلم بكافر

5. BÂB

MÜSLÜMAN, KÂFİRE KARŞILIK ÖLDÜRÜLMEZ

٢٣٦١ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، أَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ، قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيِّ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، هَلْ عَلِمْتَ شَيْئًا مِنَ الْوَحْيِ إِلَّا مَا فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى؟ قَالَ: لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ، وَبَرَأَ النَّسَمَةَ، مَا أَعْلَمُهُ إِلَّا فَهْمًا يُعْطِيهِ اللَّهُ الرَّجُلَ فِي الْقُرْآنِ، وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ قُلْتُ: وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ؟ قَالَ: الْعَقْلُ وَفِكَاكُ الْأَسِيرِ، وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِمُشْرِكٍ^(١).

2361. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Cerir, Mu-tarriftan, (O) eş-Şa'bî'den, (O da) Ebû Cuheyfe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ali'ye; "yâ mü'minlerin emiri! Yüce Allah'ın Kitab'ında olanların dışında vahiyden birşey biliyor musun?" dedim, şöyle cevap verdi: "Hayır! Taneyi yaran, canlıyı yaratan (Allah'a) yemin olsun ki, bunu bilmiyorum. Ancak Allah'ın bir adama Kur'an hakkında verdiği anlayışa ve şu sâhifede olanlara (sahibim)". "Peki bu sâhifede ne var?" dedim. "Diyet (hükümleri), esir kurtarmanın (sevabı) ve müşrike karşı müslümanın öldürülmeyeceği (hükümü)!" cevabını verdi.²⁵⁹

AÇIKLAMA

Bu Hadis, bir mü'min bir kâfiri öldürdüğünde ona kısas cezasının uygulanmayacağını göstermektedir. Âlimlerin cumhûru bu Hadisin

²⁵⁹ Buhari, Cihad, 171(4/30); Nesai, Kasame, 11(8/21); Tirmizi, Diyât, 16(4/24-25); İbn Mace, Diyât, 21(2/887); Müsned, 1/79.

zahirine uygun görüş beyan etmiş ve harbî olsun-zimmi olsun, bir kâfire karşılık bir mü'minin öldürülmeyeceğini söylemişlerdir. Hanefilere göre ise, mü'min kâfire karşılık da kısas olarak öldürülür. Onlar yukarıdaki Hadisle benzerlerinin "harbî" (yani müslümanlarla savaş halindeki) kâfir hakkında olduğunu söylemiş ve ilgili diğer nasslara dayanmışlardır.

«٦»

باب القود بين الوالد والولد

6. BÂB

BABA İLE ÇOCUK ARASINDA KISAS

٢٣٦٢ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تُقَامُ الْحُدُودُ فِي الْمَسَاجِدِ، وَلَا يُقَادُ بِالْوَلَدِ الْوَالِدُ^(٢٦٠).

2362. Bize Ca'fer b. Avn, İsmail b. Müslim'den, (O) Amr b. Dinâr'dan, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Cezalar (haddler) camilerde yerine getirilmez, çocuğa karşılık da babaya kısas uygulanmaz!"²⁶⁰

«٧»

باب القود بين العبد وبين سيده

7. BÂB

KÖLE İLE EFENDİ ARASINDA KISAS

260- Tirmizi, Diyât, 9(4/19); İbn Mace, Hudud, 31(2/867), Diyât, 22(2/888); Müstedrek, 4/369; Dârekutnî, 43/141.

٢٣٦٣ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ قَتَلَ عَبْدَهُ قَتْلَنَاهُ، وَمَنْ جَدَعَ جَدْعَنَاهُ. قَالَ: ثُمَّ نَسِيَ الْحَسَنُ هَذَا الْحَدِيثِ. وَكَانَ يَقُولُ: لَا يُقْتَلُ حُرٌّ بِعَبْدٍ^(٢٦١).

2363. Bize Saîd b. Amir, Saîd'den, (O) Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) Semûre b. Cündeb'den (naklen) haber verdi ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim kölesini öldürürse, biz de onu öldürürüz; kim onun uzvunu keserse, biz de kendi uzvunu keseriz!"

(Katâde) demiş ki; sonra el-Hasan bu Hadisi unuttu. Artık O; "köleye karşılık hür öldürülmez!" diyordu.²⁶¹

«A»

بَابُ لِمَنْ يَعْفو عَنْ قَاتِلِهِ؟

8. BÂB

(VELİSİ VEYA VARİSİ OLDUĞU KİMSENİN)
KATİLİNİ BAĞIŞLAYAN KİMSEYE DAİR

٢٣٦٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيُّ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ حَمْرَةَ أَبِي عُمَرَ^(٢٦٢)، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاثِلٍ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ وَاثِلِ بْنِ حُبْرٍ، قَالَ: شَهِدْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - حِينَ أُوتِيَ بِالرَّجُلِ الْقَاتِلِ يُقَادُ فِي نِسْعَةٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - لَوْلِيِ الْمَقْتُولِ: أَتَغْفُو؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَتَأْخُذُ الدِّيَةَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَتَقْتُلُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِنَّكَ تُغْفَوْتَ

261- Ebu Davud, Diyât, 7(4/176); Nesai, Kasame, 8(8/19); Tirmizi, Diyât, 18(4/26); İbn Mace, Diyât, 23(2/888); Müsned, 5/10-12, 18; Tayâlisi, s. 122; Müstedrek, 4/367.

عَنْهُ، فَإِنَّهُ يُؤْثِرُ بِإِثْمِكَ وَإِثْمَ صَاحِبِكَ. قَالَ: فَتَرَكَهُ. قَالَ: فَأَنَا رَأَيْتُهُ يُجْرُ نِسْعَتَهُ
قَدْ عَفَا عَنْهُ.⁽¹⁾

2364. Bize Ahmed b. Abdillâh el-Hemdâni haber verip (dedi ki), bize Ebû Usâme, Avftan, (O) Hamza Ebû Ömer'den, (O) Alkame b. Vâil el-Hadramî'den, (O da) babası Vâil b. Hucr'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: O katil adam bir kayışla çekilerek getirildiğinde Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında bulunuyordum. O zaman Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) öldürülen kimsenin velisine; "Bağışlıyor musun?" buyurmuş, o da; "hayır!" demişti. (Hz. Peygamber); "Böylece diyeti alırsın!" buyurmuş, o (yine); "hayır!" cevabını vermişti. (Hz. Peygamber); "O halde onu öldürecek (mi)sin?" buyurmuş, O da "evet!" demişti. Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Şüphesiz yok ki, eğer sen onu bağışlarsan, o gerçekten, senin günahınla arkadaşının günâhını alıp yüklenir." (Vâil) sözüne şöyle devam etti: O da onu (serbest) bırakmıştı. (Vâil, sözüne devamla) şöyle dedi: Ben onu, (maktûlün velisini) kendisini bağışlamış olarak kayışını sürükleyip (giderken) görmüşüm.²⁶²

«٩»

باب التشديد في قتل النفس المسلمة

9. BÂB

MÜSLÜMAN CANI ÖLDÜRME HUSUSUNDA SERT DAVRANMA

٢٣٦٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ

262- Müslim, Kasame, 32(3/1307); Ebu Davud, Diyât, 3(4/169-170); Nesai, Kasame, 5(8/13-14), Kudat, 26(8/214).

فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ:
الْكَبَائِرُ: الْإِسْرَاقُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ، وَقَتْلُ النَّفْسِ، - شُعْبَةُ الشَّاكُ - أَوْ
الْيَمِينُ الْعَمُوسُ⁽¹⁾.

2365. Bize Muhammed b. Beşşâr haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Ca'fer rivâyet edip (dedi ki), bize Şu'be, Firâs'tan, (O) eş-Şa'bi'den, (O) Abdullah b. Amr'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu: "Büyük günâhlar; Allah'a ortak koşmak, ana-babaya itaatsizlik etmek ve can öldürmek -burada şüpheye düşen Şu'be'dir- veya yalan yere yapılan yemindir."²⁶³

«۱۰»

باب التشديد على من قتل نفسه

10. BÂB

KENDİNİ ÖLDÜRENE GÖSTERİLEN SERTLİK

٢٣٦٦ - حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي
قَلَابَةَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَعْنُ الْمُؤْمِنِ كَقَتْلِهِ،
وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِشَيْءٍ فِي الدُّنْيَا عَذِبَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁽¹⁾.

2366. Bize Vehb b. Cerir rivâyet edip (dedi ki), bize Hişâm, Yahya'dan, (O) Ebû Kılâbe'den, (O da) Sâbit ibnu'd-Dahhâk'tan (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Mu'mine lânet okumak, onu öldürmek gibidir! Kim de şu dün-

²⁶³- Buhari, Diyât, 2(8/36); Nesai, Tahrim, 3(7/82), Kasame, 46(8/57); Tirmizi, Tefsir, 5(5/236); Müsned, 2/201.

yada kendini bir şeyle öldürürse o, Kıyamet Gününde onunla aza-bedilir!"²⁶⁴

٢٣٦٧ - حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ فَحَدِيدَتُهُ فِي يَدِهِ يَتَوَجَّأُ بِهَا فِي بَطْنِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِسَمٍّ قَسَمَهُ فِي يَدِهِ يَتَحَسَّاهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا، وَمَنْ تَرَدَّى مِنْ جَبَلٍ فَقَتَلَ نَفْسَهُ، فَهُوَ يَتَرَدَّى فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدًا مُخَلَّدًا فِيهَا أَبَدًا).

2367. Bize Ya'lâ b. Ubeyd rivâyet edip (dedi ki), bize el-A'meş, Ebû Sâlih'ten, (O da) Ebû Hüreyre'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim kendini bir demir parçasıyla öldürürse o, demiri elinde, onu, sonsuza kadar kalacağı, ebediyyen içinde bırakılacağı Cehennem ateşinde karnına saplayarak (azab görecektir.) Kim de kendini bir zehirle öldürürse o, zehiri elinde, onu, sonsuza kadar kalacağı, ebediyyen içinde bırakılacağı Cehennem ateşinde yudumluya yudumluya (azab görecektir.) Kim de kendini bir dağdan aşağı atıp öldürürse, o, sonsuza kadar kalacağı, ebediyyen içinde bırakılacağı Cehennem ateşinde kendini (yüksek bir yerden) aşağı atarak (azab görecektir.)"²⁶⁵

AÇIKLAMA

Bu Hadis canına kıyan (intihar eden) kimsenin ebediyyen Cehennem'de kalacağını göstermektedir. Büyük günâh işleyenin, tevbe etmeden ölmesi halinde ebedi olarak azâb göreceği görüşünde olanların delillerinden biri bu Hadistir. Ehl-i Sünnet âlimleri ise, mü'min olarak ölen günâhkârın, işlediği günâh ne kadar büyük olursa olsun,

264- Buhari, Edeb, 44(7/84); Müslim, İman, 176(1/104); Nesai, Eyman, 7(7/6); Müsned, 4/33, 34; Tayâlisî, s. 166.

265- Buhari, Tıbb, 56(7/32); Müslim, İman, 75(1/103-104); Nesai, Cenâiz, 68(4/54); Tirmizi, Tıbb, 7(4/386); İbn Mace, Tıbb, 11(2/1145); Müsned, 2/254, 478, 488; Tayâlisî, s. 317.

Cehennem'de cezasını çektikten sonra Cennet'e gideceğini söylemişlerdir. Bunu gösteren birçok Ayet ve Hadis vardır. Yukarıdaki Hadis ise; onun intiharı helâl sayan kimse hakkında olduğu, intiharı şiddetle kınamayı ifade ettiği veya intiharın cezasının ebedi azâb olduğu; ancak Allah Azze ve Celle'nin, intihar eden mü'mini sonsuz keremiyle ebedi azâbdan kurtarıp Cennet'e sokacağı gibi şekillerde izah edilmiştir. Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) koyduğu başlıktan anlaşıldığına göre, O da bu Hadisin intiharı şiddetle kınama mânâsında olduğu görüşündedir.

«II»

باب كم الدية من الورق والذهب؟

11. BÂB

DIYET, GÜMÜŞ VE ALTINDAN NE KADARDIR?

٢٣٦٨ - حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هَانِيٍّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَتَلَ رَجُلٌ رَجُلًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَجَعَلَ النَّبِيُّ - ﷺ - دِيَتَهُ اثْنِي عَشَرَ أَلْفًا فَذَلِكَ قَوْلُهُ: ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فُضْلِهِ﴾^(١) بِأَخْذِهِمُ الدِّيَةَ^(٢).

2368. Bize Muâz b. Hânî' rivâyet edip (dedi ki), bize Muhammed b. Müslim rivâyet edip (dedi ki), bize Amr b. Dinâr, İkrime'den, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Bir adam Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) zamanında bir adam öldürmüştü de, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) diyetini oniki bin (dirhem) kılmıştı. İşte bu (yüce Allah'ın); "**Onlar ancak, Allah ve Rasûlü kendilerini ihsanından -yani diyet almaları sebebiyle- zenginleştirdiği için öç almaya kalktılar!**"²⁶⁶

266- Tevbe Sûresi, 74. Çizgi arasındaki -yani diyet almaları sebebiyle- kısmı İbn Abbas'ın

sözüyle (işaret buyurduğu husustur.)²⁶⁷

٢٣٦٩ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ
ابْنِ دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ،
عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ: وَعَلَى أَهْلِ
الذَّهَبِ أَلْفَ دِينَارٍ^(*).

2369. Bize el-Hakem b. Mûsa rivâyet edip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan, O'nun şöyle dediğini rivâyet etti: Bana ez-Zührî, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine, "Altın sahiplerinin ise (diyet olarak) bin dinar (vermeleri) gerekir" diye (bir mektup) yazdı.²⁶⁸

«ا٢»

باب كم الدية من الابل؟

12. BÂB

DİYET, DEVEDEN NE KADARDIR?

٢٣٧٠ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ
ابْنِ دَاوُدَ^(*)، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، [عَنْ أَبِي بَكْرٍ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ

tefsiridir. Yukarıdaki Ayet metninde bulunan "minhum" kelimesi Tevbe Sûresinin 74. Ayetinde yoktur. Herhalde râvi veya müstensih, bu Ayetin baş tarafını Buruc Sûresinin 8. ayetiyle karıştırmıştır.

267- Ebu Davud, Diyât, 18(4/185); Nesai, Kasame, 33(8/39); Tirmizi, Diyât, 2(4/12); İbn Mace, Diyât, 6(2/879).

268- Nesai, Kasame, 44(8/52). Bkz. 1628. Hadis. Bir şer'î dirhem yaklaşık 2.8 gr. gümüş, bir dinar ise yaklaşık 4.24 gr. altındır.

أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ [١٠] مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ ﷺ - إِلَى شُرَحْبِيلَ بْنِ عَبْدِ كَلَّالٍ، وَالْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ كَلَّالٍ، وَنُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ كَلَّالٍ، قَيْلِ ذِي رُعَيْنٍ، وَمَعَاذِ بْنِ وَهْمَانَ، فَكَانَ فِي كِتَابِهِ: وَأَنَّ فِي النَّفْسِ الدِّيَّةَ: مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ^(١).

2370. Bize el-Hakem b. Musa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan, O'nun şöyle dediğini rivâyet etti: Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine (şöyle bir mektup) yazdı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Peygamber Muhammed'den Zû Ruayn, Meâfir ve Hemdân boylarının hükümdarları olan Şurahbîl b. Abdikülâl, el-Hâris b. Abdikülâl ve Nuaym b. Abdikülâl'e!" İşte bu mektupta; "İnsanın (hatâen veya kasıtlıya benzer öldürülmesinde) diyet, yani yüz deve (gerekir.)" hükmü de vardı.²⁶⁹

٢٣٧١ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ

ابْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ وَكَانَ فِي كِتَابِهِ:

وَفِي الْأَنْفِ إِذَا أَوْعِبَ جَدْعُهُ الدِّيَّةُ، وَفِي اللِّسَانِ الدِّيَّةُ، وَفِي الشَّفَتَيْنِ الدِّيَّةُ،

وَفِي الْبَيْضَتَيْنِ الدِّيَّةُ، وَفِي الذَّكَرِ الدِّيَّةُ، وَفِي الصُّلْبِ الدِّيَّةُ، وَفِي الْعَيْنَيْنِ

الدِّيَّةُ، وَفِي الرَّجُلِ الْوَاحِدَةِ نِصْفُ الدِّيَّةِ، وَفِي الْمَأْمُومَةِ ثُلُثُ الدِّيَّةِ، وَفِي

الْجَائِفَةِ ثُلُثُ الدِّيَّةِ، وَفِي الْمُنْقَلَةِ خَمْسَ عَشْرَةَ مِنَ الْإِبِلِ^(١).

2371. Bize el-Hakem b. Musa rivâyet edip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan, O'nun şöyle de-

diğini rivâyet etti: Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine (bir mektup) yazdı. Bu mektubunda (şu hükümler) de vardı: "Tamamen kesildiği zaman burunda diyet gerekir. Dilde diyet gerekir. Dudaklarda diyet gerekir. Taşaklarda diyet gerekir. Erkeklik organında diyet gerekir. Omurgada diyet gerekir. Gözlerde diyet gerekir. Tek ayakta diyetin yarısı gerekir. Dimağın zarına kadar ulaşan baş yarığında diyetin üçte biri gerekir. İçeriye işlemiş olan yarada diyetin üçte biri gerekir. Baş veya yüzde meydana getirilip de kemiğin kırılıp yerinden oynadığı veya ufandığı yarada onbeş deve gerekir."²⁷⁰

«۱۳»

باب كيف العمل في أخذ دية الخطأ

13. BÂB

HATAEN (ÖLDÜRMENİN) DİYETİNİ ALMADA UYGULAMA NASILDIR?

٢٣٧٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ حَبَّاجٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ خُشَيْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - جَعَلَ الدِّيَةَ فِي الْخَطَايَا أَخْمَاسًا^(۱).

2372. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebû Muâviye, Haccâc'dan, (O) Zeyd b. Cübeyr'den, (O) Hışf b. Mâlik'ten, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivâyet etti ki: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), hatâen (öldürmede) diyeti (toplam yüz devenin) beşte birleri (sayısınca beş çeşit deve) hükmetti.²⁷¹

270- Nesai, Kasame, 44(8/52); Dârekutnî, 3/209-210; Muvatta, Ukul, 1(2/849). Bkz. 1628. Hadis.

271- Ebu Davud, Diyât, 18(4/185); Nesai, Kasame, 32(8/39); Tirmizi, Diyât, 1(4/10); İbn Mace, Diyât, 6(2/879); Müsned, 1/384, 450; Dârekutnî, 3/172-173.

ACIKLAMA

Bu Hadis hatayla öldürmede diyet olarak beş çeşit deveden yirmişer adet deve verileceğini göstermektedir. Hadisin mufassal rivâyetinde bu beş çeşit deve şöyle açıklanmaktadır: "20 hıkka (dört yaşına girmiş dişi deve), 20 cezea (beş yaşına girmiş dişi deve), 20 bint-i mehâz (iki yaşına girmiş dişi deve), 20 bint-i lebûn (üç yaşına girmiş dişi deve), 20 ibn-i mehâz (iki yaşına girmiş erkek deve)." Burada diyetlerin, deve dışında altın, gümüş gibi bazı mallardan da verilebildiğini kaydedelim. Âlimlerin bu konuda, konuyla ilgili geniş olarak hazırlanmış kitaplarda ele alınan farklı görüşleri vardır.

«١٤»

باب القصاص بين السيد

. 14. BAB

KÖLELER ARASINDA KISAS

٢٣٧٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرَّفَاعِيُّ، ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ عَبْدًا لِلْأَنْبَاسِ فُقَرَاءَ قَطَعَ يَدَ غُلَامٍ لِلْأَنْبَاسِ أَغْنِيَاءَ، فَأَتَى أَهْلَهُ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لِلْأَنْبَاسِ فُقَرَاءَ، فَلَمْ يَجْعَلْ عَلَيْهِ النَّبِيُّ - ﷺ - شَيْئًا^(١).

2373. Bize Muhammed b. Yezid er-Rifâî haber verip (dedi ki), bize Muâz b. Hişâm, babasından, (O) Ebû Katâde'den, (O) Ebû Nadra'dan, (O da) İmrân b. Husayn'dan (naklen) rivâyet etti ki; bazı fakir insanlara ait bir köle, bazı zengin insanlara ait (köle) bir oğlanın elini kesmişti de, sahipleri Hz. Peygamber'e (Salallahu Aleyhi ve Sellem) gelip; "yâ Rasûlullah, o gerçekten bazı fakir insanlara aittir!" demişlerdi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de onun aleyhine hiçbir şey hükmetmemişti.²⁷²

«۱۵»

باب في دية الأصابع

15. BÂB

PARMAKLARIN DİYETİ HAKKINDA

۲۳۷۴ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ غَالِبِ التَّمَارِ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ أَوْسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: الْأَصَابِعُ سَوَاءٌ. قَالَ: فَقُلْتُ: عَشْرٌ عَشْرٌ؟ قَالَ: نَعَمْ.

2374. Bize Ebu'l-Velîd haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Gâlib et-Temmâr'dan, (O) Mesrûk b. Evs'ten, (O) Ebû Mûsa el-Eş'arî'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu: "Parmakların (diyetleri) eşittir!"

(Şube, sözüne devamla) şöyle dedi: O zaman ben (Ğalib'e); "on (deve), on (deve) mi?" diye sordum, O da; "evet" dedi.²⁷³

۲۳۷۵ - حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: هَذَا وَهَذَا سَوَاءٌ. وَقَالَ بِخَنْصِرِهِ وَإِنْهَايِهِ.

2375. Bize Ebû Nuyam rivâyet edip (dedi ki), bize Şu'be,

272- Ebu Davud, Diyât, 27(4/196); Nesai, Kasame, 13(8/23); Müsned, 4/438.

273- Ebu Davud, Diyât, 20(4/188); Nesai, Kasame, 42(8/49); İbn Mace, Diyât, 18(2/886); Dârekutnî, 3/211; Müsned, 4/397, 398, 404; Tayâlisi, s. 69. Bkz. 204. Hadis.

Katâde'den, (O) İkrime'den (O) İbn Abbâs'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O; serçe parmağı ile baş parmağını göstererek; "Bunun (diyeti) ile bunun (diyeti) eşittir!" buyurmuştu.²⁷⁴

٢٣٧٦ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ فِي كُلِّ مِنْ أَصَابِعِ الْبَدَنِ وَالرِّجْلِ عَشْرَةَ مِّنَ الْإِبِلِ^(١).

2376. Bize el-Hakem b. Mûsa rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti (ki, O şöyle buyurmuş): Bana ez-Zühri rivâyet edip (dedi ki), bana Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah Yemen ahalisine şöyle yazdı: "El ve ayak parmaklarının her birinde on deve gerekir!"²⁷⁵

«١٦»

باب في الموضحة

16. BÂB

BAŞ KEMİĞİNİ ORTAYA ÇIKARAN BAŞ YARASI HAKKINDA

٢٣٧٧ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَنَا عَبْدَةُ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ مَطْرِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي الْمَوَاضِحِ خَمْسًا خَمْسًا مِّنَ الْإِبِلِ^(١).

274- Buhari, Diyât, 20(8/41); Ebu Davud, Diyât, 20(4/188); Nesai, Kasame, 42(8/50); Tirmizi, Diyât, 4(4/14); İbn Mace, Diyât, 18(2/885); Müsned, 1/227, 339, 345.

275- Nesai, Kasame, 44(8/52); Muvatta, Ukûl, 1(2/849). Bkz. 1628. Hadis.

2377. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Abde, Saïd'den, (O) Matar'dan, (O) Amr b. Şuayb'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) baş kemîğini ortaya çıkaran baş yaralarında beşer beşer deve hükmetti.²⁷⁶

٢٣٧٨ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ دَاوُدَ، عَنْ حَدَّثَنِی الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ خَزْمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ: وَفِي كُلِّ أَصْبَعٍ مِنْ أَصَابِعِ الْيَدِ وَالرِّجْلِ عَشْرٌ مِنَ الْإِبِلِ، وَفِي الْمَوْضِعَةِ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ.

2378. Bize el-Hakem b. Musa rivâyet edip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine şöyle yazdı: "El ve ayak parmaklarından her bir parmakta on deve gerekir. Baş kemîğini ortaya çıkaran baş yarasında beş deve gerekir."²⁷⁷

«١٧»

باب دية الإنسان

17. BÂB

DIŞLERİN DIYETİ

٢٣٧٩ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَنَا عَبْدُهُ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ مَطْرِ،

276- Ebu Davud, Diyât, 20(4/190); Nesai, Kasame, 43(8/51); Tirmizi, Diyât, 3(4/13); Musned, 2/179, 189, 207; Dârekutni, 3/207, 210.

277- Nesai, Kasame, 44(8/52); Muvatta, Ukûl, 1(2/849). Bkz. 1628. Hadis.

عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي
الْأَسْنَانِ خُمْسًا خُمْسًا مِنَ الْإِبِلِ^(*).

2379. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Abde, Saîd'den, (O) Matar'dan, (O) Amr b. Şuayb'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dişlerde beşer beşer deve hükmetti.²⁷⁸

٢٣٨٠ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، ثنا يَحْيَى بْنُ حَمَزَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ
بْنِ دَاوُدَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَتَبَ إِلَى أَهْلِ الْيَمَنِ: وَفِي السِّنِّ خُمْسٌ
مِنَ الْإِبِلِ^(*).

2380. Bize el-Hakem b. Mûsa haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Hamza, Süleyman b. Dâvûd'dan rivâyet etti (ki, O şöyle demiş): Bana ez-Zühri, Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivâyet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Yemen ahalisine şöyle yazdı: "Dişte beş deve gerekir."²⁷⁹

«١٨»

باب فِيمَنْ عَضَّ يَدَ رَجُلٍ
فَانْتَزَعَ الْمَعْضُوزَ يَدَهُ

18. BÂB

278- Ebu Davud, Diyât, 20(4/189); Nesai, Kasame, 41(8/49); Müsned, 2/182, 217; Dârekutnî, 3/120.

279- Bkz. 2378. ve 1628. Hadisler.

ELİ ISIRILAN BİR KİMSENİN ELİNİ ÇEKİP ALMASI HAKKINDA

٢٣٨١ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: قَتَادَةُ أَخْبَرَنِي، قَالَ: سَمِعْتُ زُرَّارَةَ بْنَ أَوْفَى، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَجُلًا عَضَّ يَدَ رَجُلٍ، قَالَ: فَتَرَاعَ يَدَهُ فَوَقَعَتْ ثِيَّتَاهُ، فَاخْتَصَمُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: يَعْضُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ كَمَا يَعْضُ الْفَحْلُ لَا دِيَةَ لَكَ^(١).

2381. Bize Hâşim ibnu'l-Kasım rivâyet edip (dedi ki), bize Şu'be rivâyet edip dedi ki, Katâde bana haber verip (dedi ki), ben Zurâre b. Evfa'yı, İmrân b. Husayn'dan (naklen anlatırken) işittim ki; bir adam bir adamın elini ısırmış. (Katâde) sözüne şöyle devam etti: (Isırılan kimse) de elini çekip almış da, (ısıranın) iki ön dişi düşmüş. Bunun üzerine Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dâvalaşmışlar. O da şöyle buyurmuş: "Biriniz kardeşini döl hayvanının ısırması gibi ısırır mı? Sana diyet yok!"²⁸⁰

«١٩»

بَابُ الْعَجْمَاءِ جَرَحَهَا جِبَارَ

19. BÂB

HAYVANIN YARALAMASI BOŞA GİDER

٢٣٨٢ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: الْعَجْمَاءُ جَرَحُهَا الْجِبَارُ، وَالْبِشْرُ جِبَارٌ، وَالْمَعْدِنُ جِبَارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ^(١).

280- Buhari, Diyât, 18(8/41); Müslim, Kasame, 18(3/1300); Nesai, Kasame, 16(8/25-26); Tirmizi, Diyât, 20(4/27); İbn Mace, Diyât, 20(2/887); Müsned, 4/427, 435.

2382. Bize Yezîd b. Hârun haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Amr, Ebû Seleme'den, (O da) Ebû Hüreyre'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Sahibi tarafından bağlanmış) bir hayvanın (bağından kurtularak yaptığı) yaralama (ve zararlar) boşa gider, (hayvanın sahibi tarafından ödenmez). Kuyu (zararı) da boşa gider. Mâden (zararı) da boşa gider. Rikâzda ise beşte bir (nisbetinde vergi vermek) gerekir."²⁸¹

٢٣٨٢ - أَخْبَرَنَا حَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: جَرَحُ الْعَجَمَاءِ جُبَارٌ، وَالْبِئْرُ جُبَارٌ، وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ^(١).

2383. Bize Hâlid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, İbn Şihâb'dan, (O) Saîd İbnu'l-Müseyyeb ile Ebû Seleme'den, (onlar) Ebû Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle buyurdu: "Hayvanın yaralaması hederdir. Kuyunun (zararı) da hederdir. Mâdenin zararı da hederdir. Rikâzda ise beşte bir gerekir."²⁸²

٢٣٨٤ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: الْمَعْدِنُ جُبَارٌ، وَالسَّائِمَةُ جُبَارٌ، وَالْبِئْرُ جُبَارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ^(١).

2384. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyân'dan, (O) Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O) Ebû Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Mâdenin (zararı) hederdir. Otlaga saliverilmiş

281- Bkz. 1675. Hadis.

282- Buhari, Diyât, 28-29(8/46-47); Ebu Davud, Diyât, 30(4/196); Tirmizi, Ahkam, 37(3/661); Musned, 2/285. Ayrıca bkz. 1675. Hadis.

hayvanın (zararı) da hederdir. Kuyunun (zararı) da hederdir. Rikâzda ise beşte bir gerekir."²⁸³

«٢٠»

باب في دية الجنين

20. BÂB

CENİNİN DİYETİ HAKKINDA

٢٣٨٥ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ نُسَيْلَةَ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّ امْرَأَتَيْنِ كَانَتَا تَحْتَ رَجُلٍ فَتَغَايَرَتَا، فَضَرَبَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى بِعَمُودٍ فَقَتَلَتْهَا وَمَا فِي بَطْنِهَا فَاخْتَصَمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَضَى فِيهِ الْغُرَّةَ، وَجَعَلَهَا عَلَى عَاقِلَةِ الْمَرَأَةِ^(١).

2385. Bize Ebu'l-Velid rivâyet edip (dedi ki), bize Şu'be, Mansûr'dan, (O) İbrahim'den, (O) Ubeyd b. Nudayle'den, (O) el-Muğîre b. Şu'be'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki; iki kadın bir adamın (nikâhı) altında imişler. Derken birbirini kışkandırmışlar da biri diğere bir direk vurmış ve kendisiyle karnındaki (cenini) öldürmüş. Bunun üzerine (iki tarafın adamları) Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dâvalaşmışlar. O da (cenin hakkında) bir "ğurre" (köle) hükmetmiş ve bunu (vuran) kadının âkilesine yüklemiş.²⁸⁴

٢٣٨٦ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ عَمْرِو - هُوَ ابْنُ

283- Müsned, 2/382. Ayrıca bkz. 1675. Hadis.

284- Müslim, Kasame, 37(3/1310-1311); Ebu Davud, Diyât, 21(4/190-191); Nesai, Kasame, 37-38(43-45); Tirmizi, Diyât, 15(4/24); İbn Mace. Diyât. 7(2/879), 11(2/882); Müsned, 4/245, 246, 249. Bkz. 648. Hadis.

دِينَارٍ - عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عُمَرَ نَشَدَ النَّاسَ قَضَاءَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي الْجَنِينِ، فَقَامَ حَمَلُ بْنُ مَالِكٍ بْنِ النَّابِغَةِ فَقَالَ: كُنْتُ بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ فَضَرَبْتُ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى بِمِصْطَحٍ، فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي جَنِينِهَا بِغُرَّةٍ وَأَنْ تُقْتَلَ بِهَا⁽²⁸⁵⁾.

2386. Bize Ebû Asım rivâyet edip (dedi ki), bize İbn Cüreyc, Amr'dan -ki O, İbn Dinâr'dır-, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki, Hz. Ömer halka Rasûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) cenin hakkında verdiği hükmünü sormuştu da Hamel b. Mâlik ibni'n-Nâbîğa ayağa kalkıp şöyle demişti: "Ben (hanımım olan) iki kadının arasındaydım. Derken onlardan biri diğere bir çadır direğiyle vurmuş (ve onu öldürmüştü). Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onun cenini hakkında bir "ğurre" (köle) ile ona mukabil (vuran kadının) öldürülmesini hükmetmişti."²⁸⁵

AÇIKLAMA

Cenin, henüz anne karnında olan çocuktur. Bu Hadisler, anne üzerinde meydana getirilen bir fiil sonucu ceninin düşmesi halinde diyet olarak bir "ğurre" verileceğini göstermektedir. "Ğurre", köle demektir. Ancak cenin düşürme suçunun diyeti olarak köle vermek şart görülmemiştir. Zaten bu, artık mümkün de değildir. Binaenaleyh, diyet, âlimlerin farklı görüşlerine göre, altın, gümüş ve sair şeylerden de verilebilir. Bu durumda meselâ beş deve veya 500 dirhem gümüş vermek gerekir. Hemen işaret edelim ki, ceninin ana rahmindeki gelişmişlik durumunun, suçun kasıtlı veya kasıtsız işlenmiş olmasının farklı hükümleri vardır. Ayrıca yukarıda zikredilen "ğurre" diyeti, ceninin ölü doğması halindeki diyettir. Cenin diri doğarsa bir insanın tam diyetini vermek gerekir.

285- Ebu Davud, Diyât, 21(4/191); Nesai, Kasame, 9(8/19); İbn Mace, Diyât, 11(2/882); Müsned, 1/364, 4/79; Müsned, 3/575; Dârekutni, 3/117.

Yukarıdaki 2385. Hadis, cenin düşürme diyetini "âkile"nin, yani öldüren kimsenin baba tarafından bazı yakınlarının vermesi gerektiğini de göstermektedir. Şâfîlerin bir görüşü ile Hanefîlere göre bu hüküm, cenin düşürme suçunun hatâen veya maksatlıya benzer bir şekilde işlenmesi durumu içindir. Bu suç maksatlı işlenmişse, cezayı suç işleyenin ödemesi gerekir.

«٢١»

باب دية الخطأ على من هي؟

21. BAB

HATAEN (ÖLDÜRMEİNİN) DİYETİ KİME GEREKİR?

٢٣٨٧ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثَنَا يُونُسُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، وَأَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ امْرَأَتَيْنِ مِنْ هُذَيْلٍ اقْتَتَلَتَا، فَرَمَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى بِحَجَرٍ فَقَتَلَتْهَا وَمَا فِي بَطْنِهَا، فَاخْتَصَمُوا فِي الدِّيَةِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَضَى: أَنَّ دِيَةَ جَنِينِهَا غُرَّةٌ عَبْدٌ أَوْ وَلِيدَةٌ، وَقَضَى بِيَدَيْهَا عَلَى عَاقِلَتَيْهَا، وَوَرِثَتَهَا وَلَدَهَا وَمَنْ مَعَهَا، فَقَالَ حَمَلُ بِنْتِ التَّائِغَةِ الْهُذَلِيَّةِ: كَيْفَ أَغْرَمُ مَنْ لَا شَرِبَ وَلَا أَكَلَ وَلَا نَطَقَ وَلَا اسْتَهَلَ، فَمِثْلُ ذَلِكَ يُطْلَقُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّمَا هُوَ مِنْ إِخْوَانِ الْكُفَّانِ، مِنْ أَجْلِ سَجْعِهِ الَّذِي سَجَعَ^(١).

2387. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize Yûnus, ez-Zührî'den, (O) Saîd ibnu'l-Müseyyeb ile Ebû Seleme'den, (onlar da) Ebû Hüreyre'den (naklen) rivâyet ettiler ki; Huzeyl kabilesinden iki kadın vuruşmuşlar da biri diğerine bir taş atıp onu ve karnındaki (cenini) öldürmüş. Bunun üzerine onların (yakınları) diyet hususunda Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dâvâlaşmışlar. O da hükmetmiş ki, (ölen kadının) ceninin diyeti bir "ğurre", yani bir erkek köle veya bir kadın köledir. (Hz. Peygamber öldürülen kadının) diyetini ise (öldüren kadının) âkilesinin (vermesi

gerektiğine hükmetmiş, (verilecek diyete de öldürülen kadının) çocukları ile onların beraberinde olanları mirasçı kılmış. O zaman Hamel ibnu'n-Nâbiğa el-Huzeli şöyle demiş: "Ne birşey içmiş, ne birşey yemiş, ne konuşmuş, ne de ses çıkarmış olmayan bir kimsenin (diyetini) nasıl öderim? Bunun gibisi heder edilir, (ondan diyet alınmaz!)" Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de (Hamel hakkında), yaptığı secî'li konuşmadan dolayı; "*Bu, ancak kâhinlerin kardeşlerindendir!*" buyurmuş.²⁸⁶

«٢٢»

باب الحية في شبه العمدة

22. BÂB

KASITLI (ÖLDÜRMEYE) BENZER (ÖLDÜRMEDE) DİYET

٢٣٨٨ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: دِيَّةُ قَتِيلِ الْخَطَا شِبْهُ الْعَمْدِ مَا كَانَ بِالسَّوْطِ وَالْعَصَا مِنْهَا أَرْبَعُونَ فِي بَطُونِهَا أَوْلَادَهَا^(١).

2388. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Eyyûb'dan, (O) el-Kasım b. Rebîa'dan, (O da) Abdullah b. Amr'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Kasıtlıya benzer hatâen, yani kamçı ve değnekle öldürülenin diyeti (yüz devedir). Bunlardan kırkının karınlarında yavruları olacaktır!"²⁸⁷

286- Buhari, Tıbb, 46(7/27); Müslim, Kasame, 36(3/1309-1310); Ebu Davud, Diyât, 21(4/192); Nesai, Kasame, 37(8/42-43); Tirmizi, Diyât, 15(4/23-24); İbn Mace, Diyât, 11(2/882); Müsned, 2/274, 438, 535. Bkz. 648. Hadis.

287- Ebu Davud, Diyât, 19(4/185); Nesai, Kasame, 30-31(8/36); İbn Mace, Diyât, 5(2/877); Müsned, 2/164, 166, 178; Dârekutni, 3/104-105.

AÇIKLAMA

Âlimlerin çoğuna göre öldürme suçu üç çeşittir: Kasıtlı öldürme ('amden katl), kasıtlıya benzer öldürme (şibhu'l-amd), hatâen öldürme. Bunların Hanefî âlimlerce yapılan tarifleri şöyledir: "Amden katl"; kılıç, tabanca gibi yaralayıcı bir aletle veya o hükümdeki bir şeyle kasten öldürmektir. "Şibhu'l-Amd"; bir ağaç veya taş parçası gibi yaralayıcı alet sayılmayan bir şeyle meydana gelen öldürmedir. "Hatâen öldürme" ise; kasıtsız olarak yanlışlıkla öldürmedir. Yukarıdaki Hadis "şibhu'l-amd" öldürme çeşidinin varlığını ve onun diyetinin, ağırlaştırılmış bir diyet olarak "âkile" tarafından verilmesi gerektiğini göstermektedir. Âlimler "şibhu'l-amd" öldürmenin diyeti hakkında ihtilâf etmişlerdir. Şâfiî (*Rahmetullahi Aleyh*) ile, Hanefî âlimlerden Muhammed ibnu'l-Hasan (*Rahmetullahi Aleyh*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Yani onlara göre, "şibhu'l-amd" öldürmenin diyeti otuz "hıkka", otuz "cezeâ" ve kırk "halife", yani gebe devedir. Ebû Hanife ve Ahmed b. Hanbel (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) ise, ilgili diğer Hadislere dayanarak bu tür öldürmenin diyetinde dört çeşit deveden 25'er adet verileceğini söylemişlerdir. Bu deve çeşitleri "hıkka", "cezeâ", "bint-i mehâz" ve "bint-i lebûn" dur.

«۲۳»

بَابُ مَنْ أَطَّلَعَ فِي دَارِ قَوْمٍ بِغَيْرِ إِذْنِهِمْ

23. BÂB

BİR TOPLULUĞUN EVİNİN İÇİNE,
ONLARIN İZNİ OLMAKSIZIN YUKARIDAN BAKAN KİMSE

۲۳۸۹ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَخْبَرَهُ أَنَّ رَجُلًا أَطَّلَعَ مِنْ جُحْرٍ فِي حُجْرَةِ النَّبِيِّ - ﷺ -، وَمَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، مِدْرِي يُخَلِّلُ بِهَا رَأْسَهُ، فَرَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -.

فَقَالَ: لَوْ أَعْلَمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُنِي لَطَعَنْتُ بِهَا فِي عَيْنِكَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -:
إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ أَجْلِ النَّظَرِ⁽²⁸⁸⁾.

2389. Bize Muhammed b. Yûsuf rivayet edip dedi ki; bize el-Evzaî, ez-Zühri'den, O da Sehl b. Sa'd es-Sâidi'den (naklen) rivâyet etti ki, O O'na (yani Sehl, ez-Zühri'ye) haber vermiş ki, bir adam bir delikten Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) odasının içine bakmış. O esnada Rasûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında, kendisiyle başını hilâllemekte olduğu bir kaşığı varmış. Derken Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'nu görmüş de şöyle buyurmuş: "Şayet bilseydim ki sen bana bakıyorsun, şunu gözüne sokardım!" Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle de buyurmuş: "İzin (isteme esası) sadece bakmadan dolayı konulmuştur!"⁽²⁸⁸⁾

٢٣٩٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ ابْنِ أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ،
عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي حُجْرَةٍ وَمَعَهُ يَدْرِي يَحْكُ
بِهِ رَأْسَهُ أَطْلَعَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْ أَعْلَمْتُ أَنَّكَ تَنْظُرُ لَطَعَنْتُ
حَتَّى أَطْعَنَ بِعَيْنِكَ، إِنَّمَا جُعِلَ الْإِذْنُ مِنْ أَجْلِ النَّظَرِ⁽²⁸⁸⁾.

2390. Bize Ubeydullah b. Mûsa, İbn Ebî Zi'b'den, (O) ez-Zühri'den, (O da) Sehl b. Sa'd'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bir ara Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), yanında kendisiyle başını kaşımakta olduğu bir kaşığı varken bir odadaymış. Bir adam yukardan O'na bakmış. Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Şayet bilseydim ki, sen bana bakıyorsun, kalkar şunu gözüne dürterdim! İzin (isteme esası) sadece bakmadan dolayı konulmuştur!"⁽²⁸⁹⁾

288- Buhari, Diyât, 23(8/45); Müslim, Adab, 40(3/1698); Nesai, Kasame, 44(54-55); Tirmizi, İsti'zan, 17(5/64); Müsned, 5/330, 334-335; Musannaf, 10/383.

289- Buhari, Libas, 75(7/60-61).

«٢٤»

باب لا يقتل قرشي صبرا**24. BÂB****HİÇBİR KUREYŞLİ TUTULARAK/BAĞLANILARAK
ÖLDÜRÜLMEYECEK**

٢٣٩١ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ زَكَرِيَّا، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُطِيعٍ، عَنْ مُطِيعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ: لَا يُقْتَلُ قُرَشِيٌّ صَبْرًا بَعْدَ هَذَا الْيَوْمِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ^(١).

2391. Bize Ca'fer b. Avn, Zekerıyyâ'dan, (O) eş-Şa'bî'den, (O) Abdullah b. Mutî'den, (O da) Mutî'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Mekke'nin fet-hedildiği gün şöyle buyururken işittim: "Hiçbir Kureyş'li bugünden sonra Kıyamet'e kadar tutularak (bağlanılarak) öldürülmeyecek!"²⁹⁰

٢٣٩٢ - حَدَّثَنَا يَعْلَى، ثنا زَكَرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُطِيعٍ: سَمِعْتُ مُطِيعاً يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - ... فَذَكَرَ نَحْوَهُ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: فَسَرُّوا ذَلِكَ أَنَّ لَا يُقْتَلُ قُرَشِيٌّ عَلَى الْكُفْرِ، يَعْنِي: لَا يَكُونُ هَذَا أَنْ يَكْفُرَ قُرَشِيٌّ بَعْدَ ذَلِكَ الْيَوْمِ، فَأَمَّا فِي الْقَوَدِ فَيُقْتَلُ.

2392. Bize Ya'lâ rivâyet edip (dedi ki), bize Zekerıyyâ, Âmir'den, O'nun şöyle dediğini rivâyet etti: Abdullah b. Mutî şöyle dedi: Mutî'yi şöyle derken işittim: Ben Rasûlullah'ı (Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim... (Ya'lâ), sonra onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini zikretti.

Ebû Muhammed (ed-Dârimî) şöyle dedi: "Bunu; "hiçbir Kureyş'li, kâfir olmadan dolayı öldürülmeyecek", şeklinde yorumlamışlardır. Yani bu, hiçbir Kureyşli'nin bugünden sonra küfre girmesiyle olmayacak. Ama kısas hususuna gelince, (bu hususta) o öldürülür."

«٢٥»

باب لا يواخذ أحد بجنابة غيره

25. BÂB

HİÇ KİMSE BAŞKASININ SUÇUNDAN DOLAYI
SORUMLU TUTULAMAZ

٢٣٩٣ - أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا جَرِيرٌ - يَعْنِي ابْنَ حَازِمٍ -، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ عُمَيْرٍ، حَدَّثَنِي إِبَادُ بْنُ لَقِيطٍ، عَنْ أَبِي رَمْثَةَ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ وَمَعِيَ ابْنُ أُبَيٍّ وَلَمْ نَكُنْ رَأَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَأَتَيْتُهُ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَعَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَخْضَرَانِ، فَلَمَّا رَأَيْتُهُ عَرَفْتُهُ بِالصِّفَةِ فَأَتَيْتُهُ فَقَالَ: مَنْ هَذَا الَّذِي مَعَكَ؟ قُلْتُ: ابْنِي وَرَبُّ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ: ابْنُكَ. فَقُلْتُ: أَشْهَدُ بِهِ، قَالَ: فَإِنَّ ابْنَكَ هَذَا لَا يَجْنِي عَلَيْكَ وَلَا تَجْنِي عَلَيْهِ^(١).

2393. Bize Yûnus b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Cerir, yani İbn Hâzim rivâyet edip dedi ki, Abdulmelik b. Umeyr'i (şöyle derken) işittim: Bana İyâd b. Lakî, Ebû Rimse'den rivâyet etti ki, O şöyle demiş: Berberimde bir oğlum olduğu halde Medine'ye gelmişim. Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (henüz hiç) görmemiştik. Bu sebeple hemen O'na geldim. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de, üzerinde yeşil iki elbise olduğu halde dışarı çıktı. Ben O'nu görünce tariften O'nu hemen tanıdım ve yanına gittim. Derken; "Bu beraberindeki kimdir?" buyurdu. "Kâbe'nin Rabb'ine andolsun ki benim oğlum!" dedim. "Senin oğlun mu?" buyurdu. "Onun (oğlum olduğuna) şâhidlik ederim!"

dedim. O zaman şöyle buyurdu: "Ama şüphe yok ki, ne bu oğlun senin sorumlu tutulacağı suç işler, ne sen onun sorumlu tutulacağı suç işlersin!"²⁹¹

٢٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِيَادٍ، ثنا إِيَادٌ، عَنْ أَبِي رَمَّةَ، قَالَ: انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي نَحْوَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ لِأَبِي: ابْنُكَ هَذَا؟ فَقَالَ: إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ. قَالَ: حَقًّا أَشْهَدُ بِهِ، قَالَ: فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - صَاحِبًا مِنْ ثُبُوتِ شَبَهِ فِي أَبِي وَمِنْ حَلْفِ أَبِي عَلَيَّ فَقَالَ: إِنَّ ابْنَكَ هَذَا لَا يَجْنِي عَلَيْكَ، وَلَا تَجْنِي عَلَيْهِ. قَالَ: وَقَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى﴾^(١).

2394. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Ubeydullah b. İyâd rivâyet edip (dedi ki), bize İyâd, Ebû Rimse'den rivâyet etti ki, O şöyle demiş: Ben babamla beraber Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) doğru gitmiştim de O babama; "Bu senin oğlun mu?" buyurmuştu. (Babam) da; "evet, Kâbe'nin Rabb'ine andolsun ki!" demiş ve sözüne; "Gerçekten! Ben onun (oğlum olduğuna) şahidlik ederim" diye devam etmişti. (Ebû Rimse) dedi ki, o zaman Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) benim babama gerçekten benzemenden, (yine de) babamın benim için yemin etmesinden dolayı gülercesine tebessüm etmiş, sonra da; "(Bununla beraber) şüphe yok ki, ne bu oğlun senin sorumlu tutulacağı suç işler, ne sen onun sorumlu tutulacağı suç işlersin!" buyurmuştu. (Ebû Rimse sözüne devamla) dedi ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) daha sonra; "Günâh işleyen hiçbir kimse başkasının günâhını çekmez!"²⁹² ayetini okumuştur.²⁹³

291- Müsned, 2/226, 227, 228, 4/163.

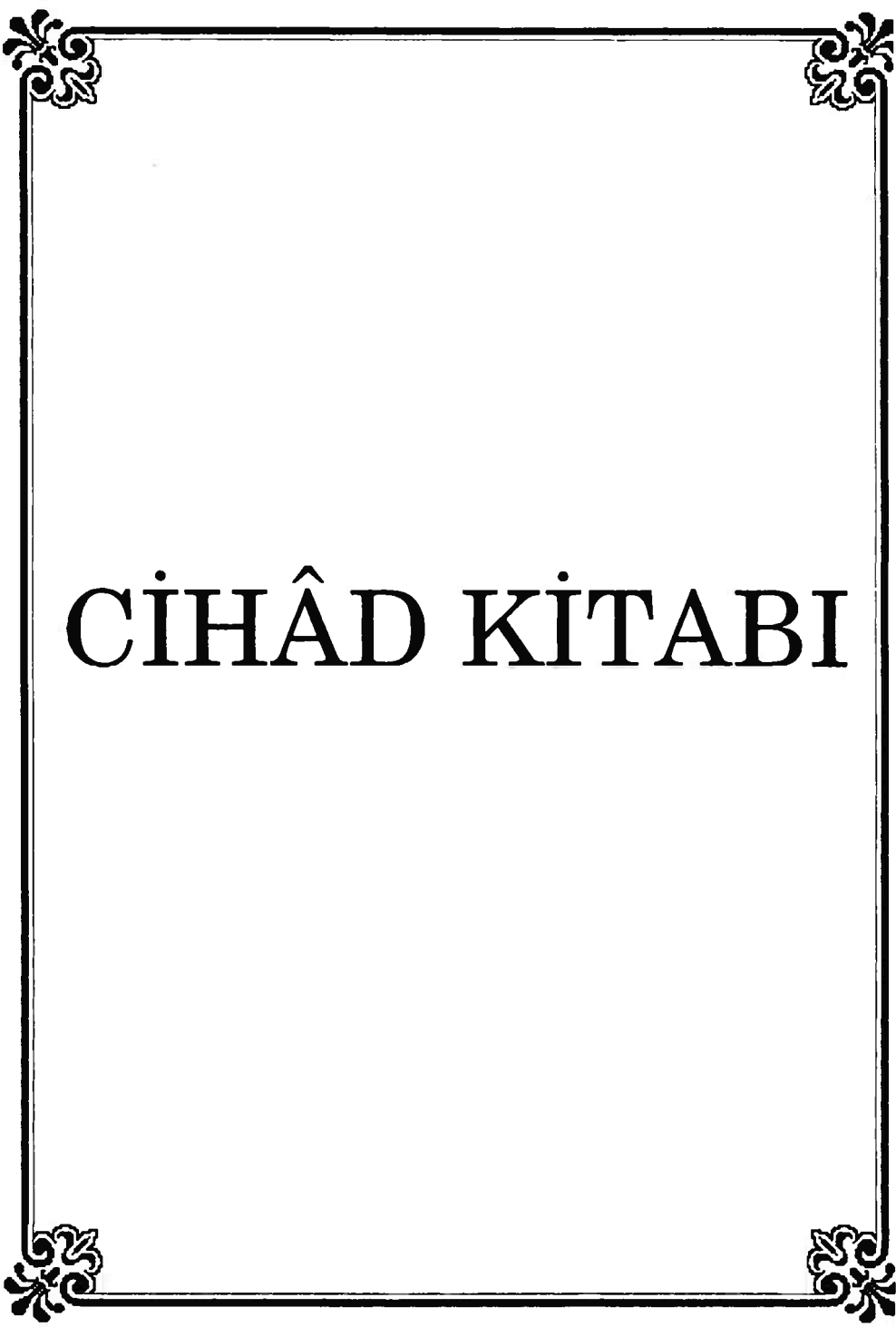
292- Fâtır Sûresi, 18.

293- Ebu Davud, Diyât, 2(4/168); Nesai, Kasame, 39(8/47); Müsned, 2/226, 227, 4/163; Tirmizi, Edeb, 48(5/119); Müstedrek, 2/425.

AÇIKLAMA

Bu Hadisle sonunda zikredilen Ayet-i Kerime, hiç kimsenin, başkasının işlediği bir günâh ve suçtan sorumlu tutulamayacağını göstermektedir. Ancak ilgili diğer Ayet ve Hadisler bu umûmi ve mühim esastan bazı istisnalar yapmaktadır. Bunları, diyetlerin tamamının veya bir kısmının suçlu yerine "âkile"si tarafından ödenmesi; bu dünyada dürüst, itâatkâr insanların zalim ve âsilere engel olmamaları halinde hepsinin toptan cezalandırılmaları ve kötü bir çığır açanların o çığırda gidenlerin fiillerinden sorumlu tutulmaları ile bir kimsenin sapıtmasına sebep olanın onun günâhından da sorumlu tutulması şeklinde sıralayabiliriz. Görüldüğü gibi bu istisnâi durumlarda ya iç-timaî zarûret ve yardımlaşma, yahut suç ve günâha engel olmada gerekini yapmama ile onlara sebep olma gibi, "ferdî sorumluluk" söz konusudur.

Cahiliye döneminde bir kimsenin işlediği suçtan onun babası, oğlu gibi yakınları da sorumlu tutulurlardı. Yukarıdaki Hadiste Ebû Rimse (*Radıyallahu Anh*) veya babası, oğlunu yemin ederek sahiplenmekle, onun işleyeceği suçların sorumluluğunu üstleneceğini anlatmak istemiştir. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ise, onlardan birinin diğerinin suçundan sorumlu tutulamayacağını ve böylece mezkûr cahili âdetin kaldırılmış olduğunu açıklamıştır.

CİHÂD KİTABI

«ا»

باب الجهاد في سبيل الله أفضل العمل

1. BÂB

ALLAH YOLU'NDA CİHAD, EN ÜSTÜN İŞTİR

٢٣٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: قَعَدْنَا نَقْرُؤُ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَتَذَكَّرْنَا، فَقُلْنَا: لَوْ نَعْلَمُ أَيَّ الْأَعْمَالِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى لَعَمِلْنَاهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبِرَ مَقْتًا. حَتَّى خَتَمَهَا قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - حَتَّى خَتَمَهَا. قَالَ أَبُو سَلَمَةَ: فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا ابْنُ سَلَامٍ. قَالَ يَحْيَى: فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا أَبُو سَلَمَةَ وَقَرَأَهَا عَلَيْنَا يَحْيَى، وَقَرَأَهَا عَلَيْنَا الْأَوْزَاعِيُّ، وَقَرَأَهَا عَلَيْنَا مُحَمَّدٌ²⁹⁴.

2395. Bize Muhammed b. Kesîr, el-Evzâî'den, (O) Yahya b. Ebî Kesîr'den, (O) Ebû Seleme'den, (O da) Abdullah b. Selâm'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Biz, Rasûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashâbından bir topluluk (olarak) oturup aramızda konuştuk ve "işlerin hangisinin yüce Allah'a daha sevimli olduğunu bilsek onu yaparız" dedik. Bunun üzerine yüce Allah, sonuna varıncaya kadar şu Ayetleri indirdi:

"Göklerde olan şeyler de, yerde olan şeyler de Allah'ı tesbih etmişlerdir. O Azizdir, Hakimdir. Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyleri söylersiniz? (Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında) büyük gazaba sebep olur..."²⁹⁴

Abdullah, sözüne devamla şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de bunları bize sonuna varıncaya kadar okudu.

Ebû Seleme de şöyle dedi: İbn Selâm da bunları bize okudu.

Yahya dedi ki: Ebû Seleme de bunları bize okudu.

(El-Evzâi dedi ki): Yahya da bunları bize okudu.

(Muhammed dedi ki): El-Evzâi de bunları bize okudu.

(Dârimî dedi ki): Muhammed de bunları bize okudu.²⁹⁵

AÇIKLAMA

"Cihâd", Allah'ın (*Celle Celaluhu*) rızasını kazanmak uğrunda her türlü araçla olanca gayretin sarfedilmesi demektir. "Cihâd" kelimesi bu geniş mânâsıyla kâfirlere, günâhkâr müslümanlara, insanın kendi nefesine ve şeytana karşı gösterilen gayretler için kullanılabilmektedir. Ancak kelime zamanla "kâfirlerle savaşıma hususunda olanca gayreti sarfetme", "kâfirlerle sıcak savaş" mânâsına kullanılır olmuş ve diğerlerine "mücâhede" denmiştir. Cihâd kelimesi Ayet ve Hadislerde mezkûr geniş mânâsıyla da geçmektedir.

"Kâfirlerle sıcak savaş = kıtâl" mânâsına cihada, Medine'ye hicretten sonra izin verilmiştir. Bu iznin Hicri 2. yılın Safer ayında verildiği nakledilmektedir. Bu sebeple Mekki Ayetlerde geçen cihad kelimelerinde, kâfirlerle "kıtâl" dışında Allah'ın (*Celle Celaluhu*) rızasını kazandıracak; dinin tebliği, yetimlere ve yakınlarla yardım ve diğer ibadetler hususunda gösterilen gayretler kastedilmiş olmalıdır.

Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*), yukarıdaki Hadiste en üstün işin cihad olduğu hükmünü, herhalde Sahabilerin Allah'a (*Celle Celaluhu*) en sevgili amelin hangisi olduğu meselesini konuşmaları üzerine inen Ayetler arasındaki şu ayetten çıkarmıştır: **"Muhakkak ki Allah kendi yolunda, (parçaları birbirine) kenetlenmiş bir duvar gibi, saf bağlayarak savaşanları sever."**²⁹⁶

295- Tirmizi, Tefsir, 62(5/412-413); Müsned, 5/452.

296- Saff Sûresi, 4.

«۲»

باب فضل الجهاد

2. BÂB

CİHADIN ÜSTÜNLÜĞÜ

۲۳۹۶ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ

الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: تَكْفُلَ اللَّهُ لِمَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَتَصْدِيقُ بِكَلِمَاتِهِ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ أَوْ يُرُدَّهُ إِلَى مَسْكِنِهِ الَّذِي خَرَجَ مِنْهُ مَعَ مَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ^(۱)

2396. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyan'dan (O) Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah, evinden, kendisini (oradan) sadece Allah yolunda cihad etme ve O'nun sözlerini doğrulatma (gayesi) güderek çıkan kimseyi Cennet'ine sokmayı veya içinden çıkmış olduğu evine, elde edeceği sevapla yahut (sevap ve) ganimetle geri çevirmeyi üstlenmiştir."²⁹⁷

«۳»

باب أيّ الجهاد أفضل؟

3. BÂB

HANGİ CİHAD DAHA ÜSTÜNDÜR?

297- Buhari, Humus, 8(4/50); Müslim, imaret, 104(3/1496); Nesai, Cihad, 14(6/15); İbn Mace, Cihad, 1(2/920); Muvatta, Cihad, 2(2/443); Müsne-i, 2/231, 384, 424.

٢٣٩٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ عَقَرَ جَوَادَهُ، وَأَهْرَقَ دَمَهُ.".

2397. Bize Muhammed b. Yûsuf haber verip (dedi ki), bize Malik b. Miğvel, el-A'meş'ten, (O) Ebû Süfyân'dan, (O da) Câbir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ya Rasûlullah, hangi cihad daha üstündür?" denildi de (Hz. Peygamber); "Atı öldürülen ve kendi kanı da akıtılan, (böylece malıyla canıyla Allah yolunda cihâd ederken şehid edilen kimsenin cihadı!)" buyurdu.²⁹⁸

«ع»

باب: أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟

4. BÂB

İŞLERİN HANGİSİ DAHA ÜSTÜNDÜR?

٢٣٩٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ. قَالَ: قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: ثُمَّ حَجٌّ مَبْرُورٌ.".

2398. Bize Abdullah b. Sâlih haber verip (dedi ki), bana İbrâhim b. Sa'd, İbn Şihâb'dan, (O) İbnu'l-Museyyeb'den, (O da) Ebû Hüreyre'den (naklen) rivâyet etti ki, O öyle dedi: Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "işlerin hangisi daha üs-

298- Müsned, 3/300, 302, 346. Bu Hadisi Ebu Ya'la ve Taberani de rivayet etmişlerdir (Mecmâu'z-Zevâid, 5/290-291). Bu Hadisin bir şahidi için bkz. 1431. Hadis.

tündür?" diye soruldu da O; "Allah'a iman etmek!" buyurdu. (Ebû Hüreyre sözüne devamla) dedi ki; "Sonra ne?" denildi, O da; "Sonra Allah yolunda cihad etmek!" buyurdu. "Sonra ne?" denildi, O da; "Riya-günâh karışmamış makbûl hac!" buyurdu.²⁹⁹

«0»

BAB MEN QATİL Fİ SİBİLİLLAH Fİ FÜVAK NAKAT

5. BÂB

ALLAH YOLU'NDA, DEVENİN İKİ SAĞIMI ARASINDAKİ SÜRE KADAR SAVAŞAN KİMSE

٢٣٩٩ - أَخْبَرَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا بَقِيَّةٌ، عَنْ بَجِيرٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ يَخَامِرٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فُوقَ نَاقَةٍ وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَوْ قَدَرُ مَا نُذِرُ حَلَبَهَا لِمَنْ حَلَبَهَا^(١).

2399. Bize Nuaym b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Bakıyye, Bahîr'den, (O) Halid b. Ma'dan'dan, (O) Malik b. Yehamir'den, (O da) Muaz b. Cebel'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim Allah yolunda devenin iki sağımı arasındaki süre kadar (fuvâka nâkatin) savaşırsa, ona Cennet vâcib olur!"³⁰⁰

Bu (yani Hadiste geçen) "fuvâka nâkatin" sözü, (devenin) sütünü, kendisi sağan kimse için akıtması miktarı süre demektir.

299- Buhari, İman, 18(1/12); Müslim, İman, 135(1/188); Nesai, Cihad, 17(6/17); Tirmizi, Fe-dailu'l-Cihad, 22(4/185); Musned, 2/269. Bu Hadisin bir şahidi ve kısa açıklaması için bkz. 1431. Hadis.

300- Ebu Davud, 41(3/21); Nesai, Cihad, 25(6/22); İbn Mace, Cihad, 15(2/933); Müstedrek, 2/77; Musned, 5/230, 235, 244.

«٦»

باب أفضل الناس

رجل ممسك برأس فرسه في سبيل الله

6. BÂB

İNSANLARIN EN ÜSTÜNÜ, ATININ BAŞINI
ALLAH YOLUNDA TUTAN ADAMDIR

٢٤٠٠ - أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، ثنا ابنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - خَرَجَ عَلَيْهِمْ وَهُمْ جُلُوسٌ، فَقَالَ: أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ مَنَرَةً؟ قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: رَجُلٌ مُمْسِكٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ - أَوْ قَالَ فَرَسٍ - فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَمُوتَ أَوْ يُقْتَلَ. قَالَ: فَأُخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَلِيهِ؟ قُلْنَا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: امْرَأَةٌ مُعْتَزِلَةٌ فِي شِجْبٍ يُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْتَزِلُ شُرُورَ النَّاسِ، قَالَ: فَأُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ مَنَرَةً؟ قُلْنَا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: الَّذِي يَسْأَلُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَلَا يُعْطِي بِهِ."

2400. Bize Asım b. Ali haber verip (dedi ki), bize İbn Ebi Zî'b, Saîd b. Hâlid'den, (O) İsmail b. Abdirrahman b. Ebi Zî'b'den, (O) Atâ b. Yesâr'dan, (O da) İbn Abbâs'tan (naklen) rivâyet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün), onlar oturuyorlarken onların yanına gelip şöyle buyurdu: "Size mer-tebe bakımından insanların en hayırlısını bildireyim mi?" (İbn Abbâs dedi ki), biz de "evet, (yâ Rasûlullah!)" dedik. Şöyle buyurdu: "Atının -veya "bir atın" buyurmuştu- başını, ölünceye veya öldürülünceye kadar Allah yolunda tutan adam!" (Hz. Peygamber sonra); "Peki size, (mertebeye) ona yaklaşanı bildireyim mi?" buyurdu. Biz de; "evet, yâ Rasûlullah!" dedik. Şöyle buyurdu: "Namazını dosdoğru kılmak, zekâtını vermek ve insanların kötülüklerinden uzaklaşmak üzere bir

vadiye çekilen kişi!" (Hz. Peygamber sonra); *"Peki size mertebece insanların en kötüsünü bildireyim mi?"* buyurdu. Biz de; *"evet, yâ Rasûlullah!"* dedik. Şöyle buyurdu: *"Büyük Allah hakkı için isteyen, ama O'nun hakkı için (kendisinden birşey istendiğinde de) sevmeyen kimse!"*³⁰¹

ACIKLAMA

"Atın başını Allah yolunda tutmak"tan maksat, Allah Azze ve Celle'nin yolunda devamlı cihâd etmektir. Bu Hadis mertebece en hayırlı, yani sevapca en üstün insanın, Allah Sübhanehu ve Tealâ yolunda devamlı savaşan kimse olduğunu göstermektedir. Kâdı İyâz, bu Hadisin zahirinin, bu genel hükmünün diğer Hadislerle sınırlandırıldığını ve manasının; "insanların en hayırlılarından biri" şeklinde olacağını söylemiştir. Çünkü âlimlerin ve sıddıkların daha faziletli olduklarını belirten Hadisler vardır. Bu Hadisi, sadece "savaşan kimse" ile sınırlamayıp, onu, "insanların en hayırlısı Allah Azze ve Celle yolunda devamlı koşturan, yani Allah'ın (*Celle Celaluhu*) rızasını kazanmak için devamlı gayret sarfeden insandır", şeklinde anlamak da mümkündür ki, bu durumda onun hükmünü sınırlamaya gerek kalmaz. Bu Hadisin bu ilk parçasının genel savaş zamanlarındaki en hayırlı insan hakkında olması da muhtemeldir.

Bu Hadisin ikinci parçası, hayırlılık bakımından ikinci sırada olanın, bir köşeye çekilip orada tek başına yaşayan insan olduğunu göstermektedir. Hadis bu zahiri manasıyla, inzivaya çekilmenin, halka karışıp onlarla birlikte yaşamaktan daha faziletli olduğu görüşünde olan bazı kimselerin lehine bir delildir. Ancak âlimlerin çoğu, fitnelerden zarar görmeme ümidi içinde olma şartıyla, halkla birlikte yaşamamanın daha üstün olduğunu söylemişlerdir. Nitekim Peygamberlerin ve Sahabe, Tabiûn, âlim ve zâhidlerin cumhûrunun yaşadıkları da böyle olmuştur. Şu var ki, fitne zamanlarında yapabileceği bir şey olmayan, aksine din ve dünyasına zarar gelmesi muhtemel olan kimsenin inzivaya çekilmesi caiz olur ki, yukarıdaki

301- Nesai, Zekat, 74(5/62); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 18(4/182); Muvatta, Cihad, 4(2/445, mürsel olarak); Müsned, 1/237, 319, 322.

Hadisle, inzivâya çekilmeyi üstün gösteren bazı Hadisleri bu şekilde anlamak gerekir.

Yukarıdaki Hadisin son parçası ise, en kötü insanın, Allah'a (Celle Celaluhu) hürmet etmeye özen göstermeyen kimse olduğunu göstermektedir.

«٧»

باب في فضل مقام الرجل في سبيل الله

7. BÂB

KİŞİNİN ALLAH YOLUNDA KALMASININ FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٠١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حُصَيْنٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مُقَامُ الرَّجُلِ فِي الصَّفِّ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ الرَّجُلِ سِتِينَ سَنَةً^(١).

2401. Bize Abdullah b. Sâlih haber verip (dadi ki), bana Yahya b. Eyyûb, Hişâm'dan, (O) el-Hasan'dan, (O da) İmrân b. Husayn'dan (naklen) rivâyet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kişinin Allah yolunda (savaş) safında kalması (veya durması), kişinin altmış sene ibadet etmesinden daha faziletlidir!"⁽²⁾

«٨»

باب في فضل الضبار في سبيل الله

302- Müstedrek, 2/68; Beyhaki, 9/161. Bu Hadisi, Taberani ve Bezzar da rivayet etmişlerdir (Mecma'u'z-Zevâid, 5/326). Bu Hadisin bir şahidi için bkz. Tirmizi, Fedailu'l-Cihad, 17(4/181); Müsned, 2/524.

8. BÂB

ALLAH YOLU'NDAKİ TOZUN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٠٢ - أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شَرِيحٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَيْمَانَ، أَنَّ مَالِكَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ مَرَّ عَلَى حَبِيبِ ابْنِ مَسْلَمَةَ - أَوْ حَبِيبٍ مَرَّ عَلَى مَالِكٍ، وَهُوَ يَقُودُ فَرَسًا وَهُوَ يَمْشِي، فَقَالَ: أَلَا تَرَ كَبُ حَمَلَكُ اللَّهِ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ^(٣٠٣).

2402. Bize el-Kasım b. Kesir haber verdi. O dedi ki, Abdurrahman b. Şureyh'i Abdullah b. Süleyman'dan (naklen) anlatırken işittim ki, Malik b. Abdillah, Habib b. Mesleme'ye (veya Habib, Malik'e) bir atı yularından çekerek yaya giderken rastlamış ve "binsen ya, Allah sana binek vermiş" demiş de, O şöyle cevap vermiş: Muhakkak ki Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kimin ayakları Allah yolunda tozlanırsa, Allah onu (Cehennem) ateşine haram kılar!"³⁰³

«٩»

بَابُ الدَّعْوَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالْتَّوْحَةِ

9. BÂB

ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA BİR SABAH YÜRÜYÜŞÜ İLE BİR AKŞAM YÜRÜYÜŞÜ

٢٤٠٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ

303- Mecmâu'z-Zevâid, 5/286 (Taberani'den). Bu Hadisi ayrı ayrı Malik'in ve ismi verilmeyen bir Sahabinin musnedleri olarak Ahmed, Taberani ve Ebu Ya'la da rivayet etmişlerdir. Bkz. Müsned, 5/225, 226, Mecmâu'z-Zevâid, 5/285.

سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَعْدَوَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ رَوْحَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا⁽³⁰⁴⁾.

2403. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Ebu Hâzım'den, (O da) Sehl b. Sad'dan (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Andolsun ki, Allah yolunda sabahleyin bir kere yürüyüş ile Allah yolunda akşamleyin bir kere yürüyüş, dünya ve içindeki şeylerden daha hayırlıdır!"³⁰⁴

«۱۰»

بَابُ مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

10. BÂB

ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA BİR GÜN ORUÇ TUTAN KİMSE

٢٤٠٤ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ أَبِي عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ بَيْنَ وَجْهِهِ وَبَيْنَ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا⁽³⁰⁴⁾.

2404. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Sehl b. Ebi Sâlih'ten, (O) en-Numan b. Ebi Ayyâş'tan, (O) Ebû Saîd el-Hudri'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivâyet etti ki, O

304- Buhari, Cihad, 5(3/202), 73(3/224); Müslim, İmaret, 114(3/1500); Nesai, Cihad, 11(6/14); Tirmizi, Fedâilul-Cihad, 17(4/180); Müsned, 3(433), 5(335, 337, 339); İbn Mace, Cihad, 2(2/921).

şöyle buyurdu: "Allah'ın rızasını gözeterek Allah yolunda bir gün oruç tutan hiçbir kul yoktur ki, Allah onun yüzü ile (Cehennem) ateşinin arasını yetmiş yıllık (mesafe kadar) uzaklaştırmış olmasın!"³⁰⁵

AÇIKLAMA

"**Allah Yolu**" tabiri, Allah'a (Celle Celaluhu) itaat, Allah'ın (Celle Celaluhu) rızasını kazanmak için yapılan, farz-nafile, her türlü iş manasına gelebilmektedir. Şu halde bu tabir, geniş manasıyla cihad kelimesiyle eş anlamlı olmaktadır. Ancak, cihad kelimesinde olduğu gibi bu tabir de ekseriye "**Allah rızası için sıcak savaş**" manasında kullanılmıştır. Bu Hadiste bu tabirle bu manalardan hangisinin kastedildiği açık değildir. Şayet ikinci mana kastedilmişse, o zaman bu Hadis, oruca alışmış, oruç tutmakla güçten-kuvvetten düşmeyecek olan kimse hakkında olmalıdır. Bu kimse böylece oruç ve savaş faziletlerini birleştirmiş olmaktadır. Diğer taraftan Hadiste geçen "yetmiş" sayısının, çokluğu ifade için kullanılmış olması muhtemeldir. Hadislerde altmış, yetmiş gibi sayılar çokluğu ifade için çok kullanılmışlardır.

«||»

باب فِي الَّذِي يَسْعَى فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَارِسًا

11. BÂB

BEKÇİLİK YAPARAK

ALLAH YOLU'NDA UYKUSUZ KALAN KİMSE HAKKINDA

٢٤٠٥ - أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شُرَيْحٍ، يُحَدِّثُ أَبِي الصَّبَّاحِ مُحَمَّدَ بْنَ سُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي عِلْيَةَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ

305- Buhari, Cihad, 36(3/213); Müslim, Sıyam, 167, 168(2/808); Nesai, Sıyam, 44-45(4/143-145); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 3(4/166); İbn Mace, Sıyam, 34(1/547-548); Müsned, 3/26, 59, 83.

أَبِي رَيْحَانَةَ، أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي غَزْوَةٍ فَسَمِعَهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ وَهُوَ يَقُولُ: حُرِّمَتِ النَّارُ عَلَى عَيْنِ سَهْرَتٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَحُرِّمَتِ النَّارُ عَلَى عَيْنِ دَمَعَتٍ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ. قَالَ: وَقَالَ الثَّالِثَةُ، فَنَسِيتُهَا. قَالَ أَبُو شُرَيْحٍ: سَمِعْتُ مَنْ يَقُولُ ذَلِكَ: حُرِّمَتِ النَّارُ عَلَى عَيْنِ غُضَّتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ، أَوْ عَيْنِ فُقِئَتْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - (٣).

2405. Bize el-Kasım b. Kesir haber verip dedi ki, ben Abdurrahman b. Şureyh'i, Ebu's-Sabbah Muhammed b. Sumeyr'den, (O) Ebu Ali el-Hemdani'den, (O da) Ebu Reyhâne'den (naklen) rivayet ederken işittim ki; O (yani Ebu Reyhâne), Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber bir sa-vaştaymış. Derken bir gece O'nu şöyle buyururken işitmiş: "(Cehennem) ateşi Allah yolunda uykusuz kalan göze haram kılınmıştır. (Cehennem) ateşi Allah korkusundan yaş boşanan göze de harak kılınmıştır!" (Ebu Reyhâne) demiş ki, O üçüncüsünü de buyurmuştu ama, ben onu unuttum.

Ebu Şureyh sözüne şöyle devam etti: Ben bir kimseden bu (üçün-cüsünün) şöyle olduğunu işittim: "(Cehennem) ateşi, Allah'ın (ba-kılmasını) yasak kıldığı şeylerden sakınılan göze -veya Allah Azze ve Celle yolunda çıkarılan göze- haram kılınmıştır!"³⁰⁶

٢٤٠٦ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا ابْنُ الدَّرَاوَرْدِيِّ، عَنْ صَالِحِ [بْنِ مُحَمَّدٍ] بْنِ زَائِدَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: رَجِمَ اللَّهُ حَارِسَ الْحَرَسِ (٣). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَعُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ لَمْ يَلَقَ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ.

2406. Bize el-Hakem ibnu'l-Mubarek haber verip (dedi ki), bize ed-Derâverdi, Sâlih b. Muhammed b. Zâide'den, O'nun

şöyle dediğini haber verdi: Ben Ömer b. Abdilaziz'i, Ukbe b. Âmir el-Cuheni'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen anlatırken) işittim ki, O şöyle buyurmuş: "Allah bekçilerin bekçisine (yani askerlerin nöbetçisine) merhamet etsin!"³⁰⁷

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki; "Ömer b. Abdulaziz, Ukbe b. Âmir'le karşılaşmamıştı!"

«۱۲»

باب في فضل النفقة في سبيل الله عز وجل

12. BÂB

ALLAH AZZE VE CELLE YOLUNDA HARCAMA YAPMANIN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٠٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي
عَمْرِو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ بِنَاقَةٍ مَخْطُومَةٍ،
فَقَالَ: هَذِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعُ
مِائَةِ نَاقَةٍ كُلُّهَا مَخْطُومَةٌ.

2407. Bize Abdullah b. Ömer rivâyet edip (dedi ki), bize Cerir, el-A'meş'ten, (O) Ebû Amr eş-Şeybânî'den, (O da) Ebû Mes'ûd el-Ensâri'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: (Bir gün) bir adam yularlı dişi bir deve getirip; "bu, Allah yolunda (bağışlanmıştır)" dedi. Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "Sana onun karşılığında Kıyamet günü, hepsi de yularlı olan yediyüz dişi deve verilecektir!" buyurdu.³⁰⁸

307- İbn Mace, Cihad, 8(2/925); Müstedrek, 2/86. Bu Hadis Salih b. Muhammed'in zayıflığı ve senedinin munkatî' oluşu sebepleriyle zayıftır.

308- Müslim, İmaret, 132(3/1505); Nesai, Cihad, 46(6/41); Müsned, 4/121, 5/274.

«۱۳»

باب من أنفق زوجين من ماله في سبيل عز وجل

13. BÂB

ALLAH AZZE VE CELLE YOLUNDA MALINDAN BİR ÇİFT ŞEY HARCAYAN KİMSE

٢٤٠٨ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا هِشَامُ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ صَعَصَعَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ وَهُوَ يَسُوقُ جَمَلًا لَهُ - أَوْ يَقُودُهُ - فِي عُنُقِهِ قِرْبَةً، فَقُلْتُ: يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا لَكَ مَالُكَ؟ قَالَ: لِي عَمَلِي. فَقُلْتُ: مَا لَكَ مَالُكَ؟ قَالَ: لِي عَمَلِي. قُلْتُ: حَدِّثْنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -، يَقُولُ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ مِنْ مَالٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا ابْتَدَرَتْهُ حَجَبَةُ الْجَنَّةِ^(۱). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: هُوَ ذَرَّهَمَيْنِ أَوْ أَمْتَيْنِ، أَوْ عَبْدَيْنِ، أَوْ دَابَّتَيْنِ.

2408. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize Hişâm, el-Hasen'den, (O da) Sa'saa b. Muâviye'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ebû Zerr'e, kedisine ait bir deveyi, boynunda bir kırba olduğu halde sürüyorken -veya yediyorken- rastladım ve "Ebû Zerr! (Ne) malın var, malın (ne)?" dedim. O da "amelim var!" cevabını verdi. Ben tekrar; "(ne) malın var, malın ne" dedim, O da yine; "amelim var!" karşılığını verdi. O zaman ben; "bana Rasûlullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) işittiğin bir Hadis rivayet et!" dedim. O da şöyle dedi: Rasûlullah'ı, (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Allah yolunda bir çift mal harcayan hiçbir müslüman yoktur ki, Cennet'in kapıcıları ona koşup (onu Cennet'e kendi kapılarından girmeye çağırmuş) olmasınlar."³⁰⁹

309- Nesai, Cihad, 45(6/40); Müsned, 5/153, 159; Müstedrek, 2/86.

Ebû Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu (bir çift mal) iki dirhem, veya iki kadın köle, yahut iki erkek köle, ya da iki hayvandır."

«۱۴»

باب في فضل الرمي والامر به

14. BÂB

(SİLAH) ALMANIN FAZİLETİ VE BUNUNLA İLGİLİ EMİR HAKKINDA

٢٤٠٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقْرِئُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ مَرْثَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّهُ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ﴾: أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ^(١).

2409. Bize Abdullah b. Yezid el-Mukri haber verip (dedi ki), bize Saîd b. Ebi Eyyub rivayet edip (dedi ki), bana Yezid b. Ebi Habib, Ebu'l-Hayr Mersed b. Abdillâh'tan, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) rivayet etti ki; O şu Ayeti, yani; "Siz de o (düşmanlara) karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayın"³¹⁰ ayetini okumuş ve "Dikkat edin! Şüphesiz bu kuvvet, (ok) atmaktır!" (demiş).³¹¹

٢٤١٠ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَزْرَقِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ

310- Enfal Sûresi, 60.

311- Burada mevkuf olarak rivayet edilen bu Hadisin merfu rivayetleri için bkz. Müslim, İmaret, 167(3/1522); Ebu Davud, Cihad, 24(3/13); Tirmizî, Tefsir, 9(5/270); İbn Mace, Cihad, 19 (2/940); Musned, 4/157; Tayâlisî, s. 136.

الله - ﷺ -: إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يُدْخِلُ الثَّلَاثَةَ بِالسَّهْمِ الْوَاحِدِ الْجَنَّةَ: صَانِعُهُ يَحْتَسِبُ فِي صُنْعِهِ الْخَيْرَ، وَالْمُمِدَّ بِهِ، وَالرَّامِيَ بِهِ، وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: اِزْمُوا وَارْكَبُوا، وَلَآنَ تَرْمُوا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا. وَقَالَ: كُلُّ شَيْءٍ يَلْهُو بِهِ الرَّجُلُ بَاطِلٌ، إِلَّا رَمْيَ الرَّجُلِ يَقْوَمِهِ، وَتَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ، وَمَلَاعَبَهُ أَهْلِهِ، فَإِنَّهُمْ مِنَ الْحَقِّ. وَقَالَ: مَنْ تَرَكَ الرَّمْيَ بَعْدَمَا عَلِمَهُ فَقَدْ كَفَرَ الَّذِي عَلَّمَهُ⁽³¹²⁾.

2410. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Hişâm, Yahya'dan, (O) Ebû Sellâm'dan, (O) Abdullah b. Zeyd el-Ezrak'tan, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) rivâyet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz yok ki, Allah Azze ve Celle tek okla üç kişiyi; yani, yapımında hayır niyet eden ustasını, onu (ihtiyacı olana) yardım olarak vereni (veya onu, atacak olan kimseye uzatanı) ve onu atanı Cennet'e sokar!"

Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle de buyurdu: "Atmayı ve binmeyi (öğrenin). Şüphesiz atmayı (öğrenmeniz) bana, binmeyi (öğrenmenizden) daha sevimli gelir."

O şöyle de buyurdu: "Erkeğin kendisiyle meşgul olup oynadığı her şey boştur, sadece erkeğin yayını atması, atını eğitmesi ve hanımıyla oynaması hariç! Çünkü bunlar hak şeylerdendirler, (sevap kazandırırılar)."

O şöyle de buyurdu: "Atmayı öğrendikten sonra onu bırakan kimse, onu kendisine öğretene nankörlük etmiş olur."³¹²

ACIKLAMA

Bu Hadis sırf Allah Azze ve Celle'nin rızasını kazanmak niyetiyle harp aletleri yapmanın, onları ihtiyaç sahiplerine yardım olarak vermenin veya kullanana yardım etmenin; onları düşmana karşı bizzat kullanma gibi Cennet'e gitmeye, ebedi mutluluğa ermeye sebep ola-

312- Ebu Davud, Cihad, 24(3/13); Nesai, Hayl, 8(6/185); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 11(4/174); Müsned, 4(144, 146, 148; Tayâlisi, s. 135; Müstedrek, 2/95.

cağını göstermektedir. Harp âletleri, dünyevi geçimi sağlamak gayesiyle yapıldığında da, dünyevi geçimi helâlden sağlamaya yönelik her türlü çalışma gibi, yapanına sevab kazandırır.

Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) atıcılığı binicilikten üstün görmesi ise, atıcılığın savaşta hem tek başına, hem de her yerde işe yaramasından dolayı olmalıdır. Binicilik böyle değildir. Ayrıca atıcılık savaşta düşmanı altetmede diğer savaş vasıtalarından daha fazla etkilidir. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), düşmanlar için hazırlanması emredilen "**kuvvet**"i "**atma**" olarak açıklamasının ve atıcılığı binicilikten üstün görmesinin bir sebebi de, herhalde atıcılığın savaşmadaki bu üstünlüğüdür. Bu gerçek bugünkü gelişmiş harp tekniklerinde de geçerlidir. Nitekim Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de, "atma" ve "binme" kelimelerini, "**neyi atma**"yı, "**neye binme**"yi belirtmeksizin mutlak olarak kullanmıştır.

Hadisin ikinci parçası "hakk"a yardım edecek mübah işlerin boş işler olmadığını, onları yapmanın da insana sevab kazandıracağını göstermektedir. Aliyyu'l-Kâri; koşu, yürüyüş, at ve deve yarışlarının, bedeni güçlendirmek, zihni dinlendirmek maksadıyla gezinti yapmanın ve haram çalgı âletleriyle icra edilmeyen müziğin (sema) de aynı hükümde olduğunu kaydetmiştir.

Hadisin son parçası ise, bir harb sanatını öğrenen kimsenin onu unutmasının nankörlük olacağını bildirmektedir. Bazı Hadisler bunun büyük günah olduğunu da bildirir. Çünkü bu, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) sözünü yüceltmenin mühim bir vasıtası olan düşmanla savaş etmeye ehemmiyet vermenin bir göstergesidir.

«۱۵»

باب في فضل من جرح
في سبيل الله جرحا

15. BÂB

ALLAH YOLUNDA HERHANGİ BİR ŞEKİLDE
YARALANAN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤١١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، حَدَّثَنِي عَمِي مُوسَى بْنُ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَا مِنْ مَجْرُوحٍ يُجْرَحُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - إِلَّا بَعَثَهُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجْرَحُهُ يَدْمِي، الرِّيحُ رِيحُ الْمِسْكِ، وَاللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ^(٣١٣).

2411. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşi haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak rivayet edip (dedi ki), bana amcam Musa b. Yesar, Ebu Hüreyre'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah yolunda yaralanan hiçbir yaralı yoktur ki, Allah onu Kıyamet günü, yarası; kokusu misk kokusu, rengi kan rengi olduğu halde kanyorken diriltmiş olmasın."³¹³

«١٦»

بَابُ فِيمَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ

16. BÂB

ALLAH'TAN ŞEHİDLİK İSTEYEN KİMSE HAKKINDA

٢٤١٢ - أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ شُرَيْحٍ، يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ أَبِي أُمَامَةَ بْنَ سَهْلٍ بْنَ حَنْفِيٍّ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ صَادِقاً مِنْ قَلْبِهِ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ، وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ^(٣١٤).

313- Buhari, Cihad, 10(3/204); Nesai, Cihad, 27(6/24-25); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 21(4/184); İbn Mace, Cihad, 15(2/934).

2412. Bize el-Kasım b. Kesir haber verip dedi ki, ben Abdurrahman b. Şureyh'i rivayet ederken işittim ki; O, Sehl b. Ebi Umâme b. Sehl b. Huneyfi, babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet ederken işitmiş ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gerçekten şöyle buyurdu: "*Kim samimi bir kalple Allah'tan şehidlik isterse, Allah onu, döşğinde ölse de, şehidlerin derecelerine ulaştırır!*"³¹⁴

«IV»

باب في فضل الشهيد

17. BÂB

ŞEHİDİN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤١٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرَّفَاعِيُّ، ثنا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مَا يَجِدُ الشَّهِيدُ مِنَ أَلَمِ الْقَتْلِ إِلَّا كَمَا يَجِدُ أَحَدُكُمْ مِنَ أَلَمِ الْقِرْصَةِ^(١).

2413. Bize Muhammed b. Yezid er-Rifai haber verip (dedi ki), Safvan b. İsa, İbn Aclân'dan, (O) el-Ka'ka' b. Hakim'den, (O) Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Hüreyre'den, (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Şehid, öldürülme acısını ancak birinizin çimdikleme acısını hissetmesi gibi hisseder!"³¹⁵

314- Müslim, İmaret, 157(3/1517); Ebu Davud, Vitir, 26(2/85-86); Nesai, Cihad, 36(6/31); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 19(4/183); İbn Mace, Cihad, 15(2/935).

315- Nesai, Cihad, 35(6/31); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 26(4/190); İbn Mace, Cihad, 16(2/937); Müsned, 2/297.

«۱۸»

باب ما يتمنى الشهيد من الرجعة الى الدنيا

18. BÂB

ŞEHİDİN BU DÜNYAYA DÖNMEYİ TEMENNİ ETMESİ

۲۴۱۴ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَا مِنْ نَفْسٍ تَمُوتُ فَتَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَتَوَدُّ أَنَّهَا رَجَعَتْ إِلَيْكُمْ وَلَهَا الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا إِلَّا الشَّهِيدُ، فَإِنَّهُ وَدَّ أَنَّهُ قُتِلَ كَذَا وَكَذَا مَرَّةً لِمَا رَأَى مِنَ الثَّوَابِ^(۳۱۶).

2414. Bize Ebu Ali el-Hanefi haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"Ölüp de Cennet'e girdikten sonra sizin yanınıza, bu dünya ile içindeki şeyler kendisinin olarak geri dönmeyi arzu edecek hiç kimse yoktur, şehid hariç. Çünkü o, göreceği sevabdan dolayı arzu edecek ki, şu şu kadar kere (dünyaya geri dönüp tekrar) öldürülsün!"³¹⁶

«۱۹»

باب أرواح الشهداء

19. BÂB

ŞEHİDLERİN RUHLARI

316- Buhari, Cihad, 21(3/208); Müslim, İmaret, 108-109(3/1498); Nesai, Cihad, 34(6/30, şahid mahiyetinde); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 13(4/177); Müsned, 3/103, 126, 173.

٢٤١٥ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ

بْنِ مُرَّةٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: سَأَلْنَا عَبْدَ اللَّهِ عَنْ أَرْوَاحِ الشُّهَدَاءِ - وَلَوْلَا عَبْدُ اللَّهِ لَمْ يُحَدِّثْنَا أَحَدٌ -، قَالَ: أَرْوَاحُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي حَوَاصِلِ طَيْرٍ خَضِرٍ، لَهَا قَنَادِيلُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ، تَسْرَحُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ شَاءَتْ، ثُمَّ تَرْجِعُ إِلَى قَنَادِيلِهَا، فَيُسْرِفُ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ فَيَقُولُ: أَلَكُمُ حَاجَةٌ؟ تُرِيدُونَ شَيْئًا؟ فَيَقُولُونَ: لَا إِلَّا أَنْ نَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَتُقْتَلَ مَرَّةً أُخْرَى^(١).

2415. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Süleyman'dan, (O) Abdullah b. Murre'den, (O da) Mesrûk'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Biz Abdullah'a şehidlerin ruhlarını sorduk. -Zaten Abdullah olmasaydı bize (bunu) hiç kimse haber veremezdi-. O da şöyle dedi: Şehidlerin ruhları, Kıyamet günü Allah katında birtakım yeşil kuşların kursaklarındadır. Onların, Arşa asılı kandilleri vardır, hangi Cennet'te, nerede isterlerse orada dolaşır, sonra kandillerine geri dönerler. Derken Rabb'leri onlara yukarıdan bakar ve "Bir ihtiyacınız var mı? Birşey istiyor musunuz?" buyurur. Onlar da; "Hayır! Sadece dünyaya dönüp bir kere daha öldürülmemiz hâriç!" derler.³¹⁷

«٢٠»

باب في صفة القتلى في سبيل الله

20. BÂB

ALLAH YOLU'NDA ÖLDÜRÜLENLERİN DURUMU

٢٤١٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا مُعَاوِيَةُ بْنُ يَحْيَى - قَالَ: هُوَ

317- Müslim, İmaret, 121(3/1502); Tirmizi, Tefsir, 4(5/231). Hadis, zikredilen bu iki yerde merfu olarak geçmektedir. Zaten Ehli Kitab'dan rivayet âdeti olmayan Sahabenin, bu tür akılla bilinemeyecek hususlardaki sözleri merfu hükmindedir, yani bu bilgileri Hz. Peygamberden öğrenmiş sayılırlar.

الصَّدَفِيُّ، -، ثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي الْمُثَنَّى الْأَمْلُوكِيِّ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدِ السَّلَمِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: الْقَتْلَى ثَلَاثَةٌ: مُؤْمِنٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ. قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: فِيهِ: فَذَلِكَ الشَّهِيدُ الْمُمْتَحَنُ، فِي خِيَمَةِ اللَّهِ تَحْتَ عَرْشِهِ لَا يَفْضُلُهُ النَّبِيُّونَ إِلَّا بِدَرَجَةِ النُّبُوَّةِ وَمُؤْمِنٌ خَلَطَ عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا، جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى يُقْتَلَ. قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: فِيهِ: مُضْمَصَةٌ مَحَتْ ذُنُوبَهُ وَخَطَايَاهُ، إِنَّ السَّيْفَ مَخَاءٌ لِلْخَطَايَا، وَأَذْخِلَ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَ. وَمُنَافِقٌ جَاهَدَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، فَإِذَا لَقِيَ الْعَدُوَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ، فَذَلِكَ فِي النَّارِ، إِنَّ السَّيْفَ لَا يَمُحُو التِّفَاقَ⁽¹⁾. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: يُقَالُ لِلتَّوْبِ إِذَا غُسِلَ: مُضْمَصٌ.

2416. Bize Muhammed ibnu'l-Mubarek haber verip (dedi ki), bize Muaviye b. Yahya -ki (Muhammed), O'nun es-Sade fi olduğunu söylemiştir-, rivayet edip (dedi ki), bize Safvan b. Amr, Ebu'l-Musenna el-Ümlüki'den, (O da) Utbe b. Abd es-Sülemi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Savaşta) öldürülenler üç çeşittir: Canıyla, malıyla Allah yolunda cihad eden mü'min. O düşmanla karşılaştığında savaşır, nihayet öldürülür!" Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bunun hakkında sözüne şöyle devam etti: "İşte bu denemiş şehid, Allah'ın arşının altındaki çadırındadır! Peygamberler ona sadece Peygamberlik derecesiyle üstün gelirler. (Öldürülenlerin ikinci çeşidi) iyi bir işle diğer bir kötüsünü birbirine karıştıran mü'mindir. O, canıyla malıyla Allah yolunda cihad etmiş, düşmanla karşılaştığında öldürülünceye kadar savaşmıştır." Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bunun hakkında sözüne şöyle devam etti: "Günahlarını ve hatalarını silip süpüren bir yıkama ve temizleme! Muhakkak ki, kılıç hataları çok silip süpürücüdür! Bu kimse, Cennet'in kapılarının hangisinden isterse oradan Cennet'e girilir. (Öldürülenlerin üçüncü çeşidi) canıyla, malıyla cihad eden münafıktır. O da düşmanla karşılaştığında öldürülünceye kadar sa-

vaşmıştır. Ama bu kimse (Cehennem) ateşindedir! Zira kılıç mü-nafıklığı silemez!"³¹⁸

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Elbise için, yıkandığında "mus-misa=yıkandı ve temizlendi" denilir."

«٢١»

باب فيمن قاتل في سبيل الله صابراً محتسباً

21. BÂB

ALLAH YOLUNDA SABREDEREK VE SADECE
ALLAH RIZASINI UMARAK SAVAŞAN KİMSE HAKKINDA

٢٤١٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا ابنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ
الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَامَ
فَحَطَبَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ ذَكَرَ الْجِهَادَ، فَلَمْ يَدْعُ شَيْئاً أَفْضَلَ مِنْهُ إِلَّا
الْفَرَائِضَ. فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَهَلْ
ذَلِكَ مُكْفَرٌ عَنْهُ خَطَايَاهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: نَعَمْ، إِذَا قُتِلَ صَابِراً مُحْتَسِباً
مُقْبِلاً غَيْرَ مُذْبِرٍ، إِلَّا الدِّينَ فَإِنَّهُ مَأْخُودٌ بِهِ، كَمَا زَعَمَ لِي جَبْرِيلُ^(١).

2417. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize İbn Ebi Zi'b, el-Makburi'den, (O) Abdullah b. Ebi Katâde'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) kalkıp bir konuşma yapmış. Allah'a hamd-ü senada bulunmuş, sonra cihadı sözkonusu etmiş ve farz-ı (ayn) ibadetler hariç, ondan daha faziletli hiçbir şey bırakmamış. O zaman bir adam kalkıp; "yâ Rasulullah, Allah yolunda

öldürülen kimse hakkında ne buyurursun, bu (öldürülüşü) onun günahlarını bağışlatır mı?" demiş. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de şöyle buyurmuş: *"Evet. Sabrederek, sadece Allah'ın rızasını umarak, (düşmana) doğru giderek, (ondan) geri çekilmeyerek (savaşıp) öldürüldüğünde, (öldürülüşü onun günahlarına keffâret olur), sadece borç hariç. Çünkü o, bana Cibril'in söylediği gibi, ondan dolayı hesaba çekilecektir!"*³¹⁹

AÇIKLAMA

"Şehid", Allah Azze ve Celle yolunda canını veren müslümana denir. Kimin canını **"Allah yolunda"**, sadece Allah'ın (Celle Celaluhu) rızasını kazanmak gayesiyle verdiğini yalnız Allah Sübhanehu ve Teala bilebileceği için, "hakiki şehid" in kim olduğunu da ancak Allah Teala bilir. Herhalde bu sebeple ilk zamanlar savaşlarda ölen müslümanlar, hatta Sahabeler için "şehid oldu" ifadesi kullanılmamıştır. Bununla beraber savaş esnasında öldürülen her müslüman "hükmen şehid" sayılır, ona şehid muamelesi yapılır.

"Şehid" in; "tanık olan, kendisine tanıklık edilen", "bir yerde hazır olan, yanında hazır olan, yanında hazır bulunan", "haber veren, haber verilen" kimse gibi sözlük manaları vardır. Allah Teala yolunda öldürülen müslümana "şehid" denilmesi ise ya Cennet'e gireceğine tanıklık edildiği, veya ölürken yanında rahmet melekleri bulunduğu, yahut ölürken Allah'ın (Celle Celaluhu) kendisine hazırlamış olduğu nimetleri gördüğü... içindir. Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerde şehidliğin birçok fazileti bildirilmiştir.

Yukarıdaki Hadiste de şehidliğin bir fazileti bildirilmektedir ki, bu da, zikredilen şartlarda öldürülen kimsenin, kul hakları hariç, bütün günahlarının silinmesidir. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "sadece borç hariç" sözüyle kul haklarını şehidliğin bile silemeyeceğine dikkat çekmiştir. Bu, kul haklarına verilen ehemmiyetin ne kadar büyük olduğunu gösterir.

319- Müslim, İmaret 117(3/1501); Nesai, Cihad, 32(6/29); Tirmizi, Cihad, 32(4/212); Mu-vatta, Cihad, 31(2/461); Müsned, 5/297, 304, 308.

«٢٢»

باب ما يعدّ من الشهداء

22. BÂB

ŞEHİD SAYILAN KİMSELER

٢٤١٨ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا سُلَيْمَانُ - هُوَ التَّيْمِيُّ -، عَنْ أَبِي عُمَانَ، عَنْ عَامِرِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: الطَّاعُونَ شَهَادَةٌ، وَالْغَرَقُ شَهَادَةٌ، وَالْغَزْوُ شَهَادَةٌ، وَالْبَطْنُ شَهَادَةٌ، وَالنَّفْسَاءُ شَهَادَةٌ^(١).

2418. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, et-Teymi'dir-, Ebu Osman'dan, (O) Âmir b. Malik'ten (O) Safvan b. Umeyye'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Veba (hastalığından ölmek) şehidliktir. Suda boğulmak (suretiyle ölmek) şehidliktir. Savaşta (öldürülmek) şehidliktir. Karın (hastalıklarından ölmek) şehidliktir. Lohusa (iken ölmek) şehidliktir."³²⁰

٢٤١٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَفْصٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ السِّمْطِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ شَهَادَةٌ، وَالطَّاعُونَ شَهَادَةٌ، وَالْبَطْنُ شَهَادَةٌ، وَالْمَرَأَةُ يَقْتُلُهَا وَلَدُهَا جُمُعًا شَهَادَةٌ^(٢).

2419. Bize Ubeydullah b. Musa, İsrail'den, (O) Mansur'dan, (O) Ebu Bekr b. Hafs'dan, (O) Şurahbil ibnu's-Simt'ten, (O da)

Ubâde ibnu's-Samit'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Allah yolunda öldürülmek şehidliktir. Veba (hastalığından ölmek) şehidliktir. Karın (hastalıklarından ölmek) şehidliktir. Hamile iken (karnındaki) bebeği kendisini öldüren kadın şehiddir.*"³²¹

AÇIKLAMA

Bu Hadislerle ilgili diğer Hadislerde bazı hastalıklar sebebiyle veya bazı hallerde ölen kimselere de şehid ismi verilmektedir. İbn-i Hacer (Rahmetullahi Alayh), konuyla ilgili makbul Hadislerde toplam olarak yirmiden fazla şehidliğin geçtiğini kaydetmiştir.³²² Bu şehidlikler; "savaşta öldürülme şeklindeki şehidlik" ve "diğer şehidlikler" olmak üzere başlıca iki kısma ayrılabilir. Savaşta ölen müslümana, yıkanılmaksızın namazı kılınıp defnedilme şeklinde muamele yapılır ki, bu şehide Hanefi âlimleri "**hükmi şehid**", Şafii alimleri "**dünya şehidi**" ismini verirler. Hadislerde belirtilen diğer şehidlere bu dünyada şehidlik muamelesi yapılmadığı için onlara "**uhrevi şehid**" veya "**Ahiret şehidi**" ismi verilmiştir. "Uhrevi şehidler"e "şehid" denmesinin bir hikmeti şudur: Bu kimseler ölürken büyük acı çekmişler veya haksızlıkla öldürülmüşlerdir. Allah da onların bu şekildeki ölümlerini günahlarının silinmesine veya sevaplarının artırılmasına sebep kılmış ve onları şehid mertebesine yükseltmiştir.

«۲۳»

باب ما أصاب «أصحاب» النبي ﷺ
في مغازيهم من الشدة

23. BÂB

HZ. PEYGAMBER'E SAVAŞLARINDA İSABET EDEN
ZORLUKLAR

321- Müsned, 5/315; Mecmâu'z-Zevâid, 5/299 (Bezzar ve Taberani'den).

322- Bkz. Fethu'l-Bâri, 11/308-309.

٢٤٢٠ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ قَيْسٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مَا لَنَا طَعَامُ إِلَّا هَذَا التَّمْرُ، وَوَرَقُ الْخُبْلَةِ، حَتَّى إِنَّ أَحَدَهَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ مَالَهُ خِلَطٌ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ يُعِيرُونِي، لَقَدْ خَبْتُ إِذْنُ وَضَلَّ عَمَلِي^(١).

2420. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize İsmail, Kays'tan, (O da) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte savaşırdık da, o zaman bizim şu (dikenli ağacın) meyvesi ile asma yaprağından başka yiyeceğimiz olmazdı. Bu sebeple içimizden biri koyunun dışkı çıkarması gibi, birbirine bulaşmayan dışkı çıkarırdı. Şimdi Ese-doğulları beni, (namazı güzel kıldıramadığımı iddia ederek) ayıplar oldu. O halde ben gerçekten zarar etmişim, amelim de boşa gitmiş!"³²³

«٢٤»

باب من غزا ينوي شينا فله ما نوي

24. BÂB

KİM BİRŞEY NİYET EDEREK SAVAŞIRSA,
ONA NİYET ETTİĞİ ŞEY VERİLİR

٢٤٢١ - أَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا جَبَلَةُ بْنُ عَظِيَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ غَزَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَهُوَ لَا يَنْوِي فِي غَزَاتِهِ إِلَّا عَقْلًا فَلَهُ مَا نَوَى^(١).

323- Buhari, Rikak, 17(7/180); Müslim, Zühd, 12(4/2278); Tirmizi, Zühd, 39(4/582); Müsned, 1/174, 181, 186.

2421. Bize el-Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Cebele b. Atıyye, Yahya ibnu'l-Velid'den, (O da) Ubade ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim Allah yolunda, savaşında sadece bir deve ipi (elde etmeyi, yani dünyevi bir menfaat sağlamayı) niyet ederek savaşırsa, ona niyet ettiği şey verilir!"³²⁴

«۲۵»

باب الغزو غزوان

25. BÂB

SAVAŞMAK İKİ ÇEŞİTTİR

٢٤٢٢ - أَخْبَرَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ بَجِيرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي بَحْرِيَّةَ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «الْغَزْوُ غَزَوَانِ: فَأَمَّا مَنْ غَزَا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، وَأَطَاعَ الْإِمَامَ، وَأَنْفَقَ الْكَرِيمَةَ، وَبَاشَرَ الشَّرِيكَ، وَاجْتَنَبَ الْفَسَادَ فَإِنَّ نَوْمَهُ وَنَبَهُهُ أَجْرٌ كُلُّهُ. وَأَمَّا مَنْ غَزَا فَخْرًا، وَرِبَاءًا وَسُمْعَةً، وَعَصَى الْإِمَامَ، وَأَفْسَدَ فِي الْأَرْضِ، فَإِنَّهُ لَا يَرْجِعُ بِالْكَفَافِ»^(۱).

2422. Bize Nuaym b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Bakıyye ibnu'l-Velid, Bakîr b. Saîd'den, (O) Halid b. Ma'dan'dan, (O) Ebu Bahriyye'den, (O da) Muaz b. Cebel'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Savaş iki çeşittir: Allah rızasını isteyerek savaşan, başkana itaat eden, kıymetli olan (malını veya canını Allah yolunda) sarfeden, ortağa (arkadaşa) kolaylık gösteren, boz-

*gunculuktan ve haksızlıktan uzak duran kimseye gelince; onun uykusu ile uyanıklığının hepsi sevaptır. Övünmek, gösteriş ve şöhret için savaşıp, başkana isyan eden, yeryüzünde bozgunculuk yapan kimseye gelince ise, o, (Ahirette kendisine) yetecek kadar (sevapla) geri dönmez, (savaştan eli boş döner.)"*³²⁵

«Π»

باب فيمن مات ولم يغز

26. BÂB

SAVAŞMAMIŞKEN ÖLEN KİMSE HAKKINDA

٢٤٢٣ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ لَمْ يَغْزُ، وَلَمْ يُجْهَزْ غَزِيًّا، أَوْ يَخْلُفْ غَزِيًّا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ، أَصَابَهُ اللَّهُ بِقَارِعَةٍ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ^(١).

2423. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize el-Velid b. Müslim rivayet edip (dedi ki), bize Yahya ibnu'l-Haris, el-Kasım b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Umâme'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

*"Ne savaşmış, ne bir savaşçıya ihtiyacı olan şeyleri vermiş, ne de bir gazinin ailesinin (işlerinde) onun yerini hayırla tutmuş olmayan kimseye Allah Kıyamet gününden önce bir musibet ulaştırır!"*³²⁶

325- Ebu Davud, Cihad, 25(3/13-14); Nesai, Cihad, 46(6/41); Muvatta, Cihad, 43(2/466, mev-kuf olarak); Müsned, 5/234; Müstedrek, 2/85.

326- Ebu Davud, Cihad, 18(3/10); İbn Mace, Cihad, 5(2/923).

«٢٧»

باب في فضل من جهز غازيا

27. BÂB

BİR SAVAŞÇIYA İHTİYACI OLAN ŞEYLERİ
VEREN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٢٤ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ
الْجُهَنِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَخَلَفَهُ فِي
أَهْلِهِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِثْلَ أَجْرِهِ، إِلَّا أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الْغَازِي شَيْئًا³²⁷.

2424. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Abdulmelik, Atâ'dan, (O) Zeyd b. Halid el-Cuheni'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kim Allah yolunda savaşan bir kimseye ihtiyacı olan şeyleri verir ve ailesinin (işlerinde) onun yerini tutarsa, Allah ona o (savaşçının) sevabının aynısını yazar. Bununla beraber o, savaşçının sevabından da hiçbir şey eksiltmez!"³²⁷

«٢٨»

باب العذر في التخلف عن الجهاد

28. BÂB

CİHADDAN GERİ KALMADA MAZERET

٢٤٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَقَ، قَالَ:

327- Buhari, Cihad, 38(3/214); Muslim, İmaret, 135-136(3/1506-1507); Ebu Davud, Cihad, 21(3/12); Nesai, Cihad, 44(6/38); Tirmizi, Fedâilul-Cihad, 6(4/169); İbn Mace, Cihad, 3(2/922), Müsned, 4/115, 116, 5/192; Tayâlisî, s. 129, 189.

سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾^(١)، دَعَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - زَيْدًا، فَجَاءَ بِكَتِفٍ فَكَتَبَهَا، وَشَكَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ضَرَرًا بِهِ، فَتَزَلَّتْ: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾^(٢).

2425. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip dedi ki, bize Ebu İshak rivayet edip dedi ki, ben el-Berâ'yı şöyle derken işittim: Şu Ayet, yani "Mü'minlerden oturup (cihada gitmeyenler) ile Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir olmazlar!" ayeti indiğinde, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Zeyd'i çağırdı. O da bir kürek kemiği getirip onu yazdı. Ibn Ümm-i Mektum ise bir özrünü (âmâlığını) dile getirdi. Bunun üzerine Ayet; "Özür sahibi olmayan mü'minlerden oturup (cihada gitmeyenler) ile mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler bir olmazlar!"³²⁸ (şeklinde) indi.³²⁹

«٢٩»

باب في فضل غزاة البحر

29. BÂB

DENİZ SAVAŞININ FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٢٦ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أُمُّ حَرَامٍ بِنْتُ مِلْحَانَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ فِي بَيْتِهَا يَوْمًا، فَاسْتَفْظَ وَهُوَ يَضْحَكُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَضْحَكَكَ؟ قَالَ: رَأَيْتُ قَوْمًا مِنْ أُمِّي

328- Nisa Sûresi, 95.

329- Buhari, Cihad, 31(3/211); Müslim, İmaret, 141(3/1508); Nesai, Cihad, 4(6/9-10); Tirmizi, Cihad, 1(4/191); Müsned, 4/282, 284,290; Tayâlisî, a. 96.

يَرْكَبُونَ ظَهَرَ هَذَا الْبَحْرِ كَالْمَلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ
يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: أَنْتَ مِنَ الْأَوَّلِينَ. قَالَ: فَتَزَوَّجَهَا عَبْدُهُ بْنُ الصَّامِتِ،
فَغَزَا فِي الْبَحْرِ، فَحَمَلَهَا مَعَهُ، فَلَمَّا قَدِمُوا قُرِبَتْ لَهَا بَغْلَةٌ لِيَرْكَبَهَا، فَصَرَعَتْهَا،
فَدَقَّتْ عُنُقَهَا فَمَاتَتْ⁽³³⁰⁾.

2426. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Yahya b. Saîd'den, (O) Muhammed b. Yahya b. Habban'dan, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bana Ümm-ü Haram bint Milhan anlattı ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) birgün O'nun evinde öğle uykusuna yatmış ve derken gülerек uyanmıştı. Ben de; "yâ Rasulullah, seni ne güldürdü?" demiştim. Şöyle buyurmuştu:

"-Ümmetimden bir topluluğu şu denizin üstündeki (gemilere), tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi binmiş, (cihada gidiyorlarken) gördüm!"

Ben; "yâ Rasulullah, Allah'a, beni onlardan kılması için dua edin" demiştim. O da; *"Sen onlardansın!"* buyurmuştu. Sonra yine uyumuş ve derken gülerек uyanmıştı. Ben de; "yâ Rasulullah, seni ne güldürdü?" demiştim. Şöyle buyurmuştu:

"-Ümmetimden bir topluluğu, şu denizin üstündeki (gemilere), tahtlar üzerindeki hükümdarlar gibi binmiş, (cihada gidiyorlarken) gördüm!"

Ben; "yâ Rasulullah, Allah'a, beni onlardan kılması için dua edin" demiştim. O da; *"Sen öncekilerdensin!"* buyurmuştu.

(Enes, sözüne devamle) dedi ki, sonra Ubâde ibnu's-Samî't O'nunla evlenmişti. Derken O deniz savaşına çıkmış, O'nu da beraberinde götürmüştü. (Sahile) geldiklerinde binmesi için O'na bir katır yaklaştırılmıştı da, (katır) O'nu yere atıp boynunu kırmış, O da ölmüştü.³³⁰

330- Buhari, Cihad, 75(3/225); Müslim, İmaret, 161(3/1519); Ebu Davud, Cihad, 10(3/6); Nesai, Cihad, 40(6/35); Tirmizi, Fedâilul-Cihad, 15(4/178); İbn Mace, Cihad, 10(2/927); Mu-vatta, Cihad, 39(2/464); Müsned, 6/361, 423.

ACIKLAMA

Deniz savaşının faziletli, bir izaha göre, ondaki güçlüklerin kara harbine göre daha fazla oluşundandır. Çünü deniz savaşında, karadakinine ek olarak, deniz şartlarına karşı da göğüs gerilmektedir. Bundan dolayı olmalı ki, deniz şehidinin sevabının, kara şehidinin sevabından daha fazla olduğu bildirilmiştir.³³¹ Hz. Ömer'in (*Radiyallahu Anh*), müslümanlara şefkati sebebiyle, güç olan deniz savaşına müsaade etmediği, Hz. Osman'ın (*Radiyallahu Anh*) ise ona sadece gönüllüler için müsaade ettiği ve müslümanların ilk deniz savaşının O'nun zamanında olduğu nakledilmektedir. Müslümanların, Hicri 28. yılda vukubulan bu ilk deniz savaşı Muaviye komutasında Kıbrıs'a yapılmış ve Ümmü Haram (*Radiyallahu Anha*) da kocası Ubâde'yle (*Radiyallahu Anh*) birlikte bu savaşa katılmıştı. Rivayetlere göre Ümmü Haram (*Radiyallahu Anha*) bu savaşa gidişte veya dönüşte bindiği katırdan düşerek şehid olmuştu. Âlimlerin bir kımı, O'nun adaya çıkışta veya oradan dönüşte öldüğünü, kabrinin de Kıbrıs sahilinde bulunduğunu söylemişlerdir ki, meşhur olan budur. Bazı rivayetlerde ise bu ölüm hadisesinin savaş dönüşü Hıms sahilinde meydana geldiği ve Ümmü Haram'ın (*Radiyallahu Anha*) kabrinin de orada bulunduğu görülmektedir. İbn Hacer (*Rahmetullahi Aleyh*), Ümmü Haram'ın (*Radiyallahu Anha*) kardeşi Ümmü Abdillah'ın (*Radiyallahu Anha*) başından da benzer bir ölüm olayının geçtiğini belirten rivayetleri de değerlendirerek, bu iki şehid kadın Sahabenin kabirlerinden birinin Kıbrıs sahilinde, diğerinin Hıms sahilinde olabileceğini söylemiştir.³³² Şu halde Kıbrıs sahilinde, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) duasına mazhar olup şehid olan mübarek bir kadın Sahabenin kabrinin bulunduğu kesindir.

«۳۰»

باب في النساء، يغزون مع الرجال

331- Bkz. Ebu Davud, Cihad, 10(3/7); İbn Mace, Cihad, 10(2/928).

332- Fethu'l-Bâri, 23/90

30. BÂB

KADINLARIN ERKEKLERLE BERABER SAVAŞMASI
HAKKINDA

٢٤٢٧ - أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَرَارِيُّ، عَنْ
هِشَامٍ، عَنْ حَفْصَةَ، عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ، قَالَتْ: غَزَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - غَزَوَاتٍ
أَدَاوِي الْجَرَحَى، أَوِ الْجَرِيحِ، وَأَصْنَعُ لَهُمُ الطَّعَامَ، وَأَخْلِفُهُمْ فِي رِحَالِهِمْ³³³.

2427. Bize Asım b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Ebu İshak el-Fezari, Hişam'dan, (O) Hafsa'dan, (O da) Ümmü Atıyye'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ben Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte bazı savaşlara katıldım. (O savaşlarda) yaralıları -veya yaralıyı- tedavi ediyor, (askerlere) yemek yapıyor ve eşyalarına göz-kulak oluyordum."³³³

AÇIKLAMA

Bu Hadis kadınların erkeklerle birlikte savaşa çıkabileceklerini ve yaralıları tedavi gibi hemşirelik hizmetlerinin yanında askerlere yemek yapma, eşyalarına göz-kulak olma gibi geri hizmetlerini de yapabileceklerini göstermektedir. Bu Hadisten, zaruret halinde bir kadının yabancı bir erkeği tedavi etmesinin caiz olduğu da anlaşılmaktadır. Asr-ı Saadet'te kadın Sahabelerin erkek Sahabelerle birlikte savaşa çıktıklarını belirten birçok rivayet vardır. Bunlara göre kadın Sahabeler savaş esnasında kendilerine savunmanın yanında askerlere yemek yapma, su dağıtma, yaralıları tedavi etme, ağır yaralıları ve ölüleri Medine'ye nakletme, askerlerin eşyasına göz-kulak olma gibi hemşirelik ve geri hizmetler yapmaktaydılar. Bu şekilde İslam tarihinde ilk olarak hemşirelik görevi yapan kadın Sahabiler arasında Hz. Aişe, er-Rubeyyi bint Muavviz, Ümmü Atıyye,

333- Muslim, Cihad, 142/3(1447); İbn Mace, Cihad, 37(2/952); Müsned, 5/271.

Ümmü Süleym ve Ümmü Selifin -Allah hepsinden razı olsun!- isimleri geçmektedir. İslam tarihinin bu önder hemşirelerinin, Hz. Aişe (Radıyallahu Anha) dışında hepsinin Ensardan olması dikkat çekicidir. Ensar kadınlarının ilim öğreniminde de, Hz. Aişe'nin (Radıyallahu Anha) övgüyle bahsettiği³³⁴ mümtaz bir yerleri vardır.

«۳۱»

باب في خروج النبي ﷺ مع بعض نسائه في الغزو

31. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN BAZI HANIMLARIYLA BİRLİKTE SAVAŞA ÇIKMASI HAKKINDA

٢٤٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا خَرَجَ أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَطَارَتْ الْفُرْعَةُ عَلَى عَائِشَةَ وَحَفْصَةَ فَخَرَجَتَا مَعَهُ جَمِيعًا^(۱).

2428. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Abdulvahid b. Eymen rivayet edip dedi ki, bana İbn Ebi Muleyke, el-Kasım b. Muhammed'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir yolculuğa) çıkacağı zaman hanımları arasında kura çekti. Bir defasında kura Aişe ile Hafsa'ya çıkmıştı da ikisi (Hz. Peygamber) ile birlikte (yolculuğa) çıkmışlardı.³³⁵

334- Bkz. Buhari, İlm, 50(1/41).

335- Buhari, Nikah, 97(6/154); Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 88(4/1894). Bk. 2208. Hadis.

«۳۲»

باب فضل من رابط يوما وليلة

32. BÂB

DÜŞMAN SINIRINDA BİR GÜN BİR GECE
NÖBET BEKLEYEN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA

۲۴۲۹ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ - زُهْرَةُ بْنُ مَعْبُدٍ -، عَنْ أَبِي صَالِحٍ مَوْلَى عُثْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَقُولُ: إِنِّي كُنْتُ كَتَمْتُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - كَرَاهِيَةً تَفَرِّقُكُمْ عَنِّي، ثُمَّ بَدَأَ لِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْوَهُ لِيخْتَارَ أَمْرُو لِنَفْسِهِ مَا بَدَأَ لَهُ، إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ يَوْمٍ، فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ (۳).

2429. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), biez Leys b. Sa'd rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Akil Zühre b. Ma'bed, Hz. Osman'ın azadlısı Ebu Salih'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Ben Osman'ı minber üzerinde şöyle derken işittim:

Doğrusu ben, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) duymuş olduğum bir Hadisi, yanımdan ayrılıp gitmenizi istemediğim için sizden saklamıştım. Sonra bana, herkesin kendisi için uygun bulduğunu seçmesi için onu size rivayet etmem uygun göründü. Ben gerçekten Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiştim:

"-Allah yolunda düşmana karşı bir gün nöbet beklemek, onun dışındaki yerlerde bin gün (nöbet beklemekten) daha hayırlıdır!"³³⁶

336- Nesai, Cihad, 39(6/33); Tirmizi, Fedâilu'l-Cihad, 26(4/189-190); İbn Mace, Cihad, 7(2/924); Müsned, 1/62, 65, 66.

«۳۳»

باب فضل من مات مرابطاً

33. BÂB

DÜŞMAN SINIRINDA NÖBET BEKLERKEN ÖLEN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA

۲۴۳۰ - أَخْبَرَنَا، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا ابنُ لَهَيْعَةَ، عَنْ مِشْرَحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: كُلُّ مَيِّتٍ يُخْتَمُ عَلَى عَمَلِهِ، إِلَّا الْمُرَابِطَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُ يُجْزَى لَهُ عَمَلُهُ حَتَّى يُيْتَّ^(۱).

2430. Bize Abdullah b. Yezid haber verip (dedi ki), bize İbn Lenia, Mişrah'tan, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ukbe b. Âmir'i şöyle derken işittim: Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle derken işittim: "Her ölünün amel (defteri) mühürlenip (kapatılır). Sadece Allah rızası için düşman sınırında nöbet bekleyen hariç. Çünkü onun ameli, öldükten sonra diriltilinceye kadar çoğaltılır."³³⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadis zahiri manasıyla; öldüklerinde geriye sadaka-i cariyeye (devam edici olan sadaka, hayır), faydalanılacak ilim ve dua edecek hayırlı çocuk bırakanların dışında herkesin amel defterinin kapanacağını belirten Hadise³³⁸ zıt görünmektedir. Ancak arada gerçek bir zıtlık yoktur. Çünkü düşman sınırında nöbet beklemek, İslam devleti ile ümmetinin devamına yardım eden, dolayısıyla iyiliği sürüp giden, ömürlü olan bir iştir. Bu da "sadaki-i cariyeye" gibidir.

337- Musned, 4/150, 157; Mecmâ'u'z-Zevâid, 5/289(Taberani'den).

338- Bkz. Müslim, Vasiyyet, 14(3/1255).

«٣٤»

باب فضل الخيل في سبيل الله

34. BÂB

ALLAH YOLU'NDA (TUTULAN, KULLANILAN) ATLARIN
FAZİLETİ HAKKINDA

٢٤٣١ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا زَكْرِيَّا، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ،
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْخَيْلُ مَعْقُودٌ بِنَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ:
الْأَجْرُ وَالْمَغْنَمُ^(١).

2431. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Zekeriya, Âmir'den, (O da) Urve el-Bariki'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Allah yolunda tutulan) atların perçemlerinde Kıyamet gününe kadar hayır, yani sevap ve ganimet düğümlüdür!"³³⁹

٢٤٣٢ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حُصَيْنٍ وَعَبْدِ اللَّهِ
بْنِ أَبِي السَّفَرِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -
الْخَيْلُ مَعْقُودٌ فِي نَوَاصِيهَا الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ: الْأَجْرُ وَالْمَغْنَمُ^(١).

2432. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Husayn ile Abdullah b. Ebi's-Sefer'den, (onlar da) Urve el-Bariki'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Allah yolunda tutulan) atların perçemlerinde Kıyamet gününe kadar hayır, yani sevap ve ganimet düğümlüdür!"³⁴⁰

339- Buhari, Cihad, 44(3/215); Müslim, İmaret, 98(3/1493); İbn Mace, Cihad, 14(2/932); Müsned, 4/375, 376.

340- Buhari, Cihad, 43(3/215); Müslim, İmaret, 99(3/1493); Nesai, Hayl, 7(6/184-185); Tirmizi, Cihad, 19(4/202); Müsned, 4/375, 376.

AÇIKLAMA

Bu Hadiste övülen atlar, Allah Azze ve Celle yolunda kullanılan veya o gayeyle tutulan atlardır. Hadiste "hayır" kelimesinin "sevap ve ganimet"le açıklanmış olması bunu gösterir.

Nitekim Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) diğer bir Hadisinde atların, sahiplerinin maksadına göre, "sevap" kazandıran, sahibinin ihtiyaçlarına "perde" olan ve "günah" kazandıran şeklinde üç çeşit olduğunu beyan buyurmuştur.

"Sevap" kazandıran at, Allah (Celle Celaluhu) yolunda beslenilip tutulan; sahibinin ihtiyaçlarına "perde" olan at, kişinin ihtiyaçlarını görüp başkasına yük olmamak ve iffetini korumak için beslenilip tutulan; "günah" kazandıran at ise, öğünmek, gösteriş ve müslümanlara husumet maksadıyla beslenilip tutulan attır.³⁴¹

Günümüzde atların yerini alan motorlu vasıtalar da, Allahu a'lem, bu taksime tabidirler.

Yukarıdaki Hadis ayrıca cihadın ve onu yapacak olan müslümanların, Kıyamete kadar varolacaklarını da göstermektedir.

«۳۵»

بَاب مَا يَسْتَحَبُّ مِنَ الْخَيْلِ وَمَا يَكْرَهُ

35. BÂB

MÜSTEHAB VE MEKRUH OLAN ATLAR

۴۴۳ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدِّمَشْقِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنِي ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ، أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَشْتَرِيَ فَرَسًا فَأَيُّهَا

أَشْتَرِي؟ قَالَ: إِشْتَرِ أَذْهَمَ، أَرْتَمَ مُحْجَلًا، طَلَقُ الْيَدِ الْيُمْنَى، أَوْ مِنْ الْكُمَيْتِ،
عَلَى هَذِهِ الشَّيْءِ، تَغْنَمُ وَتَسْلَمُ^(١).

2433. Bize Ahmed b. Abdirrahman ed-Dimeşki haber verip (dedi ki), bize el-Velid rivayet edip (dedi ki), bana İbn Lehia, Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Uleyy b. Rebah'tan, (O da) Ebu Katâde el-Ensari'den (naklen) rivayet etti ki; bir adam; "yâ Rasulullah, ben gerçekten bir at satın almak istiyorum; hangisini alayım?" demiş, (Hz. Peygamber de) şöyle buyurmuştu: "Üst dudağı beyaz, (üç ayağı) sekili, sağ ön ayağı sekisiz olan siyah bir at veya, bu şekilde nişanlı olan yelesi ve kuyruğu siyah, dor bir at satın al ki, (savaşta) ganimet alasın ve kurtulasın (veya alışverişinde "kazançlı çıkasın", savaşta da "kurtulasın"!)"³⁴²

«٣٦»

باب في السبق

36. BÂB

ÖNE GEÇME YARIŞI HAKKINDA

٢٤٣٤ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ،
قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يُسَابِقُ بَيْنَ الْخَيْلِ الْمُضْمَرَةِ مِنَ الْحَفْيَا إِلَى النَّبِيَّةِ،
وَالَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ النَّبِيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ، وَإِنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ
سَابَقَ بِهَا^(١).

2434. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki,

342- Tirmizi, Cihad, 20(4/203); İbn Mace, Cihad, 14(2/933); Müsned, 5/300; Müstedrek, 2/92.

O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yarışa hazırlanılmış atlar arasında Hafya'dan Seniyye'ye, yarışa hazırlanılmamış olanlar arasındaysa Seniyye'den Zureykoğulları Mescidi'ne kadar yarış yaptırırdı. İbn Ömer de bu (hazırlanılmamış atlarla) yarış yapanlar arasındaydı.³⁴³

AÇIKLAMA

Bu Hadis at yarışları yapmanın meşruluğunu göstermektedir. Kurtubi (*Rahmetullahi Aleyh*); at gibi hayvanlarla yapılan yarışlarla; insanların koşu ve silah atma yarışlarının caizliği konusunda ihtilâfın bulunmadığını bildirmektedir.

Ancak Malik ve Şafii (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), caiz olan yarışların at, deve ve ok yarışlarına münhasır olduğunu söylemişlerdir. Bu yarışların, ödülü yarışanların dışında birinin vermesi şartıyla, ödüllü yapılmasının caiz olduğunda da ittifak vardır.

Âlimlerin cumhuru ödülü yarışanlardan birinin vermesi halinde de bunun caiz olacağını söylemişlerdir. Bu yarışların hükmü ise maksada göre değişmektedir.

Yukarıdaki Hadiste geçen yerler, o zaman Medine dışında bulunmaktaydı. Hafya ile Seniyye (Veda Tepesi) arası 6-7 mil (yaklaşık 10-12 km) kadar, Seniyye ile Zureykoğulları Mescidi arası ise 1 mil veya biraz fazla (yaklaşık 2 km. kadar) idi.

«٣٧»

باب في رهان الخيل

37. BÂB

ÖDÜLLÜ AT YARIŞLARI HAKKINDA

343- Buhari, Salât, 41(1/108); Müslim, İmaret, 95(3/1491); Ebu Davud, Cihad, 66(3/29); Nesai, Hayl, 13(6/188); Tirmizi, Cihad, 22(4/205); İbn Mace, Cihad, 44(2/960); Muvatta, Cihad, 45(2/467); Müsned, 2/5, 11, 56; Dârekutni, 4/299,300.

٢٤٣٥ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، ثنا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي الزُّبَيْرُ بْنُ الْخُرَيْتِ، عَنْ أَبِي لَبِيدٍ، قَالَ: أَجْرِيَتِ الْخَيْلُ فِي زَمَنِ الْحَجَّاجِ وَالْحَكَمِ بْنِ أَيْوُبَ عَلَى الْبَصْرَةِ، فَاتَيْنَا الرُّهَانَ، فَلَمَّا جَاءَتِ الْخَيْلُ قَالَ: قُلْنَا: لَوْ مِلْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَسَأَلْنَاهُ أَكَانُوا يُرَاهِنُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -. قَالَ: فَاتَيْنَاهُ وَهُوَ فِي قَصْرِهِ فِي الرَّأْوِيَةِ فَسَأَلْنَاهُ، فَقُلْنَا لَهُ: يَا أَبَا حَمْزَةَ أَكُنْتُمْ تُرَاهِنُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -؟ أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يُرَاهِنُ؟ قَالَ: نَعَمْ، لَقَدْ رَاهَنَ وَاللَّهِ عَلَى فَرَسٍ يُقَالُ لَهُ: سَبْحَةُ، فَسَبَقَ النَّاسَ، فَانْهَشَ لِذَلِكَ وَأَعْجَبَهُ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَنَهَشَهُ: يَعْنِي أَعْجَبَهُ.

2435. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Saîd b. Zeyd haber verip (dedi ki), bana ez-Zübeyr ibnu'l-Hirrit, Ebu Lebid'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: El-Haccac zamanında, el-Hakem b. Eyyub Basra (emiri) iken atlar koşturulmuştu. Biz de ödüllü yarış (yerine) gelmiştik. (Ebu Lebid sözüne devamla) şöyle dedi:) Derken atlar gelince demiştik ki; "Enes b. Malik'e doğru gitsek de O'na sorsak, acaba Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında ödüllü at yarışı yaparlarmıydı?" (Ebu Lebid) sözüne şöyle devam etti:

Bunun üzerine biz, ez-Zaviye'deki³⁴⁴ köşkünde iken O'nun yanına gitmiş ve O'na sorup demiştik ki; "Ebu Hamza! Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında ödüllü at yarışı yapar mıydınız? Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ödüllü at yarışı yaptırır mıydı?" O şöyle cevap vermişti: "Evet! Vallahi O, gerçekten Sebha isimli bir at üzerine yarış ödülü koymuştu da (bu at) halkı geçmiş, O da buna sevinmiş, bundan hoşlanmıştı."³⁴⁵

Abdullah (ed-Dârimî) şöyle dedi: "İnheşsehu=Ona sevindi", "a'ce-behu=Ondan hoşlandı" demektir.

344- Ez-Zaviye, Basra'ya iki fersah (yaklaşık 10 km.) mesafede bir yerdir.

345- Müsned, 3/160, 256; Dârekutnî, 4/301; Mecmâu'z-Zevâid, 5/263 (Taberani'den).

«٣٨»

باب في جهاد المشركين باللسان واليد

38. BÂB

MÜŞRİKLERE KARŞI DİL VE EL İLE CİHAD ETMEK
HAKKINDA

٢٤٣٦ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالْيَسْتِكُمْ^(١).

2436. Bize Amr b. Asım haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Humeyd, Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Müşriklere karşı mallarınızla, canlarınızla ve dillerinizle cihad edin!"³⁴⁶

«٣٩»

باب لا يزوال طائفة

من هذه الأمة يقاثلون على الحق

39. BÂB

BU ÜMMETTEN BİR TOPLULUK
HAK UĞRUNDA SAVAŞMAYA DEVAM EDECEKTİR

٢٤٣٧ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ.

346- Ebu Davud, Cihad, 18(3/10-11); Nesai, Cihad, 1(6/7); Müsned, 3/1245, 153,251; Müstedrek, 2/81.

بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - لَا يَزَالُ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى النَّاسِ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ ظَاهِرُونَ⁽³⁴⁷⁾.

2437. Bize Ca'fer b. Avn haber verip (dedi ki), bize İsmail b. Ebi Halid, Kays b. Ebi Hazim'den, (O da) el-Muğire b. Şu'beden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ümmetimden bir topluluk (muhalif) insanlara üstün gelmeye devam edecektir. Nihayet onlar galip iken Allah'ın, (Kıyamet veya mü'minlerin ruhlarının kabzolanması) emri gelecektir!"³⁴⁷

٢٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الرَّبِيعِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا يَزَالُ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ⁽³⁴⁸⁾.

2438. Bize Ebu Bekir b. Beşşâr haber verip (dedi ki), biz Ebu Davud et-Tayâlisî rivayet edip (dedi ki), bize Hemmâm, Katâde'den, (O) Adullah b. Bureyde'den, (O) Süleyman ibnu'r-Rebi'den, (O da) Hz. Ömer ibnu'l-Hattab'dan (naklen) rivayet etti. (Süleyman) dedi ki, ben O'nu (yani Hz. Ömer'i) şöyle derken işittim: Rasulullah şöyle buyurdu: "Ümmetimden bazı insanlar hak uğrunda üstün gelmeye devam edeceklerdir!"³⁴⁸

«٤٠»

باب في قتال الخوارج

347- Buhari, İ'tisam, 10(8/149); Müslim, İmare, 171(3/1523); Müsned, 4/244, 248, 252.

348- Müstedrek, 4/449; Tayâlisî, s. 9; Mecmâu'z-Zevâid, 7/288 (Taberani'den), 312 (Ebu Ya'la'dan). Hadisin Darimi ve Tayalisi'deki senedlerinde bulunan Süleyman ibnu'r-Rebi' meçhul bir ravidir.

40. BÂB

HARİCİLERLE SAVAŞ HAKKINDA

٢٤٣٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنُ قَعْنَبٍ، ثنا سُلَيْمَانُ - هُوَ ابْنُ الْمَغِيرَةِ -، عَنْ حَمِيدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنْ مِنْ بَعْدِي مِنْ أُمَّتِي قَوْمًا يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ أَخْلَاقَهُمْ، يَخْرُجُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَخْرُجُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ، ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ، هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ^(١). قَالَ سُلَيْمَانُ: قَالَ حَمِيدٌ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الصَّامِتِ: فَلَقِيتُ رَافِعًا أَخَ الْحَكَمِ بْنِ عَمْرِو الْبَغْفَارِيِّ، فَحَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ، قَالَ رَافِعٌ: وَأَنَا أَيْضًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -.

2439. Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb haber verip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, İbnu'l-Muğire'dir-, Humeyd b. Hilâl'den, (O) Abdullah ibnu's-Samit'ten, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Muhakkak ki, benden sonra ümmetimden, Kur'an'ı, boğazlarından öteye geçmeyerek okuyacak bir topluluk olacak. Bunlar, okun vuruşları avdan çıkması gibi dinden çıkacak, sonra da ona bir daha geri dönmeyecektir! Bunlar bütün yaratıkların en kötüleridirler!"

Süleyman demiş ki; Humeyd şöyle dedi: Abdullah dedi ki; sonra ben el-Hakem b. Amr el-Ğıfari'nin kardeşi Rafi'e rastladım ve bu Hadisi rivayet ettim, Rafi' de şöyle dedi: Ben de bunu Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) işitmişim.³⁴⁹

ACIKLAMA

Bu Hadiste ileride çıkacakları haber verilen ve kınanan insanlar,

349- Müslim, Zekat, 158(2/750); İbn Mace, Mukaddime, 12(1/60); Müsned, 5/176; Tayâlisî, s. 60.

okudukları Kur'an sadece sözde kalan, "boğazlarından öteye geçmeyen", yani onu gönülden okumayan, içlerine sindirmeyen kimselerdir. Bu kimselerde Kur'an'ın özüne inme, onu Allah'ın (*Celle Celaluhu*) muradına uygun olarak anlama gayreti yoktur. Buna rağmen şahsi ve sathi yorumlarıyla, saplantılarıyla ahkâm kesmekten de çekinmezler. Böylece okun av hayvanını delip geçtiği gibi onlar da dini delip ondan çıkarlar, dine zarar verirler. Şöyle ki, onlar bu halleriyle dinin yanlış tanınmasına sebep olur, din düşmanlarına dini tenkit etme fırsatı verir ve böylece müslümanlığı kabul edebileceklerin hidayete ermelerine engel olmuş olurlar. Bu ise en büyük zulümlerden biridir. Sahabe-i Kiram neslinden sonraki bütün dönemlerde bu tip insanlar görülmüştür. Bununla beraber, bu tipin ilk örnekleri Hariciler arasında çıktığı için, yukarıdaki Hadisle benzerleri Haricilere hamledilmiştir.

Hariciler, Hz. Ali'nin (*Radıyallahu Anh*) Halifeliği zamanında ortaya çıkan bir topluluktur. Onlara bu isim, dinden "çıktıklarından" veya daha meşhur olan görüşe göre, Sıffin savaşından sonra, savaşın neticesini belirleme işinin hakemlere bırakılmasına razı olduğu için, Hz. Ali'ye (*Radıyallahu Anh*) karşı "çıktıklarından" dolayı verilmiştir. İbn Hacer'in (*Rahmetullahi Aleyh*) bildirdiğine göre, bu topluluğun çekirdiğini, Hz. Osman (*Radıyallahu Anh*) zamanında Irak bölgesindeki bazı kimseler oluşturmuştur. Bunlar, Halifenin bazı akrabalarının gidişatını beğenmeyip bu sebeple Halifeyi tenkit eden, Kur'an'ı çok okudukları ve çok ibadet ettikleri için "kurra" diye anılan, ancak Kur'an'ı maksadının dışında yorumlayan, görüşlerinde katı ve aşırı kimselerdi.

Bu kimseler Hz. Osman'ın (*Radıyallahu Anh*) şehid edilmesinden sonra Hz. Ali (*Radıyallahu Anh*) tarafında yer almış ve Hz. Osman (*Radıyallahu Anh*) ile taraftarlarının kâfir oldukları kanaatine varmışlardı. Onlar Sıffin savaşında da Hz. Ali'nin (*Radıyallahu Anh*) saf-larında yer almışlardı. Ancak savaşın sonlarına doğru Hz. Muaviye'nin askerlerinin, mızraklarının uçlarına Kur'anlar takıp karşı tarafı Allah'ın Kitabı'na başvurmaya davet etmeleri üzerine, sırf "'dini" endişelerle Hz. Ali (*Radıyallahu Anh*) tarafında savaşmakta

olan sözkonusu kimseler savaşı bırakmış, daha sonra da, savaşın neticesini belirleme işini hakemlere bırakmaya razı olması sebebiyle Hz. Ali'ye (*Radıyallahu Anh*) karşı çıkmışlardı. Bundan dolayı da onlara "Hariciler" ismi verilmişti. Hariciler bundan sonra, hem itikadi, hem de siyasi görüşleri farklı birçok gruba ayrılmış, bunların bir kısmı da, Sünnet'i tamamen veya kısmen reddetme, beş vakit namazı inkar edip, sabah ve akşam olmak üzere iki vakit namazın varlığını iddia etme gibi sapık ve batıl görüşlere sahip olmuşlardı.³⁵⁰

SİYER KİTABI

«ا»

باب بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا

1. BÂB

"ÜMMETİME SABAHIN ERKEN VAKTİNDEKİ
ÇIKIŞLARINDA BEREKET VER!"

٢٤٤٠ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ
عُمَارَةَ بْنِ حَدِيدٍ، عَنْ صَخْرِ الْغَامِدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ
لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً بَعَثَهَا مِنْ أَوَّلِ
النَّهَارِ. قَالَ: فَكَانَ هَذَا الرَّجُلُ رَجُلًا تَاجِرًا، فَكَانَ يَبْعُثُ غِلْمَانَهُ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ
فَكَثُرَ مَالُهُ^(١).

2440. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Ya'lâ b. Atâ'dan, (O) Umare b. Hadid'den, (O da) Sahr el-Ğamidi'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'ım, ümmetime sabahın erken vaktindeki çıkışlarında bereket ver!" Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir askeri birlik gönderdiğinde de onu günün başında gönderirdi.

(Umâre) dedi ki; "bu adam (yani Sahr) ticaretle uğraşan biri idi. O da hizmetçilerini (işe) günün başında gönderirdi. Bu sebeple malı çoğalmıştı."³⁵¹

AÇIKLAMA

"Siyer" kelimesi "sîret" in çoğuludur. "Sîret" ise gidiş, hal, insanın manen tuttuğu yol gibi manalara gelir. "Siyer" kelimesi, özel olarak, Hz. Peygamer'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hayatını ve bu örnek hayat

351- Ebu Davud, Cihad, 84(3/35); Tirmizi, Büyü, 6(3/517); İbn Mace, Ticaret, 41(2/752); Tayâlisi, s. 175. Müsned, 3/416, 417, 432, 4/384, 390, 91.

içindeki O'nunla alâkalı çeşitli olayları inceleyen ilim dalının adıdır. Bu kelime İslam hukukunda ise "savaş hukuku", "devletlerarası hukuk" manalarına kullanılır. Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*) de, öyle anlaşıyor ki, bu kelimeyi hukuki manasına yakın bir manada kullanmıştır. Bu bölümde, savaş manasına cihadın uygulanmasıyla alâkalı Hadisler yer alacaktır. Bu Hadislerin yer aldığı bölüme "siyer" denmesi, bu Hadisleri, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) savaşlardaki uygulamaları ve "gidişat"ı hakkında olmaları sebebiyledir.

«۲»

باب في الخروج يوم الخميس

2. BÂB

(YOLCULUĞA) PERŞEMBE GÜNÜ ÇIKMAK HAKKINDA

٢٤٤١ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَخْرُجُ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ^(۱).

2441. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize Yunus, ez-Zühri'den, (O) Abdurrahman b. Ka'b'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir yolculuğa çıkmak istediğinde (yola) perşembe gününün dışında az çıkardı."³⁵²

«۳»

باب في حسن الصحابة

3. BÂB

GÜZEL ARKADAŞLIK YAPMAK HAKKINDA

٢٤٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا حَيَّوَةُ وَابْنُ لَهْيَةَ، قَالَا: ثنا شُرَحْبِيلُ بْنُ شَرِيكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ^(١).

2442. Bize Abdullah b. Yezid rivayet edip (dedi ki), bize Hayve ve İbn Lehiya rivayet edip dediler ki, bize Şurahbil b. Şerik rivayet etti ki; O, Ebu Abdurrahman el-Hubuli'yi, Abdullah b. Amr ibni'l-As'tan, (O da) Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ederken işitmiş ki, O şöyle buyurmuş: "Arkadaşların Allah katında en hayırlısı arkadaşına en hayırlı olanları; komşuların Allah katında en hayırlısı ise komşusuna en hayırlı olanlarıdır."³⁵³

«ع»

باب في خير الأصحاب والسرايا والجيوش

4. BÂB

ARKADAŞLARIN, KÜÇÜK ASKERİ BİRLİKLERİN
VE ORDULARIN EN HAYIRLILARI HAKKINDA

٢٤٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثنا جَبَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ يُونُسَ وَعَقِيلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: خَيْرُ الْأَصْحَابِ أَرْبَعَةٌ، وَخَيْرُ الْجِيُوشِ أَرْبَعَةُ آلَافٍ، وَخَيْرُ

353- Tirmizi, Birr, 28(4/333); Müsned, 2/168; Müstedrek, 1/443, 2/101, 4/164.

السَّرَايَا أَرْبَعُ مِائَةٍ، وَمَا بَلَغَ اثْنَا عَشَرَ آلْفًا فَصَبَرُوا وَصَدَقُوا فَعُلبُوا مِنْ قِلَّةٍ⁽³⁵⁴⁾.

2443. Bize Muhammed ibnu's-Salt rivayet edip (dedi ki), bize Hıbban b. Ali, Yunus ile Ukayl'dan, (onlar) İbn Şihâb'dan, (O) Ubeydullah b. Abdillâh'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Arkadaşların en hayırlısı dört kişi olanları, orduların en hayırlısı dört bin kişi olanları, küçük askeri birliklerin en hayırlısı ise dört yüz kişi olanlarıdır. (Bir ordunun asker sayısı da) oniki bine ulaştığında, onlar sabredip (şehid oluncaya kadar savaşıp) savaşacaklarına dair Allah'a verdikleri söze) sadık kaldıkları sürece, (sayılarının) azlığından dolayı yenilmezler!"³⁵⁴

AÇIKLAMA

Gazali (*Rahmetullahi Aleyh*); arkadaşların dört kişi olmasının hayırlılığını şöyle izah eder: "Bir yolcunun koruması gereken bineği, eşyası ve gidip geleceği ihtiyacı olur. Şayet onlar üç kişi olursa ya eşyanın yanında tek kişi kalacak, ya da ihtiyaçları görmeye tek kişi gidip gelecek. Yolculukta tek kişi ise, arkadaşsızlıktan endişeye düşer veya tehlikelere maruz kalır."³⁵⁵ Yolculukta meydana gelebilecek bazı acil durumlarda da arkadaşların asgari dört kişi olmaları gerekebilir. Mesela birisi hastalansa ve arkadaşlarından birini vasisi tayin etmek istese iki şahidin olabilmesi için sayılarının asgari dört olması gerekir. Tîbî (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, Hadiste veriler rakamların dört ve dördün katları olduğuna dikkat çekerek; bunun bir binanın dört temeline benzetme suretiyle, sağlam ve kuvvetli olmaya, arkadaşların birbirleriyle kuvvetlenmelerine işaret olabileceğini söylemektedir. Bu Hadis asker sayısı oniki bine ulaşan bir ordunun, sabredip sadakat göstermesi halinde sayı azlığından değil, sayılarına güvenip Allah'a (*Celle Celaluhu*) dayanmayı akıldan çıkarma,

354- Ebu Davud, Cihad, 88(3/36);Tirmizi, Siyer, 7(4/125); Müsned, 1/294, 299; Müstedrek, 1/443, 2/101,

355- Bkz. İhyâ, 2/251.

gevşeklik gösterme gibi diğer herhangi bir sebeple yenilebileceğini göstermektedir. Nitekim Huneyn savaşında (6 Şevval 8) oniki bin kişi olan müslümanlar, sayılarıyla böbürlendikleri için düşmana yenik düşmüşlerdi.³⁵⁶

«0»

باب وصية الإمام في السرايا

5. BÂB

DEVLET BAŞKANININ ASKERİ BİRLİKLERE TAVSİYEDE BULUNMASI

٢٤٤٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَمَرَ رَجُلًا عَلَى سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ فِي خَاصَّةِ نَفْسِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَبِمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا، وَقَالَ: اغْزُوا بِسْمِ اللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تَغْلُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا³⁵⁷.

2444. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Alkâme b. Mersed'den, (O) Süleyman b. Bureyde'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir adamı bir askeri birliğin başına komutan yaptığında ona, özel olarak kendisi hakkında Allah'tan korkmayı, beraberindeki müslümanlara da iyi davranmayı tavsiye eder ve şöyle buyururdu: "Allah'ın adıyla ve Allah yolunda savaşın! Allah'ı inkar edenlerle vuruşun! Savaşın ama, ne sözünüzde durmamazlık edin, ne hainlik edin; ne burun, kulak gibi bir uzvu keserek veya göz oyarak işkence yapın, ne de çocuk öldürün!"³⁵⁷

356- Bkz. Tevbe Sûresi, 25.

357- Ebu Davud, Cihad, 89(3/37). Bkz. 2447. Hadis.

«٦»

باب لا تتمنوا لقاء العدو

6. BÂB

"DÜŞMANLA KARŞILAŞMAYI ARZU ETMEYİN"

٢٤٤٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَانْبِئُوهُمْ، وَكثُرُوا ذِكْرَ اللَّهِ، فَإِنْ أُجْلِبُوا وَضَجُّوا فَعَلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ^(١).

2445. Bize Abdullah b. Yezid haber verip (dedi ki), bize Abdurrahman b. Ziyad, Abdullah b. Yezid'den, (O da) Adullah b. Amr'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin ve Allah'tan sağlık isteyin. O (düşmanlarla) karşılaştığınızdaysa dayanın ve Allah'ı çok anın! Sonra şayet onlar gürültü patırtı eder, bağırıp çağırırlarsa, siz susun (ve onlar size yaklaştıklarında Allah'a sığınıp üzerlerine hücum edin!)"³⁵⁸

«٧»

باب في الدّعاء عند القتال

7. BÂB

SAVAŞIN BAŞINDA VE SAVAŞ ESNASINDA
DUA ETMEK HAKKINDA

٢٤٤٦ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ صُهَيْبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - كَانَ يَدْعُو أَيَّامَ حُنَيْنٍ: اَللّٰهُمَّ بِكَ اُحَاوِلْ، وَبِكَ اَصَاوِلْ، وَبِكَ اُقَاتِلْ^(١)

2446. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd, Sabit'ten, (O) Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan, (O da) Suheyb'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Huneyn (savaşı) günlerinde şöyle dua ediyordu: "Allah'ım, (düşmana) senin (yardımın) ile karşı duruyorum, senin (yardımın) ile hamle yapıyorum, (düşmanla) senin (yardımın) ile savaşıyorum!"³⁵⁹

«٨»

باب في الدعوة الى الاسلام قبل القتال

8. BÂB

SAVAŞTAN ÖNCE MÜSLÜMAN OLMAYA ÇAĞIRMA HAKKINDA

٢٤٤٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عُلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَمَرَ رَجُلًا عَلَى سِرِّيَّةٍ أَوْ ضَاةٍ: إِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَادْعُهُمْ إِلَى إِحْدَى ثَلَاثٍ خِلَالٍ، أَوْ ثَلَاثِ خِصَالٍ. فَأَتَيْتُهُمْ أَجَابُوكَ إِلَيْهَا فَاَقْبَلُ مِنْهُمْ وَكَفَّ عَنْهُمْ: اَدْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَاَقْبَلُ مِنْهُمْ وَكَفَّ عَنْهُمْ. ثُمَّ اَدْعُهُمْ إِلَى التَّحْوِيلِ مِنْ دَارِهِمْ إِلَى دَارِ الْمُهَاجِرِينَ، وَأَخْبِرْهُمْ إِنْ هُمْ فَعَلُوا أَنَّ لَهُمْ مَا لِلْمُهَاجِرِينَ وَأَنْ عَلَيْهِمْ مَا عَلَى الْمُهَاجِرِينَ: فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّهُمْ يَكُونُونَ

كَأَعْرَابِ الْمُسْلِمِينَ، يَجْرِي عَلَيْهِمْ حُكْمُ اللَّهِ الَّذِي يَجْرِي عَلَى الْمُسْلِمِينَ، وَلَيْسَ لَهُمْ فِي الْفَيْءِ وَالْغَنِيمَةِ نَصِيبٌ إِلَّا أَنْ يُجَاهِدُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا أَنْ يَدْخُلُوا فِي الْإِسْلَامِ فَسَلِّهِمْ إِعْطَاءَ الْجِزْيَةِ، فَإِنْ فَعَلُوا فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِزْ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ، وَإِنْ حَاصَرْتَ أَهْلَ حِصْنٍ فَإِنْ أَرَادُوا أَنْ تَجْعَلَ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ نَبِيِّهِ فَلَا تَجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّةَ اللَّهِ وَلَا ذِمَّةَ نَبِيِّهِ، وَلَكِنْ اجْعَلْ لَهُمْ ذِمَّتَكَ وَذِمَّةَ أَبِيكَ وَذِمَّةَ أَصْحَابِكَ، فَإِنَّكُمْ إِنْ تُخْفِرُوا ذِمَّتَكُمْ وَذِمَّةَ آبَائِكُمْ أَهْوَنُ عَلَيْكُمْ مِنْ أَنْ تُخْفِرُوا ذِمَّةَ اللَّهِ وَذِمَّةَ رَسُولِهِ، وَإِنْ حَاصَرْتَ حِصْنًا فَأَرَادُوا أَنْ يُنْزِلُوا عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، فَلَا تُنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِ اللَّهِ، وَلَكِنْ أَنْزِلْهُمْ عَلَى حُكْمِكَ، فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي أَتُصِيبُ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ أَمْ لَا، ثُمَّ أَقْضِ فِيهِمْ بِمَا شِئْتَ⁽¹⁾.

قَالَ عَلْقَمَةُ: فَحَدَّثْتُ بِهِ مُقَاتِلَ بْنَ حِثَّانَ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي مُسْلِمُ بْنُ هِنَصَمٍ، عَنِ الثَّعْمَانِ بْنِ مُقَرَّبٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - مِثْلَهُ.

2447. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Alkame b. Mersed'den, (O) Süleyman b. Bureyde'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir adamı bir askeri birliğin başına komutan yaptığında ona şunları tavsiye ederdi: "Müşrik düşmanlarıyla karşılaştığında onları şu üç yoldan (veya -üç husustan-) birine çağır ve hangisinde sana icabet ederlerse, onlardan (onu) kabul et ve onlardan el çek. Şöyle ki, onları müslüman olmaya çağır, eğer sana icabet ederlerse onlardan (bunu) kabul et ve onlardan el çek. Sonra onları yurtlarından, muhacirlerin yurduna geçmeye çağır ve onlara, eğer (bunu) yaparlarsa muhacirlerin lehine olan şeylerin kendilerinin de lehine olacağını, muhacirlerin üzerindeki yükümlülüklerin kendilerinin üzerine de olacağını bildir. Eğer razı olmazlarsa onlara bildir ki, onlar müslümanların bedevileri gibi olurlar, haklarında Allah'ın, müslümanlar üzerinde geçerli olan hükmü geçerli olur ve müslümanlarla birlikte cihad etmeleri hariç, onlara savaşmaksızın elde edilen ganimet (fey) ile savaşarak elde edilen ganimetten hiçbir pay yoktur!

Onlar müslümanlığa girmeye razı olmazlarsa, onlardan cizye vermelerini iste. Eğer (bunu) yaparlarsa onlardan kabul et ve onlardan el çek. Onlar (cizye vermeye de) razı olmazlarsa, Allah'tan yardım iste ve onlarla savaş! Eğer bir kale ahalisini kuşatırsan, onlar da senden kendilerine Allah'ın güvencesi ("zimmet") ile Peygamber'inin güvencesini vermeni isterlerse, onlara ne Allah'ın güvencesini, ne de Peygamber'inin güvencesini ver! Fakat onlara kendi güvencen ile babanın güvencesini ve arkadaşlarının güvencesini ver. Çünkü kendi güvencenizle babalarınızın güvencesini yerine getiremezseniz bu size, Allah'ın güvencesi ile Rasûlünün güvencesini yerine getirmemenizden daha kolay gelir! Bir kaleyi kuşatırsan, onlar da senden, Allah'ın hükmüne tabi tutulmalarını isterlerse, sen onları Allah'ın hükmüne tabi tutma. Fakat sen onları kendi hükmüne tabi tut. Zira sen onlar hakkında Allah'ın hükmüne isabet ediyor musun yoksa etmiyor musun, bilemezsin! Ardından sen onlar hakkında dilediğini hükme!"³⁶⁰

Alkame demiş ki; sonra ben bu (Hadisi) Mukatil b. Hayyan'a rivayet ettim de O şöyle dedi: "Bana Müslim b. Heysam, en-Nu'man b. Mukarrin'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) bunun, (yani bir önceki Hadisin) aynısını rivayet etti."³⁶¹

AÇIKLAMA

Bu Hadis, düşmanı savaştan önce müslüman olmaya çağırmanın gerekli olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Ancak onlar, ilgili diğer Hadisleri de göz önüne alarak, bunun, yani savaştan önce müslüman olmaya çağırmanın, kendilerine İslamî tebliğ ulaşmamış olan kimseler hakkında vacib, ulaşmış olanlar hakkındaysa müstehab olduğunu söylemişlerdir.

Hadiste geçen "Allah ve Rasûl'ünün güvencesi"ni verme yasağının ihtiyati bir yasaklama olduğu söylenmiş, sebebi de şöyle açık-

360- Müslim, Cihad, 3(3/1357); Ebu Davud, Cihad, 89(3/37); Tirmizi, Siyer, 48(4/162); İbn Mace, Cihad, 38(2/953); Müsned, 5/358. Bkz. 2444. Hadis.

361- Bu rivayet bu şekliyle muallak görünüyorsa da, bir önceki Hadisin senediyle muttasıldır. Bu rivayet için, bir önceki Hadisin Müslim, Ebu Davud ve İbn Mace'deki yerlerine bkz.

lanmıştır: Ahdi bozmanın, sözde durmamanın her türlü haramsa da, Allah (*Celle Celaluhu*) ve Rasûl'ü (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) adına verilen bir sözde durmama daha büyük bir haramdır. Ancak İslam ordusu içinde Allah Tealâ ve Resulü (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) adına verilen sözün büyüklüğünü takdir edemeyen ve onu bozan, yahut herhangi bir sebeple onu yerine getiremeyen kimseler bulunabilir ve böylece bu kimseler büyük bir mes'uliyet altına girebilirler. Bu endişeden dolayı, bozulması daha az mes'uliyetli olan kendi güvencelerini vermeleri emredilmiştir.

"Allah'ın hükmü"ne tabi tutma yasağı da, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) hükmüne isabet edememe ve bu suretle Allah'a (*Celle Celaluhu*), O'nun olmayan bir hükmü nisbet etme endişesiyle konulmuş ihtiyati ve tenzihi bir yasaktır. Nitekim Hadiste bu endişeye işaret edilmiştir. Bununla beraber Hadisin bu parçasını zahiri manasıyla anlamak müşkildir. Belki şöyle bir mana kastedilmiştir: Allah'ın Ayetlerine dayanarak vereceğin bir hüküm için, kesin olarak "bu, Allah'ın hükümüdür!" deme. Bilakis şöylece: "Bu, hakkınızda Allah'ın ahkamından benim çıkarabildiğim hükümdür!" Allahu a'lem.

٢٤٤٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَا قَاتَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قَوْمًا حَتَّى دَعَاهُمْ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سُفْيَانُ لَمْ يَسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ - يَعْنِي هَذَا الْحَدِيثَ^(٢).

2448. Bize Ubeydullah b. Musa, Sufyan'dan, (O) İbn Ebi Necih'ten, (O) babasından, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hiçbir toplulukla, onları (müslüman olmaya) davet etmedikçe savaşmamıştı."³⁶²

Abdullah (ed-Dârimî); "Süfyan, İbn Ebi Necih'ten Hadis (yani bu Hadisi) işitmemiştir!" demiştir.

362- Müsned, 1/231, 236; Mecmâu'z-Zevâid, 5/304 (Ebu Ya'la ve Taberani'den); Müstedrek, 1/15.

ACIKLAMA

Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) açıklamasına göre bu Hadisin senedi munkatı'dır. Çünkü Süfyan (*Rahmetullahi Aleyh*) onu İbn Ebi Necih'ten (*Rahmetullahi Aleyh*) işitmemiş, (sema' etmemiş) idi. Aslında Süfyan (*Rahmetullahi Aleyh*), İbn Ebi Necih'ten (*Rahmetullahi Aleyh*) Hadis almıştır. Rical âlimleri Süfyan'ı (*Rahmetullahi Aleyh*), İbn Ebi Necih'ten (*Rahmetullahi Aleyh*) Hadis alan kimseler arasında zikrederler. Süfyan'ın (*Rahmetullahi Aleyh*), İbn Ebi Necih'le (*Rahmetullahi Aleyh*), karşılaşp O'ndan Hadis alması zaman bakımından da mümkündür. Şöyle ki, İbn Ebi Necih (*Rahmetullahi Aleyh*), 131 yılında veya daha sonra vefat etmişti. Süfyan-ı Sevri (*Rahmetullahi Aleyh*) ise 97 yılında doğmuş. 161 yılında vefat etmişti. Yani İbn Ebi Necih (*Rahmetullahi Aleyh*) vefat ettiğinde Süfyan (*Rahmetullahi Aleyh*) 34 yaşlarındaydı. Dolayısıyla Süfyan'ın (*Rahmetullahi Aleyh*) İbn Ebi Necih'ten (*Rahmetullahi Aleyh*) sema'ı tarihen mümkündür. Bununla beraber Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*), Süfyan'ın, İbn Ebi Necih'ten (*Rahmetullahi Aleyhim ec-main*) yukarıdaki Hadisi sema' etmemiş olduğunu bildirmektedir ki; bu, Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) râvileri tanımadaki geniş bilgisini gösterir.

Rical âlimlerinin, râvilerin hocalarından herhangi bir Hadisi sema' etmemiş olmaları ile ilgili açıklamaları herhalde şöyle mümkün oluyordu: Rical âlimleri, râvilerin hocalarından sema' etmiş oldukları Hadis mecmualarını tesbit ediyorlardı. Zaten Hadis mecmualarını sema' etmiş olan kimselerin isimlerini, mecmuaların baş veya son taraflarına kaydetme âdeti vardı. Rical âlimleri bu mecmuaların asıllarını görüyorlar veya muhtevalarını öğreniyorlardı. Sonra bir râvi, hocasından naklettiği bir Hadisi, bu Hadis hocanın diğer Hadis mecmualarında bulunsa da, hocasından sema' ettiği bilinen Hadis mecmualarında bulamayınca o râvinin o Hadisi hocasından sema etmemiş olduğu sonucuna varıyorlardı. Böyle bir durumda râvi "an" gibi, Hadisin hocadan duyulduğunu kesin olarak göstermeyen bir eda sigası kullandığında "tedlis" yapmış olmaktadır. Dârimî'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) yukarıdaki açıklamasına göre Süfyan-ı Sevri (*Rahmetullahi Aleyh*) de "tedlis" yapmış oluyor. Nitekim Süfyan'ın (*Rahmetullahi Aleyh*), sika bir râvi olsa da, tedlis yaptığı bilinmektedir.

«٩»

باب الإغارة على العدو

9. BÂB

DÜŞMANA BASKIN YAPMAK

٢٤٤٩ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ يُغِيرُ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَكَانَ يَسْتَمِعُ، فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا أَمْسَكَ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ.

2449. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammad b. Seleme, Sabit'ten, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sabah namazı sırasında baskın yapar, (baskın yapmadan önce de ezan okunup okunmayacağına) kulak verirdi. Eğer bir ezan işitirse (baskından) vazgeçer, bir ezan işitmezse baskın yapardı.³⁶³

«١٠»

باب في القتال على قول النبي ﷺ:

أصرت أن أقاتل الناس

حتى يقولوا: لا إله إلا الله

10. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN; "İNSANLARLA, "ALLAH'TAN BAŞKA
HİÇBİR İLAH YOKTUR!" DEYİNCEYE KADAR
SAVAŞMAKLA EMROLUNDUM" SÖZÜ ÜZERİNE
SAVAŞMAK HAKKINDA

363- Buhari, Cihad, 102(4/5); Müslim, Salât, 9(1/288); Ebu Davud, Cihad, 98(3/43); Tirmizi, Siyer, 48(4/163); Müsned, 3/132, 159, 229.

٢٤٥٠ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ التَّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَوْسَ بْنَ أَبِي أُوَيْسٍ الثَّقَفِيَّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فِي وَفْدٍ ثَقِيفٍ، قَالَ: وَكُنْتُ فِي أَسْفَلِ الْقُبَّةِ لَيْسَ فِيهَا أَحَدٌ إِلَّا النَّبِيُّ - ﷺ - نَائِمٌ، إِذَا أَتَاهُ رَجُلٌ فَسَارَهُ فَقَالَ: إِذْهَبْ فَاقْتُلْهُ، ثُمَّ قَالَ: أَلَيْسَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟ - قَالَ شُعْبَةُ: وَأَشْكُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: بَلَى، قَالَ: إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَلِذَا قَالُوها حَرُمْتُ عَلَيَّ دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ. قَالَ: وَهُوَ الَّذِي قَتَلَ أَبَا مَسْعُودٍ. قَالَ: وَمَا مَاتَ حَتَّى قَتَلَ خَيْرَ إِنْسَانٍ بِالطَّائِفِ⁽³⁶⁴⁾.

2450. Bize Haşim ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, en-Nu'man b. Salim'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Evs b. Ebi Evs'i, şöyle derken işittim: Ben Sakif heyeti içinde Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelmiştim. (Evs sözüne devamla) dedi ki; ben bir ara çadırın altındaydım. Onun içinde Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) başka herkes uyumuştı. Derken bir adam O'nun yanına geldi ve O'na gizlice birşey söyledi. O da; "*Git de onu öldür!*" buyurdu. Sonra; "*O, Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına şahidlik etmiyor mu?*" buyurdu. -Şu'be; Ben; "... ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna (şahidlik etmiyor mu?" kısmını buyurup buyurmadığında) şüphe ediyorum, demiştir-. (Gelen adam); "evet, şahitlik ediyor!" cevabını verdi. (O zaman Hz. Peygamber) şöyle buyurdu: "*Ben insanlarla, "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur!" deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Onlar bunu dediklerinde kanları ve malları -bunların (din tarafından konulan) hakları hariç- bana haram olur ve (sözlerinde, işlerinde samimi olup olmadıklarına dair) hesapları Allah'a kalır!"*³⁶⁴

Evs sonra) şöyle dedi: "Ebu Mesud'u öldüren bu (adamdır)." O sözüne şöyle devam etti: "O, Taif'teki en iyi insanı öldürmedikçe de ölmemişti!"³⁶⁵

364- Nesai, Tahrim, 1(7/74-75); İbn Mace, Fiten 1(2/1295); Müsned, 4/8; Tayâlisi, s. 151.

365- Sözkonusu Ebu Mes'ud'un kim olduğunu ve onu Hz. Peygamber'le fısıldaşan adamın mı, yoksa öldürülmekten vazgeçilen adamın mı öldürdüğünü tesbit edemedik.

ACIKLAMA

Bu Hadis savaş sebebinin küfür olduğunu, yani müslüman olmayanlarla müslaman oluncaya kadar savaşmanın vacib olduğunu göstermektedir. Şafiiler, bazı Hanbeliler ve Malikilerden Kurtubi ile İbnu'l-Arabi (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Âlimlerin cumhuru, bu meyanda Hanefiler, Malikiler ve Hanbeliler ise, savaşın sebebinin, düşmanın İslam'a ve müslümanlara savaş açması olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda bazı Ayet ve Hadislere dayanan bu görüş sahipleri yukarıdaki Hadisle benzerlerini muhtelif şekillerde izah etmeye çalışmışlardır. Bu izahlardan birine göre bu Hadislerde kastedilen "insanlar", müşrik Araplardır. Onlar baştan beri İslam ve müslümanlara düşmanlık beslemiş, tecavüzde bulunmuşlardı. Bu sebeple ya müslüman olacaklar, ya da öldürüleceklerdi.

Diğer bazı izahlara göre sözkonusu Hadislerin hükmü, cizye alma ve anlaşma yapma hükümleriyle kaldırılmıştır; veya bu Hadislerdeki savaştan maksat, savaş yahut savaş yerine geçecek cizye alma, anlaşma yapma gibi şeylerdir; veya bu Hadislerdeki Kelime-i Şehadet'i söylemekten maksat, Allah'ın (*Celle Celaluhu*) sözünü yüceltmek ve İslam'ın üstünlüğünü kabul etmektir. Bu da bazı kimselerde savaşla, bazılarında cizye almakla, diğer bazılarında ise anlaşma yapmakla gerçekleşir.³⁶⁶

«اا»

**باب لا يحل دم رجل يشهد
أن لا اله الا الله**

11. BÂB

ALLAH'TAN BAŞKA HİÇBİR İLAH'IN OLMADIĞINA
ŞAHİDLİK EDEN HİÇBİR ADAMIN KANI HELÂL OLMAZ

366- Bu konuda bkz. Fethu'l-Bâri, 1/141; İslam Hukukunda Ülke Kavramı, s. 50 vd.

٢٤٥١ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - لَا يَجِلُّ دَمُ رَجُلٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِلَّا بِأَخَذِي ثَلَاثَةَ نَفْسٍ: النَّفْسُ بِالنَّفْسِ، وَالثَّيْبُ الزَّانِي، وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمَفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ^(١).

2451. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-Ameş, Abdullah b. Murre'den, (O) Mesrûk'tan, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına şahidlik eden hiçbir adamın kanının (akıtılması, öldürülmesi) helâl olmaz, yalnız üç kimseden biri; yani (öldürmüş olduğu) cana karşı (öldürülecek) can, zina eden evli ve dinini bırakan, cemaatten ayrılan kimse (olması) sebebi ile (kanı helâl olacak olan kimse) hariç!"³⁶⁷

«١٢»

باب في بيان قول النبي ﷺ: الصلاة جامعة

12. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN; "CEMAATLE NAMAZA!"
SÖZÜNÜN AÇIKLAMASI HAKKINDA

٢٤٥٢ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَمِيرٍ، قَالَ: قَدِمَ عَلَيْنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَبَاحٍ الْأَنْصَارِيُّ - وَكَانَتْ الْأَنْصَارُ تُفْقِهِهُ - حَدَّثَنَا أَبُو قَتَادَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - بَعَثَ جَيْشَ الْأَمْرَاءِ، قَالَ: فَانْطَلَقُوا فَلِشُوا مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمِنْبَرَ فَأَمَرَ، فَوَدِّي الصَّلَاةَ جَامِعَةً^(١).

2452. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize el-Esved b. Şeyban, Halid b. Sumeyr'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Yanımıza Abdullah b. Rebah el-Ensari -ki Ensar O'nu fâkih sayardı- geldi (ve şöyle dedi): Bize Ebu Katâde rivayet etti ki; "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) "komutanlar ordusu"nu³⁶⁸ göndermişti." (Ebu Katâde) sözüne şöyle devam etti: "Onlar da gitmişler ve Allah'ın dilediği kadar kalmışlardı. Sonra Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) minbere çıkıp emretmişti de, "cemaatle namaza!" diye bağırılmıştı."³⁶⁹

AÇIKLAMA

"Cemaatle namaza!" veya "Namaz toplayıcıdır!" şeklinde onlaşılabilecek olan "'Esselâh camiah" sözü, bildiğimiz ezanın meşru kılınmasından önce müslümanları namaza çağırmak için kullanılan bir sözdü. Bu sözün, bir açıklama yapmak için veya herhangi bir mesele için halkı bir yere toplamak maksadıyla kullanıldığını da gösteren rivayetler vardır.³⁷⁰

Yukarıdaki Hadis, bunlardan biridir. Bu durumda, konuşmadan önce veya sonra cemaatle nafîle bir namaz kılınıyor muydu, bunu bilemiyoruz.

«۱۳»

باب المستشار مؤتمن

13. BÂB

DANIŞILACAK KİMSE GÜVENİLECEK KİMSEDİR!

368- Mute savaşına (h. Cumade'l-Ula, 8. yıl) giden orduya, içinde, birinin ölümünden sonra diğeri görev yapacak olan birçok komutan bulunduğu için "ceyşu'l-umera' = komutanlar ordusu" denilmiştir. Hayber savaşına (h. Muharrem, 7. yıl) giden orduya da "komutanlar ordusu" denmiştir. Çünkü onda da sırasıyla bir çok kimse komutanlık yapmıştı. Yukarıdaki Hadiste, Musned'deki rivayetten anlaşıldığına göre, Mute savaşına giden ordu kastedilmiştir.

369- Ebu Davud, Salât, 11(1/120); Müsned, 5/299, 300.

370- Bkz. Müslim, Fiten, 120(4/2264); Nesai, Bey'at, 25(7/137); İbn Mace, Fiten, 9(2/1306).

٢٤٥٣ - أَخْبَرَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي
عَمْرِو الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: الْمُسْتَشَارُ
مُؤْتَمَنٌ^(٣٧١).

2453. Bize el-Esved b. Âmir haber verip (dedi ki), bize Şerik, el-A'meş'ten, (O) Ebu Amr eş-Şeybani'den, (O) Ebu Mes'ud el-Ensari'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Danışılacak kimse, güvenilecek kimsedir!"³⁷¹

«١٤»

باب في الحرب خدعة

14. BÂB

"HARB HİLEDİR!" (HADİSİ) HAKKINDA

٢٤٥٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْحِزَامِيُّ، ثنا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ
مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ:
كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَرَادَ غَزْوَةً وَرَى بَعْضَهَا^(٣٧٢).

2454. Bize Muhammed b. Yezid el-Hızami haber verip (dedi ki), bize İnu'l-Mübarek, Ma'mer'den, (O) ez-Zühri'den, (O) Abdurrahman b. Ka'b'dan, (O da) Ka'b b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir savaş yapmak istediğinde onu, başkasını (sezdirecek şekilde, başkasını söyleyerek) gizlerdi!"³⁷²

371- İbn Mace, Edeb, 37(2/1233); Müsned, 5/274.

372- Buhari, Cihad, 103(4/6); Müslim, Tevbe 54(4/2128); Ebu Davud, Cihad, 99(3/43); Müsned, 3/456, 457; 6/387.

«١٥»

باب الشعار

15. BÂB

PAROLA

٢٤٥٥ - حَدَّثَنَا إِسْحَقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِي عُمَيْسٍ، عَنْ
إِيَّاسِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: بَارَزْتُ رَجُلًا فَقَتَلْتُهُ، فَقَتَلَنِي
رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - سَلَبَهُ. فَكَانَ شِعَارُنَا مَعَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ أَيْتٌ، يَعْنِي: اقْتُلْ^(١).

2455. Bize İshak b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Veki', Ebu Umeys'ten, (O) İyas b. Seleme ibnu'l-Evka'dan, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Ben bir adamla döğüşmüş ve onu öldürmüştüm. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de onun üzerinden çıkan şeyleri bana vermişti. Bizim, Halid ibnu'l-Velid ile parolamız ise "emit" yani "üktül: öldür" idi."³⁷³

«١٦»

باب قول النبي ﷺ: شامت الوجوه

16. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN; "ŞU YÜZLER ÇİRKİN OLSUN!"
SÖZÜ HAKKINDA

٢٤٥٦ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ وَعَفَّانُ، قَالَا: ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ،
عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هَمَّامٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ

373- Ebu Davud, Cihad, 77(3/33), 100(43-44); Müsned, 4/46. Zikredilen bu yerlerde Hadisin sadece parola ile ilgili kısmı vardır. Hadisin birinci kısmı için bkz. Buhari, Cihad, 173(4/31); Müslim, Cihad, 45(3/1375); İbn Mace, Cihad, 29(2/946); Müsned, 4/45,46.

الرَّحْمَنِ الْفِهْرِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - فِي غَزْوَةِ حُنَيْنٍ، فَكُنَّا فِي يَوْمٍ قَائِظٍ شَدِيدِ الْحَرِّ، فَتَزَلْنَا تَحْتَ ظِلَالِ الشَّجَرِ، فَذَكَرَ الْقِصَّةَ، ثُمَّ أَخَذَ كَفًّا مِنْ تُرَابٍ. قَالَ: فَحَدَّثَنِي الَّذِي هُوَ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنِّي أَنَّهُ ضَرَبَ بِهِ وُجُوهَهُمْ، وَقَالَ: شَاهَتِ الْوُجُوهُ، فَهَزَمَ اللَّهُ الْمُشْرِكِينَ⁽³⁷⁴⁾. قَالَ يَعْلَى: فَحَدَّثَنِي أَبْنَاؤُهُمْ: أَنَّ آبَاءَهُمْ قَالُوا: فَمَا بَقِيَ مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا امْتَلَأَتْ عَيْنَاهُ وَفَمُهُ تُرَابًا.

2456. Bize Haccâc b. Minhâl ve Affân rivayet edip dediler ki, bize Hammâd b. Seleme, Ya'lâ b. Atâ'dan, (O) Abdullah b. Yesâr Ebu Hemmâm'dan, (O da) Ebu Abdirrahman el-Fihri'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber Huneyn savaşındaydık ve yaz mevsiminin çok sıcak bir gününde bulunuyorduk. Bu sebeple ağaç gölgelerinin altına konaklamıştık..." (Ebu Abdirrahman) sonra (gördüklerinin) hikayesini anlattı (ve sözüne şöyle devam etti): Ardından (Hz. Peygamber) bir avuç toprak almıştı. (Ebu Abdirrahman sözüne devamla) dedi ki; işte bana, O'na (yani Hz. Peygamber'e) benden daha yakın olan kimse bildirmişti ki, (Hz. Peygamber) o (toprağı) onların yüzlerine çarpmış ve "*Şu yüzler çirkin olsun!*" buyurmuş. Allah da müşrikleri yenilgiye uğratmıştı.

Ya'lâ demiş ki; bana da onların oğulları haber verdiler ki, babaları şöyle demişmiş: "O zaman bizden hiç kimse kalmamıştı ki, gözleri ve ağız toprak dolmuş olmasın!"³⁷⁴

«IV»

بَاب فِي بَيْعَةِ النَّبِيِّ ﷺ

17. BÂB

HZ. PEYGAMBER'E BİAT ETME HAKKINDA

374- Ebu Davud, Edeb, 155(4/359); Müsned, 5/286; Tayâlisî, s. 185-196.

٢٤٥٧ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُفَيْرٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ إِدْرِيسَ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَنَحْنُ مَعَهُ فِي مَجْلِسٍ: بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تُسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَتَرَهُ اللَّهُ فَأَمَرَهُ إِلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ عَاقِبُهُ، وَإِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ، وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ. قَالَ: فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ³⁷⁵.

2457. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize Yunus, ez-Zühri'den, (O) İdris'ten, (O da) Ubâde ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem), kendisiyle bir toplantı yerindeyken bize şöyle buyurmuştu: "Allah'a hiçbir şeyi ortak koşturmak, hırsızlık yapmak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek ve ellerinizle ayaklarınız arasında (kendiliğinizden) uyduracağınız bir iftira yapmak üzere bana biat edin! Artık kim sözünde durursa onun mükâfaatı Allah'a aittir. Kim bunlardan birşey yapar da Allah onu gizlerse, onun işi Allah'a kalır. O dilerse onu cezalandırır, dilerse bağışlar. Kim de (bunlardan) birşey yapar da ondan dolayı bu dünyada cezalandırılırsa, bu (cezalandırılma) onun için keffâret olur!"

(Ubâde sözüne devamla) dedi ki, "biz de bunlar üzerine O'na biat etmiştik."³⁷⁵

AÇIKLAMA

"Biat (bey'at) etmek", bir kimseye, özellikle de devlet başkanına bağlılık ve itaat sözü vermek demektir. Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye hicretinden önce Akabe mevkiinde Medine'li Sahabelerden, Hicretten sonra da muhtelif zamanlarda ve bilhassa mühim olaylar öncesinde yanındaki Sahabelerden biatler almıştır.

375- Buhari, İman !1(1/10); Müslim, Hudud, 41(3/1333); Nesai, Bey'at, 38(7/144); Tirmizi, Hudud, 12(4/45); Müsned, 5/314, 323.

Yukarıda Ubâde'nin (*Radıyallahu Anh*) anlattığı biatın ne zaman vukubulduğu konusunda farklı rivayet ve görüşler vardır. Ubâde'nin (*Radıyallahu Anh*) bu haberinin bazı rivayetlerinde onun birinci Akabe biatı (Hicretten önce 2. yıl) olduğu görülmektedir. Ancak İbn Hacer'in (*Rahmetullahi Aleyh*) tahkikine göre³⁷⁶ bu biat hicretten, hatta Mekke'nin fethinden (H. Ramazan ayı, 8. yıl) sonraki bir zamanda vukubulmuş olmalıdır. Ubâde ibnu's-Samit (*Radıyallahu Anh*) Akabe biatlarına katılmış bir Sahabedir. O, bu biatlara katıldığından zaman zaman bahsederdi. Yukarıdaki biat olayını anlatırken de, Akabe biatlarına katıldığından sözediyordu. Herhalde bu yüzden bazı râviler yukarıdaki biatın Akabe'deki biat olduğunu sanmış ve öylece rivayet etmişlerdir.

Yukarıdaki biata, Kur'an-ı Kerim'de kadınlarla ilgili olarak zikri geçen biatla³⁷⁷ aynı hususları ihtiva ettiği için, "kadınlar biatı" da denilir. Bu biatta, ferdi ve ictimai hayatın en mühim i'tikadi, iktisadi ve ahlaki meselelerine özlü bir şekilde temas edilmiştir.

«۱۸»

بَاب فِي بَيْعَةِ أَنْ لَا يَفْتَوُوا

18. BÂB

KAÇMAMAK ÜZERE BİAT ETME HAKKINDA

۲۴۵۸ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ أَلْفًا وَأَرْبَعَ مِائَةٍ قَبَايِعَهُ، وَعَمَرُ أَخَذَ بِيَدِهِ تَحْتَ الشَّجَرَةِ - وَهِيَ سَمُرَةٌ -، وَقَالَ: بَايَعْنَاهُ عَلَى أَنْ لَا نَفِرَ، وَلَمْ نُبَايِعْهُ عَلَى الْمَوْتِ^(۳).

376- Fethu'l-Bâri, 1/126-128.

377- Bkz. Mümtahine Süresi 12.

2458. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Biz Hudeybiye günü bin-dört yüz kişi idik ve O'na (yani Hz. Peygamber'e), Ömer elini tutuyorken O ağacın -ki o, bir "semura"dır³⁷⁸ altında biat ettik."

(Cabir) şöyle de demiştir: "Biz O'na kaçmamak üzere biat etmiştik, ölmek üzere biat etmemiştik!"³⁷⁹

AÇIKLAMA

Hudeybiye biatı -ki ona, Allah'ın hoşnutluğuna sebep olduğu için³⁸⁰ "rıdvan biatı" da denir-, Hicri 6. yılın Zilkade ayında vukubulmuştur. Şöyle ki; bu sene Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) 1400 kadar Sahabeyle, Kabe'yi ziyaret etmek için Medine'den yola çıkmıştı. Bunu duyan Mekke müşrikleri müslümanları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler. Müslümanlar Hudeybiye denilen yere vardıklarında silahlı Mekke'li müşriklerle karşılaştılar. Derken Mekke'liler müslümanlara, durumlarını öğrenmek ve kararlarını bildirmek için bir elçi gönderdiler. Ardından başka bir elçi yolladılar. Bu arada bir baskın teşebbüsünde de bulundular. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) için, müşriklerin elçileriyle halolmayacağını anlayınca Hz. Osman'ı (*Radiyallahu Anh*) elçi olarak Mekke'ye gönderdi. Mekke'liler elçi olarak gelen Hz. Osman'ı (*Radiyallahu Anh*) göz hapsine aldılar. Bu sebeple Hz. Osman'ın (*Radiyallahu Anh*) dönüşü gecikti. Müslümanlar da bundan telaşlandılar. Hal böyle iken Hz. Osman'ın (*Radiyallahu Anh*) şehid edildiği haberi de yayıldı. Bunu üzerine Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) As-

378- "Semura", çölde yetişen bir ağaçtır. Bunun mugaylan cinsinden olduğu söylenir.

379- Müslim, İmaret, 67(3/1483); Nesai, Bey'at, 7(7/127); Tirmizi, Siyer, 34(4/149, 150); Müsned, 3/355, 381, 396.

380- Bkz. Fetih Sûresi, 18.

habını toplayarak onlardan, ölünceye kadar savaşmak, asla kaçmamak üzere biat aldı. Hudeybiye mevkiindeki "semûra" ağacı altında alınan bu biat Mekke müşriklerini dehşete düşürdü. Bu sebeple hemen Hz. Osman'ı (*Radıyallahu Anh*) serbest bıraktılar ve bir heyet göndererek andlaşma yapmak istediler. Uzun görüşmelerden sonra meşhur Hudeybiye Andlaşması yapıldı. (H. 1 Zilkade, 6. yıl)

Hudeybiye biatının hangi hususta alındığı konusunda zahiren farklı rivayetler vardır. Bunlardan kimine göre "ölmek", yani ölünceye kadar savaşmak, kimine göre "kaçmamak", kimine göre "cihad etmek", kimine göre "dayanmak" ... üzere biat alınmıştı. Fakat bunlar arasında netice itibariyle fark yoktur.

«۱۹»

باب في حفر الخندق

19. BÂB

HENDEK KAZMAK HAKKINDA

۲۴۵۹ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَقَ، قَالَ:
 سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَنْقُلُ مَعَنَا التُّرَابَ يَوْمَ
 الْأَحْزَابِ، وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ، وَهُوَ يَقُولُ:
 اللَّهُمَّ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَلَا صَلَّيْنَا
 فَأَنْزَلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبَّتَ الْأَقْدَامَ إِنْ لَأَقَيْنَا
 إِنْ الْأَوَّلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا وَإِنْ أَرَادُوا فِتْنَةً أَبَيْنَا
 وَبَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ^(۱).

2459. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Ebu İshak rivayet edip dedi ki, el-Bera' b. Azib'i şöyle derken işittim:

Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Ahzab Günü bizimle beraber, toz toprak koltuk altlarının beyazlığını örttüğü, (yani koltuk altları toz toprak içinde kalmış olduğu) bir halde, sesini yükseltip şöyle diyerek toprak taşıyordu:

"Allah'ım, sen olmasaydın doğru yolu bulamazdık!

Ne sadaka verir, ne namaz kılardık!

Şimdi de üzerimize manevi bir kuvvet, gönül rahatlığı indir!

Karşılaşırsak eğer, ayaklarımızı sabit kıl!

Şüphesiz şu (kafir olan) kimseler bize karşı haddi aşmışlardır!

Ama onlar bir fitne (çıkarmak) isterlerse, biz dayatırız!"³⁸¹

«٢٠»

باب كيف دخل النبي ﷺ مكة وعلى رأسه المغفر؟

20. BÂB

HZ. PEYGAMBER, MEKKE'YE BAŞINDA
MİĞFER VAR İKEN NASIL GİRDİ?

٢٤٦٠ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَالِدٍ بْنُ حَارِثٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ
عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - دَخَلَ مَكَّةَ عَامَ الْفَتْحِ وَعَلَى رَأْسِهِ الْمِغْفَرُ، فَلَمَّا
نَزَعَهُ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا ابْنُ خَطْلٍ مُتَعَلِّقٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ.
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَقْتُلُوهُ^(١).

2460. Bize Abdullah b. Halid b. Hâzim rivayet edip (dedi ki), bize Malik, ez-Zühri'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Mekke'ye fetih yılı ba-

381- Buhari, Cihad, 34(3/213); Müslim, Cihad, 125(3/1430); Tayâlisî, s. 97; Müsned, 4/282, 285, 291.

şında miğfer olduğu halde girmişti. Sonra onu çıkardığında bir adam yanına gelip; "Ya Rasulullah! Bakın, şu İbn Hatal! Kabe'nin örtülerine tutunmuş, (onu ne yapalım?)" demiş. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "Onu öldürün!" buyurmuştu.³⁸²

AÇIKLAMA

Mekke-i Mükەرreme, içinde savaş yapılması haram olan, saygı gösterilmesi gereken "Harem" bölgesindedir. Oraya giren kimse güven içinde olur.³⁸³ Bu sebeple Mekke'ye, değil başta miğferle, âlimlerin cumhurune göre ihramsız olarak girmek bile caiz değildir. Orada savaş yapmaya sadece Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), oranın fethi zamanında bir müddet müsaade edilmişti ki, işte Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de o zaman Mekke'ye miğferli olarak girmişti.

Hız. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Mekke'yi müşriklerden kurtarınca, oradaki herkesin serbest ve can güvenliği içinde olduğunu ilan etmiş, sadece bazı kimseleri af dışı bırakmıştı. Cinayet işlemiş olan, dolayısıyla kısasen öldürölmeleri gereken veya İslam aleyhine tahkir edici faaliyetlerde bulunmuş olan bu kimselerin sayısı bazı kaynaklarda 17 veya 10, yahut 9 olarak verilir. Sonra bunlardan bir kısmı da affedilmiş ve neticede birkaç kişi af dışı kalmıştı.

Af dışı kalanlardan biri de İbn Hatal idi. Bu adam, müslöman olduktan sonra dinden çıkmış ve üstelik müslöman hizmetçisini öldürmüştü. O, cariyeleriyle Hız. Peygamber'i (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ve müslömanları yeren şiirler söylemekten de geri durmayan kötü ruhlu bir insandı. Bu sebeple, en azından öldürdüğü müslömana kısas olarak af dışı bırakılmış ve Makam-ı İbrahim ile Zemzem kuyusu arasında öldürölmüştü.

382- Bkz. 1944. Hadis.

383- Bkz. Al-i İmran Suresi, 97.

«٢١»

باب في قبضة سيف رسول الله ﷺ

21. BÂB

RASULULLAH'IN KILICININ KABZASININ BİLEZİĞİ HAKKINDA

٢٤٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ قَبِيْعَةُ سَيْفِ النَّبِيِّ - ﷺ - مِنْ فِصَّةٍ (١).
قَالَ عَبْدُ اللَّهِ؛ هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ خَالَفَهُ، قَالَ قَتَادَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ،
عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - وَزَعَمَ النَّاسُ أَنَّهُ هُوَ الْمَحْفُوظُ.

2461. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Cerir b. Hâzim, Katâde'den, (O da) Enes'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kılıcının kabzasının bileziği gümüşten idi.³⁸⁴

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki; "Hişam ed-Destuvâî O'na (yani Cerir b. Hâzim'e) muhalefet edip şöyle demiş: Katâde, Saîd b. Ebî'l-Hasan'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen rivayet etti).³⁸⁵ Âlimler de (bu iki rivayetten) mahfuz (ve makbul olanın) bu (ikinci rivayet) olduğunu söylemişlerdir."

«٢٢»

باب أن النبي ﷺ

إذا ظهر على قوم أقام بالبرصة ثلاثة

384- Ebu Davud, Cihad, 70(3/30); Nesai, Zinet, 121(8/194); Tirmizi, Cihad, 16(4/201).

385- Bu rivayet için önceki Hadisin kaynaklarına bakınız. Said, Tabiundandır. Dolayısıyla O'nun bu rivayeti mürseldir. Ancak, Darimi'nin açıklamasına göre, Hadisin bu mürsel şekli, Enes'e nisbet edilen rivayetten daha makbuldür. Bu durumda Enes'ten gelen rivayet "şazz" ismini alır.

22. BÂB

RASULULLAH'IN, BİR TOPLULUĞA GALİP GELDİĞİNDE
YERLERİNDE ÜÇ GÜN KALMASI

٢٤٦٢ - أَخْبَرَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ، ثنا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - كَانَ إِذَا ظَهَرَ عَلَى قَوْمٍ أَحَبُّ أَنْ يُقِيمَ بِعَرَصَتِهِمْ ثَلَاثًا.

2462. Bize el-Muallâ b. Esed haber verip (dedi ki), bize Muâz b. Muâz rivayet edip (dedi ki), bize Saîd b. Ebi Arûbe, Katâde'den (O), Enes'ten, (O da) Ebu Talha'dan (naklen) rivayet etti ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir topluluğa galip geldiğinde yerlerinde üç gün kalmayı severdi.³⁸⁶

«٢٣»

بَاب فِي تَحْرِيقِ النَّبِيِّ ﷺ نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ

23. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN, NADİROĞULLARI'NIN
HURMA AĞAÇLARINI YAKTIRMASI HAKKINDA

٢٤٦٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: حَرَّقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ.

2463. Bize Abdullah b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid rivayet edip (dedi ki), bize Ubeydullah,

386- Buhârî, Cihad, 185(4/35); Ebu Davud, Cihad, 130(3/63); Tirmizî, Siyer, 3(4/121); Musned, 4/29.

Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Nadiroğullarının hurma ağaçlarını yaktırmıştı."³⁸⁷

AÇIKLAMA

Bu Hadis savaşta düşmanların ağaçlarını yakmanın caiz olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Çünkü maksat Allah'ın (*Celle Celaluhu*) düşmanlarını altetmek, onların güçlerini kırmaktır.

Bu neticeyi elde etmek için bazan başka bir çare kalmaz da, onların yer ve yurtlarını tahribetmek, ağaçlarını kesmek veya yakmak gibi işler gerekebilir. Böyle bir durumda bu zikredilenleri yapmak caiz olur. Aksi halde gereksiz yıkım olur ki, bu caiz değildir.

Nadiroğulları, Medine ve civarındaki yahudi topluluklardan biriydi. Onların Medine'ye iki saatlik bir mesafede yurtları vardı. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bir vesileyle yurtlarına gittiğinde Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) öldürme teşebbüsünde bulunmuşlar, daha sonra da aynı gayeyle çalışmışlardı. Bunun üzerine yurtları kuşatılmış ve bu kuşatma esnasında, siper olarak kullanabilecekleri hurma ağaçlarının bir kısmı, "Allah'ın izni ile"³⁸⁸ kesilmişti.

Kuşatma sonunda bir çatışma olmadan, yanlarında götürebilecekleri kadar eşya alıp gitmelerine müsaade edilmiş, onlar da bunu kabul ederek Şam ve Filistin taraflarına göçmüşlerdi. Bu olay H. 4. yılın Rebiülevvel ayında vukubulmuştu.

«٢٤»

باب في النهي عن التعذيب بعذاب الله

387- Buhari, Cihad, 154(4/23); Müslim, Cihad, 31(3/1366); Ebu Davud, Cihad, 90(3/38); Tirmizi, Siyer, 4(4/122); İbn Mace, Cihad, 31(2/948); Müsned, 2/8, 52, 80.

388- Bkz. Haşr Sûresi, 5.

24. BÂB

ALLAH'IN İŞKENCESİ İLE İŞKENCE ETME YASAĞI
HAKKINDA

٢٤٦٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو بْنُ أَبَانَ، ثنا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الدَّوْسِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ الدَّوْسِيِّ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي سَمَرِيَّةٍ فَقَالَ: إِنْ ظَفَرْتُمْ بِفُلَانٍ وَفُلَانٍ فَأَخْرِقُوهُمَا بِالنَّارِ، حَتَّى إِذَا كَانَ الْعَدُوُّ بَعَثَ إِلَيْنَا فَقَالَ: إِنِّي قَدْ كُنْتُ أَمَرْتُكُمْ بِتَخْرِيقِ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ، ثُمَّ رَأَيْتُ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يُعَذِّبَ بِالنَّارِ إِلَّا اللَّهَ، فَإِنْ ظَفَرْتُمْ بِهِمَا فَاقْتُلُوهُمَا^(١).

2464. Bize Abdullah b. Amr b. Ebân haber verip (dedi ki), bize Abdurrahim b. Süleyman, Muhammed b. İshak'tan, (O) Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Bukeyr b. Abdillâh ibni'l-Eşecc'den, (O) Ebu İshak ed-Devsî'den, (O da) Ebu Hüreyre ed-Devsî'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bizi bir askeri birlik içinde göndermiş ve "Eğer falanı ve falanı yakalarsanız onları ateşle yakın!" buyurmuştu. Sonra ertesi gün olunca bize (bir adam) gönderip (çağırtmış, yanına gidince) de şöyle buyurmuştu: "Doğrusu ben size şu iki adamı yakmayı emretmiştim. Sonra düşündüm ki, ateşle işkence etmek, Allah'tan başka hiç kimseye yakışmaz. Şu halde yakalarsanız öldürün!"³⁸⁹

«٢٥»

باب التَّهْيِ عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ

389- Buhari, Cihad, 149(4/21); Ebu Davud, Cihad, 120(3/55); Tirmizi, Siyer, 20(4/137-138); Müsned, 2/307, 338, 453.

25. BÂB

KADINLARI VE ÇOCUKLARI ÖLDÜRME YASAĞI

٢٤٦٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ -
هُوَ ابْنُ عُمَرَ بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ - عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: وَجَدَ فِي
بَعْضِ مَغَازِي رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - امْرَأَةً مَقْتُولَةً، فَهَيَّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ قَتْلِ
النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ^(٣٩٠).

2465. Bize Muhammed b. Uyeyne, Ali b. Mushir'den, (O) Ubeydullah'tan -ki O, İbn Hafs b. Asım'dır-, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) savaşlarından birinde bir kadın ölü olarak bulunmuştu da, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadınların ve çocukların öldürülmesini yasaklamıştı."³⁹⁰

٢٤٦٦ - أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ
يُوسُفَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ فِي غَزَاةٍ، فَظَفَرْنَا بِالْمُشْرِكِينَ، فَاسْرَعَ النَّاسُ فِي الْقَتْلِ حَتَّى قَتَلُوا
الدَّرِيَّةَ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: مَا بَالُ أَقْوَامٍ ذَهَبَ بِهِمُ الْقَتْلُ حَتَّى قَتَلُوا
الدَّرِيَّةَ، أَلَا لَا تَقْتُلُوا ذُرِّيَّةً ثَلَاثًا^(٣٩١).

2466. Bize Asım b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Ebu İshak el-Fezari, Yunus b. Ubeyd'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) el-Esved b. Seri'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz Rasulullah ile beraber bir savaşa çıkmıştık. Derken müşrikleri yakalamıştık da halk öldürme hususunda acele etmiş ve çocukları bile öldürmüşlerdi. Sonra bu, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)

390- Buhari, Cihad, 148(4/21); Müslim, Cihad, 25(3/1364); Ebu Davud, Cihad, 119(3/53); Tirmizi, Siyer, 19(4/136); İbn Mace, Cihad, 30(2/947); Muvatta, Cihad, 9(2/447); Müsned, 2/22, 23, 76.

ulaşmış, O da şöyle buyurmuştu: "Bazı topluluklara ne oluyor ki, ölüm, çocukları öldürmeye varacak kadar onların (aklını başından alıp) götürmüş? Dikkat edin! Hiçbir çocuğu öldürmeyin!" (Hz. Peygamber bunu) üç defa (buyurmuştu).³⁹¹

«١٦»

باب حدّ الصبي متى يقتل؟

26. BÂB

ÇOCUĞUN ÖLDÜRÜLEBİLECEĞİ (YAŞ) SINIRI

٢٤٦٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَطِيَّةِ الْقُرْظِيِّ، قَالَ: عُرِضْنَا عَلَى النَّبِيِّ - ﷺ - يَوْمَئِذٍ فَمَنْ أَنْبَتَ شَعْرًا قُتِلَ، وَمَنْ لَمْ يُنْبِتْ تُرِكَ، فَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ لَمْ يُنْبِتِ الشَّعْرَ فَلَمْ يَقْتُلُونِي - يَعْنِي يَوْمَ قَرْيَظَةَ^(١).

2467. Bize Muhammed b. Yusuf, Abdulmelik b. Umeyr'den, (O da) Atıyye el-Kurazi'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Biz o gün (yani Kurayzaoğullarının ihanet suçundan dolayı toptan öldürüldükleri gün) Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sunulmuştuk da (etek) kılları bitenler öldürülmüş, bitmeyenler bırakılmıştı. Ben de (etek) kılları bitmeyenlerden idim. Bu sebeple beni öldürmemişlerdi.³⁹²

ACIKLAMA

Kurayzaoğulları, Medine'deki yahudilerden bir topluluktur. Hz.

391- Müsned, 3/435, 4/24; Müstedrek, 2/123; Mecmâu'z-Zevâid, 5/316 (Ahmed ve Taberani'den).

392- Ebu Davud, Hudud, 17(4/141); Tirmizi, Siyer, 29(4/145); İbn Mace, Hudud, 4(2/849); Müsned, 4/310, 5/312; Müstedrek, 2/123, 3/35.

Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bunlarla da anlaşma yapmıştı. Buna rağmen onlar, Hendek savaşının (H. Şevval, 5. yıl) en tehlikeli zamanında müşriklerin tarafına geçerek ihanette bulunmuşlardı. Bunun için Hendek savaşı bittikten sonra Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) onları kalelerinde kuşatmıştı. Kuşatma 25 gün sürmüş ve sonunda, kayıtsız şartsız teslim olmaya mecbur kalmışlardı. Sadece hakemliği Sa'd b. Muaz'ın (*Radıyallahu Anh*) yapmasını istemişlerdi. Sa'd b. Muaz (*Radıyallahu Anh*) da, istekleri üzerine onlara Tevrat'ın hükmünü vermişti. Tevrat'a göre barışa yanaşmayıp kuşatılan bir şehrin ahalisi ele geçirildiğinde onlar, kadınlar ve çocuklar hariç, kılıçtan geçirilir.³⁹³ Kurayzaoğullarının bir de ihanet suçları vardı. Bununla beraber onlara Tevrat'ın bu hükmü uygulanmış ve erkekleri kılıçtan geçirilmişti. (H. Zilkade, 5. yıl)

H. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) erkek çocukların büyüklerden ayrımını, etek kıllarının bitip bitmediğine göre yaptırmıştı İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi bazı âlimler bu uygulamaya bakarak, etek kıllarının bitmesini, bülûğa ermenin belirtilerinden saymışlardır. Ancak âlimlerin çoğuna göre bu, bülûğ alâmeti değildir. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kılların bitmesine itibar etmesi bir zarureten dolayı olabilir. Çünkü, ölüm sözkonusu olduğu için doğruyu söylemeyebilirlerdi. Muhtemelen bunun için zahiri bir belirtiye itibar edilmişti.

«٢٧»

باب في فكك الأسير

27. BÂB

ESİRLERİN KURTARILMASI HAKKINDA

٢٤٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي.

وَأَيْسَلْ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: فَكُتِرَ الْعَانِي، وَأَطْعِمُوا الْجَائِعَ⁽³⁹⁴⁾.

2468. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Mansur'dan, (O) Ebu Vail'den, (O) Ebu Musa'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Esiri kurtarın, aç yedinin!"³⁹⁴

«۲۸»

باب في فداء الأسارى

28. BÂB

ESİRLERİN DEĞİŞ-TOKUŞLA SERBEST BIRAKILMASI

٢٤٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَادَى رَجُلًا بِرَجُلَيْنِ⁽³⁹⁵⁾.

2469. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyub'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Mühelleb'den, (O da) İmran b. Husayn'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (müşrik) bir adamı (müslüman) iki adama karşılık serbest bıraktı.³⁹⁵

«۲۹»

باب النسيمة لا تحل لأحد قبلنا

394- Buhari, Cihad, 171(4/30); Müsned, 4/394, 406.

395- Müslim, Nezir, 8(3/1262); Tirmizi, Siyer, 18(4/135); Müsned, 4/427,432. Bkz. H: 2508.

29. BÂB

GANİMET BİZDEN ÖNCE HİÇKİMSEYE
HELAL OLMAMIŞTIR

٢٤٧٠ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، ثنا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عُيَيْنَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: أُعْطِيَ خُمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ نَبِيٌّ قَبْلِي: بُعِثْتُ إِلَى الْأَحْمَرِ وَالْأَسْوَدِ، وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، وَاجِلْتُ لِيَ الْغَنَائِمُ وَلَمْ تُحَلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ شَهْرًا يَرْعُبُ مَنِدُ الْعَدُوِّ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَقِيلَ لِي: سَلْ تُعْطَهُ، فَاخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لَأُمَّتِي وَهِيَ نَائِلَةٌ مِنْكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، مَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا^(١).

2470. Bize Yahya b. Hammâd haber verip (dedi ki), bize Ebu Avâne, Süleyman'dan, (O) Mücahid'den, (O) Ubeyd b. Umeyr'den, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdu şöyle: "Bana, benden önce hiçbir Peygambere verilmemiş olan beş şey verildi: Ben kızıl renklilere ve siyah renklilere (yani bütün insanlara) Peygamber gönderildim. Bana yeryüzü mescid ve temiz-temizleyici kılındı. Bana ganimetler helâl kılındı; halbuki onlar benden önce hiç kimseye helâl kılınmamışlardı. Ben, bir aylık (uzaklıktan) korkulmakla yardım olundum, düşman benden bir aylık mesafeden korkar. Bana, "iste de sana (istediğin) verilsin!" denildi, ben de isteğimi ümmetime şefa'at olarak sakladım. O, sizden Allah'a hiçbir şey ortak koşmayanlara, İnşallah Teala, ulaşacaktır!"³⁹⁶

«٣٠»

باب قسمة الغنائم في بلاد العدو

396- Ebu Davud, Salât, 24(1/132, Muhtasaran); Tayâlisî, s. 64. Müsned, 5/145, 148, 161. Bkz. 1396. Hadis.

30. BÂB

GANİMETLERİN DÜŞMAN BELDELERİNDE BÖLÜŞTÜRÜLMESİ

٢٤٧١ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: قَسَمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - غَنَائِمُ حُنَيْنٍ بِالْجِعْرَانَةِ^(*). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ فِي الْإِسْنَادِ.

2471. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Asım'dan, (O da) Ebu Vail'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Huneyn (savaşında elde edilen) ganimetleri el-Ci'râne'de bölüştürmüştü."

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "(Bu Hadisin) senedinde Abdullah b. Mes'ud vardı."³⁹⁷

«٣١»

باب في قسمة الغنائم، كيف تقسم؟

31. BÂB

GANİMETLERİ BÖLÜŞTÜRMEİNİN NASIL YAPILACAĞI
HAKKINDA

٢٤٧٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الرَّقِيِّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: شَهِدْتُ فَتَحَ

397- Müsned, 1/427, 456. Huneyn savaşı hicri 8. yılın 6. Şevvalinde yapılmış, bu savaş ile devamında yapılan Evtas savaşından elde edilen ganimetler, Mekke'ye 10 km. kadar bir mesafede bulunan el-Cirane (buraya el-Ciirrane de denir) mevkiinde dağıtılmıştı.

خَيْرَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَأَنْهَزَمَ الْمُشْرِكُونَ، فَوَقَعْنَا فِي رَحَالِهِمْ، فَأَبْتَدَرَ النَّاسُ مَا وَجَدُوا مِنْ جُزُرٍ، قَالَ: فَلَمْ يَكُنْ ذَلِكَ بِأَسْرَعَ مِنْ أَنْ فَارَتِ الْقُدُورُ. فَأَمَرَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَأُكْفِفْتُ، قَالَ: ثُمَّ قَسَمَ بَيْنَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -، فَجَعَلَ لِكُلِّ عَشْرَةِ شَاةٍ، قَالَ: وَكَانَ بَنُو فُلَانٍ مَعَهُ تِسْعَةٌ، وَكُنْتُ وَحْدِي فَالْتَفْتُ إِلَيْهِمْ، فَكُنَّا عَشْرَةَ بَيْنَنَا شَاةٌ⁽³⁹⁸⁾. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: بَلَّغَنِي أَنَّ صَاحِبَكُمْ يَقُولُ: عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، كَأَنَّهُ يَقُولُ: إِنَّهُ لَمْ يَحْفَظْهُ.

2472. Bize Abdullah b. Ca'fer er-Rakki haber verip (dedi ki), bize Ubeydullah b. Amr, Zeyd ibnu'l-Hakem'den, (O) Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile birlikte Hayber'in fethine katılmıştım. O zaman müşrikler yenilgiye uğramışlar, biz de onların göç yüklerine dalmıştık. Halk ise buldukları develere koşuşmuşlardı. (Abdurrahman'ın babası) sözüne şöyle devam etti: Yine de bu, kazanların kaynayıp taşmalarından daha çabuk olmamıştı. Ama Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) emretmiş ve bu (kazanlar) tersine çevrilmiş, dökülmüşlerdi. (Abdurrahman'ın babası sözüne devamla) dedi ki: Sonra Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aramızda dağıtım yapıp on kişiye bir koyun vermişti. (Abdurrahman'ın babası) sözüne şöyle devam etti: O zaman falancalardan dokuz kişi vardı. Bense yalnızdım. Bu sebeple onlara yönelmiştim de on kişi olmuştuk, bize de bir koyun verilmişti.³⁹⁸

Abdullah (b. Ca'fer) şöyle dedi: "Bana ulaştı ki, arkadaşınız (Zekeriyya, senesinde) "...Kays b. Müslim'den..." diyormuş!" Sanki O, (Zekeriyya'nın) onu bellememiş olduğunu söylemek istiyor.

٢٤٧٣ - أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدٍ - وَهُوَ ابْنُ أَبِي أَنَسَةَ - عَنْ أَبِيهِ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - نَحْوَهُ. قَالَ: فَالْتَفْتُ إِلَيْهِمْ⁽³⁹⁸⁾. قَالَ أَبُو

398- Abdullah'ın açıklamasına göre Hadisin bu senedi muttasıl değildir.

مُحَمَّدٍ: الصَّوَابُ عِنْدِي: مَا قَالَ زَكَرِيَّا فِي الْإِسْنَادِ.

2473. Bize Zekeriyya b. Adiyy, Ubeydullah b. Amr'dan, (O) Zeyd'den -ki O, İbn Ebi Uneyse'dir-, (O) babasından, (O) Kays b. Müslim'den, (O) Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan, (O) babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) bunun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini haber verdi. O (rivayetinde); "bu sebeple onlara eklenildim" dedi.³⁹⁹

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Bana göre doğru olan, sen dedde Zekeriyya'nın söylediğidir."

«۳۲»

باب سهم ذي القربى

32. BÂB

AKRABANIN PAYI

٢٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، ثنا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ، حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ هُرْمُزٍ، قَالَ: كَتَبَ نَجْدَةُ بْنُ عَامِرٍ إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ يَسْأَلُهُ عَنْ أَشْيَاءَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ أَنْكَ سَأَلْتُ عَنْ سَهْمِ ذِي الْقُرْبَى الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ، وَإِنَّا كُنَّا نَرَى أَنَّ قَرَابَةَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - هُمْ، فَأَبَى ذَلِكَ عَلَيْنَا قَوْمًا^(۱).

2474. Bize Ebu'n Numan haber verip (dedi ki), bize Cerir b. Hâzim rivayet edip (dedi ki), bana Kays b. Sa'd, Yezid b. Hür-müz'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Necde b. Amir, İbn Abbas'a mektup yazıp O'na bazı şeyler sormuş, O da O'na şöyle cevap yazmıştı:

399- Müsned, 4/348; Müstedrek, 2/134; Mecmâu'z-Zevâid, 5/337, 341 (Ahmed, Taberani ve Ebu Ya'la'dan).

"Sen, Allah'ın zikrettiği⁴⁰⁰ akrabanın (ganimet) payını sordun. Biz bunların (yani işaret edilen Ayetteki akrabanın), Rasulullah'ın (*Salallahu Aleyhi ve Sellem*) akrabası olduğu görüşündeydik. Ama toplumumuz bunu bizden kabul etmedi."⁴⁰¹

«۳۳»

باب في سهمان الخيل

33. BÂB

ATIN PAYLARI HAKKINDA

٢٤٧٥ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عِيسَى، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ حَزِيمٍ أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَسْهَمَ يَوْمَ خَيْبَرَ لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةَ أَشْهُمٍ وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا^(۱).

2475. Bize İshak b. İsa haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Hâzim Ebu Muaviye, Ubeydullah b. Ömer'den, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Hayber günü binekli olana üç pay, yaya olana bir pay vermişti.⁴⁰²

٢٤٧٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ نَحْوَهُ^(۲).

400- Bkz. Enfal Sûresi, 41.

401- Müslim, Cihad, 140(3/1446); Ebu Davud, Harac, 20(3/146); Nesai, Fey', 1(7/117); Müs-ned, 1/224, 248, 294.

402- Buhari, Meğazi, 38(5/79); Müslim, Cihad, 57(3/1383); Ebu Davud, Cihad, 152(3/75); Tirmizi, Siyer, 6(4/124); İbn Mace, Cihad, 36(2/952); Müs-ned, 2/2, 62, 143.

2476. Bize Muhammed b. Yusuf, Süyan'dan, (O) Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) onun, (yani bir önceki Hadisin) benzerini rivayet etti.⁴⁰³

«۳۴»

باب في الخي يقدم
بعد الفتح هل يسهم له؟

34. BÂB

FETİHTEN SONRA GELEN KİMSEYE
PAY VERİLİP VERİLMEMEYECEĞİ HAKKINDA

٢٤٧٧ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَا شَاهَدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - مَغْنَمًا إِلَّا قَسَمَ لِي، إِلَّا يَوْمَ خَيْبَرَ فَإِنَّهَا كَانَتْ لِأَهْلِ الْحُدَيْبِيَّةِ خَاصَّةً، وَكَانَ أَبُو مُوسَى وَأَبُو هُرَيْرَةَ جَاءَا بَيْنَ الْحُدَيْبِيَّةِ وَخَيْبَرَ^(۴).

2477. Bize Haccac b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Ali b. Zeyd'den, (O) Ammar b. Ebi Ammar'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile beraber hiçbir ganimete şahid olmadım ki, O bana (pay) dağıtmış olmasın, Hayber günü hariç. Çünkü bu (Hayber ganimeti) sadece Hudeybiye (biatında bulunmuş) kimselere aitti."

Ebu Musa ile Ebu Hüreyre ise (Medine'ye) Hudeybiye (biatı) ile Hayber'in (fethi) arasındaki (zamanda) gelmişlerdi.⁴⁰⁴

403- Müsned, 2/80.

404- Müsned, 2/535; Tayâlisti, s. 324. Seneddeki Ali b. Zeyd, hafızası sayısız (seyyidü'l-hıfz) bir ravidir. Bu sebeple Hadis zayıftır. (Bkz. Mecmâ'u'z-Zevâid, 6/155).

«٣٥»

باب في سهام العبيد والصبيان

35. BÂB

KÖLELERİN VE ÇOCUKLARIN PAYLARI HAKKINDA

٢٤٧٨ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ، أَنَا حَفْصٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُمَيْرِ مَوْلَى أَبِي اللَّحْمِ، قَالَ: شَهِدْتُ خَيْرَ وَأَنَا عَبْدٌ مَمْلُوكٌ، فَأَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - مِنْ خُرْنِيِ الْمَتَاعِ، وَأَعْطَانِي سَيْفًا. فَقَالَ: تَقَلَّدْ بِهِذَا^(١).

2478. Bize İsmail b. Halil haber verip (dedi ki), bize Hafs haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Zeyd, Âbi'l-Lehm'in azadlısı Umeyr'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben, sahipli bir köle iken Hayber (savaşına) katılmıştım da Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) bana ev eşyasından birşeyler vermişti. O bana bir kılıç da vermiş ve "Bunu takın!" buyurmuştu.⁴⁰⁵

«٣٦»

باب في النهي عن بيع المغنم حتى تقسم

36. BÂB

GANİMETLERİ, DAĞITILMADIKÇA SATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٤٧٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حُمَيْدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ الْقَاسِمِ وَمَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - أَنَّهُ

405- Ebu Davud, Cihad, 150(3/75); Tirmizi, Siyer, 9(4/127); İbn Mace, Cihad, 37(2/952); Müsned, 5/223; Tayâlisi, s. 169; Müstedrek, 2/131.

نَهَى أَنْ يُبَاعَ السَّهَامُ حَتَّى تُقَسَمَ^(۴۰۶).

2479. Bize Ahmed b. Humeyd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, Abdurrahman b. Yezid b. Câbir'den, (O) el-Kasım ve Mekhûl'den, (onlar) Ebu Umâme'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O, (ganimet) paylarının satılmasını, dağıtılıncaya kadar yasaklamıştı.⁴⁰⁶

«۳۷»

باب في استبراء الأمة

37. BÂB

KADIN KÖLENİN (GEBELİKTEN) UZAK OLMASINI
ARAŞTIRMA HAKKINDA

٢٤٨٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ مَوْلَى لِعَجِيبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حَنْشُ الصَّنْعَانِيِّ، قَالَ: غَزَوْنَا الْمَغْرِبَ وَعَلَيْنَا رُوَيْفِعُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ، فَافْتَحْنَا قَرْيَةً يُقَالُ لَهَا: جَرِيَّةٌ، فَقَامَ فِينَا رُوَيْفِعُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ خَطِيئًا فَقَالَ: إِنِّي لَا أَقُومُ فَيْكُمْ إِلَّا بِمَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - قَامَ فِينَا يَوْمَ خَيْرِ جَيْنَ افْتَحْنَاهَا: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَأْتِي شَيْئًا مِنَ السُّبْيِ حَتَّى يَسْتَبْرِئَهَا^(۴).

2480. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, Yezid b. Ebi Habib'den, (O da) Tuciboğullarının bir mevlası olan Ebu Merzuk'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bana Haneş es-San'ani rivayet edip şöyle dedi: Biz, başımızda (komutan olarak) Ruveyfi' b. Sabit el-

Ensari olduğu halde Mağrib'e savaşa gitmiş ve Cerbe denilen bir köyü fethetmiştik. O zaman Ruveyfi' b. Sabit el-Ensari konuşmacı olarak aramızda ayağa kalkıp şöyle demişti: Ben aranızda sadece, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) duymuş olduğum şeyden dolayı ayağa kalkmış bulunuyorum. O, Hayber günü orayı fethettiğimizde aramızda ayağa kalkıp (şöyle buyurmuştu): "Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, esir kadınlardan hiçbirine, (gebelikten) berî olmasını araştırmadıkça yaklaşmasın!"⁴⁰⁷

«۳۸»

باب في النّهي عن وطء الحبلى

38. BÂB

(ESİR EDİLEN) GEBE KADINLARLA CİNSİ MÜNASEBET YASAĞI HAKKINDA

٢٤٨١ - أَخْبَرَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُمَيْرٍ أَبُو عَمْرِو الشَّامِيِّ الْهَمْدَانِي، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - رَأَى امْرَأَةً مُجْحَةً - يَعْنِي حُبْلَى - بَابَ فُسْطَاطٍ، فَقَالَ: لَعَلَّه قَدْ أَلَمَ بِهَا، قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَلْعَنَهُ لَعْنَةً تَدْخُلُ مَعَهُ قَبْرَهُ، كَيْفَ يُورَثُهُ وَهُوَ لَا يَحِلُّ لَهُ، وَكَيْفَ يَسْتَخْدِمُهُ وَهُوَ لَا يَحِلُّ لَهُ؟^(١)

2481. Bize Esed b. Musa haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Yezid b Humeyr Ebu Amr eş-Şami el-Hemdani'den, O'nun

407- Ebu Davud, Nikah, 45(2/248); Tirmizi, Nikah, 35(3/437); Müsned, 4/108,109. Bkz. 2491. Hadis. Cerbe, Kuzey Afrika'da Tunus'un güneyinde Kabes körfezinde anakaraya çok yakın bir adadır. Bu Hadiste sözkonusu edilen köy, bu adadaki yerleşim yeri olmalıdır. Bu ada h. 47. yılda fethedilmiş ve cizyeye başlanmıştı. Yakut el-Hamevi bu Hadisin değişik rivayetlerinde bu köyün isminin Cerebb, Cerebbe, Cerbe ve Cirbe gibi farklı şekillerde geçtiğini kaydederler. Ibnu'l-Esir de bu köyün ismini Cerebbe olarak verir.

şöyle dediğini rivayet etti: Ben Abdurrahman b. Cubeyr b. Nufeyr'i babasından, (O da) Ebu'd-Derda'dan (naklen anlatırken) işittim ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir kıl çadırın kapısında karnı büyümüş, yani gebe bir kadın görmüş ve "Herhalde bu (cariyenin sahibi) ona yaklaşmış?" buyurmuş. (Sahabe-i Kiram); "evet!" demişler. (O zaman Hz. Peygamber) şöyle buyurmuş: "Andolsun ki ben içimden ona, kendisi ile beraber kabrine girecek bir lanet yapmayı geçirdim. O, (başkasının çocuğunu mirasçısı yapmak) kendisine helâl olmadığı halde onu nasıl mirasçısı yapar? O, (doğacak çocuğun kendisinden olması durumunda onu, köle gibi hizmete koşması) kendisine helal olmadığı halde onu nasıl hizmete koşar?"⁴⁰⁸

AÇIKLAMA

Bu Hadisin son kısmı şöyle açıklanmaktadır: Çocuğun nesebi asgari altı ayda sabit olur. Bu sebeple bir kimse gebe olarak aldığı bir cariye ile cima eder de sonra cariyenin doğumu altı aydan sonraya kalırsa, iki ihtimal ortaya çıkar: Doğan çocuk cariyenin önceki kocası veya sahibinden de olabilir, kendisinden de olabilir. Eğer çocuk kendisinden ise onlar birbirine mirasçı olurlar. Kendisinden değilse mirasçı olamazlar, bilakis doğan çocuk da kendisinin kölesi olur. Bu durumda bu kimse kendisinden olmayan çocuğu kendisinden sanıp onu mirasçısı yapabilir ki, başkasının çocuğunu kendine mirasçı yapmak helâl değildir. Yahut bu kimse kendisinden olan çocuğu başkasının sanıp onu kölesi kabul edebilir ki, bu da helâl değildir. İşte bu ihtimallerden dolayı Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) alınan cariyelerin gebe olup olmadıklarının araştırılmasını emretmiş ve gebe olanlarla cinsi münasebet yapılmasını yasaklamıştır.

«٣٩»

باب النهي عن التفريق بين الوالدة وولدها

408- Müslim, Nikah, 139(2/1065-1066); Ebu Davud, Nikah, 45(2/247); Müsned, 5/195, 6/446; Tayâlisî, s. 131.

39. BÂB

ANNE İLE ÇOCUĞUNU BİRBİRİNDEN AYIRMA YASAĞI

٢٤٨٢ - أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ كَثِيرٍ، عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، قِرَاءَةً عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُنَادَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجُبَلِيِّ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ كَانَ فِي جَيْشٍ فَفَرَّقَ بَيْنَ الصَّبْيَانِ وَبَيْنَ أُمّهَاتِهِمْ، فَرَأَاهُمْ يَبْكُونَ، فَجَعَلَ يُرَدُّ الصَّبِيَّ إِلَى أُمِّهِ وَيَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدَةِ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَجْبَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١).

2482. Bize el-Kasım b. Kesir, el-Leys b. Sa'd'dan kıraat yoluyla, (O) Abdurrahman b. Cunâde'den, (O da) Ebu Abdurrahman el-Hubulli'den (naklen) haber verdi ki; Ebu Eyyub bir ordudaymış da, çocuklarla anneleri birbirinden ayrılmış, O da onları ağlarken görmüş. Bunun üzerine; "Muhakkak ki Rasulullah; "Kim anne ile çocuğunu birbirinden ayırırsa, Allah da Kıyamet günü onunla sevdiklerini birbirinden ayırır!" buyurmuştur" diyerek, her çocuğu annesine iade etmeye başlamış.⁴⁰⁹

«٤٠»

باب الحربي اذا قدم مسلماً

40. BÂB

DARU'L-HARB'E MENSUP KİMSE (HARBÎ),
MÜSLÜMAN OLARAK GELDİĞİNDE (NE YAPILIR)?

٢٤٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثَنَا أَبَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُبَلِيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ صَخْرِ بْنِ الْعَيْلَةِ - وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ الْغَيْلَةَ - قَالَ: أَخَذْتُ عَمَّةَ

الْمُغِيرَةَ بْنِ شُعْبَةَ فَقَدِمْتُ بِهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فَسَأَلَ النَّبِيَّ - ﷺ - عَمَّتَهُ فَقَالَ: يَا صَخْرُ إِنَّ الْقَوْمَ إِذَا أَسْلَمُوا أَحْرَزُوا أَمْوَالَهُمْ وَدِمَاءَهُمْ، فَادْفَعَهَا إِلَيْهِ، وَكَانَ مَاءُ لَبْنِي سُلَيْمٍ فَاسْلَمُوا، فَاتَوَهُ فَسَأَلُوهُ ذَلِكَ، فَدَعَانِي فَقَالَ: يَا صَخْرُ إِنَّ الْقَوْمَ إِذَا أَسْلَمُوا أَحْرَزُوا أَمْوَالَهُمْ وَدِمَاءَهُمْ فَادْفَعَهُ إِلَيْهِمْ، فَدَفَعْتُهُ⁽⁴¹⁰⁾

2483. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Ebân b. Abdullah el-Beceli, Osman b. Ebi Hâzim'den, (O da) el-Ayle'nin ("el-Ğayle'nin" diyenler de vardır) oğlu Sahr'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Hicri 8. yılda, Taif'teki Sakîf kabilesini muhasara ettiğimizizde) el-Muğire b. Şu'be'nin halasını (esir olarak) almış ve onu Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yanına getirmiştım. Derken (el-Muğire gelerek) Hz. Peygamber'den (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) halasını istemişti. Bunun üzerine (Hz. Peygamber) şöyle buyurmuştu: "*Sahr! Muhakkak ki, bir topluluk müslüman olunca mallarını ve kanlarını (canlarını) korumuş olurlar. Binaenaleyh, onu ona geri ver!*" Süleymoğulları'nın da bir su kaynağı vardı. (Onlar, müslümanlar gelince oradan kaçıp gitmişlerdi. Ben de Hz. Peygamber'den, beni ve kabilemi o su kaynağının yanına yerleştirmesini istemiştım. Hz. Peygamber de bizi oraya yerleştirmişti). Sonra onlar müslüman olup geri gelmiş ve bu yerin geri verilmesini istemişlerdi. Ben vermeyince (Hz. Peygamber'e) gelip bunu O'ndan istemişlerdi. Bunun üzerine (Hz. Peygamber) beni çağırıp şöyle buyurmuştu: "*Sahr! Bir topluluk müslüman olunca mallarını ve kanlarını (canlarını) korumuş olurlar. Binaenaleyh, onu onlara geri ver!*" Ben de onu geri vermiştim.⁴¹⁰

«٤١»

باب في أن النفل إلى الإمام

41. BÂB

PAYDAN FAZLA GANİMET VERMENİN BAŞKANA
(İMAM'A) AİT OLDUĞU HAKKINDA

٢٤٨٤ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - سَرِيَّةً فِيهَا ابْنُ عُمَرَ، فَغَنِمُوا إِبِلًا كَثِيرَةً، فَكَانَتْ سِهَامُهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ بَعِيرًا، أَوْ أَحَدَ عَشَرَ بَعِيرًا، وَنَقَلُوا بَعِيرًا بَعِيرًا.

2484. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), içinde İbn Ömer'in de bulunduğu askeri bir birlik göndermiş, onlar da birçok deve ganimet almışlardı. (Herbirinin ganimet) payları on iki deve -veya onbir deve- olmuştu. Onlara fazladan birer deve daha verilmişti.⁴¹¹

«٤٢»

بَاب فِي أَنْ يَنْقَلِ
فِي الْبَدَاةِ الرَّبِيعِ وَفِي الرَّجْعَةِ الثَّلَاثِ

42. BÂB

(SAVAŞIN) BAŞLANGICINDA DÖRTTE BİRİN, (SAVAŞTAN)
DÖNÜŞ SIRASINDA ÜÇTE BİRİN FAZLADAN GANİMET
VERİLMESİ HAKKINDA

٢٤٨٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، ثنا أَبُو إِسْحَقَ الْفَرَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ

411- Buhari, Humus, 15(4/55); Müslim, Cihad, 36(3/1368); Ebu Davud, Cihad, 155(3/78-79); Muvatta, Cihad, 15(2/450); Müsned, 2/10, 62, 156. Sözkonusu sefer h. 8. yılda Necd tarafına yapılmıştı.

الرَّحْمَنِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ
الْبَاهِلِيِّ، عَنْ عَبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِذَا أَغَارَ فِي
أَرْضِ الْعَدُوِّ نَفَلَ الرَّبْعَ، وَإِذَا أَقْبَلَ رَاجِعاً وَكَلَّ النَّاسُ نَفَلَ الثَّلَاثَ.^(١)

**2485. Bize Muhammed b. Uyeyne haber verip (dedi ki), bize Ebu İshak el-Fezari, Abdurrahman b. Ayyâş'tan, (O) Süleyman b. Musa'dan, (O) Ebu Sellâm'dan, (O) Ebu Umâme el-Bâhili'den, (O da) Ubâde ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) düşman top-
rağına baskın yapıp (ganimet elde ettiğinde) dörtte biri fazladan ga-
nimet verirdi. Dönmeye yöneldiği ve insanlar yorulduğu zaman (ga-
nimet elde ettiğinde) ise üçte biri fazladan ganimet verirdi.⁴¹²**

ACIKLAMA

Devlet başkanının veya komutanın, lüzum görmesi halinde, as-
kerlere ganimet paylarının dışında fazladan birşey vermesine "tenfil
= fazladan verme", bu şekilde verilen şeye "nefil" (ç. enfal) denilir.
Tenfil, askeri savaşa teşvik için bir ikramiye mahiyetindedir. Yu-
karıdaki Hadiste Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), sa-
vaştan dönüşte elde edilen ganimetten daha fazla "ikramiye" ver-
mesinin sebebi, dönüş esnasında, düşmanın tedbirlerini almış
olmasından, askerlerin ise yorgunluk ve bıkkınlık içinde bu-
lunmasından dolayı savaşmanın zorluğudur.

Tenfilin ganimetin hangi kısmından ve ne ölçüde verileceği, ga-
nimetin dışından da verilip verilemeyeceği konusunda farklı görüşler
vardır. Hanefilere göre "tenfil", devlet başkanı veya komutanın tak-
dirine göre ganimetin tamamından değişik oranlarda verilebileceği
gibi, bazı şartlarla ganimet dışından da verilebilir. Tenfil, İmam
Malik'e (Rahmetullahi Aleyh) göre ganimetin Beytü'l-Mal'e ait olan beşte
birinden, İmam Şafii'ye (Rahmetullahi Aleyh) göre ise bu beşte birin

412- Tirmizi, Siyer, 12(4/130); İbn Mace, Cihad, 35(2/951); Müsned, 5/320, 324.

beşte birinden verilir. Bazı âlimler ise ganimetin üçte bir veya dörtte birinden fazlasıyla tenfil yapılamayacağını söylemişlerdir.

«٤٣»

باب النفل بعد الخمس

43. BÂB

"BEŞTE BİR"DEN SONRA, PAY FAZLASI GANİMET VERME

٢٤٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ جَارِيَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - نَفَلَ الثَّلَاثَ بَعْدَ الْخُمْسِ^(١).

2486. Bize Ebu Asım, Süfyan'dan, (O) Yezid b. Câbir'den, (O) Mekhûl'den, (O) ziyad b. Cariye'den, (O da) Habib b. Mesleme'den (naklen) haber verdi ki; Hz. Peygamber "beşte bir = Humus"tan sonra üçte bir fazladan ganimet verdi.⁴¹³

«٤٤»

باب من قتل قتيلًا فله سلبه

44. BÂB

KİM BİR (DÜŞMAN) ÖLDÜRÜRSE,
ÜZERİNDEN ÇIKAN ŞEYLER ONUNDUR

٢٤٨٧ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا إِسْحَاقُ بْنُ

413- Ebu Davud, Cihad, 155(3/79-80); İbn Mace, Cihad, 35(2/951); Müsned, 4/159,160; Müstedrek, 2/133.

عَبْدُ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ قَتَلَ
كَافِرًا فَلَهُ سَلْبَةٌ. فَقَتَلَ أَبُو طَلْحَةَ يَوْمَئِذٍ عَشْرِينَ وَآخَذَ أَسْلَابَهُمْ⁽⁴¹⁴⁾.

2487. Bize Haccâc b. Minhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize İshak b. Abdillâh b. Ebi Talha, Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bir kâfir öldürürse, üzerinden çıkan şeyler onundur!"

Ebu Talha da o gün yirmi kişi öldürmüş ve üzerlerinden çıkan şeyleri almıştı!⁴¹⁴

٢٤٨٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى
بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ ابْنِ كَثِيرٍ بْنِ أَفْلَحَ - هُوَ عُمَرُ بْنُ كَثِيرٍ -، عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ مَوْلَى
أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: بَارَزْتُ رَجُلًا فَقَتَلْتُهُ، فَتَغَلَّنِي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -
سَلْبَةً⁽⁴¹⁵⁾.

2488. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan b. Uyeyne'den, (O) Yahya b. Saîd'den, (O) İbn Kesir b. Eflah'tan -ki O, Ömer b. Kesir'dir-, (O) Ebu Katâde'nin azadlısı Ebu Muhammed'den, (O da) Ebu Katâde'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben bir adamla döğüşmüş ve onu öldürmüştüm. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de onun üzerinden çıkan şeyleri bana vermişti.⁴¹⁵

«٤٥»

باب فِي كَرَاهِيَةِ الْأَنْفَالِ.

وقال: ليرده قويا المؤمنین علی ضعیفهم

414- Ebu Davud, Cihad, 145(3/71); Müsned, 3/114, 123,190; Müstedrek 3/353. Bu Hadis Hu-
neyn savaşı esnasında varid olmuş, Ebu Katade de bu savaşta 20 kâfir öldürmüştü.

415- Buhari, Humus 18(4/57); Müslim, Cihad, 41(3/1370); Ebu Davud, Cihad, 145(3/70);
Tirmizi, Siyer, 13(4/131); İbn Mace, Cihad, 29(2/946); Muvatta, Cihad, 18(2/454); Müsned, 5/
296, 306, 307.

45. BÂB

PAYDAN FAZLA GANİMETLERİN (ENFAL'İN)
MEKRUHLUĞU HAKKINDA DA O ŞÖYLE
BUYURMUŞTUR: "MÜ'MİNLERİN GÜÇLÜSÜ
ONU ZAYIFLARINA VERSİN!"

٢٤٨٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، ثنا أَبُو إِسْحَقَ الْفَرَارِيُّ، عَنْ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ عَيَّاشٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ
الْبَاهِلِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - كَانَ يَكْرَهُ الْأَنْفَالَ، وَيَقُولُ:
لِيرُدَّ قَوِيُّ الْمُسْلِمِينَ عَلَى ضَعِيفِهِمْ^(١).

2489. Bize Muhammed b. Uyeyne rivayet edip (dedi ki), bize Ebu İshak el-Fezâri, Abdurrahman b. Ayyâş'tan, (O) Süleyman b. Musa'dan, (O) Ebu Sellâm'dan, (O) Ebu Umâme el-Bâhili'den, (O da) Ubâde ibnu's-Samit'ten (naklen) rivayet etti ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), adam başına düşen paydan fazla olarak ikramiye şeklinde verilen ganimetlere (enfal'e) (gözlerin dikilmesini ve enfal alan kimsenin onları kendisine ayırmasını) çirkin görür ve şöyle buyururdu: "Mü'minlerden, (kendisine enfal verilmiş olan) güçlü kimse, (bunu kendilerine enfal verilmemiş olan) zayıflarına geri versin!"⁴¹⁶

«٤٦»

باب ما جاء أنه قال:
أدوا القباط والمخيطة

46. BÂB

O'NUN, "İPLİK VE İĞNEYİ (BİLE) ULAŞTIRIN!"

416- Müsned, 5/324; Müstedrek, 3/49; Mecmâu'z-Zevâid, 6/92 (Ahmed ve Taberani'den).

BUYURDUĞUNA DAİR GELEN HABERLER

٢٤٩٠ - وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - كَانَ يَقُولُ: أَدُوا الْخِيَاطَ وَالْمَخِيطَ، وَإِيَّاكُمْ وَالْعُلُولَ فَإِنَّهُ عَارٌ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١).

2490. Bu senedle, (yani bir önceki Hadisin senediyle rivayet edildi) ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "İplik ve iğneyi (bile ganimet toplama merkezine) ulaştırın! Aman ganimet malında hainlik etmekten sakının! Çünkü o, Kıyamet günü sahiplerine bir utanç kaynağıdır!"⁴¹⁷

«٤٧»

باب التَّهْيِي عَنْ رُكُوبِ الدَّابَّةِ مِنَ الْمَغْنَمِ وَلِبَسِ الثَّوْبِ مِنْهُ

47. BÂB

(DAĞITIM YAPILMADAN) GANİMET HAYVANINA BİNME
İLE GANİMET ELBİSESİNİ GİYME YASAĞI

٢٤٩١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، عَنْ بَزِيدَ - هُوَ ابْنُ أَبِي جَبِيْبٍ -، عَنْ أَبِي مَرْزُوقٍ مَوْلَى لُتْجَبِ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَنْشُ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: غَزَوْنَا الْمَغْرِبَ وَعَلَيْنَا رُوَيْعُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ، فَافْتَتَحْنَا قَرْيَةً يُقَالُ لَهَا: جَرَّيَّةٌ. فَقَامَ فِينَا رُوَيْعُ بْنُ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيُّ خَطِيبًا فَقَالَ: إِنِّي لَا أَقُومُ فِيكُمْ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ -، قَامَ فِينَا يَوْمَ خَيْرَ حِينَ افْتَتَحْنَاهَا: مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَرْكَبُ دَابَّةً مِنْ فَيْءِ الْمُسْلِمِينَ حَتَّى إِذَا أَجْحَفَهَا، أَوْ قَالَ: أَغْجَفَهَا رَدَّهَا. - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: أَنَا

شَاكَ فِيهِ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَلْبَسْ ثَوْبًا مِنْ فِئِ الْمُسْلِمِينَ
حَتَّى إِذَا أَخْلَقَهُ رَدَّهُ فِيهِ^(*).

2491. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak'tır-, Yezid'den, -ki O, İbn Ebi Habib'dir-, (O da) Tuciboğullarının bir mevlası olan Ebu Merzuk'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bana Haneş es-San'ani rivayet edip şöyle dedi: Biz, başımızda (komutan olarak) Ruveyfi' b. Sabit el-Ensari olduğu halde Mağrib'e savaşa gitmiş ve Cerbe denilen bir köy fethetmiştik. O zaman Ruveyfi' b. Sabit el-Ensari konuşmacı olarak aramızda ayağa kalkıp şöyle demişti: Ben aranızda sadece, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) duymuş olduğum şeyden dolayı ayağa kalkmış bulunuyorum: O, Hayber günü orayı fethettiğimizde aramızda ayağa kalkıp (şöyle buyurmuştu): "Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa müslümanların (ortak) ganimetinden hiçbir hayvana, onu güçsüz bırakınca -veya "onu zayıflatınca" buyurmuştur. Ebu Muhammed (ed-Darimi); "Bunda ben şüphe ediyorum!" dedi-, geri vermek üzere asla binmesin! Kim de Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, müslümanların (ortak) ganimetinden hiçbir elbiseyi, onu eskitince (ganimete) iade etmek üzere giymesin!"⁴¹⁸

«٤٨»

باب ما جاء في الغلول من الشدة

48. BÂB

GANİMET MALINA HAINLIK ETME HAKKINDA
GELEN SERTLİK

٢٤٩٢ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ،

418- Ebu Davud, Cihad, 139(3/67); Müsned, 4/108, 109. Bkz. 2480. Hadis.

حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ، حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: قُتِلَ نَفَرٌ يَوْمَ خَيْبَرَ، فَقَالُوا: فَلَانٌ شَهِيدٌ، حَتَّى ذَكَرُوا رَجُلًا، فَقَالُوا: فَلَانٌ شَهِيدٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: كَلَّا إِنِّي رَأَيْتُهُ فِي النَّارِ فِي عِبَاءَةٍ، أَوْ فِي بُرْدَةٍ غَلَّهَا. ثُمَّ قَالَ لِي: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ قُمْ فَنادِ فِي النَّاسِ: أَنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا الْمُؤْمِنُونَ، فَقُمْتُ فَنادَيْتُ فِي النَّاسِ^(١).

2492. Bize Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bize İkrime bin Ammar rivayet edip (dedi ki), bana Ebu Zumeyl rivayet edip (dedi ki), bana İbn Abbas rivayet edip (dedi ki), bana Hz. Ömer ibnu'l-Hattab rivayet edip şöyle dedi: Birtakım insanlar Hayber günü öldürülmüştü de, (Sahabe-i Kiram); "falan şehiddir!" deyip (onlardan bahsetmeye başlamışlardı.) Nihayet bir adamı zikredip; "falan şehiddir!" demişlerdi. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Hayır, asla! Ben onu gerçekten ganimet malından hainlikle almış olduğu bir cübbeden dolayı -veya "bir çeşit abadan dolayı"- Cehennem'de gördüm!" buyurmuş, sonra da bana şöyle emretmişti: "Hattaboğlu! Kalk ve halkın içinde bağır ki, Cennet'e (doğrudan) ancak (günah işlememiş) mü'minler girecektir!" Ben de kalktım ve (bunu) halkın içinde nida ettim.⁴¹⁹

«٤٩»

باب في عقوبة الغال

49. BÂB

GANİMETTE HAINLIK EDENİN CEZASI HAKKINDA

٢٤٩٣ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ زَائِدَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ وَجَدْتُمُوهُ غُلٌّ فَاضْرِبُوهُ وَآخِرِقُوا مَنَاعَهُ^(١).

2493. Bize Saîd b. Mansur, Abdulaziz b. Muhammed'den, (O) Salih b. Muhammed b. Zaide'den, (O) Salim b. Abdillâh'tan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Kimin ganimet malında hainlik ettiğini bulursanız onu dövün, eşyasını da yakın!*"⁴²⁰

«0»

باب في الضال إذا جا، بما غل به

50. BÂB

GANİMETTE HAINLIK EDEN KİMSE HAINLIKLE ALDIĞI
ŞEYİ GETİRDİĞİNDE (NE OLACAĞI) HAKKINDA

٢٤٩٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ الْمُكْتَبِيُّ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنُ عَوْفٍ الْمُزَنِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا نَهَبَ، وَلَا إِغْلَالَ، وَلَا إِسْلَالَ، وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْإِسْلَالُ: السَّرِقَةُ.

2494. Bize Muhammed b. Hatim el-Muktib haber verip (dedi ki), bize El-Kasım b. Malik rivayet edip (dedi ki), bana Kesir b. Abdillâh b. Amr b. Avf el-Muzeni, babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Hiç talan edip ganimet almak yok! Hiç hainlik etmek yok! Hiç "islal = gizlice çalmak" yok! Kim ganimet malında hainlik ederse, Kıyamet günü, hainlik ederek aldığı ganimet malını (boynunda taşıyarak) getirir!*"⁴²¹

420- Ebu Davud, Cihad, 143(3/69); Tirmizi, Hudud, 28(4/61); Müsned, 1/22; Müstedrek, 2/128. Bu Hadis zayıftır. Salih b. Muhammed "munkeru'l-Hadis" bir ravidir.

421- Mecmâu'z-Zevâid, 5/339. Bu Hadisin ravilerinden Kesir b. Abdillâh zayıf bir ravidir. Bazı alimler onun yalancı olduğunu da söylemişlerdir.

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "İslal, "hırsızlık etmek" demektir."

«01»

باب في أن لا يقطع الأيدي في الغزو

51. BÂB

SAVAŞTA (HIRSIZLIK SEBEBİYLE) ELLERİN KESİLMEYECEĞİ HAKKINDA

٢٤٩٥ - حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ عُمَرَ الزَّهْرَانِيُّ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ - هُوَ ابْنُ لَهِيْعَةَ -

ثَنَا عَيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ شَيْمِ بْنِ نَيْتَانَ، عَنْ جُنَادَةَ بْنِ أَبِي أُمَيَّةَ، قَالَ: لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ ابْنَ أَرْطَاةَ يَقُولُ: قَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا تُقَطَّعُ الْأَيْدِي فِي الْغَزْوِ لَقَطَعْتُهَا^(١).

2495. Bize Bişr b. Ömer ez-Zehrani rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah -ki O, İbn Lehîâ'dır-, rivayet edip (dedi ki), bize Ayyâş b. Abbas, Şiyeym b. Neytân'dan, (O da) Cunâde b. Ebi Umeyye'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben İbn Ertat'ı; "Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Savaşta (hırsızlık sebebiyle) eller kesilmez!" buyururken işittim" derken duymamış olsaydım, onları (bu sebeple savaşta da) keserdim.⁴²²

ACIKLAMA

Bu Hadis savaş esnasında hırsıza el kesme cezasının uygulanmayacağını göstermektedir. Bazı âlimler bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş, bunun hikmetini de, savaşta bu cezanın

422- Ebu Davud, Hudud, 18(4/142); Nesai, Sânk, 16(8/84); Tirmizi, Hudud, 20(4/53); Müsned, 4/181.

uygulanması halinde eli kesilen kimsenin Dâru'l-Harb'e kaçıp dinden çıkma tehlikesi ile açıklamışlardır. Bu sebeple ceza savaştan dönülünce Dâru'l-İslam'da uygulanır. Ancak âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahiriyle amel etmemiş ve diğer nasslara dayanarak, Şer'î cezaların savaş esnasında da uygulanacağını söylemişlerdir. Bu durumda yukarıdaki Hadiste, savaşta ortak ganimet malından birşey çalmadan dolayı ellerin kesilmemesi kastedilmiş olabilir. Diğer taraftan bu Hadisin râvisi olan Busr'un Sahabeliği kesin değildir. Yahya b. Mâin O'nu tenkid etmekte ve Sahabe olmadığını söylemektedir ki, buna göre bu Hadis mürsel ve dolayısıyla zayıf demektir.

«۵۲»

باب في العامل اذا أصاب في عمله شيئا

52. BÂB

(ZEKAT TOPLAMADA) GÖREVLİ KİMSE
GÖREVİ ESNASINDA BİRŞEY ELDE ETTİĞİNDE
(NE OLACAĞI) HAKKINDA

٢٤٩٦ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، ثنا شُعَيْبٌ، عَنِ الرَّهْمِيِّ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - اسْتَعْمَلَ عَامِلًا عَلَى الصَّدَقَةِ، فَجَاءَهُ الْعَامِلُ جِبْنَ فَرَّغَ مِنْ عَمَلِهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا الَّذِي لَكُمْ وَهَذَا أَهْدَى لِي فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - فَهَلَّا نَعَدْتَ فِي بَيْتِ آيِكَ وَآيِكَ فَنَظَرْتَ أَهْدَى لَكَ أَمْ لَا ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ -: عِشِيَّةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَتَشَهَّدَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ: فَمَا بَالُ الْعَامِلِ نَسْتَعْمِلُهُ فَيَأْتِينَا فَيَقُولُ: هَذَا مِنْ عَمَلِكُمْ وَهَذَا أَهْدَى لِي، فَهَلَّا نَعَدُ فِي بَيْتِ أَبِيهِ وَأُمِّهِ فَيَنْظُرَ أَهْدَى لَهُ أَمْ لَا، وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَغُلُّ أَحَدُكُمْ مِنْهَا شَيْئًا إِلَّا

جَاءَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحِمْلُهُ عَلَى عُنُقِهِ، إِنْ كَانَ بَعِيراً جَاءَ بِهِ لَهُ رُغَاءٌ، وَإِنْ كَانَتْ
بَقَرَةً جَاءَ بِهَا لَهَا خُورٌ، وَإِنْ كَانَتْ شَاةً جَاءَ بِهَا تَيْعَرٌ، فَقَدْ بَلَغْتُ^(*). قَالَ أَبُو
هُمَيْدٍ: ثُمَّ رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ - يَدَيْهِ حَتَّى إِنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى عُقْرَةِ إِبْطِئِهِ. قَالَ أَبُو هُمَيْدٍ:
وَقَدْ سَمِعْتُ ذَلِكَ مَعِيَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ قَسَلُوهُ.

2496. Bize el-Hakem b. Nâfi' haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana urve ibnu'z-Zübeyr, Ebu Humeyd es-Saidi'den (naklen) haber verdi ki, O kendisine haber vermiş ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zekat toplamaya bir görevli tayin etmişti de bu görevli toplama işini bitirince O'na gelip; "Ya Rasulullah! Bu, size ait olandır, bu da bana hediye edildi!" demişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Peki, sen babanın ve annenin evinde oturup da, sana hediye edilecek mi, edilmeyecek mi, diye baksaydın ya!" Daha sonra Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) günün bitiminde namazdan sonra minbere çıkmış ve şehadet getirip Allah'a, layık olduğu şekilde hamd-ü senada bulunmuş, ardından da şöyle buyurmuştu: "İmdi, şu görevliye ne oluyor ki, biz onu (zekat toplamakla) görevlendiriyoruz da o bize gelip; "bu sizin görevinizden dolayı (verilendir), bu da bana hediye edildi" diyor. Peki o, babasının ve annesinin evinde oturup da kendisine hediye edilecek mi, edilmeyecek mi, diye baksa ya! Muhammed'in canı elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, biriniz şu (zekat malından) hainlikle birşey almaz ki, onu Kıyamet günü boynunun üzerinde taşıyarak getirmiş olmasın! Eğer (bu aldığı şey) bir deve ise onu, böğürtüsü olduğu halde getirir, bir sığır ise onu böğürürken getirir, bir koyun ise onu da melerken getirir. İşte ben (size bunları) tebliğ etmiş oldum!"

Ebu Humeyd sözüne şöyle devam etmiş: Sonra Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ellerini, biz O'nun koltuk altlarının beyazlığını görecektik kadar yukarı kaldırmış (ve "Allah'ım, tebliğ ettim mi?" buyurmuştu.) Ebu Humeyd sözüne devamla demiş ki; bunu Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) benimle beraber Zeyd b. Sabit de işitmişti. O'na da sorun!⁴²³

«٥٣»

باب في قبول هدايا المشركين

53. BÂB

MÜŞRİKLERİN HEDİYELERİNİ KABUL ETMEK
HAKKINDA

٢٤٩٧ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا عُمَارَةُ بْنُ زَادَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ مَلِكَ ذِي يَزَنٍ أَهْدَى إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ - حُكَّةً أَخَذَهَا بِثَلَاثَةِ وَثَلَاثِينَ بَعِيرًا، أَوْ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ نَاقَةً فَقِيلَ لَهَا^(١).

2497. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Umâre b. Zâzân, Sabit'ten, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) haber verdi ki; Zû Yezen hükümdarı Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) otuzüç erkek deve veya otuziki dişi deve karşılığında almış olduğu bir takım elbise ("hulle") hediye etmiş, O da bunu kabul buyurmuştu.⁴²⁴

٢٤٩٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرٍو ابْنِ يَحْيَى، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سَهْلٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِي حَمِيدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: بَعَثَ صَاحِبُ أَيْلَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِكِتَابٍ وَأَهْدَى لَهُ بَغْلَةً بَيْضَاءَ، فَكَتَبَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَأَهْدَى لَهُ بُرْدًا^(١).

2498. Bize Abdullah b. Seleme haber verip (dedi ki), bize Süleyman b. Bilal, Amr b. Yahya'dan, (O) Abbas b. Sehl es-Saidi'den, (O da) Ebu Humeyd es-Saidi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Eyle hükümdarı Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve

424- Ebu Davud, Libas, 6(4/44); Müsned, 4/221. Zû Yezen, Yemen'in ana kabilelerinden olan Himyer'in bir boyudur.

Sellem) bir mektup göndermiş ve O'na beyaz bir katır hediye etmişti. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de ona mektup yazmış ve bir elbise hediye etmişti.⁴²⁵

«٥٤»

**باب قول النبي ﷺ:
إنا لا نستعين بالمشرك**

54. BÂB

**HZ. PEYGAMBER'İN; "BİZ KESİNLİKLE MÜŞRİKİTEN
YARDIM İSTEMEYİZ!" SÖZÜ**

٢٤٩٩ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا وَكِيعٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نِيَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: إِنَّا لَا نَسْتَعِينُ بِمُشْرِكٍ.^(١)

2499. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Vekî, Malik b. Enes'ten, (O) Abdullah b. Niyar'dan, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biz kesinlikle bir müşrikten yardım istemeyiz!"⁴²⁶

٢٥٠٠ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، عَنْ رَوْحٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ فَضِيلٍ - هُوَ ابْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، هُوَ الْخَطْمِيُّ -، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نِيَارٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَطْوَلَ مِنْهُ.^(٢)

425- Buhari, Zekat, 54(2/132); Müslim, Fedail, 11(4/1785); Ebu Davud, İmaret, 37(3/179); Müsned, 5/425.

426- İbn Mace, Cihad, 27(2/945). Ayrıca bundan sonraki Hadise de bkz.

2500. Bize İshak, Ravh'dan, (O) Malik'ten, (O) Fudayl'dan -ki O, İbn Ebi Abdillâh'tır ve O, Hatmoğullarındandır-, (O) Abdullâh b. Niyâr'dan, (O) Urve'den, (O da) Hz. Aîşe'den (naklen, bir önceki Hadisi) ondan daha uzun olarak haber verdi.⁴²⁷

ACIKLAMA

Bazı âlimler bu Hadisin mutlak ifadesine uygun görüş beyan ederek savaşta müşrikten yardım istenemeyeceğini, yani onun müslümanlar safında savaşmasına müsaade edilemeyeceğini söylemişlerdir. Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi bazı âlimler ise bu Hadisi mutlak manasında anlamamışlardır. Bu sebeple onlara göre bir kâfir müslümanlara karşı hüsnü niyet sahibi ise ve onun yardımına da ihtiyaç varsa, ondan yardım istenebilir. Bu iki şart bulunmazsa o zaman ondan yardım talebi mekruh olur ki, yukarıdaki Hadis bu durum hakkındadır. Diğer taraftan âlimlerin cumhuruna göre, verilen izinle müslümanlar safında savaşan gayr-i müslime ganimetten pay verilmez, ona ganimetten bir miktar bağış yapılır.

«00»

باب اخراج المشركين من جزيرة العرب

55. BÂB

MÜŞRİKLERİ ARAP YARIMADASI'NDAN ÇIKARMAK HAKKINDA

٢٥٠١ - أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْمُونٍ - رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ -، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، عَنْ أَبِيهِ سَمُرَةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، قَالَ: كَانَ فِي آخِرِ مَا تَكَلَّمَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ -

427- Müslim, Cihad 150(3/1449); Ebu Davud, Cihad, 151(3/75); Tirmizi, Siyer, 10(4/126); Müsned, 6/68,149.

ﷺ - قَالَ: أَخْرِجُوا يَهُودَ الْجَبَّازِ، وَأَهْلَ نَجْرَانَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ^(١).

2501. Bize Affân haber verip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd el-Kattân rivayet edip (dedi ki), bize, Kûfe ahalisinden bir adam olan İbrahim b. Meymûn rivayet edip (dedi ki), bana Saîd b. Semûre b. Cündeb, babası Semûre'den, (O da) Ebu Ubeyde ibnu'l-Cerrah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) son konuştuğu şeyler arasında şöyle buyurmuştu: "Hicaz'ın ve Necran ahalisinin yahudilerini Arap Yarımadası'ndan çıkarın!"⁴²⁸

«01»

باب في الشرب في اتية المشركين

56. BÂB

MÜŞRİKLERİN KABINDA (BİRŞEY YİYİP) İÇMEK HAKKINDA

٢٥٠٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ حَيَوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدٍ، حَدَّثَنِي أَبُو إِدْرِيسَ، حَدَّثَنِي أَبُو ثَعْلَبَةَ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا بَارِضٌ أَهْلَ الْكِتَابِ فَنَأْكُلُ فِي آيَتِهِمْ؟، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنْ كُنْتَ بَارِضٍ كَمَا ذَكَرْتَ فَلَا تَأْكُلْ فِي آيَتِهِمْ، إِلَّا أَنْ لَا تَجِدُوا مِنْهَا بَدَأَ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مِنْهَا بَدَأَ فَاغْسِلُوهَا ثُمَّ كُلُوا فِيهَا^(١).

2502. Bize Ebu Asım, Hayve b. Şureyh'ten haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Rebia b. Yazid rivayet edip (dedi ki), bana Ebu İdris rivayet edip (dedi ki), bana Ebu Sa'lebe rivayet edip dedi ki; ben Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip; "Ya Ra-

sulullah, muhakkak ki, biz ehl-i kitabın (yaşadığı) yerdeyiz. Şimdi onların kaplarında yemek yiyelim mi?" dedim de Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Eğer söylediğin gibi bir yerde isen, başka bir çare bulamamanız hariç, onların kaplarında yemek yeme! Başka bir çare bulamazsanız onları yıkayın, sonra içlerinde yemek yiyin!"⁴²⁹

AÇIKLAMA

Âlimleri cumhuruna göre bu Hadis, gayr-i müslimlerin, içlerinde domuz eti ve benzeri pis şeylerin pişirildiği kapları hakkındadır. Onlara göre, gayr-i müslimlerin böyle olmayan kaplarını yıkadıktan sonra, başka kaplar bulunsa da, kullanmakta bir mahzur yoktur.

«0V»

باب أكل الطعام قبل أن تقسم الغنيمة

57. BÂB

GANİMETİN DAĞITILMASINDAN ÖNCE (ONDAN) YEMEK HAKKINDA

٢٥٠٣ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ - هُوَ ابْنُ الْمُغِيرَةِ -، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغْفَلٍ، قَالَ: دَلِّي جِرَابَ مِنْ شَحْمٍ يَوْمَ خَيْبَرَ، قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَالْتَزَمْتُهُ، قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ: لَا أُعْطِي مِنْ هَذَا أَحَدًا الْيَوْمَ شَيْئًا، فَالْتَفَتَ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَنْبَسِمُ إِلَيَّ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَرْجُو أَنْ يَكُونَ حُمَيْدٌ سَمِعَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ.

429- Buhari, Zebaih, 10/6/221; Muslim, Sayd 8/3/1532; Ebu Davud, Et'ime, 45/3/363; Tirmizi, Siyer, 11/4/129; İbn Mace, Sayd, 3/2/1069-1070; Musned, 4/193-195.

2503. Bize Abdullah b. Mesleme rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, İbnu'l-Muğire'dir-, Humeyd'den, (O da) Abdullah b. Muğaffel'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hayber savaşında yukarıdan bir dağarcık iç yağ atılmıştı. (Abdullah, sözüne devamla) dedi ki; ben de gelip onu kendime almıştım. (Abdullah) sözüne şöyle devam etti: Sonra, bundan bugün hiç kimseye birşey vermeyeceğim, demiş, ardından da etrafıma bakmıştım. Bir de ne görsem, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bana gülümsüyor!⁴³⁰

Abdullah (ed-Dârimî); "Humeyd'in, Abdullah'tan (Hadis) işitmiş olmasını ümid ederim" dedi.

«09»

باب يجير على المسلمين أدناهم

58. BÂB

MECUSİLERDEN CİZYE ALMAK HAKKINDA

٢٥٠٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو، عَنْ بَجَالَةَ، قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: لَمْ يَكُنْ عُمَرُ أَخْذُ الْجَزْيَةِ مِنَ الْمَجُوسِ حَتَّى شَهِدَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَخَذَهَا مِنْ مَجُوسٍ هَجَرَ^(١).

2504. Bize Muhammed b. Yusuf, İbn Uyeyne'den, (O) Amr'dan, (O da) Becâle'den (naklen) haber verdi ki, O (yani Amr) şöyle dedi: Ben O'nu (yani Becâle'yi) şöyle derken işittim:

Hız. Ömer mecûsilerden cizye kabul etmiyordu. Nihayet Abdurrahman b. Avf şahidlik etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sel-

⁴³⁰- Buhari, Humus, 22(4/61); Müslim, Cihad, 72-73(3/1393); Ebu Davud, Cihad, 135(3/65); Nesai, Dahâyâ, 38(7/209); Müsned, 4/86, 5/55; Tayâlisi, s. 123.

lem) Hecer mecûsilerinden cizye kabul etmişti. Ondan sonra Hz. Ömer de mecûsilerden cizye kabul etmeye başladı.)⁴³¹

«09»

باب يجير على المسلمين أديانهم

59. BÂB

MÜSLÜMANLAR ADINA EN AŞAĞIDAKİLERİ (BİLE) EMÂN VEREBİLİR

٢٥٠٥ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمَجِيدِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، أَنَّ أَبَا مَرْثَةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِئَةَ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ، تُحَدِّثُ أَنَّهَُا ذَهَبَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - عَامَ الْفَتْحِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - زَعَمَ ابْنُ أُمِّی أَنَّهُ قَاتِلُ رَجُلٍ أَجَرْتُهُ، فَلَا بُنْ هُبَيْرَةَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتَ يَا أُمَّ هَانِئَةُ! (١).

2505. Bize Ubeydullah b. Abdilmecid haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Ebu'n-Nadr'dan (naklen) rivayet etti ki; Âkil b. Ebi Talib'in azadlısı Ebu Murre O'na haber vermiş ki, O (yani Ebu Murre) Ümmü Hânî' bin Ebi Talib'i işitmiş ki, O rivayet ediyormuş ki, (Mekke'nin) fethedildiği yıl Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanına gitmiş. Derken şöyle demiş: "Ya Rasulullah! Anamın oğlu (Ali b. Abi Talib), benim kendisine emân verdiğim bir adamı, yani Hübeyre'nin oğlu falanı öldüreceğini söyledi, (siz ne buyurursunuz.)" Bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Senin emân verdiğin kimseye muhakkak ki biz de emân verdik, Ümmü Hânî!"⁴³²

431- Buhari, Cizye, 1(4/62); Ebu Davud, İmaret, 31(3/168); Tirmizi, Siyer, 31(4/147); Müs-ned, 1/191, 194.

432- Buhari, Cizye, 9(4/67); Müs-ned, 6/343, 423, 425. Ayrıc Bkz. 1461. Hadis.

«١٠»

باب في النهي عن قتل الرسل

60. BÂB

ELÇİLERİ ÖLDÜRME YASAĞI HAKKINDA

٢٥٠٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ ابْنِ مَعْيَرٍ السَّعْدِيِّ، قَالَ: خَرَجْتُ اسْفَرُ فَرَسًا لِي مِنَ الشَّجَرِ، فَمَرَرْتُ عَلَى مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ بَنِي حَنِيفَةَ فَمِعْتُهُمْ يَشْهَدُونَ أَنَّ مُسَيْلِمَةَ رَسُولُ اللَّهِ، فَرَجَعْتُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَأَخْبَرْتُهُ فَبَعَثَ إِلَيْهِمُ الشَّرْطَ، فَأَخَذُوهُمْ فَجِئَاءَ بِهِمْ قَتَابُ الْقَوْمِ، فَرَجَعُوا عَنْ قَوْلِهِمْ فَخَلَّى سَبِيلَهُمْ، وَقَدَّمَ رَجُلًا مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نَوَاحَةَ، فَضَرَبَ عُقَّةَهُ، فَقَالُوا لَهُ: تَرَكْتَ الْقَوْمَ وَقَتَلْتَ هَذَا؟ فَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - جَالِسًا إِذْ دَخَلَ هَذَا وَرَجُلٌ وَافِدَيْنِ مِنْ عِنْدِ مُسَيْلِمَةَ فَقَالَ لَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَتَشْهَدَانِ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَا لَهُ: نَشْهَدُ أَنَّ مُسَيْلِمَةَ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ، لَوْ كُنْتُ قَاتِلًا وَفَدًا لَقَتَلْتُكُمَا، فَلِذَلِكَ قَتَلْتُهُ، وَأَمَرَ بِمَسْجِدِهِمْ فَهَدِمَ^(١).

2506. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Bekr b. Ayyâş, Asım'dan, (O) Ebu Vâil'den, (O da) İbn Mi'yer es-Sa'di'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Birgün) akşam üzeri bir atımı gövdeli bitkilerin (yapraklarından) otlatmaya çıktım. Derken Hanifeoğulları'nın mescidlerinden bir mescide uğradım da onları, Müseylime'nin Allah'ın rasûlü olduğuna şehadet ederken işittim. Hemen Abdullah b. Mes'ud'un yanına dönüp (bunu) O'na haber verdim. O da onlara güvenlik görevlilerini gönderdi. Bunlar da onları alıp getirdiler. O zaman bu topluluk tevbe edip görüşlerinden vazgeçti, (Abdullah) da onları serbest bıraktı. (Sadece) içlerinden, Abdullah b. Nuvaha isimli bir adamı öne geçirip boynunu vurdurttu. Bunun üzerine (oradakiler) O'na; "bu topluluğu bıraktın, bunu ise öl-

dürdün?" dediler. O da şöyle cevap verdi: Ben gerçekten (birgün) Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) yanında oturuyordum, bu ve bir adam Müseylime'nin yanından elçi olarak çıkagelmışlerdi. Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de onlara; "*Benim, Allah'ın Rasûlü olduğuma şehadet ediyor musunuz?*" buyurmuştu. Onlar da O'na; "*biz Müseyleme'nin, Allah'ın rasulü olduğuna şehadet ediyoruz!*" demişlerdi. Bunun üzerine Rasulullah şöyle buyurmuştu: "*Ben Allah'a ve Rasûllerine iman ettim. Şayet ben elçileri öldüren biri olsaydım, sizi öldürürdüm!*" (Abdullah b. Mesud sözüne şöyle devam etti): "*İşte ben onu bundan dolayı öldürdüm!*" (Sonra) O, onların mescidine dair emir verdi de o yıkıldı.⁴³³

«11»

باب في النهي عن قتل المعاهد

61. BÂB

ANDLAŞMA YAPILMIŞ KİMSEYİ ÖLDÜRME YASAĞI HAKKINDA

٢٥٠٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، ثنا عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ جَوْشَنَ الْغَطَفَانِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ قَتَلَ مُعَاهِدًا فِي غَيْرِ كُنْهٍ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ⁴³⁴.

2507. Bize Abdullah b. Yezid haber verip (dedi ki), bize Uyeyne b. Abdirrahman b. Cevşen el-Gatafani, babasından, (O da) Ebu Bekre'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Kim andlaşma yapılmış bir kimseyi ("müâhed"i, "zimmî"yi) haksız yere öldürürse, Allah ona Cennet'i haram kılar!"⁴³⁴

433- Ebu Davud, Cihad, 163(3/84/); Müsned, 1/390, 396, 404; Mecmâu'z-Zevâid, 5/314.

434- Ebu Davud, Cihad, 162(3/83); Nesai, Kasame, 12(8/22); Müsned, 5/36, 38, 50; Tayâlisi, 118; Müstedrek, 2/142.

«٦٢»

باب اذا أحرز الصدق من مال المسلمين

62. BÂB

DÜŞMANLAR MÜSLÜMANLARIN MALINDAN
BİRŞEY ELE GEÇİRİNCE (NE YAPILIR)?

٢٥٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: كَانَتْ الْعَضْبَاءُ لِرَجُلٍ مِنْ بَنِي عُقَيْلٍ فَأَسِيرَ، وَأُخِذَتْ الْعَضْبَاءُ فَمَرَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَهُوَ فِي وَثَاقِهِ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ عَلَيَّ مَا تَأْخُذُونِي وَتَأْخُذُونَ سَابِقَةَ الْحَاجِّ وَقَدْ أَسْلَمْتُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْ قُلْتُمْهَا وَأَنْتَ تَمْلِكُ أَمْرَكَ أَفْلَحْتَ كُلَّ الْفَلَاحِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: نَأْخُذُكَ بِجَرِيرَةِ خُلَفَائِكَ، وَكَأَنْتَ يَقِيفٌ قَدْ أَسْرَوْا رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -. وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَلَى جِمَارٍ عَلَيْهِ قَطِيفَةٌ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي جَائِعٌ فَأَطْعِمْنِي، وَإِنِّي ظَمَانٌ فَاسْقِنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: هَذِهِ حَاجَتُكَ، ثُمَّ إِنَّ الرَّجُلَ فُيِدِي بَرَجُلَيْنِ فَحَبَسَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْعَضْبَاءَ لِرَحْلِهِ - وَقَالَ غَيْرُهُ: بِرَجْلِهِ - وَكَأَنْتَ مِنْ سَوَابِقِ الْحَاجِّ، ثُمَّ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ أَغَارُوا عَلَى سَرْحِ الْمَدِينَةِ، فَذَهَبُوا بِهَا فِيهَا الْعَضْبَاءُ، وَأَسْرَوْا امْرَأَةً مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَكَانُوا إِذَا نَزَلُوا - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: ثُمَّ ذَكَرَ كَلِمَةً إِبْلَهُمْ فِي أَفْنِيَّتِهِمْ - فَلَمَّا كَانَ ذَلِكَ لَيْلَةً قَامَتِ الْمَرْأَةُ وَقَدْ نَوْمُوا فَجَعَلَتْ لَا تَضَعُ يَدَيْهَا عَلَى بَعِيرٍ إِلَّا رَغَا، حَتَّى أَتَتْ عَلَى الْعَضْبَاءِ فَأَتَتْ عَلَى نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - دَلُولٍ مُجَرَّسَةٍ فَرَكِبَتْهَا ثُمَّ تَوَجَّهَتْ قِبَلَ الْمَدِينَةِ وَنَذَرَتْ لِنِ اللَّهِ نَجَاهَا لَتَنْحَرَّتْهَا. قَالَ: فَلَمَّا قَدِمَتْ عُرِفَتِ النَّاقَةُ. فَقِيلَ: نَاقَةُ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -. فَأَتَوْا بِهَا النَّبِيَّ - ﷺ - وَأَخْبَرَتْ الْمَرْأَةُ بِنَذِيرِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: بِنِسْمَا جَزَيْتِيهَا إِنَّ اللَّهَ نَجَاهَا لَتَنْحَرَّتْهَا، أَلَا لَا وَفَاءَ لِنَذْرِ فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ، وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ ابْنُ آدَمَ^(١).

2508. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyûb'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Muhelleb'den, (O da) İmran b. Husayn'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Azba' (isimli deve) Ukayloğullarından bir adamın idi. Derken (bu adam) esir edilip Azba' alındı. Sonra Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ona, (esaret altında) bağlı iken uğradı da o şöyle dedi: "Ya Muhammed! Ne diye beni yakalıyorsunuz, hacıların (kafilelerini) geride bırakan (Azba'yı) alıyorsunuz? Halbuki ben müslüman oldum!" O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "*Sen bunu, kendi işine sahip iken (yani esir edilmeden önce) söyleseydin tamamen kurtulurdun.*" buyurdu. Ardından Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sözüne şöyle devam etti: "*Seni mütteliklerin (olan Sakîf kabilesinin) suçundan dolayı yakalıyoruz!*" Sakîf kabilesi (Hz. Peygamber'le yaptıkları andlaşmayı bozmuş ve) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashabından iki adamı esir etmişlerdi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (söz konusu esirin yanına), üzerinde saçaklı bir keçe bulunan bir eşek üzerinde gelmişti. Sonra (bu esir); "Ya Muhammed! Ben gerçekten açım, beni yedir; ben hakikaten susamışım, bana su ver!" dedi. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "*Bunlar senin ihtiyacın, (onlar hemen görülecektir!)*" buyurdu. Müteakiben bu adam (müslümanlardan) iki adama karşılık serbest bırakıldı. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de Azba'yı, kendi binmesi için -başka bir râvi; "kendi payına karşılık" demiştir- alıyordu. Bu (deve) hacıların (kafilelerini) geçip onları geride bırakan (süratli develerden) idi. Daha sonra müşrikler Medine'nin hayvan sürüsüne baskın yapıp, içlerinde Azba' olduğu halde onları götürdüler, müslümanlardan bir kadını⁴³⁵ da esir ettiler. Onlar konakladıklarında develerini (çadırlarının) etrafında... -Ebu Muhammed (ed-Dârimî); "O (burada, hatırlayamadığım) bir kelime söylemişti" demiştir.⁴³⁶ Derken gece olunca, onlar iyice uykuya daldırılmışlarken bu kadın kalkmış, (develerin yanına gelmiş). Fakat ellerini üzerine koyduğu her deve böğürmeye başlamış. Sonunda Azba'nın yanına gelmiş. Böylece Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) itaatkâr ve tecrübeli devesinin yanına gelmiş ve ona binmiş. Sonra Medine tarafına yönelmiş ve

435- Bu kadının, Ebu Zerr'in hanımı olduğu söylenir. O, muhtemelen, hayvanların çobanı idi.

436- Bu kelime, diğer rivayetlerden anlaşıldığına göre; "...istirahat ettirirlerdi." şeklindedir.

eğer Allah kendisini kurtarırsa onu mutlaka kurban edeceğini adanmış. (İmran) sözüne şöyle devam etti: Derken o, Medine'ye gelince devesi tanındı ve; "(Bakın), Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) devesi!" dendi. Sonra da onu Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) getirdiler. Kadın adağını bildirdi. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ona karşılığını ne kötü verdin. Eğer Allah kendisini kurtarırsa onu mutlaka kurban edecek! Şunu iyi bilin ki, ne Allah'a isyan hususunda, ne de insanoğlunun sahip olmadığı şeyler hususunda adanılan adağı yerine getirmek yoktur!"⁴³⁷

AÇIKLAMA

Müslümanların düşman eline geçen malları tekrar müslümanların eline geçerse bunlar eski sahiplerine mi verilir, yoksa ortak ganimet mi olur? Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ve bazı âlimler, bu gibi malları, her hâlükârda eski sahiplerinin alma hakkı olduğunu söylemişlerdir. Mâlik, Ahmed ve bazı hususlar hariç Ebu Hanife'ye (Rahmetullahi Aleyhim ecmain) göre ise bu mallar, asıl sahipleri tarafından, ganimet olarak dağıtılmadan önce bulunurlarsa onları alırlar, dağıtımından sonra bulurlarsa alamazlar.

«٦٣»

باب في الوفاء للمشركين بالعهد

63. BÂB

**MÜŞRİKLERLE YAPILAN ANDLAŞMAYI
YERİNE GETİRME HAKKINDA**

٢٥٠٩ - أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ،

437- Müslim, Nezir, 8(3/1262-1263); Ebu Davud, Eyman, 28(3/239-240); Müsned, 4/430,432,433. Ayrıca bkz. 2342. ve 2469. Hadisler.

عَنْ مُحَرَّرِ بْنِ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ لَمَّا بَعَثَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَنَادَى بِأَرْبَعٍ حَتَّى صَهَلَ صَوْتُهُ: أَلَا لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِلَّا نَفْسٌ مُسْلِمَةٌ، وَلَا يَحُجُّنَ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ، وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ، وَمَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - عَهْدٌ، فَإِنْ أَجَلُهُ إِلَى أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ، فَإِذَا مَضَتْ الْأَرْبَعَةُ فَإِنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ⁽⁴³⁸⁾.

2509. Bize Bişr b. Sâbit haber verip (dedi ki), bize Şu'be, el-Muğire'den, (O) eş-Şabi'den, (O) Muharrer b. Ebi Hüreyre'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Hz. Ali'yi (H. 9. yılın hac mevsiminde bazı hükümleri ilan etmek göreviyle Mekke'ye) gönderdiğinde ben O'nunla beraberdim. O, sesi boğuklaşınca kadar şu dört şeyi bağırarak söylemişti: "İyi bilin, gerçek şu ki, Cennet'e sadece mü'min kimse girecektir. Bu yıldan sonra hiçbir müşrik kesinlikle hacetmeyecektir. Hiçbir çıplak kimse Ka'be'yi tavaf etmeyecektir. Kiminle Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) arasında bir andlaşma varsa, (onun andlaşması müddetine kadar geçerlidir. Müddeti olmayan andlaşmanın) süresi ise dört aya kadardır. Dört (ay) geçince, artık şüphe yok ki, Allah ve Rasûlü müşriklerden uzaktır."⁴³⁸

«٦٤»

باب فِي صَلَاحِ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ الْحَدِيثِ

64. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN HUDEYBİYE GÜNÜ BARIŞ YAPMASI

٢٥١٠ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، ثنا أَبُو إِسْحَقَ، عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَمِيزَ ذِي الْقَعْدَةِ فَأَبَى أَهْلُ مَكَّةَ

أَنْ يَدْعُوهُ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ حَتَّى قَاضَاهُمْ عَلَى أَنْ يُقِيمَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَتَبُوا:
هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - . قَالُوا: لَا نَقْرُ بِهَذَا لَوْ نَعْلَمُ أَنَّكَ
رَسُولُ اللَّهِ مَا مَنَعْنَاكَ شَيْئًا وَلَكِنْ أَنْتَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، فَقَالَ: أَنَا رَسُولُ اللَّهِ
وَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ. فَقَالَ لِعَلِيٍّ: امْنَحْ مُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ. فَقَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا
أَمْنُوهُ أَبَدًا، فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْكِتَابَ وَلَيْسَ يُخَيِّنُ يَكْتُبُ، فَكَتَبَ
مَكَانَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - هَذَا مَا قَاضَى عَلَيْهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: أَنْ لَا يَدْخُلَ
مَكَّةَ بِسِلَاحٍ إِلَّا السَّيْفُ فِي الْقِرَابِ، وَأَنْ لَا يُخْرِجَ مِنْ أَهْلِهَا أَحَدًا أَرَادَ أَنْ
يَتَّبَعَهُ، وَلَا يَمْنَعُ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِهِ أَرَادَ أَنْ يُقِيمَ بِهَا، فَلَمَّا دَخَلَهَا وَمَضَى الْأَجَلُ
أَتَوْا عَلِيًّا فَقَالُوا: قُلْ لِصَاحِبِكَ فَلْيُخْرِجْ عَنَّا فَقَدْ مَضَى الْأَجَلُ⁽¹⁾.

2510. Bize Muhammed b. Yusuf, İsrail'den rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bize Ebu İshak, el-Bera' b. Azib'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (H. 6. yılın) Zilkade ayında umre yapmak (için gitmiş), fakat Mekkeliler O'nu Mekke'ye girmeye bırakmamışlardı. Sonunda onlarla (gelecek yıl gelip Mekke'de) üç gün kalmak üzere andlaşma yapmıştı. (Kâtipler); "bu, üzerinde Allah'ın Rasûlü Muhammed'in andlaşma yaptığı şeydir" diye yazdıklarında onlar; "biz bunu kabul etmiyoruz. Biz bilseydik ki, sen Allah'ın Rasûlüsün, sana hiçbir şeyi engellemezdik. Fakat sen (bize göre sadece) Abdullah'ın oğlu Muhammed'sin!" demişler, (Hz. Peygamber) de; "*Ben Allah'ın Rasûlüyüm, ben Abdullah'ın da oğluyum!*" buyurmuş, sonra da Ali'ye; "*Allah'ın Rasûlü Muhammed (ifadesini) sil!*" diye emretmişti. O; "hayır, vallahi, bunu asla silmem!" demiş, bunun üzerine Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), güzel yazamadığı halde, (üzerine andlaşmanın yazıldığı) sayfayı almış ve "Allah'ın Rasûlü" yerine ("Abdullah'ın oğlu Muhammed" yazmıştı. Neticede andlaşma şöyle olmuştu): "Bu, üzerinde Abdullah'ın oğlu Muhammed'in; Mekke'ye, kınındaki kılıç dışında hiçbir silah sokmayacağına, (Mekke) ahalisinden kendisine uymak isteyecek hiç kimseyi (oradan) çıkarmayacağına, kendi Ashabından orada kalmak isteyecek hiç kimseye ise engel olmayacağına dair andlaşma yaptığı şeydir."

Daha sonra (ertesi yıl Hz. Peygamber ve Ashabı) Mekke'ye girip de (üç günlük) süre geçtiğinde (Mekke müşrikleri) Ali'ye gelip; "arkadaşına söyle, yanımızdan çıksın. Artık süre geçmiştir!" demişlerdi.⁴³⁹

AÇIKLAMA

Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) okuma-yazma biliyor muydu? Bununla ilgili bir Ayetin meali şöyledir: **"Sen daha önce ne bir kitap okumuş, ne de elinle onu yazmış değildin. Öyle olsaydı bâtila uyanlar elbette şüphelenirlerdi!"**⁴⁴⁰ Şu halde Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), vahyin gelmeye başlamasından önce okuma-yazma bilmediği kesindir. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Peygamberliğin ileriki yıllarında yazı yazmayı öğrenip öğrenmediği hususu ise tartışmalıdır. Âlimlerin çoğu Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hayatı boyunca yazıyı öğrenmemiş olduğu görüşündedir. Ebu'l-Velid el-Bâci, yukarıdaki Hadis ile, ilgili diğer nasslara dayanarak bunun aksini, yani Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) okuma-yazmayı bildiğini söylediğinde, o zamanki Endülüs âlimleri O'nu şiddetle kınayıp zındıklıkla suçlamışlardı. Ancak okuma-yazmaya işaret ve teşvik eden birçok Ayet ve Hadis vardır. Bundan dolayı Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), sonradan az da olsa okuma-yazma öğrenmiş olması mümkündür. Yukarıdaki Hadis de bunu göstermektedir.⁴⁴¹

«٦٥»

باب في عبيد المشركين يفتروا الى المسلمين

439- Buhari, Sulh, 6(3/168); Müslim, Cihad, 90(3/1409); Ebu Davud, Menasik, 33(2/167); Tirmizi, Hac, 94(3/275); Müsned, 4/289, 291, 298; Mecmuatu'l-Vesaik, madde 11, s. 58. Bkz. 2457. Hadis.

440- Ankebut, 48.

441- Bu konuda bkz. Fethu'l-Bâri, 16/88; Hemmam İbn Munebbih'in Sahifesi, paragraf 13'ten, 15'e kadar; Peygamberimizin Okuma-Yazma Seferberliği, s. 60 vd.

65. BÂB

MÜŞRİKLERİN, MÜSLÜMANLAR TARAFINA KAÇAN
KÖLELERİ HAKKINDA

٢٥١١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو خَالِدٍ، عَنْ الْحَجَّاجِ، عَنْ
الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ - ﷺ - عَبْدَانِ مِنَ
الطَّائِفِ فَأَعْتَقَهُمَا أَحَدُهُمَا أَبُو بَكْرَةَ^(١).

2511. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Halid, el-Haccac'dan, (O) el-Hakem'den, (O) Miksem'den, (O) da İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Taiften iki köle (kaçıp) gelmiş, O da onları hürriyetlerine kavuşturmuştu. Bunların biri Ebu Bekre'dir.⁴⁴²

«11»

باب نزول أهل قريظة على حكم سعد بن معاذ

66. BÂB

KURAYZA AHALİSİ'NİN SA'D B. MUAZ'IN HÜKMÜNE
RAZI OLMALARI

٢٥١٢ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ،
عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ قَالَ: رُمِيَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَطَعُوا
أَبْجَلَهُ فَحَسَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِالنَّارِ، فَانْتَفَخَتْ يَدُهُ فَتَرَفَهُ فَحَسَمَهُ أُخْرَى،
فَانْتَفَخَتْ يَدُهُ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ: أَلَلَّهُمْ لَا تُخْرِجَ نَفْسِي حَتَّى تُقَرَّ عَيْنِي مِنْ بَنِي

442- Müsned, 1/243,248; Mecmâu'z-Zevâid, 4/245 (Ahmed ve Taberani'den).

فَرِيْظَةً، فَاسْتَمْسَكَ عِرْقُهُ، فَمَا قَطَرَ قَطْرَةً حَتَّى تَزُلُّوا عَلَى حُكْمِ سَعْدٍ، فَأَرْسِلَ
إِلَيْهِ سَعْدٌ فَحَكَمَ أَنْ تُقْتَلَ رِجَالُهُمْ وَتُسْتَحْيَ نِسَاؤُهُمْ وَذَرَارِيُّهُمْ لِيَسْتَعِينَ بِهِمُ
الْمُسْلِمُونَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَصَبْتَ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ، وَكَانُوا أَرْبَعِمِائَةٍ،
فَلَمَّا فُرِغَ مِنْ قَتْلِهِمْ انْفَتَحَ عِرْقُهُ فَمَاتَ⁽⁴⁴³⁾.

2512. Bize Ahmed b. Abdillâh rivayet edip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ahzab (Hendek) savaşında Sa'd b. Muaz'a (ok) atılmış ve bununla kolundaki atardamarı kesilmişti. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onu ateşle dağlamış, ama eli şişmiş ve (yaranın açılmasıyla akan kan) O'nu halsiz düşürmüştü. (Hz. Peygamber) onu tekrar dağlamış, fakat eli yine şişmişti. (Sa'd) bunu görünce; "Allah'ım! Gözümü Kurayzaoğulları'nın (cezalandırılışını görmekle) sevindirmedikçe canımı çıkarma!" demiş, bunun üzerine damarı tutulmuş ve artık bir damla (kan) bile damlatmamıştı. Nihayet onlar Sa'd'ın hükmüne razı olmuşlar, bu sebeple Sa'd bu (hakemliğe) gönderilmiş, O da (gidip) erkeklerinin öldürülmesine, müslümanların kendilerinden yararlanmaları için kadınlarının ve çocuklarının sağ bırakılmasına hükmetmişti. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "*Haklarında Allah'ın hükmüne isabet ettin!*" buyurmuştu. Onlar dört yüz kişi idiler. Öldürülmeleri bitirilince (Sa'd'ın) damarı yarılmış ve (Sa'd) ölmüştü.⁴⁴³

«٦٧»

بَابُ اخْرَاجِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ مَكَّةَ

67. BÂB

HZ. PEYGAMBER'İN MEKKE'DEN ÇIKARILMASI

٢٥١٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَدِيٍّ بْنُ حَمْرَاءَ الزُّهْرِيَّ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - وَهُوَ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَاقِفًا بِالْحَزْوَرَةِ يَقُولُ: وَاللَّهِ إِنَّكَ لَخَيْرُ أَرْضِ اللَّهِ، وَأَحَبُّ أَرْضِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ، وَلَوْلَا أَنِّي أَخْرَجْتُ مِنْكَ مَا خَرَجْتُ⁴⁴⁴.

2513. Bize Abdullah b. Salih haber verip (dedi ki), bana el-Leys rivayet edip (dedi ki) bana Ukayl, İbn Şihâb'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Ebu Seleme b. Abdirrahman haber verdi ki, Abdulah b. Adiyy b. Hamra' ez-Zühri şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bineğinin üzerinde olduğu halde el-Hazvera'da⁴⁴⁴ dururken gördüm. O (Mekke'ye hitaben) şöyle buyuruyordu: "Vallahi şüphesiz sen Allah'ın arzının en hayırlısı ve Allah'ın arzının Allah'a en sevimli olanısın. Şayet ben, (Allah'tan gelen emirle) sende çıkarılmamış olsaydım, (senden) çıkmazdım."⁴⁴⁵

«٦٨»

بَاب فِي النَّهْيِ عَنْ سَبِّ الْأَمْوَاتِ

68. BÂB

ÖLÜLERE SÖVME YASAĞI HAKKINDA

٢٥١٤ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتِ، فَإِنَّهُمْ أَنْفُسُوا إِلَى مَا قَدَّمُوا⁴⁴⁵.

444- El-Hazvera, Mekke'de bir yerdir.

445- Tirmizi, Menakıb, 69(5/722); İbn Mace, Menasik, 103(2/1037); Müsned, 4/305.

2514. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Süleyman'dan, (O da) Mücahid'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hz. Aişe dedi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ölülere sövmeyin! Çünkü onlar önden gönderdikleri şeylere (amellerine) ulaşmışlardır!"⁴⁴⁶

AÇIKLAMA

Bu Hadis ölülere sövmenin, yani onlar hakkında kötü söz söylemenin yasak olduğunu göstermektedir. Çünkü onlar, dünya hayatlarında yapmış oldukları amellere kavuşmuşlardır. Artık onların karşılığını Allah Azze ve Celle verecektir. Bu sebeple onlar hakkında kötü söz söylemenin bir faydası yoktur. Aksine bunun, söven kimseye, çirkin ve gereksiz şeylerle meşgul olması yönünden zararı vardır. Ölüler hakkındaki bu umumi hükümle beraber, ilgili diğer Hadislerin gösterdiği gibi, meşru bir yarar söz konusu olduğunda onlar hakkında kötü söz söylemekte de bir mahzur yoktur. Buna göre, bıraktıkları zararlı etkileri önlemek, gerekli olan bir gerçeğin ortaya çıkmasını sağlamak gibi gayelerle ölüler hakkında kötü söz sayılabilir. Şüphe yok ki, Allah Azze ve Celle herkesin niyetini bilir ve O, herkese yaptığı işinin karşılığını niyetine göre verecektir.

«٦٩»

باب لا هجرة بعد الفتح

69. BÂB

(MEKKE'NİN) FETHİNDEN SONRA HİCRET ETMEK YOKTUR

٢٥١٥ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ قَالَ رَسُولُ

الله - ﷺ :- لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتَنْفَرْتُمْ فَاَنْفِرُوا⁽¹⁾.

2515. Bize Ubeydullah b. Musa, İsrail'den, (O) Mansur'dan, (O) Mücahid'den, (O) Tâvûs'tan, (O da) İbni Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Mekke'nin fethedildiği gün Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bu fetihten sonra (Medine'ye) hicret etmek yoktur! Fakat cihad ve (iyi bir) niyetle (herhangi bir yere göç etmek) vardır. Savaşa çıkmanız istendiğinde ise savaşa çıkın!"⁴⁴⁷

AÇIKLAMA

Mekke'nin fethinden (Hicri 20 Ramazan, 8. yıl) önce Medine'ye hicret etmek farz idi. Çünkü, sayıları az olan müslümanların bir yerde toplanıp bir topluluk ve maddi güç oluşturmaları gerekiyordu. Mekke'nin fethinden sonra buna gerek kalmadığı için, Medine'ye hicret etme farzı da kaldırılmıştı. Dinini koruma imkânının kalmaması veya ilim tahsili gibi meşru bir maksatla, bulunulan yeri bırakıp başka bir yere göç (hicret) etmek ise caizdir. Ancak bu caizlik; yerini yurdunu, bir İslam beldesinin, kafirlerin eline geçmesini sonuçlandıracak şekilde bırakıp göç etmenin mahzursuz, mes'uliyetsiz olduğu manasına değildir. Yukarıdaki Hadiste, söz konusu caizliğe bir işaret olarak anlaşılan "niyet" kelimesinden önce "cihad"ın zikredilmiş olması manidardır. Bu demektir ki, cihad yapılacak, hiçbir imkân kalmayınca son çare olarak iyi bir "niyet"le göç etme düşünülecektir.

«۷۰»

باب أَنَّ الْهَجْرَةَ لَا تَنْقُطُ

447- Buhari, Cihad, 1(3/200); Müslim, Cihad, 85(3/1487); Ebu Davud, Cihad, 2(3/3-4); Nesai, Bey'at, 15(7/131); Tirmizi, Siyer, 33(4/148-149); İbn Mace, Cihad, 9(2/926, sadece son cümle); Müsned, 1/226, 266, 355.

70. BÂB

ŞÜPHESİZ HİCRET KESİLMEYECEKTİR

٢٥١٦ - حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ حَرِيزِ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ ابْنِ أَبِي عَوْفٍ - وَهُوَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ -، عَنْ ابْنِ أَبِي هِنْدٍ الْبَجَلِيِّ، وَكَانَ مِنَ السَّلَفِ، قَالَ: تَذَاكُرُوا الْهَجْرَةَ عِنْدَ مُعَاوِيَةَ وَهُوَ عَلَى سَرِيرِهِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - يَقُولُ: لَا تَنْقَطِعُ الْهَجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ ثَلَاثًا، وَلَا تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا^(٤٤٨).

2516. Bize el-Hakem b. Nafi', Hariz b. Osman'dan, (O) İbn Ebi Avftan -ki O, Abdurrahman'dır-, (O da) İbn Ebi Hind el-Beceli'den -ki bu, selef-i (salihinden) idi-, (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Muaviye'nin yanında, O tahtının üzerinde oturuyorken hicret etme konusunu görüştüler de O (yani Muaviye) şöyle dedi: Ben Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Tevbe (imkânı) kesilmedikçe hicret kesilmeyecektir! -(Bunu) üç (kere buyurmuştu).- Tevbe (imkânı) ise, güneş batış yerinden doğuncaya kadar kesilmeyecektir."⁴⁴⁸

«VI»

باب قول النَّبِيِّ ﷺ:

لَوْلَا الْهَجْرَةُ لَكُنْتُ امْرَأًا مِنَ الْإِنصَارِ

71. BÂB

HİCRET OLMASAYDI ENSAR'DAN BİR KİŞİ OLURDUM

٢٥١٧ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي

سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَوْلَا الْهِجْرَةُ لَكُنْتُ أَمْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ⁽⁴⁴⁹⁾.

2517. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. Amr, Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Hicretin (fazileti) olmasaydı Ensar'dan bir kişi olmak (isterdim!)"⁴⁴⁹

«٧٢»

باب في التشديد في الإمارة

72. BÂB

BAŞKAN OLMA HUSUSUNDA SERT DAVRANMA

٢٥١٨ - أَخْبَرَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَا مِنْ أَمِيرٍ عَشْرَةَ إِلَّا يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُولَةٌ يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ أَطْلَقَهُ الْحَقُّ أَوْ أَوْبَقَهُ⁽⁴⁵⁰⁾.

2518. Bize Haccâc b. Mihhâl haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Yahya b. Saîd'den, (O) Saîd b. Yesâr'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Nebiyyullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "On kişinin başkanı hiç kimse yoktur ki, Kıyamet günü (hesap yerine, ortaya çıkacak) hakikat ister onu serbest bıraksın, ister hapsedsin, elleri boynuna bağlanmış olarak getirilmiş olmasın!"⁴⁵⁰

449- Buhari, Menakıbu'l-Ensar, 2(4/222); Müsned, 2/315, 410, 501.

450- Müsned, 2/431; Mecmâu'z-Zevâid, 5/205 (Ahmed, Bezzar ve Taberani'den); Firdevs, 4/40.

«٧٣»

باب في النهي عن الظلم

73. BÂB

HAKSIZLIK ETME YASAĞI HAKKINDA

٢٥١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْحَارِثِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^(١).

2519. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bana Amr haber verip dedi ki; ben Abdullah ibnu'l-Haris'i, Ebu Kesir'den (naklen) rivayet ederken işittim, O demiş ki, ben Abdullah b. Amr'ı, Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) rivayet ederken işittim ki, O şöyle buyurmuş: "Haksızlık etmekten sakının! Çünkü haksızlık etmek, Kıyamet günü karanlıklara, (zorluk ve işkencelere sebep olur)."⁴⁵¹

«٧٤»

باب أن الله يؤيد هذا الدين الله يؤيد هذا الدين

74. BÂB

ALLAH, BU DİNİ GÜNAHKÂRLA DA GÜÇLENDİRİR

٢٥٢٠ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، أَنَا شُعَيْبُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ^(١).

2520. Bize el-Hakem b. Nafi' haber verip (dedi ki), bize Şuayb, ez-Zühri'den haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Saîd ibnu'l-Müseyyeb haber verdi ki, Ebu Hureyre şöyle demiş: Gerçekten Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki, Allah bu dini günahkâr adamlarla da güçlendirebilir!"⁴⁵²

«۷۵»

باب في افتراق هذه الأمة

75. BÂB

BU ÜMMETİN FIRKALARA AYRILMASI HAKKINDA

٢٥٢١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، ثنا صَفْوَانُ، حَدَّثَنِي أَزْهَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَرَازِيُّ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ، عَبْدِ اللَّهِ بْنِ لُحَيٍّ الْهَوْزَنِيِّ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَامَ فِينَا فَقَالَ: أَلَا إِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ: اثْنَتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: الْحَرَازُ قَبِيلَةٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ.

2521. Bize Ebu'l-Muğire haber verip (dedi ki), bize Safvân rivayet edip (dedi ki), bana Ezher b. Abdillâh el-Harazi, Ebu Amir Abdillâh b. Luhayy el-Hevzeni'den, (O da) Muaviye b. Ebi Süfyan'dan (naklen) rivayet etti ki; Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) içimizde ayağa kalkıp şöyle buyurdu: "Şunu iyi bilin, muhakkak ki sizden önceki ehl-i kitab yetmiş iki dini topluluğa ayrıldılar. Şüphesiz bu ümmet ise yetmiş üç (dini topluluğa) ayrılacaktır. (Bunlardan) yetmiş ikisi Cehennem'de, biri Cennet'te olacaktır!"⁴⁵³

452- Buhari, Cihad, 182(4/34); Müslim, İman, 178(1/105-106); Müsned, 2/309

453- Ebu Davud, Sünnet, 1(4/198).

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "(Ezher b. Abdillâh'ın mensup olduğu) el-Heraz, Yemen ahalisinden bir kabiledir."

AÇIKLAMA

İçlerinde yedi, altmış, yetmiş gibi sayılar geçen pek çok Hadiste olduğu gibi, bu Hadiste de sözkonusu sayılar zahiri manalarıyla anlaşılacakları gibi, bir çokluk ifadesi olarak da anlaşılabilirler. Bazı âlimler bu sayıları zahiri manalarıyla anlayıp müslümanlar arasında yetmiş üç fırka tesbit etme yoluna gitmişlerdir. Ancak bu Hadisteki sayıların bir çokluk ifadesi olarak kullanılmış olması da kuvvetle muhtemeldir. Buna göre, bozulmamış, özlerinde düşünce özgürlüğü bulunan önceki ilahi din mensupları arasında bir çok farklı görüş ve topluluk ortaya çıkmıştı. Son ilahi din olan müslümanlıkta ise düşünce özgürlüğü daha da genişletildiği için, müslümanlar arasında bu topluluklar, önceki din mensuplarındakinden daha fazla olacaktır. Bununla beraber, hakikat esasen tek olduğu için, bu farklı görüş sahibi topluluklardan yalnız bir tanesi doğruya isabet etmiş olacaktır.⁴⁵⁴

«٧٦»

باب في لزوم الطاعة والجماعة

76. BÂB

İTAAT ETMENİN VE CEMAATE BAĞLILIĞIN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA

٢٥٢٢ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ الْجَعْدِ أَبِي عُمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ الْمَطَارِدِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَرْوِيهِ عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَحَدٍ.

454- Bu konuda bkz. Mezhebler Arasındaki Farklar, çevirenin önsüzü, XIX. vd.

يُفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شَبْرًا فَيَمُوتُ إِلَّا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً^(٤٥٥).

2522. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, el-Ca'd Ebu Osman'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bize Ebu Reca' el-Utaridi rivayet edip şöyle dedi: Ben İbn Abbas'ı, Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) rivayet ederken işittim ki, O şöyle buyurmuş: "Kim başkanından hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin! Çünkü gerçek şu ki, cemaatten bir karış ayrılan ve öylece ölen hiç kimse yoktur ki, cahiliye ölümü gibi ölmüş olmasın!"⁴⁵⁵

«VV»

باب من حمل علينا السلاح فليس منا

77. BÂB

KİM BİZE KARŞI SİLAH TAŞIRSA BİZDEN DEĞİLDİR

٢٥٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ سَلَّ عَلَيْنَا السِّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا^(٤٥٦).

2523. Bize Ebu'l Velid haber verip (dedi ki), bize İkrime b. Ammâr rivayet edip (dedi ki), bize İyâs b. Seleme, babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Kim bize karşı silah çekerse bizden değildir!"⁴⁵⁶

455- Buhari, Fiten, 2(8/87), Ahkam, 4(8/105); Müslim, İmaret, 55(3/1477); Müsned, 1/275, 297, 310.

456- Müslim, İman, 162(1/98); Müsned, 4/46, 54.

«٧٨»

باب الإمارة في قريش

78. BÂB

BAŞKANLIK KUREYŞ'TE (OLACAKTIR)

٢٥٢٤ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: كَانَ مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ مُطْعِمٍ يُحَدِّثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ، أَنَّهُ قَالَ - وَهُوَ عِنْدَهُ فِي وَفْدٍ مِنْ قُرَيْشٍ -: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيهِمْ أَحَدٌ إِلَّا كَبَهُ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ^(١).

2524. Bize el-Hakem b. Nafi', Şuayb b. Ebi Hamza'dan, (O da) ez-Zühri'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im, Muaviye'den rivayet ediyordu ki, O; kendisi, Kureyş'ten bir elçi heyeti içinde yanındayken şöyle demiş: Ben gerçekten Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle bu-yururken işittim: "Muhakkak ki bu (devlet başkanlığı) işi, dini ayakta tuttukları sürece, kendileriyle düşmanlaşacak herkesi Allah'ın yüzü koyun (Cehennem'e) düşüreceği Kureyş'te (olacaktır!)"⁴⁵⁷

AÇIKLAMA

Âlimlerin cumhuru bu Hadis ve ilgili diğer Hadislere dayanarak devlet başkanının (Halifenin) Kureyş'li olmasının şart olduğunu söylemişlerdir. Hatta bunda icma olduğu da iddia edilmiştir. Bununla beraber Hz. Ömer'den (Radiyallahu Anh) gelen bazı haberlerden O'nun, Kureyş'li olmayan kimsenin de Halife olabileceği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Bazı rivayetlere göre Ebu Hanife ile Ebu Yusuf (Rahmetullahi Aleyhim ecmain) da, devlet başkanlığı için Kureyş'li olmanın

457- Buhari, Merakıb, 2(4/155), Ahkam, 2(8/105); Müsned, 4/94.

şart olmadığı görüşünde idiler. Bu görüş, söz konusu sahih Hadislere aykırı değildir. Bu Hadisler; Kureyş'in, dini ayakta tuttukları, yani dinin hükümlerine uydukları sürece Halife olacakları vâkiasını haber veren Hadisler olarak da anlaşılabilir.⁴⁵⁸

«٧٩»

باب في فضل قريش

79. BÂB

KUREYŞ'İN ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA

٢٥٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُرْمَزٍ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: قُرَيْشٌ وَالْأَنْصَارُ وَمُزَيْنَةُ وَجُهَيْنَةُ وَأَسْلَمٌ وَغِفَارٌ وَأَشْجَعٌ لَيْسَ لَهُمْ مَوْلَى دُونَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ^(١).

2525. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Sa'd b. İbrahim'den, (O) Abdurrahman b. Hürmüz el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kureyş, Ensar, Muzeine, Cuheyne, Eslem, Gıfar ve Eşca'; bunların Allah ve Rasûlü'nden başka dostları yoktur!"⁴⁵⁹

٢٥٢٦ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ أَسْلَمٌ وَغِفَارُ خَيْرًا مِنَ الْحَلِيفَيْنِ أَسَدٍ وَغُظْفَانٍ، أَتَرَوْنَهُمْ خَسِرُوا؟ قَالُوا:

458- Bkz. Fethu'l-Bâri, 27/138; Feyzu'l-Bari, 4/498.

459- Buhari, Menakıb, 2(4/155); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 189(4/1954); Müsned, 2/388, 467, 481.

نَعَمْ قَالَ: فَإِنَّهُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ. قَالَ: أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَتْ مُزَيْنَةُ وَجُحَيْنَةُ خَيْرًا مِنْ
تَمِيمٍ وَعَامِرِ بْنِ صَعَصَعَةَ وَمَدَّ بِهَا صَوْتَهُ أَتَرَوْنَهُمْ خَسِرُوا؟ قَالُوا: نَعَمْ. قَالَ:
فَإِنَّهُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ⁽¹⁾.

2526. Bize Haccâc b. Mihhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Ali b. Zeyd'den, (O) Abdurrahman b. Ebi Bekre'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "*Ne dersiniz, eğer Eslem ve Ğıfar, iki müttefik olan Esed ve Gatafan'dan daha hayırlı iseler, bunların kaybettiklerine inanır mısınız?*" (Sahabe-i Kiram) "evet!" dediler. (Hz. Peygamber de); "*İşte onlar gerçekten bunlardan daha hayırlıdır!*" buyurdu. (Daha sonra Hz. Peygamber), sesini yükselterek; "*Peki ne dersiniz, eğer Muzeine ve Cuheyne, Temim ve Amir b. Sa'sa'a'dan daha hayırlı iseler, bunların kaybettiklerine inanır mısınız?*" buyurdu. (Sahabe-i Kiram yine); "evet!" dediler. (Hz. Peygamber de); "*İşte onlar gerçekten bunlardan daha hayırlıdır*" buyurdu.⁴⁶⁰

AÇIKLAMA

Bu Hadislerde isimleri geçen kabilelerin üstünlükleri, onların daha çabuk müslüman olmaları ve müslümanlığa yaptıkları hizmetler sebebiyledir. Onlar cahiliye döneminde güç ve mevki bakımından zikri geçen diğerlerinden daha aşağıda iken, daha erken ve kolay müslüman olduklarından şeref ve üstünlük kendilerine geçmişti. Bununla beraber bu üstünlükleri fert fert değil, geneli ve çoğunluğu itibariyledir. Bilindiği gibi müslümanlıkta üstünlük ölçüsü "takva"dır.

460- Buhari, Merakıb, 6(4/157-158); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 195(4/1956); Müsned, 5/36, 39, 51.

«٨٠»

باب فضل أسلم وغفار

80. BÂB

ESLEM VE ĞIFAR'IN ÜSTÜNLÜĞÜ

٢٥٢٧ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ - هُوَ ابْنُ الْمُغِيرَةِ -، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا، وَأَسْلَمُ سَأَلَهَا اللَّهَ».

2527. Bize Abdullah b. Mesleme rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, İbnu'l-Muğire'dir-, Humeyd b. Hilâl'den, (O) Abdullah ibnu's-Samit'ten, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah Ğıfar'ı bağışlasın! Allah Eslem'e ise barışıklık ve huzur versin!"⁴⁶¹

٢٥٢٨ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: «غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا، وَأَسْلَمُ سَأَلَهَا اللَّهَ، وَعُصَيَّةُ عَصَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ».

2528. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize Abdulaziz, Musa b. Ukbe'den, O Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) ibn. Ömer'den naklen rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah Ğıfar'ı bağışlasın! Allah Eslem'e ise barışıklık ve huzur versin! Usayye ise Allah Rasûlü'ne başkaldırmıştır!"⁴⁶²

461- Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 182(4/1952); Müsned, 5/175,177.

462- Buhari, Menakıb, 6(4/157); Müslim, Fedailu's-Sahabe, 187(4/1953); Tirmizi, Menakıb, 73(5/729); Müsned, 2/20, 50, 60.

AÇIKLAMA

Ğıfar kabilesi, cahiliyye döneminde yağmacılık ve eşkiyalıkla ge-
çinirdi. Ama onların çoğu müslümanlığı duyduklarında kolaylıkla ve
hemen müslüman olmuşlardı. Eslem kabilesi ise Hz. Peygamber (Sal-
lallahu Aleyhi ve Sellem) ile barış yapmışlardı. Usayya kabilesine gelince,
onlar vefasızlık gösterip Hz. Peygamber'le yaptıkları barışı boz-
muşlardı. Yukarıdaki Hadislerde Ğıfar ve Eslem kabileleri ile ilgili
cümleleri de haber olarak; "...bağışlamıştır!", "...vermiştir!" şeklinde
anlamak mümkündür.

«A»

باب لا حلف في الإسلام**81. BÂB****İSLAM'DA (HAKSIZ VE GEÇERSİZ) ANDLAŞMA
YAPMAK YOKTUR!**

٢٥٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ سِمَاكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ
ابْنِ عَبَّاسٍ، قِيلَ لِشَرِيكٍ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ -؟ قَالَ: نَعَمْ: لَا حِلْفُ فِي
الْإِسْلَامِ، وَالْحِلْفُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ لَمْ يَزِدْهُ الْإِسْلَامُ، إِلَّا شِدَّةً وَجِدَّةً^(١).

2529. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Şerîk, Simâk'tan, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen)...
-Şerik'e denilmiş ki, "(O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sel-
lem) (naklen) mi?" O da; "evet!" demiş-, **rivayet etti ki, (O şöyle bu-
yurmuş):**

"-İslam'da (haksız ve geçersiz) andlaşma yapmak yoktur! Ca-

463- Müsned, 1/317, 329; Mecmâu'z-Zevâid, 7/173 (Ebu Ya'la ve Ahmed'den) Şahidleri için
bkz. Müslim, Fedailu's-Sahabe, 206(4/1961); Tirmizi, Siyer, 30(4/146).

hiliyyede yapılmış olan (haklı ve geçerli) andlaşmanın ise İslam sa-dece sağlamlığını ve ciddiyetini artırır!"⁴⁶³

«۸۲»

باب في مولى القوم وابن أختهم منهم

82. BÂB

"BİR TOPLULUĞUN AZADLISI ("MEVLÂ"SI) VE KIZKARDEŞLERİNİN OĞLU ONLARDANDIR"

٢٥٣٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: قُلْتُ لِمَعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ: أَكَانَ أَنَسٌ يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ لِلنُّعْمَانِ بْنِ مِقْرَنٍ: ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ.^(١)

2530. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Şu'be ri-vayet edip şöyle dedi: Ben Muaviye b. Kurre'ye; "Enes zikreder miydi ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), en-Numan b. Mu-karrin'e; "*Bir topluluğun kızkardeşlerinin oğlu, onlardandır*" bu-yurmuştu?" diye sordum; O da; "evet!" dedi.⁴⁶⁴

AÇIKLAMA

Hanefilerle İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) ve diğer bazı âlimler bu Hadise dayanarak ölünün erkek akrabası ("asabe"si) bulunmazsa ana tarafından akrabasının ("zevil'erham"ın) ona mirasçı olacağını söylemişlerdir. İmam Mâlik (Rahmetullahi Aleyh) ve İmam Şafii (Rah-metullahi Aleyh) ise zevil'erhamın, asabeden mirasçı bulunmadığında mirasçı olamayacakları görüşündedirler. Onlara göre yukarıdaki

464- Buhari, Merakıb, 14(4/158); Müslim, Zekat, 133(2/735); Tirmizi, Menakıb, 66(5/713); Müsned, 3/119, 172, 222; Nesai, Zekat, 96(5/80).

Hadis mirasla alâkalı olmayıp, mezkur kimseler arasındaki bağı ve yakınlığı ifade etmektedir. Dârimî de bu Hadisi Siyer bölümünde zikrettiğine göre, herhalde bu görüşte idi.

٢٥٣١ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَوْلَى الْقَوْمِ مِنْهُمْ، وَحَلِيفُ الْقَوْمِ مِنْهُمْ، وَابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ مِنْهُمْ⁽⁴⁶⁵⁾.

2531. Bize Saîd ibnu'l-Muğîre rivayet edip (dedi ki), bize İsa b. Yunus, Kesir b. Abdillâh'tan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bir topluluğun azâdlısı ("mevlâ"sı) onlardandır. Bir topluluğun andlaşmalısı ("halif"i) onlardandır. Bir topluluğun kızkardeşlerinin oğlu da onlardandır!"⁴⁶⁵

«٨٣»

باب في الذي ينتمي إلى غير مواليه

83. BÂB

KENDİSİNİ, ÂZÂD EDENLERİ OLAN EFENDİLERİNDEN BAŞKASINA AİT GÖSTEREN KİMSE HAKKINDA

٢٥٣٢ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا هِشَامُ الدَّسْتَوَائِي، ثنا قَتَادَةُ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَارِجَةَ، قَالَ: كُنْتُ تَحْتَ نَاقَةِ النَّبِيِّ - ﷺ - فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، رَغْبَةً عَنْهُمْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لَا يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا عَدْلٌ⁽⁴⁶⁵⁾.

465- Mecmâu'z-Zevâid, 5/194 (Taberani'den). Seneddeki Kesir b. Abdillâh zayıf bir ravidir. Onun yalancı olduğunu söyleyen alimler de vardır.

2532. Bize Müslim b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Hişam ed-Destuvâî rivayet edip (dedi ki), bize Katâde, Şehr b. Havşeb'den, (O) Abdurrahman b. Ganm'dan, (O da) Amr b. Harice'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) devesinin yanımdaydım da O'nu şöyle buyururken işitmiştim: "Kim babasını ve kendisini âzâd etmiş olan efendilerini bile bile terkederek babasından başkasına neseb iddia ederse veya kendisini, âzâd edenleri olan efendilerinden başkasına ait gösterirse, Allah'ın, Meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerine olsun! Ondan ne tevbe, ne de fidye kabul olunur!"⁴⁶⁶

٢٥٣٢ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي عُمَانَ، عَنْ سَعْدِ وَأَبِي بَكْرَةَ، أَنَّهُمَا حَدَّثَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ - قَالَ: مَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ، فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ^(١).

2533. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Asım'dan, (O) Ebu Osman'dan, (O da) Sa'd ile Ebu Bekre'den (naklen) haber verdi ki, onlar rivayet etmişler ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kim babasından başkasına, onun kendi babası olduğunu bildiği halde neseb iddia ederse, ona Cennet haram olur!"⁴⁶⁷

466- Tirmizi, Vesaya, 5(4/434); İbn Mace, Vesaya, 6(2/905); Müsned, 14(186, 187, 238. Bkz. 3263. Hadis.

467- Buhari, Feraiz, 29(8/12); Müslim, İman, 114-115(1/80); Ebu Davud, Edeb, 110(4/330); İbn Mace, Hudud, 36(2/870); Müsned, 5/46; Tayâlisî, s. 28,120. Bkz. 2863. Hadis.

ALIŞVERİŞ
KİTABI

«ا»

باب في الحلال بين والحرام بين

1. BÂB

"HELAL BELLİDİR, HARAM DA BELLİDİR!" HADİSİ HAKKINDA

٢٥٣٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا زَكَرِيَّا، عَنْ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الْحَلَالُ بَيْنٌ، وَالْحَرَامُ بَيْنٌ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ، لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِعِرْضِهِ وَدِينِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى فَيُورِثُكَ أَنْ يُورَاقَهُ، وَإِنْ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، وَإِنْ حَتَّى اللَّهُ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنْ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةٌ، إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، إِلَّا وَهِيَ الْقَلْبُ.".

2534. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Zekerriyya, eş-Şa'bi'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben en-Nu'man b. Beşir'i işittim, şöyle diyordu: Ben Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim:

"-Helâl bellidir, haram da bellidir. Bu ikisinin arasında ise, halktan birçok kimsenin, (helâl mı, haram mı olduğunu) bilmediği şüpheli şeyler vardır. Artık kim şüpheli şeylerden sakınırsa, o dinini ve ırzını kurtarmış olur. Kim de şüpheli şeylerin içine düşerse, haramın içine düşmüş olur. Tıpkı, (içine girilmesi yasaklanmış) bir koruluğun çevresinde hayvan otlatan çoban gibi!... Bu (çobanın, hayvanlarıyla, yasaklanmış koruluğun) içine girmesi muhtemeldir. Muhakkak ki, her hükümdarın, (içine girilmesini yasaklamış olduğu) bir koruluğu vardır. Şüphe yok ki, Allah'ın koruluğu da yasakladığı şeylerdir. İyi bilin ki, vücutta bir et parçası vardır. O iyi olduğunda bütün vücut

*iyi olur. O bozuk olduğunda bütün vücut bozulmuş olur. İyi bilin ki, bu (et parçası) kalbdır!"*⁴⁶⁸

«٢»

باب دع ما يريبك الى ما لا يريبك

2. BÂB

"SENİ ŞÜPHEYE DÜŞÜREN ŞEYLERİ BIRAK,
ŞÜPHEYE DÜŞÜRMİYEN ŞEYLERE BAK!" HADİSİ

٢٥٣٥ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي الْحَوَّاءِ السَّعْدِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ: مَا تَحْفَظُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ مَسْأَلَةٍ مَا أَذْرِي مَا هِيَ، فَقَالَ: دَعْ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يُرِيكَ^(١).

2535. Bize Saîd b. Âmir haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Yezid b. Ebi Meryem'den, (O da) Ebu'l-Havra' es-Sa'di'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben el-Hasan b. Ali'ye, "Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aklında ne kalmış?" dedim, O da şöyle cevap verdi: Bir adam O'na, ne olduğunu bilmediğim bir mesele sormuştu da O şöyle buyurmuştu: "Sen, seni şüpheye düşüren şeyleri bırak, şüpheye düşürmeyen şeylere bak!"⁴⁶⁹

٢٥٣٦ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ الزَّهْرَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَكْرَزٍ الْفَهْرِيِّ، عَنْ وَائِصَةَ بْنِ مَعْبُدٍ

468- Buhari, İman, 39(1/19); Müslim, Musâkât, 107(3/1219) Ebu Davud, Buyû', 3(3/243); Nesai, Buyû', 2(7/213); Tirmizi, Buyû', 1(3/511); İbn Mace, Fiten, 14(2/1318); Müsned, 4/269-271.

469- Nesai, Eşribe, 51(8/294); Tirmizi, Kıyamet, 60(4/668); Tayâlisî, s. 163; Müstedrek, 2 (13, 4/99; Müsned, 1/200.

الْأَسَدِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ لَوَابِصَةً: جِئْتُ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِنِّم؟ قَالَ: قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَجَمَعَ أَصَابِعَهُ فَضَرَبَ بِهَا صَدْرَهُ، وَقَالَ: اسْتَفْتِ نَفْسَكَ، اسْتَفْتِ قَلْبَكَ يَا وَابِصَةُ ثَلَاثًا. الْبِرُّ مَا أَطْمَأْنَنْتَ إِلَيْهِ النَّفْسُ، وَأَطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِنِّمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ، وَإِنْ أَفْكَكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ⁽⁴⁷⁰⁾.

2536. Bize Süleyman b. Harb rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, ez-Zehrani Abdusselam'dan, (O) Eyyûb b. Abdillâh b. Mikrez el-Fihri'den, (O da) Vâbîsa b. Ma'bed el-Esedî'den (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Vâbîsa'ya; "Sen sevab ve günahı sormaya mı geldin?" bu-yurmuştu. (Vâbîsa) sözüne devamla dedi ki, ben de; "evet!" demiştim. (Vâbîsa) sözüne şöyle devam etti: Bunun üzerine O, parmaklarını birleştirip onlarla göğsüne vurmuş ve üç defa; "Sen fetvayı kendinden iste, sen fetvayı kalbinden iste, Ey Vâbîsa!" buyurmuş, (sonra da sö-züne şöyle devam etmişti): "İyi ve sevap, canın kendisiyle sükûn, kal-bin kendisiyle huzur bulduğu şeydir. Kötü ve günah ise, insanlar sana fetva verseler de, onlar sana (farklı) açıklamada bulunsalar da, insanın içine oturan, insanın gönlünde gidip gelen şeydir!"⁴⁷⁰

«۳»

باب فِي الرِّبَا الَّذِي كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ

3. BÂB

CAHİLİYYE DÖNEMİNDE OLAN FAİZ (RİBA) HAKKINDA

٢٥٣٧ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِثَالٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي حُرَّةَ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عَمِّهِ، قَالَ: كُنْتُ آخِذًا بِرِمَامٍ نَاقَةٍ رَسُولِ

الله - ﷺ - فِي أَوْسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ، أَدْوَدُ النَّاسِ عَنْهُ، فَقَالَ: أَلَا إِنَّ كُلَّ رَبٍّ فِي الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، أَلَا وَإِنَّ اللَّهَ قَضَى أَنْ أَوَّلَ رَبٍّ يَوْضَعُ رَبًّا عَبَّاسٌ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، لَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ".

2537. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Ali b. Zeyd, Ebu Hurre er-Rekaşı'den, (O da) amcasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben "teşrik günleri"nin orta gününde Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) devesinin yularını tutuyor, halkı O'ndan menediyordum. Derken O, (yapmakta olduğu konuşmasında) şöyle buyurmuştu: "İyi bilin ki, cahiliyye dönemindeki her faiz kesinlikle kaldırılmıştır! Dikkat edin! Şüphesiz Allah hükmetmiştir ki, kaldırılacak ilk faiz de Abbas b. Abdilmuttalib'in faizidir. Ana paralarınız sizindir. (Böylece) ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış olursunuz!"⁴⁷¹

AÇIKLAMA

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bu konuşmasını Veda Haccı'nda (Hicri 10. yıl) "teşrik günleri"nin orta gününde yapmış olduğu anlaşılmaktadır. "Teşrik günleri" ise, en meşhur görüşe göre, kurban bayramının 2., 3. ve 4. günleridir. Bu durumda sözkonusu konuşma kurban bayramının 3. gününde yapılmış demektir. Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ve Ahmed b. Hanbel (Rahmetullahi Aleyh) de, bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan edip hacda kurban bayramının 3. günü Mina'da bir hutbe okumanın müstehab olduğunu söylemişlerdir. Hanefilerle Malik'e (Rahmetullahi Aleyh) göre ise yukarıdaki Hadiste, sorulara cevap mahiyetinde bir konuşma sözkonusudur. Dolayısıyla hacda bayramın 3. günü hutbe yoktur. Onlar, ilgili diğer haberlere dayanarak hacda bayramın 2. günü hutbe okumanın müstehab olduğunu söylemişlerdir ki, "teşrik günleri" ile "teşrik tek-

471- Müsned, 5/72-73; Ebu Davud, Menasik, 71(1/197, muallak olarak).

biri"nin⁴⁷² getirildiği günler anlaşılırsa, yukarıdaki Hadiste sözkonusu edilen konuşma da, birçok âlime göre bayramın 2. gününe tesadüf eder..

Bu Hadiste kaldırıldığı belirtilen "cahiliyye faizi"nin en yaygın uygulaması şöyle idi: Faizli bir borcun verilme müddeti gelip de borçlu borcunu veremediğinde, borç müddetinin uzatılmasına mukabil faiz artırılırdı. Bu durumda faiz ekseriya ikiye katlayarak artırılırdı ki, kısa zamanda faiz ana paranın birkaç katına çıkardı. Cahiliyye döneminde daha başka faizli muameleler de yapılırdı ki, bunların hepsi yasaklanmıştır. Gerçekte faizin ("riba"nın) her çeşidi haram kılınmıştır. Yukarıdaki Hadiste "cahiliyye faizi"nin zikredilmesi, o zaman o tür faizli muamelelerin yapılmakta olması sebebiyledir.

Haksız ve karşılıksız kazanç yollarından biri olan faiz, önceki ilahi dinlerde ve dinimizde haram kılınmıştır. Onun haram kılınışının birçok hikmeti arasında şu hususlar zikredilmektedir: Faiz, başkasının malını karşılıksız olarak almak demektir; faizle uğraşmak insanı, halka faydalı bir sanatla, bir işle uğraşmaktan alıkor; faiz toplumun fertleri arasında karşılıklı sevgi ve yardımlaşma bağlarının kesilmesine, düşmanlıkların doğmasına sebep olur... Böylece toplumun ahlaki, iktisadi ve ictimai düzeni bozulur. Burada hatırlatmalıyız ki, ilahi emir ve yasakların, bu arada faiz yasağının birçok hikmeti bulunmakla beraber, müslüman, yani "ilahi irade"ye teslim olan insan onlara, sadece Allah'ın (*Celle Celaluhu*) emir ve yasakları oldukları için uymak durumundadır.

Faizin haram kılınışı tedrici bir şekilde olmuştur. Söyle ki: Önce Mekke'de inen bir ayette⁴⁷³ faizin Allah Azze ve Celle katında hiçbir sevap kazandırmayacağı bildirilerek faydasızlığına işaret edilmiş, daha sonra Medine'de inen bir ayetle,⁴⁷⁴ faizin vaktiyle yahudilere yasaklanmış olduğu haber verilerek müslümanlıkta da haram kıl-

472- "Teşrik tekbiri" Hanefi Mezhebine göre arefe günü sabah namazından başlayıp kurban bayramının 4. günü ikindi namazına kadar 23 vakit devam eder. Bu terkipteki "teşrik" kelimesi, "sesi yükseltmek", (Allah'ın büyüklüğünü, yüceliğini) "izhar etmek" gibi manalara gelir. "Teşrik", sözkonusu günlerde okunan "tekbir" in özel ismi de olabilir. "Teşrik" kelimesinin en meşhur manası ise "güneşte (et) kurutmak"tır.

473- Rum Sûresi, 39.

474- Nisa Sûresi, 160-161.

lınacağına kıyas yoluyla işaret edilmiş, ardından açık bir ifadeyle "kat kat" alınan faiz haram kılınmış⁴⁷⁵ ve nihayet, konuyla ilgili olarak inen en son ayette⁴⁷⁶ faiz tamamen yasaklanmıştı. Faizin bu şekilde tedrici olarak haram kılınışının bir hikmeti, her halde, onun toplumdaki etki alanının genişliği idi. Bu etki alanının daralması ve toplumun faizsiz yaşayacak bir hale gelmesi zamanla mümkün olmuştu. Allahu a'lem.

«ع»

باب في لعن أكل الربا وموكله

4. BÂB

FAİZ YİYENLE YEDİRENE LÂNET OKUMAK HAKKINDA

٢٥٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي قَيْسٍ، عَنْ هُذَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَكَلَ الرَّبَا وَمُؤْكَلُهُ.

2538. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu Kays'tan, (O) Huzeyl'den, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) faiz yiyenle yedirene lânet okumuştur.⁴⁷⁷

«و»

باب في التشديد في أكل الربا

475- Al-i İmran Sûresi,130 (Uhud savaşıyla ilgili ayetlerin devamındaki bu Ayet, muhtemelen o sıralarda inmişti. Bkz. Fethu'l-Bâri, 17/63).

476- Bakara Sûresi, 278-279 (Bu ayetlerin Mekke'nin fethi sıralarında veya Veda Haccı'nda indiğine dair rivayetler vardır.)

477- Ebu Davud, Büyü', 4(3/244); Nesai, Talak, 14(6/121); Tirmizi, Büyü', 2(3/512); İbn Mace, Ticârât, 58(2/764); Müsned, 1/394, 448, 453; Tayâlisî, s. 45.

5. BÂB

FAİZ YEME HUSUSUNDA SERT DAVRANMA HAKKINDA

٢٥٣٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، ثنا ابنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: لَيَأْتِيَنَّ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ بِحَلَالٍ أَمْ بِحَرَامٍ^(١)

2539. Bize Ahmed b. Abdillâh b. Yunus rivayet edip (dedi ki), bize İbn Ebi Zî'b, Saîd el-Makburi'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Andolsun ki, mutlaka bir zaman gelecek, kişi malı hangi yolla, helâl bir yolla mı, haram bir yolla mı aldığına aldırmış etmeyecektir!"⁴⁷⁸

«٦»

باب في الكسب وعمل الرجل بيده

6. BÂB

ÇALIŞIP KAZANMAK VE KİŞİNİN ELİYLE İŞ YAPMASI HAKKINDA

٢٥٤٠ - أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَمَتِهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنْ أَحَقَّ مَا أَكَلَ الرَّجُلُ مِنْ أَطْيَبِ كَسْبِهِ، وَإِنْ وَلَدَهُ مِنْ أَطْيَبِ كَسْبِهِ^(٢).

2540. Bize Kabîsa haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Mansur'dan, (O) İbrahim'den, (O) Umare b. Umeyr'den, (O) ha-

478- Buhârî, Buyû', 23/3(11); Nesâî, Buyû', 2/7(214).

lasından, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz yok ki, kişinin en haklı olarak yediği şey, kazancının en temizinden olan şeydir. Şüphesiz çocuğu da onun kazancının en temizindendir!"⁴⁷⁹

«۷»

باب في التجار

7. BÂB

TİCARETLE UĞRAŞAN KİMSELER HAKKINDA

٢٥٤١ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ - هُوَ ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْمٍ -، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - إِلَى الْبَيْعِ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ، حَتَّى إِذَا اشْرَأَبُوا، قَالَ: التُّجَّارُ يُحْشَرُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا إِلَّا مَنْ اتَّقَى اللَّهَ وَبَرَّ وَصَدَّقَ^(١). قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: كَانَ أَبُو نُعَيْمٍ يَقُولُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رِفَاعَةَ، وَإِنَّمَا هُوَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ رِفَاعَةَ.

2541. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Abdullah'tan -ki O, İbn Osman b. Huseym'dir-, (O) İsmail b. Rifâa'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) el-Baki'a doğru çıkmıştı da (alış-veriş yapan tüccarı görünce); "Ey tüccar topluluğu!" buyurmuştu. Nihayet onlar başlarını çevirip bakınca da sözüne şöyle devam etmişti: "Ticaretle uğraşan kimseler ("tüccar") Kıyamet günü günahkârlar ("fuccâr") olarak haşredileceklerdir. Ancak Allah'tan korkanlar, yeminlerinde ve sair sözlerinde doğru söyleyenler hariç!"⁴⁸⁰

479- Ebu Davud, Buyû', 76(3/288-289); Nesai, Buyû', 1(7/212); Tirmizi, Ahkam, 22(3/639); İbn Mace, Ticârât, 1(2/723), 64(2/769); Müsned, 6/31,127,193.

480- Tirmizi, Buyû', 4(3/515-516); İbn Mace, Ticârât, 3(2/726); Müstedrek, 2/62

Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: "Ebu Nuaym, (seneddeki İsmail b. Rifâa'nın yerine) (İsmail b.) Ubeydillah b. Rifâa derdi. Halbuki O ancak İsmail b. Ubeyd b. Rifâa'dır."

«A»

باب في التاجر الصدوق

8. BÂB

DOĞRU TACİR HAKKINDA

٢٥٤٢ - أَخْبَرَنَا قَبِيصَةُ، أَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: لَا عِلْمَ لِي بِهِ أَنَّ الْحَسَنَ سَمِعَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَقَالَ: أَبُو حَمْزَةَ هَذَا: هُوَ صَاحِبُ إِبْرَاهِيمَ، وَهُوَ مَيْمُونُ الْأَعْوَرِ.

2542. Bize Kabîsa haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Ebu Hamza'dan, (O) el-Hasan'dan, (O) Ebu Saîd'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurmuş: "Doğru, güvenilir tacir; Peygamberler, sıddikler ve şehidlerle beraber olacaktır!"⁴⁸¹

Abdullah (ed-Dârimî); "el-Hasan'ın Ebu Saîd'den (Hadis) işitmiş olup olmadığına dair hiçbir bilgim yoktur" demiştir. O şöyle de demiştir: "(Seneddeki) bu Ebu Hamza, İbrahim'in talebe-arkadaşıdır ve O, Meymun el-A'ver'dir."

«9»

باب في النصيحة

9. BÂB

İYİLİKSEVERLİK HAKKINDA

٢٥٤٣ - حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُبَيْدٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ، بْنُ قَيْسٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.^(*)

2543. Bize Ya'lâ b. Ubeyd rivayet edip (dedi ki), bize İsmail b. Kays, Cerir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, O şöyle demiş: "Ben Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); namazı dosdoğru (ve devamlı) kılmak, zekatı vermek ve her müslümanın iyiliğini istemek üzere biat etmiştim!"⁴⁸²

«۱۰»

باب في النهي عن الغش

10. BÂB

ALDATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٤٤ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ، ثنا أَبُو عَقِيلٍ يَحْيَى بْنُ الْمُتَوَكِّلِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - مَرَّ بِطَعَامٍ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ، فَأَعْجَبَهُ حُسْنُهُ، فَادْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَدَهُ فِي جَوْفِهِ فَأَخْرَجَ شَيْئًا لَيْسَ بِالظَّاهِرِ، فَأَقْفَ لِصَاحِبِ الطَّعَامِ ثُمَّ قَالَ: لَا غَشَّ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ، مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا.^(*)

2544. Bize Muhammed ibnu's-Salt rivayet edip (dedi ki),

482- Buhari, İman, 42(1/20); Müslim, İman, 97(1/75); Ebu Davud, Edeb, 65(4/286); Nesai, Bey'at, 17(7/132); Tirmizi, Birr, 17(4/324); Müsned, 4/358, 361, 364.

bize Ebu Âkil Yahya ibnu'l-Mutevekkil rivayet edip dedi ki, bana el-Kasım b. Abdullah, Salim'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir-gün) Medine pazarında bir yiyeceğe rastlamıştı da güzelliği hoşuna gitmişti. Bu sebeple Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) elini içine sokmuş, ancak (içinden) dıştaki gibi olmayan bir şey çıkarmıştı. Bunun üzerine O, yiyecek sahibine hoşnudsuzluğunu ifade etmiş, sonra şöyle buyurmuştu: "Müslümanlar arasında aldatma yoktur! Bizi aldatan, bizden değildir."⁴⁸³

«II»

باب في الضحى

11. BÂB

SÖZÜNDE DURMAMA HAKKINDA

٢٥٤٥ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَالَ: لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُقَالُ: هَذِهِ غَدْرَةُ فُلَانٍ^(١).

2545. Bize Said ibnu'r-Rebi' rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Süleyman'dan, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben Ebu Vâil'i, Abdullah'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen rivayet ederken) işittim ki, O şöyle buyurmuş: "Sözünde durmayan herkesin Kıyamet günü bir sancağı olacak ve "bu, falanın vefasızlığının (alâmetidir)" denilecek."⁴⁸⁴

«II»

باب في النهي عن الاحتكار

483- Müsned, 2/50; Mecmâ'u's-Zevâid, 4/78 (Ahmed, Bezzar ve Taberani'den).

484- Buhari, Cizye, 22(4/71-72); Müslim, Cihad, 12(3/1360); İbn Mace, Cihad, 42(2/959); Müsned, 1/411, 417, 441; Tayâlisî, s. 34 (mürsel olarak).

12. BÂB İHTİKÂR YASAĞI HAKKINDA

٢٥٤٦ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ مَعْمَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ نَضْلَةَ
الْعَدَوِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا يَحْتَكِرُ إِلَّا خَاطِئٌ،
مَرَّتَيْنِ^(*).

2546. Bize Ahmed b. Halid rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, Muhammed b. İbrahim'den, (O) Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O da) Ma'mer b. Abdillâh b. Nafi b. Nadle el-Adevi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) iki defa; "Ancak günahkâr kimse ihtikâr yapar!" buyururken işitmiştim.⁴⁸⁵

ACIKLAMA

İhtikâr, bir yiyeceği veya herhangi bir şeyi, fiyatının artmasını bekleyerek satmamak demektir. Bu hareket, toplum fertlerinin zararınadır. Hadis-i şerif ihtikârın günah olduğunu, kınandığını ve ona sadece günaha alışmış olan bir kimsenin cüret edebileceğini göstermektedir. Bununla beraber, hangi malları zikredilen şekilde satmamanın ihtikâr sayılacağı ve ihtikârın hükmü hakkında farklı görüşler vardır. Şafii âlimlerle İmam Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre, haram olan ihtikâr sadece yiyeceklerde olur. İmam Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, yukarıdaki Hadisin umumi ifadesine dayanarak her türlü "ihtikârın" haram olduğunu söylemiştir. Hanefi âlimlerden İmam Muhammed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre de ihtikâr sadece yiyeceklerde cereyan ederken, İmam Ebu Yusuf'a (*Rahmetullahi Aleyh*) göre satılmaması umumun zararına olan her şeyde olur. Diğer Ha-

485- Müslim, Musâkât, 130(3/1228); Ebu Davud, Buyû', 49(3/271); Tirmizi, Buyû', 40(3/567); İbn Mace, Ticârât, 6(2/728); Müsned, 3/453,545, 6/400.

nefi âlimlere göre ihtikârın hükmü ise, mahiyetine, derecesine ve sahibinin niyetine göre değişir ve bazan haram, bazan mekruh olur.

٢٥٤٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ بْنِ جَدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: الْجَالِبُ مَرْزُوقٌ، وَالْمُخْتَكِرُ مَلْعُونٌ^(١).

2547. Bize Muhammed b. Yusuf, İsrail'den, (O) Ali b. Salim'den, (O) Ali b. Zeyd b. Cud'an'dan, (O) Saîd İbnu'l-Müseyyeb'den, (O) Hz. Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurmuş: "(Satmak için bir yerden mal) getiren rızıklanır, ihtikâr eden ise lânetlenir!"⁴⁸⁶

«۱۳»

باب في النهي عن أن يستقر في المسلمين

13. BÂB

MÜSLÜMANLARIN (MALLARI) İÇİN FİYAT BELİRLEME YASAĞI HAKKINDA

٢٥٤٨ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، عَنْ عَاصِمٍ، أَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَمِيدٍ وَثَابِتٍ وَقَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: غَلَا السَّعْرُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ - ﷺ - فَقَالَ النَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ غَلَا السَّعْرُ فَسَعِّرْ لَنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْخَالِقُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ الرَّزَّاقُ، الْمُسَعِّرُ، وَإِنِّي أَرْجُو أَنَّ أَلْقَى رَبِّي وَلَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ يَطْلُبُنِي بِمَظْلَمَةٍ ظَلَمْتُهَا لِإِيَّاهُ بَدَمٌ وَلَا مَالٌ^(١).

486- İbn Mace, Ticârât, 6(2/728); Müstedrek, 2/11(muhtasaran). Bu Hadisin senedi, ravileri Ali b. Salim ile Ali b. Zeyd sebebiyle zayıftır.

2548. Bize Amr b. Avn, Asım'dan haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bize Hammâd b. Seleme, Humeyd, Sabit ve Katâde'den, (onlar da) Enes'ten (naklen) haber verdiler ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında fiyatlar artmıştı da halk; "Ya Rasulullah, fiyatlar arttı. Bu sebeple sen bizim için fiyat belirle!" demişlerdi. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu: "Şüphe yok ki, yaratan, dürüp yayan, (daraltıp genişleten, pahalılığı-ucuzluğu meydana getiren), rızık veren ve fiyat belirleyen Allah'tır! Ben ise Rabb'ime, sizden hiç kimsenin, kendisine bir kan veya bir mal (meselesi) sebebiyle yapmış olduğum bir haksızlıktan dolayı peşime düşmemiş olduğu bir halde kavuşmayı ümid ederim!"⁴⁸⁷

ACIKLAMA

Bu Hadis ve benzerleri, ticaret mallarının fiyatının devlet başkanı veya ilgili devlet görevlileri tarafından belirlenmesinin caiz olmadığını, bunun bir haksızlık olacağını göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Mâlik (Rahmetullahi Aleyh) ise, devlet başkanının fiyat belirlemesinin caiz olduğunu söylemiştir. Bu Hadise göre, fiyat belirlemenin caiz olmadığına fiyatların normal oluşu ile yüksek oluşu arasında fark yoktur. Ancak Şafiilerin bir görüşüne göre pahalılık halinde fiyat belirlemek caizdir. Hanefî âlimler de, ilgililerin uyarılarına rağmen fiyatların yüksek tutulması ve müslümanların haklarını başka bir yolla korumanın mümkün olmaması halinde fiyatlara sınırlama getirilebileceğini söylemişlerdir.

«١٤»

باب في السّاحة

487- Ebu Davud, Buyû', 51(3/272); Tirmizi, Buyû', 73(3/605-606); İbn Mace, Ticârât, 27(2/741); Müsned, 3/156, 286.

14. BÂB

KOLAYLIK GÖSTERME HAKKINDA

٢٥٤٩ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا زُهَيْرٌ، ثنا مَنصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، أَنَّ حَذِيفَةَ حَدَّثَهُمْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: تَلَقَّتِ الْمَلَائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ قَبْلَكُمْ فَقَالُوا: عَمِلْتَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا؟ فَقَالَ: لَا. قَالُوا: تَذَكَّرَ. قَالَ: كُنْتُ أَدَايُنُ النَّاسَ فَأَمُرُ فِتْيَانِي أَنْ يُنْظِرُوا الْمُغِيرَ، وَيَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمُسِيرِ. قَالَ: قَالَ اللَّهُ: تَحَاوَزُوا عَنْهُ⁴⁸⁸.

2549. Bize Ahmed b. Yûnus rivayet edip (dedi ki), bize Zuhayr rivayet edip (dedi ki), bize Mansur ibnu'l-Mu'temir, Rib'iy b. Hıraş'tan rivayet etti ki, Huzeyfe onlara rivayet edip şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Melekler sizden öncekilerden bir adamın ruhunu almışlar ve "herhangi bir iyilik işlemiş miydin?" demişler. O da; "hayır" demiş. Onlar; "hatırlamaya çalış" demişler. O zaman O şöyle demiş: Ben insanlarla borç verip alırdım da genç adamlarıma, darda olana süre tanımalarını, zengin olandan (borcu alırken bazı noksanlarına) göz yummalarını emrederdim!" (Hz. Peygamber, sözüne devamla) şöyle buyurmuş: "(Bunun üzerine) Allah, (meleklerine); "Siz de onun (kusurlarına) göz yumun!" buyurmuş.⁴⁸⁸

«10»

باب في البيعان بالخيار ما لم يتفرقا

15. BÂB

**"SATICI İLE ALICI BİRBİRLERİNDEN AYRILMADIKLARI
SÜRECE MUHAYYERDİRLER" HADİSİ HAKKINDA**

⁴⁸⁸ Buhari, Buyû', 17(3/9); Muslim, Musâkât, 26(3/1194); İbn Mace, Sadakât, 14(2/808); Musned, 5/395, 399, 407. Bkz. 2590 2592. Hadisler.

٢٥٥٠ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ صَالِحِ عَمْرِو بْنِ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا، فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُرْكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا، وَإِنْ كَذَبَا وَكَتَمَا مُحِقَّ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا⁴⁸⁹.

2550. Bize Sâid b. Âmir, Saîd'den, (O) Katâde'den, (O) Salih Ebu'l-Halil'den, (O) Abdullah ibnu'l-Haris'ten, (O da) Hakim b. Hızam'dan (naklen) haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Satıcı ile alıcı birbirlerinden ayrılmadıkları sürece (yaptıkları alışveriş işlemini bozmakta) muhayyerdirler. Onlar eğer doğru söyler ve (gerekli) açıklamalarda bulunurlarsa, alışverişleri bereketlendirilir. Eğer yalan söyler ve (eşya ile paranın kurları gibi, açıklanması gereken şeyleri) gizlerlerse, alışverişlerinin bereketi yok edilir."⁴⁸⁹

٢٥٥١ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ⁴⁹⁰.

2551. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Katâde'den (naklen) kendi senediyle, onun, (yani bir önceki Hadisin) aynısını rivayet etti.⁴⁹⁰

ACIKLAMA

Bu Hadis-i şerif, satıcı ile alıcıdan her birinin, "birbirlerinden ayrılmadıkları" sürece yaptıkları alışveriş işlemini bozma hakkına sahip olduğunu göstermektedir. Bu hakka, "hıyâr-ı meclis" denmektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerse de, "birbirlerinden ayrılma" ifadesi ile ne kastedildiği hususunda ihtilâf etmişlerdir. Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ile

489- Müsned, 3/402, 403, 434. Ayrıca bundan sonraki rivayetin kaynaklarına bkz.

490- Buhari, Buyû', 19(3/10); Müslim, Buyû', 47(3/1164); Ebu Davud, Buyû', 53(3/274); Nesai, Buyû', 4(7/215); Tirmizi, Buyû', 26(3/548-549); Tayâlisî, s. 187.

Ahmed'e göre bununla, satıcı ile alıcının şahsen birbirlerinden ayrılmalari kastedilmiştir ki, buna göre satıcı ile alıcıdan her biri, alışverişin yapıldığı yerden ayrılmadıkları sürece alışveriş işlemini bozabilirler. Bu ifadeyi Hanefiler ise, "sözle ayrılma" olarak anlamışlardır. Bu durumda satıcı "sattım", alıcı "satın aldım" deyince alışveriş kesinleşmiş olur. Bazı Hanefi âlimler ise bu Hadisin, "hıyâr-ı meclis" şartı belirtilmiş olan alışverişler hakkında olduğunu söylemişlerdir. Malikiler de "hıyâr-ı meclis" in olmadığı görüşündedirler. Onlara göre, haber-i vâhid olan yukarıdaki Hadis, mütevatir hükümünde olan "Medinelilerin ameli" ne aykırı olduğu için delil alınmaya elverişli değildir veya o, mensuttur.

«١٦»

باب اذا اختلف المتبايعان

16. BÂB

BİRBİRLERİNDEN ALIŞVERİŞ YAPAN İKİ KİMSE
UYUŞMAZLIĞA DÜŞTÜKLERİNDE (NE YAPILIR)?

٢٥٥٢ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا هُشَيْمٌ، ثنا ابْنُ أَبِي لَيْلَى، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: أَلْبَيْعَانِ إِذَا اختلفَا وَالْمَبِيعُ قَائِمٌ بَعْنِهِ وَلَيْسَ بَيْنَهُمَا بَيْتَةٌ، فَالْقَوْلُ مَا قَالَ الْبَائِعُ أَوْ يَتَرَادَانِ الْبَيْعُ^(١).

2552. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Huşeym rivayet edip (dedi ki), bize ibn Ebi Leyla, el-Kasım b. Abdirrahman'dan, (O) babasından, (O da) Abdullah'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitim: "Satıcı ile alıcı, satılan şey aynen mevcut ve aralarında bir delil yok iken uyuşmazlığa düştüklerinde söz, satıcının dediğidir veya onlar alışverişini birbirlerine geri çevirirler!"⁴⁹¹

491- Ebu Davud, Buyû', 71(3/285); Nesai, Buyû', 82(7/266); Tirmizi, Buyû', 43(3/570); İbn

AÇIKLAMA

Bu Hadisin zahiri, satıcı ile alıcı bir anlaşmazlığa düştüklerinde, satılan şey aynen mevcutsa ve bir delil de yoksa, mutlak olarak satıcının sözüne bakılacağını veya alışveriş işleminin bozulacağını göstermektedir. Ancak bu Hadisin birçok rivayeti arasında lafız farklılıkları ve bu konuyu ilgilendiren başka Hadisler vardır. Diğer taraftan, uyumsuzluk durumları da çeşitlidir. Bu sebeple bu Hadis ve ilgili diğer Hadislerden farklı hükümler çıkarılmıştır ki, bunları bu Hadisin geniş şerhlerinde ve fıkıh kitaplarında bulmak mümkündür.

«IV»

باب لا يبيع على بيع أخيه**17. BÂB**

*"(DİN) KARDEŞİNİN ALIŞVERİŞİ ÜZERİNE
ALIŞVERİŞE GİRMEK YOK!"*

٢٥٥٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرْعَةَ، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: لَا يَجِلُّ لِأَمْرِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَبِيعَ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرُكَهُ^(١).

2553. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşı haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak'tır-, Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Abdurrahman b. Şimase'den, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sel-

Mace, Ticârât, 19(2/737); Muvatta, Buyû', 80(2/671, "belâğ" olarak); Müsned, 1/466; Tayâlisî, s. 53; Dârekutnî, 3/20-21; Şerhu's-Sünne, 8/170-171. Bu Hadis, zayıftır.

lem) şöyle buyururken işittim: "Allah'a ve Ahiret gününe inanan hiçbir kimseye, (din) kardeşinin alışverişi üzerine, o (alışveriş işlemi) bitirmedikçe, alışverişi girmesi helâl olmaz."⁴⁹²

«۱۸»

باب في الخيار والعدة

18. BÂB

MUHAYYERLİK VE UHDE HAKKINDA

٢٥٥٤ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ، ثنا قَتَادَةُ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - قَالَ: عُهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ.

2554. Bize Muhsin b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Ebân b. Yezid rivayet edip (dedi ki),⁴⁹² bize Katâde, el-Hasan'dan, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Köle (satışının) uhdesi üç gündür."⁴⁹³

٢٥٥٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ هَمَّامٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ - ﷺ - : عُهْدَةُ الرَّقِيقِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ. فَفَسَّرَهُ قَتَادَةُ: إِنْ وَجَدَ فِي الثَّلَاثِ عِبَاؤَ رَدَّهُ بِغَيْرِ بَيْتَةٍ، وَإِنْ وَجَدَهُ بَعْدَ ثَلَاثَةٍ لَمْ يَرُدَّهُ إِلَّا بِبَيْتَةٍ^(١).

2555. Bize Yezid b. Harun, Hemmâm'dan, (O) Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) Ukbe b. Âmir'den (naklen) haber

492- Müslim, Nikah, 56(2/1034); Müsned, 4/147.

493- Ebu Davud, Buyû', 69(3/284); İbn Mace, Ticârât, 44(2/754); Müsned, 4/150,152; Müstedrek, 2/21 ("...dört gecedir" şeklinde); Beyhaki, 5/303; Firdevs, 3/54. Bu Hadis, zayıftır.

verdi ki, O şöyle demiş: Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "*Köle (satışının) uhdesi üç gündür.*"⁴⁹⁴

Sonra Katâde bunu şöyle açıklamış: "Eğer (alıcı kölede) üç gün içinde bir kusur bulursa, bir delile (gerek) olmaksızın onu geri verebilir. Onu (yani kusuru) üç günden sonra bulursa, (köleyi) ancak bir delille geri verebilir."

ACIKLAMA

Muhayyerlik (hıyâr), "yapılan alışveriş işlemini geçerli veya geçersiz kılmada serbestlik" demektir. Alışverişte asıl olan, satıcının "sattım", alıcının "satın aldım" demesiyle alışveriş işleminin kesinleşmesidir. Ancak bazı durumlarda -ki bunlar âlimlere göre biraz farklılık gösterirler-, yapılan alışveriş işlemi bozulabilir. Bunlardan biri olan "hıyâr-ı meclis" daha önce (bkz. 15. Bab) geçmişti. Bu babda, başlıktaki "uhde" kelimesinden anlaşıldığına göre, "hıyâr-ı ayb" denilen muhayyerlik sözkonusudur. "Hıyâr-ı ayb" ise, alışveriş işleminden sonra malda bir kusurun görülmesiyle işlemi geçerli veya geçersiz sayma serbestliği demektir. Buna göre müşteri bir malı satın aldıktan sonra onda bir kusur görürse, onu geri verip parasını alabilir. "Hıyâr-ı ayb"ın süresi, nasıl uygulanacağı gibi meselelerde âlimlerin farklı açıklamaları vardır. "Uhde" de "hıyâr-ı ayb"a benzer bir konudur ki, satılan malın kusursuz olma sorumluluğunun, satış işleminden sonra bir müddet daha satıcının üstünde ("uhde"sinde, taahhüdünde, kefaletinde) olması demektir. Yukarıdaki Hadis, köle satımında kölenin kusursuz olmasının sorumluluğunun, satış işleminden sonra üç gün daha satıcının üstünde olduğunu göstermektedir. Malikiler bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) de "uhde"yi kabul etmiştir. Fakat O bu görüşünde, yukarıdaki Hadise değil, Medinelilerin örfüne dayanmıştır. Diğer taraftan İmam Malik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre "uhde", veresiye olmayan ve bir süre bekletilmek için satın alınan her şeyin satışında cereyan eder.

494- Ebu Davud, Buyû', 69(3/284).

«۱۹»

باب في المحفلات

19. BÂB

(SÜTLÜ GÖRÜNSÜNLER DİYE BİRKAÇ GÜN SAĞILMAYIP
SÜTLERİ MEMELERİNDE) BİRİKTİRİLMİŞ OLAN
HAYVANLAR

۲۵۵۶ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا هِشَامٌ - هُوَ

ابْنُ حَسَّانَ -، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ اشْتَرَى شَاةً مُصْرَاءً أَوْ لَفْحَةً مُصْرَاءً فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنْ رَدَّهَا رَدَّ مَعَهَا صَاعًا مِنْ طَعَامٍ لَا سَمْرَاءَ^(۱).

2556. Bize Muhammed ibnu'l-Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Hişam -ki O, Hassan'dır-, Muhammed b. Sîrin'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim sütü memesinde tutulmuş bir koyun veya sütü memesinde tutulmuş bir sağmal deve satın alırsa, o üç gün muhayyerdir. Eger onu (sağıdıktan sonra) geri verirse, onunla beraber, buğday dışında bir sa' yiyecek verir."⁴⁹⁵

AÇIKLAMA

Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefi âlimlerin çoğu ise bu Hadisle "hüküm" vermemiş ve onun, konuyla ilgili diğer Hadislere ve temel kaidelere aykırılığı gibi bazı sebeplerden dolayı, delil alınmaya elverişli olmadığını söy-

⁴⁹⁵- Buhari, Buyû', 65(3/26); Müslim, Buyû', 23-26(3/1158-1159); Ebu Davud, Buyû', 48(3/270); Nesai, Buyû', 14(7/223); Tirmizi, Buyû', 29(3/553-554); İbn Mace, Ticârat, 42(2/753); Müsned, 2/248, 259, 507.

lemişlerdir. Bazı Hanefî alimlere göre ise bu Hadis, söz konusu durumunda "diyaneten" ve fertler arası iyi ilişkilerin devamı açısından ne yapılacağını göstermekte, kazai bir hüküm ifade etmemektedir.

«٢٠»

باب في النهي عن بيع الغرر

20. BÂB

BEY-İ ĞARER (ALDATMA TEHLİKESİ OLAN ALIŞVERİŞ) YASAĞI HAKKINDA

٢٥٥٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا يَحْيَى الْقَطَّانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ^(١).

2557. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Yahya el-Kettân, Ubeydullah'tan, (O) Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "bey-i ğarer"i yasakladı.⁴⁹⁶

AÇIKLAMA

"Bey-i ğarer", bilinmeyen veya elde edilmesi güç yahut imkansız olan bir şeyin alışverişi demektir. Bu alışverişin akıbeti bilinmez ve O, büyük oranda aldanma tehlikesi taşır. Bu tür alışverişi yasaklayan bu Hadis, alışveriş konusunun temel Hadislerinden biri olup, birçok meseleyi kapsamaktadır. Bununla beraber bu Hadisin genel yasak hükmünden, malûm olmayan yahut cüz'i aldanma tehlikesi ihtiva eden bazı zaruri alışveriş durumları hariçtir.

496- Müslim, Buyû', 4(3/1153); Ebu Davud, Buyû', 25(3/254); Nesai, Buyû', 27(7/230); Tirmizi, Buyû', 17(3/532); İbn Mace, Ticârât, 23(2/739); Müsned, 2/250, 376, 436. Bkz. 2566. Hadis.

«٢١»

باب في النهي عن بيع الثمار حتى يبدو صلاحها

21. BÂB

MEYVELERİ, (YENİLMEYE) ELVERİŞLİLİKLERİ
ORTAYA ÇIKMADAN SATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٥٨ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ،
قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى يَبْدُو صَلَاحُهَا، نَهَى الْبَائِعَ
وَالْمُشْتَرِيَ^(١).

2558. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) meyveleri, (yenilmeye) el-verişlilikleri ortaya çıkmadan satmayı yasakladı. O (bundan) satıcıyı da, alıcıyı da menetti."⁴⁹⁷

«٢٢»

باب في الجائحة

22. BÂB

ÂFET HAKKINDA

٢٥٥٩ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، ثنا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ
جَابِرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ ابْتَاعَ ثَمْرَةً فَاصَابَتْهُ جَائِحَةٌ، فَلَا يَأْخُذَنَّ

497- Buhari, Buyû', 85(3/33-34); Müslim, Buyû', 49(3/1165); Ebu Davud, Buyû', 23(3/252); Nesai, Buyû', 28(7/230-231); Tirmizi, Buyû', 15(3/529); İbn Mace, Ticârât, 32(2/746); Muvatta, Buyû', 10(2/618); Müsned, 2/7, 62-63.

مِنْهُ شَيْئًا، يَمْ تَأْخُذُ مَالَ أَخِيكَ بِغَيْرِ حَقٍّ؟^(۱).

2559. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize İbn Cüreyc, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Câbir'den, (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bir meyve satın alır da, ona bir âfet isabet ederse, o (satıcı) artık bu (kim-seden) hiçbir şey almasın! Sen (din) kardeşinin malını haksız olarak ne diye alacaksın?"⁴⁹⁸

AÇIKLAMA

Bu Hadis, ağacında iken satılıp da bir âfete maruz kalarak yok olan meyvelerin zararının satıcıya ait olduğunu göstermektedir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve sözkonusu durumda zararı satıcının çekmesinin gerektiğini söylemiştir. İmam Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise; zarar ürünün üçte birinden az ise bunu müşterinin çekeceğini, üçte bir veya daha fazla ise satıcının çekeceğini söylemiştir. Hanefilerle İmam Şafî'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise sözkonusu durumda zarar müşteriye aittir. Çünkü meyvelerin satış işlemi bitmiştir. Ondan sonraki zararları müşteri çeker. Bu görüşte olan âlimlere göre yukarıdaki Hadis ya sözkonusu durumda yapılması hoş görülen hareketi göstermekte, veya meyve bahçesinin alıcıya tam teslimi sayılmayan haldeki hükmünü, yahut olgunlaşmadan satılan meyvelerin hükmünü ifade etmektedir.

«۲۳»

باب في المحاقلة والمزابنة

498- Müslim, Musâkât, 14(3/1190); Ebu Davud, Buyû', 60(3/276-277); Nesai, Buyû', 30(7/232); İbn Mace, Ticârât, 33(2/747); Müstedrek, 2/36.

eksik sayfa. metnin aslı bulunarak tamamlandı

23. BAB Muhâkala Ve Muzâbene Hakkında

2560. "Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Halid b. Abdillâh, Muhammed b. Amr'dan haber verdi ki... (ha') (Dârimî şöyle dedi): Bize Museddâde de rivâyet edip (dedi ki), bize Yahya, Muhammed b. Amr'dan, (O) Ebu Seleme'den, (O da) Ebu Saîd'den (naklen) rivâyet etti ki," O şöyle dedi:

"Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)muhâkala ve muzâbeneyi yasakladı."[44]

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki:

"Muhâkala; (tarlada olan) ekini, (anbarda olan) buğday karşılığında satmak demektir. (Alimler), İbnu'l-Museyyeb'in de böylesöylediğini nakletmişlerdir."[45]

Açıklama

"Muhâkala", tarlada başağındaki taze buğdayın, harman edilmiş safî buğday karşılığında; "muzâbene" ise ağacın üzerindeki hurmanın kuru hurma karşılığına alışverişidir. Bu durumlarda başağındaki taze buğday ile ağacı üzerindeki taze hurmanın miktarları tahminen tespit edilir ki; bu, çoğu zaman aldanmalara ve dolayısıyla münakaşa ve düşmanlıklara sebep olur. Bunun için bu alışveriş çeşitleri yasaklanmıştır. Alimlerin cumhuruna göre, taze buğday başağından ayrıldıktan, taze hurma ağacından koparıldıktan sonra da kurularıyla değiş-tokuş yapılamazlar. İmam Ebu Hanife'ye Rahmetullahi Aleyh) göre ise bu son durumda, birbirlerinin misli olmak şartıyla taze buğday ile eski ve kuru buğday, taze hurma ile kuru hurma değiş-tokuş edilebilirler. Muzâbene, ağaçlarda hurmalar olgunlaştığında ailelerine aze hurma yedirmek için ne hurma ağaçları, ne de paralan olan, buna mukabil bir miktar kuru hurmaları bulunan fakir kimselerin ihtiyaçlarından dolayı yapılıyordu. Yani bunda bir çeşit zaruret vardı. Bunun için muzâbene yasaklandığında bazı fakir Sahabiler Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) başvurup durumlarını anlatmışlar, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de, hurma miktarı 5 "vesk"i yaklaşık bir tonu)[46] geçmemek kaydıyla, "anyye"lerin alışverişine müsaade etmişti. "Anyye" ise, bir izaha göre, sahibi tarafından ihtiyaç sahibine ayrılmış hurma ağacıdır. Bu ağacın hurmalarının, kuruduklarında ne kadar olacakları tahmin edilir ve onlar, ağaç üzerinde, o kadar kuru hurma karşılığında ihtiyaç sahibine satılır.[47]

eksik sayfa. metnin aslı bulunarak tamamlandı

24. BAB. "Ariyye"ler Hakkında

2561. “Bize Muhammed b. Yusuf, el-Evzai'den, (O) İbn Şihâb'dan, (O) Salim'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Zeyd b Sabit'ten (naklen) haber verdi ki,” O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "ariyye"nin yaş hurma ile kuru hurma karşılığında satılmasına müsaade etmiş, bundan başkasına izin vermemişti.”[48]

[44] Buhari, Buyu', 82(3/32); Müslim, Buyu', 105(3/1179); Muvatta, Buyu', 24(2/625); Müsned, 3/6, 8, 67. Bkz. 279. Hadis.

[45] Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi es-Semerkandi (Abdullah Aydınli), Sünen-i Darimi Tercüme Ve Şerhi, Madve Yayınları, Madve Ofset, İstanbul, 1996: 5/380

[46] Bkz. 1640. Hadisin "Açıklama"sı.

[47] Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi es-Semerkandi (Abdullah Aydınli), Sünen-i Darimi Tercüme Ve Şerhi, Madve Yayınları, Madve Ofset, İstanbul, 1996: 5/380-381

[48] Buhari, Buyu', 84(3/33); Müslim, Buyu', 59(3/1168); Ebu Davud, Buyu', 20(3/251); Nesai, Buyu', 35(7/235); Tirmizi, Buyu', 63(3/594-595); İbn Mace, Ticârât, 55(2/762); Muvatta, Buyu', 14(2/619); Müsned, 2/181,182,188., Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ed-Darimi es-Semerkandi (Abdullah Aydınli), Sünen-i Darimi Tercüme Ve Şerhi, Madve Yayınları, Madve Ofset, İstanbul, 1996:5/381-382

şılığında satılmasına müsaade etmiş, bundan başkasına izin vermemişti."⁵⁰¹

«٢٥»

بَاب فِي النَّهْيِ عَنْ بَيْعِ الطَّعَامِ قَبْلَ الْقَبْضِ

25. BÂB

YİYECEĞİ TESLİM ALMADAN ÖNCE SATMA YASAĞI

٢٥٦٢ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ ابْتَاعَ طَعَامًا فَلَا يَبْعُهُ حَتَّى يَقْبِضَهُ^(١).

2562. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Nafi'den, (O) İbn Ömer'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kim bir yiyecek satın alırsa onu, teslim alıncaya kadar satmasın!"⁵⁰²

AÇIKLAMA

Bu Hadis, satın alınan bir yiyeceğin, alıcı tarafından tamamen teslim alınmasından önce satılmasının caiz olmadığını göstermektedir. Bu konudaki diğer bazı Hadisler, bütün ticaret eşyasının da bu hükme tabi olduğunu gösterir. Şafii, Muhammed ve Züfer (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*); bu Hadislerin zahirine uygun görüş beyan etmişler ve cinsi ne olursa olsun, satın alınan bir şeyin tamamen teslim alınmadan önce alıcısı tarafından başka birine sa-

501- Buhari, Buyû', 84(3/33); Müslim, Buyû', 59(3/1168); Ebu Davud, Buyû', 20(3/251); Nesai, Buyû', 35(7/235); Tirmizi, Buyû', 63(3/594-595); İbn Mace, Ticârât, 55(2/762); Muvatta, Buyû', 14(2/619); Müsned, 2/181,182,188.

502- Buhari, Buyû', 54-55(3/23); Müslim, Buyû', 32(3/1160); Ebu Davud, Buyû', 64(3/281); Nesai, Buyû', 55(7/251); İbn Mace, Ticârât, 37(2/749); Muvatta, Buyû', 40(2/640); Müsned, 2/46, 59, 64.

tılmasının caiz olmadığını söylemişlerdir. Malik'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise yiyecek dışındaki şeyler, tamamen teslim alınmadan önce satılabilirler. Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise ölçüye, tartıya ve sayıya giren şeylerin dışındakilerin, Ebu Hanife ile Ebu Yusuf (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) da gayri menkullerin teslim alınmadan önce satılmalarının caiz olduğu görüşündedirler.

«١٦»

باب في النهي عن شرطين في بيع

26. BÂB

BİR SATIŞTA İKİ ŞART KOŞMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٦٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ سَلَفٍ وَبَيْعٍ، وَعَنْ شَرْطَيْنِ فِي بَيْعٍ، وَعَنْ رِبْحٍ مَا لَمْ يُضْمَنْ^(١).

2563. Bize Yezid b. Harun, Hüseyin el-Muallim'den, (O) Amr b. Şuayb'dan, (O) babasından, (O da) dedesinden (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ödünç verme ("selef" şartı) ile (birlikte yapılan) satışı, bir satışta iki şartı ve (sorumluluğu) üstlenilmeyen şeyin kazancını yasakladı."⁵⁰³

AÇIKLAMA

"Selef" in bir manası "ödünç verme=karz"dır. Bu Hadiste geçen "selef ile birlikte satış" in şu iki şekilde olabileceği söylenmiştir: a) Satıcının alıcıya; "şu kumaşı sana, bana on lira ödünç vermen şartıyla on liraya sattım" demesi şeklindeki satışı. b) Satıcının birine bir mik-

503- Ebu Davud, Buyû', 67(3/283); Nesai, Buyû', 72(7/259); Tirmizi, Buyû', 19(3/535-536); İbn Mace, Ticârât, 20(2/737-738); Müsned, 2/175, 179, 205; Tayâlisî, s. 298; Müstedrek, 2/17.

tar ödünç vermesi yanında ona bir şeyi kıymetinden pahalıya satması şeklindeki satış. Bu tür satışlar yasaklanmıştır. Çünkü burada ödünç verme ödünç verene maddi bir yarar sağlamaktadır ki, bu faiz demektir.

Hadiste geçen "bir satışta iki şart" hususu da iki şekilde anlaşılmıştır:

a) Bir malı peşin olunca bir fiyata; veresiye olunca başka bir fiyata satış. Buna, bir manasıyla, "bir satışta iki satış" da denir. Bu satış şekli yasaklanmıştır. Çünkü malın fiyatı meçhul kalmaktadır. Ancak böyle bir alışverişte satıcı ile alıcı peşin veya veresiye fiyatlardan birinde anlaşıp ayrılırlarsa, alışverişleri sahih olur.

b) Bir malı iki şart koşarak, söz gelimi bir kumaşı, dikimi ve onarımı satıcının üzerinde olmak şartlarıyla satış. Bu Hadis bir satışta böyle iki şart koşmanın caiz olmadığını göstermektedir. İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve bir şart koşmanın caiz olduğunu, iki şart koşmanın caiz olmadığını söylemiştir. Âlimlerin cumhuruna göre ise bir şartla iki şart arasında fark yoktur. Ayrıca onlara göre alışverişlerde koşulan şartların hepsi yasaklanmamıştır.

Hadisin son parçası, zarar ve ziyanı üstlenilmemiş, yani tamamen teslim alınmamış bir şeyi satmakla kazanç elde etmeyi yasaklamaktadır ki, bu mesele daha önce 2562. Hadiste geçmişti.

«۲۷»

بَابُ فَيْمَنِ بَاعَ عَبْدًا وَلَهُ مَالٌ

27. BÂB

BİR KÖLEYİ MALI VARKEN SATAN KİMSE HAKKINDA

۲۵۶۴ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذُنْبٍ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ اشْتَرَى عَبْدًا وَلَمْ يَشْتَرِ مَالَهُ فَلَا شَيْءَ لَهُ^(۱).

2564. Bize Abdullah b. Mesleme, İbn Ebi Zi'b'den, (O) İbn Şihâb'dan, (O) Salim'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bir köleyi, malını (onunla beraber olmayı) şart koşmayarak satın alırsa, ona (kölenin malından) hiçbir şey yoktur."⁵⁰⁴

«٢٨»

باب في النهي عن المنابذة والملاسة

28. BÂB

MUNÂBEZE VE MULÂMESE'Yİ YASAKLAMA HAKKINDA

٢٥٦٥ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعَتَيْنِ، وَ عَنْ لِبْسَتَيْنِ، وَ عَنْ بَيْعِ الْمُنَابَذَةِ وَالْمُلَامَسَةِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: الْمُنَابَذَةُ: يَرْمِي هَذَا إِلَى ذَاكَ، وَيَرْمِي ذَاكَ إِلَى هَذَا. قَالَ: كَانَ هَذَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ.^(١)

2565. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Süfyan, ez-Zühri'den, (O) Atâ' b. Yezid'den, (O da) Ebu Saîd el-Hudri'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) iki çeşit alışveriş ile iki çeşit giyinişi, yani (iştimal-i sammâ' ve ihtibâl) ile munâbeze ve mulâmeşe'yi yasakladı."⁵⁰⁵

Abdullah (ed-Dârimî); "Munâbeze şudur: (Alışveriş için malı) bu şuna atar, şu da buna atar!" demiştir. O sözünün devamında şöyle demiştir: "Bu, cahiliyye döneminde idi."

504- Buhari, Musâkât, 17(3/81); Müslim, Buyû', 80(3/1173); Ebu Davud, Buyû', 44(3/268); Nesai, Buyû', 76(3/261); Tirmizi, Buyû', 25(3/546); İbn Mace, Ticârât, 31(2/746); Müsned, 2/9,82.

505- Buhari, İsti'zân, 42(7/141); Müslim, Buyû', 3(3/1152); Ebu Davud, Buyû', 25(3/254); Nesai, Buyû', 25-26(7/228-229); İbn Mace, Ticârât, 12(2/733); Müsned, 3/6, 66, 95.

AÇIKLAMA

Cahiliye döneminin iki alışveriş şekli olan mulânese ve munâbezenin nasıl yapıldıklarına dair farklı açıklamalar vardır. Bu farklı açıklamalar bu alışveriş şekillerinin yasaklanmasıyla unutulup gitmelerinden veya birkaç şekilde yapılmış olmalarından kaynaklanmış olmalıdır. Mulânese alışverişi; iki kişinin birbirine; "malıma dokunursan veya ben malına dokunursam, şu fiyatla alışveriş işlemi bitmiş olsun" demesi suretiyle veya dürülü bir malı açmayıp üstünden dokunmak suretiyle yapılan alışverişler gibi alışveriş şekilleridir. Bu alışveriş şekillerinin hemen hemen hepsinde işlem, mala dokunmakla sona ererdi. Munâbeze alışverişi de muhtelif şekillerde açıklanmıştır. Bunlardan birine göre bu çeşit alışveriş, iki kişinin, mallarını, onlara ve razı olup olmadıklarına bakmaksızın birbirlerine atmaları suretiyle yapılıp biten bir alışveriş idi. Bu alışverişler, görüldüğü gibi, şansa bağlı ve alıcı ile satıcıdan birinin aldanma ihtimali büyük olan muameleler idiler. Ticari hayatı büyük ölçüde zanna, aldatmaya ve kumara dayalı olan cahiliyye döneminin bu ve benzeri kazanç yolları yasaklanmıştır.

İki giyiniş şekline gelince; bunlardan "iştimâl-ı samma", bir kumaşa, sadece baş dışarda, kollar ve ayaklar içerde kalacak şekilde sarılıp tamamen bürünmekten veya bir parça kumaşa, bazı avret yerleri açıkta kalacak şekilde sarılıp bürünmekten ibarettir. Bunlardan birinci giyiniş şeklinde, bilhassa namazda hareket serbestisi yoktur. İkincisinde ise örtülmesi gereken avret yerleri açıkta kalmaktadır. Bu sebeplerle iştimâl-i samma' yasaklanmıştır. "İhtibâ" ise, uyluklar üzerine oturulup ayaklar dikilerek bir kumaşa sarılıp bürünmektir. Bunda da, farkında olmadan avret yerlerinin açılma tehlikesi vardır. Bu şekilde bu giyiniş şekli de yasaklanmıştır.

29. BÂB

TAŞ (ATMA) ALIŞVERİŞİ HAKKINDA

٢٥٦٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ، وَعَنْ بَيْعِ الْحَصَاةِ (١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: إِذَا رَمَى بِحَصَا وَجَبَ الْبَيْعُ.

2566. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ukbe b. Halid rivayet edip (dedi ki), bize Abdullah, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "bey'-i ğarer"'i ve taş (atma) alışverişini yasakladı."⁵⁰⁶

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "(Satıcı) taş attığı zaman alışveriş kesinleşirdi."

AÇIKLAMA

Cahiliye döneminin alışveriş şekillerinden biri olan "taş (atma) alışverişi"nin üç şekilden bahsedilir: a) "Atacağım taş şu kumaşlardan hangisinin üzerine düşerse onu sana sattım" veya "şu arazinin, atacığım taşın varacağı yere kadarki kısmını sana sattım" şekillerindeki satış. b) "Sana bu malı, şu taşı atıncaya kadar muhayyer olman şartıyla sattım" şeklindeki satış. c) "Şu kumaşa taş attığımda o sana şu fiyata satılmıştır" şeklindeki satış.

«٣٠»

باب النهي عن بيع الحيوان بالحيوان

30. BÂB

HAYVANI HAYVAN KARŞILIĞINDA SATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٦٧ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ حَامِرٍ، وَجَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ سُمْرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَيْبَةً^(١). ثُمَّ إِنَّ الْحَسَنَ نَسِيَ هَذَا الْحَدِيثَ، وَلَمْ يَقُلْ جَعْفَرٌ: ثُمَّ إِنَّ الْحَسَنَ نَسِيَ هَذَا الْحَدِيثَ.

2567. Bize Saîd b. Âmir ile Ca'fer b. Avn, Saîd'den, (O) Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) Semûre b. Cundeb'den (naklen) haber verdiler ki, O şöyle demiş: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hayvanı hayvan karşılığında veresiye olarak satmayı yasakladı."⁵⁰⁷

(Rivayetinin sonunda Saîd); "sonra el-Hasan bu Hadisi unuttu" (dedi), Ca'fer ise; "Sonra el-Hasan bu Hadisi unuttu!" demedi.

AÇIKLAMA

Bu Hadis, hayvanın hayvan karşılığında veresiye olarak satışının caiz olmadığını göstermektedir. Hanefî âlimlerle İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Mâlik (Rahmetullahi Aleyh) de, hayvanların cinsleri bir olduğunda bunun caiz olmadığını, farklı olduğunda caiz olduğunu söylemiştir. İmam Şafîi (Rahmetullahi Aleyh) ise, bu Hadisin sabit olmadığını, sabit olması halinde manasının başka olduğunu söyleyerek hayvanın hayvan karşılığında veresiye olarak satışının caiz olduğunu söylemiştir. O ve O'nun görüşünde olanlar, hayvanın hayvan karşılığında veresiye satışının caiz olduğunu gösteren bazı Hadislere dayanmaktadırlar ki, bunun caiz olmadığını söyleyenlere göre bu Hadisler mensuhtur. Bir hayvanın veresiye olarak bir veya birkaç hayvan karşılığında satışının caiz olmamasının sebebi, hayvanların vasıflarının, dolayısıyla fiyatlarının birbirlerinden farklı ("kuyemî") oluşları, bu sebeple de vasıflarını tesbit edip onlara uyanları ver-

507- Ebu Davud, Buyû', 15(3/250); Nesai, Buyû', 65(7/257); Tirmizi, Buyû', 21(3/538); İbn Mace, Ticârât, 56(2/763); Müsned, 5/12, 19, 21.

menin güçlüğü; yani "zimmette vacib olmaya elverişsizlikleri" şeklinde izah edilir. Diğer taraftan bir hayvanın peşin olarak bir veya birkaç hayvan karşılığında alışverişinin caiz olduğu hususunda ihtilâf yoktur.

«۳۱»

باب في الرخصة في استقراض الحيوان

31. BÂB

HAYVAN ÖDÜNÇ ALMAYA MÜSAADE HAKKINDA

٢٥٦٨ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَالِكٍ قِرَاءَةً عَلَيْهِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: اسْتَلَفَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بَكْرًا، فَجَاءَتْ إِبِلٌ مِنْ إِبِلِ الصَّدَقَةِ. قَالَ أَبُو رَافِعٍ: فَأَمَرَنِي أَنْ أَقْضِيَ الرَّجُلَ بَكْرَهُ. فَقُلْتُ: لَمْ أَجِدْ فِي الْإِبِلِ إِلَّا جَمَلًا خِيَارًا رِبَاعِيًّا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: - أَعْطِهِ إِيَّاهُ، فَإِنَّ خَيْرَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً^(۱). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: هَذَا يُقْوِي قَوْلَ مَنْ يَقُولُ: الْحَيَّوانُ بِالْحَيَّوانِ.

2568. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek, kendisine kırâat yoluyla Malik'ten, (O) Zeyd b. Eslem'den, (O) Atâ' b. Yesâr'dan, (O da) Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) azadlısı Ebu Râfi'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (bir defasında) genç bir deve ödünç almıştı. Derken (Medine'ye) zekat develerinden bir miktar deve gelmişti." Ebu Râfi' sözühün devamında şöyle dedi: "Bunun üzerine O bana, (ödünç veren) adama genç devesini ödememi emretmişti. Ben de (gelen develere bakmış ve) "bu develer içinde seçkin ve yedi yaşına girmiş bir deveden başka (ona verebileceğimiz bir deve) bulamadım?" demiştim. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştu:

"-Bunu ona ver! (Çünkü insanların en hayırlısı, borcunu en güzel ödeyenleridir!"⁵⁰⁸

Abdullah (ed-Dârimî); "bu (Hadis), hayvanı hayvan karşılığında (veresiye satmanın caiz olduğunu) söyleyenlerin görüşünü kuvvetlendirir!" demiştir.

AÇIKLAMA

Bu Hadis hayvanların hayvan karşılığında ödünç alınıp verileceğini göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Hanefî âlimler ise, yukarıda 2567. numara ile geçen Hadise dayanarak hayvanın hayvan karşılığında ödünç alınıp verilmesinin caiz olmadığını söylemişlerdir. Çünkü veresiye alınıp satılamayan şeyler, ödünç de alınıp verilemez. Onlar bu Hadise, onun mensuh olduğu veya devenin belli bir paraya satın alındığı, sonra bu para yerine bir deve verildiği, ravinin bunları "deve ödünç alıp verme" olarak ifade ettiği gibi izahlar getirmeye çalışmışlardır.

«۳۲»

باب النهي عن تلقي البيوع

32. BÂB

SATILIK MALLARI

YOLDA KARŞILA(YIP SATIN AL)MA YASAĞI

٢٥٦٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْهَالِ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا هِشَامُ بْنُ

508- Müslim, Musâkât, 118(3/1224); Ebu Davud, Buyû, 11(3/247); Nesai, Buyû, 64(7/256); Tirmizi, Buyû, 74(3/609); İbn Mace, Ticârât, 62(2/767); Muvatta, Buyû, 89(2/680); Müsned, 6/390.

حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تَلْقُوا
الْجَلْبَ، مَنْ تَلَقَّاهُ فَاشْتَرَى مِنْهُ شَيْئًا فَهُوَ بِالْخِيَارِ إِذَا دَخَلَ السُّوقَ⁽⁵⁰⁹⁾.

2569. Bize Muhammed ibnu'l-Minhâl haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Hişam b. Hasan, Muhammed'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Ticaret eşyasını yolda karşılayıp (satın almayın!) Kim (ticaret eşyasını yolda) karşılayıp ondan birşey satın alırsa, o (satıcı) pazara girdiğinde (alışverişi bozup bozmamakta) muhayyerdir."⁵⁰⁹

«۳۳»

باب لا يبيع على بيع أخيه

33. BÂB

"(DİN) KARDEŞİNİN ALIŞVERİŞİ ÜZERİNE
ALIŞVERİŞE GİRMEK YOK!"

٢٥٧٠ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثَنَا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ،
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَلَا تَلْقُوا السَّلَعَ
حَتَّى يَهْبِطَ بِهَا الْأَسْوَاقُ، وَلَا تَنَاجَشُوا⁽⁵¹⁰⁾.

2570. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bazınız bazınızın alışverişi üzerine alışverişe girmesin! Ticaret eşyasını, pazarlara indirilinceye kadar karşılamayın! Fiatları yükseltmek için alıcı gibi görünüp müşteri kızıştırmayın!"⁵¹⁰

509- Müslim, Buyû', 17(3/1157); Ebu Davud, Buyû', 45(3/269); Nesai, Buyû', 18(7/226); Tirmizi, Buyû', 12(3/524); İbn Mace, Ticârât, 16(2/635); Müsned, 2/284,403,488.

510- Buhari, Buyû', 71(3/28); Müslim, Buyû', 14(3/1156); Ebu Davud, Buyû', 45(3/269);

«٣٤»

باب في النهي عن ثمن الكلب

34. BÂB

KÖPEĞİN BEDELİNİ (ALMA) YASAĞI HAKKINDA

٢٥٧١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ، وَمَهْرِ الْبَغِيِّ، وَحُلْوَانِ الْكَاهِنِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: حُلْوَانُ الْكَاهِنِ: مَا يُعْطَى عَلَى كَهَانَتِهِ.

2571. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize İbn Uyeyne rivayet edip (dedi ki), bana ez-Zühri, Ebu Bekr b. Abdirrahman'dan, (O da) Ebu Mes'ud'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) köpeğin bedelini, zinakârın (zina) kazancını ve falcının tatlı, (meşakkatsiz ücretini) yasakladı." 511

Abdullah (ed-Dârimî); "Falcının tatlı (ücreti), falcılığından dolayı verilen şeydir" demiştir.

AÇIKLAMA

Bu Hadis köpek alım-satımının caiz olmadığını göstermektedir. Şafii, Ahmet ve bir rivayete göre Mâlik (Rahmetullahi Aleyhim ecmain), bu Hadisin zahirine uygun görüş beyan ederek köpek satışından alınan paranın haram olduğunu söylemişlerdir. Hanefilerle Malikilere göre ise, beslenilmeleri caiz olan köpeklerin alım-satımı da caizdir. Ebu

Nesai, Buyû', 20(7/226); İbn Mace, Ticârât, 13(2/733); Muvatta, Buyû', 95(2/683); Müsned, 2/7, 63, 91. Bkz. 2182. Hadis.

511- Buhari, Buyû', 113(3/43); Müslim, Musâkât, 39(3/1198); Ebu Davud, Buyû', 62(3/279); Nesai, Buyû', 91(7/272); Tirmizi, Buyû', 46(3/575); İbn Mace, Ticârât, 9(2/730); Muvatta, Buyû', 68(2/565); Müsned, 4/118-120.

Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, sadece kuduz ("akur") köpeğin alım-satımının caiz olmadığını söylemiştir. Bu durumda yukarıdaki Hadis ya mutlak olmayıp ilgili diğer nasslarla mukayyedir, veya Ta-havi'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) dediği gibi, her çeşidiyle köpek bulundurmanın yasaklandığı, hatta öldürülmelerinin emredildiği ilk dönemlerde buyrulmuştu. Sonra bazı köpeklerden yararlanmaya izin verilince bunun mutlak hükmü de kaldırılmıştı.

«۳۵»

باب في النهي عن بيع الخمر

35. BÂB

ŞARAP ALIM-SATIMININ YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٥٧٢ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَمَّا نَزَلَتْ الْآيَاتُ فِي آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرَّبَا، خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَتَلَاهُنَّ عَلَى النَّاسِ، ثُمَّ حَرَّمَ التِّجَارَةَ فِي الْخَمْرِ.

2572. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-A'meş, Müslim'den, (O) Mesrûk'tan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Bakara Sûresinin sonundaki faiz ile ilgili ayet indiğinde Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (Mescid'e) çıkıp onları cemaate okumuş, ardından şarap ticaretinin haram olduğunu açıklamıştı."⁵¹²

٢٥٧٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثنا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي الضَّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ [قَالَتْ]: لَمَّا نَزَلَتْ الْآيَاتُ مِنْ آخِرِ سُورَةِ

512- Buhari, Salât, 73(1/118); Müslim, Musâkât, 70(3/1206); Ebu Davud, Buyû', 63(3/280); Ibn Mace, Eşribe, 7(2/1122); Müsned, 6/46, 160, 278.

الْبَقْرَةِ، خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - فَقَرَأَ مِنْ عَلَى النَّاسِ، ثُمَّ نَهَى عَنِ التِّجَارَةِ فِي
الْخَمْرِ⁽¹⁾.

2573. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Cerir, Mansur'dan, (O) Ebu'd-Duhâ'dan, (O) Mesrûk'tan, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bakara Sûresinin sonlarındaki ayetler indiğinde Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (Mescid'e) çıkıp onları cemaate okumuş, ardından şarap ticaretini yasaklamıştı.⁵¹³

AÇIKLAMA

Şarabın haram kılınışı, faizin haram kılınışından uzun bir müddet önce olmuştu. Buna rağmen Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), faizi kesin olarak haram kılan Bakara Sûresindeki ayetler indiğinde Mescid'e çıkıp onları cemaate okuduktan sonra şarap ticaretinin haram olduğunu bildirmesinde iki ihtimal vardır: Ya daha önce şarabın içilmesi haram kılınmış, ticaretinin haram kılınması faizin kesin haram kılınmasıyla beraber olmuştu; yahut şarabın hem içilmesi, hem ticareti daha önce birlikte haram kılınmıştı. Bununla beraber Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), faiz hakkındaki son ayetler indiğinde, şarap ticaretinin haramlığı hükmünü; onu pekiştirmek, hatırlatmak veya duymamış olan varsa duyurmak gibi bir sebepten dolayı gördüğü lüzum üzerine cemaate tekrar bildirmişti.

Şarabın haram kılınışı da, faizin haram kılınışı gibi birden olmamış, basamak basamak olmuştu. Şöyle ki, şarapla ilgili olarak Mekke-i Mükerrreme'de inen ilk ayette onun "güzel bir rızık" olmadığına yumuşak bir ifadeyle işaret buyurulmuştu.⁵¹⁴ Medine-i Münevvere'de H. 4. yılın Şevval ayında indiği belirtilen bir ayette şarapta insanlar için bazı faydalar bulunmakla beraber "büyük günah"

513- Buhari, Buyû', 24(3/11); Müslim, Musâkât, 69(3/1206); Ebu Davud, Buyû', 63(3/281); Nesai, Buyû', 90(7/271); Müsned, 6/100, 127, 186; Tayâlisi, s. 199. Bkz. 2110. Hadis.

514- Bkz. Nahl Sûresi, 67.

bulunduğu da açıklanmıştı.⁵¹⁵ Bundan bir müddet sonra inen bir ayetle sarhoş iken namaz kılınması yasaklanmış⁵¹⁶ ve nihayet Hicri 5. ve 6. yılda şarabı tamamen haram kılan ayet inmişti.⁵¹⁷

٢٥٧٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي يَزِيدٍ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ وَعْلَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ عَنْ جُلُودِ الْمَيْتَةِ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: دِبَاغُهَا طَهُورٌ مَا. وَسَأَلْتُهُ عَنْ بَيْعِ الْخَمْرِ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ؟ فَقُلْتُ لَهُ: إِنَّ لَنَا أَعْنَابًا وَإِنَّا نَتَّخِذُ مِنْهَا هَذِهِ الْخُمُورَ، فَنَبِيعُهَا مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ؟ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: أَهْدَى رَجُلٍ مِنْ قَيْفٍ أَوْ دَوْسٍ لِرَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - - رَأْيِي مِنْ خَمْرٍ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ - ﷺ -: أَمَا عَلِمْتَ يَا أَبَا فَلَانٍ إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَهَا؟ قَالَ: لَا وَاللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَهَا. فَالْتَفَتَ إِلَى غُلَامِهِ فَقَالَ: أَخْرِجْ بِهَا إِلَى الْحَزْوَرَةِ فَبِيعْهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَوْ مَا عَلِمْتَ يَا أَبَا فَلَانٍ أَنَّ الَّذِي حَرَّمَ شَرْبَهَا، حُرِّمَ بَيْعُهَا؟ قَالَ: فَأَمَرَ بِهَا فَأُفِرَّغَتْ فِي الْبَطْحَاءِ^(١).

2574. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak'tır-, Abdurrahman b. Ebi Yezid'den, (O) el-Ka'ka' b. Hakim'den, (O da) Abdurrahman b. Va'le'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: İbn Abbas'a, murdar hayvan ölülerinin derilerini sormuştum da O şöyle cevap vermişti: (Onlar hakkında) Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: "Tabaklanmaları, onları temizleyicidir!" O'na zımmilere şarap satmayı da sormuş ve şöyle demiştim: "Doğrusu bizim üzümlerimiz var. Biz onlardan şu (bildiğiniz) şarapları yapıyoruz. İşte bunları zımmilere satabilir miyiz?" İbn Abbas şöyle karşılık vermişti: Sakif veya Devs (kabilesinden) bir adam Veda Haccı'nda Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir kırba şarap hediye etmişti de

515- Bkz. Bakara Sûresi, 219.

516- Bkz. Nisa Sûresi, 43.

517- Maide Sûresi, 90.

Hiz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ona; "Ey falanın babası, sen bilmiyor musun ki, Allah bunu haram kılmıştır!" buyurmuştu. O da; "hayır, vallahi (ben onu bilmiyordum!)" demişti. (Hz. Peygamber de); "O halde şüphe yok ki, Allah bunu haram kılmıştır!" buyurmuştu. Bunun üzerine (adam) hizmetçisine dönüp; "bunu el-Hazvere'ye götür de sat" demişti. O zaman Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Ey falanın babası, sen bilmiyor musun ki, içilmesi haram kılınan şeyin satılması da haramdır!" buyurmuştu. (İbn Abbas, sözüne devamla) şöyle demişti: Sonra emretmişti de (şarap kırbası) vadiye boşaltılmıştı.⁵¹⁸

«۳۶»

باب في النهي عن بيع الولاء.

36. BÂB

VELÂ'YI SATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٧٥ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ، وَعَنْ هَبِيرٍ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: الْأَمْرُ عَلَى هَذَا لَا يُبَاعُ، وَلَا يُوهَبُ.

2575. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Mâlik, Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) velâ'yı satmayı da, bağışlamayı da yasakladı."⁵¹⁹

518- Bkz. 1992. ve 2109. Hadis. El-Hazvere, Mekke'de bir yerdir. Bu Hadis ile 1992. ve 2109. Hadisler "mudelles", dolayısıyla zayıftırlar. Çünkü "mudellis" olan İbn İshak, "an" eda si-gasını kullanmıştır. Ayrıca mezkur olayın, 2109. Hadiste Mekke'nin fethi yılında cereyan ettiği nakledilirken, yukarıdaki Hadiste Veda Haccı'nda vukubulduğu söylenmektedir.

519- Nesai, Buyû', 87(7/269); Muvatta, İtk, 20(2/782). Bkz. 3010. ve devamındaki Hadislerle 3160. ve 3161. Hadisler.

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Bu (velâ'nın satılması ile bağışlanması) işi, bu (Hadise) göredir; o ne satılır, ne bağışlanır."

AÇIKLAMA

"Velâ'", bir kimsenin, hürriyetine kavuşturduğu kölesinin mirasçısı olma hakkı demektir. Bu Hadis, bu hakkın başkasına satılamayacağını, bağışlanamayacağını göstermektedir. Bunun izahı şöyle yapılmaktadır: Velâ', neseb gibidir. Anne ile baba, çocuğun doğmasına sebep oldukları gibi, köleyi âzâd eden kimse de onu, âdetâ yokluk demek olan hürriyetsizlikten kurtarıp hürriyete, yeni bir hayata kavuşturmaktadır. Bu sebeple, nesebin başkasına intikali mümkün olmadığı gibi, velâ'nın satışı veya bağışlanması da caiz değildir.

«۳۷»

باب في بيع المدبر

37. BÂB

HÜRRİYETİNE KAVUŞMASI SAHİBİNİN ÖLÜMÜNE BAĞLANILMIŞ KÖLENİN ("MUDEBBER"İN) SATILMASI HAKKINDA

۲۵۷۶ - أَخْبَرَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: أَعْتَقَ رَجُلٌ مِنَّا عَبْدًا لَهُ عَنْ دُبُرٍ، قَالَ: فَدَعَا بِهِ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَبَاعَهُ قَالَ جَابِرٌ: وَإِنَّمَا مَاتَ عَامَ أَوَّلٍ^(۱).
قِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ: تَقُولُ بِهِ؟ قَالَ: قَوْمٌ يَقُولُونَ.

2576. Bize Hâşim ibnu'l-Kasım haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Amr b. Dinâr'dan, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben Câbir b. Abdillâh el-Ensârî'yi, şöyle derken işittim: "Biz-

den bir adam bir kölesini, kendi ölümünün ardından geçerli olmak üzere âzâd etmişti." Câbir sözünün devamında şöyle dedi: "Sonra Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) onu istetip satmıştı." Câbir sözüne şöyle devam etti: "Bu köle ancak önceki sene ölmüştü."⁵²⁰

Abdullah ed-Dârimî'ye; "bu Hadisin zahirinin delâlet ettiği görüşü kabulleniyor musun?" denildi de O; "bir topluluk kabulleniyor" cevabını verdi.

«۳۸»

باب في بيع أمهات الأولاد

38. BÂB

SAHİPLERİNDEN ÇOCUKLARI OLAN KADIN KÖLELERİN (ÜMMÜ'L-VELED) SATILMASI HAKKINDA

٢٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو نَعِيمٍ، ثنا شَرِيكٌ، عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَ: إِذَا وَلَدَتْ أُمُّ الرَّجُلِ مِنْهُ فَهِيَ مُعْتَقَةٌ عَنْ دُبُرِ مَنْهُ أَوْ بَعْدَهُ^(۳).

2577. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Şerîk, Hüseyin b. Abdillâh b. Ubeydillâh b. Abbas'tan, (O) İkrime'den, (O) İbn Abbas'tan, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu:

"-Bir erkeğin cariyesi ondan çocuk sahibi olunca, o (cariye) onun (ölümünün) ardından -veya (ölümünden) sonra- hürriyetine kavuşturulur."⁵²¹

520- Buhari, Itk, 9(3/120); Müslim, Eyman, 58-59(3/1289); Ebu Davud, Itk, 9(4/27); Nesai, Buyû, 84(7/267); Tirmizi, Buyû, 11(3/523); İbn Mace, Itk, 1(2/840); Müsned, 3/305,308,369. Bkz. 3276. ve devamındaki Hadisler.

521- İbn Mace, Itk, 2(2/841); Müsned, 1/303,317,320; Müstedrek, 2/19. Bu Hadis, ravilerinden Hüseyin b. Abdillâh sebebiyle zayıftır.

«٣٩»

باب في صاع المدينة ومدها

39. BÂB

MEDİNE'NİN "SA" VE "MÜDD"Ü HAKKINDA

٢٥٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَنَفِيُّ الْمَدَنِيُّ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِي مَكِّيَالِهِمْ، وَبَارِكْ لَهُمْ فِي صَاعِهِمْ وَمُدِّهِمْ - يَعْنِي: الْمَدِينَةَ^(١).

2578. Bize Ebu Muhammed el-Hanefî el-Medenî haber verip (dedi ki), bize Mâlik, İshak b. Abdillâh b. Ebi Talha'dan, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki; Rasûlullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'ım, onlara ölçeklerinde bereket ver, onlara sa'larında ve müdd'lerinde bereket ver!" O, ("onlara...." sözüyle) Medine (ahalisini) kastediyordu.⁵²²

«٤٠»

باب في النهي عن بيع الطعام الا مثلا بمثل

40. BÂB

YIYECEĞİ, MİSLİ MİSLİNE OLMASI DIŞINDA
SATMA YASAĞI HAKKINDA

٢٥٧٩ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُفَيْرٍ، أَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ

522- Buhari, Buyû', 53(3/22); Müslim, Hac, 465(2/994); Muvatta, Medine, 1(2/884-885). "Sa", 1040 dirhem buğday veya arpa alır bir ölçektir ki, bu da yaklaşık olarak 2912 gr. eder. "Müdd" ise 260 dirhem, yani yaklaşık 728 gr.lık bir ölçüdür. Bu ve diğer ölçekler hakkında farklı görüşler vardır. Bu konuda bkz. Hukukî İslamiyye, 4/121 vd. Tecrid, 5/35 vd. 81 vd.

مَسْرُوقٍ، عَنْ بِلَالٍ، قَالَ: كَانَ عِنْدِي مَدُّ تَمْرٍ لِلنَّبِيِّ - ﷺ -، فَوَجَدْتُ أَطِيبَ مِنْهُ صَاعًا بِصَاعَيْنِ، فَاشْتَرَيْتُ مِنْهُ، فَأَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ - ﷺ - فَقَالَ: مِنْ أَيْنَ لَكَ هَذَا يَا بِلَالُ؟ قُلْتُ: اشْتَرَيْتُ صَاعًا بِصَاعَيْنِ. قَالَ: رُدَّهُ، وَرُدَّ عَلَيْنَا تَمْرُنَا^(۱).

2579. Bize Osman b. Ömer haber verip (dedi ki), bize İsrail, Ebu İshak'tan, (O) Mesrûk'tan, (O da) Bilal'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Yanımda Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir müdd hurması vardı. Derken iki sa' karşılığında bir sa' olmak üzere ondan daha iyisini bulmuştum da ondan satın alıp Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) getirmiştım. O zaman O; "Bu sana nereden (geldi), ya Bilal?" buyurmuştu. Ben de; "iki sa' karşılığında bir sa' olmak üzere satın aldım!" demiştim. Bunun üzerine O şöyle buyurmuştu: "Onu geri ver. Bize de hurmamızı iade et!"⁵²³

٢٥٨٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ - هُوَ ابْنُ بِلَالٍ -، عَنْ عَبْدِ الْمَجِيدِ بْنِ سُهَيْلٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَحْدِثُ: أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ وَأَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَاهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - بَعَثَ أَخَا بَنِي عَدِيٍّ الْأَنْصَارِيَّ، فَاسْتَعْمَلَهُ عَلَى خَيْرٍ، فَقَدِمَ بِتَمْرِ جَنِيبٍ - قَالَ ابْنُ مُسْلَمَةَ: يَعْنِي جَيْدًا - فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: أَكُلْتَ تَمْرَ خَيْرٍ هَكَذَا؟ قَالَ: لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا لَنَشْتَرِي الصَّاعَ بِالصَّاعَيْنِ مِنَ الْجَمْعِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تَفْعَلُوا، وَلَكِنْ مِثْلًا بِمِثْلٍ، أَوْ يَبْعُوا [مِنْ] هَذَا وَاشْتَرُوا بِمِثْلِهِ مِنْ هَذَا، وَكَذَلِكَ الْمِيزَانُ^(۱).

2580. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, İbn Bilal'dir-, Abdulmecid b. Süheyl b. Abdurrahman'dan rivayet etti ki; O, Saîd ibnu'l-Müseyyeb'i rivayet ederken işitmiş ki, Ebu Saîd el-Hudri ile Ebu Hüreyre

kendisine rivayet etmişler ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Adiyyoğulları'ndan falan Ensari'yi memur olarak gönderip onu Hayber'de vergi toplamakla görevlendirmişti. Derken O, "cenib" cinsi -İbn Mesleme; "iyi (cins), demek istiyor" demiştir-, hurmalar getirmişti de Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) O'na; "*Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?*" buyurmuştu. O; "hayır vallahi, ya Rasulullah! Doğrusu biz gerçekten iki sa' adi hurmaya karşılık (iyi cinsten) bir sa' satın alıyoruz!" cevabını vermişti. O zaman Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurmuştu: "*(Böyle) yapmayın! Fakat misli misline (satın alın). Yahut bu (adi hurmaları) satın ve değeriyle bu (iyi hurmalardan) satın alın. Tartı (ile alınıp satılan diğer mallar veya yiyecekler de böyledir!)"*⁵²⁴

ACIKLAMA

Bu Hadisler hurmanın ancak eşit ölçekteki bir hurma ile değiş-tokuşunun caiz olduğunu göstermektedir. Değiş-tokuşta bir tarafın fazla olması halinde bu fazlalığa "riba'l-fadl = fazlalık faizi" denilmektedir ki, bu haramdır. İlgili diğer Hadislerde buğday, arpa ve tuzda da hükmün bu şekilde olduğu görülmektedir. Âlimler sözkonusu Hadislerin zahirine uygun görüş beyan etmede ittifak etmişlerse de, hurma, buğday, arpa ve tuzun dışındaki mallarda "riba'l-fadl"ın olup olmayacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bu ihtilafın sebebi ise, onların, bu dört malda "riba'l-fadl"ın haram kılınışının illeti hakkındaki farklı görüşleridir. Şöyle ki, Ebu Hanife'ye (*Rahmetullahi Aleyh*) göre buradaki illet, malın cinsi ile, "ölçülür" veya "tartılır" olmasıdır. Binaenaleyh, O'na göre bu dört mal dışında olup da "ölçülür" veya "tartılır" olan aynı cins şeyler de ancak misli misline değiş-tokuş edilebilirler. Mâlik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise bu meselede illetin, "ihtiyaç ânında yemek için saklanılmaya elverişlilik" olduğunu söylemiştir. Şafii'nin (*Rahmetullahi Aleyh*) son görüşüyle Ahmed'e (*Rahmetullahi Aleyh*) göre ise buradaki illet, sözkonusu şeyin "yenilir" olmasıdır. Bu durumda bu âlimlere göre, altın ve gümüş

524- Buhari, İ'tisam, 20(8/157); Müslim, Musâkât, 94(3/1215); Nesai, Buyû', 41(7/238); Mu-vatta, Buyû', 21(2/623).

hariç, "yenilir" olmayan aynı cins şeylerin, biri diğerinden fazla olarak, değiş-tokuşları caizdir. Bu söylenenler, sözkonusu dört malın peşin olarak değiş-tokuşları hakkındadır. Bu dört mal ile altın ve gümüş aynı cinsten iki şeyin birinin diğeriyle, miktarları eşit de olsa, veresiye olarak değiş-tokuşlarına "ribâ'n-nesi'e = veresiye faizi" denir ki, bu caiz değildir. Âlimlerin, diğer mallarda "ribâ'n-nesi'e" olup olmayacağı konusunda da farklı görüşleri vardır.

«٤١»

باب في النهي عن الصرف

41. BÂB

ALTINI ALTIN İLE, GÜMÜŞÜ GÜMÜŞ İLE,
BİRİ DİĞERİNDEN FAZLA OLARAK DEĞİŞ-TOKUŞ ETME
["SARF"⁵²⁵] YASAĞI HAKKINDA

٢٥٨١ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ بْنِ الْحَدَّانِ النَّصْرِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ هَاءَ وَهَاءَ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ هَاءَ وَهَاءَ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ هَاءَ وَهَاءَ، وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ هَاءَ وَهَاءَ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ هَاءَ وَهَاءَ، لَا فَضْلَ بَيْنَهُمَا^(١).

2581. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İshak, ez-Zühri'den, (O) Malik b. Evs ibni'l-Hadesan en-Nasri'den, (O da) Hz. Ömer'den -Allah O'ndan razı olsun!- (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim:

"-Altın altın ile, "sen al, sen de al" şeklinde; gümüş gümüş ile, "sen

525- "Sarf", altını gümüş karşılığında veya gümüşü altın karşılığında alıp satmak manasına da gelir. Bu işlemlerin veresiye yapılması caiz değildir.

al, sen de al” şeklinde; hurma hurma ile, “sen al, sen de al” şeklinde; buğday buğday ile, “sen al, sen de al” şeklinde; arpa arpa ile, “sen al, sen de al” şeklinde (yani peşin olarak), aralarında fazlalık olmaksızın (değiştokuş edilirler).⁵²⁶

٢٥٨٢ - أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ، أَنَا خَالِدٌ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، قَالَ: قَامَ أَنَسٌ فِي إِمَارَةِ مُعَاوِيَةَ يَبِيعُونَ آتِيَةَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ إِلَى الْعَطَاءِ، فَقَامَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - نَهَى عَنْ بَيْعِ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرِّ بِالْبُرِّ، وَالتَّمْرِ بِالتَّمْرِ، وَالشَّعِيرِ بِالشَّعِيرِ، وَالْمِلْحِ بِالْمِلْحِ، إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلِ سَوَاءٍ بِسَوَاءٍ، فَمَنْ زَادَ وَازْدَادَ فَقَدْ أَرَبَى^(١).

2582. Bize Amr b. Avn haber verip (dedi ki), bize Halid, Halid el-Hazza'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O da) Ebu'l-Eş'as es-San'ani'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Bazı insanlar Muaviye'nin komutanlığı esnasında kalkmış, altın ve gümüş kapları, maaşların (verileceği zamana) kadar (veresiye) satıyorlardı. Bunun üzerine Ubâde ibnu's-Samit kalkıp şöyle demişti: "Şüphe yok ki, Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) altının altın karşılığında, gümüşün gümüş karşılığında, buğdayın buğday karşılığında, hurmanın hurma karşılığında, arpanın arpa karşılığında ve tuzun tuz karşılığında satışını, misli misline -dengi dengine- olmaları hariç, yasaklamıştı. Artık kim fazla verir ve fazla alırsa, faiz yapmış olur."⁵²⁷

«٤٢»

باب لا ربا إلا في النسيئة

526- Buhari, Buyû', 74(3/29); Müslim, Musâkât, 79(3/1209-1210); Ebu Davud, Buyû', 12(3/248); Nesai, Buyû', 41(7/240); Tirmizi, Buyû', 24(3/545); İbn Mace, Ticârât, 48(2/757); Muvatta', Buyû', 38(2/636); Müsned, 1/24, 45.

527- Müslim, Musâkât, 80(3/1210); Ebu Davud, Buyû', 12(3/248-249); Nesai, Buyû', 43(7/240-241); Tirmizi, Buyû', 23(3/541); İbn Mace, Ticârât, 48(2/757-758); Müsned, 5/314, 320.

42. BÂB

FAİZ SADECE VERESİYEDE OLUR

٢٥٨٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جَرِيرٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: إِنَّمَا الرِّبَا فِي الدِّينِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: مَعْنَاهُ: دِرْهَمٌ يَدْرِهِمَيْنِ.

2583. Bize Ebu Asım, İbn Cerir'den, (O) Ubeydullah b. Ebi Yezid'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Usâme b. Zeyd bildirdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Faiz ancak borçla olur!"⁵²⁸

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Bunun manası şudur: Bir dirhemi iki dirhem karşılığında (alıp satmak veresiye ise faiz olur, peşin ise olmaz)."

ACIKLAMA

Bu hadisin zahiri, faizin sadece borç muamelelerinde cereyan ettiğini göstermektedir. Bundan, daha önce bahsi geçen "ribe'l-fadl"ın haram olmadığı anlaşılr. İbn Abbas'ın önceleri bu hadisin zahirine uygun görüş beyan ettiği, daha sonra, "ribe'l-fadl"ın haramlığını belirten hadisleri duyduğunda bu görüşünden döndüğü nakledilir. Bütün âlimler de bu hadisle amel etmemişlerdir. Onlardan bazısına göre bu hadis, Medine döneminin ilk yıllarında geçerli idi, sonra hükmü kaldırılmıştı. Bu hadisin manasının; "asıl kaçınılması gereken, azabının şiddetli olduğu belirtilen, en tehlikeli olan faiz, borç muamelelerindedir" şeklinde olduğunu söyleyenler de vardır. İmam Şafii (Rahmetullahi Aleyh) ise bu hadisi şöyle izah etmektedir: "Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) muhtemelen ayrı cinsten iki şeyin birbirleriyle, biri diğerinden fazla olarak peşin alışverişleri so-

528 Buhari, Buyû', 79(3/31); Müslim, Musâkât, 102(3/1218); Nesai, Buyû', 50(7/247); İbn Mace, Ticârât, 49(2/758-759); Müsned, 5/200, 204, 209; Tayâlisî, s. 86-86.

bulmuştu da, Hz. Peygamber, "(Bu durumda) faiz ancak borçta olur!" buyurmuştu. Sonra râvî sadece Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sözünü nakletmiş, hangi konuda söylendiğini bildirmemişti. Hattabi de bu hadise böyle bir izah getirir.

«٤٣»

باب الرخصة في اقتضاء الورق من الذهب

43. BÂB

GÜMÜŞ (HESABI) ALTINDAN ALMA HUSUSUNDA MÜSAADE

٢٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عُمرَ، قَالَ: كُنْتُ أَيْعُ الْإِبِلَ بِالْبَيْعِ، فَأَيْعُ بِالْذَّنَانِيرِ، وَأَخْذُ الدَّرَاهِمِ، وَأَيْعُ بِالْذَّرَاهِمِ وَأَخْذُ الدَّنَانِيرِ - وَرُبَّمَا قَالَ: اقْتَضَى -، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، رُوَيْدَكَ أَسْأَلُكَ: إِنِّي أَيْعُ الْإِبِلَ بِالْبَيْعِ، فَأَيْعُ بِالْذَّنَانِيرِ وَأَخْذُ الدَّرَاهِمِ وَأَيْعُ بِالْذَّرَاهِمِ وَأَخْذُ الدَّنَانِيرِ؟ قَالَ: لَا بَأْسَ أَنْ تَأْخُذَ بِسِعْرِ يَوْمِكَ، مَا لَمْ تَفْتَرِقَ وَبَيْنَكُمَا شَيْءٌ^(١).

2584. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme, Simâk b. Harb'den, (O) Saîd b. Cübeyr'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Baki'de deve satardım da (onları) altın paralar ("dinar"lar) karşılığında satar, gümüş paralar ("dirhem"ler) alırdım; gümüş paralar karşılığında satar, altın paralar alırdım. [Belki O, ("... alırdım" yerine) "hakkımı alırdım" demiştir]. Sonra (birgün) dedim ki: "Ya Rasulullah, yavaş olun, size (birşey) soracağım. Doğrusu ben Baki'de deve satıyorum. (Onları) altın paralar karşılığında satıyor, gümüş paralar alıyorum; gümüş paralar karşılığında satıyor, altın paralar alıyorum. (Buna ne buyurursunuz?)" O da şöyle buyurdu:

"(Müşteri ile) birbirinizden, aranızda (henüz kabzedilmemiş) bir şey var iken ayrılmadığınız sürece, günün fiyatını almanda hiçbir mahzur yoktur!"⁵²⁹

«ΣΣ»

باب في الرهن

44. BÂB

REHİN HAKKINDA

٢٥٨٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَإِنْ دَرَعُهُ لَمَرْهُونَةٌ عِنْدَ رَجُلٍ مِنَ الْيَهُودِ بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ^(١).

2585. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Hişam, İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), zırhı yahudi bir adamın yanında otuz sa' (ölçek) arpaya karşılık rehin iken vefat etmişti."⁵³⁰

AÇIKLAMA

Rehin ("rehn"), borca karşılık bir malı güvence olarak tutmak demektir. Borca karşılık güvence olarak tutulan mala da "rehin" denir. Bu hadis rehin yapmanın caiz olduğunu göstermektedir. Bu hadisten ayrıca, yapılması haram olmayan hususlarda kâfirlerle iş yapmanın ve zimmilere silah rehine vermenin caiz olduğu hükümleri de çı-

529- Ebu Davud, Buyû', 14(3/250); Nesai, Buyû', 52(7/249); Tirmizi, Buyû', 24(3/544); İbn Mace, Ticârât, 51(2/760); Müsned, 2/83, 139; Tayâlisî, s. 255; Müstedrek, 2/44; Dârekutnî, 3/23-24.

530- Nesai, Buyû' 83(7/267); Tirmizi, Buyû', 7(3/519); İbn Mace, Ruhûn, 1(2/815); Müsned, 1/236, 361.

karılmıştır. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Sahabileri bırakıp bir yahudiyle iş yapmasının hikmetine gelince, bunun; zımmilerle iş yapmanın caizliğini göstermek için, veya o esnada Sahabilerde ihtiyaç fazlası yiyecek bulunmadığı için, yahut Sahabiler alacağı malın bedelini kendisinden almazlar diye düşünüp onlara zorluk vermemek için olduğu söylenir ki, birinci husus herhalde daha kuvvetle muhtemeldir. Bu da dışa açık bir ekonomiyi ifade eder.

Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) rehin verdiği zırhı demirden yapılmıştı ve "Zatu'l-Fudûl" ismini taşıyordu. Sözkonusu yahudi ise Ebu's-Şahm isimli biriydi ve Evs Kabilesinin Zaferoğulları kolunun bir antlaşmalısı idi.

«20»

باب في السلف

45. BÂB

PARA PEŞİN MAL VERESİYE ŞEKLİNDEKİ ALIŞVERİŞ ["SELEF"] HAKKINDA

٢٥٨٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي الْمُنْهَالِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمَدِينَةَ وَهُمْ يُسْلِفُونَ فِي الثَّمَارِ فِي سَنَتَيْنِ وَثَلَاثٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : «أَسْلِفُوا فِي الثَّمَارِ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ، وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ. وَقَدْ كَانَ سُفْيَانُ يَذْكُرُهُ زَمَانًا: إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ، ثُمَّ شَكَّكَ عَبْدُ بْنُ كَثِيرٍ.

2586. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, İbn Ebi Necih'ten, (O) Abdullah b. Kesir'den, (O) Ebu'l-Minhâl'dan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Medine'ye, (Medineliler) meyvelerde iki-üç yıllığına "selef" alışverişi yaparlarken

gelmiş. Derken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Meyvelerde "selef" alışverişini belli ölçek ve belli tartıyla yapın!"

Süfyan bu (hadisi) bir müddet; "(Meyvelerde "selef" alışverişini belli ölçek ve belli tartıyla), belli bir süreye kadar (yapın!)" şeklinde zikrediyordu. Sonra Abbad b. Kesir O'nu şüpheye düşürmüştü.⁵³¹

«٤٦»

باب في حسن القضاء

46. BÂB

(BORCU) GÜZELCE ÖDEME HAKKINDA

٢٥٨٧ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَارِبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - وَزَرَ لَهُ دَرَاهِمَ فَأَرْجَحَهَا^(١).

2587. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Muharrib'den rivayet etti ki, O şöyle demiş: Cabir'de işittim ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na (borcu olan) gümüş paraları (Bilal'e) tarttırmış ve (terazide) onların (kefesini) ağır getirmişti.⁵³²

«٤٧»

باب الرجحان في الوزن

47. BÂB

TARTIDA (TERAZİNİN KEFESİNİ) AĞIR GETİRME

531- Buhari, Selem, 2(3/44); Müslim, Musâkât, 127-128(3/1226-1227); Ebu Davud, Buyû', 57(3/275); Nesai, Buyû', 63(7/255); Tirmizi, Buyû', 70(3/602-603); İbn Mace, Ticârât, 59(2/765); Müsned, 1/217, 222, 282. Bu Hadis, Sahabe mürseli'dir.

532- Buhari, Hibe, 23(3/138-139); Müslim, Musâkât, 115(3/1223-1224); Nesai, Buyû', 53(7/249); Müsned, 3/299, 302.

٢٥٨٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: جَلَبْتُ أَنَا وَمَحْرَمَةُ الْعَبْدِيِّ بَرًّا مِنَ الْبَحْرَيْنِ إِلَى مَكَّةَ، فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَمْشِي فَسَاوَمَنَا سِرَاطِيلٌ - أَوْ اشْتَرَى مِنَّا سِرَاطِيلَ -، وَثَمَّ وَزَانٌ يَزَنُ بِالْأَجْرِ، فَقَالَ لِلْوَزَانِ: زِنْ وَارْجِعْ، فَلَمَّا ذَهَبَ يَمْشِي قَالُوا: هَذَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -^(١).

2588. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Simâk b. Harb'den, (O da) Suveyd b. Kays'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben ve Mahreme el-Abdi, Bahreyn'den Mekke'ye giyim eşyası getirmiştik. Derken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yürüyerek bize gelmiş ve bizimle birkaç iç donunun pazarlığını yapmıştı. -Veya, "bizden birkaç iç donu satın almıştı"-. Orada da (gümüş veya altın paraları) ücretle tartan bir tartıcı vardı. O zaman O, bu tartıcıya; "Tart ve (terazinin kefesini) ağır getir!" buyurmuştu. Sonra yürüyerek gidince; "Bu, Allah'ın elçisidir!" (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) demişlerdi.⁵³³

«٤٨»

باب في مظل الغني ظلم

48. BÂB

"ZENGİNİN, BORCUNU GECİKTİRMESİ ZULÜMDÜR!"
HADİSİ HAKKINDA

٢٥٨٩ - حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَظْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ، وَإِذَا اتَّبَعَ أَحَدُكُمْ مَلِيًّا فَلْيَتَّبِعْ^(١).

533- Ebu Davud, Buyû', 7(3/245); Nesai, Buyû' 54(7/250); Tirmizi, Buyû' 66(3/598); İbn

2589. Bize Halid b. Mahled rivayet edip (dedi ki), bize Malik, Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Zenginin, borcunu geciktirmesi zulümdür! Biriniz (alacağı için) zengin birine gönderildiğinde ("havale" edildiğinde), o (ona) gitsin!"⁵³⁴

AÇIKLAMA

Bu hadisteki "zengin"den maksat, fakir de olsa, borcunu ödemeye gücü yeten kimsedir. Böyle bir kimsenin, ödemesi gereken borcunu zamanında ödemeyip geciktirmesi caiz değildir, haramdır. Bu sebeple, yani "zengin" borcunu geciktirmeyeceği için, bir borçlu borcunu ödemesi için alacaklısını bir zengine gönderirse, alacaklı kimse bunu kabul etsin ve alacağını kendisine havale edildiği kimseden gidip alsın. Bu şekilde bir şahsın üzerindeki bir borcu başka bir şahsın üzerine nakletmeye "havale" denir. Bu hadis bunun meşru olduğunu göstermektedir. Bununla bu iş halledilmiş, bir borcun ödenmesi kolaylaşmış olur. Hanbeliler bu hadisteki "...gitsin!" emrine bakarak, alacaklı kimsenin "havale"yi kabul etmesinin vacib olduğunu söylemişlerdir. Âlimlerin cumhuruna göre ise, bu emir tavsiye mahiyetinde olup, mübahlık veya mendubluk ifade eder. Fıkıh kitaplarında "havale"nin nasıl yapılacağı ve şartlarına dair ayrıntılı açıklamalar vardır.

«٤٩»

باب في انظار المعسر

49. BÂB

DARDA OLANA SÜRE TANIMA HAKKINDA

Mace, Ticârât, 34(2/748); Müsned, 4/352; Tayâlisî, s. 165; Müstedrek, 2/30, 4/192.

534- Buhari, Havâlât, 1(3/55); Müslim, Musâkât, 33(3/1197); Ebu Davud, Buyû', 10(3/247); Nesai, Buyû', 101(7/279); Tirmizi, Buyû', 68(3/600); İbn Mace, Sadakât, 8(2/803); Muvatta, Buyû' 84(2/674); Müsned, 2/245, 380, 465.

٢٥٩٠ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَنَا يُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ تَقَاصَى مِنْ ابْنِ أَبِي حَذْرَدٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ، فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا النَّبِيُّ - ﷺ - وَهُوَ فِي بَيْتِهِ، فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَنَادَى: يَا كَعْبُ. قَالَ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ الشَّطْرَ. قَالَ: قَدْ فَعَلْتُ. قَالَ: قُمْ فَأَقْضِهِ⁵³⁵.

2590. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize Yunus, ez-Zühri'den, (O) Ubeydullah b. Ka'b'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki; O, Mescid'de İbn Ebi Hadred'den bir alacağını istemişti de (tartışmış ve) sesleri yükselmmişti. Nihayet bu (sesleri) Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), evinde iken işitmiş ve yanlarına çıkıp; "Ya Ka'b!" diye seslenmişti. O; "buyur, ya Rasulullah!" demiş, (Hz. Peygamber) de; "Borcundan (şunu) düş!" buyurmuş, eliyle de ona (borcun) yarısını işaret etmişti. O; "yaptım gitti!" demiş, (Hz. Peygamber de İbn Ebi Hadred'e); "Kalk, bunu öde!" buyurmuştu.⁵³⁵

«0»

باب فيمن أنظر ميسرا

50. BÂB

DARDA OLANA SÜRE TANIYAN KİMSE HAKKINDA

٢٥٩١ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا زَائِدَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمِيرٍ، عَنْ رَبِيعٍ عَنْ أَبِي الْبَسْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ، أَظْلَهُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ. قَالَ: فَبَرَقَ

535- Buhari, Salât, 71(1/117); Müslim, Musâkât, 20-21(3/1192); Ebu Davud, Akdiye, 12(3/304); Nesai, Kudât, 20(8/210); İbn Mace, Sadakât, 18(2/811); Müsned, 6/390. Zikredilen bu yerlerde Ka'bın oğlunun ismi Abdullah olarak geçmektedir.

فِي صَحِيفَتِهِ، فَقَالَ: أَذْهَبَ فِيهِ لَكَ، لَغْرِيمِهِ وَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ مُعْسِرًا⁽⁵³⁶⁾.

2591. Bize Ahmed b. Abdillâh rivayet edip (dedi ki), bize Zâide, Abdulmelik b. Umeyr'den, (O) Rib'iyy'den, (O da) Ebu'l-Yeser'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Kim darda olan birine (borcunu ödemede) süre tanırsa veya (borcunun tamamını veya bir kısmını) bağışlarsa, Allah da onu, kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmayacağı (mahşer) gününde kendi gölgesinde gölgelendirir!"

(Rib'iyy, sözüne devamla) dedi ki: Sonra (Ebu'l-Yeser, alacaklarını yazmış olduğu) sahifeye tükürüp (borçlusunun borcunu sildi) ve borçlusuna; "git, artık bu (borcun) senin olsun!" dedi ve bildirdi ki, o darda imiş.⁵³⁶

٢٥٩٢ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، ثنا أَبُو جَعْفَرٍ الْخَطِيمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ نَفَسَ عَنْ غَرِيمِهِ أَوْ مَحَا عَنْهُ، كَانَ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ⁽⁵³⁷⁾.

2592. Bize Affân b. Müslim rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd b. Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Ca'fer el-Hatmi, Muhammed b. Ka'b el-Kurazi'den, (O da) Ebu Katâde'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasûlullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Kim borçlusunu, (borcunu ödeme süresini uzatarak) ferahlandırırsa, veya ondan (borcunun bir kısmını veya tamamını) silerse, o, Kıyamet günü Arş'ın gölgesinde olur!"⁵³⁷

536- Müslim, Zühd, 74(4/2301-2302); İbn Mace, Sadakât, 14(2/808); Müsned, 3/427; Müstedrek, 2/29.

537- Müslim, Musâkât, 32(3/1196); Müsned, 5/300, 308.

«01»

باب فيمن وجد متاعه عند المفلس

51. BÂB

EŞYASINI İFLAS EDEN KİMSENİN YANINDA BULAN
KİMSE HAKKINDA

٢٥٩٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا يَحْيَى، أَنَّهُ أَبَا بَكْرَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا بَكْرٍ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ أَدْرَكَ مَالَهُ يَعْينُهُ عِنْدَ إِنْسَانٍ قَدْ أَفْلَسَ - أَوْ عِنْدَ رَجُلٍ قَدْ أَفْلَسَ - فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ غَيْرِهِ^(١).

2593. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Yahya rivayet etti ki, Ebu Bekre b. Muhammed kendisine haber vermiş ki; O, Ömer b. Abdulaziz'i rivayet ederken işitmiş ki; O, Ebu Bekr b. Abdirrahman ibni'l-Haris'ten duymuş ki; O, Ebu Hüreyre'yi şöyle derken işitmiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim malına aynen, iflas etmiş bir insanın yanında -veya "iflas etmiş bir adamın yanında"- erişirse, o buna (malını almaya) başkasından daha müstehaktır!"⁵³⁸

AÇIKLAMA

Bu hadis; bir kimsenin, veresiye mal satmış olduğu borçlusu iflas ettiğinde ona satmış olduğu malı onun yanında aynen bulması halinde, bu malı ondan geri almaya onun diğer alacaklılarından daha müstehak olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu hadisin

538- Buhari, İstikraz, 14(3/86); Müslim, Musâkât, 22(3/1193); Ebu Davud, Buyû', 73(3/286); Nesai, Buyû', 95(7/274); Tirmizi, Buyû', 36(3/562); İbn Mace, Ahkam, 26(2/790); Muvatta, Buyû', 88(2/678); Müsned, 2/228,247,258.

zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefiler ise sözkonusu durumda bütün alacaklıların eşit olduğunu söylemişlerdir. Çünkü mal satılınca onun mülkiyeti tamamen müşterinin üzerine geçer. Bu durumda satıcının kendi malı diye birşey kalmaz. Onlar yukarıdaki hadisi birkaç şekilde yorumlamaya çalışmışlardır. Bu meyanda Keşmirî bu hadisin "kazai" bir hüküm ifade etmediğini, sözkonusu durumda "diyaneten" yapılması uygun olan şeyi gösterdiğini söylemiştir.

«0۲»

باب ما جاء في التشديد في الدين

52. BÂB

BORÇ HUSUSUNDA SERT DAVRANILMASI İLE İLGİLİ HADİSLER

٢٥٩٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ - ﷺ -: نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ مَا كَانَ عَلَيْهِ دَيْنٌ^(۱).

2594. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Sa'd b. İbrahim'den, (O) Ömer b. Ebi Seleme'den, (O) babasından, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Ölen) mü'minin ruhu, üzerinde borç olduğu sürece askıda bırakılır!"⁵³⁹

AÇIKLAMA

Borcunu ödemedi ölen mü'minin ruhunun "askıda bırakılması", onun asıl değerli yerine gitmesinden alıkonulması veya borcunun va-

539- Tirmizi, Cenâiz, 76(3/389); İbn Mace, Sadakât, 12(2/806); Müsned, 2/440, 475, 508; Müstedrek, 2/26-27; Tayâlisi, s. 315.

risleri tarafından ödenip ödenmeyeceğine bakılması için kurtuluş yahut helâk hükmünün verilmemesi şekillerinde anlaşılmıştır. Ayrıca, ölünün mirasçılarını onun borcunu ödemeye teşvik eden bu hadisin, borcunu ödeyecek malı olduğu halde onu ödemediği ölen kimse hakkında olduğu söylenmiştir. Borcunu ödeme azminde olduğu halde onu ödeyecek birşey bulamadan ölen veya borcunu ödeyecek malı ile beraber onu ödeme arzusu olduğu halde ödeyemeden ölen kimselere gelince, bunların borcunu onların yerine Allah Azze ve Celle'nin ödeyeceğini gösteren hadisler vardır. Bununla beraber, ilgili hadisler gösteriyor ki, bir kul hakkı olan borcun sorumluluğu ağırdır. Öyle ki, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), borçlu olarak ölen mü'minlerin cenaze namazlarını ilk zamanlarda kendisinin kıldırmadığı, daha sonra İslam Devleti zenginleştiğinde ise, ölen borçlunun borcunu devlet hazinesinden ödettikten sonra onun cenaze namazını kıldırıldığı nakledilmektedir. Aşağıdaki iki bölüm bu, önceki ve sonraki uygulamayla ilgilidir.

٢٥٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيُّ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ فَارَقَ الرُّوحَ الْجَسَدَ، وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ: مِنَ الْكِبَرِ، وَالْغُلُولِ، وَالذِّينِ^(١).

2595. Bize Muhammed b. Abdillâh er-Rekaşı haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd, Katâde'den, (O da) Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu:

"-Kimin ruhu cesedinden, o, şu üç şeyden; (yani) gurur, hainlik ve borçtan uzak olduğu halde ayrılırsa, o Cennet'e girer!"⁵⁴⁰

540- Tirmizi, Siyer, 21'4/138); İbn Mace, Sadakât, 12(2/806); Müsned, 5/276, 277, 281; Müstedrek, 2/26

«٥٣»

باب في الصلاة على من مات وعليه دين

53. BÂB

BORCU OLDUĞU HALDE ÖLEN KİMSEYE
(CENAZE) NAMAZI KILMAK HAKKINDA

٢٥٩٦ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، وَأَبُو الْوَلِيدِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عُثْمَانَ
ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -
ﷺ - أَمَرَنِي بِرَجُلٍ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ، فَإِنَّ عَلَيْهِ دَيْنًا.
قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: هُوَ عَلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: بِالْوَفَاءِ؟ قَالَ: بِالْوَفَاءِ. فَصَلَّى
عَلَيْهِ^(١).

2596. Bize Saîd b. Âmir ile Ebu'l-Velid, Şu'be'den, (O) Osman b. Abdillâh b. Mevheb'den, (O) Abdullâh b. Ebi Katâde'den, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki; Rasûlullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), (cenaze) namazını kılması için bir erkek (cenazesi) getirilmişti de O; "Arkadaşınızın (cenaze) namazını siz kılın. Çünkü onun borcu var!" buyurmuştu. Ebu Katade; "bu (borç) benim üzerime olsun, ya Rasûlullah!" demiş, (Hz. Peygamber [Sallallahu Aleyhi ve Sellem] de); "Sözünü yerine getireceksin!" buyurmuş, O da; "sözümü yerine getireceğim!" demiş; o zaman (Hz. Peygamber) onun cenaze namazını kılmişti.⁵⁴¹

«٥٤»

باب في الرخصة في الصلاة عليه

541- Nesai, Cenâiz, 67(4/52); Tirmizi, Cenâiz, 69(3/381); İbn Mace, Sadakât, 9(2/804); Müs-
ned, 5/297, 302, 304.

54. BÂB

(BORÇLU OLARAK ÖLENİN)

CENAZE NAMAZINI KILMAYA MÜSAADE HAKKINDA

٢٥٩٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ
الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا
عَلَى الْأَرْضِ مُؤْمِنٌ إِلَّا وَأَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِهِ، فَمَنْ تَرَكَ دِينًا أَوْ ضِيَاعًا فَلَادَعْ لَهُ،
فَأَنَا مَوْلَاهُ، وَمَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِعَصْبَتِهِ مَنْ كَانَ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: ضِيَاعًا: يَعْنِي:
عِبَالًا. وَقَالَ: فَلَادَعْ لَهُ: يَعْنِي ادْعُونِي لَهُ، أَقْضِ عَنْهُ.

2597. Bize Ubeydullah b. Musa, Süfyan'dan, (O) Ebu'z-Zinâd'dan, (O) el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Canım elinde olan (Allah'a) yemin olsun ki, yer-yüzünde hiçbir mü'min yoktur ki, ben ona insanların en yakını olmayayım! Binaenaleyh, kim (ölür de geriye) bir borç veya bakıma muhtaç kimseler bırakırsa, ben bu (adam) için çağırıluyum. Çünkü ben onun velisiyim. Kim de geriye bir mal bırakırsa, bu (mal), kim olursa olsun, akrabasıdır."⁵⁴²

Abdullah (ed-Dârimî); "daya" kelimesinin "bakıma muhtaç kimseler", "ıyal" kelimesinin de "bir adamın bakmakla yükümlü olduğu kimseler" manasına olduğunu söyler. O; "...ben bu (adam) için çağırıluyum" sözünün, "...beni onun için çağırın da onun yerine (borcunu) ödeyeyim, işlerini göreyim" manasına olduğunu da söylemiştir.

«00»

باب في الدائن معان

542- Buhari, İstikraz, 11(3/85); Müslim, Feraiz, 15(3/1237); Ebu Davud, İmaret, 15(3/137); Nesai, Cenâiz, 67(4/53); Tirmizi, Cenâiz, 69(3/382); İbn Mace, Sadakât, 13(807); Müsned, 2/318, 335, 356.

55. BÂB

"BORÇLUYA YARDIM EDİLİR!" HADİSİ HAKKINDA

٢٥٩٨ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَزَامِيُّ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فُدَيْكٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ سُفْيَانَ مَوْسَى الْأَسْلَمِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: «إِنَّ اللَّهَ مَعَ الدَّائِنِ حَتَّى يَقْضِيَ دَيْنَهُ، مَا لَمْ يَكُنْ فِيمَا يَكْرَهُهُ اللَّهُ». قَالَ: وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ يَقُولُ لِحَاظِنِهِ إِذْ هَبَّ فَخَذَّ لِي بِيَدَيْنِ، فَيُنِي أَكْرَهُ أَنْ آيِتَ لَيْلَةً إِلَّا وَاللَّهِ مَعِي، بَعْدَمَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - .

2598. Bize İbrahim ibnu'l-Münzir el-Hızami haber verip (dedi ki), bize Muhammed b. İsmail b. Ebi Fudeyk rivayet edip (dedi ki), bize Eslemlilerin mevlası Saïd b. Süfyan, Ca'fer b. Muhammed'den, (O) babasından, (O da) Abdullah b. Ca'fer'den (naklen) rivayet etti ki; O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şüphesiz ki, Allah, borcu Allah'ın kerih gördüğü şeylerde olmadığı sürece, borcunu ödeyinceye kadar borçluya beraberdir."

Abdullah b. Ca'fer hazinedarına dermiş ki: "Git de bana borçla (birşeyler) al! Çünkü ben, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) duyduğum bu şeyden sonra, Allah benimle olmaksızın bir gece geçirmeyi kerih görürüm!"⁵⁴³

«01»

باب في الصارية مؤداة

56. BÂB

"İĞRETİ ALINAN ŞEY ("ARIYET" SAHİBİNE) ULAŞTIRILIR!"
HADİSİ HAKKINDA

٢٥٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرْعٍ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: عَلَى الْيَدِ مَا أَخَذْتَ حَتَّى تُؤَدِّيَهُ⁵⁴⁴.

2599. Bize Muhammed ibnu'l-Minhâl haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Saîd b. Ebi Arûbe, Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O da) Semûre b. Cundeb'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: *"Elin aldığı şeyin (sorumluluğu), onu sahibine ulaştırıncaya kadar el (sahibinin) üzerindedir."*⁵⁴⁴

AÇIKLAMA

"Âriyet", iğreti olarak verilen şeydir. Bunun Şer'i bir tarifi, "menfaati, bir kimseye bedava olarak, geçici bir süreyle hemen verilen şey" şeklinde yapılmıştır. Âriyetin mezheplerde farklı tarifleri ve farklı hükümleri vardır. Yukarıdaki hadis, emâret veya âriyet gibi bir şekilde alınan malın sahibine iade edilmesinin vacib olduğunu, bu malın sorumluluğunun da, sahibine geri verilinceye kadar alan kimsenin üzerinde bulunduğunu göstermektedir. Ancak bu hadiste, sözkonusu sorumluluğun, malın "korunması" ile mi, yoksa meydana gelecek zarar-zıyanın ödenmesi ("tazmin") ile mi ilgili olduğu sarih değildir. Şafiilerle Hanbeliler buna ve ilgili diğer hadislerle dayanarak, "âriyet" olarak alınan bir malda, alanın yanında bir zarar-zıyan meydana geldiğinde alanın bu zarar-zıyanı ödemesi gerektiğini söylemişlerdir. Hanefilerle Malikilere göre ise, bu durumda âriyet olarak alanın bir kusuru olmaksızın meydana gelen zarar-zıyanı, âriyet alanın ödemesi gerekmez. Buna göre yukarıdaki hadiste Şafiilerle Hanbeliler "tazmin" sorumluluğu, Hanefilerle Malikiler "korumaya" sorumluluğu takdir etmiş olmaktadır.

544- Ebu Davud, Buyû', 87(3/296); Tirmizi, Buyû', 39(3/566); İbn Mace, Sadakât, 5(2/802); Müsned, 5/8,13; Müstedrek, 2/47.

«07»

باب في أدا الأمانة واجتناب الخيانة

57. BÂB

EMANETİN YERİNE ULAŞTIRILMASI VE
HAINLIK YAPMAKTAN SAKINILMASI HAKKINDA

٢٦٠٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا طَلْقُ بْنُ غَنَّامٍ، عَنْ شَرِيكَ
وَقَيْسٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -،
قَالَ: أَدِ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنْ ائْتَمَّكَ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ^(١).

2600. Bize Muhammed ibnu'l-Alâ' haber verip (dedi ki), bize Talk b. Ğannam, Şerik'ten, Kays ise Ebu Hasin'den, (onlar) Ebu Salih'ten, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Emaneti, (onu) sana güvenip (bırakan) kimseye ulaştır ve sana hainlik yapana sen hainlik yapma!"⁵⁴⁵

«08»

باب من كسر شيئا فعليه مثله

58. BÂB

KİM BİRŞEY KIRARSA,
BU (ŞEYİN) BENZERİNİ (ÖDEMESİ) GEREKİR

٢٦٠١ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، ثنا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أَمَدَى
بَعْضُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ - ﷺ - قَصْعَةً فِيهَا ثَرِيدٌ وَهُوَ فِي بَيْتٍ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ فَضَرَبَتْ

545- Ebu Davud, Buyû', 78(3/290); Tirmizi, Buyû', 38(3/564); Müstedrek, 2/46; Firdevs, 1/434.

الْقَصَّةَ فَأَنْكَسَرَتْ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ - يَأْخُذُ الثَّرِيدَ فَيَرُدُّهُ فِي الصَّحْفَةِ، وَهُوَ يَقُولُ: كُلُوا غَارَتْ أُنُكُمُ، ثُمَّ أَنْتَظَرُ حَتَّى جَاءَتْ بِقِصَّةٍ صَحِيحَةٍ، فَأَخَذَهَا فَأَعْطَاهَا صَاحِبَةَ الْقَصَّةِ الْمَكْسُورَةِ". قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: نَقُولُ بِهَذَا.

2601. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Hu-meyd, Enes'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hanımlarından biri (Hz. Peygamber'e), O, hanımlarından (diğer) birinin evindeyken, bir çanak içinde tirit he-diye etmişti de (bu diğer hanımı) çanağa vurmuş ve (çanak) kı-rılmıştı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*); "*Haydi yiyin! Anneniz kıskandı!*" buyurarak tiriti alıp küçük bir ça-nağa aktarmaya başlamıştı. Ardından (çanağı kıran hanımı) sağlam bir çanak getirinceye kadar beklemiş ve (çanak gelince) onu alıp kı-rılan çanağın sahibi hanıma vermişti.⁵⁴⁶

Abdullah (ed-Dârimî); "biz bu (hadisin zahirinin delâlet ettiği) gö-rüşü benimsiyoruz!" demiştir

ACIKLAMA

Bu hadis, "kıyemî" denilen ve pazarlarda benzeri ("misli") bu-lunmayan, bulunsa da fiyatları birbirinden farklı olan malların, zarar ve ziyana uğramaları halinde benzerleri ile ödenmeleri ("tazmin" edilmeleri) gerektiğini göstermektedir. Hanefî âlimlerle İmam Şafîi (*Rahmetullahi Aleyh*) bu hadisi delil getirerek kıyemî malın misliyle tazmin edilmesi gerektiğini, kıyemî malın kıymetiyle ancak misli bulunmadığında tazmin edilebileceğini söylemişlerdir.

Yukarıdaki hadiste geçen olayda çanağı kıranın Hz. Aişe (*Ra-dıyallahu Anha*), çanağı getirenin de Hz. Zeyneb bint Cahş (*Radıyallahu Anha*) olduğu nakledilir. Hz. Aişe'nin Hz. Hafsa, Hz. Ümmü Seleme ve Hz. Safiyye (*Radıyallahu Anha ecmain*) ile de benzer olayları olduğunu gösteren rivayetler vardır.

546- Buhari, Nikah, 107(6/157); Ebu Davud, Buyû', 88(3/297); Nesai, İşretu'n-Nisa, 4(7/65); Tirmizi, Ahkam, 23(3/640); İbn Mace, Ahkam, 14(2/782); Müsned, 3/105, 263.

«09»

باب في اللقطة

59. BÂB

BULUNTU ("LUKATA") HAKKINDA

٢٦٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ شُعَيْبٍ، عَنْ عَمْرِو وَعَاصِمِ ابْنَيْ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبِيعَةَ الثَّقَفِيِّ، أَنَّ سُفْيَانَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ وَجَدَ عِيَّةً فَأَتَى بِهَا عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، فَقَالَ: عَرَفْتُ سَنَةً، فَإِنْ عَرَفْتُ فَذَاكَ، وَإِلَّا فَهِيَ لَكَ، فَلَمْ يَعْرِفْ فَلْيَقِهِ بِهَا فِي الْعَامِ الْمُقْبِلِ فِي الْمَوْسِمِ فَذَكَرَهَا لَهُ، فَقَالَ عُمَرُ: هِيَ لَكَ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَمَرَنَا بِذَلِكَ. قَالَ: لَا حَاجَةَ لِي بِهَا، فَقَبَضَهَا عُمَرُ، فَجَعَلَهَا فِي بَيْتِ الْمَالِ^(١).

2602. Bize Muhammed ibnu'l-Alâ' haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, el-Velid b. Kesir'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Bana Amr b. Şuayb, Süfyan b. Abdillâh b. Rebîa es-Sakafî'nin oğulları Amr ile Asım'dan (naklen) rivayet etti ki, Süfyan b. Abdillâh, bir heybe bulmuş ve Ömer ibnu'l-Hattab'a getirmiş. O da; "bunu bir yıl duyur. Eğer (sahibini) bulursan ne âlâ, (onu sahibine verirsin). Aksi halde bu senin olur!" demiş. (Bunun üzerine Süfyan heybeyi bir yıl duyurmuş) ama (sahibini) bulamamış. Sonra ertesi yıl hac mevsiminde bu (heybeyle) birlikte tekrar ona rastlamış ve (heybeden) söz etmiş. O zaman Ömer, "O artık senindir. Çünkü Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize bunu emretmişti!" demiş. (Süfyan); "benim buna ihtiyacım yok!" karşılığını vermiş. O zaman Ömer onu alıp devlet hazinesine ("Beytu'l-Mal"e) koymuş⁵⁴⁷

AÇIKLAMA

Bir yerde bulunan ve sahibi bilinmeyen şeye "buluntu=lukâta" denir. Bu hadis, uzun müddet beklemeye dayanıklı bir buluntunun bir yıl müddetle ilân edilmesi gerektiğini, bu müddet sonunda sahibi çıkmayan buluntunun, bulan kimseye kalacağını göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Hanefiler ise, ilgili diğer hadislerle de dayanarak, bulan kimsenin zengin olması halinde, ilân müddeti sonunda sahibi bulunmayan lukataya ancak devlet başkanının izniyle sahip olunabileceğini, aksi halde buluntunun hayır yoluna harcanacağını söylemişlerdir.

«٦٠»

بَاب فِي النَّهْيِ عَنْ لُقْطَةِ الْحَايِّ

60. BÂB

HACININ BULUNTU EŞYASINI (ALMA) YASAĞI HAKKINDA

٢٦٠٣ - أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ هَانِيٍّ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، ثنا يَحْيَى بْنُ [أَبِي] كَثِيرٍ، ثنا أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ عَامَ فَتَحَتِ مَكَّةَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلَ، وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَلَا تَحِلُّ لِأَحَدٍ بَعْدِي، أَلَا، وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى خِلَافَهَا، وَلَا يُعْصَدُ شَجَرُهَا، وَلَا يُلْتَقَطُ سَائِقُطُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ^(١).

2603. Bize Basra ahalisinden olan Muaz b. Hani' haber verip (dedi ki), bize Harb b. Şeddat rivayet edip (dedi ki), bana Yahya b. Ebi Kesir rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Seleme rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Hüreyre rivayet etti ki;

Mekke'nin fethedildiği yıl Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ayağa kalkıp şöyle buyurmuştu: "Şüphesiz Allah fil (sahiplerinin) Mekke'ye girmesine engel olmuştu. Ama O, onların üzerine Allah'ın elçisi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile mü'minleri sataştırmıştır. Şunu iyi bilin ki, bu (Mekke'ye sataşma), benden önce hiç kimseye helâl olmamıştı. Benden sonra da hiç kimseye helâl olmayacaktır. Şunu da iyi bilin ki; bu (Mekke'ye sataşma) şu ânımda (artık bana da) haramdır. Onun ne dikenini koparılır, ne ağacı kesilir, ne de düşmüş eşyası alınır. (Mekke'de düşmüş bir eşyayı almak) sadece (onun sahibini) arayacak olan kimse için (caiz olur)!"⁵⁴⁸

«11»

باب في الضالة

61. BÂB

YİTİK HAKKINDA

٢٦٠٤ - حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ، عَنْ الْجَارُودِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ^(١).

2604. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Halid el-Hazza'dan, (O) Yezid b. Abdillâh ibni's-Şihhir'den, (O) Ebu Müslim'den, (O da) el-Carud'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Müslümanın yitiği, ateş alevidir!"⁵⁴⁹

548- Buhari, İlm, 39(1/36); Müslim, Hacc, 447(2/988); Ebu Davud, Menasik, 90(2/212); Müsned, 2/238.

549- Tirmizi, Eşribe, 11(4/301); Müsned, 5/80; Tayâlisî, s.183; Musannaf, 10/131; Firdevs, 2/427. Bkz. 2605. Hadis.

٢٦٠٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا الْجَرِيرِيُّ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْجَرَمِيِّ، عَنِ الْجَارُودِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ، ضَالَّةُ الْمُسْلِمِ حَرَقُ النَّارِ، لَا تَقْرُبُهَا. قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اللَّقْطَةُ نَجِدُهَا؟ قَالَ: أَنْشِدْهَا، وَلَا تَكْتُمُ، وَلَا تُغَيِّبْ، وَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَادْفَعْهَا إِلَيْهِ، وَإِلَّا فَمَالُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ⁵⁵⁰.

2605. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize el-Cüreyri, Ebu'l-Alâ'dan, (O) Ebu Müslim el-Cermi'den, (O da) el-Carud'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Müslümanın yitiği, ateş alevidir! Müslümanın yitiği, ateş alevidir! Müslümanın yitiği ateş alevidir, ona yaklaşmayın!" (El-Carud, devamında) dedi ki, o zaman bir adam; "ya Rasulullah, biz buluntu buluyoruz, (onu ne yapalım?)" diye sordu, O da şöyle buyurdu: "Onu ilân et, gizleme, saklama! Sahibi gelirse ona geri ver! Eğer gelmezse, o Allah'ın malıdır, onu dediğine verir!"⁵⁵⁰

«٦٢»

بَابُ فِيمَنْ اقْتَطَعَ مَالُ امْرِئٍ، مُسْلِمٌ بِيَمِينِهِ

62. BÂB

MÜSLÜMAN BİR KİŞİNİN MALINI

(YALAN) YAMİNİYLE KENDİNE ALAN KİMSE HAKKINDA

٢٦٠٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْكُوفِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ الْعَلَاءِ، عَنْ مَعْبُدِ بْنِ كَعْبِ السَّلَمِيِّ، عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِي

550- Müsned, 5/80; el-Mu'cemu's-Sağır, 2/95; Mecmâu'z-Zevâid, 4/167. Bkz. 2604. Hadis. Bu Hadisin senedindeki Ebu Müslim'in nisbesi zikredilen kitaplarla rical kitaplarında "el-Cezmi" olarak geçer.

أَمَامَةً: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ. فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِنْ قَضِيًّا مِنْ أَرَأَيْتَ⁽⁵⁵¹⁾.

2606. Bize Ahmed b. Ya'kub el-Kûfî, İsmail b. Ca'fer'den, (O) el-Alâ'dan, O Ma'bed b. Ka'b es-Selemi'den, (O) kardeşi Abdullah b. Ka'b'dan, (O da) Ebu Umâme'den (naklen) haber verdi ki; Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim müslüman bir kişinin hakkını (yalan) yeminiyle kendine alırsa, Allah ona (Cehennem) ateşini vacib kılar, Cennet'i haram eder!" Bunun üzerine bir adam O'na; "az birşey de mi olsa, ya Rasulullah?" diye sordu. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Bir misvak ağacı dalı da olsa!" buyurdu.⁵⁵¹

٢٦٠٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَخَاهُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ يُحَدِّثُ: أَنَّ أَبَا أُمَامَةَ الْحَارِثِيَّ، حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَقَدَّرَ نَحْوَهُ⁽⁵⁵²⁾.

2607. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, el-Velid b. Kesir'den, (O da) Muhammed b. Ka'b b. Malik'ten (naklen) rivayet etti ki; O, Abdullah b. Ka'b'ı rivayet ederken işitmiş ki, Ebu Umâme el-Harisi kendisine rivayet etmiş ki; O, Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (şöyle buyururken) işitmiş... (Ebu Usâme) sonra onun, (yani bir önceki hadisin) benzerini zikretti.⁵⁵²

551- Müslim, İman, 218(1/122); Nesai, Kudat, 30(8/216); Muvatta, Akdiye 11(2/727); Müs-ned, 5/260.

552- Müslim, İman, 219(1/122); İbn Mace, Ahkam, 8(2/779).

«٦٣»

باب في اليمين الكاذبة

63. BÂB

YALAN YEMİN HAKKINDA

٢٦٠٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَحَجَّاجٌ، قَالَا: ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا زُرْعَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ خَرِشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ، وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ خَابُوا وَخَسِرُوا؟ فَأَعَادَهَا. فَقُلْتُ: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: الْمُسْبِلُ، وَالْمَنَانُ، وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتُهُ بِالْحَلْفِ كَاذِبًا.

2608. Bize Ebu'l-Velid ile Haccac haber verip dediler ki, bize Şu'be rivayet edip dedi ki, bana Ali b. Müdrîk rivayet edip dedi ki; ben Ebu Zur'a'yı, Hareşe ibnu'l-Hürr'den, (O'nun da) Ebu Zerr'den (nakliyle) rivayet ederken işittim ki, O (yani Ebu Zerr) şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Üç kimse vardır ki, Allah Kıyamet günü onlara ne hitabedecek, ne bakacak, ne de onları temize çıkaracaktır! Onlara acı verici bir azab da vardır!" Ben hemen dedim ki: "Bunlar kimdir? Bunlar zarara uğramışlardır, bunlar perişan olmuşlardır!" O, bu (sözünü) tekrar etti. Ben (yine); "bunlar kimdir, ya Rasulullah?" dedim. Şöyle buyurdu: "(Elbisesini kibirle topuklarından) aşağı sarkıtan kimse, yaptığı iyiliği başa kakan kimse ve yalan yeminle ticaret malına talebi artıran kimse!"⁵⁵³

553- Müslim, İman, 171(1/102); Ebu Davud, Libas, 27(4/57); Nesai, Buyû', 5(7/216); Tirmizi, Buyû', 5(3/516); İbn Mace, Ticârât, 30(2/744-745); Müsned, 5/148, 158.

ACIKLAMA

Bu hadiste sözkonusu edilen üç tip insanın vasıfları büyülenme, başkasını küçük görme ve bencilliktir. Allah da Kıyamet'te onlara, küçümseme, onlardan tarafa bakmama ve yardım etmeme şeklinde, dünyadaki vasıflarına uygun bir ceza verecektir. Onlar üstelik elim bir azab da çekeceklerdir. Çünkü bu halleriyle müslümanlığın, ferdi ve ictimai huzuru ve mutluluğu sağlayan güzel ahlâk esaslarına aykırı davranmış olmalarının yanında, yalan yere yemin ile haksız kazanç da elde etmiş olmaktadır.

«١٤»

بَابُ مَنْ أَخَذَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ

64. BÂB

KİM (HAKSIZ OLARAK BAŞKASININ)
BİR KARIŞ YERİNİ ALIRSA?

٢٦٠٩ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ شُعَيْبٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنِي طَلْحَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَفْوٍ، أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ سَهْلٍ أَخْبَرَهُ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ ظَلَمَ مِنَ الْأَرْضِ شِبْرًا، فَإِنَّهُ يُطَوَّقُهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ^(١).

2609. Bize el-Hakem b. Nafi', Şuayb'dan, (O da) ez-Zühri'den (naklen) haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bize Talha b. Abdillâh b. Avf rivayet etti ki, Abdurrahman b. Sehl kendisine haber vermiş ki, Saîd b. Zeyd şöyle demiş: Ben Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Kim (başkasının) yerinden haksız olarak bir karış yer alırsa, bu yer yedi katıyla tasma gibi onun boynuna geçirilir!"⁵⁵⁴

554- Buhari, Mezalim, 13(3/100); Müslim, Musâkât, 137(3/1230); Tirmizi, Diyât, 22(4/28);

«٦٥»

باب: من أحيا أرضاً ميتة، فهي له

65. BÂB

KİM ÖLÜ BİR YERİ (BAYINDIR HALE GETİREREK)
CANLANDIRIRSA, BU (YER) ONUNDUR!

٢٦١٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، ثنا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَافِعٍ، أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيِّتَةً فَلَهُ فِيهَا أَجْرٌ، وَمَا أَكَلَتِ الْعَافِيَةُ مِنْهَا فَلَهُ مِنْهَا صَدَقَةٌ. قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ: الْعَافِيَةُ: الطَّيْرُ، وَغَيْرُ ذَلِكَ.

2610. Bize Abdullah b. Saîd haber verip (dedi ki), bize Ebu Usâme, Hişam b. Urve'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Bana Ubeydullah b. Abdirrahman b. Rafi' haber verdi ki, Cabir b. Abdillâh kendisine haber vermiş ki; Rasulullah (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kim ölü bir yeri (bayındır hale getirerek) canlandırırorsa, bu (yerde) ona sevap vardır. Rızık peşinde olan canlılar ("âfiyet") ondan ne yerlerse, ona bundan da sadaka (sevabı) vardır!"⁵⁵⁵

Ebu Muhammed (ed-Dârimî); "rızik peşinde olan canlılar = âfiyet; kuşlar ve diğerleridir" demiştir.

AÇIKLAMA

Ölü yer ("arz-ı meyyite"), imar edilmemiş, harap haldeki sahipsiz yerdir. Böyle bir yerin canlandırılması da, oranın ma'mur ve bayındır

Müsned, 1/187-190; Tayâlisî, s. 32; Humeydi, 1/44-45.

555- Tirmizi, Ahkam, 38(3/663-664); Müsned, 3/304, 313, 327.

hale getirilmesi demektir. Ölü bir yeri bayındır hale getirmek ise, yerine göre ekmek, dikmek, sulamak, nadas etmek veya üzerine bina yapmak şekliyle olur. Böylece ölü bir yeri bayındır hale getiren kimse oranın sahibi olur.

Ölü bir yerin bayındır hale getirilmesinin devletin iznine bağlı olup olmadığı konusunda ise âlimlerin farklı görüşleri vardır. Âlimlerin cumhuruna göre bunda devletin izni şart değildir. Nitekim yukarıdaki hadisin bab başlığında işaret edilen rivayetin zahiri de bunu göstermektedir. İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*), köy veya şehre yakın yerlerdeki ölü bir araziyi ihya için devletin izninin gerekli olduğunu, uzak yerlerdekilere ise gerekli olmadığını söylemiştir. İmam Ebu Hanife'ye göre ise, köy veya şehre ister uzak olsun ister yakın, bütün ölü yerlerin bayındır hale getirilmesi devletin iznine bağlıdır. Bu sebeple ölü bir yeri devletin izni olmadan imar eden kimse, oranın mülkiyetine sahip olmaz. Bu durumda da, bu görüşteki âlimlere göre yukarıdaki hadisin hükmü, ilgili diğer nasslarla sınırlandırılmış olmaktadır.

«11»

باب في القطائع

66. BÂB

DEVLET BAŞKANININ (ÖZEL KULLANIMLARA) AYIRDIĞI
(ARAZİ, MADEN VB.) ŞEYLER HAKKINDA

٢٦١١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الرَّبِيعِ الْحَمْدِيُّ، ثنا الْفَرَجُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ عُلْقَمَةَ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ أَبِيصَ بْنِ حَمَّالٍ السَّبَّائِيُّ الْمَارِبِيُّ، حَدَّثَنِي عَمْرٍو ثَابِتُ بْنُ سَعِيدٍ بْنِ أَبِيصَ، أَنَّ أَبَاهُ سَعِيدَ بْنَ أَبِيصَ، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيصَ بْنِ حَمَّالٍ، أَنَّهُ اسْتَفْطَعَ الْمِلْحَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - الَّذِي يُقَالُ لَهُ: مِلْحٌ شَدَا بِمَارِبَ، فَأَقْطَعَهُ، ثُمَّ إِنَّ الْأَفْرَعَ بْنَ حَابِسٍ التَّمِيمِيَّ قَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، إِنِّي قَدْ وَرَدْتُ الْمِلْحَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَهُوَ بِأَرْضٍ لَيْسَ لَهَا مَاءٌ، وَمَنْ وَرَدَهُ أَخَذَهُ، وَهُوَ مِثْلُ

مَاءٍ الْعِدِّ، فَاسْتَقَالَ النَّبِيَّ ﷺ - الْأَيْضَ فِي قِطِيعَتِهِ فِي الْمِلْحِ، فَقُلْتُ: قَدْ أَقْلَنَهُ عَلَى أَنْ تَجْعَلَهُ مِنِّي صَدَقَةً. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ -: هُوَ مِنْكَ صَدَقَةٌ، وَمَوْ مِثْلُ مَاءِ الْعِدِّ مَنْ وَرَدَهُ أَخَذَهُ. قَالَ: وَقَطَعَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - أَرْضًا وَنَخْلًا الَّذِي بِالْجُوفِ جُوفٍ مُرَادٍ مَكَانُهُ حِينَ أَقَالَهُ مِنْهُ. قَالَ الْفَرَجُ: فَهُوَ عَلَى ذَلِكَ مَنْ وَرَدَهُ أَخَذَهُ⁵⁵⁶.

2611. Bize Abdullah ibnu'z-Zübeyr el-Humeydi haber verip (dedi ki), bize el-Ferec b. Saîd b. Alkâme b. Saîd b. Ebyaz b. Hammal es-Sebai el-Me'ribi rivayet edip (dedi ki), bana büyük amcam Sabit b. Saîd b. Ebyaz rivayet etti ki, babası Saîd b. Ebyaz kendisine rivayet etmişti ki, Ebyaz b. Hammal O'na rivayet etmiş ki; O, Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Me'rib'deki, "Şeza tuzlası" isimli tuzlayı kendisine tahsis etmesini istemiş, O da (bunu) O'na tahsis etmiş. Sonra el-Akra' b. Habi et-Temimi şöyle demiş: "Ya Nebiyyullah! Ben gerçekten cahiliye döneminde bu tuzlaya gitmiştim. O, suyu olmayan bir yerdir.⁵⁵⁶ Kim giderse ondan alır. O, hiç kesilmeyen pınar suyu gibidir!" Bunun üzerine Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) el-Ebyaz'dan, kendisine tuzla tahsisi hakkındaki sözleşmeyi bozmasını istemiş. (Ebyaz sözüne şöyle devam etmiş): O zaman ben; "onu benden sadaka kabul buyurman şartıyla bu sözleşmeyi bozdum" dedim. Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de; "O, senden bir sadakadır ve hiç kesilmeyen pınar suyu gibidir. Kim giderse ondan alır!" buyurdu. (Ebyaz, sözünün devamında) şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de bu (tuzla) sözleşmesini bozduğunda onun yerine ona bir arazi ile el-Curf'daki, yani Cufu Murad'daki hurma ağaçlarını tahsis etmiş.

El-Ferec dedi ki: "Bu (tuzla hâlâ) böyledir. Kim giderse ondan alır!"⁵⁵⁷

556- Bu cümle Dârekutni'nin bir rivayetinde (3/76); "O, tuzu olmayan bir yerdir" şeklindedir ki, bu rivayet, siyak ve sibaka daha uygundur. Yukarıdaki şekliyle, Hadiste geçen "tuzla" kelimelerine "tuzlu su" manası vermek daha uygun olur. Nitekim "milh: tuz, tuzla" kelimesinin "tuzlu su" manası da vardır ve İbn Mace de bu Hadisi, "Nehir ve gözelerin özel kullanıma ayrılması" başlığı altında vermiştir.

557- Ebu Davud, İmâret, 36(3/175); Tirmizi, Ahkâm, 39(3/664); İbn Mace, Ruhûn, 17(2/827); İbn Sa'd, 5/523; Dârekutni, 3/76, 4/221. Bkz. 2614. Hadis.

AÇIKLAMA

Devlet başkanının, sahipsiz bir yerin, bir madenin aslının mülkiyetini veya kullanma hakkını bir kimseye tahsis etmesine "iktâ", bu şekilde bir kimseye tahsis edilen şeye de "katî'a" denir. Bu hadis iktâ'nın meşru olduğunu, ancak, yer yüzeyinde olup zahmetsiz çıkarılma durumunda bulunan madenlerin iktâ'nın caiz olmadığını göstermektedir. Çünkü Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); tuzun, pınar suyu gibi meşakkatsiz, kolayca çıkarılabilecek durumda olduğunu öğrenince iktâ'ı geri almıştı. Bu hadis, bir hakimin, hüküm verdikten sonra, gerçeğin verdiği hükmün aksine olduğunu gördüğünde, bu hükmünü değiştirmesi gerektiğini de göstermektedir.

Hadiste geçen Me'rib ve Curf, Yemen'de iki yerdir.

٢٦١٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا عُثْمَرُ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاثِلٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - أَقْطَعَهُ أَرْضًا قَالَ: فَأَرْسَلَ مَعِيَ مُعَاوِيَةَ. قَالَ: أَعْطَاهَا إِيَّاهُ^(١). قَالَ يَحْيَى: ثنا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، ثنا عُثْمَرُ، بِهَذَا الْحَدِيثِ.

2612. Bize Muhammed b. Beşşar haber verip (dedi ki), bize Ğunder rivayet edip (dedi ki), bize Simâk b. Harb, Alkâme b. Vail'den, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na bir yer tahsis etmişti. (Alkâme'nin babası Vail, sözünün devamında) şöyle dedi: O zaman Muaviye'yi benimle göndermiş ve "O (yeri) buna ver!" buyurmuştu.⁵⁵⁸

Yahya ise şöyle dedi: Bize Muhammed b. Beşşar rivayet edip (dedi ki), bize Ğunder bu hadisi rivayet etti.

558- Ebu Davud İmâret, 36(3/173); Tirmizi, Ahkâm, 39(3/665); Müsned, 6/399; Tayâlisî, s. 137.

«٦٧»

باب في فضل الغرس

67. BÂB

AĞAÇ DİKMENİN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٦١٣ - أَخْبَرَنَا الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ، ثنا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، ثنا سُلَيْمَانُ الْأَعْمَشُ، ثنا [أَبُو] سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي أُمُّ مُبَشِّرٍ امْرَأَةُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فِي حَائِطٍ لِي فَقَالَ: يَا أُمَّ مُبَشِّرٍ أَمْسِلِي غَرَسَ هَذَا أَمْ كَافِرٌ؟ قُلْتُ: مُسْلِمٌ. فَقَالَ: مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ، أَوْ دَابَّةٌ، أَوْ طَيْرٌ، إِلَّا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ^(١).

2613. Bize el-Muallâ b. Esed haber verip (dedi ki), bize Abdulvahid b. Ziyad rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman el-A'meş rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Süfyan rivayet edip dedi ki; ben Cabir b. Abdillâh'ı şöyle derken işittim: Bana Zeyd b. Harise'nin hanımı Ümmü Mübeşşir rivayet edip şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bana ait bir bostanda yanıma girmişti. Derken O şöyle buyurmuştu: "Ya Ümmü Mübeşşir, bu (bostandaki ağaçları) bir müslüman mı, yoksa bir kâfir mi dikti?" Ben; "bir müslüman..." demiştim. O zaman O şöyle buyurmuştu: "Hiçbir müslüman yoktur ki, bir ağaç diksin ve onun meyvesinden bir insan veya bir hayvan, yahut bir kuş yesin de, ona (bundan dolayı) sadaka (sevabı verilmiş) olmasın!"⁵⁵⁹

«٦٨»

باب في الحمى

559- Müslim, Musâkât, 11(3/1189); Müsned, 6/240; Musannaf, 10/456 (Cabir'in musnedi olarak).

68. BÂB

KORULUK HAKKINDA

٢٦١٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، ثنا الْفَرَجُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمِّي، ثَابِتُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعِيدٍ، عَنْ جَدِّهِ أَبِيضَ بْنِ حَمَّالٍ، أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ حِمَى الْإِرَاكِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا حِمَى فِي الْإِرَاكِ، فَقَالَ: أَرَأَيْكَ فِي حِطَارِي. فَقَالَ النَّبِيُّ - ﷺ -: لَا حِمَى فِي الْإِرَاكِ. قَالَ فَرَجٌ - يَعْنِي ابْنَ أَبِيضَ -: بِحِطَارِي الْأَرْضَ الَّتِي فِيهَا الزَّرْعُ الْمُحَاطُ عَلَيْهَا^(١).

2614. Bize Abdullah ibnu'z-Zübeyr haber verip (dedi ki), bize el-Ferec b. Saîd rivayet edip dedi ki, bana amcam Sabit b. Saîd, babası Saîd'den, (O da) dedesi Ebyaz b. Hammal'dan (naklen) haber verdi ki; O, Rasulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) misvak ağaçlarını (şahsi) koruluk (yapmanın hükmünü) sormuş da, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem); "Misvak ağaçlarında (şahsi) koruluk (caiz değildir!)" buyurmuş. Bu sefer (Ebyaz); "(ya, ölü bir arazi iken imar ettiğim) çevrintimdeki misvak ağaçlarını?" demiş, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (yine); "Misvak ağaçlarında (şahsi) koruluk (caiz değildir!)" buyurmuş.⁵⁶⁰

Ferec demiş ki: (İbn) Ebyaz, "çevrintim" sözüyle, içinde ekin bulunan, etrafı çevrilmiş araziyi kastediyor.

AÇIKLAMA

Bu hadisin zahiri, sahihsiz misvak ağaçlarının şahsi bir koruluk haline getirilmesinin caiz olmadığını göstermektedir. Ancak yine Ebyaz'dan gelen bir rivayetten,⁵⁶¹ bu yasağın, meskun yerlere yakın

560- Ebu Davud, İmâret, 36(3/175). Bkz. 2611. Hadis.

561- Bkz. Ebu Davud, İmâret, 36(3/175); Tirmizi, Ahkâm, 39(3/664).

olan misvak ağaçları hakkında olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasağın sebebi de hayvanlarının yiyeceğini sağlamak gibi hususlarda halkın, yakınlarındaki bu misvak ağaçlarına olan ihtiyaçlarıdır. Diğer taraftan, anlaşıldığına göre, Ebyaz'ın imar ettiği arazideki misvak ağaçları imardan önce orada mevcuttu. Bu sebeple O, araziye imar edince oraya sahip olmuş, fakat misvak ağaçlarına sahip olamamıştı.

«٦٩»

باب في النهي عن بيع الماء

69. BÂB

SUYUN SATILMASI YASAĞI HAKKINDA

٢٦١٥ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، ثنا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ، قَالَ: سَمِعْتُ إِيَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُزَنِيِّ - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ - ، قَالَ: لَا تَبِيعُوا الْمَاءَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - ، يَنْهَى عَنْ بَيْعِ الْمَاءِ^(١). وَقَالَ عَمْرِو بْنُ دِينَارٍ: لَا تُدْرِي أَيَّ مَاءٍ. قَالَ: يَقُولُ: لَا أُدْرِي مَاءَ جَارِيًا، أَوْ الْمَاءَ الْمُسْتَقَى.

2615. Bize Muhammed b. Yusuf rivayet edip (dedi ki), bize İbn Uyeyne, Amr b. Dinâr'dan, (O da) Ebu'l-Minhal'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben İyas b. Abd el-Muzeni'yi -ki O, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Ashabındandı-, işittim, şöyle dedi: "Suyu satmayın. Çünkü ben Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), suyu satmaktan menederken işitmiştim!"⁵⁶²

Amr b. Dinâr; "hangi suyun (satışının yasaklandığını) bilmiyorum" demiştir. (Süfyan ise) şöyle demiştir: "(Amr, bu sözülle) "akar suyun (satışının) mı, yoksa bir yerden çekilen suyun (satışının) mı yasaklandığını) bilmiyorum" demek istiyor."

562- Nesai, Buyû', 88(7/270); Tirmizi, Buyû', 44(3/571); İbn Mace, Ruhûn, 18(2/828); Müsned, 4/138; Müstedrek, 2/44.

AÇIKLAMA

Bu hadisin diğer rivayetlerinde "ihtiyaç fazlası suyun satılması"nın yasaklandığı bildirilmektedir. Hadisin zahiri manasına göre bu yasakta, suyun sahipli veya sahipsiz bir yerde olması, içmek için veya başka bir şey için olması, hayvanlar için yahut ziraat için olması arasında bir fark yoktur. Ancak âlimler, ilgili diğer delillere dayanarak, kaplarda vb. şeylerde koruma altına alınmış ("muhrez") suların bu hadisin umumi hükmünün dışında bulunduğunu ve satışlarının caiz olduğunu söylemişlerdir.

«۷۰»

باب في الذي لا يحل منه

70. BÂB

VERİLMEMESİ HELÔAL OLMAYAN ŞEY HAKKINDA

٢٦١٦ - حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُفَيْرٍ، ثنا كَهْمَسٌ، عَنْ سَيَّارٍ - رَجُلٍ مِنْ [فَزَارَةَ، عَنْ أَبِيهِ]، عَنْ بُهَيْسَةَ، عَنْ أَبِيهَا، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، أَنَّهُ أَمَرَ النَّبِيَّ - ﷺ - فَاسْتَأْذَنَهُ فَدَخَلَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَمِيصِهِ، وَقَدْ قَالَ عُثْمَانُ: فَالْتَزَمَهُ، فَقَالَ: مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَحِلُّ مِنْهُ؟ فَقَالَ: الْمَلْحُ وَالْمَاءُ. فَقَالَ: مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَحِلُّ مِنْهُ؟ قَالَ: أَنْ تَفْعَلَ الْخَيْرَ خَيْرَ لَكَ. قَالَ: مَا الشَّيْءُ الَّذِي لَا يَحِلُّ مِنْهُ؟ قَالَ: أَنْ تَفْعَلَ الْخَيْرَ خَيْرَ لَكَ، وَانْتَهَى إِلَى الْمَلْحِ وَالْمَاءِ. قِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ: تَقُولُ بِهِ؟ فَأَوْمَأَ بِرَأْسِهِ^(۱).

2616. Bize Osman b. Ömer rivayet edip (dedi ki), bize Kehmes, Fezare kabilesinden bir adam olan Seyyar'dan, (O) babasından, (O) Buheyse'den, (O) babasından, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O, Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelmiş ve izin isteyip O'nun

(mübarek vücuduyla) iç gömleğinin arasına girmiş. -Osman demiştir ki, "ve O'na sarılmış".- Sonra; "(başkasına) vermemezlik edilmesi helâl olmayan şey nedir?" demiş, Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "*Tuz ve su!*" buyurmuş. O tekrar; "(bunlardan başka) vermemezlik edilmesi helâl olmayan şey nedir?" demiş, bu defa (Hz. Peygamber); "*(Hangisi olursa olsun), hayır yapman senin için iyidir!*" buyurmuş. O yine; "(başka) vermemezlik edilmesi helâl olmayan şey nedir?" demiş, (Hz. Peygamber de); "*(Hangisi olursa olsun), hayır yapman senin için iyidir!*" buyurmuş ve sonunda (tekrar) tuz ve suyu (vermemezlik etmenin helâl olmayacağını) bildirmiş.⁵⁶³

Abdullah (ed-Dârimî'ye); "bu (hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü benimsiyor musun?" denilmiş, O da başıyla ("evet" diye) işaret etmişti.

AÇIKLAMA

Bu hadis su ile tuzun bir kimseden men olunmasının helâl olmadığını göstermektedir. Ancak ilgili diğer hadislerle göre bu hadisin umumi hükmü; "sahibinin ihtiyacından fazla olan su ve tuz" ile sınırlıdır. Diğer taraftan âlimlerin cumhuruna göre bu hadisin hükmü, kaplarda vb. şeylerde koruma altına alınmamış ("muhrez" olmayan) bütün suları içine aldığı halde, Maliki âlimler bu hadisin sahipsiz yerlerdeki sular hakkında olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre bir kimsenin, mülkiyetindeki kuyuda bulunan ihtiyaç fazlası suyu, zaruri durumlar dışında başkasına vermesi vacib değildir.

Bu hadis, ihtiyaç fazlası tuzu vermemezlik etmenin de helâl olmadığını göstermektedir. Bazı âlimler burada kastedilenin, sahipsiz tuzlada bulunan tuz olduğunu söylemişlerdir.

"*(Hangisi olursa olsun) iyilik yapmak, senin için iyidir!*" cümlesi, isteyen ihtiyaç sahiplerine su ve tuz vermek gibi her türlü iyilik yapmaya gayret etmenin gerektiğini ifade etmektedir.

Rivayet edilir ki, isminin Umeyr olduğu söylenen mezkur Sahabi, kendisinden birşey istendiğinde onu, az da olsa, vermemezlik et-

563- Ebu Davud, Zekat, 36(2/127), Buyû', 60(3/278); Müsned, 3/480, 481.

mezmiş. Bu Sahabinin Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) tekrar tekrar aynı soruyu sorması ise, ilgi duyduğu konuda daha fazla bilgi almak ve Hz. Peygamber'le (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) konuşma zevkini daha çok tatmak içindi. O'nun, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) mübarek bedenine sarılması da, sevgisinin ve Cennem ateşinden kurtulma arzusunun bir tezahürüydü.

«VI»

باب أن النبي ﷺ عامل خيبر

71. BÂB

"MUHAKKAK Kİ, HZ. PEYGAMBER HAYBER (AHALİSİ) İLE
İŞ SÖZLEŞMESİ YAPMIŞTI"

٢٦١٧ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى، عَنْ عُبيدِ اللَّهِ، حَدَّثَنِي نَافِعٌ، عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - عَامِلَ خَيْبَرَ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ تَمْرَةٍ أَوْ
زَرْعٍ^(١).

2617. Bize Musedded rivayet edip (dedi ki), bana Yahya, Ubeydullah'tan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Nafi', Abdullâh'tan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Hayber (ahalisi) ile, oradan çıkacak hurma veya ekinin yarısı karşılığında iş sözleşmesi yapmıştı.⁵⁶⁴

ACIKLAMA

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Hayber'in fethinden (Muharrem, 7) sonra oranın ahalisiyle nasıl bir iş sözleşmesi yaptığı konusunda iki görüşün olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birine

⁵⁶⁴- Buhari, Hars, 9(3/68-69); Müslim, Musâkât, 1(3/1186); Ebu Davud, Buyû', 35(3/262); Nesai, Muzaraa, 3(7/49); Tirmizi, Ahkam, 41(3/667); İbn Mace, Ruhûn 14(2/824); Müsned, 2/17, 22, 37.

göre Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), onlarla ekin ortaklığı ("muzâraa") ile meyve ortaklığı ("musâkat") yapmıştı. "Muzâraa", bir tarafın araziyi vermesi, diğer tarafın sulama ve diğer bakım işlerini yapması, çıkacak ürünün de belirli miktarlarda paylaşılması şeklinde iki tarafın yaptığı ortaklıktır. "Musâkat" ise, ağaç veya ağaç sayılan bitkilerin bir tarafa ait olması, diğer tarafın da bakım işlerini yapması şeklinde yapılan benzeri ortaklığa denir. Buna göre bu hadis muzâraa ve musâkatın caiz olduğunu göstermektedir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ile, Hanefî âlimlerden İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir.

Diğer görüşe göre, Hz. Peygamber, Hayberlilerle sadece musâkat ortaklığı yapmıştı. Nitekim "musâkat"a, bu hadiste geçen "iş sözleşmesi = muamele" ismi de verilmektedir.⁵⁶⁵ Bu durumda bu hadis, sadece musâkatın caiz olduğunu gösterir ve muzâraanın fasid, musâkatın caiz olduğu görüşünde olan İmam Şafii ile İmam Malik'in (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*) delillerinden biri olur. Bununla beraber, hemen kaydedelim ki, İmam Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), musâkata bağlı olmak şartıyla muzâraanın da caiz olduğunu söylemiştir. Yani O'na göre hurma ağaçları arasında boş bir arazi bulunur da ağaçları sulamak ancak bu araziye sulamakla mümkün olursa, bu arazide muzâraa caiz olur.

«٧٢»

باب في النهي عن المخالفة

72. BÂB

"MUHABERE" NİN YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦١٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ إِسْحَاقَ، ثنا أَبُو الزُّبَيْرِ:

أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرًا، يَقُولُ: كُنَّا نُخَابِرُ قَبْلَ أَنْ يَنْهَانَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنِ الْخَبْرِ بِسِتِّينَ أَوْ ثَلَاثٍ عَلَى الثُّلُثِ، وَالشَّطْرِ، وَشَيْءٍ مِنْ تَبْنٍ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: مَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَحْرُثْهَا، فَإِنْ كَرِهَ أَنْ يَحْرُثَهَا فَلْيَمْنَحْهَا أَخَاهُ، فَإِنْ كَرِهَ أَنْ يَمْنَحَهَا أَخَاهُ فَلْيَدْعَها⁽⁵⁶⁶⁾.

2618. Bize Ebu'l-Hasan, Zekeriyya b. İshak'tan haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bize Ebu'z-Zübeyr rivayet etti ki, O, Cabir'i şöyle derken işitmiş: Biz, Rasululullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bizi "muhâbere"den menetmesinden önce iki veya üç seneliğine, (çıkacak ürünün) üçte birine, yarısına ve bir miktar samana karşılık "muhâbere" yapardık. Derken Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bize şöyle buyurmuştu: "*Kimin bir arazisi varsa onu sürüp eksin. Şayet sürüp ekmesinden hoşlanmazsa, onu (din) kardeşine iğreti versin. (Din) kardeşine iğreti vermesinden de hoşlanmazsa, onu (öylece) bıraksın!*"⁵⁶⁶

ACIKLAMA

"Muhâbere", birçok âlime göre "muzâraa" manasınadır. Bazı âlimler, bu arada Şafiiler, "muhâbere" ile "muzâraa" arasında fark görmüş ve muzâraayı, "tohumu tarla sahibinin verdiği ekin ortaklığı"; muhâbereyi de "tohumu emek sahibinin verdiği ekin ortaklığı" şeklinde açıklamışlardır. Dârimî (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, başlık altında zikrettiği hadisten anlaşıldığına göre, yasaklanmış olan "muhâbere"den, aldanmadan sebep olacak şartlar taşıyan "muzâraa"yı anlamaktadır. Çünkü Câbir (*Radiyallahu Anh*), uygulamış oldukları muhâbere şekillerini açıklarken; "...bir miktar saman karşılığında" yapılan ekin ortaklığından bahsetmektedir. Bu şekilde oranı belli olmayan paylar karşılığında yapılan ekin ortaklıklarında aldanmalar ve dolayısıyla tartışmalar, huzursuzluklar olur. Bunun için aldanmalara sebep olacak şartlar taşıyan muzâraa çeşitleri yasaklanmıştır.

«۷۳»

باب في النهي عن المزارعة بالثلث والرابع

73. BÂB

(ÇIKACAK ÜRÜNÜN) ÜÇTE BİRİ, DÖRTTE BİRİ
KARŞILIĞINDA MUZÂRAA SÖZLEŞMESİ YAPMANIN
YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦١٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ أَبِي
إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُغْفَلٍ عَنْ
الْمُزَارَعَةِ؟ فَقَالَ: أَخْبَرَنِي ثَابِتُ بْنُ الضَّحَّاكِ الْأَنْصَارِيُّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ -
نَهَى عَنِ الْمُزَارَعَةِ^(١). قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ: تَقُولُ بِهِ؟ قَالَ: لَا أَقُولُ بِالْأَوَّلِ.

2619. Bize Muhammed b. Uyeyne, Ali b. Mushir'den, (O) Ebu İshak eş-Şeybani'den, (O da) Abdullah ibnu's-Saib'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Abdullah b. Muğaffel'e, muzâraanın (hükümünü) sordum da, O şöyle cevap verdi: Bana Sabit ibnu'd-Dahhak el-Ensari haber verdi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) muzâraayı yasakladı.⁵⁶⁷

(Bu "Sünen" kitabını Dârimi'den rivayet eden İsa b. Ömer), Abdullah (ed-Dârimi'ye); "sen bu (hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü benimsiyor musun?" demiş, O da; "hayır, ben önceki (yani 2618. hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü benimsiyorum" karşılığını vermiş.

AÇIKLAMA

Bu hadis muzâraanın caiz olmadığını göstermektedir. Ebu Hanife,

567- Müslim, Buyû', 118-119/3/1183-1184; Müsned, 4/33. Bu yerlerde Sabit'ten rivayet eden zatın ismi, Abdullah b. Ma'kûl olarak geçmektedir. Herhalde yukarıdaki rivayette müstensih hatası vardır. Dolayısıyla bu Hadis "musahhaf"tır.

Şafii ve Malik (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Bu görüşte olan âlimlere göre yukarıda 2617. hadiste anlatılan Hayberlilerle yapılmış iş sözleşmesi de muzâraanın caiz olduğunu göstermemektedir. Çünkü onlara göre Hayber, barış yoluyla fethedilmiş ve arazisinin mülkiyetleri sahiplerine bırakılmıştır. Bu sebeple Hayberliler, arazilerinden çıkan ürünün belirli miktarını "cizye" olarak veriyorlardı. Buna karşılık söz konusu hadisi muzâraanın caizliğine delil getirenler ise şöyle demişlerdir: Hayber'in büyük kısmı zorla fethedilmiş ve oranın arazisinin çoğu ganimet olarak hak sahiplerine dağıtılmıştı. Böyle olmasaydı, yani Hayber arazisi Hayberlilerin mülkiyetinde bırakılmış olsaydı, Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*), onları oradan sürmezdi. İlgili diğer hadislerle de dayanarak muzâraanın caiz olduğunu söyleyenler yukarıdaki hadisle benzeri hadislerin ya benzeri bir hüküm ifade ettiklerini, veya ortakların, arazinin belirli yerlerinden çıkacak ürünleri almaları, alınacak payların oranlarının belli olmaması gibi, aldanmaya sebep olacak şartlar taşıyan muzâraa sözleşmesi hakkında olduklarını beyan etmişlerdir.

«٧٤»

باب في النهي عن بيع الأرض سنتين

74. BÂB

ARAZİYİ İKİ SENELİĞİNE SATMANIN YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ بَيْعِ الْأَرْضِ الْبَيْضَاءِ سَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

2620. Bize Ebu Nuaym haber verip (dedi ki), bize Züheyr, Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Câbir'den (naklen) rivayet etti ki, O

şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), boş arazinin iki veya üç seneliğine satılmasını yasakladı.⁵⁶⁸

AÇIKLAMA

Bu hadis, araziyi kiraya vermenin mutlak olarak caiz olmadığını göstermektedir. Zahiri âlimlerle Tâvûs ve Hasan Basri, bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Âlimlerin cumhuru ise, kiraya verme şekilleri hakkında farklı görüşleri olmakla beraber, araziyi kiraya vermenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre bu hadisle, arazi kiraya vermenin caiz olmadığını belirten diğer hadisler şöyle yorumlanır: Bu hadisler ya tenzihi kerahet ve araziyi iğreti vermeye teşvik manası taşırlar; veya sulak yerlerdeki bitkilere, arazinin belirli bir yerinden çıkacak olan ürüne karşılık kiraya vermek gibi, aldanmaya sebep olabilecek şartlar ihtiva eden kiralamalar hakkındadırlar.

«۷۰»

باب في الرخصة في كراء الأرض بالذهب والفضة

75. BÂB

ARAZİNİN ALTIN VE GÜMÜŞ KARŞILIĞINDA
KIRAYA VERİLMESİNE İZİN HAKKINDA

٢٦٢١ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، ثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِكْرَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْبَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ

أَيِّ وَقَاصٍ، قَالَ: كُنَّا نُكْرِي الْأَرْضَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - بِمَا عَلَى السَّوَاقِي مِنَ الزَّرْعِ، وَبِمَا سَعِدَ مِنَ الْمَاءِ مِنْهَا، فَهَئَانَا رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ ذَلِكَ، وَأَذِنَ لَنَا - أَوْ قَالَ: رَخَّصَ لَنَا - فِي أَنْ نُكْرِيَهَا بِالذَّهَبِ وَالْوَرَقِ⁽⁵⁶⁹⁾.

2621. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Harun rivayet edip (dedi ki), bize İbrahim b. Sa'd, Muhammed b. İkrime b. Abdirrahman ibni'l-Haris b. Hişam'dan, (O) Muhammed b. Abdirrahman b. Ebi Le-bibe'den, (O) Saîd ibnu'l-Museyyeb'den, (O da) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Biz Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında arazileri su kanallarının etrafındaki ekinlere, bunlardan su sebebiyle (kendiliğinden) bitenlere karşılık kiraya verirdik. Derken Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize bunu yasaklamış ve onları altın ve gümüş karşılığında kiraya vermemize izin vermişti -veya (Sa'd); "...bize ... ruhsat vermişti" demiştir.⁵⁶⁹

AÇIKLAMA

Bu hadis, arazinin altın ve gümüş (para) karşılığında kiraya verilmesinin caiz olduğunu göstermektedir. Rebia bu hadisın zahirine uygun görüş beyan etmiş ve arazinin sadece altın ve gümüş karşılığında kiraya verilmesinin caiz olduğunu söylemiştir. Âlimlerin cumhuru da bu hadisın zahirine uygun görüş beyan etmiştir. Ancak onlar, kira bedeli olabilecek şeylerde bazı farklı görüşlere sahip iseler de, miktarları veya vasıfları belli olan diğer bazı şeylerin karşılığında da arazi kiranlamasının caiz olduğunu söylemişlerdir. Onlara göre bu hadiste ne malum, ne de tazmin edilebilir olmayan ("mazmûn") şeyler karşılığında yapılan arazi kiralamaları yasaklanmakta, malum ve mazmûn⁵⁷⁰ şeyler karşılığında yapılanlara müsaade edilmektedir.

569- Ebu Davud, Buyû', 31(3/258); Nesai, Muzaraa, 2(7/38); Müsned, 1/178, 182.

570- "Mazmûn", misli mallardan ise misli, kıyemi mallardan ise kıymeti verilen şey, demektir.

«٧٦»

باب في الخرص

76. BÂB

(ÜRÜNÜN) MİKTARINI TAHMİNLE BELİRLEMEK
HAKKINDA

٢٦٢٢ - حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبٍ (١) بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْعُودٍ بْنِ نِيَارٍ الْأَنْصَارِيِّ، قَالَ: جَاءَ سَهْلُ ابْنِ أَبِي حَثْمَةَ إِلَى مَجْلِسِنَا فَحَدَّثَ: أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ -، قَالَ: إِذَا خَرَصْتُمْ فَخُذُوا وَدَعُوا، دَعُوا الثُّلُثَ، فَإِنْ لَمْ تَدَعُوا الثُّلُثَ فَدَعُوا الرُّبْعَ (٢).

2622. Bize Haşim ibnu'l-Kasım rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Hubeyb b. Abdurrahman'dan, (O da) Abdurrahman b. Mes'ud b. Niyar el-Ensari'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Sehl b. Ebi Hasme toplantı yerimize gelip rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Ürün) miktarını tahminle belirlediğinizde (bir kısmını) alın, (bir kısmını) bırakın, yani üçte birini bırakın. Şayet üçte birini bırakmazsanız, dörtte birini bırakın!"⁵⁷¹

AÇIKLAMA

Bu hadis, ürün miktarını tahmin yoluyla belirlemenin meşru olduğunu göstermektedir. Bu iş, ürün yenilmeye elverişli hale geldiğinde yapılmakta ve ürünün, kuruduğunda ne kadar olacağı tahmin edilmektedir. Hadisin muzâraa ve musâkatla ilgili bablardan sonra zikredilmesinden, onun bu muameleler hakkında olduğu düşünülebilir. Nitekim bazı Maliki âlimler, ihtiyaç halinde musâkatla

571- Ebu Davud, Zekat, 15(2/110); Nesai, Zekat, 26(5/32); Tirmizi, Zekat, 17(3/35); Müsned, 3/448, 4/2, 3; Müstedrek, 1/402; Tayâlisî, s. 171.

ürün miktarının tahminle belirlenmesinin caiz olduğunu söylemişlerdir. Bunun dışında, âlimlerin cumhuru bu muamelelerde bu usûlün caiz olmadığını söylemişlerdir. Şu halde bu hadis; zekâta, cizyeye, haraca tâbî ve miktarı tahmin yoluyla belirlenebilecek ürünlerde bu vergilerin miktarını belirleme hakkında olmalıdır. Hadisin burada zikredilmesi de, herhalde, muzâraa ve musâkatta zekât ve miktarını belirlemenin bir usûlüne işaret etmek içindir. Buna göre görevli memur, ürünler yenmeye elverişli hale gelince, gidip tahmini ürün miktarını belirler, sonra hasadı müteakib ürün sahibinden tahminine göre zekatı, cizyeyi, haracı tahsil eder. Eğer mal sahibi yapılan tahminden az ürün çıktığını iddia ederse, onun sözüne itibar edilir. Bu hadis, tahmini miktar belirleme işinde üçte birin veya dörtte birin bırakılmasını emretmektedir. Bu husus, iki şekilde anlaşılmıştır: a) Duruma göre ürünün üçte biri veya dörtte biri baştan ayrılır. Geri kalanın miktarı tahmin edilir; b) Veya bütün ürünün tahmini miktarı belirlendikten sonra, ondan alınacak zekât vs. miktarının üçte biri veya dörtte biri mal sahibine bırakılır. Bununla mal sahibinin mağdur olmaması istenmiştir. Çünkü o, ürün taze iken ondan çoluk çocuğuna yedirir, komşusuna, akrabasına, muhtaçlara verir. Bu arada üründen kurdun-kuşun yediği olur, yere düşen, çürüyen olur... Âlimlerin çoğu bu ve ilgili diğer hadislerin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve ürün miktarını tahminle belirlemenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Ancak yukarıdaki hadis, bu caizliğin, miktarı tahminle belirlenebilecek bütün ürünlerde geçerli olduğunu göstermesine rağmen, Hanbelilerle İmam Şafii ve İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyhim ecmain*), diğer hadislerle dayanarak bunun sadece yaş üzüm ve yaş hurmada caiz olduğunu belirtmişlerdir. Hanefi âlimlere göre ise, zekât ve benzeri hususlarda ürün miktarını tahminle belirlemek caiz değildir. Onlara göre bunun caizliğini gösteren hadisler ya mensuhturlar, veya mükelleflerin zekât ve vergi kaçırmasını önlemeye matufturlar. Burada kaydedelim ki, yukarıdaki hadis, ravilerinden Abdurrahman b. Mes'ud'un meçhûllüğü sebebiyle zayıftır. Bu hadisi O'ndan başka hiç kimse de rivayet etmemiştir.⁵⁷² Bununla beraber Hakim, bu hadisin sahih bir "şahid"i olduğunu söylemiştir.

«٧٧»

باب في النهي عن كسب الأمة

77. BÂB

CARIYENİN KAZANCININ YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦٢٣ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ كَسْبِ الْإِمَاءِ^(١).

2623. Bize Sehl b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Muhammad b. Cuhâde, Ebu Hazim'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: "Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), cariyelerin (zina gibi haram yollardan) kazanç elde etmelerini yasakladı."⁵⁷³

«٧٨»

باب في النهي عن كسب الحجام

78. BÂB

KAN ALICININ KAZANCININ YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦٢٤ - أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، ثنا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَارِظٍ، أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: كَسْبُ الْحَجَّامِ خَبِيثٌ، وَمَهْرُ الْبَغِيِّ خَبِيثٌ، وَثَمَنُ الْكَلْبِ خَبِيثٌ^(١).

573- Buhari, İcâre, 20(3/54); Ebu Davud, Buyû', 40(3/266-267); Müsned, 2/287, 382, 437-438; Tayâlist, s. 329.

2624. Bize Vehb b. Cerir haber verip (dedi ki), bize Hişam, Yahya'dan, (O da) İbrahim b. Abdillâh b. Karız'dan (naklen) rivayet etti ki, es-Saib b. Yezid kendisine rivayet etmiş ki, Rafi' b. Hadic O'na rivayet etmiş ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kan alıcının ("hacamatçı"nın) kazancı pistir, zinakârın (zina) kazancı pistir, köpeğin (satılmasından alınan) bedel pistir!"⁵⁷⁴

AÇIKLAMA

"Pis"; aşağılığından, değersizliğinden, kötülüğünden dolayı kendisinden hoşlanılmayan şeydir. Allah Teala'nın ve Rasülü'nün (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hoşlanmadığı şeye de "pis" denmiştir ki, bu, "pis" görülen şeyin haram veya mekruh olduğunu gösterir. Bu hadiste "pis" oldukları açıklanan üç kazancın hükmü de haram ile mekruh arasında değişmektedir. Zinakârın zinadan elde ettiği kazancın haram olduğunda ihtilâf yoktur. Köpeğin alım-satımından elde edilen kazancın durumu hakkında 2571. hadiste kısa bir "AÇIKLAMA" geçmişti. "Hacamatçı" denilen kan alıcının bu işten elde ettiği kazanca gelince; âlimlerin cumhuru, bu hadise ve ilgili diğer hadislerle dayanarak onun mekruh olduğunu söylemişlerdir.

Bunun hikmeti, her halde, kan alıcılık mesleğinin madden pis sayılan, nahoş işlerinin olmasıdır. Bu işin bizatihi kötülüğü sebebiyle, kazancının mekruhluğu sözkonusu olmamalıdır. Çünkü Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), 2625. hadiste görüleceği gibi, kan aldirtmış ve kan alana ücret vermiştir. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kan aldirtmayı bir tedavi usûlü olarak da övmüştür.⁵⁷⁵ Şu halde Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), bu hadisiyle, sanki bu işte pis şeylerle uğraşılacağı için onunla para kazanmanın zor olduğunu, dolayısıyla onun tavsiyeye şayan bir iş olmadığını açıklamak istemiştir. Allahu a'lem!

574- Müslim, Musâkât, 41(3/1199); Ebu Davud, Buyû', 39(3/266); Tirmizi, Buyû', 46(3/574); Tayâlisi, s. 130. Müsned, 3/464, 465, 4/141.

575- Bkz. Müslim, Musâkât, 62-63(3/1204).

İbnü'l-Cevzi (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, Hacamatçının kazancının mekruhluğunun hikmetini bu işte ihtiyaç halinde müslümanın müs-lümana yardım etmesinin vacib olduğu, dolayısıyla bu iş için müs-lümandan ücret almanın uygun olmayacağı şeklinde izah etmiştir.⁵⁷⁶

İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ile bazı âlimler ise, bu hadise ve ilgili diğer hadislerle dayanarak, hür bir kimsenin hacamatçılığı meslek edinmesinin mekruh, bu işten elde edeceği kazancı kendisi için harcamasının da haram olduğunu söylemişlerdir. Bu âlimlere göre, hacamattan elde edilen kazancın hayvanlar için harcanması ise caizdir. Bunlar, kölelerin hacamatçılık yapmasını da caiz görmüşlerdir.

Hanefi âlimlerden Tahavi (*Rahmetullahi Aleyh*) gibi, hacamatçılığın önce haram olduğunu, sonra mübah kılındığını söyleyen âlimler de vardır.

«٧٨»

بَاب فِي النَّهْيِ عَنْ كَسْبِ الْحَبَامِ

79. BÂB

KAN ALICININ KAZANCINA İZİN VERİLMESİ HAKKINDA

٢٦٢٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - حَجَمَهُ أَبُو طَيْبَةَ، وَأَمَرَ لَهُ بِصَاعَيْنِ مِنْ طَعَامٍ.⁵⁷⁷

2625. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Hu-meyd et-Tavil, Enes b. Malik'ten (naklen) haber verdi ki, Ebu Taybe Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kan almış, O da ona iki sa' yiyecek (hurma verilmesini) emretmişti.⁵⁷⁷

576- Bkz. Fethu'l-Bâri, 10/26.

577- Buhari, Tıbb, 13(7/15); Müslim, Musâkât, 62(3/1204); Ebu Davud, Buyû', 39(3/266); Tirmizi, Buyû', 48(3/576); Muvatta, İsti'zan, 26(2/974); Müsned, 3/100, 174, 182.

«٨٠»

باب في النهي عن عصب الفحل

80. BÂB

DÖL HAYVANININ DİŞİYİ AŞMASINDAN (ÜCRET ALMA) YASAĞI HAKKINDA

٢٦٢٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا ابْنُ فَضِيلٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ ثَمَنِ الْفَحْلِ (١).

2626. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize İbn Fudayl, el-A'meş'ten, (O) Ebu Hazim'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), döl hayvanının dişiyi aşmasından bedel (almayı) yasakladı.⁵⁷⁸

٢٦٢٧ - أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ، ثنا أَبِي، عَنْ الْمِهْرِيِّ، قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - عَنْ عَصَبِ الْفَحْلِ، وَأَجْرِ الْمُومِسَةِ (١).

2627. Bize Müslim b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize el-Kasım ibnu'l-Fadl rivayet edip (dedi ki), bize babam, el-Mehri'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ebu Hüreyre dedi ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), döl hayvanının dişiyi aşmasının (veya menisinin) bedeli ile zinakâr kadının (zina) ücretini yasakladı.⁵⁷⁹

578- Nesai, Buyû', 94(7/274, mürsel olarak); İbn Mace, Ticârât, 9(2/731); Müsned, 2/299, 500.

579- Müsned, 2/332, 415.

ACIKLAMA

Bu hadis, döl hayvanının dışısını aşmasından ücret almanın, diğer bir ifadeyle döl hayvanını kiralamanın, nutfesini alıp-satmanın yasak olduğunu göstermektedir. Âlimlerin cumhuru bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve bunların haram olduğunu söylemişlerdir. Çünkü hayvanın nutfesi ne mutekavvim bir maldır,⁵⁸⁰ ne de malum ve teslimi mümkün birşeydir. Şafililer ile Hanbelilerin bir görüşüne göre ise, döl hayvanını belli bir süre için kiralamak caizdir. Bu durumda yukarıdaki hadis, döl hayvanının kiralanmasını, belli olmayan süreler için yasaklamış olur. Döl hayvanının iğreti olarak verilmesinin caiz olduğunda ihtilâf yoktur. Bir hadis-i şerifte döl hayvanını iğreti vermek teşvik edilmektedir. Döl hayvanını iğreti olarak alanın, hayvan sahibine, önceden belirlenmemiş olan bir hediye vermesi de caizdir.

«٨١»

باب فيمن باع دارا فلم يجعل ثمنها في مثلها

81. BAB

BİR EV SATIP DA BEDELİNİ BENZERİ BİR ŞEYE YATIRMAYAN KİMSE HAKKINDA

٢٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، ثنا إِسْمَاعِيلُ - مُوَأْبِنُ إِبرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ عُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَو بْنَ حُرَيْثٍ، عَنْ أَخِيهِ سَعِيدِ بْنِ حُرَيْثٍ - وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ -، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

580- "Mutekavvim mal", Şer'i bir tarifine göre, alınıp verilmesi, faydalanılması mübah olan şeydir. Bu tabir örfte, "muhrez (meşru bir yolla ele geçirilmiş, koruma altına alınmış) mal" manasına kullanılır.

الله - ﷺ - يَقُولُ: مَنْ بَاعَ مِنْكُمْ دَارًا أَوْ عَقَارًا، قِمْنًا أَنْ لَا يُبَارَكَ لَهُ إِلَّا أَنْ يَجْعَلَهُ فِي مِثْلِهِ⁽⁵⁸¹⁾.

2628. Bize Nuaym haber verip (dedi ki), bize İsmail -ki O, İbrahim b. Muhacir'dir-, rivayet edip dedi ki, ben Abdulmelik b. Umeyr'i şöyle derken işittim: Ben Amr b. Hureys'i, kardeşi Saïd b. Hureys'ten -ki O'nun Sahabiliği vardır-, (naklen rivayet ederken) işittim ki, O şöyle demiş: Ben Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Sizden kim bir ev veya tarla, bağ, bahçe gibi taşınmaz bir mal ("âkar") satarsa, (bedelini) benzeri bir şeye yatırmaması hariç, (bu satışın) ona mübarek kılınmaması lâyıktır!"⁵⁸¹

AÇIKLAMA

Bu hadis; ev, tarla gibi taşınmaz bir malın satılmasının, bedeli ile benzeri bir mülk alınmayacaksa, mekruh olduğunu göstermektedir. Sââti, bunun sebebini, taşınmaz malların faydalarının çok olması, çalınma tehlikesi ve taşınır malların maruz kalabildiği diğer bazı tehlikelere maruz kalmaması şeklinde açıklamaktadır.⁵⁸² Buna göre, "bu hadiste sağlam bir yatırımın satılıp bedelinin heba edilmemesi tavsiye ediliyor" denebilir. Allahu a'lem! Halkımız arasında da ev, tarla, bağ-bahçenin satılması hoş karşılanmamaktadır. Birçok kanaat ve âdeti bir ayet veya bir hadise dayanan halkımızın bu kanaati de muhtemelen yukarıdaki hadise dayanmaktadır.

«۸۲»

باب في حريم الجن

581- İbn Mace, Ruhûn, 24/2832; Müsned, 3/467, 4/307. Bu Hadisin ravilerinden İsmail b. İbrahim zayıftır.

582- Bkz. el-Fethu'r-Rabbani, 15/26.

82. BÂB KUYUNUN HARİMİ HAKKINDA

٢٦٢٩ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنَا عَرَعَرَةُ بْنُ الْبَرْنَدِ الشَّامِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغْفَلٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، قَالَ: مَنْ اخْتَفَرَ بَشْرًا فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَحْفِرَ حَوْلَهُ أَرْبَعِينَ ذِرَاعًا عَطْنَا لِمَاشِيَتِهِ^(٥٨٣).

2629. Bize İshak b. İbrahim haber verip (dedi ki), bize Ar'ara ibnu'l-Birind eş-Şamî haber verip (dedi ki), bize İsmail b. Müslim, el-Hasan'dan, (O) Abdullah b. Muğaffel'den, (O da) Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Kim bir kuyu kazarsa, hayvanlarının yatacak yeri olması için onun kırk arşın etrafında hiç kimsenin kuyu kazma hakkı yoktur!"⁵⁸³

AÇIKLAMA

"Harim", bir şeyin çevresinde bulunan yer demektir ki, bu yer o şey için yararlanma alanıdır ve bu yerin kullanma hak ve yetkisi o şeyin sahibine aittir. Bu hadis bir kuyunun etrafındaki 40 arşınlık⁵⁸⁴ yerin o kuyunun harimi olduğunu göstermektedir. Binaenaleyh kuyunun etrafındaki bu kadar yerin kullanma hak ve yetkisi kuyunun sahibine aittir. Hanefî âlimlerle İmam Şafîi (Rahmetullahi Aleyh), bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Ahmed (Rahmetullahi Aleyh) ise, ilgili başka bir hadise dayanarak kuyunun hariminin 25 arşın olduğunu söylemiştir. İmam Malik (Rahmetullahi Aleyh) ile, bir rivayete göre İmam Şafîi (Rahmetullahi Aleyh) ise; "kuyuların hariminde örfe bakılır ve harimin alanı, toprağın sertlik ve

583- İbn Mâce, Ruhûn, 22(2/831). Bu Hadis, ravilerinden İsmail b. Müslim'den dolayı, zayıftır. Ancak Taberani'nin rivayet ettiği bir mutabii vardır. Bkz. Nasbu'r-Râye, 4/291.

584- Bir arşın ("zirâ-ı âmme"), 758 mm.dir.

yumuşaklığına göre değişebilir" demişlerdir. Bu âlimlerin bu konuda farklı görüş serdetmelerinin sebebi, anlaşıldığına göre, ilgili hadisleri sahih veya zayıf kabul etmelerinden kaynaklanmıştır. Ayrıca kaydedelim ki, kuyuların harîmi hakkında bu söylenenler, sahipsiz arazide açılan kuyular hakkındadır. Sahipli arazide açılan kuyularda harîm meselesi yoktur; çünkü her arazi sahibi mülkünü dilediği gibi kullanabilir.

«۸۳»

باب في الشفعة

83. BÂB

ŞUF'A HAKKINDA

۲۶۳۰ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، ثنا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ - ﷺ -، فِي الشُّفْعَةِ إِذَا كَانَ طَرِيقُهَا وَاحِدًا قَالَ: يُنْظَرُ بِهَا، وَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا غَائِبًا^(۱).

2630. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize Abdulmelik, Atâ'dan, (O) Cabir'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki; O (şufa muamelesi yapılacak şeylerin) yolunun bir olması durumunda, şufa hakkında şöyle buyurdu: "(Şufa) sahibi hazır bulunmuyor olsa da, ondan dolayı o beklenir!"⁵⁸⁵

۲۶۳۱ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ، ثنا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - بِالشُّفْعَةِ فِي كُلِّ شِرْكٍ لَمْ يَقْسَمْ: رُبْعَةً أَوْ حَائِطٍ، لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَبِيعَ حَتَّى يُؤْذَنَ شَرِيكُهُ،

585- Ebu Davud, Buyû', 72(3/286); Tirmizi, Ahkam, 32(3/651); İbn Mace, Şufa, 2(2/833)

فَإِنْ شَاءَ أَخَذَ وَإِنْ شَاءَ تَرَكَ، فَإِنْ بَاعَ فَلَمْ يُؤْذِنْهُ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ⁵⁸⁶. قِيلَ لِأَبِي
مُحَمَّدٍ: تَقُولُ بِهَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ.

2631. Bize Muhammed ibnu'l-Alâ' haber verip (dedi ki), bize Abdullah b. İdris, İbn Cureyc'den, (O) Ebu'z-Zübeyr'den, (O da) Cabir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), mesken veya bahçe olsun, taksim edilmemiş olan her ortaklıkta şufa (hakkı olacağı) hükmünü verdi: "(Bir kimseye), ortağına bildirmediğçe (payını) satması helâl olmaz. Eğer (ortağı) isterse (payını satın) alır, isterse bırakır. Şayet (payını) satar da ortağına bildirmezse, (ortağı onu almaya) daha çok hak sahibidir!"⁵⁸⁶

Ebu muhammed (ed-Dârimî'ye); "bu (hadisin zahirinin delâlet ettiği) görüşü benimsiyor musun?" denildi, O da; "evet" karşılığını verdi.

ACIKLAMA

"Şufa", lügatta "ekleme, çift yapma, yardım etme" gibi manalara gelir. Şer'i istilahta ise, "satılık bir malı, komşuluk veya ortaklık sebebiyle öncelikle alabilme hakkı" demektir. Yukarıdaki hadis bunun meşru olduğunu göstermektedir.

Âlimler de, bu hadislerin zahirine uygun olarak şufanın meşruluğunda ihtilâf etmemişlerdir. Bunu sadece Ebu Bekr el-Esamm'ın kabul etmediği nakledilir.

Diğer taraftan âlimler, ilgili delillere dayanarak hangi mallarda ve hangi durumlarda şufa hakkının olacağına dair farklı görüşler serdetmişlerdir. Bunlar hadislerin geniş şerhleriyle, fıkıh kitaplarında ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

586- Müslim, Musâkât, 134(3/1229); Ebu Davud, 72(3/285); İbn Mace, Şufa, 1(2/833); Nesai, Buyû', 80(7/265); Müsned, 3/312, 316, 397.

GÖRGÜ
KURALLARI
KİTABI

«ا»

باب الاستئذان ثلاث

1. BÂB

GİRİŞ İZİNİ ÜÇ DEFA İSTENİR

٢٦٣٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو التُّعْمَانِ، ثنا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، ثنا دَاوُدُ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ اسْتَأْذَنَ عَلَى عُمَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَلَمْ يُؤْذِنْ لَهُ، فَرَجَعَ فَقَالَ: مَا رَجَعْتُ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - يَقُولُ: إِذَا اسْتَأْذَنَ الْمُسْتَأْذِنُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَإِنْ أُذِنَ لَهُ وَإِلَّا فَلْيَرْجِعْ. فَقَالَ: لَتَأْتِيَنَّ يَمَنٌ يَشْهَدُ مَعَكَ، أَوْ لَأَفْعَلَنَّ وَلَا فَعَلَنَّ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: وَأَنَا وَأَنَا فِي قَوْمٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - فِي الْمَسْجِدِ، وَهُوَ فِرْعٌ مِنْ وَعِيدِ عُمَرَ إِيَّاهُ، فَقَامَ عَلَيْنَا فَقَالَ: أَسْتُذِّنُكُمْ رَجُلًا سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -، إِلَّا شَهِدَ لِي بِهِ. قَالَ: فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَقُلْتُ: أَخْبِرْهُ أَنِّي مَعَكَ عَلَى هَذَا. وَقَالَ ذَاكَ آخَرُونَ، فَسَرِّي عَنْ أَبِي مُوسَى (١).

2632. Bize Ebu'n-Numan haber verip (dedi ki), bize Yezid b. Zurey' rivayet edip (dedi ki), bize Davud, Ebu Nadra'dan, (O da) Ebu Said'den (naklen) rivayet etti ki; Ebu Musa el-Eş'ari, Hz. Ömer'in yanına girmek için üç defa izin istemiş de O, O'na izin vermemiş. Bunun üzerine O da geri dönmüş. Sonra (Hz. Ömer O'nu çağırıp); "niye geri döndün?" diye sormuş. O da şöyle cevap vermiş: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim: "Giriş izni isteyen kimse üç defa izin istediğinde eğer ona izin verilirse ne âlâ, aksi halde geri dönün!" O zaman (Hz. Ömer); "ya (Hz. Peygamber'in böyle buyurduğuna) seninle beraber şahidlik edecek birini mutlaka getireceksin, yahut ben (sana) yapacağım da yapacağım!" demiş.

Ebu Said sözüne şöyle devam etti: (Derken Ebu Musa), ben Ra-

sulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Ashabından bir topluluk içindeyken bizim yanımıza, Hz. Ömer'in kendisini tehdidinden korkmuş bir halde geldi ve başımıza dikilip şöyle dedi: "Allah aşkına, sizden, bunu Rasulullah'tan (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) işitmiş olan bir adamın bu konuda benim için mutlaka şahitlik etmesini istiyorum!" (Ebu Saîd sözünün devamında) şöyle dedi: O zaman ben; "O'na haber ver ki, ben bu hususta seninle beraberim!" dedim. Bunu başkaları da söyledi. Bunun üzerine Ebu Musa'nın keder ve üzüntüsü kayboldu.⁵⁸⁷

AÇIKLAMA

Hadislerin sonraki nesillere sağlam bir şekilde ulaşmasında Hz. Ömer'in -Allah O'ndan razı olsun- büyük hizmeti geçmiştir. O, selefi Hz. Ebu Bekir -Allah O'ndan razı olsun- gibi, hadis rivayetinde ciddi ve titiz olunmasını sağlamaya çalışmış, bu sebeple rivayet işini sıkı tutmuştur. Yukarıdaki haberde bunun bir örneğini görüyoruz. Bu olayda Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) Ebu Musa'ya -Allah O'ndan razı olsun- karşı gösterdiği tavır, O'nun yalan-yanlış haber nakletmesinden şüphelendiği için değildir. Bunu, bu haberin bir rivayetinde olayın sonunda Ebu Musa'ya söylediği bildirilen sözden açıkça anlamaktayız. Bu rivayete göre Hz. Ömer (*Radıyallahu Anh*), Ebu Saîd'din -Allah O'ndan razı olsun- şahidlik etmesinden sonra, Ebu Musa'ya şöyle demişti: "İyi bil ki, ben seni itham etmiyorum. Fakat halkın Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) iftirada bulunmasından endişe ettim!"⁵⁸⁸

Bu gösteriyor ki, Hz. Ömer'in (*Radıyallahu Anh*) bu tavrı, hadis rivayetinde titizlik gösterilmesini sağlamaya, bu işi sıkı tutarak art niyetli olabilecek kimselerin hadis uydurmasına engel olmaya yöneliktir. Çünkü zamanında Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) tecrübesine, bilgisine ve doğruluğuna güvenip memuru

587- Buhari, İsti'zân, 13(7/130); Müslim, Adab, 33(3/1694); Ebu Davud, Edeb, 129(4/345-346); Tirmizi, İsti'zân, 3(5/53-54); İbn Mace, Edeb, 17(2/1221); Müsned, 4/403, 410, 418; Tayâlisî, s. 70, 287; Beyhaki, 8/339.

588- Muvatta, İsti'zân, 3(2/964); Risâle, s. 435.

("âmil'i) olarak Yemen'e göndermiş olduğu Ebu Musa gibi büyük bir Sahabiye böyle davranılınca, diğer müslümanlar bundan ibret alacak ve hadis rivayetinde kendilerine çekidüzen vereceklerdi. Nitekim öyle olmuştur. Ebu Hüreyre -Allah O'ndan razı olsun- bile Hz. Ömer (Radıyallahu Anh) zamanında fazla rivayetten kaçındığını söylemiştir. Şu halde Hz. Ömer'in bu tavrı; "kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla" kâbilinden bir harekettir.

Diğer taraftan bu habere bakarak Hz. Ömer'in (Radıyallahu Anh) her hadis rivayetinde bir şahid istediği, yani bir hadisi en az iki kişinin rivayetiyle kabul ettiği düşünülmemelidir. Hz. Ömer (Radıyallahu Anh), kendisine tek bir kişinin rivayet ettiği bir hadisi, başka bir şahid istemeyerek kabul ettiği de çok olmuştur. Şam'da tâûn salgını çıktığını yolda haber alması üzerine ne yapılması gerektiğini Ashabla görüştüğünde, Abdurrahman b. Avf'ın -Allah O'ndan razı olsun- rivayet ettiği; "Bir yerde tâûn çıktığını işittiğinizde oraya gitmeyin..." hadisini kabul edip geri dönmesi bunun örneklerinden biridir.⁵⁸⁹

«۲»

باب كيف الاستئذان؟

2. BÂB

GİRİŞ İZNİ NASIL İSTENİR?

۲۶۳۳ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الرَّبِيعِ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَضَرَبْتُ بَابَهُ، فَقَالَ: مَنْ ذَا؟ فَقُلْتُ: أَنَا. فَقَالَ: أَنَا أَنَا. فَكِرَةً ذَلِكَ^(۱).

2633. Bize Saîd ibnu'r-Rebi' haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Muhammed ibnu'l-Munkedir'den, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben Cabir b. Abdillâh'ı işitmiştim, şöyle demişti: Ben

589- Diğer bazı örnekler için bkz. Risâle, s. 427 vd; es-Sünne, Kable't-Tedvin, s. 119 vd.

(bir defasında) Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (evine) gelip kapısını çalmıştım. O da; "Kim o?" buyurmuştu. Ben; "benim" demiştim. Bunun üzerine O; "Benim! Benim!" buyurmuş ve bundan hoşlanmamıştı.⁵⁹⁰

AÇIKLAMA

Hiz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Câbir'in (*Radıyallahu Anh*) cevabından hoşlanmamasının sebebi, cevabın onu yeterince tanıttıcı olmamasıydı. Bu sebeple bu gibi durumlarda cevap verirken insanın, ismini veya meşhur olduğu lakabını söyleyerek kendisini tanıtmaması gerekir. Ancak ev sahibi, giriş isteyenini sesinden tanıyabiliyorsa, izin isteyen kimse sadece "benim" demekle yetinebilir. Bu hadis ayrıca kapı çalmanın meşru olduğunu göstermektedir. Böylece içerde olan kimse kapıya yaklaşır, dışardaki de selam vererek giriş izni ister.

Bu hadiste Câbir'in (*Radıyallahu Anh*) kapıyı nasıl çaldığına, bir âletle mi, âletsiz mi çaldığına dair bir açıklık yoktur. Enes'in (*Radıyallahu Anh*) naklettiğine göre, Sahabe-i Kiram, Hiz. Peygamber'in kapısını (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) tırnaklarıyla çalarlarmış. Kapıyı bu şekilde çalmaları herhalde, Hiz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) saygılarının ve O'nu rahatsız etmeme arzularının bir ifadesiydi.

«۳»

باب في النهي أن يطرق الرجل أهله ليلاً

3. BÂB

KİŞİNİN, AİLESİNE GECELEYİN GELMESİNİN
YASAKLANMASI HAKKINDA

590- Buhari, İsti'zân, 17(7/131); Müslim, Adab, 38(3/1697); Ebu Davud, Edeb, 130(4/348); Tirmizi, İsti'zân, 18(5/65); İbn Mace, Edeb, 17(2/1227); Müsned, 3/363; Tayâlisi, s. 237.

٢٦٣٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَارِبَ ابْنَ دِنَارٍ، يَذْكُرُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - أَنْ يَنْطَرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا، أَوْ يُخَوِّنَهُمْ، أَوْ يَلْتَمِسَ عَثَرَاتِهِمْ⁵⁹¹. قَالَ سُفْيَانُ: قَوْلُهُ: أَوْ يُخَوِّنَهُمْ أَوْ يَلْتَمِسَ عَثَرَاتِهِمْ، مَا أَدْرِي شَيْءًا قَالَهُ مُحَارِبٌ، أَوْ شَيْءٌ هُوَ فِي الْحَدِيثِ.

2634. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan rivayet edip dedi ki, ben Muharib b. Disar'ı, Cabir b. Abdillâh'tan (naklen) anlatırken işittim ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kişinin (yolculuk dönüşü) ailesine geceleyin gelmesini veya onlara hainlik suçlamasında bulunmasını, yahut onların kusurlarını araştırmasını yasakladı.

Süfyan demiş ki: (Bu hadisteki), "...veya onlara hainlik suçlamasında bulunmasını, yahut onların kusurlarını araştırmasını" sözünün, Muharib'in söylediği birşey mi, yoksa hadisın aslında olan birşey mi olduğunu bilmiyorum!⁵⁹¹

«ع»

باب في افشاء السلام

4. BÂB

SELÂMI YAYMAK HAKKINDA

٢٦٣٥ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - الْمَدِينَةَ اسْتَشْرَفَهُ النَّاسُ،

591- Buhari, Nikah, 120(6/161); Müslim, İmâret, 184(3/1528); Ebu Davud, Cihad, 172(3/90); Tirmizi, İsti'zân, 19(5/66); Müsned, 3/302, 310. Müslim ile Müsned'in 3/302. sayfası hariç, zikredilen bu yerlerde, merfu' mu, maktu' mu olduğunda Süfyan'ın tereddüt ettiği cümle yoktur. Bu konuda bkz. 450. Hadis.

فَقَالُوا: قَدِيمَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - قَالَ: فَخَرَجْتُ فِيمَنْ خَرَجَ فَلَمَّا رَأَيْتُ وَجْهَهُ عَرَفْتُ أَنَّ وَجْهَهُ لَيْسَ بِوَجْهِ كَذَّابٍ، فَكَانَ أَوَّلُ مَا سَمِعْتُهُ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَصَلُّوا الْأَرْحَامَ، وَصَلُّوا النَّاسَ نِيَامًا، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ⁽⁵⁹²⁾.

2635. Bize Saîd b. Âmir, Avftan, (O) Zürâre b. Evfa'dan, (O da) Abdullah b. Selâm'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Medine'ye geldiğinde, halk O'nu gözlemeye çıkmış ve (gelişini uzaktan görünce); "Allah'ın elçisi geldi!" demişlerdi. (Abdullah) sözüne şöyle devam etti: Ben de, (karşılamaya) çıkanlarla beraber çıkmıştım. Derken yüzünü gördüğüm zaman anlamıştım ki, O'nun yüzü, hiç yalancı yüzü değildir. Sonra O'ndan duyduğum ilk şey; şöyle buyurması oldu: "Ey insanlar! Selâmı yayın, yemek yedin, yakınlarla alâkayı devam ettirin, insanlar uyurken namaz kılın ki, Cennet'e selâmetle giresiniz!"⁵⁹²

«0»

باب في حق المسلم على المسلم

5. BÂB

MÜSLÜMANIN, MÜSLÜMAN ÜZERİNDEKİ HAKKI HUSUSUNDA

٢٦٣٦ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ الْحَارِثِ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - : لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ، وَيُسَمِّيهِ إِذَا عَطَسَ، وَيَعُوذُهُ إِذَا مَرَضَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا تَوَفَّى، وَيُحِبُّ لَهُ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ، وَيَنْصَحُ لَهُ بِالْغَيْبِ⁽⁵⁹²⁾.

2636. Bize Ubeydullah, İsrail'den, (O) Ebu İshak'tan, (O) el-Haris'ten, (O da) Hz. Ali'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Müslümanın müslüman üzerinde altı (hakkı) vardır: Karşılaştığında ona selâm verir, aksırdığında ona; "Allah sana merhamet etsin" diyerek hayır dua eder, hastalandığında onu ziyaret eder, çağırdığında çağırısına karşılık verir, öldüğünde (cenaze namazında) hazır bulunur, kendisi için sevdiği şeyi onun için de sever ve gıyabında onun iyiliğini ister."⁵⁹³

«٦»

بَاب فِي تَسْلِيمِ الرَّاكِبِ عَلَى الْمَاشِي

6. BÂB

BİNEK ÜZERİNDE OLANIN YAYA OLANA SELÂM VERMESİ HAKKINDA

٢٦٣٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو هَانِيءٍ الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ الْجَنْبِيَّ، حَدَّثَهُ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ - . قَالَ: يُسَلِّمُ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْقَائِمُ عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ^(١).

2637. Bize Abdullah b. Yezid haber verip (dedi ki), bize Hayve rivayet edip (dedi ki), bize Ebu Hani' el-Havlani haber verdi ki, Ebu Ali el-Cenbi kendisine, Fedâle b. Ubeyd'den, (O da) Rasulullah'tan (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etmiş ki, O şöyle buyurmuş: "Binék üzerinde olan yaya olana, ayakta olan oturmakta olana, az olan çok olana selâm verir!"⁵⁹⁴

593- Tirmizi, Edeb, 1(5/80); İbn Mace, Cenâiz, 1(1/461); Müsned, 1/89. Darimî'nin rivayetinde olduğu gibi, Müsned'de de yedi madde zikredilmektedir. bunun sebebi, ya yedi maddenin birinin, altı maddenin bir hülâsası mahiyetinde zikredilmiş olmasıdır ki, "kendisi için sevdiği şeyi onun için de sever" maddesi bu özelliktedir. Yahut ravilerinden biri bu Hadisi, benzeri diğer Hadislerle karıştırmıştır.

594- Tirmizi, İsti'zân, 14(5/62); Müsned, 6/19, 20.

«V»

باب في رد السلام على أهل الكتاب

7. BÂB

EHL-İ KİTAB'IN SELAMINI ALMAK HAKKINDA

٢٦٣٨ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: إِنَّ الْيَهُودَ إِذَا سَلَّمَ أَحَدَهُمْ فَإِنَّمَا يَقُولُ: السَّامُ عَلَيْكَ، قُلْ: عَلَيْكَ^(١).

2638. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Abdullah b. Dinâr'dan, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Şu bir gerçek ki, yahudilerden biri (size) selâm verdiğinde ancak "es-sa'mu aleyk = ölüm üzerine olsun" der, bu sebeple sen de; "aleyke = senin üzerine olsun" karşılığını ver."⁵⁹⁵

ACIKLAMA

Bu hadis yahudilerin selâmının alınacağını, fakat onlar selâm verirken "es-sa'mu aleyke" dedikleri için, selâmlarına "aleyke" şeklinde karşılık verileceğini göstermektedir. Bu hadiste ise mutlak olarak; "Size ehl-i kitab selâm verdiğinde siz "ve aleyküm" deyin!" buyrulmaktadır.⁵⁹⁶ Buna göre, nasıl selâm verirlerse versinler, onların selâmı "ve aleyküm" şeklinde alınacaktır. Birçok âlim, bu hadislerle dayanarak ehl-i kitabın selâmının "aleyküm" veya "ve aleyküm" şeklinde alınacağını, onların selâmlarına "aleykümü's-selâm" şeklinde karşılık vermenin caiz olmadığını söylemişlerdir. Ancak, "ölüm senin

595- Buhari, İsti'zân, 22(7/134); Müslim, Selam, 8(4/1706); Ebu Davud, Edeb, 130(4/353); Muvatta, Selam, 3(2/960); Müsned, 2/9,19,114.

596- Bkz. Müslim, Selam, 6(4/1705).

üzerine olsun" şeklinde edepsizce selâm veren bir yahudiye bile nezih ve nazik bir karşılık verilmesi emredildiğine göre, normal selâm verdiklerinde ehl-i kitabın selâmlarının; "ve aleykümü's-selâm" şeklinde alınması caiz olmalıdır. Nitekim bazı Şafii âlimler bunun caiz olduğunu söylemişlerdir. Şu halde ehl-i kitabın selâmlarının mutlak olarak "aleyküm" veya "ve aleyküm" şeklinde alınmasını emreden hadisler, "es-sa'mu aleyke" şeklinde selâm verilmesi durumuyla veya muayyen bir zamanla alâkalı olabilir.

«A»

باب في التّسليم على الصّبيان

8. BÂB

ÇOCUKLARA SELÂM VERMEK HAKKINDA

٢٦٣٩ - حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ حَمَّادٍ، ثنا شُعْبَةُ، عَنْ سَيَّارٍ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، فَمَرَّ بِصِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَحَدَّثَ ثَابِتٌ أَنَّهُ كَانَ مَعَ أَنَسٍ فَمَرَّ بِصِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَحَدَّثَ أَنَسٌ أَنَّهُ كَانَ مَعَ النَّبِيِّ - ﷺ - فَمَرَّ بِصِبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ^(١).

2639. Bize Sehl b. Hammâd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be, Seyyar'dan, O'nun şöyle dediğini rivayet etti: Ben Sabit el-Bunani ile yürüyordum. Derken O bazı çocukların yanından geçmişti de, onlara selâm vermişti. Sabit (sonra) anlatmıştı ki, kendisi Enes'le yürüyormuş. Derken O bazı çocukların yanından geçmişti de onlara selâm vermişti. Enes de (sonra) anlatmış ki; O, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile berabermiş. Derken o bazı çocukların yanından geçmişti de onlara selâm vermişti.⁵⁹⁷

597- Buhari, İsti'zân, 15(7/131); Müslim, Selâm, 15(4/1708); Ebu Davud, Edeb, 136(4/352); Tirmizi, İsti'zân, 8(5/57); İbn Mace, Edeb, 14(2/1220); Müsned, 3/131.

«٩»

باب في التسليم على النساء.

9. BÂB

KADINLARA SELÂM VERME HAKKINDA

٢٦٤٠ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْرَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، حَدَّثَنِي شَهْرٌ، عَنْ أَسْمَاءِ بِنْتِ يَزِيدَ بْنِ السَّكَنِ، إِحْدَى نِسَاءِ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ، أَنَّهَا بَيَّنَّا هِيَ فِي نِسْوَةٍ فَمَرَّ عَلَيْهِنَّ النَّبِيُّ - ﷺ - فَسَلَّمَ عَلَيْهِنَّ^(١).

2640. Bize el-Hakem b. Nâfi', Şuayb b. ebi Hamza'dan, (O da) İbn Ebi Hüseyin'den (naklen) haber verdi (ki, O şöyle demiş): Bana Şehr, Eşheloğulları'nın kadınlarından biri olan Esmâ bint Yezid ibni's-Seken'den (naklen) rivayet etti ki, O, bir ara bazı kadınların içinde bulunuyormuş. Derken yanlarından Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) geçmiş de onlara selâm vermiş.⁵⁹⁸

«١٠»

باب اذا أقربى، على الرجل السلام كيف يردّ

10. BÂB

BİR KİŞİYE SELÂM GÖNDERİLDİĞİNDE
BUNU NASIL ALIR?

٢٦٤١ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ أَبِي حَمْرَةَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ - ﷺ -

598- Ebu Davud, Edeb, 137(4/352); Tirmizi, İsti'zân, 9(5/58); İbn Mace, Edeb, 14(2/1220); Müsned, 6/452.

ﷺ - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: يَا عَائِشُ هَذَا جِبْرِيلُ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ. قَالَتْ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. قَالَتْ: وَهُوَ يَرَى مَا لَا أَرَى^(١).

2641. Bize el-Hakem b. Nafi', Şuayb b. Ebi Hamza'dan, (O da) ez-Zühri'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana Ebu Seleme b. Abdirahman rivayet etti ki, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımı Hz. Aişe şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) demiş ki: "Aişe! Bu (yanımdaki) Cibril'dir. Sana selâm veriyor!" (Hz. Aişe de); "ve aleyhi's-selâm ve rahmetullahi ve berekatuhu = selâm, Allah'ın rahmeti ve bereketleri O'nun da üzerine olsun!" karşılığını vermiş. (Hz. Aişe sözünün devamında) şöyle demiş: "O (yani Hz. Peygamber), benim görmediğim şeyleri görür!"⁵⁹⁹

«II»

باب في رد السلام

11. BÂB

SELÂMIN ALINMASI HAKKINDA

٢٦٤٢ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، ثنا سُلَيْمَانُ - هُوَ ابْنُ الْمُغِيرَةِ -،

عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - فَأَتَيْتُهُ حِينَ قَضَى صَلَاتَهُ، فَكُنْتُ أَوَّلَ مَنْ حَيًّا يَتَحَيَّهِ الْإِسْلَامَ. قَالَ: عَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، مِمَّنْ أَنْتَ؟ قَالَ: قُلْتُ: مِنْ غِفَارٍ. قَالَ: فَأَهْوَى بِيَدِهِ، قُلْتُ فِي نَفْسِي: كَرِهَ أَنْ يَنْتَمِيَتْ إِلَيَّ غِفَارٌ^(١).

599- Buhari, İsti'zân, 16(7/131); Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 91(4/1896); Ebu Davud, Edeb, 154(4/359); Nesai, İşretu'n-Nisa, 3(7/65); Tirmizi, İsti'zân, 5(5/55); İbn Mace, Edeb, 12(2/1218); Müsned, 6/146, 150, 224.

2642. Bize Abdullah b. Mesleme rivayet edip (dedi ki), bize Süleyman -ki O, ibnu'l-Muğire'dir-, Humeyd b. Hilâl'den, (O) Abdullah ibnu's-Samit'ten, (O da) Ebu Zerr'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) namaz kıldı. Sonra namazını bitirince ben yanına gelip (selâm verdim). Böylece ben (O'na) İslam selâmı ile selâm veren ilk kimse oldum. O zaman O; "Aleyke's-selâm ve rahmetullah! Kimlerdensin?" buyurdu. Ben; "Ğıfar kabilesinden" dedim. (Ebu Zerr sözünün devamında) şöyle dedi: Bunun üzerine O, eliyle (hoşnutsuzluk) işareti yaptı da, ben içimden; "Ğıfar'a mensup olmamdan hoşlanmadı" dedim.⁶⁰⁰

AÇIKLAMA

Ebu Zerr el-Ğıfari'nin -Allah O'ndan razı olsun- anlattığı bu olay, O, müslümanlığın doğuşunun ilk yıllarında Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Peygamberlik haberini duyup da O'nun hakkında bilgi almak için Mekke'ye geldiğinde cereyan etmişti. Ebu Zerr'in (Radiyallahu Anh) kabilesi yol kesmekle, yağmacılıkla geçinir, savaş ve baskının yasak olduğu "haram aylar"da bile bu faaliyetlerini sürdürürlerdi. Bu sebeple Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'nun kabilesini öğrenince, herhalde müslüman olma ihtimalini az gördüğü için, bundan hoşlanmamıştı. Ama çok geçmeden Ebu Zerr'in (Radiyallahu Anh) kendiliğinden müslüman olduğunu görünce de buna taaccüb etmiş ve "Gerçekten Allah dilediğine hidayet verir!" buyurmuştu.⁶⁰¹

Ebu Zerr'in (Radiyallahu Anh) bu rivayetine göre Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) "es-selâmu aleyke" şeklinde İslami selâmla ilk defa selâmlayan, kendisiydi. Bunu; Hz. Peygamber'i İslami selâmla selâmlayan henüz müslüman olmamış, yabancı ilk kimse olarak da anlayabiliriz. Bu durumda Ebu Zer, bu selâmı Mekke'deki müslümanlardan duymuş ve öğrenmiş de olabilir.

600- Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 132(4/1921); Müsned, 5/175.

601- İbn Sa'd, 4/223.

Cahiliye döneminde Arablar "En'amellahu bike aynen = Allah gözünü, sevdiklerini görmekle aydın etsin!", "En'im sabâhan = Sabahın hayırlı olsun!",⁶⁰² "Hayiye mesâen = Akşam yaşayasın!", "Hayiye sabâhan = Sabah yaşayasın!"⁶⁰³ gibi şekillerde selâmlaşırlardı. Müslümanlıkta bu şekilde selâmlaşma yasaklanmış ve "es-selâmu aleyke (aleyküm)", "selâmun aleyke (aleyküm)" şekilleri meşru' kılınmıştır. Hz. Adem'in (*Aleyhisselâm*) de Cennet'te melekleri; "es-selâmu aleyküm" şeklinde selâmladığını gösteren bir rivayet vardır.⁶⁰⁴ Buna göre bu İslami selâmı insanlık tarihinde -herhalde Allah'ın ilhamıyla- ilk kullanan kimse, Hz. Adem'dir (*Aleyhisselâm*). Anlaşıldığına göre bu İslami selâm şekli tarih içinde unutulmuş ve Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bu Sünneti tekrar ihya etmiştir.

«۱۲»

باب في فضل التسليم وردّه

12. BÂB

SELÂM VERMENİN VE SELÂM ALMANIN FAZİLETİ HAKKINDA

٢٦٤٣ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ - ﷺ - فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَرَدَّ عَلَيْهِ، وَقَالَ: عَشْرٌ، ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ فَسَلَّمَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ^(١) فَرَدَّ عَلَيْهِ فَقَالَ: عِشْرُونَ. وَجَاءَ رَجُلٌ فَسَلَّمَ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَرَدَّ عَلَيْهِ وَقَالَ: ثَلَاثُونَ^(٢).

2643. Bize Muhammed b. Kesir rivayet edip (dedi ki), bize

602- Bkz. Ebu Davud, Edeb, 181(4/357).

603- Bkz. Fethu'l-Bâri, 23/4 (İbn Ebi Hatim'den naklen).

604- Bkz. Buhari, İsti'zân, 1(7/125).

Ca'fer b. Süleyman, Avf'tan, (O) Ebu Reca'dan, (O da) İmran b. Husayn'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Bir adam Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) gelip; "es-selâmu aleyküm!" dedi. O da selâmını aldı ve "*On (sevap kazandı!)*" buyurdu. Sonra başka bir adam gelip selâm verdi ve "es-selâmu aleyküm ve rahmetullah!" dedi. Onun da selâmını aldı ve "*Yirmi (sevap kazandı!)*" buyurdu. Ardından başka bir adam gelip selâm verdi ve "es-selâmu aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh!" dedi. O, bunun da selâmını aldı ve "*Otuz (sevap kazandı!)*" buyurdu.⁶⁰⁵

«۱۳»

باب اذا سلم على الرجل وهو يبول

13. BÂB

BİR ADAMA, İŞİYORKEN SELÂM VERİLDİĞİNDE
(NE YAPAR)?

٢٦٤٤ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ، ثنا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ الْحُصَيْنِ، عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قَنْفُذٍ، أَنَّهُ سَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ - ﷺ - وَهُوَ يَبُولُ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ، حَتَّى تَوَضَّأَ، فَلَمَّا تَوَضَّأَ رَدَّهُ عَلَيْهِ^(۱).

2644. Bize İshak haber verip (dedi ki), bize Muaz b. Hişam rivayet edip (dedi ki), bana babam, Katâde'den, (O) el-Hasan'dan, (O) el-Husayn'dan, (O da) el-Muhacir b. Kunfuz'dan (naklen) rivayet etti ki; O Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), işiyorken selâm vermiş de, (Hz. Peygamber) abdest alın-caya kadar selâmını almamış, abdest aldıktan sonra selâmını almış.⁶⁰⁶

605- Ebu Davud, Edeb, 143(4/350); Tirmizi, İsti'zân, 2(5/53); Müsned, 4/439.

606- Ebu Davud, Taharet, 8(1/5); Nesai, Taharet, 33(1/34-35); İbn Mace, Tahâret, 27(1/126); Müsned, 4/345, 5/80. Hadisin ravilerinden el-Husayn, zikredilen yerlerde el-Hudayn olarak geçmektedir. Doğrusu da böyle olmalıdır.

AÇIKLAMA

Selâm, fertler arasında sevgi bağlarının oluşmasını sağlayan en güzel ve en kolay vasıtalardan biridir. Bunun için selâmı yaymamız emredilmiştir. Bununla beraber öyle durumlar vardır ki, onlarda selâm vermek uygun düşmez, mekruh olur. Bu hadis, bu durumlardan biri olarak işemekte olan kimseye selâm vermenin, onun da bu durumda verilecek selâmı almasının mekruh olduğunu göstermektedir. Bunun gibi verilecek selâmı, (ağzında lokma olan kimse gibi) fiilen veya (namaz kılmakta olan kimse gibi) Şer'an alamayacak olan kimseye selâm vermek de mekruhtur. Âlimlerimiz; hangi şekilde olursa olsun Allah Tealâ'yı zikretmekle meşgul bulunan kimseye, ders vermekte veya hutbe okumakta olan hocaya, haram veya gayrimeşru bir iş işlemekte olan kimseye selâm vermenin ve hasımların hakime selâm vermelerinin mekruh olduğunu söylemişlerdir.⁶⁰⁷

«۱۴»

باب في النهي عن الدخول على النساء.

14. BÂB

(NÂMAHREM) KADINLARIN YANLARINA GİRMENİN YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦٤٥ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَاطَمٍ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ -: لَا تَدْخُلُوا عَلَى النِّسَاءِ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِلَّا الْحَمَمُ. قَالَ: الْحَمَمُ الْمَوْتُ. قَالَ يَحْيَى: الْحَمَمُ: قَرَابَةُ لِلزَّوْجِ^(۱).

607- Bu konuda bkz. İbn Abidin, 1/414-415, 5/264; Ezkâr, s. 224-225.

2645. Bize Yahya b. Bistam haber verip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Ebu'l-Hayr'dan, (O da) Ukbe b. Amir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ra-sulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "(Tek başlarına iken nâmahrem) kadınların yanlarına girmeyin!" Denildi ki, "yâ Ra-sulullah, kocanın erkek yakınları hariç olsun!" Bunun üzerine O; *"Kocanın erkek yakınları ölüm (ve helâk sebebinin) ta kendisidir!"* bu-yurdu.⁶⁰⁸

Yahya dedi ki; (hadiste geçen) "el-hamu" kelimesi, "kocanın ya-kınları" demektir.

AÇIKLAMA

Zina, en büyük cinsi ahlâksızlıktır. Ferdi, aileyi, toplumu mah-vedici olan bu ahlâksızlık haram kılındığı gibi, ona götürebilecek yol-lar ve işler de yasaklanmıştır. Bir erkeğin nâmahremi bir kadının ya-nına tek başına iken girmesinin yasaklanması da bu cümledendir. Bu konuda nâmahrem kadının kocasının yakını olan erkeklere gös-terilen sertlik ise, onların bu kadının yanına kolaylıkla girip çı-kabilmelerinden, genellikle toplumda bunun yadırganmamasından dolaydır. Halbuki bu müsamaha; nefsani arzulara uyup gayrimeşru ilişkilere girmeye, böylece de bu dünyada yuvaların yıkılmasına, ahlâksızlığın yayılmasına ve toplumun bozulmasına, âhirette ise azâba düşer olmaya sebep olur. Bu durum felâkettir ve asıl ölüm budur.

Burada kaydedim ki, bu hadiste "kocanın erkek yakınları" ile kas-tedilen, onun baba ve dedeleriyle, başka hanımından oğul ve to-runları dışındaki, erkek kardeşi, amcası, amcasının oğlu gibi kadına mahrem olmayan erkek yakınlarıdır. Burada şunu da ekleyelim: Bazı kimseler kendisini ve çevresini düşünerek dinin bu gibi hü-kümlerini katı ve aşırı görme eğilimine girebilirler. Ancak düşünmek gerekir ki, din, iyi-kötü, ahlâklı-ahlâksız, samimi-art niyetli bütün insanlar için hükümler koyar. Bunlara da herkesin uyması istenir.

608- Buhari, Nikah, 111(6/159); Müslim, Selam, 20(4/1711); Tirmizi, Rada', 16(3/474); Müs-ned, 4/149, 153; Beyhaki, 7/90.

Kendisini ve çevresini bu gibi nâhoş durumlardan uzak gören kimse, en azından, art niyetli, ahlâksız olabilecek olan kimselere kötü örnek, bahane ve cesaret kaynağı olmamayı düşünmelidir. Nâmahrem bir kadının yanına tek başına iken girip çıkmakla nâdiren gayrimeşru durumlar ortaya çıksa da, "bir insanı öldüren bütün insanları öldürmüş gibi olur!" Bütün bunlar bir tarafa, bir müslüman için, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) böyle emir buyurmuş olması yeterlidir.

«10»

باب في نظرة الفجأة

15. BÂB

ANSIZIN BAKIŞ HAKKINDA

٢٦٤٦ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ
يُونُسَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ
[جَرِيرٍ] ^(١)، قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ - ﷺ - عَنْ نَظَرَةِ الْفَجْأَةِ؟ فَقَالَ: إِصْرِفْ بَصْرَكَ ^(٢).

2646. Bize Muhamed b. Yusuf ile Ebu Nuaym, Süfyan'dan, (O) Amr b. Saîd'den, (O) Ebu Zur'a b. Amr b. Cerir'den, (O da) Cerir'den (naklen) rivayet ettiler ki, O şöyle demiş: Ben Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), (nâmahrem bir kadına) ansızın bakışın (hükmünü) sormuştum da O; "Gözünü başka tarafa çevir!" buyurmuştu.⁶⁰⁹

609- Müslim, Adab, 45(3/1699-1700); Ebu Davud, Nikah, 44(2/246); Tirmizi, Edeb, 28(5/101); Müstedrek, 2/396; Beyhaki, 7/90; Müsned, 4/358, 361; Tayâlisî, s. 93.

«١٦»

باب في ذيول النساء

16. BÂB

KADINLARIN ETEKLERİ HAKKINDA

٢٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَالِدٍ، ثنا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ - ﷺ -، قَالَتْ: سُئِلَ النَّبِيُّ - ﷺ - عَنْ ذَيْلِ الْمَرْأَةِ؟ فَقَالَ: شِبْرًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِذْ تَبْدُو أَفْدَامُهُنَّ؟ قَالَ: فِدْرَاعًا لَا يَزِدْنَ عَلَيْهِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: النَّاسُ يَقُولُونَ: عَنْ نَافِعٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ.

2647. Bize Ahmed b. Halid haber verip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak'tır-, Nafi'den, (O) Safiyye bint Ebi Ubeyd'den, (O da) Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımı Hz. Ümmü Seleme'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadının eteğini (inciğin yarısından aşağıya ne kadar uzatacağı) soruldu da O; "Bir karış!" buyurdu. Ben; "yâ Rasulullah, o halde ayakları görünür!" dedim; "Öyleyse bir arşın (uzatsınlar). Bundan fazla yapmasınlar!" buyurdu.⁶¹⁰

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki; bazı insanlar (bu hadisin se-
nedinde); "Nafi'den, (O) Süleyman b. Yesâr'dan, (O da Hz. Ümmü
Seleme'den naklen...)" derler.⁶¹¹

610- Ebu Davud, Libas, 39(4/65); Nesai, Zinet, 106(8/185); Muvatta, Libas, 13(2/915); Müs-
ned, 6/296, 309.

611- Bu rivayet için bkz. Ebu Davud, Libas, 39(4/65), Nesai, Zinet, 106(8/185); İbn Mace,
Libas, 13(2/1185).

«IV»

باب في كراهية اظهار الزينة

17. BÂB

(KADININ), SÜSÜNÜ GÖSTERMESİNİN MEKRUHLUĞU
HAKKINDA

٢٦٤٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، ثنا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنِي
رَبِيعُ بْنُ حَرَاثٍ، عَنْ امْرَأَةٍ، عَنْ أُخْتٍ لِحَدِيفَةَ، قَالَتْ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ -
ﷺ - فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ أَمَا لَكُنَّ فِي الْفِضَّةِ مَا تَحَلِّينَ بِهِ، أَمَا إِنَّهُ لَيْسَتْ
مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تَحَلِّي الذَّهَبَ فَتُظْهِرُهُ إِلَّا عَذَبَتْ بِهِ^(١).

2648. Bize Muhammed b. Yusuf haber verip (dedi ki), bize Süfyan, Mansur'dan rivayet etti (ki, O şöyle demiş): Bana Rib'iyy b. Hıraş, bir kadından, (O da) Huzeyfe'nin bir kız-kardeşinden (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu: "Ey kadınlar topluluğu! Sizin, süs olarak takınacağınız gümüş şeyleriniz yok mu? Şunu iyi bilin, durum şu ki, sizden altın süs takınıp da onu (nâmahrem erkeklere) gösteren hiçbir kadın yoktur ki, bu (altın süs) sebebiyle azab edilecek olmasın!"⁶¹²

AÇIKLAMA

Kadınların takınmış oldukları süslerini, bunlardan yüzükler gibi zaruri olarak görünenler hariç, nâmahremleri olan ekeklere göstermeleri yasaktır.⁶¹³ Gösterilmeleri yasaklanan süslerin altın veya

612- Ebu Davud, Hâtem, 8(4/93); Nesai, Zinet, 39(8/135); Müsned, 5/398, 6/357, 358, 369. Darimi'nin senedinde Rib'iyy'in kendisinden rivayette bulunduğu "bir kadın"ın, zikredilen yerlerde onun hanımı olduğu görülmektedir. İbn Hacer bu hanımın ismini bilemediğini söylüyor. Bkz. Takrib, 2/236.

613- Bkz. Nur Sûresi, 31.

gümüş olmaları arasında da bir fark yoktur. Yukarıdaki hadisten ise gümüş süslerin gösterilmelerinin caiz olduğu, altın olanların caiz olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bu hadis, râvilerden Rib'iyî'nin hanımının meçhullüğü sebebiyle zayıftır. Gerçekte sahih olması halinde, onun, İslamiyet'in ilk dönemleri ile ilgili olup, hükmünün sonraları kaldırılmış olması mümkündür.

«۱۸»

باب في النهي عن الطيب اذا خرجت

18. BÂB

(KADININ), DIŞARIYA ÇIKACAĞI ZAMAN GÜZEL KOKU
(SÜRÜNMESİNİN) YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٦٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ عَمَّارٍ، عَنْ غُنَيْمِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى: أَيَّمَا امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ فَيُوجَدُ رِيحُهَا فَهِيَ زَانِيَةٌ، وَكُلُّ عَيْنٍ زَانِيَةٌ^(۱). وَقَالَ أَبُو عَاصِمٍ: يَرْفَعُهُ بَعْضُ أَصْحَابِنَا.

2649. Bize Ebu Asım, Sabit b. Umâre'den, (O) Ğuneym b. Kays'tan, (O da) Ebu Musa'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: "Hangi kadın güzel koku sürünür, sonra dışarıya çıkar da kokusu hissedilirse, o zina etmiş olur. (Ona şehvetle bakan) her göz de zina etmiş olur."

Ebu Asım; "bazı arkadaşlarımız bu (hadisi) merfu (yani Hz. Peygamber'in sözü) olarak rivayet ediyor" da demiştir.⁶¹⁴

«۱۹»

باب في الواصلة والمستوصلة

614- Ebu Davud, Tereccul, 7(4/79); Nesai, Zinet, 35(8/132); Tirmizi, Edeb, 35(5/106); Müsned, 4/400, 414, 418; Müstedrek, 2/396.

19. BÂB

(SAÇA YABANCI SAÇ) EKLEYEN KADIN İLE
(SAÇINA YABANCI SAÇ) EKLETEN KADIN HAKKINDA

٢٦٥٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ
إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ،
وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ، وَالْمُتَمَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ، الْمُغَيَّرَاتِ خُلُقَ اللَّهِ،
فَبَلَغَ ذَلِكَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي أَسَدٍ يُقَالُ لَهَا: أُمُّ يَعْقُوبَ، فَجَاءَتْ فَقَالَتْ: بَلَّغْنِي
أَنَّكَ لَعَنْتَ كَيْتَ وَكَيْتَ؟ فَقَالَ: وَمَا لِي لَا أَلْعَنُ مَنْ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - وَهُوَ
فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَقَالَتْ: لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ فَمَا وَجَدْتُ فِيهِ مَا تَقُولُ؟
قَالَ: لَيْتَ كُنْتُ قَرَأْتِيهِ لَقَدْ وَجَدْتِيهِ، أَمَا قَرَأْتَ: ﴿مَا أَنَاكُمْ إِلَّا رُسُلُ فُخْدُوهُ وَمَا
نَهَاكُمْ عَنْهُ فَأَنْتَهُنَّ﴾؟^(١) فَقَالَتْ: بَلَى، قَالَ: فَإِنَّهُ قَدْ نَهَى عَنْهُ، فَقَالَتْ: فَإِنِّي
أَرَى أَهْلَكَ يَفْعَلُونَ. قَالَ: فَادْخُلِي فَاَنْظُرِي، فَدَخَلَتْ فَتَطَرَّتْ فَلَمْ تَرَ مِنْ
حَاجَتِهَا شَيْئًا. فَقَالَ: لَوْ كَانَتْ كَذَلِكَ مَا جَامَعْتُهَا^(٢).

2650. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Mansur'dan, (O) İbrahim'den, (O) Alkâme'den, (O da) Abdullah'tan (naklen) haber verdi ki, O; "Allah, güzellik için döğme yapan, döğme yaptıran, yüzündeki kılları alan-aldıran, dişlerini seyrelten ve böylece Allah'ın yarattığını değiştiren kadınlara lânet etsin!" dedi ve bu, Esedoğulları'ndan Ümmü Ya'kub isimli bir kadına ulaştı. Bunun üzerine (bu kadın İbn Ömer'e) gelip; "bana senin şöyle şöyle lânet ettiğin ulaştı, (bu doğru mu?)" dedi. O da şöyle karşılık verdi: "Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) lânet etiği kimselere ben ne diye lanet etmeyeyim? Bu (lânet etme hükmü) Allah'ın Kitab'ında da vardır!" Bu sefer (kadın); "andolsun ki, ben iki levha arasındaki (tüm Kur'an'ı) okudum da onda senin dediğini bulamadım" dedi. (İbn Ömer) şöyle cevap verdi: "Sen onu gerçekten okusaydın bunu muhakkak bulurdun! Sen; "Peygamber size ne verirse onu alın, sizi

neden menederse ondan geri durun"⁶¹⁵ meâlindeki ayeti okumadın mı?" (Kadın); "evet, okudum" dedi. İbn Ömer de; "işte O, hakikaten bundan menetmişti" dedi. O zaman (kadın); "doğrusu ben ailenin (bunları) yaptığını görüyorum" dedi. (İbn Ömer); "öyleyse içeri gir bak" dedi. O da girip baktı ve aradıklarından hiçbir şey göremedi. Bunun üzerine (İbn Ömer); "böyle olsalardı, onlarla bir araya gelmezdim" dedi.⁶¹⁶

AÇIKLAMA

Bu hadis, zikredilen üç şeyi yapmanın ve yaptırmanın yasaklanmış olduğunu göstermektedir. Bu hadisin Ebu Davud'daki rivayetinde "saça saç ekleme" hususu da geçmektedir. Dârimî de koyduğu başlıkla herhalde hadisin bu farklı rivayetine işaret etmek istemiştir.

Âlimlerin cumhuru bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Bununla beraber bu işlerin teferruatında bazı farklı görüşler de serdedilmiştir. Şöyle ki; Şafii âlimlere göre kadın, insan dışında bir canlının temiz saçını, kocasının izniyle saçına takabilir. İmam Yahya (*Rahmetullahi Aleyh*) saça saç eklemenin bekârlara haram olduğunu söylemiştir. İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*), İmam Taberi (*Rahmetullahi Aleyh*) ve birçok âlim, ilgili diğer hadislerle de dayanarak, saça, saç dışında yün gibi şeyler eklemenin de caiz olmadığını söylemişlerdir. Leys b. Sa'd'a göre ise bu yasak sadece saça saç eklemek hususundadır, bu sebeple saça yün gibi şeyler eklemek caizdir. Kadı İyaz (*Rahmetullahi Aleyh*) de, saça renkli ipek ipler gibi saça benzemeyen şeyler bağlamanın caiz olduğunu söylemiştir.

Yüzdeki kılların alınmasına gelince, Nevevi (*Rahmetullahi Aleyh*) ve bazı âlimler; kadının, sakal ve bıyığı çıktığında bunları gidermesinin haram değil, bilâkis müstehab olduğunu söylemişlerdir.

Yukarıdaki hadisten bu üç şeyin güzel olmak için yapılmalarından dolayı yapan ve yaptıranlara lânet okunduğu anlaşılmaktadır. Şu halde bunları sağlıklı ilgili bir zarureten dolayı yapmakta bir mah-

615- Haşr Sûresi, 7.

616- Buhari, Tefsir, 59/4(6/58); Müslim, Libas, 120(31678); Ebu Davud, Tereccül, 5(4/77); Nesai, Zinet, 73(8/164); Tirmizi, Edeb, 33(5/104); İbn Mace, Nikah, 52(1/640); Müsned 1/434, 443.

zur olmamalıdır. Sözkonusu bu üç şeyde erkekler de kadınlar gibidir. Bu hadiste kadınların zikredilmiş olması, bu işleri güzellik için daha çok onlar yaptığından dolayıdır.

«۲۰»

باب في النهي عن مكامعة الرجل الرجل والمرأة المرأة

20. BÂB

ERKEĞİN ERKEKLE, KADININ KADINLA
BİR YORGAN ALTINDA YATMALARI YASAĞI HAKKINDA

٢٦٥١ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثَارِيزُ بْنُ حُبَابٍ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ
أَيُّوبَ الْحَضْرَمِيُّ، أَخْبَرَنِي عِيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ الْحِمَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي الْحَصَنِ
الْحَجَرِيِّ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا رَيْحَانَةَ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ - ﷺ -
يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - ﷺ - يَنْهَى عَنْ عَشْرِ خِصَالٍ: مُكَامَعَةُ الرَّجُلِ الرَّجُلَ
فِي شِعَارٍ لَيْسَ بَيْنَهُمَا شَيْءٌ، وَمُكَامَعَةُ الْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ فِي شِعَارٍ وَاحِدٍ لَيْسَ بَيْنَهُمَا
شَيْءٌ، وَالتَّنْفُّ، وَالْوَشْمُ، وَالتُّهْبَةُ، وَرُكُوبُ الثَّمُورِ، وَاتِّخَاذُ الدِّيْبَاجِ هَهُنَا عَلَى
الْعَاتِقَيْنِ، وَفِي أَسْفَلِ الثِّيَابِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَبُو عَامِرٍ شَيْخٌ لَهُمْ. وَالْمُكَامَعَةُ:
الْمُضَاجَعَةُ^(۱).

2651. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Zeyd b. Hubab rivayet edip (dedi ki), bana Yahya b. Eyyub el-Hadrami rivayet edip (dedi ki), bana Ayyâş b. Abbas el-Hımyeri, Ebu'l-Husayn el-Hacri'den, (O da) Ebu Amir'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sahabisi Ebu Reyhane'yi şöyle derken işittim: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şu on husustan menederdi: Erkeğin erkekle, aralarında hiçbir şey bulunmadığı halde tek örtü içinde yat-

maları; kadının kadınla, aralarında hiçbir şey bulunmadığı halde tek bir örtü içinde yatmaları; (saç ve sakaldaki ak) kılları yolmak; vücuda döğme yapmak; yağma etmek; panterlerin (postlarını) kullanmak; iki omuzun üzerine ve elbisenin altına halis ipek koymak.⁶¹⁷

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: Ebu Âmir, onların (yani Meafiroğullarının) bir büyüğüdür, "mukameâ = bir yorgan altında yatma" ise, "muzâcaa = yan yana yatma" demektir.

AÇIKLAMA

Hadisin bu rivayetinde on husustan sekizi zikredilmiştir. Diğer rivayetlerinde ise geri kalan iki hususun ise; daha çok yaşlı kadınların genç ve güzel görünmek için yaptıkları, "dişlerini inceltip sivriktmeleri" ve "sultan dışındakilerin yüzük takmaları" olduğu görülmektedir. Bunlardan kadınların yan yana, erkeklerin yan yana yatmalarının yasaklığının bir hikmeti, herhalde, sapık cinsi duyguların oluşmasına ve sapık cinsi ilişkilere engel olmaktır. Ak saç ve kıllar ise insana olgunluk görünümü verir ve onu bazı kötülükleri yapmaktan alıkoyar. Bu sebeple koparılmamaları istenmiştir. Panterlerin postlarını kullanma yasağı, bu postların kibir alâmeti ve acemlerin süsü olmaları ile izah edilmeye çalışılmıştır. Diğer bir izaha göre, onların avlanmaları zordur. Bu sebeple ekseriya kendi hallerine ölmüş olduklarında ele geçirilebilirler. Bu durumda "teziye" edilmemiş olacaklarından, bazı âlimlere göre postları dibağatla temizlenmez. Dolayısıyla kullanılmaları yasaklanmıştır. Allahu a'lem, bu yasakta yabani hayvan hayatını koruma gayesi de vardır.

Yüzük takmaya gelince, mektuplarını mühürlemek gibi bazı durumlarda yüze ihtiyacı olduğu için sultanın yüzük takmasına müsaade edilmiştir. Bazı âlimler yüzük takmada yasak ve müsaadenin ölçüsünün, "ihtiyaç" olduğunu, bu sebeple yüzük takmaya ihtiyacı olan herkesin sultan hükmünde olduğunu söylemişlerdir. Buna göre, sırf süsü için yüzük takmak yasaklanmış olmaktadır.

617- Ebu Davud, Libas, 10(4/48); Nesai, Zinet, 20(8/123); Müsned, 4/134, 135.

«٢١»

باب لعن المختئين والمترجلات

21. BÂB

KADIN GİBİ DAVRANAN ERKEKLERLE
ERKEK GİBİ DAVRANAN KADINLARA LÂNET EDİLMESİ

٢٦٥٢ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَا: ثَنَا هِشَامٌ - هُوَ الدَّسْتَوَائِيُّ -، عَنْ يَحْيَى، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَعَنَ الْمُخْتَيْنَ مِنَ الرِّجَالِ، وَالتَّرَجَّلَاتِ وَقَالَ: أَخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ. قَالَ: فَأَخْرَجَ النَّبِيُّ ﷺ - فَلَنَا، وَأَخْرَجَ عُمَرُ فَلَنَا أَوْ فُلَانَةً. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَاشْكُ^(١).

2652. Bize Yezid b. Harun ile Vehb b. Cerir haber verip dediler ki, bize Hişam -ki, O, ed-Destüvâî'dir-, Yahya'dan, (O) İk-rime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), erkeklerden kadın gibi davrananlarla, kadınlardan erkek gibi davrananlara lânet etmiş ve "Bunları evlerinizden çıkarın!" buyurmuştu.

(İbn Abbas, sözünün devamında) dedi ki; "İşte Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), falan erkeği (Medine'den) çıkarmıştı, Ömer de falan erkeği -veya "falan kadını" (Abdullah ed-Dârimî; "bundan ben şüphe ediyorum" demiştir)-, çıkarmıştı."⁶¹⁸

«٢٢»

باب في أن الفخذ عورة

22. BÂB

UYLUĞUN.AVRET OLDUĞU HAKKINDA

618- Buhari, Libas, 62(7/55); Ebu Davud, Edeb, 59(4/283); Tirmizi, Edeb, 34(5/105-106); İbn Mace, Nikah, 22(1/614) Müsned, 1/225, 227, 237; Tayâlisî, s. 349; Taberani, 1/32.

٢٦٥٣ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ زُرْعَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، قَالَ: جَلَسَ عِنْدَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَفَخِذِي مُنْكَشِفَةً فَقَالَ: خَمُرُ عَلَيْكَ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ^(٦١٩).

2653. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize Malik, Ebu'n-Nadr'dan, (O) Zur'a Abdirrahman'dan, (O da) babasından -ki O, Suffa Ashabındandı-, (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: (Birgün) Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), benim uyluğum açık iken yanıma oturmuştu. Bana; "Üzerini ört! Uyluğun avret olduğunu bilmiyor musun?" buyurmuştu.⁶¹⁹

AÇIKLAMA

"Avret", vücutta örtülmesi gereken yer demektir. Bu hadis, uyluğun da avret olduğunu göstermektedir. İmam Ebu Hanife (*Rahmetullahi Aleyh*) ile Şafii (*Rahmetullahi Aleyh*), bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ile bir rivayette İmam Malik (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, ilgili diğer hadislerle dayanarak avretin sadece "ön" ve "arka"dan ibaret olduğunu söylemişlerdir. Bunlara göre, uyluğun avret olduğunu gösteren hadisler, olmadığını gösteren hadisler karşısında delil olmaya elverişli değildir. Uyluğun avret olduğu görüşünde olan âlimler ise, uyluğun bir tarafından, açılmasına müsamaha edilen az bir miktarın açılması ile ilgili olduklarını söylemişlerdir. Ayrıca uyluğun avret olduğunu gösteren hadisler sözlü hadislerdir. Diğerleri ise fiili hadislerdir. Sözlü olan ise fiili olandan daha tercihe şâyandır.

«٢٣»

باب في النهي عن دخول المرأة الحمام

619- Ebu Davud, Hammâm, 2(4/40); Tirmizi, Edeb, 40(5/110-111); Müsned, 3/478,479; Tayâlisî, s. 162-163; Müstedrek, 4/180; Dakerutni, 1/224; Buhari, Salât, 12(1/97, muallak olarak).

23. BÂB

KADININ HAMAMA GİRMESİ YASAĞI HAKKINDA

٢٦٥٤ - أَخْبَرَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، قَالَ: دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ نِسْوَةٌ مِنْ أَهْلِ جَنْصَ يَسْتَفْتِيهَا، فَقَالَتْ: لَعَلَّكَ مِنَ النِّسْوَةِ اللَّاتِي يَدْخُلْنَ الْحَمَامَاتِ؟ قُلْنَ: نَعَمْ. قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَضَعُ ثِيَابَهَا فِي غَيْرِ بَيْتِ زَوْجِهَا، إِلَّا هَتَكَتْ مَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ^(١).

2654. Bize Ya'lâ haber verip (dedi ki), bize el-A'meş, Amr b. Murre'den, (O da) Salim b. Ebi'l-Ca'd'dan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Hıms ahalisinden bazı kadınlar, kendisinden fetva sormak üzere Hz. Aişe'nin huzuruna girmişler de O; "belki siz, hammamlara giren kadınlardansınız?" demiş. Onlar; "evet" demişler. O zaman Hz. Aişe (Radıyallahu Anha) şöyle demiş: Ben Rasulullah'ı (Salallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işitmiştim: "Elbisesini kocasının evinden başka yerde çıkaran hiçbir kadın yoktur ki, kendisi ile Allah Azze ve Celle arasındaki (hayâ perdesini) yırtmış olmasın!"⁶²⁰

٢٦٥٥ - قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنصُورٍ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي الْمَلِجِ، عَنْ عَائِشَةَ، هَذَا الْحَدِيثُ^(٢).

2655. Ebu Muhammed (ed-Dârimî) dedi ki: Bize Ubeydullah, İsrail'den, (O) Mansur'dan, (O) Salim'den, (O) Ebu'l-Melih'ten, (O da) Hz. Aişe'den (naklen) bunu, (yani bir önceki) hadisi haber verdi.⁶²¹

620- Bundan sonraki Hadise bakınız.

621- Ebu Davud, Hammâm, 1(4/39); Tirmizi, Edeb, 43(5/114); İbn Mace, Edeb, 39(2/1234); Müsned, 6/173, 267; Tayâlisî, s. 212. Müstedrek, 4/288, 289.

AÇIKLAMA

Kadınların hamama gitmelerini yasaklayan hadisler vardır. Ancak Ebu Bekr b. Hâzim, hamamla ilgili bütün hadislerin "ma'lûl" (illetli, dolayısıyla zayıf) olduğunu, bu konuda sadece Sahabilerden sahih haberler geldiğini söylemiştir. Yukarıdaki hadis de, görüldüğü gibi, Hz. Aişe'nin yorumuyla hamamla ilgili olmaktadır.

«۲۴»

بَاب لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ مِنْ مَجْلِسِهِ

24. BÂB

BİRİNİZ, (DİN) KARDEŞİNİ

OTURMAKTA OLDUĞU YERİNDEN ASLA KALDIRMASIN!

۲۶۵۶ - أَخْبَرَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، ثنا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ،
عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ - يَعْنِي أَخَاهُ - مِنْ
مَجْلِسِهِ، ثُمَّ يَقْعُدُ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفْسَحُوا - أَوْ تَوَسَّعُوا.

2656. Bize Müsedded haber verip (dedi ki), bize Bişr ibnu'l-Mufaddal rivayet edip (dedi ki), bize Ubeydullah, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

"-Kişi ayağa kaldırıp -yani (din) kardeşini oturmakta olduğu yerinden (ayağa kaldırıp)- yerine kendisi oturmaz! Fakat siz yer açın -veya "siz açılın"-!"⁶²²

622- Buhari, İsti'zân, 31,32(7/137-138); Müslim, Selam, 27,28(461714); Tirmizi, Edeb, 9(5/88); Müsned, 2/17, 22, 102; Müstedrek, 1/293. Hadisin son cümlesi bazı rivayetlerde; "Fakat, "Yer açın!" veya "Açılın!" der" şeklindedir.

«٢٥»

**بَابُ إِذَا قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ
ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ**

25. BÂB

(BİR KİMSE) OTURMAKTA OLDUĞU YERİNDEN
KALKIP DA SONRA ORAYA GERİ DÖNDÜĞÜNDE,
ORAYA (OTURMAYA BAŞKALARINDAN) DAHA FAZLA
HAK SAHİBİDİR

٢٦٥٧ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا زُهَيْرٌ، ثنا سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ - أَوِ الرَّجُلُ - مِنْ
مَجْلِسِهِ، ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ^(١).

**2657. Bize Ahmed b. Abdillâh rivayet edip (dedi ki), bize Zü-
heyr rivayet edip (dedi ki), bize Suheyl, babasından, (O da)
Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ra-
sulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:**

*"-Biriniz -veya "bir adam"-, oturmakta olduğu yerinden kalkıp da
sonra oraya geri döndüğünde, o oraya (oturmaya başkalarından)
daha fazla hak sahibidir."*⁶²³

«٢٦»

بَابُ فِي النَّهْيِ عَنِ الْجُلُوسِ فِي الطَّرِيقَاتِ

⁶²³- Müslim, Selam, 31(4/1715); Ebu Davud, Edeb, 28(4/264); İbn Mace, Edeb, 22(2/1224);
Müsned, 2/263, 283, 342.

26. BÂB

YOLLARDA OTURMA YASAĞI HAKKINDA

٢٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ
الْبَرَاءِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِنَاسٍ جُلُوسٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ فَأَمْدُوا السَّبِيلَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَعِينُوا الْمَظْلُومَ^(٦٢٤). قَالَ شُعْبَةُ: لَمْ
يَسْمَعْ هَذَا الْحَدِيثَ أَبُو إِسْحَاقَ مِنَ الْبَرَاءِ.

2658. Bize Ebu'l-Velid et-Tayâlisî haber verip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Ebu İshak, el-Bera'dan (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (birgün) en-sardan, (yolda) oturmakta olan bazı insanlara rastladı da şöyle buyurdu: "Eğer (bu yolda oturma işini bir zarurettten dolayı mutlaka) yapacaksanız, o halde (soranlara) yol gösterin, selâmı yayın ve haksızlığa uğrayana yardım edin!"⁶²⁴

Şu'be demiş ki, bu hadisi Ebu İshak, el-Berâ'dan işitmemiştir.

«٢٧»

باب في وضع إحدى الرجلين على الأخرى

27. BÂB

AYAK AYAK ÜSTÜNE ATMAK HAKKINDA

٢٦٥٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي خَلْفٍ، ثنا سُفْيَانُ، قَالَ:
سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ يُحَدِّثُ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ، عَنْ عَمِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى^(٦٢٥).

624- Tirmizi, İsti'zân, 30(5/74); Müsned, 4/282, 291, 293; Tayâlisî, s. 97. Bu Hadisin senedi, Şu'be'nin dediği gibi, munkatî, dolayısıyla zayıftır. Bununla beraber Tirmizi, herhalde şahidlerinin çokluğu sebebiyle, onun hasen olduğunu söylemiştir.

2659. Bize Muhammed b. Ahmed b. Ebi Halef haber verip (dedi ki), bize Süfyan rivayet edip dedi ki, ben ez-Zühri'yi, Abbâd b. Temim'den, (O da) amcasından (naklen) rivayet ederken işittim ki, O şöyle demiş: Ben Rasulullah'ı (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Mescid'de ayak ayak üstüne atmış olarak sırtüstü yatarken görmüştüm.⁶²⁵

«۲۸»

باب لا يتنجس اثنان دون صاحبهما

28. BÂB

İKİ KİŞİ ARKADAŞLARININ YANINDA FISILDAŞMAZ

۲۶۶۰ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَجَّى اِثْنَانِ دُونَ صَاحِبَيْهِمَا، فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ^(۱).

2660. Bize Ubeydullah b. Musa, el-A'meş'ten, (O) Ebu Vail'den, (O da) Abdullah'tan (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Üç kişi olduğunuzda iki kişi arkadaşlarının yanında fısıldeşmaz! Çünkü bu, onu üzer."⁶²⁶

«۲۹»

باب في كفارة المجلس

29. BÂB

OTURMA YERİNDE (MEYDANA GELEBİLECEK

625- Buhari, İsti'zân, 44(7/142); Müslim, Libas, 75,76(3/1662); Ebu Davud, Edeb, 34(4/267); Nesai, Mesacid, 29(2/39); Tirmizi, Edeb, 19(5/95-96); Muvvatta, Sefer, 87(1/172); Müsned, 4/39,40; Tayâlisî, s. 148.

626- Buhari, İsti'zân, 47(7/142); Müslim, Selam, 37-38(4/1718); Ebu Davud, Edeb, 27(4/263); Tirmizi, Edeb, 59(5/128); İbn Mace, Edeb, 50(2/1241); Müsned, 1/431, 460, 462; Tayâlisî, s. 34.

BOŞ SÖZ VE İŞLERİN) KEFFÂRETİ HAKKINDA

٢٦٦١ - حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عُيَيْدٍ، ثنا حَجَّاجٌ - يَعْنِي ابْنَ دِينَارٍ -، عَنْ أَبِي هَاشِمٍ، عَنْ رُفَيْعٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أَبِي بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ: لَمَّا كَانَ بَاخِرَةً كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَلَسَ فِي الْمَجْلِسِ، فَأَرَادَ أَنْ يَقُومَ، قَالَ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ لَتَقُولُ الْآنَ كَلَامًا مَا كُنْتَ تَقُولُهُ فِيمَا خَلَا؟ فَقَالَ: هَذَا كَفَّارَةٌ لِمَا يَكُونُ فِي الْمَجَالِسِ.^(٣٠)

2661. Bize Ya'lâ b. Ubeyd rivayet edip (dedi ki), bize Haccac -ki O, İbn Dinâr'dır-, Ebu Hâşim'den, (O) Rufey'den, (O) Ebu'l-Âliye'den, (O da) Ebu Berze el-Eslemi'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), (ömrümün) sonları geldiğinde bir meclise oturup da sonra (oradan) kalkmak istediği zaman şöyle derdi: "*Seni tesbih ve tenzih ederim Allah'ım ve sana, hamdınla hamdederim. Şahidlik ederim ki, senden başka hiçbir ilâh yoktur! Senden bağış dilerim ve sana tevbe ederim!*" Bunun üzerine (Sahabe-i Kiram); "yâ Rasulullah, doğrusu sen şimdi bir söz söylüyorsun. Bunu eskiden söylemezdin?" demişlerdi de, O şöyle buyurmuştu: "*Bu, oturma yerlerinde meydana gelen (boş söz ve işlerin) keffâretidir!*"⁶²⁷

«٣٠»

باب اذا عطس الرجل ما يقول

30. BÂB

KİŞİ AKSIRDIĞI ZAMAN NE DER?

٢٦٦٢ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَخِيهِ عِيسَى، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: الْغَاطِسُ يَقُولُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَيَقُولُ الَّذِي يُسَمُّهُ: يَرْحَمُكُمُ اللَّهُ، وَيَرُدُّ عَلَيْهِ: يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ^(١).

2662. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Muhammed b. Abdirrahman b. Ebi Leyla'dan, (O) kardeşi İsa'dan, (O) babası Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan, (O) Ebu Eyyub el-Ensari'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) haber verdi ki, O şöyle buyurdu: "Aksıran kimse, "her durumda Allah'a hamdolsun" der. Ona hayır-dua edecek olan kimse ise; "Allah sana merhamet etsin" der. O da ona; "Allah seni doğru yola iletsin ve durumunuzu düzeltsin" şeklinde karşılık verir."⁶²⁸

«٣١»

بَابُ إِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهُ لَا يَشْمَتُهُ

31. BÂB

(AKSIRAN KİMSE) ALLAH'A HAMDETMEDİĞİNDE,
(YANINDAKİ) ONA HAYIR-DUA'DA BULUNMAZ

٢٦٦٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا زُهَيْرٌ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَشَمَّتْ - أَوْ شَمَّتْ - أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، شَمَّتْ هَذَا وَلَمْ تُشَمِّتِ الْآخَرَ؟ فَقَالَ: إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللَّهَ وَإِنْ هَذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ^(١) قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: سُلَيْمَانُ: هُوَ التَّيْمِيُّ.

2663. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Züheyr, Süleyman'dan, (O da) Enes'ten (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: İki adam Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında aksırmıştı da O, onların birine hayır-dua etmiş, diğerine hayır-duada bulunmamıştı. -Veya "İki adam Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında aksırmış ve O, onların birine hayır dua etmiş, diğerine hayır dua etmemişti de O'na şöyle denilmişti"-. Bunun üzerine O'na; "yâ Rasulullah, buna hayır-dua ettin, ama buna etmedin, (bunun hikmeti nedir)?" denilmiş, O da şöyle buyurmuştu: *"Çünkü bu Allah'a hamdetti, bu ise Allah'a hamdetmedi!"*⁶²⁹

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "(Bu hadisin senedindeki) Süleyman, Teym kabilesine mensup olandır."

«۳۲»

باب كم يشمت العاطس

32. BÂB

AKSIRAN KİMSEYE KAÇ DEFA HAYIR-DUA EDİLİR?

٢٦٦٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا عِكْرَمَةُ - هُوَ ابْنُ عَمَّارٍ -، قَالَ: حَدَّثَنِي إِيَّاسُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: عَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: بَرَحُمَكَ اللَّهُ، ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى فَقَالَ: الرَّجُلُ مَرْكُومٌ^(۱).

2664. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki,) bize İkrime -ki O, İbn Ammar'dır-, rivayet edip dedi ki, bana İyas b. Seleme rivayet edip dedi ki, bana babam rivayet edip dedi ki; bir adam Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yanında aksırdı, O da; "Allah sana merhamet etsin!" buyurdu. Sonra (adam) bir daha aksırdı. O zaman; "Bu adam nezle olmuş!" buyurdu.⁶³⁰

629- Buhari, Edeb, 123(7/124); Müslim, Zühd, 53(4/2292); Ebu Davud, Edeb, 100(4/309); Tirmizi, Edeb, 4(5/84); İbn Mace, Edeb, 20(2/1223); Müsned, 3/100,117,176; Tayâlisi, s. 275.

630- Müslim, Zühd, 55(4/2292-2293); Ebu Davud, Edeb, 98(4/308); Tirmizi, Edeb, 5(5/84); İbn Mace, Edeb, 20(2/1223); Müsned, 4/46, 50.

AÇIKLAMA

Aksırma ile ilgili pek çok hadis-i şerif vardır. Bunlarda aksırma övülmekte ve aksıranla yanındakilerin ne yapacakları bildirilmektedir. Aksırma vücudun, sağlık belirtisi olan bir tepkisidir ve bir ni'mettir. Bunun için aksırıldığında, bütün nimetler gibi bu ni-meti de bahşeden yüce Allah'a hamdedilmesi gerekir. Aksıranın yanındakiler de, onun sağlık şükrüne karşı hayır dualar etmekle, fertler arasında, ilâhi rızaya dayalı sevgi bağları oluşur. Bu şekilde yüce Allah Teala da zikredilmiş olur. Zaten en büyük gaye, her işte Allah Azze ve Celle'yi hatırlamaktır.

«۳۳»

باب في النّهي عن التّصاوير

33. BÂB

RESİMLERİN YASAKLANMASI HAKKINDA

۲۶۶۵ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَ لَنَا ثَوْبٌ فِيهِ تَصَاوِيرُ، فَجَعَلْتُهُ بَيْنَ يَدَيِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي فَتَهَانِي - أَوْ قَالَتْ: فَكَرِهَهُ - قَالَتْ: فَجَعَلْتُهُ وَسَائِدًا^(۱).

2665. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Abdurrahman ibnu'l-Kasım'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Hz. Aişe dedi ki; "Bizim, üzerinde resimler bulunan bir ku-maşımız vardı. Ben onu, namaz kılıyorken Hz. Peygamber'in (Sal-lallahu Aleyhi ve Sellem) önüne koymuştum da, O beni menetmişti." -Veya (Hz. Aişe); "...O bundan hoşlanmamıştı" dedi.- (Hz. Aişe, sözünün de-vamında) şöyle dedi: "Ben de onu birkaç yastık yapmışım!"⁶³¹

631- Muslim, Libâs, 93(3/1668); Neşâî, Kible, 12(2/53), Zinet, 112(8/189); Mü'ned, 6/172.

AÇIKLAMA

İslam âlimleri, ilgili hadislerle dayanarak insan ve hayvan resmi yapmanın haram olduğunu ittifakla söylemişlerdir. Bunda resmin saygı göstermek, yüceltmek için yapılmış olup olmaması veya iki boyutlu, üç boyutlu olup olmaması arasında bir fark yoktur. İnsan ve hayvan dışında manzara ve benzeri şeylerin resimlerinin yapılması ise âlimlerin cumhuruna göre caizdir.

Canlı resmi yapmayı yasaklayan hadislerin bazısında bu yasağın, Allah Teala'nın yaratışına benzetme, yani tevhid inancını zedeleme sebebiyle konduğu anlaşılmaktadır. Birçok âlim ise bu yasağın sebebi olarak sadece resim ve heykellere tapınma endişesini göstermektedir. Ancak bu, ne ilgili hadislerle, ne de tarihi vâkıâya tam uymaktadır. Bilindiği gibi cahiliye döneminde taşlara da tapanlar vardı. Bununla beraber, cansız eşyanın resimlerinin yapılması yasaklanmamıştır. Bu da gösteriyor ki, resim yasağının tek sebebi resme tapınma endişesi değildir. Bu yasağın herhalde ahlâki ve psikolojik sebepleri de vardır. Yasağın ahlâki yönü ile ilgili olarak; malayânî şeylerle uğraşmak, işin insanların açık-saçık resimlerini yapmaya kadar vardırılabacağı, bunların fert ve toplum ahlâkını olumsuz yönde etkileyeceği gibi hususlar zikredilebilir. Resim ve heykel sanatlarında ilerlemiş olan ülkelerin bu konudaki ürünleri, bu yasağın ahlâki yönü için bir fikir verebilir. Yasağın psikolojik yönü hakkında ise şu söylenebilir. İnsan ve hayvan resimleri, seyredenlere sabit "görüntü"ler verirler. Manzara gibi cansız eşya resimleri ise ekseriya seyredeninin ruhi durumuna göre manalar kazanırlar. İşin mütehassısı olmayan birinin söylediği bu hususlar, tabii olarak, tahmini şeylerdir. Bu konuda işin mütehassıslarının objektif araştırma ve incelemeler yapmaları, tesbit ve değerlendirmelerde bulunmaları gerekir.

Burada kaydetmek gerekir ki, resim yasağı İslam sanatının gelişmesine engel olmamış, belki onun, yazı ve mimari gibi başka alanlarda gelişmesi için yönlendirici rol oynamıştır. Gerçekte de sanat kabiliyeti, insandaki bir güçtür. Bu güç, şu veya bu şekilde ortaya çıkabilir. Diğer taraftan eğitim-öğretim, güvenlik gibi zaruri durumlar için resim caizdir. Bu konuda akla gelen diğer bir husus, fotoğrafın

durumudur. Bazı âlimler, fotoğrafın resim sayılmayacağını söyleyerek, caizliği hakkında görüş beyan etmişlerdir.

İnsan ve hayvan resimli eşyayı kullanmaya gelince, bu konuda en makbul görüşe göre, eşyadaki resim, hakikatte canlının o şekilde yaşaması imkânsız olan bir durumun resmi ise, yani tam değilse ve bu şekilde resimli eşyaya önem vermeksizin kullanılıyorsa, bu caizdir. Nitekim yukarıdaki hadis bunu göstermektedir. Asılı perde ve benzeri eşyada resim bulunmasının mekruh olduğunda ihtilaf yoktur. Heykel şeklinde üç boyutlu resimlerin kullanılması ise, âlimlerin icma ile haramdır. Bundan kız çocuklarının oyuncakları ile eğitim-öğretim araçları müstesnadır.⁶³²

«٣٤»

باب لا تدخل الملائكة بيتا فيه تصاویر

34. BÂB

MELEKLER, İÇİNDE RESİM BULUNAN HİÇBİR EVE GİRMEZLER

٢٦٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، ثنا
عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ، ثنا الْحَارِثُ الْعُكْلِيُّ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ،
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُجَيْمٍ، عَنْ عَلِيٍّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَا تَدْخُلُ بَيْتاً
فِيهِ كَلْبٌ، وَلَا صُورَةٌ، وَلَا جُنُبٌ^(١).

2666. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Abdulvahid b. Ziyad rivayet edip (dedi ki), bize Umâre ibnu'l-Ka'ka' rivayet edip (dedi ki), bize el-Hârisu'l-Ukli, Ebu Zur'a b. Amr b. Cerir'den, (O) Abdullah b. Nuceyy'den, (O da) Hz.

632- Bu konuda bkz. Menhel, 2/296, Le Prophete de L'Islam, pragraf, 1198-1200; Tecrid, 2/317-318, 6/417-448, 12/116-117; Riyazu's-Salihin, 3/229-231; Fethu'l-Bâri, 22/155 vd.

Ali'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Muhakkak ki; melekler, içinde ne köpek bulunan, ne resim bulunan, ne de cünüb kimse bulunan hiçbir eve girmezler."⁶³³

ACIKLAMA

Hattabi (*Rahmetullahi Aleyh*) bu hadisteki melekler ile, rahmet ve bereket indiren meleklerin kastedildiğini, kulun iyi ve kötü işlerini yazıp koruyan "hafaza" (Kirâmen Kâtibin) meleklerinin insanın yanından hiç ayrılmadıklarını söylemiştir. Bu hadisteki "cünüb kimse"den maksadın ise, gusül yapmakta gevşek davranan, cünüb olduktan sonra namaz vakti çıkıncaya kadar gusül yapmamayı âdet haline getiren kimse olduğu söylenmiştir. Bilindiği gibi Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), bazan cünüb halde uyur, kalkınca abdest alırdı. Diğer taraftan meleklerin, köpek ve cünüb kimse bulunan eve bunların pisliğinden dolayı, resim bulunan eve resim yapmanın yasaklığından dolayı girmedikleri şeklinde bir izah yapılmıştır. Hattabi ile bazı âlimler, saklanılmaları yasaklanmamış olan köpeklerle kullanılmalarına müsaade edilmiş olan resimlerin bu hadisin hükmünden hariç olduklarını söylemişlerdir.⁶³⁴

«٣٥»

باب في النفقة على الصيال

35. BÂB

KİŞİNİN BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU KİMSELERE HARCAMA YAPMASI HAKKINDA

633- Ebu Davud, Taharet, 90(1/58); Nesai, Taharet, 167(1/116); İbn Mace, Libas, 44(2/1203); Müsned, 1/83,104, 107, 139; Tayâlisi, s. 17. Darimi'nin senedi muhkattır. Çünkü Abdullah b. Nuceyy'in Hz. Ali'den sema'ı yoktur. Ancak Hadisin senedi, Ebu Davud, Nesai ve Musned'den muttasıldır. Buralarda Abdullah, babasından, o da Hz. Ali'den rivayet etmektedir.

634- Bkz. 2011. Hadis.

٢٦٦٧ - حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ: أَخْبَرَنِي قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: الْمُسْلِمُ إِذَا أَنْفَقَ نَفَقَةً عَلَى أَهْلِهِ، وَهُوَ يَحْتِبُهَا فِيهِ لَهُ صَدَقَةٌ^(١).

2667. Bize Ebu'l-Velid rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip dedi ki, Adıyy b. Sabit bana haber verip dedi ki, ben Abdullah b. Yezid'i, Ebu Mes'ud el-Bedri'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet ederken işittim ki, O şöyle buyurmuş: "Müslüman, ailesine sevabını Allah'tan umarak bir harcama yaptığında, bu onun için sadaka olur."⁶³⁵

«٣٦»

باب في الدابة يركب عليها ثلاثة

36. BÂB

HAYVANA ÜÇ KİŞİNİN BİNMESİ HAKKINDA

٢٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو التَّعْمَانِ، ثنا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: ثنا عَاصِمُ الْأَخْوَلُ، عَنْ مُوَرِّقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - إِذَا قَفَلَ نُلْقَى بِهِ وَبِالْحَسَنِ - أَوْ بِالْحُسَيْنِ - قَالَ: وَأَرَاهُ قَالَ الْحَسَنُ -، فَحَمَلَنِي بَيْنَ يَدَيْهِ، وَالْحَسَنُ وَرَأَاهُ قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ، وَنَحْنُ عَلَى الدَّابَّةِ الَّتِي عَلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ.

2668. Bize Ebu'n-Nu'man haber verip (dedi ki), bize Sabit b. YYezid rivayet edip dedi ki, bize Asım el-Ahvel, Muverrik'ten,

635- Buhari, İman, 41(1/20); Müslim, Zekat, 48(2/695); Nesai, Zekat, 60(5/52); Tirmizi, Birr, 42(4/344); Müsned, 4/120; Tayâlisi, s. 86.

O da) Abdullah b. Ca'fer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) (bir seferden) döndüğünde benimle Hasan -yahut Hüseyin; (Muverrik demiş ki, zannediyorum O, "Hasan" demişti)-, tarafından karşılanırdı da, (bineğinin üzerinde) beni önüne, Hasan'ı arkasına kor ve biz, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) binmiş olduğu hayvanın üzerinde Medine'ye gelirdik.⁶³⁶

«۳۷»

باب في صاحب الدابة أحق بصدرها

37. BÂB

HAYVANIN SAHİBİNİN, HAYVANIN ÖN TARAFINA
BİNMEYE DAHA LÂYİK OLDUĞU HAKKINDA

٢٦٦٩ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ الْمُسَيَّبِ بْنِ رَافِعٍ وَمَعْبُدِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطَمِيِّ، وَكَانَ أَمِيرًا عَلَى الْكُوفَةِ، قَالَ: أَتَيْنَا قَيْسَ بْنَ سَعْدٍ بْنَ عُبَادَةَ فِي بَيْتِهِ، فَأَذَنَ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ، وَقُلْنَا لِقَيْسٍ: قُمْ فَصَلِّ لَنَا، فَقَالَ: لَمْ أَكُنْ لِأَصَلِّي بِقَوْمٍ لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِأَمِيرٍ. فَقَالَ رَجُلٌ لَيْسَ بِيَدُونِهِ يُقَالُ لَهُ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَنْظَلَةَ بْنُ الْعَيْسَلِ - قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الرَّجُلُ أَحَقُّ بِصَدْرِ دَابَّتِهِ وَصَدْرِ فِرَاشِهِ، وَأَنْ يُؤَمَّ فِي رَحْلِهِ، فَقَالَ قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ عِنْدَ ذَلِكَ: يَا فُلَانُ - لِمَوْلَى لَهُ - قُمْ فَصَلِّ لَهُمْ^(۱).

2669. Bize Saîd b. Süleyman, İshak b. Yahya b. Talha'dan, (O) el-Müseyyeb ile Ma'bed b. Halid'den, (onlar da) Abdullah b. Yezid el-Hatmi'den -ki O, Kûfe'de vali idi-, (naklen) haber

636- Müslim, Fedâilu's-Sahabe, 67(4/1885); Ebu Davud, Cihad, 59(3/27); Ibn Mace, Edeb, 48(2/1240); Müsned, 1/203; Humeydi, 1/247.

verdi ki, O şöyle dedi: Biz Kays b. Sa'd b. Ubâde'nin yanına, evine gitmiştik. Derken müezzin ezan okumuştı. Biz Kays'a; "kalk da bize namaz kıldır" demiştik de O; "ben, başlarında emir (vali) olmadığım bir topluluğa namaz kıldırarak değilim" karşılığını vermişti. Bunun üzerine, (faziletçe) O'ndan aşağı olmayan, Abdullah b. Hanzala İbni'l-Ğâsil isimli bir adam demişti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kişi hayvanının ön tarafına binmeye, yaygısının baş tarafına oturmaya ve evinde imamlık yapmaya (başkalarından) daha lâyıktır." Kays b. Sa'd da o zaman bir azadlısına; "ey falan, kalk da bunlara namaz kıldır" demişti.⁶³⁷

«۳۸»

باب ما جاء أنَّ على كل ذروة بعير شيطاناً

38. BÂB

HER DEVE HÖRGÜCÜNÜN ÜZERİNDE BİR ŞEYTAN
OLDUĞU HAKKINDA GELEN HADİSLER

٢٦٧٠ - أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرِو الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ: وَقَدْ صَحِبَ أَبُوهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَى ذُرْوَةِ كُلِّ بَعِيرٍ شَيْطَانٌ، فَإِذَا رَكِبْتُمُوهَا فَسَمُّوا اللَّهَ، وَلَا تَقْصُرُوا عَنْ حَاجَاتِكُمْ^(١).

2670. Bize Ubeydullah b. Musa, Usâme b. Zeyd'den, (O da) Muhammed b. Hamza b. Amr el-Eslemi'den (naklen) haber verdi ki, O -ki O'nun babası Resulullah'a (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Sahabi olmuştur-, şöyle dedi: Babamı şöyle derken işitmiştim: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) buyurdu ki:

637- Beyhaki, 3/125-126; Mecmâu'z-Zevâid, 2/65 (Bezzar ve Taberani'den); Firdevs, 2/285; Kenzu'l-Ummal, 9/64.

"-Her devenin tepesinin üzerinde bir şeytan vardır. Bu sebeple ona bindiğinde Allah'ın adını söyleyin (besmele çekin) ve ihtiyaçlarınızı (gidermekten) geri durmayın!"⁶³⁸

AÇIKLAMA

"Şeytan", bir manasına göre, "(haktan) uzak olan şey" demektir. Haddini aşan, azgın ve kötü olan insana, cinnîye ve hayvana da "şeytan" denilmiştir. Buna göre insanların ve cinlerin "şeytanları" vardır. Cinnîlerden, yani insanlara normal hallerde görünmeyen ruhani varlıklardan olan İblis'e de, Allah Teala'ya karşı geldiği, hak yoldan uzaklaştığı için "şeytan" denmiştir. İnsandaki her kötü huya da "şeytan" dendiği vâkidir. Hadis-i şeriflerde kötü şeyleri, "şeytanca" işleri ifade için şeytan kelimesi çokça kullanılmıştır. Yukarıdaki Hadiste de "şeytan" kelimesinin, "şeytanca iş", "kötü iş", "kötülüğe sebep olan durum" manasına kullanılmış olması muhtemeldir. Şöyle ki; deve Arabların en değerli varlıklarındandır. Ona sahip olmak, üstüne çıkmak insanda kendini beğenmişliğe, büyüklenmeye sebep olabilir. "Yükseklere çıkmak", çoğu insanda böyle duygular uyandırır. Buna göre deve hörgücünün üzerinde, büyüklenmeye sebep olabilecek bir durum, bir "şeytan" var demektir. Bu büyüklenme duygusu, dikkatsizliğe, dolayısıyla deveden düşüp maddi zarara uğramaya da sebep olabilir. Binaenaleyh, insan deveye, (atına, arabasına) binerken besmele çekerek Allah Teala'yı anmalı, her şeyin O'nun gücü ve iradesiyle olduğunu hatırlamalı, buna göre kendisine çeki düzen vermelidir. Allahu a'lem.

«٣٤»

باب فِي النَّهْيِ عَنْ أَنْ
يَتَّخِذَ الدَّوَابَّ كِرَاسِي

638- Müsned, 3/494; Mecmâu'z-Zevâid, 10/367 (Ahmed ve Taberani'den); Firdevs, 3/60; Amelu'l-Yevm, s. 350-351.

39. BÂB

HAYVANLARIN SANDALYE GİBİ KULLANILMALARININ
YASAK OLUŞU HAKKINDA

٢٦٧١ - أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، ثنا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ - ﷺ -: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَرْكَبُوا هَذِهِ الدَّوَابَّ سَالِمَةً، وَلَا تَتَّخِذُوهَا كَرَاسِيٍّ^(١).

2671. Bize Osman b. Muhammed haber verip (dedi ki), bize Şebâbe b. Sevvar rivayet edip (dedi ki), bize Leys b. Sa'd, Yezid b. Ebi Habib'den, (O) Sehl b. Muaz b. Enes'ten, (O da) babasından -ki O, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) As-habındandı-, (naklen) rivayet etti ki, Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Bu hayvanlara (zahmet ve meşakkatten) uzak olarak binin, onları kendinize sandalye edinmeyin!"⁶³⁹

٢٦٧٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ اللَّيْثِ، إِلَّا أَنَّهُ مُخَالَفٌ شَبَابَةَ فِي شَيْءٍ^(١).

2672. Bize Abdullah b. Salih, el-Leys'ten (naklen, yukarıdaki hadisi) haber verdi. Ancak O, (bu rivayetinde) Şebâbe'ye bir şeyde muhalefet etmektedir.

ACIKLAMA

Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), "âlemlere rahmet" olarak

639- Müsned, 4/439-441; Mecmâu'z-Zevâid, 8/107 (Ahmed ve Taberani'den), 10/140 (Ahmed'den); Müstedrek, 1/444, 2/100

gönderilmiştir.⁶⁴⁰ Bu sebeple O'nun sevgisi, şefkat ve merhameti bütün yaratıkları kaplamıştır. Bu cümleden olarak, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), hayvanlara iyi muamele edilmesini emreden, onlara eziyet edilmesini yasaklayan birçok hadis-i şerifi vardır. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Uhud dağı için; *"Bu, bizi seven, bizim de kendisini sevdiğimiz bir dağdır!"*⁶⁴¹ buyurması, O'nun engin sevgisinin cansız varlıkları bile kapsadığını gösterir.

«٤٠»

باب السفر قطعة من العذاب

40. BÂB

YOLCULUK İŞKENCEDEN BİR PARÇADIR

٢٦٧٣ - أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ نَوْمَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ، فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ سَفَرِهِ، فَلْيُعْجِلِ الرَّجْعَةَ إِلَى أَهْلِهِ^(١).

2673. Bize Halid b. Mahled haber verip (dedi ki), bize Malik, Sümeyy'den, (O) Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:

*"-Yolculuk, işkenceden bir parçadır. O, (yolculuğa çıkan) birinizi uykusundan, yemesinden, içmesinden meneder. Bu sebeple sizden biri, yolculuğundaki istek ve arzusunu yerine getirince ailesinin yanına dönmekte acele etsin!"*⁶⁴²

640- Bkz. Enbiya Süresi 107.

641- Buhari, İ'tisam, 16(8/153).

642- Muvatta, İsti'zân, 39(2/980); Müsned, 2/236, 445, 496; Cami li-Ahlak, 2/246.

«ع»

باب ما يقول اذا ودّع رجلاً

41. BÂB

(İNSAN) BİR KİMSEYİ UĞURLADIĞINDA NE DER?

٢٦٧٤ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، ثنا سَعِيدُ بْنُ أَبِي كَعْبٍ، ثنا أَبُو الْحَسَنِ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ مَيْسَرَةَ الْعَبْدِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ لَهُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ السَّفَرَ؟ فَقَالَ لَهُ: مَتَى؟ قَالَ: غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ. قَالَ: فَأَتَاهُ فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ، فَقَالَ لَهُ: فِي حِفْظِ اللَّهِ، وَفِي كَفِّهِ، زَوَّدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ لَكَ ذَنْبَكَ، وَوَجَّهَكَ لِلْخَيْرِ آمِنًا تَوَخَّيْتَ - أَوْ آمِنًا تَوَجَّهْتَ، شَكَكَ سَعِيدٌ فِي إِحْدَى الْكَلِمَتَيْنِ^(٦٤٣).

2674. Bize Müslim b. İbrahim rivayet edip (dedi ki), bize Saïd b. Ebi Ka'b rivayet edip (dedi ki), bize Ebu'l-Hasan el-Abdi rivayet edip dedi ki, bana Musa b. Meysere el-Abdi, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Bir adam Hz. Peygamber'e (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) gelip, O'na; "yâ Nebiyyullah, ben gerçekten yolculuğa çıkmak istiyorum, (benim için dua buyurun)" dedi. (Hz. Peygamber) de O'na; "Ne zaman?" diye sordu. O; "yarın, inşallah" cevabını verdi. (Enes, sözüne devamla) dedi ki; O zaman (Hz. Peygamber) O'nun yanına gelip elini tuttu ve O'nun için şöyle dua buyurdu:

"Allah'ın korumasında ve himayesinde olasın! Allah sana takvayı azık versin, (emirlerine uymayı, yasaklarından kaçınmayı nasib etsin), günahını bağışlasın ve nereye yönelirsen -veya "yüzünü nereye çevirirsen..." Saïd, bu iki sözün birinde şüpheye düşmüş-, seni hayra yöneltsin!"⁶⁴³

«٤٢»

باب في الدعاء اذا سافر

42. BÂB

(YOLCUNUN), YOLA ÇIKACAĞI ZAMAN DUA ETMESİ
HAKKINDA

٢٦٧٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، ثنا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجِسَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا سَافَرَ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَالْحَوْرِ بَعْدَ الْكَوْرِ، وَدَعْوَةِ الْمَظْلُومِ، وَسُوءِ الْمَنْظَرِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ^(٦٤٤).

2675. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bana Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Asım el-Ahvel, Abdullah b. Ser-cis'ten rivayet etti ki, O şöyle demiş: Hz. Peygamber (Sallallahu Aley-hi ve Sellem), yolculuğa çıktığı zaman şöyle dua buyururdu: "Allah'ım! Muhakkak ki ben, yolculuğun meşakkatinden, geriye üzüntülü dö-nüşten, varlıktan (ve iyi halden) sonra yokluğa (ve kötü hale) düş-mekten, mazlumun bedduasından ve aile ile mala kötü (art niyetli) bakışlardan, (yahut, "aile ile malda kötü (durumlar) görmekten") sana sığınırım!"⁶⁴⁴

٢٦٧٦ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَارِقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا سَافَرَ فَرَكِبَ رَاحِلَتَهُ كَبِيرَ ثَلَاثًا وَيَقُولُ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا، وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فِي سَفَرِي هَذَا

644- Müslim, Hac, 426(2/979); Tirmizi, Deâvât, 42(5/497); Nesai, İstiaze, 41(8/239); İbn Mace, Dua, 20(2/1279); Muvatta, İsti'zân, 34(2/977, belağ olarak); Müsned, 5/82, 83; Tayâlisi, s. 163; İbnu's-Sünni, s. 184, Amelu'l-Yevm, s. 347.

الْبِرِّ وَالتَّقْوَى، وَمَنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِلْنَا بَعْدَ
الْأَرْضِ، اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْاَهْلِ. اَللّٰهُمَّ اصْحَبْنَا
فِي سَفَرِنَا وَاخْلَفْنَا فِي اَهْلِنَا بِخَيْرٍ⁽¹⁾.

2676. Bize Yahya b. Hassan haber verip (dedi ki), Bize Hammâd b. Seleme, Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Ali b. Abdillâh el-Bârîki'den, (O da) Abdullâh b. Ömer'den (naklen) rivayet etti ki; Rasulullâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) yolculuğa çıktığında, devesine binince üç defa "Allahu Ekber!" der ve sözüne şöyle devam edermiş: "Bunu bizim hizmetimize veren (Allah'ın) şânı yücedir. Aksi halde biz buna güç yetiremezdik. Biz muhakkak Rabb'imize döneceğiz!"⁶⁴⁵ Allah'ım! Muhakkak ki ben bu yolculuğumda senden iyilik ile takvayı, (emirlerine uyup yasaklarından kaçınmayı) ve razı olacağın işler (yapmayı nasip etmeni) istiyorum. Allah'ım, bize yolculuğu kolaylaştır! Bize uzak yeri yakın et. Allah'ım, yolculukta yardımcı ve koruyucu, (geride kalan) ailede vekil sensin! Allah'ım, yolculuğumuzda sen bize yardım et ve (geride kalan) ailemizde bize hayırla vekil ol!"⁶⁴⁶

«٤٣»

بَاب مَا يَقُولُ عِنْدَ الصُّعُودِ وَالْهَبُوطِ

43. BÂB

(YOLCU), YUKARI ÇIKARKEN VE AŞAĞI İNERKEN NE DER?

٢٦٧٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا أَبُو زَيْدٍ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ
سَالِمٍ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كُنَّا إِذَا صَعِدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا هَبَطْنَا سَبَّحْنَا^(١).

645- Buraya kadarki cümleler Zuhurf Süresinin 13-14. ayetlerinden iktibas edilmiştir.

646- Müslim, Hac, 425(2/978); Ebu Davud, Cihad, 78(3/33); Tirmizi, Deâvât, 47(5/501-502); Tayâlisî, s. 261; Müsned, 2/144, 150; Amelul-Yevm, s. 370; İbn Huzeyme, 4/141; Beyhaki, 5/252 Bkz. 2685. Hadis.

2677. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Ebu Zeyd, Husayn'dan, (O) Salim'den, (O da) Câbir'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Biz (yolculuklarımızda) yukarı çıktığımızda tekbir getirir ("Allahu Ekber" derdik), aşağı indiğimizde tesbihte bulunur, ("Sübhânallah" derdik).⁶⁴⁷

AÇIKLAMA

Mü'min için kâinattaki her şey, Allah Teala'yı hatırlamaya bir vesiledir, böyle olmalıdır. O, yolculuğu esnasında yokuş çıkarken Allah Teala'yı hatırlar ve ne kadar yukarılara çıksa da, ne kadar büyük şeyler görse de, Allah Teala'nın her şeyden daha büyük ve yüce olduğunu düşünür, bunun için "Allahu Ekber: Allah en büyüktür" der. Mü'min bayırdan aşağı inerken de Allah Teala'yı hatırlar. Bu sefer Allah Teala'nın noksanlıklardan, aşağı sıfatlardan münezzehe olduğunu düşünür ve "Sübhânallah: Allah Teala'yı noksan sıfatlardan tenzih ederim" der. Ayrıca aşağılarda kalan yerler sıkıntı vericidir. Bu sebeple oralarda, sıkıntıyı giderici şeylerden olan tesbihatta bulunmak uygun düşer. Nitekim Hz. Yunus (*Aleyhisselâm*) da, balığın karnında karanlıklar içinde kaldığında çok tesbihte bulunmuş ve bunun sonucu oradan kurtarılmıştı.⁶⁴⁸

«٤٤»

باب في النهي عن الجرس

44. BÂB

ZİL YASAĞI HAKKINDA

٢٦٧٨ - أَخْبَرَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثنا مَالِكٌ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ أَبِي

647- Buhari, Cihad, 132-133(4/16); Müsned, 3/333; Amel'ul-Yevm, s. 366; Dârekutnî, 2/233; İbnu's-Sünnî, s.192.

648- Hz. Yunus'un kıssası için bk. Saffat Süresi, 139-145; Enbiya Süresi, 87,85.

الْجَرَّاحِ مَوْلَى أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: الْعِمْرُ الَّتِي فِيهَا الْجَرَسُ لَا تَصْحَبُهَا الْمَلَائِكَةُ⁽⁶⁴⁹⁾.

2678. Bize el-Hakem ibnu'l-Mübarek haber verip (dedi ki), bize Malik, Nafi'den, (O) Hz. Ümmü Habibe'nin azadlısı Ebu'l-Cerrah'tan, (O) Hz. Ümmü Habibe'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "İçinde zil bulunan kafiye melekler arkadaşlık etmez!"⁶⁴⁹

٢٦٧٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، ثنا زُهَيْرٌ، ثنا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ أَوْ جَرَسٌ⁽⁶⁵⁰⁾.

2679. Bize Ahmed b. Abdillâh haber verip (dedi ki), bize Züheyir rivayet edip (dedi ki), bize Suheyl b. Ebi Salih, babasından, (O) Ebu Hüreyre'den, (O da) Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) (naklen) rivayet etti ki, O şöyle buyurdu: "Melekler, aralarında köpek veya zil bulunan arkadaş topluluğu ile beraber bulunmaz!"⁶⁵⁰

AÇIKLAMA

Bu hadis, yolculuk esnasında köpek veya zil bulundurmanın mekruh olduğunu göstermektedir. Bunun hikmeti, bir izaha göre, köpek ve zilin, çıkaracakları seslerle yolcuların yerini belli etmeleri, bunun sonucunda da, düşmanın, eşkiyanın ve benzeri kimselerin saldırılarına hedef olunması endişesidir. Bu kötü netice, hadis-i şerifte

649- Ebu Davud, Cihad, 50(3/25); Müsned, 6/326, 327, 426, 427.

650- Müslim, Libas, 103(3/1672); Ebu Davud, Cihad, 50(3/25); Tirmizi, Cihad, 25(4/207); Müsned, 2/263, 311, 327.

"meleklerin beraber bulunmamaları" ile ifade edilmiş olmaktadır. Nitekim bu hadiste söz konusu olan melekler, "rahmet melekleri"dir. Diğer taraftan yolculukta bulundurulması hoş görülme- yen köpeklerle de, av köpeği veya bekçi köpeği dışındaki köpeklerin kastedildiği söy- lenmiştir. Bunda herhalde, bu köpekleri bulundurmanın caiz olduğu genel hükmü ile beraber, bunların ses çıkarmama konusunda eği- tilmiş bulunacakları hususu göz önüne alınmıştır.

«٤٥»

باب النّهي عن لعن الدّواب

45. BÂB

HAYVANLARA LÂNET ETME YASAĞI

٢٦٨٠ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْمُهَلَّبِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ فَسَمِعَ لَعْنَةً فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قَالُوا: فُلَانَةٌ لَعْنَتْ رَاحِلَتَهَا. فَقَالَ: ضَمُّوا عَنْهَا، فَإِنَّهَا مَلْعُونَةٌ. قَالَ عِمْرَانُ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهَا نَاقَةً وَرَقَاءً^(١).

2680. Bize Süleyman b. Harb haber verip (dedi ki), bize Hammâd b. Zeyd, Eyyub'dan, (O) Ebu Kılâbe'den, (O) Ebu'l-Muhelleb'den, (O da) İmran b. Husayn'dan (naklen) rivayet etti ki; Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir yolculuktaymış. Derken bir lânet işitmiş. "Bu nedir?" buyurmuş. "Falan kadın, de- vesine lânet etti" demişler. O zaman (Hz. Peygamber); "O (devenin üzerindeki) aşağı indirin (ve onu bırakın gitsin). Çünkü ona lânet edilmiştir!" buyurmuş. İmran sözüne devamla dedi ki; "Ben (şimdi) sanki, gri renkli bir deve olan bu (deveye) bakar gibiyim!"⁶⁵¹

651- Müslim, Birr, 80-81(4/2004-2005); Ebu Davud, Cihad, 54(3/26); Müsned, 4/429,431.

AÇIKLAMA

Kendisine lânet edilen devenin salıverilmesi, ona lânet okuyan sahibine, bu gereksiz lânetinden dolayı bir cezadır. Tâ ki o, dilini kötü sözlerden korusun ve bir daha, lânete müstehak olmayan şeylere lânet etmesin. Bu hadisten anlaşıldığına göre, Hz. Peygamber (Salallahu Aleyhi ve Sellem), Ashabının dil terbiyesinde mâlî cezalar da uygulamıştır. Âlimler de, bu hadise ve ilgili diğer delillere dayanarak, mâlî cezaların verilebileceğini söylemişlerdir.

«٤٦»

بَابُ لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا وَمَعَهَا مَحْرَمٌ

46. BÂB

KADIN, ANCAK BERABERİNDE BİR MEHREMI OLDUĞU HALDE YOLCULUĞA ÇIKSIN!

٢٦٨١ - حَدَّثَنَا يَحْيَى، ثنا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ سَفَرًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ نَفَاعِدًا، إِلَّا وَمَعَهَا أَبَوْهَا، أَوْ أَخُوهَا، أَوْ زَوْجُهَا، أَوْ ذُو رَحِمٍ مَحْرَمٌ مِنْهَا⁽⁶⁵²⁾.

2681. Bize Ya'lâ rivayet edip (dedi ki), bize el-A'meş, Ebu Salih'ten, (O da) Ebu Saîd'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kadın üç günlük veya daha uzak bir yere yolculuğa, ancak beraberinde babası veya erkek kardeşi, yahut kocası ya da (kendisiyle evlenmesi) haram olan bir akrabası var iken çıksın!"⁶⁵²

AÇIKLAMA

652- Buhari, Mescidu Mekke, 6(2/58); Muslim, Hac, 423(2/977); Ebu Davud, Menasik, 2(2/140); Tirmizi, Rada', 15(3/472); Ibn Mace, Menasik, 7(2/968); Musned, 3/7, 45, 54.

"Mahrem", kendisiyle evlenmek ebediyyen haram olan kimse demektir. Bu hadis, yanında kocası veya bir mahremi olmadan bir kadının üç günlük veya daha uzak bir yere yolculuğa çıkmasının caiz olmadığını göstermektedir. Hanefî âlimleri bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmişlerdir. Maliki âlimler, kadının bir tam günlük mesafedeki bir yere yapacağı yolculukta yanında kocasının veya bir mahreminin bulunması gerektiğini söylemişlerdir. Şafii ve Hanbeli âlimlere göre ise, bir kadının, yanında kocası veya bir mahremi bulunmaksızın, mesafesi ne kadar olursa olsun, "yolculuk yapma" denilecek bir yere gitmesi caiz değildir. Bu görüş sahiplerinin de dayandıkları delilleri vardır. Bunlar ve diğerleri; ilgili bazı hadislerin zahirine uymakta, diğer bazılarını ise ya te'vil etmekte veya zayıf görüp terketmektedirler.

Burada kaydedelim ki, âlimlerin, haccın edası için yapılacak yolculuk konusunda da farklı görüşleri vardır. Hanefiler hac konusunda da yukarıda zikredilen görüştedirler. Malikiler, kadının beraberinde kocası veya bir mahremi olmadığında, farz olan hac için, güvenilir erkek veya kadın arkadaşlar topluluğu ile bir günlük mesafeden daha uzağa da gidebileceğini; Şafiiler ise bu durumda farz olan hacca güvenilir müslüman bir kadınla gidebileceğini söylemişlerdir. İmam Ahmed (*Rahmetullahi Aleyh*) ise, bir kadının, yanında kocası veya bir mahremi olmaksızın hac için de yolculuk yapmasının caiz olmadığını söylemiştir.

«٤٧»

باب ان الواحد في السفر شيطان

47. BÂB

"ŞÜPHESİZ, YOLCULUKTA TEK BAŞINA OLAN
ŞEYTANDIR!"

٢٦٨٢ - أَخْبَرَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ جَمِيلٍ، ثنا عَاصِمٌ - هُوَ ابْنُ مُحَمَّدٍ
الْعَمَرِيُّ -، عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي

الْوَحْدَةِ، لَمْ يَسِرْ رَاكِبٌ بَلِيلٌ وَحْدَهُ أَبَدًا⁽⁶⁵³⁾.

2682. Bize el-Heysem b. Cemil haber verip (dedi ki), bize Asım -ki O, İbn Muhammed el-Ömeri'dir-, babasından, O da ibn Ömer'den naklen şöyle rivayet etti: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "İnsanlar tek başına yolculukta olan şeyleri bilselerdi, hiçbir binekli, geceleyin tek başına yolculuk yapmazdı!"⁶⁵³

«٤٨»

باب ما يقول اذا نزل منزلاً

48. BÂB

(İNSAN) BİR YERE İNDİĞİNDE NE DER?

٢٦٨٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ وَعَفَّانُ، قَالَا: ثنا وَهَيْبٌ، ثنا مُحَمَّدُ بْنُ عَجَلَانَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَشَجِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيْبِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمٍ، قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا نَزَلَ مَنَزَلاً قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ فِي ذَلِكَ الْمَنْزِلِ شَيْءٌ، حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْهُ⁽⁶⁵³⁾.

2683. Bize Ahmed b. İshak ile Affan haber verip dediler ki, bize Vuheyb rivayet edip (dedi ki), bize Muhammed b. Aclan, Yakub b. Abdillâh ibni'l-Eşecc'den, (O) Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den, (O) Sa'd b. Malik'ten, (O da) Havle bint Hakim'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim:

653- Buhari, Cihad, 135(4/17); İbn Mace, Edeb, 45(2/1239); Müsned, 2/23, 24, 60; Tirmizi, Cihad, 4(4/193); Beyhaki, 5/257; Müstedrek, 2/101; Firdevs, 3/348.

"Şayet sizden biri bir yere indiğinde; "ben, yarattığı şeylerin şer-
rinden Allah'ın tam kelimelerine sığınırım" dese, ona bu yerde, ora-
dan göçünceye kadar hiçbir şey zarar vermez!"⁶⁵⁴

«٤٩»

باب في الركعتين اذا نزل منزلاً

49. BÂB

BİR YERE İNDİĞİNDE İKİ REKÂT (NAMAZ KILMAK) HAKKINDA

٢٦٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ - كَانَ إِذَا نَزَلَ مَنْزِلًا لَمْ يَرْتَحِلْ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ، أَوْ
يُودِعَ الْمَنْزِلَ بِرَكْعَتَيْنِ^(١). قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: عُثْمَانُ بْنُ سَعْدٍ: ضَعِيفٌ^(٢).

2684. Bize Ebu Asım, Osman b. Saîd'den, (O da) Enes b. Malik'ten (naklen) haber verdi ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir yere indiğinde, iki rekât namaz kılmadıkça -veya "o yere iki rekât namazla veda etmedikçe" - oradan ayrılmazdı.⁶⁵⁵

Abdullah (ed-Dârimî) dedi ki: "Osman b. Sa'd zayıftır."

«00»

باب ما يقول اذا قفل من السفر

50. BÂB

YOLCULUKTAN DÖNDÜĞÜNDE NE DENİR?

654- Müslim, Zikr, 54(4/2080); Tirmizi, Deâvât, 41(5/496); İbn Mace, Tıb, 46(2/1174); Mu-
vatta, İsti'zân, 13(2/978); Müsned, 6/377, 409.

655- Metâlib, 2/153 (Ebu Bekr b. Ebi Şeybe'den); Feyzu'l-Kadir, 5/164 (Beyhaki'den).

٢٦٨٥ - أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ حَسَّانَ، ثنا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَارِقِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ سَفَرِهِ قَالَ: أَيُّوْنَ إِنْ شَاءَ، تَائِبُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ^(٦٥٦).

2685. Bize Yahya b. Hassan haber verip (dedi ki), bize Ham-mad b. Seleme, Ebu'z-Zübeyr'den, (O) Ali b. Abdullah el-Bâriki'den, (O da) Abdullah b. Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) yolculuğundan dön-
düğünde şöyle buyururdu: "Biz inşallah (sağ sâlim yurdumuza, yu-
vamıza) dönüyoruz. (Kusurlarımızdan) tevbe ederiz, (yalnız) Rabb'imize ibadet eder ve (yalnız O'na) hamdederiz!"⁶⁵⁶

«01»

باب الدعاء عند النوم

51. BÂB

UYUYACAĞI ZAMAN DUA ETMEK

٢٦٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، ثنا شُعْبَةُ، قَالَ: ثنا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، يَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَ رَجُلًا إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ أَنْ يَقُولَ: اللَّهُمَّ أَسَلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْتَجَأُ ث ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، فَإِنْ مَاتَ مَاتَ عَلَى الْفِطْرَةِ^(٦٥٧).

2686. Bize Ebu'l-Velid haber verip (dedi ki), bize Şu'be ri-

656- Buhari, Cihad, 197(4/39); Müslim, Hac, 428(2/980); Ebu Davud, Cihad, 167(3/88); Tirmizi, Hac, 104(3/285); Muvatta, Hac, 243(1/421); Müsned, 2/5, 144, 150. Bkz. 2676. Hadis.

vayet edip dedi ki, bize Ebu İshak rivayet edip dedi ki; ben el-Bera' b. Azib'i şöyle derken işittim: Muhakkak ki Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bir adama, yatağına girdiği zaman şöyle demesini emretmişti: "Allah'ım, canımı sana teslim ettim. Yüzümü sana yönelttim. İşimi sana bıraktım. Sırtımı sana dayadım. Çünkü senin (bağışını) arzu ediyor, senin (gazabından) korkuyorum. Senden ancak sana sığınılır, ancak seninle kurtulunur. İndirdiğin Kitab'ına ve gönderdiğin Peygamber'ine iman ettim." (Hz. Peygamber, sonra şöyle buyurmuştu): "İşte, (yatarken bu duayı okuyan kimse o gece) ölürse, fitrat (dini olan müslümanlık) üzere ölmüş olur."⁶⁵⁷

٢٦٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو التُّعْمَانِ، ثنا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَنْفُضْ فِرَاشَهُ بِدَاخِلِ إِزَارِهِ، فَإِنَّهُ لَا يَذَرِي مَا خَلْفَهُ فِيهِ، وَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ بَكَ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ، اَللّٰهُمَّ إِنْ أَمْسَكَتْ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ^(١).

2687. Bize Ebu'n-Numan haber verip (dedi ki), bize Ham-mad b. Zeyd, Ubeydullah b. Ömer'den, (O) Saîd b. Ebi Saîd el-Makburi'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Siz-den biri (yatmak için) döşeginin yanına geldiğinde döşegini el-bisesinin iç tarafıyla silkelesin, -çünkü o, döşeginde kendisinden sonra yerine ne geldiğini bilemez- ve şöyle desin: Allah'ım, yanımı (yatağa) senin yardımınla koydum, onu yine senin yardımınla kaldıracam! Allah'ım, eğer (bu gece) canımı tutar (alırsan), onun (günahlarını) bağışla! Şayet (almaz) salıverirsen, onu, iyi kullarını ken-disiyle koruduğun (lûtfunla kötülüklerden, günahlardan) koru!"⁶⁵⁸

657- Buhari, Deâvât, 7(7/147); Müslim, Zikr, 58(4/2082-2083); Ebu Davud, Edeb, 105(4/311); Tirmizi, Deâvât, 16(5/468); İbn Mace, Dua, 15(2/1275); Müsned, 4/285, 299, 300; Musannaf, 11/34; Humeydi, 2/316; Amel, s. 456; İbnu's-Sünni, s. 259.

658- Buhari, Deâvât, 13(7/149); Müslim, Zikr, 64(4/2084); Ebu Davud, Edeb, 105(4/312); Tirmizi, Deâvât, 20(5/472); İbn Mace, Dua, 15(2/1275); Müsned, 2/283, 295, 432; Musannaf, 11/34; Amelul'-Yevm, s. 464.

«٥٢»

باب في التسبيح عند النوم

52. BÂB

UYUYACAĞI ZAMAN TESBİHAT YAPMA HAKKINDA

٢٦٨٨ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي
عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: أَنَا رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ حَتَّى وَضَعَ قَدَمَهُ بَيْنِي وَبَيْنَ فَاطِمَةَ، فَعَلَّمَنَا مَا نَقُولُ إِذَا أَخَذْنَا
مَضَاجِعَنَا: ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً، وَثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَحْمِيدَةً، وَأَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ
تَكْبِيرَةً، قَالَ عَلِيٌّ: فَمَا تَرَكْتُمَا بَعْدُ^(١). فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَلَا لَيْلَةً صِفِينَ؟ قَالَ:
وَلَا لَيْلَةً صِفِينَ.

2688. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize el-Avvam b. Havşeb haber verip (dedi ki), bana Amr b. Mürre, Abdurrahman b. Ebi Leyla'dan, (O da) Hz. Ali'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bize gelmişti. Derken ayağını benimle Fâtıma'nın arasına koyup (oturmuş) ve bize, yataklarımıza girdiğimizde söyleyeceğimiz şeyleri, yani otuzüç defa "Sübhanallah", otuzüç defa "Elhamdülillah" ve otuzdört defa "Allahu Ekber" dememizi öğretmişti.

Hz. Ali sözüne şöyle devam etti: "Artık ben bunları (söylemeyi) ondan sonra (hiç) bırakmadım!" O zaman bir adam (Hz. Ali'ye); "Sıf-
fın savaşının gecesinde de mi?" diye sordu. O da; "Sıfın savaşının ge-
cesinde de!" cevabını verdi.⁶⁵⁹

659- Buhari, Nefakat, 7(6/193); Müslim, Zikr, 80(4/2091-2092); Ebu Davud, Edeb 107(4/315); Tirmizi, Deâvât, 24(5/477); Müsned, 1/123, 144, 146; Musannaf, 11/33; Amelu'l-Yevm, s. 473; İbnu's-Sünni, s. 269,

«03»

باب ما يقول اذا انتبه من نومه

3. BÂB

(İNSAN) UYKUSUNDAN UYANDIĞINDA NE DER?

٢٦٨٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ⁽⁶⁶⁰⁾.

2689. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Abdülmelik b. Umeyr'den, (O) Rib'iyy b. Hıraş'tan, (O da) Huzeyfe'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) uyandığında şöyle derdi: "Bizi öldürdükten sonra diriltten Allah'a hamdolsun. Sonunda dönüş de O'nadır!"⁶⁶⁰

٢٦٩٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَزَامِيُّ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ الْعَنَسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي جُنَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: مَنْ تَعَارَ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: رَبِّ اغْفِرْ لِي - أَوْ قَالَ: ثُمَّ دَعَا، اسْتَجِيبَ لَهُ، فَإِنْ عَزَمَ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ صَلَّى، تَقَبَّلَ صَلَاتُهُ⁽⁶⁶⁰⁾.

2690. Bize Muhammed b. Yezid el-Hızami haber verip (dedi

660- Buhari, Deâvât, 7(7/147); Ebu Davud, Edeb, 105(4/4/311); Tirmizi, Deâvât, 28(5/481); İbn Mace, Duâ (2/121), Musned, 5/385, 397, 399; Amelu'l-Yevm, s. 491.

ki), bize el-Velid b. Müslim rivayet edip (dedi ki), bize el-Evzai rivayet edip dedi ki, bana Umeyr b. Hânî' el-Ansi rivayet edip dedi ki, bana Cunâde b. Ebi Umeyye rivayet edip dedi ki, bana Ubâde ibnu's-Samî, Hz. Peygamber'den (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) rivayet etti ki, O şöyle buyırmış: "Kim geceleyin konuşarak uyanıp da (bu konuşmasında); "tek olan Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun hiçbir ortağı da yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O her şeye hakkıyla kâdirdir. Allah bütün yüce sıfatlara sahip, bütün noksanlıklardan uzaktır. Hamd Allah'a mahsustur. Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Allah en büyüktür. Bütün güç ve kuvvetler ancak Allah'ın yardımıyla" der, sonra da; "Rabb'im, beni bağışla" duasını eklerse, -veya O, "...sonra dua ederse..." buyurmuştur-, onun duası kabul olunur. Eğer o azmedip abdest alır, sonra da namaz kılarsa, onun namazı kabul olunur."⁶⁶¹

AÇIKLAMA

İnsan kendisini tamamen bir şeye verir, onu kendisine mesele edirse, artık gece gündüz onun fikri-zikri hep bu şey olur. Bu şey onun rüyalarına girer, uykusunda bu şeyi sayıklar. Bu hadiste, öyle anlaşıyor ki, anlatılmak istenen böyle bir ruh haline sahip insandır.

Allah Teala'yı her an zikretmeye, O'nu hatırlıdan hiç çıkarmamaya çalışan, "eli kârda olsa da gönlü yârda" olan bir insan, zaman olur, uykusundan Allah Teala'yı zikrederek uyanır. İşte bu hadis böyle bir insanın, uykusundan Allah Teala'yı zikrederek uyan-
dığına yapacağı duanın, kılacağı namazın kesin olarak kabul edileceğini göstermektedir. Bununla beraber bu hadisi; "Kim geceleyin uyanıp... der, sonra da... diye dua ederse..." şeklinde anlayanlar da vardır. Buna göre bir kimse uyanıp, hadiste belirtilen sözleri söyler ve dua ederse, onun duası makbul olur.

⁶⁶¹- Buhari, Teheccüd, 21(2/49); Ebu Davud, Edeb, 106(4/314) Tirmizi, Deâvât, 26(5/480); İbn Mace, Dua, 16(2/1276); Müsned, 5/313; Amelu'l-Yevm, s. 492.

«٥٤»

باب ما يقول اذا أصبح

54. BÂB

(İNSAN) SABAHA ULAŞTIĞINDA NE DER?

٢٦٩١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَصْبَحَ قَالَ: أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ، وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ، وَدِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ - ﷺ، وَمِلَّةِ آبَائِنَا إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا مُسْلِمًا^(١).

2691. Bize Muhammed b. Yusuf, Süfyan'dan, (O) Seleme b. Kuheyl'den, (O) Abdullah b. Abdurrahman b. Ebza'dan, (O da) babasından (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) sabaha ulaştığında şöyle dermiş: "Biz; İslam fitratı, şهادet kelimesi, Peygamberimiz olan Muhammed'in dini ve daima doğru yola meyilli müslüman biri olan babamız İbrahim'in milleti üzerinde kararlı olarak sabaha eriştik!"⁶⁶²

AÇIKLAMA

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kendi duasında; "Peygamberimiz Muhammed'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) dini..." şeklinde kendisinden bahsetmesi, ya bunu yanındakilere öğretmek içindi; ni-tekim Ubeyy b. Ka'b'ın Müsned'deki rivayetinde Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bunu kendilerine öğrettiği zikredilir; yahut

662- Müsned, 3/406; Amel'ul-Yevm, s. 133-134; Ibnu's-Sünni, s. 22; Mecmâu'z-Zevâid, 10/116 (Ahmed ve Taberani'den). Bu Hadisi Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Abdurrahman b. Ebza'nın Ubeyy b. Kâb'dan rivayeti olarak nakletmektedir. Bkz. Müsned, 5/123; Mecmâu'z-Zevâid, 10/115-116. Heysemi, Abdullah'ın senedinde, metruk bir ravi olan İsmail b. Yahya b. Seleme'nin bulunduğunu kaydeder. Diğer taraftan Abdurrahman b. Ebza küçük Sahabelerdendir.

Hız. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bu ifadeyi, Allah Teala'nın, kendisi vasıtasıyla gönderdiği müslümanlığın hükümlerine kendisinin de uyduğunu, uymak zorunda olduğunu belirtmek için kullanmıştı. Hız. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kendisinden, başka bir şahıs gibi bahsettiği başka hadisleri de vardır. Bunlarda da bu ihtimaller sözkonusudur.

٢٦٩٢ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مُرْنِي بِشَيْءٍ أَقُولُهُ إِذَا أَصْبَحْتُ وَإِذَا أَمْسَيْتُ. قَالَ: قُلْ: اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، رَبِّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيْكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ، وَشَرِّكَهٖ. قَالَ: قُلْهُ إِذَا أَصْبَحْتَ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ وَإِذَا أَخَذْتَ مَضْجَعَكَ^(٦٦٣).

2692. Bize Saîd b. Âmir, Şu'be'den, (O) Ya'lâ b. Atâ'dan, (O) Amr b. Asım'dan, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ebu Bekir (bir gün); "yâ Rasulullah, bana, sabaha ve akşama ulaştığımda söyleyeceğim birşey emir buyurun" demiş, (Hız. Peygamber de) şöyle buyurmuştu: "Şöyle de: Gökleri ve yeri yaratan, görünen ve görünmeyen her şeyi bilen, her şeyin sahibi ve hakkıyla mâliki olan Allah'ım! Ben senden başka hiçbir ilâhın olmadığına tanıklık ederim. Nefsimin şerrinden, şeytanın şerrinden ve onun, (sana) ortak koşmaya (çağırmakla ilgili işlerinden, hilelerinden) sana sığınırım!" (Hız. Peygamber, sözünün devamında) buyurmuştu ki: "Bunu sabaha ulaştığında, akşama ulaştığında ve yatağına girdiğinde söyle!"⁶⁶³

«00»

باب ما يقول اذا لبس ثوبا جديدا

663- Ebu Davud, Edeb, 108(4/316-317); Tirmizi, Deâvât, 14(5/467); Müsned, 1/9,11, 2/297; Amelu'l-Yevm, s. 139, 465; İbnu's-Sünni, s. 27; Müstedrek, 1/513.

55. BÂB

YENİ BİR ELBİSE GİYDİĞİNDE NE DENİR?

٢٦٩٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ - يَعْنِي ابْنَ يَزِيدَ الْمَقْبُرِيَّ - ، ثنا سَعِيدٌ - هُوَ ابْنُ أَبِي أَيُّوبَ - ، عَنْ أَبِي مَرْحُومٍ ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا ، فَقَالَ : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ ، مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ⁶⁶⁴ .

2693. Bize Abdullah b. Saîd -yani İbn Yezid el-Makburi-haber verip (dedi ki), bize Saîd -ki O, İbn Ebi Eyyub'dur-, Ebu Merhum'dan, (O) Sehl b. Muaz b. Enes'ten, (O da) babasından (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Kim bir elbise giyer de; "benim hiçbir güç ve kuvvetimin (gerçek bir katkısı) olmaksızın bunu bana giydiren, beni bununla rızıklandıran Allah'a hamdolsun" derse, onun geçmiş günahları bağışlanır!"⁶⁶⁴

«01»

باب ما يقول

إذا دخل المسجد وإذا خرج

56. BÂB

CAMİYE GİRİLDİĞİNDE VE ÇIKILDIĞINDA NE DENİR?

٢٦٩٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ ، ثنا سُلَيْمَانُ - يَعْنِي ابْنَ بِلَالٍ - ،

664- Ebu Davud, Libas, 1(4/42); Müstedrek, 1/507, 4/192. Ebu Davud ve Müstedrek'te bu Hadisin başında yemekle ilgili bir cümle vardır. Tirmizi ve İbn Mace bu Hadisin yemekle ilgili bu kısmını kitaplarına almışlardır. Bkz. Tirmizi, Deâvât, 56(5/508); İbn Mace, Et'ime, 16(2/1093). Bu Hadis, ravilerinden Sehl ile Ebu Merhum'dan dolayı zayıftır.

عَنْ رَبِيعَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ، فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ⁶⁶⁵.

2694. Bize Abdullah b. Mesleme haber verip (dedi ki), bize Süleyman -yani İbn Bilal-, Rebîa'dan, (O) Abdülmelik b. Saîd'den, (O da) Ebu Humeyd'den -veya Ebu Useyd'den- (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Biriniz camiye girdiğinde; "Allah'ım, bana rahmetinin kapılarını aç" desin, (oradan) çıktığında ise; "Allah'ım, muhakkak ki ben senden, senin lütfunu istiyorum" desin."⁶⁶⁵

«0V»

باب ما يقول اذا دخل السوق

57. BÂB

ÇARŞI-PAZARA GİRİLDİĞİNDE NE DENİR?

٢٦٩٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا أَنَا أَرْهَرُ بْنُ سَيَّانٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، قَالَ: قَدِمْتُ مَكَّةَ فَلَقِيتُ بِهَا أَخِي سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، فَحَدَّثَنِي عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ دَخَلَ السُّوقَ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحَدَّه لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، بُحِّي وَرَيْمِي، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَلْفَ حَسَنَةٍ، وَمَحَا عَنْهُ أَلْفَ سَيِّئَةٍ، وَرَفَعَ لَهُ أَلْفَ أَلْفِ دَرَجَةٍ⁶⁶⁵. قَالَ: فَقَدِمْتُ حَرَامًا فَلَقِيتُ فُتَيْبَةَ بْنَ مُسْلِمٍ، فَقُلْتُ: إِنِّي أَتَيْتُكَ يَهْدِيَةً فَحَدَّثَنِي، فَكَانَ يَرْكُبُ فِي

⁶⁶⁵- Müslim, Musafirîn, 68(1/494); Ebu Davud, Salât, 18(1/126); Nesai, Mesâcid, 37(2/41); İbn Mace, Mesâcid, 13(1/2457); Musned, 3/497, 5/425; Amelu'l-Yevm, s. 220; Musannaf, 1/426.

مَوَكِبِهِ، فَيَأْتِي السُّوقَ فَيَقُومُ فَيَقُولُهَا ثُمَّ يَرْجِعُ.

2695. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Ezher b. Sinan, Muhammed b. Vasi'den haber verdi ki, O şöyle demiş: Ben (bir defasında) Mekke'ye gelmiş ve orada (din) kardeşim Salim b. Abdillâh'la karşılaşmıştım da O bana, babasından, (O da) dedesinden (naklen) rivayet etmişti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuş: "Kim çarşı-pazara girer de; "Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O tektir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O diriltir ve öldürür. Kendisi ise hep diridir, ölmez. Her hayır O'nun eliyle (gerçekleşir). O her şeye hakkıyla kadirdir" derse, Allah ona bir milyon iyilik yazar, ondan bir milyon kötülük siler ve onu bir milyon derece yükseltir!" (Muhammed b. Vâsi') sözüne şöyle devam etti: Sonra ben Horasan'a gelmiştim. Derken Kuteybe b. Müslim'e rastlamıştım da; "ben gerçekten sana bir hediye getirdim" deyip, O'na (bu hadisi) rivayet etmiştim. Ondan sonra O, binekli arkadaşlarıyla birlikte bineğe binip çarşıya gelir, (orada) durup bu sözü söyler, ardından geri dönerdi.⁶⁶⁶

«08»

باب تَسْمَوْا بِاسْمِي وَلَا تَكْتَوُا بِكُنْيَتِي

58. BÂB

**"İSMİMİ KENDİNİZE İSİM TAKIN,
KÜNYEMİ İSE KENDİNİZE KÜNYE EDİNMEYİN!"**

٢٦٩٦ - أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ،
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَسْمَوْا بِإِسْمِي، وَلَا تَكْتَوُا
بِكُنْيَتِي.^(١)

666- Tirmizi, Deâvât, 36(5/491); İbn Mace, Ticaret, 40(2/752); Müsned, 1/47; Tayâlisi, s. 4; Müstedrek, 1/538.

2696. Bize Said b. Amir, Hişam'dan, (O) Muhammed b. Sirin'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "İsmimi kendinize isim takın, künyemi ise kendinize künye takmayın."⁶⁶⁷

AÇIKLAMA

"Künye", bir kimseye özel isminin dışında, "Ebu Fulan = Falanın babası," "Ümmü Fulan = Falanın annesi", "İbn Fulan = Falanın oğlu" gibi şekillerde takılan isimdir. Künye kısmen şimdiki soyadına benzetilebilir. Künye kullanımı Arablarda çok yaygındı. Bir şahsa ekseriya ilk çocuğuna izafeten künye takılırdı. Henüz çocuk yaşta olanlara, evli olup da çocuğu olmayanlara; uzun ömür yaşayıp çoluk çocuğa karışmaları, çocuklarının olması ümid ve arzularıyla künye takıldığı da olurdu. Künye, nazik bir hitap şekli olarak da mütalâa edilirdi. Bu sebeple olmalıdır ki, künyeler, özel isimlerden daha çok kullanılırdı. Bunun sonucu bazı meşhur kimselerin özel isimleri unutulup gitmiştir. Bu cümleden olarak Ebu Zerr, Ebu Hüreyre, Ebu Rafi' gibi bir çok meşhur Sahabinin ismi kesin olarak bilinmemektedir.

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) künyesi, en büyük çocuğu Kasım olduğu için, "Ebu'l Kasım = Kasım'ın babası" idi. Yukarıdaki hadis, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) künyesini almanın caiz olmadığını göstermektedir. İmam Şafii (Rahmetullahi Aleyh), bu hadisin zahirine uygun görüş beyan etmiş ve Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) künyesini almanın haram olduğunu söylemiştir. Âlimlerin cumhuru ise, Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ismi gibi künyesini almakta da bir mahzur olmadığını söylemişlerdir. Onlara göre, yukarıdaki hadisle benzerlerinin hükmü ya kaldırılmıştır (mensuhtur), yahut onlar tenzihi bir hüküm ifade etmektedirler. Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) künyesini almayı yasaklayan hadislerin hükmünün, O'nun hayatta olduğu zamanla sınırlı olması da mümkündür. Böylece, Hz.

667- Buhari, Edeb, 106(7/116); Müslim, Adab, 8(3/1684); Ebu Davud, Edeb, 72(4/291); İbn Mace, Edeb, 33(2/1230); Müsned, 2/248, 260, 270; Tayâlisi, s. 317.

Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) bulunduğu toplantı yerlerinde O'nun künyesini kullanmakla ortaya çıkabilecek karışıklıklar önlenmiş oluyordu. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), ismini değil de künyesini almayı yasaklamasının hikmeti de, herhalde, hitaplarda nezaketen künyenin daha çok kullanılmış olmasıydı.

«09»

باب في حسن الأسماء

59. BÂB

İSİMLERİN GÜZEL OLMASI HAKKINDA

٢٦٩٧ - حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، ثنا هُشَيْمٌ، أَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي زَكْرِيَّا الْخُزَاعِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّكُمْ تَدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَسْمَائِكُمْ، وَأَسْمَاءِ آبَائِكُمْ، فَأَحْسِنُوا أَسْمَاءَكُمْ^(١).

2697. Bize Affan b. Müslim rivayet edip (dedi ki), bize Huşeym rivayet edip (dedi ki), bize Davud b. Amr, Abdullah b. Ebi Zekeriyya el-Huzai'den, (O da) Ebu'd-Derda'dan (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu: "Şüphe yok ki, siz Kıyamet günü kendi isimlerinizle ve babalarınızın isimleriyle çağırılacaksınız. Bu sebeple isimlerinizi güzel koyun!"⁶⁶⁸

«10»

باب ما يستدب من الأسماء

668- Ebu Davud, Edeb, 67(4/287); Müsned, 5/194). Bu Hadisin senedi munkatı'dır, Abdullah b. Ebi Zekeriyya Ebu'd-Derda'ya ulaşmamıştır.

60. BÂB GÜZEL GÖRÜLEN İSİMLER

٢٦٩٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ
ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ، وَعَبْدُ
الرَّحْمَنِ^(٦٦٩).

2698. Bize Muhammed b. Kesir haber verip (dedi ki), bize Ubeydullah b. Ömer, Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Allah'ın en çok sevdiği isimler "Abdullah" ve "Abdurrahman"dır."⁶⁶⁹

«٦١»

بَاب مَا يَكْرَهُ مِنَ الْأَسْمَاءِ

61. BÂB ÇİRKİN GÖRÜLEN İSİMLER

٢٦٩٩ - أَخْبَرَنَا زَكْرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، ثنا مُعْتَمِرٌ، عَنْ الرُّكَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ،
عَنْ سَمُرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُسَمَّى أَرْقَاؤُنَا أَرْبَعَةَ أَسْمَاءٍ: أَفْلَحَ، وَنَافِعٍ،
وَرَبَاحٌ، وَنَجَاحٌ^(٦٧٠).

2699. Bize Zekeriyya b. Adıyy haber verip (dedi ki), bize Mu'temir, er-Rükeyn'den, (O) babasından, (O da) Semûre'den, (naklen) rivayet etti ki, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ço-

669- Müslim, Adab, 2(3/1682); Ebu Davud, Edeb, 67(4/287); Tirmizi, Edeb, 64(5/132); İbn Mace, Edeb, 30(1229); Müsned, 2/24.

cuklarımıza dört ismin, yani Efleh, Nafi', Rebah ve Necah isimlerinin konulmasını yasaklamıştı.⁶⁷⁰

AÇIKLAMA

İnsana doğduğunda takılan isim, yaşadığı sürece, hatta ölümünden sonra da onun ayrılmaz bir parçası haline gelir, onu ve çevresini etkiler. Bu sebeple çocuğa takılacak ismin güzel seçilmesi gerekir. Bunun için de takılacak ismin; manasıyla söylenişinin kolay, Allah Teala'nın sevgili kullarını hatırlatıcı ve karşılıklı konuşmalarda yanlış anlamalara, olumsuz etkilenmelere sebebiyet vermeyecek bir kelime olmasına dikkat edilir. Yukarıdaki hadiste bu hususlardan bazısına işaret vardır. Hadiste zikredilen dört ismin manaları şöyledir: Efleh, "istediğini en iyi şekilde elde etmiş olan kimse"; Nafi, "yararlı olan kimse"; Rebah, "kazanç, kazanan kimse"; Necah, "başarı, başaran kimse" demektir. Bu isimlerle benzerlerinin iki mahzuru düşünülebilir: 1) Mesela "Nafi' orada mı?" şeklindeki bir soruya; "Hayır, Nafi' (faydalı olan kimse) yoktur" cevabı verildiğinde, ortaya hoş olmayan bir cümle çıkmaktadır. Bu cümle, onu duyanlara olumsuz bir etki yapabilir. 2) Bu ve benzeri isimler, sahiplerinde övünmeye, büyülenmeye, temelsiz bir başarı duygusuna yol açabilirler. Bu mahzurlardan birincisi bir hadiste de açıklanmıştır.⁶⁷¹ Söz konusu bu isimlerle ilgili yasak, tenzihi bir hüküm ifade etmektedir. Nitekim, Sahabeden itibaren birçok kimse bu isimleri kullanmıştır.

«٦٢»

باب في تغيير الأسماء

62. BÂB

İSİM DEĞİŞTİRME HAKKINDA

670- Müslim, Adab, 10(3/1685); Ebu Davud, Edeb, 68(4/290); Tirmizi, Edeb, 65(5/133); İbn Mace, Edeb, 31(2/1229); Müsned, 5/12.

671- Bkz. Tirmizi, Edeb 65(5/133).

٢٧٠٠ - حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، ثنا حَمَّادٌ - هُوَ ابْنُ سَلَمَةَ -، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ أُمَّ عَاصِمٍ: كَانَ يُقَالُ لَهَا: عَاصِيَةُ، فَسَمَّاها النَّبِيُّ ﷺ: جَمِيلَةَ^(٦٧٢).

2700. Bize Haccâc b. Minhâl rivayet edip (dedi ki), bize Hammâd -ki O, İbn Seleme'dir-, Ubeydullah'tan, (O) Nafi'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki; Ümmü Asım'a, "Asiye" denilirdi. Sonra Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na "Cemile" ismini takmıştı.⁶⁷²

٢٧٠١ - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، ثنا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، ثنا شُعْبَةُ، ثنا عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ اسْمُ زَيْنَبَ بَرَّةَ، فَسَمَّاها النَّبِيُّ ﷺ: زَيْنَبَ^(٦٧٣).

2701. Bize Müsedded rivayet edip (dedi ki), bize Yahya b. Saîd rivayet edip (dedi ki), bize Şu'be rivayet edip (dedi ki), bize Atâ' b. Ebi Meymûne, Ebu Rafi'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Hz. Peygamber'in hanımı veya üvey kızı) Zeyneb'in ismi Berre idi de, Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) O'na Zeyneb ismini takmıştı.⁶⁷³

AÇIKLAMA

"Asiye", başkaldıran, isyan eden kadın; "Cemile", güzel kadın; "Berre", iyi, doğru sözlü kadın demektir. Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), muhtemelen, "Asiye" ismini manasının kötülüğünden veya işitende olumsuz bir etki yapabileceği endişesinden dolayı, "Berre" ismini ise, insanın kendisini temize çıkarma manası taşımasından dolayı değiştirmişti.

672- Müslim, Adab, 15(3/1687); Ebu Davud, Edeb, 68(4/288); Tirmizi, Edeb, 66(5/134); İbn Mace, Edeb, 32(2/1230); Müsned, 2/18.

673- Buhari, Edeb, 108(7/177); Müslim, Adab, 17(3/1687); Müsned, 2/430, 459.

«٦٣»

باب في النهي عن أن يقول:
ما شاء الله وشاء فلان

63. BÂB

"ALLAH'IN DİLEDİĞİ ŞEY İLE FALANIN DİLEDİĞİ ŞEY
(OLUR!)" DEMENİN YASAKLANMASI HAKKINDA

٢٧٠٢ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ
عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، عَنِ الطُّفَيْلِ، أَخِي عَائِشَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ لِرَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: نِعَمَ الْقَوْمُ أَنْتُمْ، لَوْلَا أَنْكُمْ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ
اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. فَسَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ،
وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ شَاءَ مُحَمَّدٌ^(١).

2702. Bize Yazid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Şu'be, Abdulmelik b. Umeyr'den, (O) Rib'iyy b. Hıraş'tan, (O da) Hz. Aişe'nin (ana-bir) kardeşi et-Tufeyl'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Müşriklerden bir adam, müslümanlardan bir adama; "siz ne güzel topluluksunuz! Keşke siz "Allah'ın dilediği şey ile Muhammed'in dilediği şey (olur)" demesiniz!" demiş. Derken (bunu) Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) işitmiş de şöyle buyurmuş:

"-Allah'ın dilediği şey ile Muhammed'in dilediği şey (olur), demeyin. Fakat "Allah'ın dilediği şey, sonra Muhammed'in dilediği şey (olur)" deyin.⁶⁷⁴

674- İbn Mace, Keffârât, 13(1/685); Müsned, 5/72. Bu Hadis Huzeyfe'den de nakledilir. Bu rivayet için bkz. Ebu Davud, Edeb, 82(4/295); İbn Mace, Keffârât, 13(1/685); Müsned, 5/384, 394, 398. İbn Hacer, alimlerin et-Tufeyl'den gelen rivayeti tercih ettiklerini kaydeder. Bkz. Fethu'l-Bâri, 25/32.

«٦٤»

باب لا يقال للعنب الكرم

64. BÂB

ÜZÜME "KERM" DENİLEMEZ!

٢٧٠٣ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنَا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ إِسْحَاقَ -، عَنْ
صَالِحِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَقُولُوا لِحَائِطِ الْعِنَبِ: الْكَرَمُ، إِنَّمَا الْكَرَمُ الرَّجُلُ
الْمُسْلِمُ^(١).

2703. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Muhammed -ki O, İbn İshak'tır-, Salih b. İbrahim'den, (O) Abdurrahman el-A'rec'den, (O da) Ebu Hüreyre'den (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Üzüm bağına, "kerm: iyi, cömert, kerem sahibi" demeyin. "Kerm", ancak müslüman adamdır!"⁶⁷⁵

«٦٥»

باب في المزاج

65. BÂB

ŞAKALAŞMAK HAKKINDA

٢٧٠٤ - حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ

675- Buhari, Edeb, 101-102(7/115); Müslim, Elfaz, 8(4/1763); Ebu Davud, Edeb, 80(4/294); Müsned, 2/239, 272, 291; Humeydi, 2/469. Bkz. 2114. Hadis.

عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ غَلَامٌ يَسُوقُ بِأَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا أَنْجَسَهُ، رُويْدُ
سَوْفَكَ بِالْقَوَارِيرِ⁽⁶⁷⁶⁾.

2704. Bize Ebu Asım, Ubeydullah b. Abdillan'tan, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: (Bir yolculukta) bir köle Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hanımlarının (binmiş oldukları develeri, güzel sesiyle şarkılar söyleyerek) sürüyordu. Bunun üzerine (Hz. Peygamber ona) şöyle buyurmuştu: *"Ya Enceşe! Cam (gibi kolayca kırılabilir ince kaplı kadınların develerini) yavaş sür!"*⁶⁷⁶

ACIKLAMA

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) kadınları "cam"a benzetmesi, ya onların bünyeye zayıflıklarına işaret içindi ve bu sebeple, türküsünün etkisiyle develeri hızla sürmekte olan Enceşe'ye onları yavaşlatmasını emir buyurmuştu; yahut onların duygusallıklarına, kolayca etkilenebileceklerine, yufka yürekli oluşlarına işaret içindi. Bundan dolayı da, Enceşe'nin güzel sesinden etkilenebilecekleri endişesiyle O'na, develeri yavaş sürmesini, yani develeri hızlandıran sesini alçaltmasını emir buyurmuştu.

Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), kadınların bu güzel özelliğine diğer hadislerinde de işaret etmiştir. Bu hadislerinden biri şöyledir: *"(Kadınlardan) birine ömür boyu iyilik yapsan, sonra senden (hoşuna gitmeyen) birşey görse; "ben senden asla hiçbir iyilik görmedim" der.*⁶⁷⁷ Bu hadisin zıt anlamı, ömür boyu kötülük gören bir kadının, bir iyilik gördüğünde hemen bundan etkilenip; "ben senden hiçbir kötülük görmedim" şeklinde olmalıdır. Bu da kadınların söz konusu özelliğine işarettir. Kaydetmek gerekir ki, kadınların bu

676- Bu Hadis Sünen'in bazı yazmalarıyla Sülâsiyyâtü'd-Darimi (Köprülü, 1584,1246)'de Enes'ten nakledilmektedir. Hadisin Enes'ten rivayetleri için bkz. Buhari, Edeb, 90(7/108); Müslim, Fedail, 70(4/1811); Müsned, 3/111, 172, 176.

677- Buhari, İman, 21(1/13).

özelliği, toplum içinde üstlenecekleri görevlerde -ki bunların en üstünü anneliktir-, onlar için gereklidir ve onlara noksanlık değil, üstünlük sağlar.

Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), genel olarak kadınların bu özelliğine, Enceşe'yle şakalaşarak işaret buyurmuştur. On yıl Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hizmetinde bulunmuş olan Enes'in (*Radiyallahu Anh*) bildirdiğine göre, "insanların, [hanımlarıyla⁶⁷⁸ veya çocuklarla⁶⁷⁹] en şakacısı olan Hz. Peygamber'in"⁶⁸⁰ bütün şakaları böyle idi. O, şakalarıyla gerçek dışı birşey söylemez,⁶⁸¹ şakalarında hem Ashabının gönlünü hoş eder, hem de bazı hakikatleri dile getirirdi. O'nun şakaları da bir öğretim ve eğitim vasıtasıydı.

Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), kadın ve erkek Sahabileriyle, onların çocuklarıyla yaptığı bu özellikteki şakalarının bir kısmı muhtelif kitaplara geçmiştir. Taşköprizade Ahmed Efendi bunlardan kırk taneyi "Hadis-i Erbain" isimli kitabında bir araya toplamıştır.⁶⁸² Taşköprizade bu eserinin sonunda, Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şakalarının az olduğunu, çok araştırmasına rağmen ancak kırk tane bulabildiğini söylemektedir. Ancak, Enes'in (*Radiyallahu Anh*), "insanların en şakacısının Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) olduğu" açıklamasını göz önüne alırsak, Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şakacılığını gösteren hadislerin çok daha fazla olacaklarını kabul etmemiz gerekir. Her hâlükârda bu hadisler, şakalaşmanın caiz olduğunu göstermektedir. Bununla beraber, bu hususta ifrata varma, doğruluktan ve hakikatten ayrılma, haksızlık etme gibi durumlar sözkonusu olursa, şakalaşma caiz olmaz. Nitekim bundan sonraki hadiste sırf insanları güldürmek için yalan söyleyenlerin kınandığı görülmektedir.

Bütün iş ve sözlerinde Hz. Peygamber'i (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) örnek edinmiş olan Ashab-ı Kiram da, Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi*

678- Feyzu'l-Kadir, 5/180 (Bezzar'dan).

679- Taberani, 2/112.

680- Feyzu'l-Kadir, 5/180 (ibn Asâkir ve Hasan b. Sufyan'dan). Bu Hadis, zayıftır.

681- Bkz. Tirmizi, Birr, 57(4/357); Müsned, 2/340, 360.

682- Beyazıt Kütüphanesi, Veliyyuddin, 556(İstanbul); İslami İlimler Fakültesi Dergisi, 4. sayı, Ank. 1980, s. 49-75.

ve Sellem) gibi birbirleriyle şakalaşırlardı. Hatta şakacılıklarıyla meşhur olan Sahabiler vardı. Bedir savaşına katılan Sahabeden olan Nuayman (Radiyallahu Anh) ile Suveybit (Radiyallahu Anh), Ashab arasında şakacılıklarıyla meşhur olmuşlardı.⁶⁸³

«٦٦»

باب في الذي يكذب ليضحك به الناس

66. BÂB

İNSANLARI GÜLDÜRMEK İÇİN YALAN SÖYLEYEN KİMSE HAKKINDA

٢٧٠٥ - أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: وَيْلٌ لِلَّذِي يُحَدِّثُ، فَيَكْذِبُ، لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ، وَيْلٌ لَهُ، وَيْلٌ لَهُ^(١).

2705. Bize Yezid b. Harun haber verip (dedi ki), bize Behz b. Hakim, babasından, (O da) dedesinde (naklen) haber verdi ki, O şöyle dedi: Ben Rasulullah'ı (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyururken işittim:

"-Konuşup da halkı güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun! Onun vay haline, onun vay haline!"⁶⁸⁴

«٦٧»

باب في الشر

683- Bu konuda bkz. Şerhu's-Sünne, 13/179-184; İhya, 3/124-128; Uyûnu'l-Ahbâr, 1/315, Mecmâ', 8/89

684- Ebu Davud, Edeb, 86(4/298); Tirmizi, Zühd, 10(4/557); Müsned, 5/3, 5, 7.

67. BÂB ŞİİR HAKKINDA

٢٧٠٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، ثنا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: صَدَّقَ النَّبِيُّ ﷺ أُمِّيَّةً بَنَ أَبِي الصَّلْتِ فِي شَيْءٍ مِنْ شِعْرِهِ، فَقَالَ:

رَجُلٌ وَنُورٌ تَحْتَ رِجْلِ يَمِينِهِ وَالنَّسْرُ لِلْأُخْرَى وَلَيْتُ مُرْصَدُ

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَدَقَ. فَقَالَ:

وَالشَّمْسُ تَطْلُعُ كُلَّ آخِرِ لَيْلَةٍ حَمَرَاءُ يُصْبِحُ لَوْنُهَا يَتَوَرَّدُ

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَدَقَ، فَقَالَ:

تَأْتِي فَمَا تَطْلُعُ لَنَا فِي رِسْلِهَا إِلَّا مُعَذِّبَةٌ، وَإِلَّا تُجَلَدُ

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَدَقَ^(١).

2706. Bize Muhammed b. İsa haber verip (dedi ki), bize Abde b. Süleyman, Muhammed b. İshak'tan, (O) Ya'kub b. Utbe'den, (O) İkrime'den, (O da) İbn Abbas'tan (naklen) rivayet etti ki, O şöyle demiş: Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın bazı şiirlerinde doğru söylediğini ifade buyurmuştur. Şöyle ki, O; "Sağ tarafının ayağının altında bir erkek ile bir öküz!/Kartal ise diğerinin (taşıyıcısıdır), (emre) âmâde bir aslan ile!" demiş; Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "Doğru söylemiş" buyurmuş. O; "Güneş her gecenin sonunda doğar/Al renkte, sonra rengi gül gibi kırmızı olur" demiş; Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "Doğru söylemiş" buyurmuş. O; "(Güneş doğmayı) kabul etmez de bizim için, ağırbaşlılığı ve yumuşaklığı içinde/Ancak işkence edilerek, ancak kırbaçlanarak doğar!" demiş; Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de; "Doğru söylemiş" buyurmuş.⁶⁸⁵

685- Müsned, 1/256; Mecmâu'z-Zevâid, 8/127 (Ahmed, Ebu Ya'la ve Taberani'den); Eġânî, 4/132,134.

ACIKLAMA

Umeyye b. Ebi's-Salt, Sakif kabilesinin cahiliye dönemi şairlerindendir. Şiirlerinde Allah Teala'nın birliğinden, öldükten sonra dirilişten çokça bahsetmiştir. Onun bir din aradığı, bunun sonucu hristiyanlığa veya yahudiliğe girdiği, bir Peygamberin geleceğine dair duyduğu haberler üzerine kendisine Peygamberlik gelmesini beklediği rivayet edilir. Bir rivayete göre, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) Peygamberlik geldiğinde, Rasulullah'ın (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) hak Peygamber olduğunu söylemiş, ancak Sakif'in kadınlarından utandığı için -çünkü onlar kendisinin Peygamber olduğunu söylermiş-, Hz. Peygamber'e (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) tâbî olmamıştı. Hicretten sonraya kadar yaşamış olan Umeyye, Bedir savaşında öldürülen müşriklere ağıtlar düzmüş ve nihayet Hicri 2. veya 8., yahut 9. yılda ölmüştü. Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Umeyye'nin, şiirlerinde müslüman olmaya yaklaştığını, hatta şiirlerinde müslüman olduğunu, fakat kalbinin kâfir kaldığını ifade buyurmuştur.

Umeyye'nin yukarıdaki ilk beyitinde, Allah Teala'nın Arş'ını taşıyan melekleri tavsif ettiği söylenir. Buna göre, Arş'ı taşıyan meleklerin yüzleri; erkek insan, öküz, kartal ve aslan yüzü şeklindeymiş. Kur'an-ı Kerim'de Kıyamet günü Allah Teala'nın Arş'ının sekiz taşıyıcısı olduğu bildirilmektedir.⁶⁸⁶ Hz. Peygmaber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) de Arş'ın bu dünyada dört taşıyıcısı olduğunu, Kıyamette bunlara dört taşıyıcı ilâvesiyle sayılarının sekize çıkacağını açıkladığı nakledilir. Ancak mezkur ayette "sekiz taşıyıcı"dan ne kastedildiği konusunda âlimlerin farklı görüşleri olduğu gibi, ilgili hadisler de âlimlerin çoğuna göre sahih değildir. Nitekim yukarıdaki hadis de, müdellis olan İbn İshak'ın mu'an'an rivayeti sebebiyle zayıftır.

Yukarıdaki son iki beyitte ise, güneşin doğuşundan bahsedilmektedir. Güneşin, günahkâr, Allah Teala'yı bırakıp kendisine tapan insanların üzerine doğmak istemediğini, bununla beraber ilâhi emir gereği mecburen, zorlanarak doğduğunu belirten mecazi rivayetler vardır. Bu beyitlerde de bu hususa işaret edilmektedir.

686- Bkz. Hakka Sûresi, 17.

Ancak yukarıdaki haber, biraz önce kaydedildiği gibi, zayıftır. Bu haberin gerçekte sahih olması durumunda, Umeyye bu bilgileri önceki ilâhi kitaplardan veya ilâhi din mensuplarından öğrenmiş olmalıdır.

«٦٨»

باب في: أنَّ من الشعر حكمة

68. BÂB

"ŞÜPHESİZ BAZI ŞİİRLER HİKMETLİDİR" HADİSİ

٢٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ زِيَادٍ - هُوَ ابْنُ سَعْدٍ -، قَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ، أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ كَعْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةً^(١).

2707. Bize Ebu Asım, İbn Cüreyc'den, (O da) Ziyad'dan, -ki O, ibn Sa'd'dır-, (naklen) haber verdi ki, O şöyle demiş: Bana İbn Şihab haber verdi ki; kendisine Ebu Bekr b. Abdurrahman b. Hişam, Mervan ibnu'l-Hakem'den, (O) Abdurrahman ibnu'l-Esved b. Abdiyesğus'tan, (O) Ubeyy b. Ka'b'dan, (O da) Hz. Peygamber'den (naklen) haber vermiş ki; O şöyle buyurmuş: "Şüphesiz bazı şiirler hikmetlidir, (yani gerçeğe uygun ve yararlıdır)."687

ACIKLAMA

Şiir, insanın ruhunda olumlu veya olumsuz etkiler yapabilen güçlü bir söz sanatıdır. Bir sanat olarak da şiir yansız, ortada olan

687- Buhari, Edeb, 90(7/107); Ebu Davud, Edeb, 93(4/303); İbn Mace, Edeb, 41(2/1235); Müsned, 5/125; Tayâlisi, s. 76.

bir hüküm taşır. Onun olumlu veya olumsuz değeri muhtevasına göre değişir. Şiir, gerçeklere uygun açıklamalar, insanın gönlünü açan güzellikler, ince duygular, yararlı bilgiler ihtiva edebilir. Böyle olan şiir, "toplumun kalbini tazeleyen başlıca ruhi gıdalardan biri"dir ve Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) övgüsüne mazhar olmuştur. Bu tür şiiri Hz. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kendi konuşmalarında örnek olarak kullanmıştır. Hatta çok az da olsa, bizzat kendileri de birkaç beyit inşâd buyurmuşlardır. Hz. Peygamber'in (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*), Ka'b b. Zühre'nin (*Radıyallahu Anh*) bir kasidesini, hırkasını vererek ödüllendirdiği de meşhurdur.

Birçok Sahabi de şiir söylemiştir. Onlardan Hassan b. Sabit (*Radıyallahu Anh*); "Hz. Peygamber'in şairi" olarak, onunla birlikte Ka'b b. Malik ve Abdullah b. Revaha; "İslam'ın şairleri" olarak meşhur olmuşlardır. Ayrıca Hz. Ali, Lebid b. Rebia, Ka'b b. Zühre ve el-Hansa (*Radıyallahu Anhum eemain*), meşhur şair Sahabilerdendir. Eski Hersek (Mostar) müftüsü Ali Fehmi Cabic, şair Sahabilerin şiirlerini ihtiva eden, "**Hüsnu's-Sihâbe fi Şerh-i Eş'ari's-Sahabe**" isimli bir eser te'lif etmiştir. Şiirlerin kafiyelerine göre tertip edilip şerhedildiği bu eserin, yalnız, "dal" harfine kadarki şiirleri ihtiva eden birinci cildi 1324 yılında İstanbul'da basılmıştır.⁶⁸⁸

Şiirin gücü olumsuz yönde işlediğinde o, bütün güzellikleri ve iyilikleri bozabilir, manevi değerleri, ahlâki esasları alt-üst edebilir. Bunun için insanın, böyle şiirleri öğrenmektense, içini, maddi varlığını zehirleyecek şeylerle doldurması daha iyidir. Aşağıdaki hadiste bu manaya işaret buyurulmaktadır.

«٦٩»

باب لئن يمتلى، جوف أدكم

69. BÂB

ANDOLSUN Kİ, SİZDEN BİRİNİN İÇİNİN DOLMASI...

٢٧٠٨ - أَخْبَرَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا حَنْظَلَةُ، عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ
عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَأَنْ يَمْتَلِئَ جَوْفُ أَحَدِكُمْ قَيْحًا أَوْ دَمًا، خَيْرٌ
لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شَجَرًا⁽⁶⁸⁹⁾.

2708. Bize Ubeydullah b. Musa haber verip (dedi ki), bize Hanzala, Salim'den, (O da) İbn Ömer'den (naklen) rivayet etti ki, O şöyle dedi: Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu: "Andolsun ki, sizden birinin içinin irin veya kanla dolması, kendisi için, şiiirle dolmasından daha hayırlıdır!"⁶⁸⁹

İÇİNDEKİLER

Nikah Kitabı.....	5
1. BAB	
ÇOK EVLENMEYE TEŞVİK.....	6
2. BAB	
KENDİSİNDE GÜÇ BULUNAN KİMSE EVLENSİN.....	6
3. BAB	
KADINLARDAN UZAK (BEKAR) YAŞAMA YASAĞI.....	8
4. BAB	
KADINLA DÖRT ŞEY İÇİN EVLENİLİR.....	10
5. BAB	
EVLENME TEKLİFİ ESNASINDA KADINA BAKMAYA İZİN.....	11
2178. Hadisin Açıklaması.....	12
6. BAB	
ERKEK EVLENDİĞİ ZAMAN ONA NE SÖYLENİR?.....	12
7. BAB	
ADAMIN, (DİN) KARDEŞİNİN EVLENME TEKLİFİ YAPTIĞI BİR KADINA EVLENME TEKLİFİ YAPMASI YASAĞI.....	13
2181-2182. Hadisinlerin Açıklaması.....	14
8. BAB	
KİŞİNİN EVLENME TEKLİFİ YAPMASININ CAİZ OLDUĞU DURUM.....	17
2184-2185. Hadisinlerin Açıklaması.....	18
9. BAB	
DEĞİŞ-TOKUŞ ŞEKLİNDE MEHİRSİZ EVLENME YASAĞI HAKKINDA.....	20
10. BAB	
İYİ ERKEKLERLE İYİ KADINLARIN EVLENMESİ HAKKINDA.....	21
11. BAB	
VELİSİZ EVLENME YASAĞI.....	22
2188-2190. Hadislerin Açıklaması.....	23
12. BAB	
YETİM KIZIN EVLENDİRİLMESİ HAKKINDA.....	25
13. BAB	
HİÇ EVLENMEMİŞ KADINLA DUL KADINA DANIŞMA.....	26
14. BAB	
DUL KADINI, İSTEMEDİĞİ HALDE BABASI EVLENDİREBİLİR (Mİ?).....	28
15. BAB	
KADINI İKİ VELİ EVLENDİREBİLİR (Mİ?).....	29

16. BAB	
KADINLARLA MUTA NİKAHI YAPMA YASAĞI.....	30
2201-2203. Hadislerin Açıklaması.....	33
17. BAB	
İHRAMLININ NİKAHI HAKKINDA.....	33
18. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN HANIMLARI İLE KIZLARININ MEHİRLERİ NE KADARDI?.....	34
2206. Hadisin Açıklaması.....	35
19. BAB	
MEHİR OLMASI CAİZ OLAN ŞEYLER.....	36
2207. Hadisin Açıklaması.....	37
20. BAB	
NİKAH KONUŞMASI HAKKINDA.....	38
21. BAB	
NİKAHTA ŞART KOŞMAK.....	40
2209. Hadisin Açıklaması.....	40
22. BAB	
DÜĞÜN VE ZİYAFET YEMEĞİ HAKKINDA.....	41
23. BAB	
DÜĞÜN YEMEĞİ (DAVETİNE) İCABET ETMEK HAKKINDA.....	42
24. BAB	
HANIMLAR ARASINDA ADALETLİ DAVRANMAK HAKKINDA.....	42
25. BAB	
HANIMLAR ARASINDA (EŞİT) BÖLME HAKKINDA.....	43
26. BAB	
ADAMIN YANINDA BİRDEN FAZLA HANIM OLABİLİR Mİ?.....	44
27. BAB	
(DAMAT) DUL VE HİÇ EVLENMEMİŞ KADINLA GERDEĞE GİRDİĞİNDE YANLARINDA KALMA (SÜRESİ).....	45
28. BAB	
ADAMIN, HANIMIYLA ŞEVVAL AYINDA GERDEĞE GİRMESİ.....	46
2217. Hadisin Açıklaması.....	47
29. BAB	
CİM'ANIN BAŞINDA SÖYLENİLECEK SÖZ.....	47
30. BAB	
HANIMLARA ARKALARINDAN VARMA YASAĞI.....	48
31. BAB	
ADAM BİR KADIN GÖRÜR DE NEFSİNE KARŞI ENDİŞEYE DÜŞEBİLİR?.....	49
32. BAB	
HİÇ EVLENMEMİŞ OLAN KADINLARLA EVLENMEK HAKKINDA.....	50
33. BAB	
EMZİKLİ KADINLA CİM'A YAPMAK HAKKINDA.....	52
34. BAB	
KADINLARI DÖVME YASAĞI HAKKINDA.....	53
35. BAB	
ERKEĞİN, HANIMINA YUMUŞAK DAVRANMASI.....	55

36. BAB	
"AZL" HAKKINDA.....	56
2229-2230. Hadislerin Açıklaması.....	57
37. BAB	
KISKANÇ HAKKINDA.....	58
38. BAB	
KOCANIN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKKI KONUSUNDA.....	60
39. BAB	
"LANETLEŞME" HAKKINDA.....	61
2235-2238. Hadislerin Açıklaması.....	64
40. BAB	
EFENDİSİNİN İZNİ OLMADAN KÖLE HAKKINDA.....	65
41. BAB	
ÇOCUK DÖŞEĞE AITTİR.....	66
2241-2243. Hadislerin Açıklaması.....	68
42. BAB	
ÇOCUĞUNU TANIDIĞI HALDE İNKAR EDEN KİMSE.....	69
43. BAB	
ADAM, BABASININ KARISIYLA EVLENİRSE (NE OLUR?).....	70
44. BAB	
YÜCE ALLAHIN: "BUNDAN SONRA SANA (BAŞKA) KADINLAR HELAL OLMAZ" SÖZÜ HAKKINDA.....	71
45. BAB	
KADIN KÖLENİN HÜRRİYETİNE KAVUŞTURULMASININ, MEHRI SA- YILMASI HAKKINDA.....	72
46. BAB	
KADIN KÖLESİNİ HÜRRİYETİNE KAVUŞTURUP, SONRA ONUNLA EVLENEN KİMSENİN FAZİLETİ.....	73
47. BAB	
ERKEK BİR KADINLA EVLENİR DE ONA (MEHRİNİ) TAKDİR ETMEDEN ÖNCE ÖLEBİLİR?.....	75
48. BAB	
SÖT EMMEDEN DOLAYI HARAM OLANLAR.....	76
2253-2255. Hadislerin Açıklaması.....	78
49. BAB	
KAÇ SÖT EMME HARAM KILAR?.....	79
2256-2257. Hadislerin Açıklaması.....	80
2258. Hadisin Açıklaması.....	81
50. BAB	
SÖT EMMENİN KINAMASINI NE GİDERİR?.....	82
2259. Hadisin Açıklaması.....	82
51. BAB	
SÖT EMMEME TEK KADININ ŞAHİDLİK ETMESİ.....	83
2260. Hadisin Açıklaması.....	84
52. BAB	
BÜYÜĞÜN SÖT EMMESİ HAKKINDA.....	84
2261. Hadisin Açıklaması.....	85

2262. Hadisin Açıklaması.....	86
53. BAB	
HULLE YAPMA (TAHLİL) YASAĞI.....	87
2263. Hadisin Açıklaması.....	87
54. BAB	
ERKEĞİN, AİLESİNİN İHTİYAÇLARINI GÖRMESİNİN VACİBLİĞİ HAKKINDA.....	89
55. BAB	
KADINLARLA GÜZEL GEÇİNMEK HAKKINDA.....	90
56. BAB	
KÜÇÜKLERİ BABALARI EVLENDİRDİĞİNDE ONLARIN EVLENDİRİLMESİ HAKKINDA.....	90
2266. Hadisin Açıklaması.....	92
Talak Kitabı	93
1. BAB	
TALAKTA SÜNNETE UYGUN OLAN UYGULAMA.....	94
2267-2268. Hadislerin Açıklaması.....	95
2. BAB	
(RİCİ TALAKLA BOŞANILMIŞ KADINA) DÖNÜP (NİKAHI DEVAM ET-TİRMEK) HAKKINDA.....	96
3. BAB	
NİKAHTAN ÖNCE HİÇBİR TALAK GERÇEKLEŞMEZ.....	97
4. BAB	
KADINI, KENDİSİNİ BOŞAYIP DA BOŞAMASINI (ÜÇ TALAKLA YAPARAK NİKAH BAĞLARINI TAMAMEN) KESEN KOCASINA NE HELAL KILAR?.....	98
5. BAB	
(EVLİLİĞİ SÜRDÜRMEYİ VEYA BOŞANMAYI) SEÇME (MUHAYYERLİK) HAKKINDA.....	100
2274. Hadisin Açıklaması.....	101
6. BAB	
KADININ, KOCASINDAN KENDİSİNİ BOŞAMASINI İSTEMESİ YASAĞI.....	102
7. BAB	
BİRŞEY KARŞILIĞINDA BOŞAMA (HUL) HAKKINDA.....	103
8. BAB	
KESİN BOŞAMA (TALAKU'L-BETTE) HAKKINDA.....	104
2277. Hadisin Açıklaması.....	105
9. BAB	
KOCANIN, KARISINI VEYA ONUN BİR PARÇASINI, EVLENİLMESİ KENDİSİNE EBEDİYYEN HARAM OLAN BİR KADININ, (KENDİSİNCE BAKILMASI HARAM) OLAN BİR UZVUNA BENZETMESİ (ZİHAR) HAKKINDA.....	105
2278. Hadisin Açıklaması.....	107
10. BAB	
ÜÇ DEFA BOŞANILMIŞ KADININ MESKEN VE NAFAKA HAKKININ OLUP OLMAYACAĞI HAKKINDA.....	108

2279-2283. Hadislerin Açıklaması.....	111
11. BAB	
KOCASI ÖLEN VE BOŞANILAN GEBE KADININ İDDETİ HAKKINDA.....	112
2284-2287. Hadislerin Açıklaması.....	115
12. BAB	
KADININ (ÖLEN) KOCASI İÇİN YAS TUTMASI HAKKINDA.....	116
13. BAB	
KADININ İDDET ESNASINDA SÜSLENMESİ YASAĞI.....	118
14. BAB	
KOCASI ÖLEN KADININ (EVİNDEN) DIŞARI ÇIKMASI.....	119
15. BAB	
BİR KÖLE İLE EVLİ OLUP DA AZAD EDİLEN CARİYENİN KÖLE İLE EV- LİLİĞİ SÜRDÜRÜP SÜRDÜRMEMEDEKİ MUHAYYER BIRAKILMASI HAK- KINDA.....	121
2294-2297. Hadislerin Açıklaması.....	124
16. BAB	
ÇOCUĞU ANNESİ İLE BABASI ARASINDA MUHAYYER BIRAKMA HAKKINDA.....	124
2298. Hadisin Açıklaması.....	126
17. BAB	
KADIN KÖLENİN TALAKI HAKKINDA.....	127
Cezalar (Hudud) Kitabı.....	129
1. BAB	
KALEM ÜÇ KİMSEDEN KALDIRILMIŞTIR.....	130
2. BAB	
MÜSLÜMANIN KANININ (AKITILMASININ KENDİLERİNDEN DOLAYI HELAL OLACAĞI ŞEYLER.....	130
3. BAB	
HIRSIZ, HIRSIZLIK YAPTIKTAN SONRA HIRSIZLIĞI BAĞIŞLANABİLİR (Mİ?).....	132
2304. Hadisin Açıklaması.....	133
4. BAB	
KENDİSİ (ÇALINMASINDAN) DOLAYI EL KESİLECEK ŞEY.....	133
2305-2306. Hadislerin Açıklaması.....	134
5. BAB	
CEZALARIN AFFI İÇİN HÜKÜMDARIN KATINDA ARACILIK ETMEK.....	135
6. BAB	
HIRSIZLIĞI İTİRAF EDEN KİMSE.....	136
7. BAB	
MEYVE (ÇALINMASINDAN) DOLAYI (ELİN) KESİLMEMESİ.....	137
8. BAB	
HIRSIZDAN (ELLERİ) KESİLMEYECEK OLANLAR.....	140
9. BAB	
ŞARAP (HAMR) İÇMENİN CEZASI HAKKINDA.....	140

10. BAB	
ŞARAP İÇEN BİRİ, DÖRDÜNCÜ (KERE İÇİP DE MAHKEMEYE) GE- TİRİLDİĞİNDE (ONA NE YAPILACAĞI) HAKKINDA.....	142
11. BAB	
GÜNAHLARDAN DOLAYI CEZALANDIRMA: "TA'ZİR".....	143
2319. Hadisin Açıklaması.....	144
12. BAB	
ZİNA ETTİĞİNİ İTİRAF ETMEK.....	144
2322. Hadisin Açıklaması.....	147
13. BAB	
İTİRAF EDEN İTİRAFINDAN DÖNEBİLİR (Mİ?).....	148
14. BAB	
RECMEDİLMESİ İSTENİLEN KİMSE İÇİN ÇUKUR KAZILMASI.....	149
2324-2325. Hadislerin Açıklaması.....	150
15. BAB	
MUHAKEME OLMAK İÇİN MÜSLÜMANLARIN HAKİMLERİNE BAŞ- VURDUKLARINDA EHL-İ KİTAB ARASINDA HÜKÜM VERMEK HAKKINDA.	150
16. BAB	
EVLİLERİN ZİNA ETME CEZASI HAKKINDA.....	152
2327-2328. Hadislerin Açıklaması.....	153
17. BAB	
HAMİLE, ZİNA ETTİĞİNİ İTİRAF ETTİĞİNDE NE YAPILIR?.....	155
18. BAB	
KÖLELER ZİNA ETTİKLERİNDE ONLARA CEZALARINI HÜKÜMDARIN DEĞİL DE EFENDİLERİNİN UYGULAMASI HAKKINDA.....	158
19. BAB	
YÜCE ALLAH'IN, "YAHUT ALLAH ONLARA BİR YOL YAPINCAYA KADAR" SÖZÜ HAKKINDA.....	159
2332-2333. Hadislerin Açıklaması.....	160
20. BAB	
KARISININ CARİYESİYLE CİMA YAPAN KİMSE HAKKINDA.....	162
21. BAB	
CEZA (HADD), KENDİSİNE UYGULANAN KİMSE İÇİN KEFFARETTİR.....	163
Adaklar ve Yeminler Kitabı	165
1. BAB	
ADAĞI YERİNE GETİRMEK.....	166
2. BAB	
ADAĞIN KEFFARETİ HAKKINDA.....	167
3. BAB	
ALLAH'A İSYAN HUSUSUNDA ADAK ADAMA YOKTUR.....	169
2342. Hadisin Açıklaması.....	169
4. BAB	
BEYTU'L-MAKDİS'TE NAMAZ KILMAYI ADAYAN KİMSEYE MEKKE'DE NAMAZ KILMASI YETER Mİ?.....	170
5. BAB	
ADAK ADAMA YASAĞI.....	171

2345. Hadisin Açıklaması.....	172
6. BAB	
ALLAH'TAN BAŞKASININ ADINA YEMİN ETME YASAĞI.....	172
7. BAB	
YEMİNDE İSTİSNA PAYI BIRAKMA HAKKINDA.....	173
8. BAB	
ANDIÇMEK YEMİNDİR.....	174
2349. Hadisin Açıklaması.....	175
9. BAB	
BİRŞEY İÇİN YEMİN EDEN, SONRA DA BAŞKASINI ONDAN DAHA HAYIRLI GÖREN KİMSE.....	175
10. BAB	
KİŞİNİN MÜ'MİN BİR KÖLE AZAD ETMESİNİN GEREKLİ OLDUĞU ZAMAN.....	177
2353. Hadisin Açıklaması.....	178
11. BAB	
ADAM BİRŞEY İÇİN, YEMİNİNDE KARŞISINDAKİNİN ANLADIĞINDAN BAŞKASINI NİYET EDEREK ANDIÇEBİLİR (Mİ?).....	179
2354. Hadisin Açıklaması.....	180
12. BAB	
ALLAH'IN İSİMLERİNDEN HANGİSİYLE YEMİN ETSEN, (YEMİNİNDE DURMAN) GEREKİR.....	180
Diyetler Kitabı	181
1. BAB	
BİLE BİLE ÖLDÜRMEDE DİYET.....	182
2356. Hadisin Açıklaması.....	182
2. BAB	
KASÂME HAKKINDA.....	184
2358. Hadisin Açıklaması.....	185
3. BAB	
ERKEKLERLE KADINLAR ARASINDA KISAS.....	186
4. BAB	
KISASTA UYGULAMA NASILDIR?.....	187
2360. Hadisin Açıklaması.....	187
5. BAB	
MÜSLÜMAN, KAFİRE KARŞILIK ÖLDÜRÜLMEZ.....	188
2361. Hadisin Açıklaması.....	188
6. BAB	
BABA İLE ÇOCUK ARASINDA KISAS.....	189
7. BAB	
KÖLE İLE EFENDİ ARASINDA KISAS.....	189
8. BAB	
(VELİSİ VEYA VARİSİ OLDUĞU KİMSENİN) KATİLİNİ BAĞIŞLAYAN KİMSEYE DAİR.....	190
9. BAB	
MÜSLÜMAN CANI ÖLDÜRME HUSUSUNDA SERT DAVRANMA.....	191

10. BAB	
KENDİNİ ÖLDÜRENE GÖSTERİLEN SERTLİK.....	192
2367. Hadisin Açıklaması.....	193
11. BAB	
DIYET, GÜMÜŞ VE ALTINDAN NE KADARDIR?.....	194
12. BAB	
DIYET, DEVEDEN NE KADARDIR?.....	195
13. BAB	
HATAEN (ÖLDÜRMEİNİN) DIYETİNİ ALMADA UYGULAMA NASILDIR?.....	197
2372. Hadisin Açıklaması.....	198
14. BAB	
KÖLELER ARASINDA KISAS.....	198
15. BAB	
PARMAKLARIN DIYETİ HAKKINDA.....	199
16. BAB	
BAŞ KEMİĞİNİ ORTAYA ÇIKARAN BAŞ YARASI HAKKINDA.....	200
17. BAB	
DIŞLERİN DIYETİ.....	201
18. BAB	
BİR ADAMIN ELİNİ ISIRIP DA ISIRILAN KİMSENİN, ELİNİ ÇEKİP AL- MASI HAKKINDA.....	202
19. BAB	
HAYVANIN YARALAMASI BOŞA GİDER.....	203
20. BAB	
CENİNİN DIYETİ HAKKINDA.....	205
2385-2386. Hadislerin Açıklaması.....	206
21. BAB	
HATAEN (ÖLDÜRMEİNİN) DIYETİ KİME GEREKİR?.....	207
22. BAB	
KASITLI (ÖLDÜRMEYE) BENZER (ÖLDÜRMEDE) DIYET.....	208
2388. Hadisin Açıklaması.....	209
23. BAB	
BİR TOPLULUĞUN EVİNİN İÇİNE ONLARIN İZİNİ OLMAKSIZIN YU- KARIDAN BAKAN KİMSE.....	209
24. BAB	
HİÇBİR KUREYŞLİ TUTULARAK/BAĞLANILARAK ÖL- DÜRÜLMEYECEK.....	211
25. BAB	
HİÇ KİMSE BAŞKASININ SUÇUNDAN DOLAYI SORUMLU TU- TULAMAZ.....	212
2394. Hadisin Açıklaması.....	214
Cihad Kitabı	215
1. BAB	
ALLAH YOLUNDA CİHAD, EN ÜSTÜN İŞTİR.....	216
2395. Hadisin Açıklaması.....	217

2. BAB	
CİHADIN ÜSTÜNLÜĞÜ.....	218
3. BAB	
HANGİ CİHAD DAHA ÜSTÜNDÜR?.....	218
4. BAB	
İŞLERİN HANGİSİ DAHA ÜSTÜNDÜR?.....	219
5. BAB	
ALLAH YOLU'NDA DEVENİN İKİ SAĞIMI ARASINDAKİ SÜRE KADAR SAVAŞAN KİMSE.....	220
6. BAB	
İNSANLARIN EN ÜSTÜNÜ, ATININ BAŞINI ALLAH YOLU'NDA TUTAN ADAMDIR.....	221
2400. Hadisin Açıklaması.....	222
7. BAB	
KİŞİNİN ALLAH YOLU'NDA KALMASININ FAZİLETİ HAKKINDA.....	223
8. BAB	
ALLAH YOLU'NDAKİ TOZUN FAZİLETİ HAKKINDA.....	224
9. BAB	
ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA BİR SABAH YÜRÜYÜŞÜ İLE BİR AKŞAM YÜRÜYÜŞÜ.....	224
10. BAB	
ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA BİR GÜN ORUÇ TUTAN KİMSE.....	225
2404. Hadisin Açıklaması.....	226
11. BAB	
BEKÇİLİK YAPARAK ALLAH YOLU'NDA UYKUSUZ KALAN KİMSE HAKKINDA.....	226
12. BAB	
ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA HARCAMA YAPMANIN FAZİLETİ HAKKINDA.....	228
13. BAB	
ALLAH AZZE VE CELLE YOLU'NDA MALINDAN BİR ÇİFT ŞEY HAR- CAYAN KİMSE.....	229
14. BAB	
(SİLAH) ALMANIN FAZİLETİ VE BUNUNLA İLGİLİ EMİR HAKKINDA.....	230
2410. Hadisin Açıklaması.....	231
15. BAB	
ALLAH YOLUNDA HERHANGİ BİR ŞEKİLDE YARALANAN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	232
16. BAB	
ALLAHTAN ŞEHİDLİK İSTEYEN KİMSE HAKKINDA.....	233
17. BAB	
ŞEHİDİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	234
18. BAB	
ŞEHİDİN BU DÜNYAYA DÖNMEYİ TEMENNİ ETMESİ.....	235
19. BAB	
ŞEHİDLERİN RUHLARI.....	235
20. BAB	

ALLAH YOLU'NDA ÖLDÜRÜLENLERİN DURUMU HAKKINDA.....	236
21. BAB	
ALLAH YOLU'NDA SABREDEREK VE SADECE ALLAH RIZASINI UMARAK SAVAŞAN KİMSE HAKKINDA.....	238
2417. Hadisin Açıklaması.....	239
22. BAB	
ŞEHİD SAYILAN KİMSELER.....	240
2418-2419. Hadislerin Açıklaması.....	241
23. BAB	
HZ. PEYGAMBER'E SAVAŞLARINDA İSABET EDEN ZORLUKLAR.....	241
24. BAB	
KİM BİRŞEY NİYET EDEREK SAVAŞIRSA, ONA NİYET ETTİĞİ ŞEY VERİLİR.....	242
25. BAB	
SAVAŞMAK İKİ ÇEŞİTTİR.....	243
26. BAB	
SAVAŞMAMIŞKEN ÖLEN KİMSE HAKKINDA.....	244
27. BAB	
BİR SAVAŞÇIYA İHTİYACI OLAN ŞEYLERİ VEREN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	245
28. BAB	
CİHADDAN GERİ KALMADA MAZERET.....	245
29. BAB	
DENİZ SAVAŞININ FAZİLETİ HAKKINDA.....	246
2426. Hadisin Açıklaması.....	248
30. BAB	
KADINLARIN ERKEKLERLE BERABER SAVAŞMASI HAKKINDA.....	249
2427. Hadisin Açıklaması.....	249
31. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) BAZI HANIMLARIYLA BİRLİKTE SAVAŞA ÇIKMASI HAKKINDA.....	250
32. BAB	
DÜŞMAN SINIRINDA BİR GÜN BİR GECE NÖBET BEKLEYEN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	251
33. BAB	
DÜŞMAN SINIRINDA NÖBET BEKLERKEN ÖLEN KİMSENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	252
2430. Hadisin Açıklaması.....	252
34. BAB	
ALLAH YOLU'NDA (TUTULAN, KULLANILAN) ATLARIN FAZİLETİ HAKKINDA.....	253
2432. Hadisin Açıklaması.....	254
35. BAB	
MÜSTEHAB VE MEKRUH OLAN ATLAR.....	254
36. BAB	
ÖNE GEÇME YARIŞI HAKKINDA.....	255
2434. Hadisin Açıklaması.....	256

37. BAB	
ÖDÜLLÜ AT YARIŞLARI HAKKINDA.....	256
38. BAB	
MÜŞRİKLERE KARŞI DİL VE EL İLE CİHAD ETMEK HAKKINDA.....	258
39. BAB	
BU ÜMMETTEN BİR TOPLULUK HAK UGRUNDA SAVAŞMAYA DEVAM EDECEKTİR.....	258
40. BAB	
HARİCİLERLE SAVAŞ HAKKINDA.....	260
2439. Hadisin Açıklaması.....	260
Siyer Kitabı	263
1. BAB	
ÜMMETİME SABAHIN ERKEN VAKTİNDEKİ ÇIKIŞLARINDA BEREKET VER!.....	264
2440. Hadisin Açıklaması.....	264
2. BAB	
(YOLCULUĞA) PERŞEMBE GÜNÜ ÇIKMAK HAKKINDA.....	265
3. BAB	
GÜZEL ARKADAŞLIK YAPMAK HAKKINDA.....	266
4. BAB	
ARKADAŞLARIN, KÜÇÜK ASKERİ BİRLİKLERİN VE ORDULARIN EN HAYIRLILARI HAKKINDA.....	266
2443. Hadisin Açıklaması.....	267
5. BAB	
DEVLET BAŞKANININ ASKERİ BİRLİKLERE TAVSİYEDE BULUNMASI.....	268
6. BAB	
"DÜŞMANLA KARŞILAŞMAYI ARZU ETMEYİN".....	269
7. BAB	
SAVAŞIN BAŞINDA VE SAVAŞ ESNASINDA DUA ETMEK HAKKINDA.....	269
8. BAB	
SAVAŞTAN ÖNCE MÜSLÜMAN OLMAYA ÇAĞIRMA HAKKINDA.....	270
2447. Hadisin Açıklaması.....	272
2448. Hadisin Açıklaması.....	274
9. BAB	
DÜŞMANA BASKIN YAPMAK.....	275
10. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN "İNSANLARLA, "ALLAHTAN BAŞKA HİÇBİR İLAH YOKTUR!" DEYİNCEYE KADAR SAVAŞMAKLA EMROLUNDUM" SÖZÜ ÜZERİNE SAVAŞMAK HAKKINDA.....	275
2450. Hadisin Açıklaması.....	277
11. BAB	
ALLAHTAN BAŞKA HİÇBİR İLAH'IN OLMADIĞINA ŞAHİDLİK EDEN HİÇBİR ADAMIN KANI HELAL OLMAZ.....	277
12. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN "CEMAATLE NAMAZA!" SÖZÜNÜN AÇIKLAMASI HAKKINDA.....	278

2452. Hadisin Açıklaması.....	279
13. BAB	
DANIŞILACAK KİMSE GÜVENİLECEK KİMSEDİR!.....	279
14. BAB	
"HARB HİLEDİR!" (HADİSİ) HAKKINDA.....	280
15. BAB	
PAROLA.....	281
16. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN; "ŞU YÜZLER ÇİRKİN OLSUN!" SÖZÜ HAKKINDA.....	281
17. BAB	
HZ. PEYGAMBER'E BİAT ETME HAKKINDA.....	282
2457. Hadisin Açıklaması.....	283
18. BAB	
KAÇMAMAK ÜZERE BİAT ETME HAKKINDA.....	284
2458. Hadisir Açıklaması.....	285
19. BAB	
HENDEK KAZMAK HAKKINDA.....	286
20. BAB	
HZ. PEYGAMBER MEKKE'YE BAŞINDA MIĞFER VAR İKEN NASIL GİRDİ?.....	287
2460. Hadisin Açıklaması.....	288
21. BAB	
RASULULLAH'IN KILICININ KABZASININ BİLEZİĞİ HAKKINDA.....	289
22. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN BİR TOPLULUĞA GALİP GELDİĞİNDE YER- LERİNDE ÜÇ GÜN KALMASI.....	290
23. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN NADİROĞULLARI'NIN HURMA AĞAÇLARINI YAK- TIRMASI HAKKINDA.....	290
2463. Hadis'in Açıklaması.....	291
24. BAB	
ALLAH'IN İŞKENCESİ İLE İŞKENCE ETME YASAĞI HAKKINDA.....	292
25. BAB	
KADINLARI VE ÇOCUKLARI ÖLDÜRME YASAĞI.....	293
26. BAB	
ÇOCUĞUN ÖLDÜRÜLEBİLECEĞİ (YAŞ) SINIRI.....	294
2467. Hadisin Açıklaması.....	294
27. BAB	
ESİRLERİN KURTARILMASI HAKKINDA.....	295
28. BAB	
ESİRLERİN DEĞİŞ-TOKUŞLA SERBEST BIRAKILMASI.....	296
29. BAB	
GANİMET BİZDEN ÖNCE HIÇKİMSEYE HELAL OLMAMIŞTIR.....	297
30. BAB	
GANİMETLERİN DÜŞMAN BELDELERİNDE BÖLÜŞTÜRÜLMESİ.....	298
31. BAB	
GANİMETLERİ BÖLÜŞTÜRMEİNİN NASIL YAPILACAĞI HAKKINDA.....	298

32. BAB	
AKRABANIN PAYI.....	300
33. BAB	
ATIN PAYLARI HAKKINDA.....	301
34. BAB	
FETİHTEN SONRA GELEN KİMSEYE PAY VERİLİP VERİLMEYECEĞİ HAKKINDA.....	302
35. BAB	
KÖLELERİN VE ÇOCUKLARIN PAYLARI HAKKINDA.....	303
36. BAB	
GANİMETLERİ, DAĞITILMADIKÇA SATMA YASAĞI HAKKINDA.....	303
37. BAB	
KADIN KÖLENİN (GEBELİKTEN) UZAK OLMASINI ARAŞTIRMA HAK- KINDA.....	304
38. BAB	
ESİR EDİLEN GEBE KADINLARLA CİNSİ MÜNASEBET YASAĞI HAK- KINDA.....	305
2481. Hadisin Açıklaması.....	306
39. BAB	
ANNE İLE ÇOCUĞUNU BİRBİRİNDEN AYIRMA YASAĞI.....	307
40. BAB	
DARU'L-HARBE MENSUP KİMSE (HARBİ) MÜSLÜMAN OLARAK GEL- DİĞİNDE (NE YAPILIR)?.....	307
41. BAB	
PAYDAN FAZLA GANİMET VERMENİN BAŞKANA (İMAM'A) AİT OL- DUĞU HAKKINDA.....	309
42. BAB	
(SAVAŞIN) BAŞLANGICINDA DÖRTTE BİRİN, (SAVAŞTAN) DÖNÜŞ Sİ- RASINDA ÜÇTE BİRİN FAZLADAN GANİMET VERİLMESİ HAKKINDA.....	309
2485. Hadisin Açıklaması.....	310
43. BAB	
"BEŞTE BİR'DEN SONRA, PAY FAZLASI GANİMET VERME.....	311
44. BAB	
KİM BİR (DÜŞMAN) ÖLDÜRÜRSE, ÜZERİNDEN ÇIKAN ŞEYLER ONUN- DUR.....	311
45. BAB	
PAYDAN FAZLA GANİMETLERİN (ENFALİN) MEKRUHLUĞU HAK- KINDA DA O ŞÖYLE BUYURMUŞTUR: "MÜ'MİNLERİN GÜÇLÜSÜ ONU ZAYIFLARINA VERSİN!".....	313
46. BAB	
O'NUN, "İPLİK VE İĞNEYİ (BİLE) ULAŞTIRINI" BUYURDUĞUNA DAİR GELENLER.....	313
47. BAB	
(DAĞITIM YAPILMADAN) GANİMET HAYVANINA BİNME İLE GA- NİMET ELBİSESİNİ GİYME YASAĞI.....	314
48. BAB	
GANİMET MALINA HAINLIK ETME HAKKINDA GELEN SERTLİK.....	315

49. BAB	
GANİMETTE HAINLIK EDENİN CEZASI HAKKINDA.....	316
50. BAB	
GANİMETTE HAINLIK EDEN KİMSE HAINLIKLE ALDIĞI ŞEYİ GE- TİRDİĞİNDE (NE OLACAĞI) HAKKINDA.....	317
51. BAB	
SAVAŞTA (HIRSIZLIK SEBEBİYLE) ELLERİN KESİLMEMEYECİĞİ HAK- KINDA.....	318
2495. Hadisin Açıklaması.....	318
52. BAB	
(ZEKAT TOPLAMADA) GÖREVLİ KİMSE GÖREVİ ESNASINDA BİRŞEY ELDE ETTİĞİNDE (NE OLACAĞI) HAKKINDA.....	319
53. BAB	
MÜŞRİKLERİN HEDİYELERİNİ KABUL ETMEK HAKKINDA.....	321
54. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN; "BİZ KESİNLİKLE MÜŞRİKTEN YARDIM İS- TEMEYİZ!" SÖZÜ.....	322
2500. Hadisin Açıklaması.....	323
55. BAB	
MÜŞRİKLERİ ARAP YARIMADASI'NDAN ÇIKARMAK HAKKINDA.....	323
56. BAB	
MÜŞRİKLERİN KABINDA (BİRŞEY YİYİP) İÇMEK HAKKINDA.....	324
2502. Hadisin Açıklaması.....	325
57. BAB	
GANİMETİN DAĞITILMASINDAN ÖNCE (ONDAN) YEMEK HAKKINDA.....	325
58. BAB	
MECUSİLERDEN CİZYE ALMAK HAKKINDA.....	326
59. BAB	
MÜSLÜMANLAR ADINA EN AŞAĞIDAKİLERİ (BİLE) EMAN VEREBİLİR.....	327
60. BAB	
ELÇİLERİ ÖLDÜRME YASAĞI HAKKINDA.....	328
61. BAB	
ANDLAŞMA YAPILMIŞ KİMSEYİ ÖLDÜRME YASAĞI HAKKINDA.....	329
62. BAB	
DÜŞMANLAR MÜSLÜMANLARIN MALINDAN BİRŞEY ELE GEÇİRİNCE (NE YAPILIR)?.....	330
2508. Hadisin Açıklaması.....	332
63. BAB	
MÜŞRİKLERLE YAPILAN ANDLAŞMAYI YERİNE GETİRME HAKKINDA.....	332
64. BAB	
HZ. PEYGAMBER'İN HUDEYBİYE GÜNÜ BARIŞ YAPMASI HAKKINDA.....	333
2510. Hadisin Açıklaması.....	335
65. BAB	
MÜŞRİKLERİN MÜSLÜMANLAR TARAFINA KAÇAN KÖLELERİ HAK- KINDA.....	336
66. BAB	
KURAYZA AHALİSİ'NİN SA'D B. MUAZ'IN HÜKMÜNE RAZI OLMALARI.....	336

67. BAB	
HZ. PEYGAMBERİN MEKKEDEN ÇIKARILMASI.....	337
68. BAB	
ÖLÜLERE SÖVME YASAĞI HAKKINDA.....	338
2514. Hadisin Açıklaması.....	339
69. BAB	
(MEKKENİN) FETHİNDEN SONRA HİCRET ETMEK YOKTUR.....	339
2515. Hadisin Açıklaması.....	340
70. BAB	
ŞÜPHESİZ HİCRET KESİLMEMEYECİTİR.....	341
71. BAB	
HİCRET OLMASAYDI ENSARDAN BİR KİŞİ OLURDUM.....	341
72. BAB	
BAŞKAN OLMA HUSUSUNDA SERT DAVRANMA HAKKINDA.....	342
73. BAB	
HAKSIZLIK ETME YASAĞI HAKKINDA.....	343
74. BAB	
ŞÜPHESİZ ALLAH BU DİNİ GÜNAHKAR ADAMLA DA GÜÇLENDİRİR.....	343
75. BAB	
BU ÜMMETİN FIRKALARA AYRILMASI HAKKINDA.....	344
2521. Hadisin Açıklaması.....	345
76. BAB	
İTAAT ETMENİN VE CEMAATE BAĞLILIĞIN GEREKLİLİĞİ HAKKINDA.....	345
77. BAB	
KİM BİZE KARŞI SİLAH TAŞIRSA BİZDEN DEĞİLDİR.....	346
78. BAB	
BAŞKANLIK KUREYŞTE (OLACAKTIR).....	347
2524. Hadisin Açıklaması.....	347
79. BAB	
KUREYŞİN ÜSTÜNLÜĞÜ HAKKINDA.....	348
2525-2526. Hadislerin Açıklaması.....	349
80. BAB	
ESLEM VE GİFARIN ÜSTÜNLÜĞÜ.....	350
2527-2528. Hadislerin Açıklaması.....	351
81. BAB	
İSLAM'DA (HAKSIZ VE GEÇERSİZ) ANDLAŞMA YAPMAK YOKTUR!.....	351
82. BAB	
"BİR TOPLULUĞUN AZADLISI (MEVLA'SI) VE KIZKARDEŞLERİNİN OĞLU ONLARDANDIR".....	352
2530. Hadisin Açıklaması.....	352
83. BAB	
KENDİSİNİ, AZAD EDENLERİ OLAN EFENDİLERİNDEN BAŞKASINA AİT GÖSTEREN KİMSE HAKKINDA.....	353
Alışveriş (Buyû) Kitabı.....	355
1. BAB	
"HELAL BELLİDİR, HARAM DA BELLİDİR!" HAKKINDA.....	356

2. BAB	
"SENİ ŞÜPHEYE DÜŞÜREN ŞEYLERİ BIRAK, ŞÜPHEYE DÜŞÜRMEYEN ŞEYLERE BAK!".....	357
3. BAB	
CAHİLİYYE DÖNEMİNDE OLAN FAİZ (RİBA) HAKKINDA.....	358
2537. Hadisin Açıklaması.....	359
4. BAB	
FAİZ YİYENLE YEDİRENE LANET OKUMAK HAKKINDA.....	361
5. BAB	
FAİZ YEME HUSUSUNDA SERT DAVRANMA HAKKINDA.....	362
6. BAB	
ÇALIŞIP KAZANMAK VE KİŞİNİN ELİYLE İŞ YAPMASI HAKKINDA.....	362
7. BAB	
TİCARETLE UĞRAŞAN KİMSELER HAKKINDA.....	363
8. BAB	
DOĞRU TACİR HAKKINDA.....	364
9. BAB	
İYİLİKSEVERLİK HAKKINDA.....	365
10. BAB	
ALDATMA YASAĞI HAKKINDA.....	365
11. BAB	
SÖZÜNDE DURMAMA HAKKINDA.....	366
12. BAB	
İHTİKAR YASAĞI HAKKINDA.....	367
2546. Hadisin Açıklaması.....	367
13. BAB	
MÜSLÜMANLARIN (MALLARI) İÇİN FİYAT BELİRLEME YASAĞI HAKKINDA.....	368
2548. Hadisin Açıklaması.....	369
14. BAB	
KOLAYLIK GÖSTERME HAKKINDA.....	370
15. BAB	
"SATICI İLE ALICI BİRBİRLERİNDEN AYRILMADIKLARI SÜRECE MUHAYYERDİRLER" HADİSİ HAKKINDA.....	370
2550-2551. Hadislerin Açıklaması.....	371
16. BAB	
BİRBİRLERİNDEN ALIŞVERİŞ YAPAN İKİ KİMSE UYUŞMAZLIĞA DÜŞTÜKLERİNDE?.....	372
2552. Hadisin Açıklaması.....	373
17. BAB	
"(DİN) KARDEŞİNİN ALIŞVERİŞİ ÜZERİNE ALIŞVERİŞE GİRMEK YOK!".....	373
18. BAB	
MUHAYYERLİK VE UHDE HAKKINDA.....	374
2554-2555. Hadislerin Açıklaması.....	375
19. BAB	
(SÜTLÜ GÖRÜNSÜNLER DİYE BİRKAÇ GÜN SAĞILMAYIP SÜTLERİ MEMELERİNDE BİRİKTİRİLMİŞ OLAN HAYVANLAR.....	376

2556. Hadisin Açıklaması.....	376
20. BAB	
BEY-İ ĞARER (ALDATMA TEHLİKESİ OLAN ALIŞVERİŞ) YASAĞI HAK- KINDA.....	377
2557. Hadisin Açıklaması.....	377
21. BAB	
MEYVELERİ (YENİLMEYE) ELVERİŞLİLİKLERİ ORTAYA ÇIKMADAN SATMA YASAĞI HAKKINDA.....	378
22. BAB	
AFET HAKKINDA.....	378
2559. Hadisin Açıklaması.....	379
23. BAB	
MUHAKALA VE MUZABENE HAKKINDA.....	380
2560. Hadisin Açıklaması.....	380
24. BAB	
"ARIYYE"LER HAKKINDA.....	381
25. BAB	
YİYECEĞİ TESLİM ALMADAN ÖNCE SATMA YASAĞI.....	382
2562. Hadisin Açıklaması.....	382
26. BAB	
BİR SATIŞTA İKİ ŞART KOŞMA YASAĞI HAKKINDA.....	383
2563. Hadisin Açıklaması.....	383
27. BAB	
BİR KÖLEYİ MALİ VARKEN SATAN KİMSE HAKKINDA.....	384
28. BAB	
MUNABEZE VE MULAMESE'Yİ YASAKLAMA HAKKINDA.....	385
2565. Hadisin Açıklaması.....	386
29. BAB	
TAŞ (ATMA) ALIŞVERİŞİ HAKKINDA.....	386
2566. Hadisin Açıklaması.....	387
30. BAB	
HAYVANI HAYVAN KARŞILIĞINDA SATMA YASAĞI HAKKINDA.....	387
2567. Hadisin Açıklaması.....	388
31. BAB	
HAYVAN ÖDÜNÇ ALMAYA MÜSAADE HAKKINDA.....	389
2568. Hadisin Açıklaması.....	390
32. BAB	
SATILIK MALLARI YOLDA KARŞILA(YIP SATIN AL)MA YASAĞI.....	390
33. BAB	
"(DİN) KARDEŞİNİN ALIŞVERİŞİ ÜZERİNE ALIŞVERİŞE GİRMEK YOK!".....	391
34. BAB	
KÖPEĞİN BEDELİNİ (ALMA) YASAĞI HAKKINDA.....	392
2571. Hadisin Açıklaması.....	392
35. BAB	
ŞARAP ALIM-SATIMININ YASAKLANMASI HAKKINDA.....	393
2573. Hadisin Açıklaması.....	394
36. BAB	

VELA'YI SATMA YASAĞI HAKKINDA.....	396
2575. Hadisin Açıklaması.....	397
37. BAB	
HÜRRİYETİNE KAVUŞMASI SAHİBİNİN ÖLÜMÜNE BAĞLANILMIŞ KÖ- LENİN ("MUDEBBER"İN) SATILMASI HAKKINDA.....	397
38. BAB	
SAHİPLERİNDEN ÇOCUKLARI OLAN KADIN KÖLELERİN (ÜMMÜ'L- VELED) SATILMASI HAKKINDA.....	398
39. BAB	
MEDİNE'NİN "SA" VE "MÜDD"Ü HAKKINDA.....	399
40. BAB	
YİYECEĞİ, MİSLİ MİSLİNE OLMASI DIŞINDA SATMA YASAĞI HAK- KINDA.....	399
2579-2580. Hadislerin Açıklaması.....	401
41. BAB	
ALTINI ALTIN İLE, GÜMÜŞÜ GÜMÜŞ İLE, BİRİ DİĞERİNDEN FAZLA OLARAK DEĞİŞ-TOKUŞ ETME ["SARF"] YASAĞI HAKKINDA.....	402
42. BAB	
FAİZ SADECE VERESİYEDE OLUR.....	404
2583. Hadisin Açıklaması.....	404
43. BAB	
GÜMÜŞ (HESABI) ALTINDAN ALMA HUSUSUNDA MÜSAADE.....	405
44. BAB	
REHİN HAKKINDA.....	406
2585. Hadisin Açıklaması.....	406
45. BAB	
PARA PEŞİN MAL VERESİYE ŞEKLİNDEKİ ALIŞVERİŞ ("SELEF") HAK- KINDA.....	407
46. BAB	
(BORCU) GÜZELCE ÖDEME HAKKINDA.....	408
47. BAB	
TARTIDA (TERAZİNİN KEFESİNİ) AĞIR GETİRME.....	408
48. BAB	
"ZENGİNİN, BORCUNU GECİKTİRMESİ ZULÜMDÜR!" HADİSİ HAK- KINDA.....	409
2589. Hadisin Açıklaması.....	410
49. BAB	
DARDA OLANA SÜRE TANIMA HAKKINDA.....	410
50. BAB	
DARDA OLANA SÜRE TANIYAN KİMSE HAKKINDA.....	411
51. BAB	
EŞYASINI İFLAS EDEN KİMSENİN YANINDA BULAN KİMSE HAK- KINDA.....	413
2593. Hadisin Açıklaması.....	413
52. BAB	
BORÇ HUSUSUNDA SERT DAVRANILMASI İLE İLGİLİ HADİSLER.....	414
2594. Hadisin Açıklaması.....	414

53. BAB	
BORCU OLDUĞU HALDE ÖLEN KİMSEYE (CENAZE) NAMAZI KILMAK HAKKINDA.....	416
54. BAB	
(BORÇLU OLARAK ÖLENİN) CENAZE NAMAZINI KILMAYA MÜSAADE HAKKINDA.....	417
55. BAB	
"BORÇLUYA YARDIM EDİLİR!" HADİSİ HAKKINDA.....	418
56. BAB	
"İĞRETİ ALINAN ŞEY ("ARİYET" SAHİBİNE) ULAŞTIRILIR!" HADİSİ HAKKINDA.....	418
2599. Hadisin Açıklaması.....	419
57. BAB	
EMANETİN YERİNE ULAŞTIRILMASI VE HAINLIK YAPMAKTAN SAKINILMASI HAKKINDA.....	420
58. BAB	
KİM BİRŞEY KIRARSA, BU (ŞEYİN) BENZERİNİ (ÖDEMESİ) GEREKİR.....	420
2601. Hadisin Açıklaması.....	421
59. BAB	
BULUNTU ("LUKATA") HAKKINDA.....	422
2602. Hadisin Açıklaması.....	423
60. BAB	
HACININ BULUNTU EŞYASINI (ALMA) YASAĞI HAKKINDA.....	423
61. BAB	
YİTİK HAKKINDA.....	424
62. BAB	
MÜSLÜMAN BİR KİŞİNİN MALINI (YALAN) YAMİNİYLE KENDİNE ALAN KİMSE HAKKINDA.....	425
63. BAB	
YALAN YEMİN HAKKINDA.....	427
2608. Hadisin Açıklaması.....	428
64. BAB	
KİM (HAKSIZ OLARAK BAŞKASININ) BİR KARIŞ YERİNİ ALIRSA?.....	428
65. BAB	
KİM ÖLÜ BİR YERİ (BAYINDIR HALE GETİREREK) CANLANDIRIRSA, BU (YER) ONUNDUR!.....	429
2610. Hadisin Açıklaması.....	429
66. BAB	
DEVLET BAŞKANININ (ÖZEL KULLANIMLARA) AYIRDIĞI (ARAZİ, MADEN VB.) ŞEYLER HAKKINDA.....	430
2611. Hadisin Açıklaması.....	432
67. BAB	
AĞAÇ DİKMENİN FAZİLETİ HAKKINDA.....	433
68. BAB	
KORULUK HAKKINDA.....	434
2614. Hadisin Açıklaması.....	434
69. BAB	

SUYUN SATILMASI YASAĞI HAKKINDA.....	435
2615. Hadisin Açıklaması.....	436
70. BAB	
VERİLMEMESİ HELAL OLMAYAN ŞEY HAKKINDA.....	436
2616. Hadisin Açıklaması.....	437
71. BAB	
"MUHAKKAK Kİ, HZ. PEYGAMBER (SALLALLAHU ALEYHİ VE SEL- LEM) HAYBER (AHALİSİ) İLE İŞ SÖZLEŞMESİ YAPMIŞTI".....	438
2617. Hadisin Açıklaması.....	438
72. BAB	
"MUHABERE"NİN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	439
2618. Hadisin Açıklaması.....	440
73. BAB	
(ÇIKACAK ÜRÜNÜN) ÜÇTE BİRİ, DÖRTTE BİRİ KARŞILIĞINDA MU- ZARAA SÖZLEŞMESİ YAPMANIN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	441
2619. Hadisin Açıklaması.....	441
74. BAB	
ARAZİYİ İKİ SENELİĞİNE SATMANIN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	442
2620. Hadisin Açıklaması.....	443
75. BAB	
ARAZİNİN ALTIN VE GÜMÜŞ KARŞILIĞINDA KİRAYA VERİLMESİNE İZİN HAKKINDA.....	443
2621. Hadisin Açıklaması.....	444
76. BAB	
(ÜRÜNÜN) MİKTARINI TAHMİNLE BELİRLEMEK HAKKINDA.....	445
2622. Hadisin Açıklaması.....	445
77. BAB	
CARİYENİN KAZANCININ YASAKLANMASI HAKKINDA.....	447
78. BAB	
KAN ALICININ KAZANCININ YASAKLANMASI HAKKINDA.....	447
2624. Hadisin Açıklaması.....	448
79. BAB	
KAN ALICININ KAZANCINA İZİN VERİLMESİ HAKKINDA.....	449
80. BAB	
DÖL HAYVANININ DIŞIYI AŞMASINDAN (ÜCRET ALMA) YASAĞI HAK- KINDA.....	450
2627. Hadisin Açıklaması.....	451
81. BAB	
BİR EV SATIP DA BEDELİNİ BENZERİ BİR ŞEYE YATIRMAYAN KİMSE HAKKINDA.....	451
2628. Hadisin Açıklaması.....	452
82. BAB	
KUYUNUN HARİMİ HAKKINDA.....	453
2629. Hadisin Açıklaması.....	453
83. BAB	
ŞUFA HAKKINDA.....	454
2630-2631. Hadislerin Açıklaması.....	455

Görgü Kuralları (İstî'zan) Kitabı.....	457
1. BAB	
GİRİŞ İZNİ ÜÇ DEFA İSTENİR.....	458
2632. Hadisin Açıklaması.....	459
2. BAB	
GİRİŞ İZNİ NASIL İSTENİR?.....	460
2633. Hadisin Açıklaması.....	461
3. BAB	
KİŞİNİN, AİLESİNE GECELEYİN GELMESİNİN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	461
4. BAB	
SELAMI YAYMAK HAKKINDA.....	462
5. BAB	
MÜSLÜMANIN, MÜSLÜMAN ÜZERİNDEKİ HAKKI HUSUSUNDA.....	463
6. BAB	
BİNEK ÜZERİNDE OLANIN YAYA OLANA SELAM VERMESİ HAKKINDA.....	464
7. BAB	
EHL-İ KİTAB'IN SELAMINI ALMAK HAKKINDA.....	465
2638. Hadisin Açıklaması.....	465
8. BAB	
ÇOCUKLARA SELAM VERMEK HAKKINDA.....	466
9. BAB	
KADINLARA SELAM VERME HAKKINDA.....	467
10. BAB	
BİR KİŞİYE SELAM GÖNDERİLDİĞİNDE BUNU NASIL ALIR?.....	467
11. BAB	
SELAMIN ALINMASI HAKKINDA.....	468
2642. Hadisin Açıklaması.....	469
12. BAB	
SELAM VERMENİN VE SELAM ALMANIN FAZİLETİ HAKKINDA.....	470
13. BAB	
BİR ADAMA İŞİYORKEN SELAM VERDİĞİNDE (NE YAPAR)?.....	471
2644. Hadisin Açıklaması.....	472
14. BAB	
(NAMAHREM) KADINLARIN YANLARINA GİRMENİN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	472
2645. Hadisin Açıklaması.....	473
15. BAB	
ANSIZIN BAKIŞ HAKKINDA.....	474
16. BAB	
KADINLARIN ETEKLERİ HAKKINDA.....	475
17. BAB	
(KADININ), SÜSÜNÜ GÖSTERMESİNİN MEKRUHLUĞU HAKKINDA.....	476
2648. Hadisin Açıklaması.....	476
18. BAB	

(KADININ), DIŞARIYA ÇIKACAĞI ZAMAN GÜZEL KOKU (SÜ- RÜNMESİNİN) YASAKLANMASI HAKKINDA.....	477
19. BAB	
(SAÇA YABANCI SAÇ) AKLAYAN KADIN İLE (SAÇINA YABANCI SAÇ) EKLETEN KADIN HAKKINDA.....	478
2650. Hadisin Açıklaması.....	479
20. BAB	
ERKEĞİN ERKEKLE, KADININ KADINLA BİR YORGAN ALTINDA YAT- MALARI YASAĞI HAKKINDA.....	480
2651. Hadisin Açıklaması.....	481
21. BAB	
KADIN GİBİ DAVRANAN ERKEKLERLE ERKEK GİBİ DAVRANAN KA- DINLARA LANET EDİLMESİ.....	482
22. BAB	
UYLUĞUN AVRET OLDUĞU HAKKINDA.....	482
2653. Hadisin Açıklaması.....	483
23. BAB	
KADININ HAMAMA GİRMESİ YASAĞI HAKKINDA.....	484
2654-2655. Hadislerin Açıklaması.....	485
24. BAB	
BİRİNİZ (DİN) KARDEŞİNİ OTURMAKTA OLDUĞU YERİNDEN ASLA KALDIRMASIN!.....	485
25. BAB	
(BİR KİMSE) OTURMAKTA OLDUĞU YERİNDEN KALKIP DA SONRA ORAYA GERİ DÖNDÜĞÜNDE, ORAYA (OTURMAYA BAŞKALARINDAN) DAHA FAZLA HAK SAHİBİDİR.....	486
26. BAB	
YOLLARDA OTURMA YASAĞI HAKKINDA.....	487
27. BAB	
AYAK AYAK ÜSTÜNE ATMAK HAKKINDA.....	487
28. BAB	
İKİ KİŞİ ARKADAŞLARININ YANINDA FİSİLDAŞMAZ.....	488
29. BAB	
OTURMA YERİNDE (MEYDANA GELEBİLECEK BOŞ SÖZ VE İŞLERİN) KEFFARETİ HAKKINDA.....	488
30. BAB	
KİŞİ AKSİRDİĞİ ZAMAN NE DER?.....	489
31. BAB	
(AKSIRAN KİMSE) ALLAHA HAMDETMEDİĞİNDE (YANINDAKİ) ONA HAYIR-DUA'DA BULUNMAZ.....	490
32. BAB	
AKSIRAN KİMSEYE KAÇ DEFA HAYIR-DUA EDİLİR?.....	491
2664. Hadisin Açıklaması.....	492
33. BAB	
RESİMLERİN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	492
2665. Hadisin Açıklaması.....	493
34. BAB	

MELEKLER, İÇİNDE RESİM BULUNAN HİÇBİR EVE GİRMEZLER.....	494
2666. Hadisin Açıklaması.....	495
35. BAB	
KİŞİNİN BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU KİMSELERE HARCAMA YAPMASI HAKKINDA.....	495
36. BAB	
HAYVANA ÜÇ KİŞİNİN BİNMESİ HAKKINDA.....	496
37. BAB	
HAYVANIN SAHİBİNİN, HAYVANIN ÖN TARAFINA BİNMEYE DAHA LAYIK OLDUĞU HAKKINDA.....	497
38. BAB	
HER DEVE HÖRGÜCÜNÜN ÜZERİNDE BİR ŞEYTAN OLDUĞU HAKKINDA GELEN HADİSLER.....	498
2670. Hadisin Açıklaması.....	499
39. BAB	
HAYVANLARIN SANDALYE GİBİ KULLANILMALARININ YASAK OLUŞU HAKKINDA.....	500
2671-2672. Hadislerin Açıklaması.....	500
40. BAB	
YOLCULUK İŞKENCEDEN BİR PARÇADIR.....	501
41. BAB	
(İNSAN) BİR KİMSEYİ UĞURLADIĞINDA NE DER?.....	502
42. BAB	
(YOLCUNUN) YOLA ÇIKACAĞI ZAMAN DUA ETMESİ HAKKINDA.....	503
43. BAB	
(YOLCU) YUKARI ÇIKARKEN VE AŞAĞI İNERKEN NE DER?.....	504
2677. Hadisin Açıklaması.....	505
44. BAB	
ZİL YASAĞI HAKKINDA.....	505
2679. Hadisin Açıklaması.....	506
45. BAB	
HAYVANLARA LANET ETME YASAĞI.....	507
2680. Hadisin Açıklaması.....	508
46. BAB	
KADIN, ANCAK BERABERİNDE BİR MEHREMİ OLDUĞU HALDE YOLCULUĞA ÇIKSIN!.....	508
2681. Hadisin Açıklaması.....	508
47. BAB	
"ŞÜPHESİZ, YOLCULUKTA TEK BAŞINA OLAN ŞEYTANDIR!".....	509
48. BAB	
(İNSAN) BİR YERE İNDİĞİNDE NE DER?.....	510
49. BAB	
BİR YERE İNDİĞİNDE İKİ REKAT (NAMAZ KILMAK) HAKKINDA.....	511
50. BAB	
YOLCULUKTAN DÖNDÜĞÜNDE NE DENİR?.....	511
51. BAB	
UYUYACAĞI ZAMAN DUA ETMEK.....	512

52. BAB	
UYUYACAĞI ZAMAN TESBİHAT YAPMA HAKKINDA.....	514
53. BAB	
(İNSAN) UYKUSUNDAN UYANDIĞINDA NE DER?.....	515
2689-2690. Hadislerin Açıklaması.....	516
54. BAB	
(İNSAN) SABAHA ULAŞTIĞINDA NE DER?.....	517
2691. Hadisin Açıklaması.....	517
55. BAB	
YENİ BİR ELBİSE GIYDIĞINDE NE DENİR?.....	519
56. BAB	
(İNSAN) CAMİYE GİRDİĞİNDE VE (ORADAN) ÇIKTIĞINDA NE DER?.....	519
57. BAB	
ÇARŞI-PAZARA GİRİLDİĞİNDE NE DENİR?.....	520
58. BAB	
"İSMİMİ KENDİNİZE İSİM TAKIN, KÜNYEMİ İSE KENDİNİZE KÜNYE EDİNMEYİN!".....	521
2696. Hadisin Açıklaması.....	522
59. BAB	
İSİMLERİN GÜZEL OLMASI HAKKINDA.....	523
60. BAB	
GÜZEL GÖRÜLEN İSİMLER.....	524
61. BAB	
ÇİRKİN GÖRÜLEN İSİMLER.....	524
2699. Hadisin Açıklaması.....	525
62. BAB	
İSİM DEĞİŞTİRME HAKKINDA.....	525
2700-2701. Hadislerin Açıklaması.....	526
63. BAB	
"ALLAH'IN DİLEDİĞİ ŞEY İLE FALANIN DİLEDİĞİ ŞEY (OLUR!)" DE- MENİN YASAKLANMASI HAKKINDA.....	527
64. BAB	
ÜZÜME "KERM" DENİLEMEZ!.....	528
65. BAB	
ŞAKALAŞMAK HAKKINDA.....	528
2704. Hadisin Açıklaması.....	529
66. BAB	
İNSANLARI GÜLDÜRMEK İÇİN YALAN SÖYLEYEN KİMSE HAKKINDA.....	531
67. BAB	
ŞİİR HAKKINDA.....	532
2706. Hadisin Açıklaması.....	533
68. BAB	
"ŞÜPHEŞİZ BAZI ŞİİRLER HİKMETLİDİR" HADİSİ HAKKINDA.....	534
2707. Hadisin Açıklaması.....	534
69. BAB	
ANDOLSUN Kİ, SİZDEN BİRİNİN İÇİNİN DOLMASI.....	535